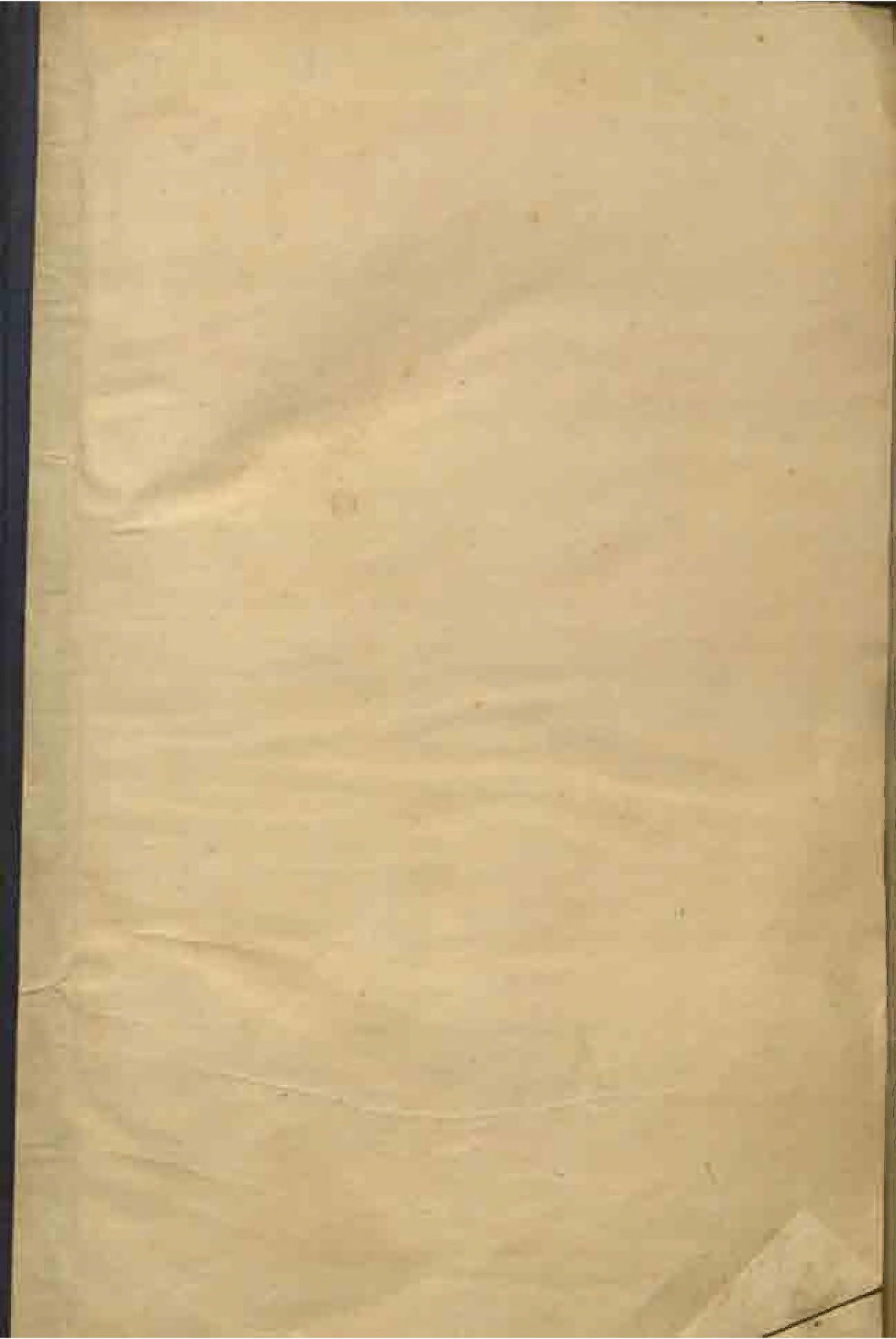

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 9520

CALL No. 959.023/Bha/3aj.

~~DEPT~~

THE

A.N.
5286

KHULASATU-T-TAWARIKH

BY

SUJAN RAI BHANDARI

OF BATALA

9520

EDITED BY

M. ZAFAR HASAN, B.A.,

ASSISTANT SUPERINTENDENT, ARCHAEOLOGICAL SURVEY

OF INDIA.

954.023

Eha/ 2ab

DELHI

PRINTED AT J. & SONS PRESS

1918

English Title Page printed at T. B. P. Press

To be had of Maulvi Abrar Hassan, Samhilli Gate, Meerut (U.P.)

CENTRAL ZOOLOGICAL

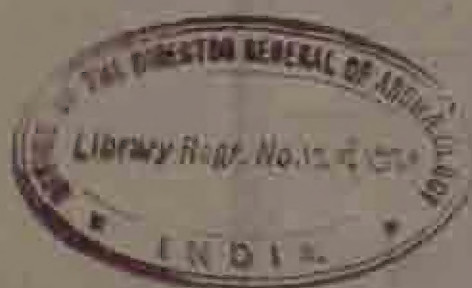
LIBRARY

Acc. No. 9520

Date. 10.10.52

Call No. 954-023

Bha/Zaf

INTRODUCTION.

Innumerable thanks to the glorious God, who, with the word "Kun" (let it be) brought all the earthly and celestial creatures into existence, and infinite praises to him (the Prophet), who is endowed with excellent qualities, and in whose favour God said, "Had it not been for thy sake, I would not have created the earth and heaven."

The *Khulasat-ut-Tawarikh* was first brought to my notice by its reference in *Amar-us-saukid*, the well known book of Sir Sayyid Ahmad Khan on the Archaeology of Delhi. It was after a long search that I could procure a manuscript copy of it, and on perusal I found it so important and interesting that I conceived its publication highly desirable. I was, however, conscious of the difficulties to be met with in such an undertaking, and knew that its accomplishment was beyond my resources, but "When God intends a thing to be done He provides means for the same." I represented the matter to the Hon'ble Mr. W. M. Hailey, C.S.I., C.I.E., I.C.S., the Chief Commissioner, Delhi, who is well known for his keen interest in the history and literature of India, and submitted the manuscript for his examination. He listened to my requests with great concern, and encouraged me in the publication of the book with the promises of his valuable help. He was pleased to write a letter to Jaipur State asking the *Darbar* to permit me to use the manuscript copies of the book available in the State library. The reply received from the State was very favourable, but in the meantime I had the good fortune of securing a few other MSS., and so I did not deem it necessary to utilise the *Darbar's* liberality, in which case there was a likelihood of an interruption in the performance of my duties. I also communicated this proposal to Sir John Hubert Marshall, Kt., C.I.E., etc., Director General of Archaeology, who was then in Kashmir, and requested him to favour me with his help and advice. The reply from the latter officer was very encouraging, and last year when he visited Delhi on his winter tour he was pleased to examine all my MSS., and favoured me with valuable criticism and estimable suggestions. I must admit, that without the sympathy and encouragement from both these gentlemen, I would not have entertained the idea of such an undertaking rather than accomplishing it. I take this opportunity to offer my most sincere thanks to them for the kindness they have ever shown to me, although I am conscious of my inability in giving a full expression to my sense of gratitude. *Panna.*

ii

"May God reward them that they have helped those who had no friends or helpers."

It is most essential for editing an old book that it should be collated with various and different MSS., which are not supposed to have been transcribed from one and the same copy, and which should at the same time be old and correct. I had this principle in view, and by the grace of God was successful beyond expectation in my attempts, for I could procure five manuscript copies of this old and rare historical work. Different readings of these MSS. have, however, been copied in the foot-notes, while the text has been marked with the letter "a". Other historical works have also been referred to, and a list of them has been attached at the end of this introduction.

A brief description of the five manuscript copies, used in collation of this book, seems necessary for the information of the readers.

I. One of these MSS. has special distinction. The *Khulasat-ut-Tawarikh*, as it will be known hereafter, was written in the 10th year of the reign of Aurangzeb, and it goes down to the accession of this emperor and the account of his pursuit of Shah Shuja and Dara Shikoh. But it is strange that all the MSS., so far known to the historians, except the one under notice, contain at the end a brief account and the date of the death of Aurangzeb written abruptly in a few lines. Professor Dowson (*Elliot's History of India*, Vol. VIII, p. 3) in his review on the *Khulasat-ut-Tawarikh* has mentioned this fact, and he is of opinion that it is an insertion from a transcriber who added it in a very early copy, and later on it was repeated in the copies made therefrom. Three of my manuscripts also contain this insertion which I translate from No. II.

"At last after the management of affairs on the auspicious day of Friday, the 28th Zuhada of the year 1118 A.H., three hours after dawn, his majesty the king having paradise for his resting place filled the cup of his life (dial) at the age of 91 years 17 days and 2 hours, the period of his reign being 50 years 2 months and 28 days. This event happened at the city of Ahmadnagar, in the Deccan."

It was this manuscript which was first obtained. It is written in *Shikasta* or running hand, and has been partly worm eaten, but it is complete and comparatively old and correct. Taking in view the fact

noted above I may say that it is most reliable of all the MSS. hitherto noticed by historians.

The style of its transcription is not without some interest; each of its pages has been divided into two parts which are written diagonally while at the centre and its upper and lower ends are two lines running cross-wise in the usual fashion. The number of the lines in each page range from 33 to 38. It contains 273 leaves of the size 11½" by 8½". The first ten leaves of the original MS. seem to have been lost but subsequently copied and added. The ninth leaf is, however, to be found at the end among a few others, which do not form part of the real work, and thus there are only nine original leaves which are missing. The date of the MS. written at the end runs as follows.

"Finished on Sunday, the 9th Rabi' II. of the first year of the reign of Muiz-ud-din Alauddin II., the king and champion of faith, corresponding to one thousand one hundred and sixty eight Hijra when one *ghari* had passed from the night. It (the book) is completed and my engagement with it is over. *Vara*."

O reader, do not be so angry with me if any mistake has been committed in the book."

This MS. belongs to me and was purchased at Delhi.

II. The second manuscript, written in *Nastaliq* characters, is in a well preserved condition. It contains 305 leaves, size 9" by 6" with 15 lines to a page. At the end is the following endorsement containing the date of the manuscript,

"This book, named *Kimulassut-ut-Tawarikh*, written by *Munshi* of *Munshi*, Surjan Rai Bhandari, the resident of Batala, in the Province of the Panjoh, was finished on Saturday, the 26th of the month of *Shaban* the year circa one thousand two hundred Hijra and the . . . year of the august reign of the emperor Akbar, son of His Majesty Shah Alam, the king champion of faith, and during the time of Maharsa Dhilli Raj Rajinder Sri Sarai Jagat Singh Bahadur in the town of Sawai Jaipur. *Vara*."

From him, who reads it, I am expectant of prayer, as I am a sinful creature.

Sauwat Raja Vikramjit one thousand eight hundred and sixty four."

The transcriber seems to have been a *Hindu*, as he did not know the exact *Hijra* year. The year of the reign of the emperor Akbar Shah II. appears to have been omitted by oversight.

At the lower margin the number of leaves contained in the manuscript is written as follows.

"Total 62 Jams (1 Jam = 8 leaves) and one leaf."

This manuscript also belongs to me and was purchased at Lucknow.

III. The third manuscript is of 405 leaves, size $8\frac{1}{2}$ " by $5\frac{1}{2}$ " with 12 lines to a page. It is written in *Nastaliq* characters, but the date of transcription is obliterated. The endorsement from the transcriber at the end runs as follows.

"It (the book) is completed and my engagement is over. The book *Khatmat-ul-Tawarikh* was finished at noon on Friday, the 19th Jamada I., the year . . . ."

This manuscript also belongs to me and was procured at Moradabad through my elder brother Maulvi Abrar Hasan.

IV. The fourth manuscript is written in *Nastaliq* characters. It is worn out, but is complete. It is of 282 leaves, size $11\frac{1}{4}$ " by $7\frac{1}{4}$ " with 20 lines to a page. The endorsement at the end, which does not bear the date of transcription, runs as follows.

"The book *Khatmat-ul-Tawarikh* of *Munshi* of *Munshi* Saqir Rai Bhambhani, the resident of *Batala*, who was accomplished in *Urdu*, *Persian* and *Sanskrit*, is finished."

This manuscript belongs to Sayyid Ahsan Shah, the *Raja* of *Savithana*, District *Meerut*, and *Tahsildar* of *Gonda*, who evinced his great interest in the publication of this book by kindly lending me his manuscript, for which I am much indebted to him.

V. The fifth manuscript is incomplete and goes down only as far as the deposition of the emperor Shah Jahan (see page 490). The first three pages are also missing. The number of the existing leaves is 308 of the size $10\frac{1}{2}$ " by 8". The number of lines in a page is not fixed. In nearly first half of the book it contains 18 or 19 lines per page, but later on the number of the lines increases until it reaches to 24 or 25 to a page at the end. The manuscript is written in *Shikasta*. It belongs to the library of the St. Stephen's College, Delhi, and I am much obliged

to the college authorities particularly Masivi Abdul Rahman, the Arabic professor, for permitting me to use it for the collation of the book.

Nothing is forthcoming about the author from the text, which does not contain even his name. The book begins with a long preface wherein the author has stated the reason for its compilation, its name and date, and has also given a long list of Persian and Sanskrit historical works, which supplied material for it, but he has been contented with mentioning only so much about himself, that since his age of discretion he had been in the service of the nobles and officers, who were entrusted with the management of the state, in the capacity of a *Munshi* or scribe of letters (*vide* page 6). The transcribers have, however, given his name as Sujan Rai Bhandari of Batala in the endorsements at the end of manuscripts, Nos. II., III., and IV. Professor Dowson (*Elliot's History of India*, Volume VIII., page 5) has read this name as Subhan Rai and Batala as Patyala. As the date of composition is recorded not only in Hijra and *Jalae* years of Aurangzeb but also in various other *Hindu* eras, it may be presumed that the book was written by a *Hindu*. It is, however, an admitted fact that the author of this work was Sujan Rai of Batala. Now the point at issue is as to why he preferred to conceal his name, although he ought to have given it in the preface according to the usual practice. Apparently it seems that Sujan Rai was only an ordinary and unknown person, who could not expect that his name would add to the popularity of his production, nor does he appear to have desired any fame or honour by it. His object, on the other hand, was evidently to express the truth which is the ideal of a historian. Under these circumstances we can conclude that his statement is mostly unbiased and based on facts, particularly in the case of the accounts of the reign of Aurangzeb, of which he might be conceived an eye witness.

The *Khulasat-ut-Tawarikh* was written in the 40th year of the reign of Aurangzeb, corresponding to 1107 A. H. (1695-6 A. D.), and the author spent some two years in its compilation. It is chiefly a history of Delhi, wherein the narrative of all its *rajae* and *sultans* has been related from the very beginning of its foundation in the time of Yudhishtar until the period when this book was written. Other monarchies have also been briefly dealt with at the time of their final absorption in the *Mughal* empire.

It is written in elegant Persian, replenished with metaphors and quotations of appropriate verses. As regards the subject matter the book may be divided into three parts.

Part I.—The *geography* of India during the reign of the emperor Aurangzeb.

Part II.—The history of the *rajās* of India from the time of Raja Jaihsikhar Pandit to the reign of Rai Pithura, better known as Raja Pirthora.

Part III.—The history of the Muhammadan emperors from the time of Nasir-ud-din Subuktigin until the reign of the emperor Aurangzeb.

The first part is the most valuable portion of the work. It begins with a description of Hindustan, its products and inhabitants, and proceeds with an account of its geography as known during the reign of Aurangzeb. The 18 *Subas*, into which the *Mughal* empire was then divided, have been treated separately at some length, with the description of their chief towns, manufactures, interesting localities and buildings and the courses of rivers. It also enumerates the *Sarkars* and *Makals* of these *Subas* and gives their revenue returns supplementing the *Ain-i-Akbari* with new and original information. The account of the Punjab, particularly that of Lahore and the Sarkar of Batala, to which the author belonged, deserves especial mention, containing very minute detail based on his personal knowledge.

The second part, which comprises the narrative of the *rajās* of India, especially the rulers of Delhi, giving a list of their names and a short account and the period of their reigns, has its own importance. This is perhaps the first published Persian work, which deals with the early history of India, although the events of this period are generally of legendary nature.

The third part also is not without some interest. A greater portion of it has been borrowed from other historical works, a list of which has been given in the preface, but the copious account of the contest between Aurangzeb and his brothers supplies some additional information, and may be considered as reliable on the ground that it was written on the personal information of the author. *Khasrat-ut-Tawarikh* is probably the first ancient published history, wherein the narrative of the Muhammadan emperors has been written by a *Hindu*. As there are reasons to believe that it was not composed under the exert influence, it may be considered as the best source of information to the students of history, indicating the opinion of a *Hindu* historian some 250 years hence about the Muhammadan emperors and particularly his contemporary emperor Aurangzeb.

Apparently it does not seem difficult to publish an old manuscript,

Apology

but those who have an experience of it know the difficulties to be met with in the acquisition of ancient manuscripts, perusal of bad handwriting and correction of clerical mistakes, when the transcribers of ancient times were not bound to give dots and marks. The time and patience required for reading several manuscripts hardly needs any comment, specially when the editor undertook to do it during his leisure hours. I fully realize that the magnitude of work was beyond my individual labour, and its accomplishment would have been almost impossible, especially when five different manuscript copies have been used in the collation of this book, had there not been the valuable assistance of my relatives and friends who have a taste for history. I therefore feel it my duty to express my thanks individually to them. My best thanks are due to Mr Wilayat Shah, B.A., B.T., Assistant Master, Anglo Arabic High School, Delhi, and Maulvi Ashfaq Ali, Munshi to the Superintendent, Mohammadan and British Monuments, Northern Circle, for their valuable assistance, and I also acknowledge my indebtedness to my brothers Hafiz Muhammad Hasan, B.A., Maqbul Hasan, Fazal Hasan and Bashir Ahmad Hashmi, who assisted me in comparing the manuscripts, reading proofs and preparing index. I should not omit to mention the name of my revered father Maulvi Sharif Ullah, and my elder brother Maulvi Abrar Hasan, Secretary, Hareeti Muslim High School, Moradabad, who by their vast learning and sagacity solved many difficulties for me. The fact is that it was the wish of the Providence to get this book published through my efforts, otherwise I do not feel myself in any way equal to the task.

I began to work upon the book in the month of June 1917. Although the correction of the manuscript did not take much time, and it was expected that it would be out of the press by the end of that year, yet some unforeseen and extraordinary difficulties had to be encountered in printing, disappointing me many times in its very publication. Owing to these reasons I express with regret that it could not be printed so nicely as desired, and mistakes which are inseparable from lithograph crop in, notwithstanding that no pain was spared in proof reading. It is, however, expected that the readers would not take into consideration my difficulties, and overlook the defects in the publication.

Delhi,

11th August, 1918.

ZAFAR HASAN, B.A.

بعون خالق اکبر

خلاصۃ التوبیخ

مصنفہ

منشی المناشی سجان امی ہندوستانی ساکن بنالہ

بہ تصحیح

احقر العباد ظفر حسن بی۔ اے۔ اسٹنٹ پرنٹنگ مچھانہ لاہور

۱۹۶۸ء

درمظنیع جنی اینڈ سنز فیہ پناہ طابع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمہ

حد و مسپاس بے قیاس اور خدا کے عز و جل کا جو لفظ کن سے تمام مخلوقات راضی و مسخوری کو
مالم وجود میں لایا اور درود و تہنیت و اداس ذات مستود و صفات پر جس کی شان میں لولاک لما
خلقت الافلاک آیا جا۔

اصا بعد خلاصۃ التواریخ کے متعدد حوالہ جات سرسید احمد خان مرحوم و مفتوری مشہور و
معروف کتاب اثار الصنادید میں پائے جاتے ہیں جو آثار قدیمہ و ثانی پر بہترین کتاب ہے اور اپنی
حوالہ جات سے یہ تسلیم تاریخ میری علم میں آئی۔ عرصہ کی جستجو کے بعد ایک قلمی نسخہ تاریخ مذکورہ
درستیاب ہوا جس کے مطالعہ سے مجھے اسکی اہمیت اور دلچسپی کا پتہ چلا اور یہ خواہش ہوئی کہ
یہ کتاب زیر طبع سے آراستہ ہو کر شایعیت میں آئے تاکہ اسکی کمال و اہمیت کی
اہمیت اور دشواریوں سے میں ناواقف نہ تھا اور مجھ سے بے اجناسمت شخص کی یہ خواہش
اس کی حیثیت اور مرتبہ سے کہیں بالاتر تھی۔ لیکن اذا امر الله شیا اصابنا جلالہ میں نے اپنی
اس خواہش کا اظہار جناب علی القاب انجیل ڈبلیو ایم بایلی صاحب بہادر
سی۔ ایس۔ ای۔ سی۔ آئی۔ ای۔ آئی۔ ایس۔ ایس۔ ادم اقبال جیلن کٹر صاحب دینی سے کیا اور
قلمی نسخہ کتاب مذکورہ کے واسطے پیش کیا صاحب مدد نے جبکہ علمی مذاق اور ترقی
و دلچسپی شہرہ آفاق ہے اور محنت بیان نہیں میرے معروضات کو نہایت شوق سے سماعت فرمایا اور
کتاب مذکورہ کی طبعیت اور غلطی کرنے کی ترغیب دیکر میری ہمت افزائی فرمائی۔ اور نیز اس اہم کام میں

قلمی نسخہ جات [نامعلوم] کی آگاہی کے لیے یہ ضروری معلوم ہوتا ہے کہ اولاً ان پانچوں نسخہ جات کا بخلاف ذکر کیا جاتا
 جن سے اس کتاب کی تصحیح و مقابلہ عمل میں آیا ہے۔ ان پانچوں نسخوں میں ایک نسخہ خاص بہت سیاد رکھتا
 ہے یہ کتاب عیساکر آگے چلکر معلوم ہوگا شہنشاہ اورنگ زیب کے سناٹہ جلوس میں لکھی گئی اور ان
 میں اس بادشاہ مجاہد کی تخت نشینی اور اس کے بعد شاہ شجاع و داراشکوہ کے تقاب کے واقعات
 تک بحث کی گئی ہے مگر تعجب انگیز امر یہ ہے کہ سوائے اس نسخہ کے قریب قریب تمام قلمی نسخوں میں
 جراثیم موزین کو دستیاب ہوئے ہیں آخر میں بے سلسلہ واقعات شہنشاہ اورنگ زیب کی وفات
 کا ذکر کیا ہے چند طور پر بنائیت انہماک کے ساتھ تحریر ہے۔ یہ وہ فیئر ڈوسن صاحب نے
 بھی درج نہیں کیا تھا۔ صاحب جلد ہشتم صفحات ۵۰۰، ۵۱۰ خلاصہ التواریخ پر
 بحث کرتے ہوئے اسکا ذکر کیا ہے اور اسکی رائے ہے کہ یہ اندراج کسی کاتب کی طرف سے ہے
 جس نے شروع ہی زمانہ میں جب یہ نسخہ لکھی گئی نقل کرتے وقت اسکا اضافہ کر دیا اور بعد متنبی کی تین
 نقل ہوئیں اور ان میں اسکا اضافہ ہوتا رہا۔ میرے زیر مطالعہ تین نسخوں میں بھی یہ واقعہ درج ہے جس کو
 میں نسخہ ۵ سے ذیل میں نقل کرتا ہوں۔

انقص آخر الامر پتائی نسبت و ہشتم ذیقعدہ سالہ ہجری بعد از نظام بہام روز بارک جب بعد
 پاس روز حضرت پادشاہ جنت آرام گاہ و عمر نو دو ک سال و مہندہ روز و دو گھنٹہ پیاہ و عمر لبریز و نو
 مدت سلطنت پنجاہ سال و دو ماہ و ہشت ہشت روز و ایک دن و شہر احمد نگر این منی
 بر قوع آمدہ

سب سے پہلے مجھے یہ ہی نسخہ دستیاب ہوا تھا یہ خط خلکستوں لکھا ہوا قدسے بوسیدہ مگر مکمل ہے
 اور سب نسخوں سے زیادہ قدیمی اور نسبتاً صحت کے ساتھ ہے۔ واقعات مذکورہ بالا کو پیش نظر
 رکھ کر اگر میں کہوں تو غالباً یہاں ہوگا کہ اب تک اس کتاب کے جبکہ رقمی نسخے بنے ہیں یا دیگر موزین کو
 دستیاب ہوئے ہیں ان سب سے زیادہ مستند ہے۔ اسکا طرز تحریر بھی و کپی سے عالی نہیں یعنی کاتب
 نے ہر صفحہ کو دو برابر حصوں میں تقسیم کر کے ان ہر دو حصوں کو یہ یعنی صورتوں میں لکھا ہے اور صفحہ
 کے شروع و آخر و وسط میں دو و سطریں معمول کے موافق کتابی طرز پر تحریر کی ہیں اس طور پر ہر صفحہ
 میں چھوٹی و بڑی کل سطروں کی تعداد ۲۸ سے ۳۸ تک ہے۔ متبادلاً اوراق ۲۱۳ تصحیح ۱۲ پرانچہ *
 ۸ پرانچہ شروع کے اصل و سب اوراق ایسا معلوم ہوتا ہے کہ کتاب میں سے کثرت ہو گئے تھے۔ مگر
 بعد کسی نے انکو نقل کر کے داخل کتاب کر دیا ہے۔ نوان ورق کتاب کے آخر میں جہاں چند

ب

ہر قسم کی امانت کا دہرہ فرمایا چنانچہ آنجناب نے ریاست عیسویہ کو ایک خط تحریر فرمایا کہ اگر دربار کے کتب خانہ میں خلاصۃ التواریخ کا کوئی قلمی نسخہ ہو تو بچے اس کے مطالعہ اور مقابلہ کی اجازت دی جائے۔ ریاست سے حسب المراد جواب آیا مگر اس اثنا میں حسن اتفاق اور خوش قسمتی سے بچے اوس کے کئی دیگر نسخے بہم پہنچ گئے اور ریاست عیسویہ کی فیاضی سے مستفید ہوتا ہوں نے زیادہ ضروری تصدیق کیا جس سے میری ادراکی فرامیض منجبی میں بھی نقصان کا احتمال قدامت بعد میں نے جناب **سر جان میچو پورٹ مارشل** صاحب بہادر کے بی۔سی۔ای۔ امی۔ بی۔ القابہ ڈائرکٹر جنرل فکھ آثار قدیمہ کو جو اوس زمانہ میں کشمیر میں تشریف فرما تھے اس کتاب کی اشاعت کے ارادہ کی اطلاع کی اور آنجناب سے امانت اور صلاح کا منتہی ہوا۔ جناب مدوح نے میرے اس کام کو استحسان کی نظر سے دیکھا نیز گزشتہ موسم سرما میں جب آنجناب بتقریب دورہ دہلی تشریف لائے تو میرے تمام قلمی نسخہ جات کا مجھے کتاب منہ کو رکھ کر تصحیح عمل میں آئی ہے معائنہ کیا اور پیش حقیقت علمی نکات اور قابل قدر مشوروں سے اس ناچیز کو مستفیض فرمایا۔ حقیقت یہ ہے کہ اگر ان ہر دو عمدہ معین کی نیکیت اور زہانت افزائی میری شامل حال نہ ہوتی تو میں اس کتاب کے طبع اور شائع کرنے میں سعی و کوشش تو درکنار اس کا خیال ہی دل میں لانے سے قاصر رہتا۔ اگرچہ کہ ادنیٰ ذات میرے اظہار تشکر سے کہیں بالا دارفع ہے تاہم میں یہ اپنا فرض تصور کرتا ہوں کہ اس موقع پر ان ہر دو محسنین کے شکر یہ کا اظہار کروں اور جابجا الطاف و کرم بزرگانہ میرے شامل حال ہے اور اسکا اعتراف کروں طبیعت

اجرے و ہمدانے کے کردار است یاوری   یا انکسار کہ یا دور و نا ضرر نہ است شد
ترتیب کتاب دہلی کسی پرانی کتاب کے شائع کرنے کے لئے یہ نہایت اہم و ضروری ہے کہ اوس کی تصحیح و مقابلہ متعدد مختلف نسخہ جات سے عمل میں آئے جن کی نسبت یہ گمان کہ شبہ نہ ہو کہ وہ ایک ہی قلمی نسخہ سے نقل کی گئی ہیں اور نیز جن کی صحت و قدامت کا کافی اطمینان ہو چنانچہ کتاب دہلی کے شائع کرنے میں میں نے بھی اس اصول کو پیش نظر رکھا اور خدا کے فضل و کرم سے بچے اس میں امید سے زیادہ گویائی ہوئی یعنی اس تاریخ کی جو امتداد زمانہ سے غیر معروف اور کیا اب ہو گئی ہے بچے پانچ صد قلمی نسخے دستیاب ہوئے نسخہ جات مذکورہ بالا میں اگر کہیں اختلاف پایا گیا ہے تو تمام نسخوں کی مختلف عبارات کو فٹ نوٹ میں صاف کر دیا گیا ہے اور متن میں مختلف قیہ عبارت پر حروف تن "تحریر کیا گیا ہے جو بزرگ کتب تاریخ کے حوالے بھی دئے گئے ہیں جن کی فہرست معتمدہ خدا کے آخر میں شامل ہے۔

اوراق چھ غیر متعلق کتاب کچھ تحریر ہے چہاں ہے اس محاکاتے اہل ورق صرف اوصاف ہو
میں۔ اصل کتاب کے ختم پر ذیل کی عبارت میں سند کتابت درج ہے۔

”بتاریخ نوز و ہم رجب الثانی مسلمان محمد بن العباس مالگیر ثانی پادشاہ قازمی مطابق سند کثیر از دیکھ
و شخصت و پشت چیری روز کثیر شب وقت یک پاس شب گذشتہ صورت اتمام پذیرفت۔ وقت
تمام شد کار من نظام شد۔“

کار یاہر من کن چندین عتاب
مگر خطائے رفت باشد کتاب

یہ نسخہ میری ملکیت ہے اور دہلی میں دستیاب ہوا تھا۔

دوم نسخہ دیر خط تعلیق میں ہے۔ یہ نہایت اچھی حالت میں ہے۔ تعداد اوراق ۵۰۰ و قطع ۹۰ رانیہ
اور کچھ اور صفحہ میں در سطریں عبارت پر یہ عبارت درج ہے جس میں سند کتابت تحریر ہے۔

”حذا الکتاب خلاصۃ التوامن فی تصنیف منشی الناسخی سبحان راستہ پرستداری ساکن پٹنہ منصفان جو
و جناب بتاریخ نسبت کوششم شہر شعبان المعظم روز شنبہ سنہ کثیر از دوسو صد چیز سے بالا ہجری کو سند بکری
یمنست بانوس شاہ اکبر ولد حضرت شاہ عالم بادشاہ قازمی در جہد مہلاد دوم ارج راج راجندر سری سوای
بلگت سنگر سادہ و دلدہ سوای پھور پر روز شنبہ صورت اتمام این کتاب پذیرفت زیادہ غیر
ہر کہ خواند و عاقل وارم
زانکہ من بسند و گنہگارم

سمت راجہ بکراجیت کثیر از دہشت صد شخصت و چہار

کاتب نسخہ ہذا ایسا معلوم ہوتا ہے کہ کوئی ہندو تبار کو اسکو سند چیری شیک معلوم نہ تھا اور نہ
میں اکبر شاہ ثانی غالب اوس کے سہو سے لگیا ہے۔

آخری صفحہ کے نیچے کے حاشیہ پر تعداد اوراق ۵۰۰ درج ہے۔ ہر بیان کل سے جزا ورق

یہ نسخہ میری ملکیت ہے اور کھنوسے سے دستیاب ہوا تھا۔

دوم نسخہ سوم میں وہم ورق ہیں قطع ۵۰۰ رانیہ و کچھ اور صفحہ میں ۳۴ سطریں خط تعلیق ہے۔
من تحریر و مکاتبا ہوا ہے۔ عبارت پر یہ عبارت درج ہے۔

”وقت تمام کار من نظام شد کتاب خلاصۃ التوامن بتاریخ نوز و ہم جمادی الاول سنہ
روز جمعہ وقت دیر با تمام شد۔“

اضافہ ہوتا ہے۔ خاص طور پر قابل ذکر پنجاب کا جغرافیہ ہے اور اوس میں ہی صوبہ لاہور اور مصنف کے وطن پرگنہ بٹالہ کا جو بیشتر مصنف کی ذاتی واقفیت پر مبنی ہے۔

حصہ دوم یہی خاص اہمیت رکھتا ہے۔ اس میں راجگان ہند اور بالخصوص مکران نامی کے نام لکھے ازمنہ حکومت اور مختصر حالات سلطنت مندرج ہیں یہ غالباً قاری کی پہلی شائع شدہ کتاب ہے جو قدیم تاریخ ہند پر روشنی ڈالتی ہے اگرچہ اوس زمانہ کے واقعات عموماً قصہ و کہانی سے زیادہ وقت نہیں رکھتے۔

حصہ سوم یہی دیکھی سے عالی نہیں۔ اس میں بیشتر واقعات تو دیگر قرائین سے جن کی فہرست مصنف نے دیا ہے میں وہی ہے اللہ کیے گئے ہیں لیکن شہنشاہ اورنگ زیب اور اوس کے بیانیوں کی باہر شانہ جنگی کے بسیط حالات سے معلومات میں اضافہ ہوتا ہے اور نیز مصنف کے ذاتی واقفیت کی بنا پر وہ مستند متعدد میں مصلحتاً التوا تاریخ غالباً پہلی قدیمی تاریخ ہے جس میں پادشاہان اسلام کے حالات ایک ہندو کے قلم سے تحریر ہوئے ہیں اور جواب زیادہ طبع سے آراستہ ہو کر شاید یقیناً تاریخ کے سامنے پیش ہوتی ہے۔ چونکہ یہ امر یقین ہے کہ یہ کتاب پادشاہ وقت کے زیر اثر تحریر نہیں ہوئی اس لئے اہل نظر کے لیے وہ بہترین قدیم معلومات ہوگی اور نیز اوس سے یہ پتہ چلیگا کہ اب سے نو ڈہائی سو برس پہلے ایک ہندو مورخ کی پادشاہان اسلام اور خصوصاً اپنے ہم عصر پادشاہ اورنگ زیب کے متعلق کیا رائے تھی۔

مذہب [بادی النظر میں کسی پرانی کتاب کا شائع کرنا کچھ نیا وہ دشوار معلوم نہیں ہوتا مگر جن صحابہ اس کام کو گنا حقہ انجام دیا ہے وہ اہل وقتوں سے بخوبی آگاہ ہیں جو نقد و تنقید کے حصول و شکست اور بدخط تحریرات کے لئے تھے۔ اور انکار کا کتابت کی تصحیح کرنے بالخصوص ناموں کی تحقیق و صحت میں پیش آتی ہیں۔ جبکہ پرانے زمانہ کے کاتب نقطوں اور مرکب سے کی پابندی سے بری تھے۔ مختلف تنقید کے مقابلہ کرنے میں جو محنت اور وقت درکار ہوتا ہے وہ محتاج بیان نہیں خصوصاً جبکہ ڈیڑھ سے اس کام کو محض شوق اور اوس وقت میں انجام دیا ہو جو اوس کے فرائض منصبی ادا کرنے کے بعد داعی و جسمانی آرام و اسایش کے لیے مناسب ہے۔ بچے اس امر کا کلی احساس ہے کہ یہ کام میری تنہا محنت اور کوشش کے کسی طرح انجام نہیں پاسکتا تھا اگر میرے اعزاء و احباب جن میں کہ تاریخ فی مذاق خواہ طبعی یا میری محبت سے پیدا ہو گیا ہے میرا ہمتہ اس میں نہ بٹاتے یا نہ دس جبکہ یہ کتاب پانچ مختلف علمی تنقید کے مقابلہ کے بعد شائع ہو رہی ہے۔ اس لیے میرا فرض ہے کہ جن اعزاء و احباب نے میری اس کام میں

رہتا ہے کہ اس نے اپنا نام پر وہ خفا میں کیوں رکھا۔ دراصل ایک عالم رواج کے مطابق دیا چاہیے اور اس کا اظہار ضروری تھا ظاہر اس کی وجہ یہ معلوم ہوتی ہے کہ سوانح رائے محض ایک معمولی اور غیر معروف شخص تھا جو اپنے اظہار نام سے یہ امید ہو سکتی تھی کہ اس کی تصنیف یا تالیف کی کچھ قدر وقعت پڑ جائے اور نیز یہ کہ اس کو خود اس سے حصول شہرت و عزت و نظر و تہی بلکہ اس کا مقصد و محض لہا حقیقت حال تھا جو ایک معدن کا نصب العین ہونا چاہیے۔ ان امور کو پیش نظر رکھ کر ہر نتیجہ نکال سکتے ہیں کہ اس کے بیانات بیشتر رطب و یاس سے پاک اور اصل واقعات پر مبنی ہونگے بلکہ قصور پاؤں شاہ اور رنگ زیب کے زمانہ کے حالات جبکہ وہ اکثر واقعات کا خود شاہر تصور ہے۔

نثر کتاب خلاصہ التواریخ مستکہ علیہ اس اورنگ زیب مطابق سنۃ ۹۸۵ھ (۱۵۷۲ء) میں تحریر ہوئی اور مصنف نے دو سال اس کی تالیف و ترتیب میں صرف کی۔ یہ کتاب مختصر و صریح کی تاریخ ہے جس میں اس سلطنت کے ابتدائے قیام یعنی زمانہ جدو جہد سے تا وقت تحریر کتاب کل راجگان و سلاطین کا حال بالتفصیل درج ہے۔ دیگر سلطنتوں کو تذکرہ ہی اس موقع پر جبکہ وہ مفتوح ہو کر سلطنت دہلی میں شامل ہوئیں بالاجمال کیا گیا ہے مصنف نے کتاب مذکور کو پاکیزہ و رنگین عبارت فارسی میں لکھا ہے اور استعارات و کنایات و اشارہ بر محل و موقع سے اس کو زیب و زینت دی ہے بلکہ حالات و مطالب کتاب ہذا میں حصوں میں منقسم ہوتی ہے۔

حصہ اول۔ جغرافیہ مملکت ہند بزمانہ سلطنت شہشاہ اورنگ زیب۔

حصہ دوم۔ حالات راجگان ہند من ابتدائے سلطنت راجہ جہد جہتر پادشاہ تا زمانہ سلطنت راجہ پرہتھی راج المعروف برائے پتھورا۔

حصہ سوم۔ حالات پادشاہان مسلمان از زمانہ سلطنت ناصر الدین بک بنگلہ گنجان تا زمانہ پادشاہ اورنگ زیب۔

حصہ اول بہت زیادہ قابل قدر ہے جس میں ہندوستان کا جغرافیہ بزمانہ شہشاہ اورنگ زیب مذکور اس کی پیداوار اور حالات پادشاہان کے درج ہے اور نیز بظاہر و صریح کے چہرہ سلطنت متعلیہ اس زمانہ میں منقسم تھی ہر ایک صوبہ کا بیان جدا گانہ شرح و ضبط کے ساتھ تحریر ہے یعنی اس کے خاص خاص شہر اور خوب مقامات و عمارات اور اس کے مصنوعات اور نیز مسافات و دیا و ذکر ہو مصنف نے اسی پر کتنا نہیں کیا ہے بلکہ ہر صوبہ کے سرکار اور محالوں کے نام و محلہ بالگذاہی کے تحریر میں لایا ہے مگر یا کہ یہ حصہ آئین اکبری کا ایک ضمیمہ ہے جس سے اس میں یہ عمارات کا

فهرست تواریخ که حواله آنها در کتاب شده

۱- اکبر نامه مصنف شیخ ابوالفضل علای مطبوعه ایشیا نمک سوسائتی بنگاله
۱۸۶۱-۱۸۶۲

۲- اقبال نامه جهانگیری مصنف معتمد خان بخشی جهانگیر بادشاه مطبوعه کلکته
پریس کلکته ۱۸۶۵

۳- آئین اکبری مصنف شیخ ابوالفضل علای مطبوعه ایشیا نمک سوسائتی
بنگاله ۱۸۶۲-۱۸۶۴

۴- بادشاه نامه مصنف ملا عبدالحمید لاهوری مطبوعه ایشیا نمک سوسائتی
بنگاله ۱۸۶۴-۱۸۶۸

۵- تاریخ پنجاب مصنف سید محمد لطیف مطبوعه پریس کلکته ۱۸۹۱ (انگریزی)

۶- تاریخ فرشته مصنف ملا محمد قاسم هندو شاه مطبوعه دول کشور پریس کلکته ۱۹۰۵

۷- تاریخ فیروزشاهی مصنف شمس راج عقیف مطبوعه ایشیا نمک سوسائتی بنگاله ۱۸۷۳

۸- تاریخ فیروزشاهی مصنف ضیاء الدین المعروف ضیاء برلی مطبوعه ایشیا نمک سوسائتی بنگاله ۱۸۶۲

۹- تاریخ هند مؤلف سراج ایم ایلیٹ صاحب مطبوعه شرمنگهانی لندن ۱۸۶۴-۱۸۶۵ (انگریزی)

۱۰- تواریخ جهانگیری مطبوعه علیگڑه ۱۸۶۳

۱۱- تیمور نامه مصنف مولانا عبد اللہ تاقی دقلی

۱۲- شاه جهان نامه مصنف ملا محمد امین قزوینی دقلی

اعانت فرمائی ہے اور کافر و افسوسناک یہ ادا کر دیں۔ میں جناب پیمبر و لایست
شاہ صاحب بنی۔ اے۔ بنی۔ فی۔ اسٹنٹ ماسٹر عربک ای
اسکول دہلی۔ مولوی اشفاق علی صاحب منشی سپرنٹنڈنٹ علاقہ شمالی کی پیش بہا اور قابل
امانت کا شکریہ کے ساتھ اعتراف کرتا ہوں اور نیز یوزیر برادران حافظ محمد حسن بنی۔ اے
و مقبول حسن و فضل حسن و بشیر احمد کاسمن ہوں جنہوں نے مقابلہ منقبات علمی و تصحیح
پر وقت و ترتیب فہرست اسماء میں میری بہت زیادہ مدد کی۔ میں اپنے والد صاحب جناب قبلہ
و کبہ مولوی شریعت اللہ صاحب و اخی معظم جناب مولوی ابرار حسن صاحب
سکریٹری سبوت مسلم ہائی اسکول مراد آباد کی اعانت کا بھی دل سے معترف ہوں جن کی فخر و اعانت
علمی سے متعدد بار میری مشکل کشائی فرمائی حقیقت یہ ہے کہ غلام کے برتر کو کس ناچیز سے اس کتاب
کی اشاعت کراتا ہی منظور تھا کہ یہ اسباب جمع ہو گئے ورنہ کجا میں اور کجا یہ دشوار کام۔

کتاب ہذا کی تصحیح و مقابلہ ماہ جون ۱۳۱۷ء میں شروع ہوا تھا اگرچہ کہ اس میں بہت زیادہ زمانہ
صرف نہیں ہوا اور امید کی جاتی تھی کہ سہ ماہ کے اختتام تک وہ طبع ہو کر شائع ہو سکے گی، لیکن
کئی فوری اور بعد چھپنے میں جو دشواریاں لاحق ہوئیں اور نکاح و گمان بھی نہ تھا اور حقیقت یہ ہے کہ
بیکہ باسا اس کی تکمیل میں بالخصوص کا خوف ہوا۔ اپنی بے عنوانیوں کی وجہ سے مجھے ولی صدق و مخلص
ہے کہ میں شان کے ساتھ میں کس کتاب کو پبلک کی خدمت میں پیش کرتا تھا تھا تا کام نہ لے اور
علیہاں میں جو لیتھو کے ساتھ لازم و ملزوم کا حکم رکھتی ہیں ان کے ساتھ باوجود تصحیح پر وقت میں کوئی دقیقہ
محنت اور توجہ کا فروغداشت نہیں ہوا اگرچہ کہ غلام و بدتر از گناہ ہے ہم بچے امید ہے کہ ناظرین
میں یہی مشکلات پر توجہ فرما کر سہو و خطا سے چشم پوشی فرمائیے ۛ

ظفر حسن۔ بنی۔ اے

دہلی

۱۱ اگست ۱۹۱۰ء

فهرست مضامین کتاب خلاصه التواریخ

صفحات	ادکار
۲۰	در بیان خامان و گاه ایزدی و تفریق آفریننده عالم
۵۰	در بیان تالیف این نحو سخی بجملة التواریخ
۹۰	در تفریق و توصیف کشور هندوستان جنت نشان
۲۲۰	در ویشان هند
۲۸۰	صوبه داران خلافت شاهیجهان آباد
۳۹۰	صوبه مستقر خلافت اکبر آباد
۴۱۰	صوبه وسید فیه ال آباد
۴۳۰	صوبه ادو
۴۵۰	صوبه بهار عزت پتند
۴۷۰	صوبه مله بنگال
۴۹۰	صوبه عشرت سرشت ادوید
۵۰۰	صوبه تجت بنیاد اورنگ آباد
۵۱۰	صوبه برار
۵۲۰	صوبه خاندیس
۵۳۰	صوبه باله
۵۴۰	صوبه دارانخیر اجمیر
۵۵۰	صوبه دار البرکات کجرات
۵۹۰	صوبه قندهار
۶۱۰	صوبه دارالامان لمستان
۶۳۰	صوبه دار سلطنت لاهور
۸۰۰	صوبه ولسر کشمیر
۸۳۰	صوبه دار الملک کابل
۸۹۰	احوال مشران دران هندوستان از ابتدا اسراراج بدیشتر پاندوان
۱۵۱۰	راج هر پریم که از درویشی به پادشاهی رسید
۱۵۲۰	راج دی سین که از بنگال آمده سریر آریا گردید
۱۵۵۰	راج دیپ سنگه کوی

۱۳- طبقات اکبری مصنف مولانا نظام الدین احمد مطبوعہ نول کشور پریس لکھنؤ ۱۹۶۵ء

۱۴- طبقات ناصری مصنف ابو عمر منہاج الدین عثمان مطبوعہ ایشیا نمک سوسائٹی

بنگالہ ۱۹۶۳ء

۱۵- ظفر نامہ مصنف مولانا شرف الدین علی رزوی مطبوعہ ایشیا نمک

سوسائٹی بنگالہ ۱۹۸۶-۱۹۸۸ء

۱۶- عالمگیر نامہ مصنف منشی محمد کاظم مطبوعہ ایشیا نمک سوسائٹی بنگالہ ۱۹۶۵ء

۱۷- فتوحات فیروز شاہی مصنف شہنشاہ حسینہ روز شاہ دہلی

۱۸- آثار الامراء مصنف نواب محمد صدام الدولہ شاہ نواز خان مطبوعہ ایشیا نمک

سوسائٹی بنگالہ ۱۹۸۸-۱۹۹۱ء

۱۹- آثار عالمگیری مصنف محمد سائق محمد خان مطبوعہ ایشیا نمک سوسائٹی بنگالہ ۱۹۸۱ء

۲۰- مفتاح التواریخ مصنف طاس ولیم ہیل صاحب مطبوعہ نول کشور پریس کراچی ۱۹۶۶ء

۲۱- منتخب اللباب مصنف محمد ہاشم خان الخاٹب بہ خانی خان نظام الملکی مطبوعہ

ایشیا نمک سوسائٹی بنگالہ ۱۹۶۹-۱۹۷۲ء

۲۲- منتخب التواریخ مصنف عبد القادر بن ملوک شاہ جادوی مطبوعہ کالج پریس

کلکتہ ۱۹۶۵-۱۹۶۹ء

۲۶۵-	سلطان علاء الدین بن سلطان محمد شاه -
۲۶۶-	سلطان بهلول لودھی -
۲۶۷-	سلطان سکندر لودھی -
۲۶۸-	سلطان ابراہیم لودھی -
۲۶۹-	نصیر الدین محمد بابر بادشاہ -
۲۷۰-	سلطان قطب الدین عرفت رائے سمر و لکھنؤ -
۲۷۱-	سلطان حسین بن سلطان قطب الدین -
۲۷۲-	سلطان محمود بن فیروز شاہ بن سلطان حسین -
۲۷۳-	سلطان حسین بن سلطان محمود -
۲۷۴-	میرزا شاہ حسین ارغون -
۲۷۵-	نصیر الدین محمد جلالی بادشاہ -
۲۷۶-	غیر شاہ سوری -
۲۷۷-	اسلام شاہ الشہر سلیم شاہ -
۲۷۸-	غیر و شاہ بن اسلام شاہ -
۲۷۹-	سلطان محمد عرف اول مبارز خان -
۲۸۰-	آدم جلالی بادشاہ بنخیر ہندوستان و شیعہ برافغانان و ملت نمودن بادشاہ بنخیر -
۲۸۱-	ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاہ -
۲۸۲-	در بیان آمدن ایمان بقال بقصد محاربہ باخاقان زمان و دستگیر گردیدن و بقیہ میدان -
۲۸۳-	در بیان فتح قلعہ مکت و اخراج سلطان سکندر و انقطاع سرکشتہ و فغان از ملک -
۲۸۴-	در بیان بے اعتدالی با سہ خاندانان ہیرم خان و اخراج او از ملک -
۲۸۵-	در بیان تغییر ولایت بالو -
۲۸۶-	در بیان تغییر ولایت گجران -
۲۸۷-	در بیان رسیدن زخم مجسرت بادشاہ -
۲۸۸-	در بیان کشتہ شدن شاہ ابوالفضل -
۲۸۹-	در بیان ولایت گدہ کہ انرا گوئند والہ گویند -
۲۹۰-	در بیان تغییر قلعہ آبہ آباد -
۲۹۱-	در بیان قتل علی قلی خان و بہادر خان -
۲۹۲-	در بیان شورش میرزا یان و تارک و تخریب آہنا و تغییر ولایت گجرات -
۲۹۳-	در بیان روانہ شدن خان اعظم بکہ منگ -
۲۹۴-	در بیان تغییر قلعہ چنود -

۱۵۶	راجہ چہ تھی راجہ / المشورہ برائے پتھورا
۱۶۰	در بیان احوال سلاطین مسلمین
۱۶۱	ناصر الدین سبکتگین
۱۶۵	سلطان محمد بن سلطان ناصر الدین سبکتگین
۱۶۴	سلطان شہاب الدین عرف محمد بن محمد
۱۸۹	سلطان آرام شاہ پسر خاندہ سلطان قطب الدین
۱۹۰	سلطان غمیس الدین عرف ملک آتش
۱۹۱	سلطان رکن الدین فیہ روز شاہ بن سلطان غمیس الدین آتش
۱۹۲	سلطان بنیادی رضیہ بنت سلطان غمیس الدین آتش
۱۹۳	سلطان معز الدین بہرام شاہ بن سلطان غمیس الدین آتش
۱۹۴	سلطان علاء الدین مسعود شاہ
۱۹۵	سلطان ناصر الدین ولد سلطان غمیس الدین
۱۹۶	سلطان غیاث الدین بلبن
۲۰۵	سلطان معز الدین گیتباد
۲۱۳	سلطان جلال الدین فیہ روز خلی
۲۲۱	سلطان علاء الدین براور زادہ و داماد سلطان جلال الدین غلی
۲۲۵	سلطان شہاب الدین بن سلطان علاء الدین
۲۳۰	سلطان قطب الدین مبارک شاہ بن سلطان علاء الدین
۲۳۲	سلطان ناصر الدین عرف خسرو خان
۲۳۵	سلطان غیاث الدین تغلق شاہ
۲۳۹	سلطان محمد شاہ تغلق عرف فخر الدین جوہا بن سلطان غیاث الدین
۲۴۵	سلطان فیہ روز شاہ مبارک
۲۵۳	سلطان تغلق شاہ بن مشاہدہ شہ قان بن سلطان فیہ روز شاہ
۲۵۴	سلطان ابوبکر بن فخر خان بن مشاہدہ شہ قان
۲۵۳	سلطان محمد شاہ بن فیہ روز شاہ
۲۵۴	سلطان علاء الدین سکندر شاہ بن سلطان محمد شاہ
۲۵۵	سلطان ناصر الدین محمد و شاہ بن محمد شاہ
۲۶۱	رایت عالی حضرت خضر خان
۲۶۲	سلطان مبارک شاہ بن رایت عالی خضر خان
۲۶۴	سلطان محمد شاہ بن سلطان مبارک شاہ

صفحات

ادکار

- در بیان رحلت حضرت خاقان زمان - - - - - ۳۳۹
 ابوالمظفر نورالدین محمد جهانگیر بادشاه - - - - - ۳۴۱
 در بیان بنی مشاهزاده سلطان خسرو - - - - - ۳۴۲
 توجه موکب والابیسیر کامل بعضی سواران و سواران علی مسجد و غیره - - - ۳۴۵
 بیان در آمدن نور جهان و یکم زوجه شیر افکن خان بحرم سرای قدسی - - - ۳۴۷
 در بیان باز آمدن خان عالم از ایچی گرمی ایران - - - - - ۳۵۰
 نهضت موکب والای مقدس بسیر و شکار نجات احمد آباد - - - - - ۳۵۱
 ولادت با سعادت سلطان محمد اورنگ زیب پسر بادشاهزاده سلطان حرم - - - ۳۵۲
 در بیان مقرر کردن منسار و چاه و درختان در شاهراه و محلات جهانگیر آباد و لاهور - ۳۵۳
 در بیان ترفیع و مذمت تنباکو و منگشتن آن بموجب حکم والا - - - - - ۳۵۴
 در بیان بعضی از مسواریات - - - - - ۳۵۵
 رسیدن جماعت بازیگران بنگاله بجنوب مقدس و تماشای انواع حیرت افزای - - ۳۵۸
 در بیان تخییر قلعه کانگوه - - - - - ۳۶۲
 نهضت موکب والابیسیر کانگوه و بصره و کاشاک کشیر - - - - - ۳۶۷
 در بیان بنی بادشاهزاده شاه جهان - - - - - ۳۶۹
 در بیان رسیدن هایت خان و حضور اشرف اقدس و صدگستانی گردیدن اصف خان - ۳۷۴

قید کردن

- در بیان رحلت نورالدین حضرت خاقان زمان و سلطان جهانگیر - - - - - ۳۸۰
 ابوالمظفر شهاب الدین محمد شاه جهان بادشاه غازی صاحبقران ثانی - - - ۳۸۳
 ابوالمظفر محمد الدین اورنگ زیب مالگیر بادشاه - - - - - ۳۹۱
 در بیان جنگ غدیو آفاق بهاراجه جوونت سنگه و فتح و نصرت یافتن - - - ۳۹۴
 در بیان ماجرای احوال دارا شکوه - - - - - ۳۹۸
 در بیان محاربه غدیو گیهان با دارا شکوه و بواسطه فتح و غارت - - - - - ۵۰۰
 در بیان قید گردیدن بادشاهزاده محمد مراد بخش - - - - - ۵۱۰
 در بیان بقیه ماجرای احوال دارا شکوه - - - - - ۵۱۱
 در بیان ماجرای سلیمان شکوه و قتل بزرگ دارا شکوه - - - - - ۵۱۳

صفحات

اذکار

- ۳۴۰ - در بیان معارف کردن حبس نریه و طریق صلح کل و زندان -
- ۳۴۳ - در بیان اقتضای حضرت خاقان زمان پراچاس و دروستان هندوستان -
- ۳۴۴ - در بیان شاهزاده سلطان سلیم بنی جهانگیر بادشاه در فتن خاقان زمان پراچاس و باجیرانی نذر -
- ۳۴۵ - از دراج شاهزاده سلطان سلیم با صیدیه موده راجه و ولادت سلطان خرم بنی شاه جهان -
- ۳۴۶ - در بیان سواران بدایع که در زمان آنحضرت بود و قوع آمد -
- ۳۴۹ - در بیان تغییر ولایت چیتند و بنگال -
- ۳۵۶ - در بیان بنی محمد یکم میرزا پراچاس و شاه خاقان زمان -
- ۳۹۰ - در بیان کشته شدن راجه دانشور میرزا -
- ۳۹۲ - در بیان رسیدن میرزا سلیمان دالی بدخشان در حضور پرنور و تفرقه در بدخشان -
- ۳۹۵ - در بیان تغییر ولایت دگشای کشیر جنت تاثیر -
- ۴۰۰ - در بیان سلطنت راجه نوادر و دیوان علی -
- ۴۱۰ - نهضت موکب مقدس مرتب دوم بهیر کشیر به نظیر -
- ۴۱۳ - نهضت موکب والا بهیر کشیر جنت تاثیر مرتب سوم -
- ۴۱۴ - در بیان مقرر کردن دیدن پرگنه گجرات دامن آباد -
- ۴۱۵ - در بیان تغییر ولایت اودیسر -
- ۴۱۶ - در بیان تغییر ولایت قندهار -
- ۴۱۷ - در بیان تغییر مالک قندهار و آمدن جانی بیگ -
- ۴۱۸ - در بیان تغییر ولایت بهکر -
- ۴۱۹ - در بیان تأدیب زمینیت امان کهستان پنجاب -
- ۴۲۰ - در بیان جشن ولادت -
- ۴۲۱ - در بیان سلطنت تان سین و عرفی کشیر از شیخ ابوالفتح فیضی -
- ۴۲۳ - رسیدن برهان الملک و مرگ شدن ملک باو بهر هم اطراف دکن -
- ۴۲۵ - نهضت موکب مقدس از لاهور بدخشان دکن -
- ۴۲۶ - در بیان تغییر قلمد کشیر و ولایت احمد نگر -
- ۴۳۰ - عادل خانیه -
- ۴۳۱ - قطب الملک حاکم ولایت گولکنده -
- ۴۳۱ - نظام الملک حاکم ولایت احمد نگر -
- ۴۳۲ - در بیان کشته شدن شیخ ابوالفضل -
- ۴۳۶ - در بیان بنی شاهزاده سلیم غلت بدخشان -
- ۴۳۸ - در بیان سلطنت شاهزاده سلطان و انیل -

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نقاش نگارخانه کائنات و مصور کارگاه ممکنات چون آفتقنان کرد که صور پیرایه عجایب ابدان و
چهره ارای غرایب اختران گرد و بوجدت ارادی اربعه عناصر را با وجود تضاد فطری و مخالفت طبیعی با هم
استزاج و اختلاط داده و رنگ آمیزی ارادت کبریا و صنایع انگیزی کلک قضا انواع نقوش غریب و
اشکال عجیب بر مرقع مکنون نگاشت و اشباه متنوعه و تشابه مختلفه را بر رنگ کون نقش بست
لیتی بقدرت ابدایی و صنعت اختراعی گوناگون خلقت در نگارنگ آفرینش از مکام من خفا بنص
شهود و از جلایب عدم بمرصه وجود آورده انسان را شرف الخلوقات و اعظم الموجودات مشاهد بلایع
صنائع و منظر شرایع لطایف خویش فرموده و بهنایات فنایان و کمطقات شایان با صرو دینائی
شکر نگار بهائے جهان و سامع کشف نای نیرنگ ساز بهائے جهانیان و شامه کامیابی شمایم عطریه
و ذایقه پاشتی گیری لذایع اندیشه و لامع کشف سناسای سرو و گرم و دانا کے سخت و نرم کرامت
کرد و بکیدی دو دندان زبان قفل از گنجینه باطنش بر کشود و مثل دانش و مثل در شبتان
ضمیرش بر افروخت تا بوسیله جیلانیه قدرتائیدات و مقدمات بر شرایع و کوائف انسیه
و سایر سرایر کوشیه طلسایا فتنایا بطلب اصلی و مقصد حقیقی که عبارت از حقیقت و معرفت آبی
برده باشد توانم برد و بستیاری آن بر تنه و الا و درجه الی انسان کامل فایز تواند شد مطلق

اصناف بیچون که ترا آشنید   با تو بگویم که چرا آشنید
تاریک‌نمایی او پی بری   گوهر معبود بدست اوردی

صفحات

اذکار

- در بیان جلوس حضرت خدیو جهان داور رنگ نرب برادر رنگ خلافت جهان بینی ۵۱۶
- در بیان نهضت موکب مقدس بدفع داراشکوه بجانب ولایت پنجاب - ۵۱۹
- در بیان فرار داراشکوه از لاهور بجانب ملتان بجلت تمام - ۵۲۱
- در بیان نهضت موکب مقدس بجانب ملتان بتعاقب داراشکوه - ۵۲۲
- در بیان معادوت موکب مقدس از ملتان بجانب شاهجهان آباد بدفع شورشیان - ۵۲۳
- در بیان جشن وزن حضرت خدیو گیهان خداوند جهان - ۵۲۶
- در بیان اجرائی احوال بادشاهزاده محمد شجاع و توجیه موکب الابرار - ۵۲۸
- در بیان شرح شوقی مهاراجه جیونت سنگ در جنگ حضرت خدیو گیهان { ۵۳۰
- بمحمد شجاع مدایت فتح بر منساختن و فرار محمد شجاع از معرکه کارزار
- در بیان بقیه حقیقت تعاقب افواج قاهره و آمدن داراشکوه از تحت بجانب بکرات ۵۳۸

اما چون نفس آمده و جواهری بر زبان کاره که بطریق تو امان همراه انسان است عنان خستیا
از دست در بر بوده و مراتب ضمیر را بزرنگ غفلت و پندار اندوده و در سلسله تعلقات و علیات حیاتی
بے ثبات می اندازد و از منجیست او بجز دست خدا و از شاهره مقاصد عنویری بی راه فرستد باقی بند
غلاب اسباب صوری می باشد و برای گرداوری مواد و تزیین امور باقیها و طوالبات جسمانی
و مرغوبات نفسانی هزاران خیالات باطله و تمقنات لاطایله بیان امواج و دیا امواج از دل بر می
انگیزند و بحصول ان گوشه شهابی که گوشه شهابی که خود و در انتظار آب و شتاب نامحسوس و بجا
آورده از و چندان در کجی ضلالت و از فقدان دیگر دایم ماست می افتد و ضمیر ان از فرط محبت
و لغت خیال و اطفال و خویش و اقارب گمراه چرخ در پنج برگه دن همان مضبوط ساخت
گرامنایه را که بدل ندارد و حیووش ان بدست نیاید بهین زمین و قنات با خرمیر سازد نظم
گرنیک نظر کنسیرم ایدل   هستیم ز اصل کار عتافل
بیفانده هر که خسر و باخت   چیزی نخرید و زنده باخت
خوشا بیدار و نه روشن ضمیری که شکوهم نفس آمده نبود و خاطر از خطرات الدینی و اچه دخت
و نیاید اسباب ان را محض خیال و خواب و اندوخته گانی را نقش بر آب تصور نماید و اوقات
عزیز را در طاعت ایزدی صرف نموده با نوار شمع عرفان مشبه تان ضمیر منور سازد و مشغولی
سعادت و طاعت میسر شود   دل از فوطاعت منور شود
ز طاعت بود روشنای جان   که روشن ز نور شید باشد جهان

در بیان خاصان درگاه ایزدی و تعریف آفریننده عالم

آفریننده موجودات و پدیدکننده مخلوقات با اودت ازل و قدرت لم یزل بی نظیری که گوناگون عالم
و دنیا بزرگ عالمیان را بر عرصه هستی چهره افروز ساخته همان مظهر مذهب متقصد و شارب نمکند و جهان
بنظیر و آرد و دنیا بر استحکام اویان و هر چه دارد و هر فرج یکی از خاصان جناب معصیت را بخلعت
بشری خلق گردانیده و ادا افتد قدرت عطا فرموده که عارف و قاین عتول و نفوس و کاشف حقایق
مستقول و محسوس بوده از احوال جسم لم علوی و اجسام مثلی و اخبار باطنی و اعمال و استقبالی
بدایان آگهی داده و مظهر معجزات محیی و کرامات غریبه گشته بر ده کشف اسرار غیب و چهره
آمای سرایه لاریب گردیده و با الهام ربانی کتاب آسمانی پرست داشته و خلق را با اودی و اودی ایزد

بیان تالیف این نسخه مسمی بحسنه التواریخ
که به علم بودن و در قاضی

چهارم پیاپی باوید دور و دراز تعلقات و دره گرایان مرحله شیب از آن دنیا بے ثبات
آیندی مستعد و مضمی مستعد است ششانی چند از قسم شکار و قمار و در و کوسه و دو اضعاف
لات و گداز و استهلال اصناع و احراف و امثال ان مانوس خبیث و باوث مزاج ساخت
در زمان انفراف از مکاسب و مشاغل ضروری و کار و بار و بیویه جان اشتغال دارند و بیس خط
عمر گران پایه مار گذشتن ان محتاج بشاغل نیست میگذرانند و بار و شندک و هیشار خرام
و صامت و دوکان فرخنده و فرجام که بهر دوازده سعادت و عادت اعبادت دارند این نوع مشاغل و بیوی
لشش شش اوقات و نقاب بر چهره شاد و منوایات میداشند و میفرمایند که چون همه کس هست
آن خداوند که با الکلید از حلق این ایوی ترکب ترانند نمود و اگر توفیق رفیع گردد و با وجود تعلقات
در بار و بعباد و در و در شریع هر یک اسم آفریدگار بر زبان آورده و دست او کار و دل
بیار و داشتن ششانی شریف تر و مرغی لطیف تر است و اگر چنین نباشد بادی در وقت فرصت
از امور ضروری به بیست و تملیل و در بار و بکلیل به دافتن کار نشان تملین ساطعت است انان باز
ایطالع کتب حقیقت و طریقت مشاغل و بر مضامین ان عامل بودن که میالی دنیا و حقی است
از ان پس مشغله کتب افلاق موجب تزکیه نفس و تصفیه باطن شیخ حسنات حال و مال است
چون مطالعه کتب تواریخ شغلی است بهر نسخه تهجد و انجمن و انش و چهره آرا و بزم خرد و پیر و کشا
و امر است و در بار و گاه و غمزه و همیش انست و ای را کار پر داز و چراغ خلوت و مار و عن انداز و در انبار
احوال با و شایان انصیه و بیان حقیقت فرمان روانی که همیشه تمام جمیع است و ایند کند
و در گذارش قنای عالم و مالیات و عدم بقای جهان و جهانیان شاد است بدلیل و انش
خوش و انشوری بخت بیدار و فرخنده و منشی سعادت اهدا که بدین شغل شگرت قیام و در زید
بند یافت با جراتی راه پیاپی مرحله عدم و سگدشت آهسته تکان ازین عالم عبرت پذیرفته
از خواب غفلت بیدار شود و بیوفای دنیا فانی بقای انیها تبیین دانسته اوقات عزیزه که
معدوم و تبدیل و مقصود الی و من است صرف امور فانی و ستمذات جسمانی نگرداند و با تحصال

فصلت را سبب ظهور و نیانی و انکشاف عرصه بیدار نشی را عرصه خرد بخشی و خود انکشاف مسئله است
منبع حیات حال و مال مشعل الهیت نیز روان وادی فضل و کمال مشعل الهیت به مراتب اهل
حال کمال را سبب الهیت به شام بر وطن در باب جهان و جلال منشوی

تاج سر خط بهر است مسلم	تقل کشای همه در دست علم
علم بود گوهر و باقی سفال	آن چه حقیقت و گران چون خیال
علم کثیر آمد و عسرت قصیر	هر چه ضرورت است بان مشکل گیر
آنچه ضرورت است چه حاصل نمی	بجز عسارت انگری دل کنی

بر اثبات شرف و کرامت علم مجتبی ساطع و دلیلی کاطع است که ادبی زاد و بوم حسن مطبوره
حدوث و امکان و پابند سلسله کون و مکان را کجاست قدرت که بهر در و جانی چون طایر عالمی
بر افلاک رفته و قافیه حقایق متوطنان عالم علوی را توأم دریافت یثیری وی طی الارض میسر نماید
در عرصه تمام روی زمین و عسرون جبال و قعر دریا و تحت التشری شناساقت تمام احوال عالم
مفکی معلوم نماید که در اینجه حقیقت جیش و گردش آسمان و طلوع و غروب ستارگان و
ساعات و نحوست زمان و حالات جهان و جبهاتین و کیفیت و کیفیت دریا کنه عمان بر سید
علم دریافته بر وقایع اسرار و حقایق مبینان اطلاع یافت و همچنان بر روی دریا خراسیدین
و بر سطح هوا پریدن و از جس نفس دل را از غم برودن و خلق بدن روح خود را در پیکر دیگر و بیگانه متحول
نمودن و در سیما به تبدیل صورت پرداختن و به گیمیا از خاک گستره طلا ساختن و با فنون عالم اجنه
را به تخیر و درودن و از طلسمات و لهای خلق مسح کردن و بیا و در سرایر شاه جهان و اقص
گردیدن و مبادله امت و مکان بسته جباری را شفا بخشیدن و سایر معجزاتی و غیرتک پر وانی فرایع
باین علم میدان بظهور آوردن پس چنانچه این همه علوم مشکل و مستعین نادره از عدم
بمنشئه شهودی آمد همانا که بر سید مبینان حصول مرتبه عرفان و درجه شناخت نیروانا
نیز قریب الوقار است منشوی

چرخش از بیانی علم باید گداخت	المرب علم توان خدا را شناخت
بنی آدم از علم باید کمال	نه از خشک و جاه و مال و مال
همه دامن علم گیر استوار	که ملکت رساند به دار العتبار

نوشته را به اولی که مصر بدیا و هر اسمی را به خط هندوی نوشته و آن را سا بهرام خلاصه بریدان گسائین فرام
 پیداست که خوب بقایای در آورده و تخریبها چتر گیتی که پندرت رگسنا تدا احوال را به اسان و رایان و رنج
 امکان با تفصیل بسبب نکرست نگاشته و آن را مولانا فی عا و الدین بقدری ترجمه نموده و تماریح سلطان محمود غزنوی
 که در ملکات هند آغاز ظهور اسلام از سلطان ناصر الدین سبکتگین پدر بزرگوار دوست و آنرا مولانا سغری
 بقیه کتابت در آورده و تماریح سلطان شهاب الدین غزنوی که حکومت را به او رایان از ابتدا
 خلافت او از هندوستان منقطع گشته و تماریح سلطان علاء الدین خلجی که از سلطان هندو شهر است
 و تماریح فیروز شاہی تصنیف مولانا سغری الدین و تماریح آقا عتبه عسکری بر احوال سلطان بلبل
 لودی و بلبل او و حقیقت شیر شاه افغان و سوره و لادش که آن را حسین خان افغان تصنیف نموده و سلسله
 جمعی افغانان به بنی اسرائیل برادران امیر و بیست کنشانی رسانیده و کتاب ظفر نامه متضمن فتوحات
 حضرت صاحبقران امیر تیمور گورکان از تصانیف زبد و فضلا مولانا سغری الدین علی بزدی و
 کتاب تیمور نامه که مولانا فی باغی برادر او و مولانا فی عبد الرحمن جامی در ملک نظم کشیده و تماریح بابری
 که حضرت بابر بادشاه احوال نجیب الدین خود را و خود بر زبان ترکی به تسلیم در آورده اند و سیر زلفان قاضی خان
 عبد الرحیم ان را به فارسی مترجم نموده و کتاب کبیر نامه که ملای فیضی شیخ ابوالفضل احوال سلسله
 علیه حضرت ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر به حضرت ادهم علیه السلام مبارات و استعارات دل پذیر
 بقله در آورده و تماریح اکبر شاہی تصنیف شیخ عطاءک فرحتی و کبیر نامه تصنیف شیخ ابدا
 و منشی امرتسری خان و طبقات اکبری از تصنیفات خواجہ نظام الدین احمد اکبر شاہی که
 جامی بسبب سیر تواریخ هندوستان است و اقبال نامه جهانگیری مشعر بر احوال
 بادشاهان و الاشان از حضرت صاحب قرآن تاج الدین محمد جهانگیر بادشاه که معتمد خان حرث
 محمد شریف ابیبارت و انجمه تقریر در آورده و جهانگیری نامه که جهانگیر بادشاه احوال خود را به
 بادشاهان نگاشته اند و تماریح جهانگیر شاہی تصنیف وارث خان که ملای سعد الدین خان
 ان را با سلاطین در آورده و تماریح عالمگیری که میر محمد کاظم منشی احوال سعادت کشتمال
 حضرت ابوالمظفر محی الدین اودنگ زیب عالمگیر بادشاه قاضی از ابتدا سگ بر آمدن
 از دکن بقصد جنگ دارا شکوه و نصرت بر برادران و بلوس برادر دنگ خلافت لغایت
 سلسله جلوس مفت بر ابیبارت و دل پذیر بقلم در آورده و تماریح کشمیری متضمن احوال چنانچه

تورشه اخروی و استکمال امور معنوی که عبارت از یاد رب العباد است اشتغال و زد و بداند که
هرگاه بادشاهان مالی مقدار و جهانداران نامدار با قبایل گران و فضایی کاروان و عساکر بیکران و خزاین
بے پایان با آن عظمت و جلال و شوکت و بیالت رده نور و مسلک فنا شدند و اثری از آن نماند آن
بر سطر در گذر نامه تا بسایه اناس چه رسد **مثنوی**

آه ازین منزلی که پیش است	که گذرگاه نشاء نور ویش است
نه ازین دام میتوان جستن	نه ازین مرگ میتوان رستن
گر خوری آنچه خضر آب حیات	تشنه لب جان دہی و دین ظلمات
گر چہ صبی شوی بچہ سخی برین	عاقبت جا کنی بزیر زمین
گر چہ یوسف با خرج مامور دی	تا جان سبگون بچساید رمی
آنکہ جاوید هست و بودی کی است	تا بد واجب الوجود کی است

آنرا بنیاد که این سپیدان اندر شجرت که از غصن او ظهور و صیغ شود ببلای صمت تا قلمان امور مملکت و مال
و صاحبان کارگاه دولت و اقبال پیش خطوط درسی که عبارت از منش و سیر بود و باشد میسر و
بیتشائی این قرن و قلم و ذی شوق و سزاوی ارز و اکثر نسخ تواریخ بمخالصه داده و دهر و ذلالت
اند و خست چنانچه کتاب که نام ترجمه ها عبارت که از تواریخ هند بزرگ تر و مستعبر تر مشتمل بر احوال
پانصد و اند و اسلاف آنهاست و حسب الحکم حضرت جلال الدین محمد گیسو بادشاه
مولای جمہ القادر و یارونی و شیخ محمد سلطان قاضی سیری با تمام تعقیب خاں که سر آمد تاریخ دانان بود
از سنکیت بنیادی مترجم نموده و ملای قباوی شیخ ابو الفضل خلیفہ ان را بطریقه مرغوب بطرز ادب
و ترجمه هر نویسنده بیان که ما جز آن احوال سری کشن و نسب و نامہ اسلاف را جدا و ملایمان را منہ
از آن نگذاشته است و آنرا حسب الحکم که اکبر بادشاه مولانا کے تبریزی تجرید آورده و ترجمه
را مابین که متضمن بر احوال سری و نام چند از کتب مشہود است و جماعت مذکور از سنکیت
بفارسی و ماورود و ترجمه پہا گوت جوگ **تشیق** که بسا و داستان عجایب و مستان
غرائب از عقابین و سعادت در دست و بموجب امر بادشاه داده و ارا مشہود آنرا شیخ احمد
و دیگر فضلا بفارسی آورده اند و نه گنج **نشان** ترجمه سنگاسن بتبسی متضمن احوال بدو
بکمال حقیقت که مختصر آن جوچ چند است و نیز ما جز بهرچ است و منہ بدو است مشتمل بر حقیقت
رای رتق سین سر ذات چند که بتاریخ ماوت ترجمه خود با سلطان قلم و العین و الی دلی محاربه نمود

پسندید مالی نیتند و یاد رسد و احوال و فرمان روائی تفاوت نخواهد شد و یا آئین نشود و ترتیب
 کتاب ناغرض اینها فقرات نادرست و مضامین ناموزون معلوم گردد و بهر چیز وی و کم
 قطرات این احقر الباء و مضامین و استهزاء فرمائید و از روی لطف و کرم عیب پوشی نکنند و
 بسان بزرگان خطا پوش اصلاح فرمایند و منتهی

طبع دارم که گر ناگزیر شکر کنی	بخواند زین سلاطین نامد حریفی
درین نامد اگر بیند خطائی	نیاید بر سر من ماجرایی
ز روی لطف در اصلاح کوشد	و گما اصلاح نتواند نموشد

تنظیم مملکت سخن دل پذیر و تسبیح الفاظ و معانی بے نظیر
 با صایب رائے دبیر خامه روشن ضمیر و تسبیح تعریف و توصیف
 کشور هندوستان جنت نشان

هندوستان ملکیت وسیع و ولایتی است پس قریب که ولایت دیگر بهر عشرینان نزد
 با وجود وسعت و منبت همه جا آباد و در هر جانب و هر ضلع امصار و بلاد و قضایات و قریات
 و دیارها و قلعهات مشتمل بر مساجد و معابد و خانق و صوامع و سایر عمارات و کشت و باغات
 قروح آنساز و شجرات و درخت و زراعات سبز و خوشش و جویبار روان و انهار جریان است
 که در ممالک دیگر این نوع آبادی و معموری کمتر نشان می دهند و در ممالک و مشایع متعارفه
 بر روی هر شهر و نال و قطره است و در و دیوار کشت و باغات و بیابان است هر که در مینا و بایک بلند
 عمارت کرده و در ممالک پس اند و فرسنگ سرا و دیارهای متین براسکے نزول و ارامش
 مسافران و در هر سرایکے اشیایکے اغذیه و اشربه و ادویه و عطریه و آلات و ادوات
 مطلوبه موجود و بهیابانی راه و دور و راه است در خان سایه گستر و میوه دار و چاهها و قنات
 و آبگیرها و ذخیره آب خوش گوشت و گوشت و گریبان و ذیل و درختان تفریح کنان و میوه خوران
 و آب سرد و نشان گویا بر خیابان و درستان قطع را می کنند و مسو و اگران و تاجران و سایر پره نودان

سال که مولانا شاه محمد شاه بهادی از تخت کشمیری بنامی در آورده و تا پنج بهادر شاهی
مشکل بر احوال سلاطین ولایت گجرات احمد آباد و ولایت سند الشهور به پیشه و تا پنج سلاطین
ولایت گجرات و مالو و دولت آباد و دکن و جوینور و بنگال و او دیک که دوازده مختلفان مالک
از تصرف او رنگ نشینان دلی براده و بر هر یک ولایت حاکی جدا گانه است ظلال
یافته بود و حقیقت هر ولایت و بر قسمان روا اذان قرار می خواهر است و دیگر
قرار می دهند و قس مطلب اند این بچران در آمد و بخاطر تعین رسید که اذان پنج قرار می انتخاب
نموده و تنج مختصری متضمن احوال قسمان روانان نامیه هندوستان در دست ساخت و فرمود
حصول انبساط گرد اند بانی ملی با خلاصه مضامین هر تنج مشکل بر شمه از اجزای احوال هر فرد
را از ایتناست و به حدیث شتر پانده ان که در عالم گیری و رعیت پروری و خدا شناسی
و نیز در پستی که به ساز بهای روی کار آورده انایت را می چهند که حالت سلطنت جماعت به
اوست و بهای عالی اعتبار و رایان والاقت را بطریق اختصار و انتقال امر سلطنت
از قوی بقوی و نیز تحریر در آورده و اسامی سلاطین مسلمین از سلطان ناصر الدین سیمکلی که
با وی مراحم اسلام دهند استان از دست شریع نموده اندک اندک از احوال هر کدام
یعنی جلوس بر او رنگ جهان بینی و صرف زندگی با بصافت حسنه یا ایات ذمیه و حکومت
رواست به بدل و انصاف یا بظلم و استنات و سبب فرود رفتن که کتب زندگیش و مربوط
فنا و سلوک مشاهیر و دیگر که از مشرق ارتقا یافت محمد و رنگ زیب عالم گیر با و شاه
بعضی بیان آورده این کتاب را به کمال اتمه التوازیج موسوم گردانید و عبارات و استعارات
این تنج بهای از کتب دیگران مذکور که در به نقد یافت و به استعداد خویش تمطیر در آورده و
ایات مناسب حال بعضی از طبع ناقص و اکثر که از اشعار شعرا که تا در که بر محل و به به بنگال
رسیده و به نگاشت و این مجموعه استعارات و عبارات را در سه مرتبه با سلاطین در آورده و در
دست دو سال در دست ساخت و در سه چهل عالم گیری مطابق یک هزار و یکصد و هشتاد و هجری
و هزار و هشتصد و پنجاه و سه سال که با حیات که هزار و هشتصد و هجری و هشتصد سال با این در چهار
هزار و هشتصد و نود و هشت گذشت که یک مرتبه گردانید و می نا و در چند و انش بند و اشته
باشند و متناهی بطریقت از سه و خطای نیست و درین صورت امید از منشیان و نگار و الا ایات
فرخنده و اطوار داشت که در وقت سیر و مطالع این تنج اگر عبادتی و استعدادی

زمین پوشیده تشریف حیاتی   هوا داده با و روح نباتی
 عروسان فلک در پرده سازی   عجز عالم اندر دست بازی
 نفیض ابرگشته بوم و بر سبز   زده بر طاق نوای سبز و سبز
 نوای بلبل و آواز در راج   شکیب عاشقان را کرده تاراج
 نوای ساز خوش آواز بلبل   نلکه شورش در لاله و گل
 گوزن دگر در هر مرغزار می   همه شادی کنان از بهر وادی

و کثرت بارش موجب آشنائی زراعات و افزایش حاصلات و در نوای نلکه و بادانی آنگه
 است اگر چه در بعضی آنظار زراعات بر پاهای شود و در نلکه اطراف اراضی سیلاب هم هست
 اما اکثر زمین الهی که عبارت از بارانی بوده باشند واقعه شده ازین جهت اکثر باران است و
 و بیشتر زمین صلیح و سپس ربع که در سال دو مرتبه بلکه بعضی جانراوه بلان مزروع می شود اگر چه
 کان الناس میاقوت وظلا و نقره و من و سرب و این نلک و غیره درین کشته هست که حصول
 این بضطی و دایه لیکن بیشتر در حاصلات زراعات است و اقسام نلکه که شادمانان بگویند
 نیاید پیدا میگردد و جمیع غلات این ملک لذیذ و خوش طعم است اما بهر حال سبکداس سرآمد جمیع
 اجناس است غری و لطافت آن از حد قیاسش متجاوز غوب ذائقه پادشاهان و امیران
 و سلیمان الناس است در طراوت و علالت به نظیر و بنحوشبوی و خوش مزگی و لذیذ و آشنای
 هست و در دوستان طبیعت پرور غذای بهتر و طعمه است خوشتر از ان نشان نلکه

وهند بیت

زایقه سنجان حلاوت طلب   یافت ز لذت و شامه طرب

از نلکه رنگ میوه های ریسی و غریبی با کمال عذوبت و لطیفی اگر تفصیل بر نگردد کتابه طعمه
 باید اگر چه انگور و خربوزه و تربوزه و انار و سیب و شفا و در انجیر و غیره ذائقه بهتر از ولایت
 می شود اما میوه مخصوص هندوستان کهنش و لذت به دل و مژده بکلاوت ضرب المثل
 و اناس بنحوش مزگی و خوشبوسه و شناس و کیکه علوا و موثر شریفه حلاوت اند و و ذائقه
 عذیم المثل و کونک و سنگلتره در مژده و کیکه شیری و کیکه است و از کیکه محرابه چه نویسه
 که خود را بهر کس وقت کرده هاشش و انان صادر و وار و میگردد و از ثمرات خوشش نفیض می بخشد

می بسم و زنان بال و انتقال خود از مسافت با سبب و سلامت بمنزل مقصود میسرند
 و ازین مملکت جانب شرق بهنگام و سمت جنوب دکن و طرف غرب تهتبه دریای شوره
 اتصال دارد و بهبوب شمال کوهی است کلان که انتهای آن بسات قریب به عمان پیدایش
 اگر چه جمیع ممالک چهار نوردونی و ایام فروری از لطافت و تمازت هوا و عشرت و مسرت اهل
 خبر اداست دال بیل و بهار و طراوت و لغزنت روزگار مشهود است اما در هندوستان هوا
 برسات که آغاز می شود از انجم ام جون و انتهایش تا ابتدا سبب میزانی می شود و سراسر تمامی بهار با و
 هوا سبب جان فراست گوهر افشانی ابر خمار عرصه زمین و سطح آسمان را فرو می نشاند و شحات
 سحاب سراسر زمین را ابروی تازه می بخشد هوا در روزی گوناگون بهار بر روی کار می افتد و هر روز
 رنگارنگ کسوت بر تن خویش میگذارد و آسمان بیان و دسان پر و در روی خود می نهد و با و
 مانند و اما مقتضای ابروی بر می کشد ماه و زمره از غرقه چرخ در دین می آید و دایه سحاب بر چهره
 آن شادمان نقاب می بندد ابر بگردار عشاق گریه آغاز می نماید و صاعقه رقیب و ارباب
 بخنده می کشاید آب را و مستانه خرامش می افکند و باد از سلسله بند در پایش می اندازد
 سروانستی بقص می کند چنگ از طغری و دستک میزند گل از شادی بخنده وری ای بلبل بان بهار
 میکشاید باغ و مرغ از میض بخشی هوا سبب گشته نشو باغ ارم میگیرد و کوه و دشت از
 لطافت وقت کسوت سبز پوشیده و در مسادات بگشش جنت میزند طبیعت
 بهار سبز و جهان سبز و گلستان سبز است بهر گیاهی تا آسمان سبز است

تمازت هوا جزای فرور و سبب را هوا خواه خود می سازد و لطافت با و پندار سبب هر روزی می براند
 رنگینی آسمان در نظر نگار بیکان رنگین تر از گلشن بهار می نماید و از روی زمین در چشم تاشان بیان
 زیاده از گلزاری و رایه بخار جوانی و بجز از سبب با سبب خود روانند و بان فضا مخططه می شود
 و لب خندیر دل پذیر از نباتات و تغیر زبان جعد دل آفرین از ابرویان مجید و دو عالم عالم
 حضرت از کرم عدم بهر صده و جوی و رایه و جهان جهان نباتات از پرده نیستی جلوه می نماید و
 و بهای افشوده انشا الله تعالی چهره می آید و در فضا طغری مرده را انبساطی افکند و روید
 و میزان را نشاند و تمامی سرخوش میکند و جوانان را با و عیش مست می سازد و اهل حرص و
 حرص که در دنیا گرفتار و دلبسته دارند با سبب در دامن قناریست کشیده آرامش می پذیرد و دنیا حان
 گیتی خود را از تر و دوا بازمانده و بیکانی آسایش می گیرد و مستنوی

طبع غنی و فقیر عزیز و دہلے صغیر و کبیر فیض بخش طبیعت پیرو جوان گوارا کے مزاج ہر تند و ست
و ناز و توان بدرد باضمد طعام از ارطال استام سازگار چچ از چہ مد و کار تمامی ادویہ سیلاب گشتہ
کہ دم مساوات باب زندگی میزند امانت از دینخواہ سبزان ہند از دوسر خروے حاصل نمود
خون ریزی و عاشق کشی می نمایند مثنوی

اگرچہ ہند سیر از گلرغان است در انجا سبز و بالا دست پانست
گلی از گلستان ہند چیدم چنین سبزے گلو سوزی ندیم
شدہ آئین طسرا ز بزم سازی بخوان کردہ طسرح بوسہ بازی
زبان گل چین شود از صحبت او سخن رنگین شود از محبت او

مثنوی

لا در و ہر گلی چو گل بوستان قرب ترین نعمت ہند بوستان
طرز نباتے کہ چو شد در دہن خواہش چو حیوان پر اید ز تن
خوردن آن بوے دہن کہ کند سستی دندان ہمہ محکم کند
سیر خور و گرسند در دم آشد گرسند را اگر سستی کم شود
برگ کہ باشد بر تختان فراخ ز او شود خشک چو آفتاب شاخ
برگ عجب بین کہ گستہ زہر و پس شش ماہ بود تازہ تر

گو ناگون گلہا کے بویا و رنگارنگ شقایق و مظار از گ شرف کہ ان را گلاب گویند و یاسمین و زنگرس
و سوسن و لاله و زینق و میفتش و در بیان در علامہ زیبا و نازبان و تاج خروس و قلعہ و عباسی و خطی
دارخوان و صدر رنگ و داؤدی و غیر ذلک آنچه در ایران و توران و ولایت دیگر میباشند
درین ملک است اما تفصیل گل ہا کہ مخصوص ہند بوستان است از اندازہ و شرح و بیان افزون
اگرچہ سیبوتی و چنپہ و موگرہ و موتیہ و راکے بیل و چنبیلی و کیوڑہ و مولسری و کرن چول و کرند
و ہار سنگار و چوئی و نواژی و کنور بیل و گل زعفران و آفتابی و کنول و جعفری و رتن سیج و رتن لالا
و کیرل و کدیل و کنیر و دوسن و جب کہ و نند و سرشت و پہلاوہ و دوسرس و دوسپریا و دیگر
گو ناگون گلہا ہر یک از بوے خوش و رنگ دل کش نگہست بخش مشام و تازگی رسان نظر است
لیکن کیوڑہ و کستلی لطافت و ناز است دیگر دارد از یک گل مشام تمام ارباب مجلس نگہست می پذیرد

و جاست ان به پنهانی تا بهشت در عهده ولایتی تا پنج دهه اکثر بوده به تیز روی و تند روی
از اسپ عراقی گرفته برده و بدلیری و ولایتی او شیر تر بنجاک سپرده باین همه قوت و
قدرت موری را نیاز دارد و درستی کار بهشیار بجا آورد بر سخن نبوشی گوش بین داشتند و از
بین خود چشم تنگ ساخته تنگ چشمی باین فراخ حوصلگی ندیده و بهشیاری بدین مستی نشینده
چون نفس از خرطوم باز گذارد و گردادی پدید آید و چون نفس بجان پدیده خود کشته بر زمین خاک
افتد همواره خاک بازی کند و در سواری ازان باز آید دولت مندان بکشت میداران و ازیب
صفوف و زمینت پیکار میدانند و دانا یان از مومن کار در روز محاسب یک فیل جنگی را برابر هزار
سوار جبار تصور می کنند **مثنوی**

چو بند دهنم جنگ از خشکی
عدو از دست او افتد بهین
چنان از پر دلی آمانده جنگ
که روین تن شده از پهلوش رنگ
بهشیار منشی که اگر غفل در رگد ز پیش قدمش آید بخرطوم برده است و در گوشه بگذارد و اسب
ز سانه بدستی که اگر چند روز بر لای خود دن و اشامیدن نیاید از شورش مستی نیارند و خود
سری بگذارد و پارسا وضعی که در نسل خویش مانند حیوانات دیگر مشهورند نماند و رزی که در حضور
آدم با ماده فیل جامع بکنند عالی مبنی که با فیل کوچک نیارند و ماده را نیارند و پر قوی که در خان
عالی و عمارت قوی را بر اندازد و شجاع و دلیر که در کارزار هر چند تیر و تفنگ بر و باره
رخ نگراند مبارز و ولایتی که در پیکار اسپ را با سواران زمین بردارد و بدین اندازه
مثنوی

پیل چو خرطوم بر اسپ انگند	بر کند از خاک و بنجا کشش زنده
پیل بجای که گزیند ز جا	پشت هزار اسپ کند زیر پا
مینت یک فیل هزار اسپ بشش	کز دو هزار اسپ یک فیل بیش
اسب بهر خانه بود و هر سپاه	فیل بجز شاه ندارد نگاه
بیل بیک خلاصت یث کند	در صفت پیلان کز شکست انگند

اگر چه کار نا بهائے این مشکو و پیکر بدین نظر نماید الوصف است اما آویزش پیلان
مست عرب و جوته خود و چشم خرطوم بجزایم و دندان بر دندان و صدمات پیشانی

و قلم خاند بکده حوالی ان معطر می شود و بوسه ان بزودی زایل می گردد و و این گلهاء در ایران قران
و اکناف ان پیدا می آید مثنوی

هر گل بالا که در بوستان	بیشتری هست بهند وستان
ان گل پسندی که چمن کرد راست	نخیزد از سان که به عالم نفاست
میوه خوشی که کشیدش گلاب	از همه زود بود به روی آب
موسری خور و در بزرگ از همه	خود و بزرگ از همه شش بهره در
گشت ز سر شفت گل بر تون نژاد	گل بر زمین گزند در و ام داد
پنج کشاده گل فصل از پلید	عرق بخون تاخن مشیر پلید
نعلم نافه و سیم حنم	چیزی از ان مشک و در غون تمام
عرق سپر گشت ز نیلو فر آب	بر سپر سیم از حباب
کیوژه هر برگ چو سیم سفید	خود از و سوخته در مشک بیند
ماند چو در جامه نسیم	جامه مانند که بهانه نسیم
کیم گل بیله دود دیگر درون	گل ز گل و گل ز گل آمد درون

بے شل به تنگت رانے پیل و چنبیلی به تنگت رسانی دماغ و فرحت بخشی مزاج مشهور است
خصوص رقی که ان شام ان گلشن رعنائی و دلبر ان چمن زیبائی و رسک انکدوان کفدانی
در آید و مود و مسود به نام وجودی در آید یعنی قلیل حسن انسانی حسن فارضان بهره و دجلان
به برای گل چهرگان عنبرین موابد و سر و قدان گداز تاب گیره سرین بدنان شیرین
گشتار شامه ان از شامیم عنبر بر تر و رایحه ان از رواج مشک خوشتر شیم بهایه در پیش
ان برے نجات می کنند و عرق گل از شرم ان عرق عرق انصال میگرد و بهیست
شیش منزه جان را فرحت نهند شیش جاس منزه روح پیل

اگر چه در بعضی اقطار این دیار اسب بهتر از سپان عراقی و عربی می شود اما از جالوران
این ملک نیل از عجایب است و صورت بے عدیل و قد و قامت عظیم مثل
در تنومندی و بالائی که اسب و در قوت و توانائی بے همتا چنانچه صورت همب ان خیل عابد
و دیگر فی نامه غرطوم بجا سینی جد از می سه چهار ده ده و گوش چرستانی که غل نهان باشد
و دندان بچهل یک ده ده رنگ بدن سیاه چون قر است سفید که ان را جان گویند و

برداشت بجان و دیگری اندازد و دیگران نیز بهین آئین نوبت نوبت کار پروازی میکنند حتی که
 ان شاه حیوانات را بجاک بجاک می اندازند موجب حیرت نظارگیان می شود و این شکار مقاصد
 هندوستان است و همچنین اویزه جانوران باهمه گر از عجایب تماشا نیست خصوص اویزه
 جاموشان شهری حیرت افزای نظارگیان تماشا طلب است و از ماده جاموش که بزبان
 روزگار گامیش خوانند چه توید از قدومش هزاران بیست ظاهر درنگ سیاهش واقع
 نظر به گریه پستان او سرچشمه شیر و جغرات شیر و همیشه و آبیات طبیعت

چو گامیش بدیدم بل یقین کردم که آب چشمه حیوان درون تاریکی است
 دیگر که و گراتی از نهایت جلدی سیاه و از یقین از قایت تندی مانند با تیز رفتار اسب
 عراقی که به تیز روی مشهور است بگردانی رسد و جهاز گرم رو که بنازل نروی شهرت دارد
 چند منزل عقب اوی مانده میگویند در ولایت گجرات احمد آباد بعضی عیاد پیش بر عرابه
 گاو ان سوار شده قطعات الطریق ملو و مال و امتعه مردم بنارت می برند و اسب سواران به
 انهایی ترانند رسید عرابه ایست که ان را بهیل گویند سواری ان خاصه هندوستان است
 در گرمی و سردی و بادباران آرام بخش سواران است چهارتن بفرارغت سواری شوند گزاف و ترق
 نشسته و با وجود سفر در حضر هستند و با سایش و آرامش تمام قطع مسافت بعید میکنند و
 از عرابه چهار پای یعنی رتبه که با توان آراستگی و پیراستگی قابل سواری ملوک است چه نویسد که
 او صاحبش تحریر دهنی آید مشنوی

ساخته از حکمت کارا گمان

نادره حکم خداست حکیم

و از غزوات عجیب و انکس در ان این دریا گهر نیال است که موازنه ساعات و وقت یق

شبان روزی از و دریافت می کنند جامی به بلند می و فراخی و از ده انگشت از مس ساخته

و در زبان سوداخی خود که میل زرین کینا علی بد از می پنج انگشت از ان در گذردی برانند

و از راه ان سوراخ در و آب درایه و ده یک گهری قالب جام می رسد و طاسی از آب پر کرده

ان جام را ملوک میگذرانند چون جام از آب پر شود و اندازد گهری و پاس مشبان روزی می گیرند

و از پنج دو و یک فقرات ریخته طبیعتی نایه اساس طر قه خود و بزرگ سانه دوران را آویخته و در

و بعد گهری آوازی کنند هر یک از روز و شب را چهار بخش کرده هر که ام با پر گویند و

در پیشانی و محل اسے عفت با همیگر و کوشش از طریقین جدا شدن از همیگر و پس رفتن باز
و دیدن و بهر سیدن گزید و کوه با همی آویزند و جانفاری میلبانان و جان دادن کیے و نشستن
دیگرے رانی الغر بجاسے او کشاوین و مبتن قیل و شبین سنگاه آویزش و سردادن آتشبازی
و بازو آشتن قیل و از جنگ و بدستی زایل گردانیدن بریم کجک و فرمان پذیر کردن با شاره انگشتها
از جابایع قاشا است این تافه کار بعد شصت سال جوان میشود و مانند انسان یکصد و بیست
سال عمر جسمی دارد و پس از هر ده ماه وضع حمل موده او میگرد و تولد و تناسل و در صحرایست و در پیش
اصلاحی شود اگر موده استن از صحرای آورند و او بچه زاید با لک برین نازد و انقصه تعریف قیل که از
عجایب مخلوقات و غرایب موجودات است و حیرت قلم مقطوع اللسان و امکان زبان قاصر
بیان نموده میشود

بوصفت او بهم از طبع بالا معانی برسد هم پیل بالا
بدو سر حلقه افتبال شدن همه او را حریت آید بدنان
در خومش بجز اینم کار است که هم ماناست و هم سوادش است
در خومش عواما است گویا گویا میگوید و میگوید
و نیز که گدازان جانور نیست قوی تر از پیل برین شکل دم و چهار پا و تنه عقب او شل قیل و گردنش
مانند گردن شتر و چشم و گوش و دمان بسان گاو و برین نفس طرز نقشبند نگارستان
قدرت که چندین صور در یک پیکر نقش بسته عجایب است حکمت خویش بنص ظهور جلوه گر و انید
جدا و سخت تر از دمن که تیر و تفنگ و شمشیر و نیزه بر و کار گزنی شود و یک شاخ بالای پیشانی
دارد که کار خنجر و سنان از او بظهور آید و این جانور برین پیکر از موده و در کثرت قوی و توانائی
بر بانفادان صحرای غالب است و تولد و تناسل آن نیز در صحرای شود که قمار و نش خالی از تنکال
نیست در شکم سلطین و خوانین خال خالی آید بهیست

پیل چو منیل و بقوت هزار به تندی چو سیل و خومش چو بار
دیگر خاموش صحرای که بهر ذوق و جرات اصلی و فطری گشته از قیل و دمان برده و شیرینان
راشکه خود کرده و سلطین و الا شکم و برکے مشا و تماشا کے عجایب چندین از خاموش
صحرای بر شمشیر میگرد و آن تهور نشان بے مهابائی دوندگی از نایب شیر را بر شاخ خود
را خوانین

حقیقی در خلقت خود پنج اختیار نیست مجبور است و معذور و دویم بیشک شاستر
 سوامی کناد این مبین دانش را بر روی کار آورده و مدار بر وقت است یعنی زمانه را می پرستد
 و می گوید هر چه است زمانه است بے زمان چیزی وجود نیابد و از دلایل اوست اگر کشاد و زک
 بر وقت نگردد هر چند که شدان کشت بار نیارد همچنان نتیجه عمل بے زمان اثر نبخشد **سیون**
 سالکه شاستر سوامی کپل گذارش نموده اوست را از باطل بقوت تیز جدای کند محسوسات را از
 و روح را از انگریند هر چه از محسوسات بنظری آید فنا پذیر است و در روح باقی است سوس کند که اتنا
 از اتنا تا نجر پذیرد و در برم اتنا یعنی روح الارواح پیوندد و چهارمین **پانچل** شاستر این
 شکرت دانش را سوامی قبل ظاهر ساخته محسوسات را از باطل جدا کرده و صاحب این خرد و ظواهر
 و انانی این دانش را بسبب ضبط دم نور باطن را مشاهد نموده بر سطح هوایی پر و در بر روی دریا
 می خرامد و بر خطرات ضلایل مردم واقف می شود و خبر حال و استقبال انسانی و در پنجمین **پیدا**
 شاستر که سوامی یکس ویر پیدا کرده و انانیان این دانش و الا صاحب توحیدی باشند
 و امانیت و حدیث نیکو شناخته دوی را از پیشگاه و نظر بر انداخته اند و مرصه گفت و گوئی این
 علم بغایت وسعت دارد و میگویند که عالم ذات اوست و این کثرت بیش از همه نیست هر چند
 عالم از دست انا همه اوست چنانچه زیور باز در کوزه با گل و صحن با آب و تاب با آفتاب
 نسبت دارد و همچنان موجودات را با او نسبت است **ششیم** میا شاستر که سوامی
 همین بر روی کار آورده و مقدم بر جمیع شاستر است و تمامی اهل تعلق بران عمل دارند و می گویند
 هر چه هست عمل است چو کاش و زدن و تاخت و زور و هر کس هر چه کاشت همان برداشت یعنی
 این همه مشر و بشرو نیک و بد و بهشت و دوزخ نتیجه عمل است و هر م شاستر یعنی هشتم
 سرت که انانی و سایر بر همانزید استخران نموده اند مشتمل بر کار کرد هر روزه هر چهار برن
 یعنی بر زمین و چتری و میس و سود و هر چهار اشرم یعنی بر بچرخ و در هست و دان برست
 برستاس و انواع ریاضات و عبادات و گوناگون صیام و خیرات و چاره گیری و صیانت و ذلالت
 و انفصال و دماوی و مناقشات و افتام عدالت و نیکو کاری و ان را در فارسی گفته گویند
 کرم بجاک شکرت علی است حیرت انسانی آدمی زار را از غم و ارض بدانی یعنی خطا و صبح
 و جزام و بر مس و بر کسیر و اسیر و تب و آبی و اسباب دانی و سنگ نشانه و جراحش خورده

میدهند و دانایان این منش را بدین نامک فراوان سر برید یا دانندگان این علم شگرت از وانی انفس که
 برودند از چهار داستان و تاریخ بینی زمان معین است احوال و تنگ و بدسایلی گذارش می نمایند
 اکم بدیا در گذارش گوناگون امنون و چهار دود و منقش منافع و امثال منقش زبان و فراهم آوردن مال
 و دوست خواری و دشمن گدازی و چاره همین گزینگان و پرسی زدگان و غالب آمدن بر عالم اجنه
 و معالجه افشام بیماری نامند و رجال کینه ملی است از انواع غیر خجاست و طعنهات و تلخ قلوب
 و فریقین مردم و احوال سر دوستی و نادره کاری و تبدیل صورت یعنی مسیحا و تبدیل روح و پیکر
 دیگر یعنی خلق و دیگر حمایت و غریب رس بدیا یعنی کشتن سیاه و زرد و سیم و مس و مانند
 آن و ساختن از خاک ستر طلا و نقره و کیمیا و اکیر عبارت از آنست که امر و بدیا و دانشی است
 از امنون مار و کوشوم و دیگر گزینگان و در بانی دادن از گزندان و حاضر ساختن آنها را با منون و
 گذارش نسبت از دستاویز ایشان شتر بدیا و دانسته انواع تیر انداختن و تیر اندازی که انبیه
 و دیم استنباط کرده اند طرفه ترا که کلمان این فن از یک تیر بقوت علم چندین تیر استخراج کرده
 و شتن گدازی کنند و تن بر چپا شتاخت محل و مرد و از یزد و مرو و دیگر جواهر و دایره
 و گوناگون ستر گزیده و پیدایش و خاصیت و ارج هر یک مانگ بدیا ساختن خانه ها و خلق
 عمارات و هر گونه را خاصیت و بر آوردن نهر یا غیره و کسب گنج شاستر و نشتن نیل
 و دریافت عمر جمعی و بیماری و تنگداری شستن تند رست و اتمام خاصیت شال هو تر شناخت
 اسب و حیوب و سیاه و گوناگون معالجات گاند و صرب بدیا که انبیه مسویم بر ص
 انبیه آورده یعنی موسیقی از گفتن و نواختن و اصول و فروع آن گوناگون نقد و ساز و روش
 رقص که این اسطیکست گویند شش بدیا یعنی بازی گری که به تیز و سستی خاکست کار با دانه سن
 بازی غریب نروار با کند و شگرت معلق باز نمند و بعد از آن ایشان و به تیز و سستی امنون
 نظر بند کنند و آدم را بندند جدا ساخته بهمان زمان باز درست سازند و شگرتی این داستان
 تجرید راست نباید و ششک بدیا ملی است پس شگرت و دانستن احوال مردان شناخت
 گوناگون زمان و هنگامه عشق و محبت آنان کام شاستر که آن را کوب شاستر نیز گویند و طرز
 پیوستن مرد و زن هشتاد و چهار گونه و مسود و زبان هر کدام و مغلوب ساختن زمان و بر ماست

آزادی و بر دگلا و دار استگی بر سر گذارشته بخا و عبادت گسترده دارند و این صنعت نیز
 اقسام اقوام هستند و بنام هر مقصدی قومی ملحقه است اکثری ازین ساکنان مساکن حقیقت
 در روان راه طریقت سرود و نغمه بربان هند بعبارات و استعارات بدین مصداقین
 و معانی غریبه در مدح و ستایش آفریدگار از عبادات عظمی می شنود و بعضی از پاکشانی نوق
 و بدان عرفان این دمنان در نقص و چرخ آمده عاریج معارج حقان می شوند و چند
 پیچ و تخیل مقصد داشته اند بان حال و قال را و ذکر حضرت جل شانه و سلطانی کشاید
 و شطری بطریق طریقه نمود و در زبده و مراقبه و صور خاص چشم حق بین و در خسته می دارند
 بر حق مبالغه کتب حقیقت الحقایق که عبارت از بیدار است شاستر و غیر ذلک بوده باشد
 مشمول گشته دریافت اسرار وحدت و احد حقیقی مرات ضمیمه حقایق دان را و دشمن تراز
 نور مشیدی سازند چهارمین صنعت ادوایی از مستقاران بابانک بطریق و این معنای
 خویش به نیایش و ستایش آفریدگاری پر دارند خلاصه عبادات این گروه مبالغه اشتغال
 خویش است که سرود و نغمه میگویند و زمزمه و تفریب می برانند و خود را مستمعان را بهر دور
 و نصیبه بری سازند و پنجمین صنعت جی سرور و پاکشانی می کنند حق که تا چهل روز صایم
 بوده اند از گل و شرب ضروری که قوام بدن و ثبات نفس به و است احتراز دارند و چهاردهم بر شا
 یک مقام کرده حرکت نمی کنند که بسیار در رفتار باشت از احشرات گرد و خلاصه عبادات آنها
 کجایانی جانداران است یا هستند از نجیبت نمی پرسند که بجان داری از اری نه سعادادت
 پاه و بلع خدموم می دانند که بوسیله آن بجان دارند و نیزه از اری برسد شبانگاه چرخ و روشن
 نمی سازند و آتش نمی افروزند و طعام براس خود نمی برند و آب از چاه نمی برانند و آب و طعام
 از خانه سریدان بدریوزه آورده می خورند شبانگاه اصلا چیزی نمی خورند و از غرور و سبزه
 و ترکاری خلل با دامنجان و دوری و چار و سبزه با احتراز دارند چه اعتقاد انجاء است
 که این چیز با حکم جان دارد و غیر از پارچه لایب چیزی با خود ندارند و آفریننده مخلوقات را
 قبول نکنند و قول بهتدیان این بدکیش است که چنانچه گیاه خود بخودی روید و کار نموده آن یکپس
 نیست همچنان تواند و تناسل انسان و حیوان دیگر جانداران خود بخود از قدیم است و نیز خلقت
 ماقبت را منقطع ندارند و می گویند که انسان مجموعه چهار عنصر است بعد گشت شدن پیوند عنصری

بر همه نزدیک دل و گرم خون   رفته چو جان در تن مردم درون
هر سر مو بر تن ایشان بنهر   آمده در موسی شگافی بسر
هر چه ز صنعت همه عالم هست   هست در ایشان زیادت همه است

فره ادا و مستند را متکداری این دین و یار بشا بهر ایست که هر چند میگانه و نامشنا صد هزاران
نقود را به حضور این دین و بدون شهادت فلان و همان بطریق امانت بهر امان سپارد
ان راستی نشان عند الطلب بلا قفل و توقف و وصل میبازند و طرفه ترا که بنا بر خون
مساکک هبالتک شخصی بهایهائے نقد بهافت و در روز و یک نموند بر و صد امان را متکداری
از روز تجویل خود گرفته پاره کا عند بخت میبندی بدون مهر و عاقبت بنام گماشته تها که خویش
که اطراف مالک یا معاصر و بلاد و کان راستی اداست دارند و شسته می دهند و ان را
بربان این دین میبندی گویند و گماشته تهاست این نیاسد مالکان هر چند مسافت و و صد
فرسنگ در میان باشند بهر حسب ان خط بلا حجت و اگر اندازد ساخته معامله و او مستند است
می سازند و غریب تر آنکه اگر ان خط که از پاره کا عند پیش نیست سواست مکان معبوده
خواهند که بغیر و شند بهمان قدر نقود بغیر و خست می رود و مشتری ان خط اندکی قس از با بیع
یا قس بر طبق ان نزد مکان معبود می گیر و عجب تر آنکه اگر تاجر ان بسبب طرق بالیه اقصا امتد
و دیگر امثال و اشغال حواله ان مردم کنند ان نیک اندیشان وجه اجرت گرفته اموال
انها بکنش در دستدار گاه بهلاست رسانیده بمالکان عاید می نمایند و ان را بربان این
مردم پیا گویند مشغولی

به اندر راستی در جهان کافیت   که در گمین راستی خادفیت
تو در کار خود راستی بر نگار   که هم رسته گردی و هم بسته کار
همچنین سپاه این دین جانفشان و جانستان تو در اندیش جلاوت کیش شک شناس
حق اساس است و در عرصه کارزار گوهر شجاعت را وفائے انبیا فروغ و بزرگ و روز ختی
هم هر وفاداری ایشان جلالت و بزرگ ظهور کند چون کار دشوار پیش آید ان را اسان ظهور فرد
در و در انجم و دین و در بیجا اگر نفیم غالب آید دل نهاد جانفشانی گشته مار گر نختن سخت
تبار مردن دانند مشغولی
سپاه قوی تر از فولاد هستند   بهیچ باکی آمده چون صبح مند

هر یک عنصر ذات خویش وصل میشود پس عقوبت بکدام کسی میشود بین سبب آب و
 آتش مردگان یعنی آنی که در مذہب دیگر منظور است درست نمی دانند و میگویند که اگر در پرتغ
 مردود و عنی اندازند هیچ نایده مترتب نمی شود موسی سرور پیش سترون و مقرر اض کردن گناه
 و بدست خود کند و عبادت می دانند و عہد ریاضت ایشان بے عمل و بے مسواک
 و ہمیشہ روزه و ناپاک بودن است اگر دست بپول و بر از الاید ناپاک نمی دانند و درین صورت
 اہل کیش بر اہمہ کہ قابل بر افزاید کار و ثواب و عقاب عاقبت و ترویج ارج مردگان بہند
 این فرقہ را قبول نمی دارند و با اہل این آئین صحبت و سخن کردن مذموم می دانند و
 میگویند کہ اگر طریقی فیل مست آدم کش زنجیر کسل می آمد داشتند و از طرف گیر سرور و بیاید بر روس
 ان فیل مست باید رفت و بطرف سرورہ قصد نماید کرد و نیز بر اہمہ فریق دیگر را کہ از خود
 مذہب اختراع کرده قبول نمی کنند بر ہمان کیش قدیم کہ موافق بید از آغاز آفرینش
 و رواج یافته معتقد ہستند اگر شخصی از مخالفت کیش در بر اہمہ بیاید ان را در مشرب خود نمی آرند
 اگر شخصی از مشرب ایشان برگشتہ مذہب دیگر بگیرد و خواہد کہ از و باز گردان مانیز قبول
 نمی کنند و درین کیش چہار آشرم است یعنی چہار آئین اول بر تہجرج یعنی کہ خدا نشود و
 تحصیل و تحصیل معلوم صوری و منوی پرواز و دویم کہ بہت یعنی کہ خدا شدہ با سہ تعلقات
 اشتغال و زود سویم بان پرست یعنی چون حالت کہولت رسد و یا پسروا فرزند می تولد
 شد و ترک تعلقات نموده کہ زوجہ و صحرارفتہ عبادت معبود حقیقی مقبہ گردد و غیر از مہوہ
 صحرایی غذا کنند چہارم سنیا س یعنی از ہمہ دست باز کشیدہ و عبادات شاقہ پرواز و
 و چہارمین است یعنی چہار فرقہ اول بر ہمن آئین او بید خواندن و معلوم حقیقی آموختن
 و دویم چہتری بفرمان روانی عدالت با دشاباند و سپایانہ مہر بر دن سویم ہمیشہ بپوا
 و سود و دیگر کب پرواختن چہارم شود خدمت ہر سہ فرقہ مذکور نمودن انصلاہل
 ہند وستان ہمہ صاحب عقل و دانش و خوش پوش و خوش خورش و خوش فرخندہ خوش گفتار
 و ستودہ اخلاق مظهر اشفاق سخاوت و عہدہ طرز انصاف گزین نیکو آئین و منادار
 حیا اطوار از بدی بد کرداری بر کنار از کجروی دنیا منشی پارسہ زگار برستی و درستی
 سازگار منظم

مردم او ہمہ دشت سرشت خوش دل و خوش خوی و اہل بہشت

ماهر و مشکین موعود و مشغری غم یک غزال مرغزار بطازی و تدر و کوکب ساز و ساز و هر یک
 دایس جلوه و یک رقتار سر و قامت گل رخسار هر یک عشوه و سنج کرشمه ساز و لفریب لسان
 هر یک در هر طلعت ماه جبین زبیا و صورت نازنین هر یک در جلوه گاه و تهور و جوشش ربانی
 را ادا و دو نفر همی را پالاک هر یک بنبه شه و عاشق گشتی را مستند و خونریزی را لب باک

مثنوی

خونی نگهان کرشمه کوشان   بزم خنجر و هم فلک فروشان
 مهرش صفتان ز تاب رخسار   مهتاب نموده در شب تار
 نازک بدمان چشمانک دانی   در کرده بجوشش شان گرانی
 رعنا قدشان بجای مد زبانی   گل بسته بدست و لفریبی
 از عشوه بر فرشته فنا فنا   و از خنده شکافت کرد و جانها
 شاهنشاه حسن نوج در فوج   طوفان کرشمه موج در موج

انقص صفات حمید و ساکنان هند وستان و لطافت و ناز است این ملک بهشت نشین
 مستثنی از بیان است خامه مدعا بکار جهر ویران بگو تابی خود گویای داده و زبان سخن گذار و تقریر
 ان بتقصیر خویش فیض نیز ند جای که از سطو و افشان پیشین و افلاطون منشان سابق اندکی
 از بس پاد و یک از هزار و صفت ان را متوانستند و شست بهن بچیدان را چه یاقوت و کدام گایت
 که بنگارش خصوصیات و گذارش حالات ان تواند پرداخت و مصداق اوصاف الهامی
 از ملک آنست که ساکنان مملکت دور دست از اصفائے خوبه پائے ان ترک او طمان
 با او نموده و درین ملک رسیده و وطن اختیار میکنند و روی و زندگی و فرنگی و عربستانی و ایرانی
 توانایی همه هند وستانی میشوند و مغلیان بتونگی و ملی نوایان به دولت می رسند

مثنوی

پیراید و روحان مکر دور   دست فاقه بگر نشان گرد و
 آبخندان خوری و در ازل   بگو با رخ خویش گرد و گران

د تمام هند وستان معه صوبه بنگاله و کهن و قندار که تفصیل ان درین نسخه اندراج نیافته
 شش بر بیست صوبه و یکصد و نود و دو سرکار و چهار هزار و یکصد و پنجاه و دو محال و بیست

همه خانه زاد کمان چون خدنگ   چو شمشیر هر بنا روز جنگ
نه از مرگ شان پاک از تیغ تیز   نه از آب بیم و نه از آتش گریز
بر روی یگانه کجاست شش گروه   بر زخم سندان بر مملعه کوه

اکثر از کمر بستاری که از جاده اطاعت حکام انحراف می ورزند هنگام محاربه چندی از مستبصران
را بر زبان خود می گذارند اگر حکام غالب می آیند و این مردم با امید زندگی منقطع می شود
این مستبصران سنگین دل عورات را با شمشیر محبت میگذرانند یا در آتش غیرت خاکستری سازند
و آن پرده گیان ناموس دوست و قایت ثبات و قرار را اگر آه و گشاده و پیشانی نقد جان
نثار کنند و این امر را به هر گویند و بعضی زنان مردانه کیش و قاندهایش به فرو شدن شود هر
همست و الا به پاس ناموس و خط محبت برگذاشته به بهم مراسم مهر و وفا تهیه اسباب
سنوبی و تربیت سواد همری پرداخت و خست عروسی بر خود دار گشته و جامه و تن
بنامیدار غشسته پر دانه وار و مردانه کردار با پیکر بجان شوی فرخته عاقبت یا یکی از پاهای
پوشش او خود را در آتش محبت خاکستر ساخته و رقم سعادت و دام بنام خود در دفتر روزگار
ثبت میکنند و خط عشق و محبت ابدی خویش بر صفح او در میگذرانند بهریت
سوزند بهم در عشق سیراب   همچون دوشتیله خود و کتاب

و زنان که پس از شوهر خود زنده میمانند بمقتضای وفاداری و حیا دوستی از لذات خوردن
و آشامیدن و تمتعات لباس خوش و زیور پوشیدن خود را باز نه دارند و بهمان مردیشان
رایاست گیش بجا ده نفس پرداخت و بیایی و ایام لطافات صیام و عبادات آفریننده طوالت
ازم بایا و در خیال شوهر فرخنده و فرجام زندگی با تمام می رسانند و هر چه در آن باشد و در بهمان
شب عروسی بیره شه و شوهر دیگر گرفتن و مره و دیگر بر دساره عروسی نشستن در دین داین
خویناچ میمانند و از کتاب این در گناه کبری و دوائی دنیا و محروبت عینی میخوانند قطعه
تجشش محبت زین انحرافیت   همچو اند اندرین قنوت
نیمت اندر نهان صاحب حسن   هیچ پیرایه به از عصمت

از حسن دل آویز و مال نمسته انگیز این دیار چه نویسد که قلم در تحریر مدارج آن دیوانه وار
بر عرصه کاذبی غلط و الفاظ و معانی بتقریر مدارج آن دیوانه وار در حوالی شمع میرفتند
با بله و لیر آن بلند هر یک از حسن و خوبی طاق و بد بیری و محبوبی شهره آفاق هر یک

تعمیر و ترمیم نموده دین پناه نام نهاده تختگاه مقرر فرمودند و شیر شاه افغان شهر عالمی را که
 کوشک سیبری مشهور بود و ایران کرده مصری دیگر طرح انداخت و سلیم شاه پسرش در
 سنه ۹۵۳ هجری قمری سلیم گدازه تعمیر کرده که تا حال در میان دیاسه حینا محاذی ارک شاه جهان آباد
 قائم است اگر چه این مسلمانان دایان هر کدام شهری احداث کرده و در السلطنت قرار دادند
 اما اطراف مالک تختگاه فرماں رویان بنده وستان دلی مشهور بود در مسکنه هجری مطابق
 سنه ۱۰۰۰ و اندوهم جلوس والا حضرت شهاب الدین محمد شاه جهان بادشاه قاضی صاحب قرآن
 تائی نزدیک دلی شهره آباد کرده شاه جهان آباد موسوم گردانید و از آباد گردیدن این مصر
 جامع جمیع شهرهای سلاطین پیشین گرفتار و داده اند بام افتاده و بیشتر شاه جهان آباد موسوم و مشهور
 گردید و بخشی که دیاسه دیگر از دخیل در گنگ گنگ نام می یابد قلعه ارک ان سیسنگ سنج به
 استحکام تمام و تمام یافته مشتمل بر عمارات زیست آیات و انواع قصور فرحت گنج و قسام
 اماکن طراوت مکان و گوناگون نشین راحت مکن و چندین ایران فیض نشان و نه ریاسه
 جریان و تالابهای لکان و حوضهای وسیع و فورانهای زمین و گلشن های همیشه بهار
 و اشجار و انبار که هر مکان یاد از بهشت میدهد و هر قطعه ان پهلوی بفر دوس می نهد که هر قصرش
 زیباتر از قصر فیضی نماید و در این بخش مانند ایران گسترده و بهای رایج مستوی
 چو جنت بر زمینش هر مکانی بود در هر مکانی بوستانه
 خیابانش چنان عشرت سرشته است که گویا که چاراه بهشت است
 بهایش دل کشا و دل نشین است طراوت خانه را و این زمین است
 و پیوسته ان خندق عریض با مال از آب زلال بحدی صاف که دانه ریک ان و شب
 تار نمودار و انعکاس که ناچینش بهای زمین پهلوی نشین مستوی
 در تایش و صفای رنگ خود که تواند بدل شب شمرد
 عمق در دکان بجای رسید که تان گشت زمین تا پدید
 ندیاسه جنت شرق رویه بیابوس ان قلعه شرف و افتخار یافته هزاران آب و تاب میرود
 و نه که زمین دیا و کو سرسبز بریده آوده و انکو چار و بار و مرغ و انوری شهر فیض بخش شهر است
 درون دولت خانه و الاز سید و تالابها و حوضهای لطیف و گلشنها و باغزار مظهر مبداد و

ارپ و شصت و هشت کرد و بیست و شش لک و هشتاد هزار پانصد و هشتاد و سه دهم
چون اندک از احوال هندوستان تحریر داده شد از هر صوبه نمیز برای سیلول سخن بقتل
دما و درون ضرورت است

صوبه اراکلیفت شاهجهان آباد

از اکثر تواریخ هندی و فارسی چنان بطلالعه و آمده که در زمان الف تحکامه فرمانروایان هندوستان هشتاد و
برکنار و دریائے گنگ بود و وسعت و منحت آن شهر که در آن زمان داشت بسیار از
بیماری نویسنده اگر چه تا حال آباد است اما آنقدر آبادی ندارد و در ایام فرمان رواست
پاندهان و کوردان چون در میان فریقین تحالف و تنازع رود و پاندهان از بستن رود
در شهر اندر پست برکنار و دریائے گنگ انتقال کرده در سلطنت خود مقرر کردند بعد از مدت
ایام در سده چهار صد و چهل و یکم بهایت راجه انگلیال تو نور نزدیک اند پست شهری
آباد کرد پس از آن راجه چهار در سده یک هزار و صد و یکم بهایت راجه و شهر را
بنام خود ساخت سلطان قطب الدین ایبک و سلطان شمس الدین التمش و قلعه و چو
ی بودند و سلطان غیاث الدین بلبن قلعه دیگر اساس نهاد و در سده هجری هجری بر معین موسم
گردانید و سلطان معز الدین کیتباد در سده هجری بر سامل و دریائے گنگ شهری دیگر مشتق
بر عمارات دل کشا آباد کرده کیلو کهری نام نهاد و چنانچه امیر خسرو در کتاب قران السعدین
می ستاید و سلطان جلال الدین خلجی شهر کو شک لعل و سلطان علاء الدین کو شک سیری
آباد کرده و در سده هجری غیاث الدین تغلق شاه در سده هجری تغلق آباد شهر
طرح انداخت و سلطان محمد غزنوی در سده هجری دیگر اساس نهاد و پاندهان
متضمن هزار ستون بر افراخت و دیگر منازل دل کشا از سنگ رخام بکار رفت و سلطان
فیروز شاه در سده هجری فیروز آباد شهری بزرگ طرح انداخت و دریائے گنگ از پست نزدیک
روان گردانید و در سده هجری فیروز آباد کو شک و دیگر مشتق بر منده جهان نادر افراخت و تمام
بر کو چوب قائم است و حوام اناسس ان بالانده فیروز شاه گویند و سلطان مبارک شاه
مبارک آباد نهاد و حضرت نصیر الدین محمد جهانپور باد شاه در سده هجری قلعه اندر پست

فرنگی از فرنگستان رسیده   نوازد از بنا پیش چسیده
 نشسته هر طرف گوهر فروشی   برادر و زور یا با خروشی
 قناده هر طرف صد صل رخسار   بود در هر دو کان لعل بدخشاں
 بنام از پراست امتحانی   متاع هفت کشور از دوکانی

اگر چه در هر کوچه و بازار و هر صحن و بزمین مساجد و معابد و خوانق و مدارس که عالمیان از آن بهره
 دنیا و عقیقی و فایده صورت و معانی حاصل نمایند تعمیر یافته اند و در وسط مصر سجد جامع ایلای
 دست هزار و شصت بحری مطابق سال بست و چهارم شاه جهانی از سنگ سرخ با استحکام
 تمام اساس پذیرفته چندان بلند و وسیع که با ننگ موافقش در گوش افلاکیان میرسد و
 انقدر وسیع که عالمی درون آن نیکنجد بلندی برایش رتبه اوج شریعت از جندی محرابش
 سجده گاه اهل طریقت گنبد بایش تا گنبد آسمان سر کشیده و مینا بایش با اوج فلک سیه
 و در بایش چون در است اهل بست بر زوایای گمان کشوده و درونش بسان مدون
 پاک در و تان بغیض بخشی آماده و ایوان حجر بایش عبادت کده ارباب ریاضت بر و در
 نشین بایش در سگاه اصحاب افاضت صحنش مانند ضمیر حیات و لان از کدورت پاک و خوش
 بکر داد و صلوات و الا نشان فیض ناک مشنوی

صحنش منبسط دیگر مدیترای یافت   ز خوش اب کوثر مدیترای یافت
 ز رفعت آسمان یک پایه او   مد و غور رشید زیر سایه او
 رواقتن قبله اهل یقین است   نظیر مسجد نقی همین است

از جمله عمارات خیر انجام تمام بادشاهی است زهی حمام خوشن مقام نز همت ارتام
 که هوایش مانند هوای نور و زوی روح پرورد و بسان ایام فرود دی فیض گستره گرم خانه اش
 گرمی بخش منگانه فرحت و سرو خانه اش باعث آرام طبیعت رخت گنبدش از احتدال
 دم مساوات پیوسته است بی ندم و گنبدش با گنبد چرخ برین پهلوی بند حرارتش مانند
 حرارت غریزی تند رستی می افزاید و از برودتش برودت بدنی و تنومندی رویت نماید و آفتاب
 بار زوایا بر جیش بروج به برج فلک سرگردان ماه تاب و ابرای دفع سردی خویش جدا داری
 او دهان هر که درونش می داید گرم و سرو نهانی می آید و در رنگ آفتاب دکان از لباس تعلق برین

قدون حواشی آن مصر بزرگ مقابر بسیاری از سلاطین مشین است اما مشهور تر مقبره
 حضرت نصیر الدین محمد مایوس بادشاه است که در یک کبری کیتا و بر ساحل دریای جانا
 واقع شده و مقابر امر او و زرا و علماء و فضلا که هر یک در زمان خویش شهرت کمال داشتند
 با علایق دریا من آنقدر است که در شمار میاید و شهرت جدا گانه از خواستگان فرد و زنگان
 و پنهان مزارات منظر برکات بسیاری اولیا است که شمار آن تجرید نگنجد از انچه دوسر
 کردی مصر خوانندگاه خواجه قطب الدین محمد بن محمد لاکانی بن خواجه کمال الدین احمد موسی است
 گویند که زاد بوم ایشان فرغانه است و خود و سالی جذب الکی بخود کشیده و حضرت خضرا
 گذر افتاد و مرآت ضمیر انجلی یافت و در نرود سالی در عالم خواب از خواجه معین الدین چشتی
 رتبه خلافت یافته مسافرت اختیار کرده در بغداد رسیده از بسیار اولیای انبار
 فیض اندوخت و ببلقان وارد شده شیخ بهاء الدین ذکر یارا دریافت و در زمان فرمان
 روائے سلطان شمس الدین اتش بآرزوئی دیدار حضرت خواجه معین الدین چشتی مرشد
 خود بهی آید و آن مرشد حقیقی بابام ربانی از امیر بقصد ملاقات ایشان در دلی رسیده
 و هر دو بار یافته در گاه الکی از مواصلت یکدیگر مسرور شدند و چند گاه با هم محبت افتند پس
 از دلی به چند خواجه معین الدین با جمیر شتافتند و ایشان در دلی اقامت در دیده فراوان
 فیض بعالیان رسانیدند بعد مدت صبی چهار و دهم ربیع الاول سنه هجری جهان گذران را
 پدر و نمودند و دیگر در آن نزدیکی مراد منظر افوار شیخ نظام الدین ادیب عرف محمد پور
 دانیال است ایشان در خطه غزنین سنه هجری سعادت ولادت یافتند و چون
 بمکه قیصر رسیدند از اتفاقات در باطن رسیده علوم رسمی اندوخت چون در میان
 مباحث غالب بود و نظام محفل مشکن مشهور گردید و در نسبت سادگی بقصبا جو دهن رسیده
 از شیخ فرید الدین گنشکر ارادت گرفت و کلیه کفیه معنوی به دست او رده برائے رهنمونی
 مردم رخصت دلی یافت و بسیاری از طالبان فیض اندوخته به آلا پاکی رسیدند چنانچه
 شیخ نصیر الدین محمود چرخ دهلوی و امیر خسرو در دلی و شیخ علاء الدین افی سمرات در
 بنگاله و شیخ وحید الدین یوسف در چند برکے و شیخ یعقوب در شیخ کمال در ماهوه
 و مولانا غیاث الدین در دیار و مولانا منیر در اوچین و شیخ حاتم الدین در گجرات

می آید و برسان گوشه نشینان طریق خلوت می پیاید همچو پاک سرشتان طریق پاکیزگی و
صفائی پیش نهاد می نماید بسیار بسیار است که از حمام دفع می شود مانند اختلاط و مرغ و گران
الخطا و خمیازه و غر و کل بدن و بسیار فتهاست که از بواسطه میل و دینی فرحت مزاج و
طراوت و تلذذ و لذتی دل پاکیزگی تن استراحت آب و آتش از جمله مشکلات است طریق
که در آن آب و آتش مزوج میشود و هیچ مکان غیر از باد و خاک نباشد تا در مکانی که
در آن باد و خاک دخل ندارد و مشکوی

هم آب و آتش در وسازگار بود و خاک از درخش برکنار

ندو آسمانست حمام نام مد و آفتابست گل خام خام

درین عالم از اعتدال مزاج طایع جسم یافتند استراحت

القصه شهریت در کمال و صفت و منحت و مصرعیت دارا خلفه و مرکز مملکت سیاحان

بهشت قبله سیاحان برین مسکن بین فراخی و کثرت آبادی شهری بر روی زمین نشان

نی و بند شهر استهول تحت گاو خشک و روم که در کفانی و بزرگی مشهور است به شهر عیش

ان غیر صد و شهر قزوین و اصفهان دارا خلفه و الی ایران که در لطافت و خوبی شهرت دارد

بکله ان فی اردو شعرا کے منظر بل غت و کمال و لطافت از باب حال و قال و ربیان

خبر میا کے این مصرع بیان نظم و نثر اشعار دل پذیر گفته اند از انجمله که مشکوی

شهر انظم بهشت است نشان مرکز هند و تحکامه شهبان

چون سواد بهشت طرب افزا همچو باغ بهار روح انسان

ساکن نش همه خلعت مند زند فضل و مکتد دان و دانشمند

همه غیر در جنگ و ملک ستان همه مقبول صبیح شایه بیان

همه با جاده و منصب عالی همه با زینت و فر سلطان

همه مانند بر علی باجر همه با خیل قدسیان ذکر

همه مرسم نه دل خسته همه از جور و بر و دارسته

همه داور و دامن خوش آواز همه از فن کار خود ستار

همه در دست مرغ و ندیم شوق همه فرا طبع و شیرین لاق

همه با شخص کام هم آغوش همه از باد و غوری هر خوش

آبادی و رونق آن زیاده گشت اگر چه در آن خطه بسیاری از نزدیکان و نگاه ایی خا اهل آن
اما از اولیای آن زمان حال شیخ فرید الدین ثانی و شیخ محمد معصوم کالی در آن شهر اسوده
اند و این هر دو اولیای عظام در زمان حضرت شاه جهان بادشاه بهدایت خلایق کامروا
بودند و ولایت اتمام راحت و درده پیره و سینی می انداختند و کنون از اولاد ایشان سحافه
نشین هستند در ساد و جوره و آبگاه شاه قیص است که در زمان خویش رتبه ولایت داشت
و در ستام مرزا شیخ نبوی که زیارت گاه خلایق است در لاشی که معموره پاستانی است
مرزا شیخ جمال الدین خلیفه شیخ فرید الدین گمشکر القمه درین صوبه مزارات اولیای کرام
انقدر است که بشمار دنیا بدین قدر پسند که و چون از آنجا شش مکنه شریفه اولیای سلیم
و ابر و خشت اکنون اندکی از آنرا مکنه و درین صوبه واقع است گذارش نیاید در بهت
که در به سهرند نزد دامن کوه گهات هوا و معبد است مشهور به پیرا دیوی از قدیم پرستش
گاه اهل هند است در سنه چهارم عالم گیری قذیر خان کو که از امرای بزرگ بود آن را
و طعن خود قرار داده به پیروز نام نهاد و بموجب حکم دلا لاجه انجا که آبا معبد ریاست داشت
اخراج نموده باغی مطبوعه شش بر پنج درجه پست و بلند طرح انداخت و عمارات و کشتا
و نشین های فرحت افزا احداث نموده شهرانی که از دامن کوه هر جوشد و در آن باغ اوده
از میان نوار با گذر آینه نموداری عجیب و جلوه گاهی غریب است فراوانی لطافت
گل سرخ انجا که عبادت از گلاب باشد مشهور نگارند و این منحه دایام بهار بهر جن آن
باغ رفته بود و در آن روز چهل من گل گلاب بودن عالم گیری در گلاب خانه اوده بودند و روز
بروز و افزایش بود و سی کردی سهرند جنوب در به پتافیر شهر ریاست از متقدمین و در
نزدیکی آن کلابیست پس عظیم کور کیست نام در کتب هندان را نامت زمین گویند و می بینند
و افاد افرینش جهانیان و آن مکان میدانند و آن را از مکنه شریفه دانسته تغزل در آن
کولی از مشروبات عظیم می پندارند اگر چه دایما مثل آن ثواب است اما در در کسوف و خسوف
عالم عالم خلایق اتمام از خاص و عام و از صغیر و کبیر مذکرمونث از انکشاف گیتی و اطراف
ممالک مسافتی است بعید قطع نموده از حوام می کنند و انواع نقود و اجناس طلا نسیه
و نفیسه خیراتی می دهند هر چند مسک و پخش یا حی دست و مجلس بروه باشند و این در
بر آن مکان زیاده از قدر و توان سخاوت می ورزند و همه اسکے کولاب مذکورهای صیراف

و شیخ برهان الدین غریب و خواجه حسن در دکن و در بسیاری محال دیگر از خلفائے
 ایشان مشہور بودند تا حال اولاد و خلفائے ہر یک در ان ممالک بر تمامے خلق کمران
 بہتند القصہ حضرت ایشان چاشت گاہ چہار شنبہ ہر دوہم ربیع الثانی نے سلسلہ ہجری
 از پنجہاں قانی بعالم جادو اتی رحلت نمودند و در ہندوستان ابرقہ ولایت از جمیع اولیائے
 شہرت تام دارند و سلسلہ علیہ این بارہ انگکان در گاہ ایزدی بجناب پیر پیران حضرت
 میران محی الدین عبد القادر گیلانی میرسد میگوند کہ ایشان از سادات حسینی ہستند و
 بپیار و اسطہ بجزرت شیخ شبلی میرسند نزدیک بغداد و یہی است جیل نام سکن آنحضرت
 از پنجہست ایشان را جیلانی و نیز گیلانی پندارند در چہار صد و ہفتاد و یک ہجری سعادت لادت
 یافت در علوم رسمی و حقیقی بچنانہ روزگار گردیدہ از شیخ ابر سعید مبارک خرقہ ولایت
 پوشیدہ و بزرگی حال و شکر فی مقال و خوارق عادات و بوارق کرامات ایشان جہاں
 را فرو گرفت و عالم اہل مقاصد صوری و معنوی از اطراف گیتی رسیدہ و ببقہ عصمت
 در گردن جان انداختہ کامیاب شدند و حضرت ایشان در سلسلہ پانصد و شخصیت و
 یک ہجری در نود سالگی ازین عالم قانی بجاں جادو اتی شافتند از رحلت ایشان
 لغایت این نسخہ پانصد و پنجاہ سال منقضی میشود کہ تا حال نام فرخندہ فرجام زندہ است
 و ہر طرف از اطراف عالم طوایف نام و وزیر روز اعتقاد زیادہ دارند با بکلیسی کردہی
 شاہجہاں آباد مقبلیاتی بیت از شہر ہائے متقدمین است در ان شہر نزار شیخ شرف
 ابوبلی قلندر واقع شدہ شیخ بکمل سالگی در دہلی آمدہ بزیارت خواجه قطب الدین محمد غنی
 سعادت اندوخت و بہت سال علوم صوری و موخت چون ہند بہ الہی در رسیدہ و اینہ
 باطن رکشش گردیدہ بکلی دانش نامہا را در اب جہاں از وقت مسافرت اختیار کردہ و در
 روم رفتہ شمس الدین تبریزی و مولانا کے رومی کہ مثنوی معنوی از دست و دیگر
 اولیائے آن یاد را دریافتہ بہرہ وافر اندوخت و بعد سیر ممالک مراجعت نمودہ
 پہلے پت عزالت گزید و بجا نزار رحلت بعالم جادو اتی فرمودہ و بسا خارق عادات ایشان
 یادگار و مزار منظر انوار زیادت گاہ اہل روزگار است سہمزد از شہر ہائے دہلی
 از اعمال سامانہ سلطان فیروز شاہ در زمان فرمان روا کے خویش سلسلہ ہفتصد
 و شخصیت ہجری آن را از سامانہ جدا ساختہ پر گنہ ملحدہ مقرر ساخت و روز بروز

شاه جهان آباد درده اند که نفع بخش مزدومات اکثر گنات و طراوت رسان باغات حوالی
 دارا کلا فذ و فیض بخشش کو چها و هزار و دویست و پنجاه و دو تن پیراسته و دو تنان بادشاهی است و دریائے مذکور
 بعد بر آمدن از کوه اکثر بحال و در وقت داده پیاپی شهر شاه جهان آباد میرسد قلعه ارک متضمن فیض
 دل کشاد عمارات امرایان برکناران واقع است و از آنجا گذشته بسافت پانزده فرسنگ
 پایان شهر سترادگوکل و بندر ابن میرسد بعد و مستقر انکلا فذ اکبر آباد می آید درین مصر نیز عمارات
 بادشاهی و غلظت بر سائل دریا است و از آنجا گذشته از پایان شهر و قلعه اناده بعد از آن از
 شهر کالپی روان می شود پس از آن بشهر اکبر پور و دو بوم راجه پیر بر اکبر شاهی می آید و عمارات راجه
 مذکور بر تخت و وسعت و متانت برکنار واقع شده و دریائے چنبل نزدیک شهر کبیر پور
 و دریائے جیوه و دوسان و دیگر دریاها از جانب گوگرد و آن آمده بقفاوت یکدیگر در جناد اصل
 میشود و از آنجا بحال ملکه گذشته از پایان قلعه آباد باب گنگ اتصال می یابد و درین
 گنگ از سر چشمه ان بیکس واقع نیست اما اعتقاد اهل هند آنکه از بهشت نازل میشود
 و شرح ان در کتب قدیمه معتبره مندرجست بعد و از بهشت و نزول بر کوه کیلاش و
 بر آمدن از آنجا و ولایت چین میرسد چنانچه و شاهیناسه فردوسی مرقوم است که عمارات
 سنگین مشاهیر و سیاهوش بن یکاوس شاه و اناد افرا سیاب برکنار گنگ بود بعد بر آمدن
 از چین و کوهستان بدری نا ته به می آید و مکان بمالچل یعنی محوطه برف که اهل هند گداختن
 بدن محضری در آن جا سخات اخروی میدانند چنانچه پانزدان که مقتدای اهل این دیار
 بودند ابدان خود را بر آنجا گذاخته اند و همین کوه واقعت درین کوهستان مواعیل دریا انقدر
 بلند است که آب بر شواری بنظر درمی آید و عبور بکشتیهای می شود و در آن کن مقوسه رهنائے
 سبط بر اشجار هر دو کنار حکم بسته بطرز قنطره تعبیه میکنند و از بالای آن آمد و شد مردم
 می شود و ان را بزبان این دیار چنک گویند و طوایف انام از اطراف ممالک که بقصد طراوت
 بدری نا ته میروند و چین قنطره گاهه مدیده انداز عبور ان خوف مندی پاشند و بیناک
 میگذرند و قصه ان دریا از کوه بدری نا ته بر آمده پایان شهر سری نگر بسکن مرزبان
 ان ولایت می رسد و از آنجا جاری شده از پایان رگبی کیش گذشته در مکان هر دو وار از
 کوه بیرون می آید اگر چه بر حسب کتب معتبره دریائے گنگ از آغاز تا انجام معبود است

و دیگر با دوحض با و چاه با حاشی شهر و اکثر امان دریائے سرستی که نزدیک ان شهر میگردد
 و نام هر مکان که هر یک بنام عابدان متقدمین منسوبست در کتب قدیم مسطور باشد از
 چهل و هشت کرد و بزرگی می شمارند از نخبست پاندوان و کوهوان که مقتدائے اهل هند بود
 درین سرزمین کارزار کرده شریعت شهادت چشیدند چهل کرد و در دارالخلافت شمال رویه شهبان
 شهر مقتدین است و در دهر مندرسکانی است پرستشگاه پستانی گویند که شخصی آخرین نظر
 انوار الهی از پدید خواهد آمد و پیوسته ان تا ملک متا جاس است که مریدان و معتقدان
 ابا تا ملک بجوم نموده نیایش بجا آورند و در ان طرف شمالی کوه است که ان را گیلان گویند
 کان طلا و نقره و مس و سرب و آهن و مسخ و زنگار در دست و اهری مشکین و کاه و قطاس
 و کرم پیل و بازو شامین و اسپ گوت و مل سفید فرادان و زمینداران انجا بسبب محبوبت کوه
 و خلکی ممکن از فرمانروایان هند انحرافات دارند و درین صوبه بزرگ و دریا است نخستین جمن
 سرچشمه ان ظاهر نیست بقول سیاحین خاک بعد بر آمدن انجین قطع کوه سار و شوار نموده
 در ولایت بشهر میرسد گویند که درین ولایت طلا بسیار می شود اکثر سنگ نر و تاخیرات
 پارس دارد که از مساس ان مس و آهن و دیگر فلزات طلا میگردد و چون ان سنگ شناخته
 نمیشود از نخبست مردم ان دیار بزرگو سفند و کاه و رافل این بر پاسته بر کوهها بچراگاه میگردد
 اکثر اوقات فعل چرخندگان از مساس ان سنگ طلای شود و حاکم ان ولایت ظروف و نقاره
 و دیگر آلات همه از طلا دارد و قصد این دریا از انجا گذشته در ولایت سر مور میرسد
 مرزبان انجا بخواقین هند و امراد و زرا براه دریائے گشتیها برت بطریق سوغات ارسال
 و هشته بدین وسیله اخبار اطلس است نموده خوراد و ولایت خود را در امان میدارند بدین
 جهت در عوام الناس اورا بر فی راجه میگویند و نزد یک شهر سر مور این دریا از کوه برآمده بر
 زمین مسطح میرسد و درین مکان حضرت شاه جهان با و شاه بر ساحل این بحر زخار دو تاقالی
 احداث فرموده و امرایان و الاخان و دیگر بندگان بادشاهی هر یک در خور حالت و تربیت
 خویش عمارت نموده و معموره و کتایب بر روی کار آمده و تخلص پور موسوم گردید و حضرت
 بادشاه اکثر اوقات امیران مکان فرحت نشان تشریف فرموده و انبساط و افرحان مینمودند
 و از همین مکان شاه شهر که نصف دریائے جمن تاوان گفت برادرده و دارالخلافت

و بعد فرسناد و بخشای شود یک سویش مشرق رفته پدماوتی تا می یافت به نزدیک بندر چانگان
 بدریای گنگا و اصل میگردد و دیگر سویش و جنوب آورد و سه نخت میشود یک سویش راستی و دوی
 جناد و سیوی را گنگا مانند و سیوی هزار شعبه شده نزدیک بندر ساگانو بدریای گنگا می پیوندد
 سرستی و جنان نیز همانجا اتصال می یابد و از سیاهان مالک چنان استماع یافت که در پادشاهی
 برآمدن دریای گنگا از کوه و غایب شدن بدریای گنگا در مدینه کنارش جمیع تر و دنا و
 اندیشه و در دو قطار الطریق خوشخوار و خلق از راه بستند از آنجا که از عمل این دریای گنگا بان
 از بدن مردم جدائی شوند و پاناکه آن عصیان بطریق تناسخ برکنارش در پیکر او میان توالد
 یافت مصدر این نوع امور مذموم میگردد و با کمال درین صوبه آب و هوا باعتبار نزدیک
 و گشت کار بارانی و سیلابی و بعضی جا چاهی و برخی جا کاشت سه فصلی شود و بسیارانی
 و توری و منده و سستانی گوناگون و گلهای بویا فراوان و عمارات عالییه از سنگ و گشت
 دیگر و در جانب مشرق صوبه کبیر آباد و مغرب صوبه لاهور و جنوب اجمیر و شمال کوستان
 کمالون از طول جانب اکبر آباد تا لودیان ساحل دریای گنگا طویل صد و شصت کرده و از
 سرکار دیواری تا کمالون عرض صد و چهل کرده و واقع است سرکار شاه جهان آباد و سهرند
 و حصار فیروزه و سهارن پور و سنهیل و دیواری و دیواری و ناول هشت سرکار شکل بر دو صد
 و بیست و نه مال و مقدار و چهار کرد و شصت و سه لک و سی و پنج هزار دام داخل این صوبه است

صوبه تفرخ خلافت اکبر آباد

اگر چه دیواری بود از توابع پراگنده بیانه سلطان سکندر لودی در زمان فرمان دهی خویش آن را مکان کشت
 دانست و تحکیم مقرر کرد و شهری طبعی طرح انداخت پس از آن آن شهر به بادل گود
 مشهور گشت و بعد آن حضرت جلال الدین محمد کبیر بادشاه آن را وسط ممالک محروسه
 تصور فرموده قلعه سنگین با استحکام اساس بنهاد و به پناهی مصری اکبر آباد نام بوسعت و
 منحت آباد کرد و دید که جهان و دیگران چنین قلعه ستین و شهر بزرگ کتر نشان مهند آب جنانا
 چهار کرده از میان شهر میگردد و هر دو طرف عمارات عالییه و کاخهای و لغریب تعمیر یافت
 و مردم هر جنسی و هر دیار در آباد و کالای معیت کشور خرید و فروخت می شود و گوناگون
 میوه مخصوص خرپوزه ایرانی و توری و در کارنگ گلهای و برگ تمبول پس شایسته بهی می رسد

اما هر دو را از جمیع اکنه بزرگ ستر نوشته اند و هر سال در روز تحویل آفتاب به برج
حل که آن را میانی گویند خلافت از هر طرف آمده از دحام میکنند مخصوص در سالی که مشتری
در برج دو میرسد و آن را کنبه نامند و بعد دو از ده سال می آید عالم عالم طبقات خلافت از
مسافهتای بعیده رسیده بهجوم می نمایند و در آن مکان اغسال و خیرات اموال و تراشیدن
موسه سر و لیش از مشروبات انداختن استخوان مردگان و دهن گنگ رستگاری این حالت
می پندارند و اب ان را بطریق ارمغانی بدور دستبندی بر نه طرفه ترانکه اگر سالها در ظرف باشد
چوب و در گون نشود و به شایبه تکلف آب خورشید آتش مانند دل این دکان از کدورت
پاک و بسان ضمیر مقبلان فیض ناک در غدوبت و شیرینی باب کوثر و مصادات میزند
و در لطافت و گوارای با آب سبیل پهلوی زند و از کمال تراست با جمیع امر چه سازگاری
میناید و فرای بسیار می از دیر روی کاری آید یعنی سقیم المزاج را صحت و شفا و بیماریهاست
مزمین را فایده دوائی بخشد هیچ المزاج را فربهی و تندرست را فرخت بظهور می آید و معده
غلیظه را صفائی و آتش غریزی را فرو می میدهد اشتها را افزایش و قوت باه را اعانت میکند
روی کهر بانی را لعل گون و چهره زعفرانی را ارغوانی می سازد و زبده دولت که سلاطین
هندوستان و امراست و الاشان بهر جا که باشند آب گنگ میخورند با بجمه این دریا بعد
بر آمدن از هر دو در لعل باره سادات رسیده پایان مقبیه هستاپور که در زمان سابق
دار السلطنت بود و چند فرسخ در عرض و طول آبادی داشتت میرسد و از آنجا نزدیک مقبیه
گده کمیت و انوپ شهر و کرباس و سورون بدانون که اکنه مشهور است در قنوج که شهر
قدیم است رسیده رونق افزای اندازی شود و از آنجا جاری شده بعد گذشتن از
سیواراج پور و کمبوه و ماکپور و شهراد پور و دیگر محال پایان قلعه اله آباد میرسد و در این مکان
دریا گئی جنابا چند دریا گئی دیگر گده ملحق میگردد و سی که در این شهر بنارس می آید و از
نزدیک چند گده و چند محال دیگر گذشته تا رسیدن پایان بلده قنیه بنتاد و دو دریا گئی
کشتی و از جانب کوه جنوب و شمال آمده بمقادات یکدیگر جا بجا اتصال می یابند و داخل سیاه و ظفر
تا پیدا کنند و در این آسوده دنیا بگنگ موسوم می شود و از آنجا به گنگر آباد و اکبر نگر
عرفت راج محل و مقصود آباد و میر واد پور و خضر استی گشته پایان شهر جالگیر نگر و اکبر نگر
(۱) سرچشمه (۲) آب سرد

اولیائے بزرگ ہند بود و خلایق کثیر از خاص و عام با جناب اعتقاد دارند و در سال گیر تبیلوایت
 امام از ملک دور دست با ملہا سے زمین آمد و از و حامی کنند و تدرات می گذرانند
 و چند روز بعد مردم و قشاشے غریب میشود و در زمان سلطان ابراہیم شرقی در ششہ از انجا
 مطلی دراصل کہ شدہ و گزین ترین این صوبہ و دریاست یکے جہا کہ تفصیل ان سابقا تجریرہ و آمدہ
 و یکے پتیل کہ از اصل پور تلک مالوہ برآمدہ و از نیست کہ وہ اکبر آباد و حدود بہار و و حال
 سرکار ایرن گذشتہ نزدیک اکبر پور تلک کاپی بدیائے جہا و اصل میشود و قصد این صوبہ
 شرقی گہا تم پور شمالی دریائے گنگ جنوبی چندیری غریب پل و اقل است و از ان گہا تم پور
 تلک الہ آباد پل مملوہ صوبہ شاہجہان آباد و حد و ہشتاد کروہ و پشاور قنوج تا چندیری مصفا
 صوبہ مالوہ صد کروہ سرکار کبیر آباد واری و الور و تبارہ و ایرن و کاپی و مودوں و قنوج و
 کل و رود و تبارہ و گویار و غیرہ چارہ و سرکار کشتل بر دو حد و شصت و ہشت کال و رود
 ہشت کروہ و ہزہ لک و شصت و پنچہزار و ہشت تصد و ام داخل این صوبہ است ۴

صوبہ وسیعہ فیض الہ آباد

در کتب ہندی نام این صوبہ پاک می نویسند و معرفت ترینی نیز گویند در میان دریائے جہا
 و گنگ حضرت جلال الدین محمد کبیر بادشاہ قلعہ سنگین باستحکام تمام و گزین کا جہا ساں و
 و شہری طرح انداختہ الہ آبادش موسوم فرمودند و حضرت شاہجہان بادشاہ در خلافت خود
 بالہ آباد موسوم فرمودند و یکے گنگ و جہا پایان قلعہ باہم می پیوند و چشمدہ از قلعہ برآمدہ و جہا
 مذکور و اصل میشود و معرفت ان را سرستی گویند بدین جہت انیکان را ترینی نامند یعنی اتصال
 مہ و دیانا در کتب ہند برآمدن سرستی انا بنجامند رج نیست و در ان قلعہ درختی است متعین
 کہ ان را کبی بر گویند یعنی پایدار و ہندی نامت می نهند کہ ان درخت دریا بر قرار است و تا
 انقراض عالم بے زوال فراہم بود و بفرمودہ حضرت نورالدین محمد جہانگیر بادشاہ ان را قطع کردہ
 تا بہ این بر ان حکم نمودہ بودند بکست ایزدی ان درخت از ان تبارہن سر بر آوردہ و بالہ
 گرفت المقصد اہل ہند ان مکان را معبد تقدین و شریف ترین و بادشاہ معبد می دانند و در ایام
 زمستان کہ آفتاب بہ بروج جدی میرسد و ان با کہ گویند طوایت امام از اطراف گیتی آمدہ
 ہجوم می کنند و ایک ما اقامت در ذیہ و ہر روز بعل می پروانند و ہر کدام بقدر امکان

و ہوائے دل کشادہ و اگرچہ تادیرہ کا مان ہر پیشہ و کاریگران ہر فن و صنعت خویش متاذا اند
اما کار چوب طلا و نقرہ بر چہرہ و دیگر پارچہ ہاتا در میانہ و از مالک و در دست تاجران آمد خرید
می برند و فتح یاب میشوند اقتصادین مصر بحج خبیائے آزادگی وارد و اکثر مزارات اولیائے
عظام و فضلاء کرام در دست مقبرہ منورہ حضرت بلال الدین محمد اکبر بادشاہ و حضرت
شہاب الدین محمد شاہ جہان بادشاہ و نزدیک آن مصر واقع است بیانیہ در پاستانی زمان
سترگ مصری بود قلعہ مستحکم دارد سابقہ اسیران حبشیان ہند را در آن قلعہ نگاہ میداشتند
نیل و حنائیں گزیں می شود و آنہ بعضی قریب یک سیر پیدائی دارد و سیکری نام وہی از توابع
بیانیہ بود و از وہ کہچی اکبر آبا و حضرت محمد اکبر بادشاہ با شاہ زبہہ اولیائے کرام شیخ سلیم
قلعہ سنگین و عمارات ستین و مساجد و مدارس و خواص احوال فرمودہ و فتح پور موسوم کردہ از قلعہ
قرار دادند و پیوستہ ان کو لاہیت بزرگ در عرض طول و کردہ کہ غلات از ان فیض یگیرند
و صفہ والائینار مالی و دیرہ نگاہ میلان و جولا نگاہ بر کنار ان واقع است و در ان نزدیک کافی
است از سنگ سرخ ستونہا و تحنگاہ و دیگر مصلوبہ عمارات بہر اندازہ کہ خواهند از ان بہی
آید گو ایار از نامور شدہ است خوش آب و ہوا است و حصانت آن مشہور و نمایان مستحب
سیاست را درون آن نگاہارند خوش زبانی باشند کان و نمہ مراے خیاگران و جادو منشی
سراشدگان و دلفریبی شاہان تہج مشہور و در ان دیار چند جا کان آہن واقع شدہ و در ان شہر
مزار شیخ محمد غوث است کہ در زمان خود رتبہ ولایت داشت کاپی شہریت بر سائل دیا
جنا غلبکہ و بسیار ادبیا است ثبات آن مشہور است و تودہ بہم غاریت کہ کان مس و فیروزہ دارد
اما خرج برداشش فزونی نمیکند مشہر اشہریت پاستانی بر کنار دریائے جہنا زا نگاہ سرکش
و در ہند و نا با شرافت آن بسیار نشستہ اند و از آن آفرینش پرستہ گاہ دانند اکنون بعد
کیشوائے شہود و آنرا حکم عالم گیر بادشاہ انداختہ مسجد مقرر کردہ اند بر روی دریائے جہنا
عبد البی خاں فوجدار زمینہ زیبای تعمیر نمودہ زیب افزائے شہر و فیض بخش شہریان شدہ و آن
مکان را بہر انت گویند و نیز در وسط شہر مسجد عالی احداث نمودہ اسم خویش روشن ساخت
قنوج پاستانی شہریت بر کنار دریائے گنگ آب و ہوا و ہوا خوب دارد و در کن بود بزم
پرگنہ شہور سرکار قنوج خواجہ شیخ بریل الدین المشہور بشاہ دار و مشہباز است کہ از

دورند و غیره است طول از سنجولی چون پور تا که جنوبی صد و شصت کرده عرض از گداز چسما
در یاسه گنگ تا گنگا تم پر صد و سیست کرده شرقی صد و بیست و غرضی صد و بیست و شمالی صد و بیست و
جنوبی پانصد و گداز و سرکار آباد و چون پور و قاز می پور و بتارس و چناده و کاجور و کورا و مانک پور غیره
شانزده سرکار مشتمل بر دو صد و چهل و هفت محال و سی و هفت کرده و شصت یک و شصت
و یک هزار دهم داخل این صوبه است (ج)

(صوبه اوده)

اوده شهر سیست بزرگ و مستقیم آن را در هندی نامجات اجو میا گویند و گاه راجا رام چند
فرشته اند و ستن او قنطور بر روی دیاسه شوره و رخن در لنگا با عسا که میسار بوزنه و خرس و
کشتن را در آن مرزبان انجا لودا و کن زو چه خود را که در قید را در آن با عصمت و هفت محله نظر بود
مشهور است و تاریخ را بدین در شرح مشگر فکاری با و عجایب کار نامه دوست و ازین رو که آن
شهر بنگاه راجا رام چند بود و از گزی معابدی دانند و یک که دست آن دیاسه گنگا پور دیاسه
سر جیو سست پایان قلعه میگذرد و در سواد شهر ناک میزی میکنند و ملازمی گیرند و در آن شهر
تربت شیش بن حضرت اوم و ایوب پیغمبر علیه السلام زیارت گاه اهل اسلام است و در
روح پور مزار کبیر یافته است که در زبان سلطان مسکن در روی در بنادس از کثرت یاد و بجا
از شهرستان صومری را و بار الملک منوی برده بود و بسیار معرفت و وقایع رموز
حقیقت و اشعار هندی از او در طوایف نام خاص و عام یاد و گاه چهل یکی شهر سیست بزرگ
مستقیم بر ساحل دیاسه سر جیو او شش بیس دل کث تربت سالار مسعود و از غویشا و ندان
قریب سلطان محمد و غزنوی و حجب سالار برادر سلطان تغلق شاه و چه سلطان فیروز شاه
دالی هندوستان در انجا است طوایف تمام از دور و دستها با علم نرین بزیارت می آیند و
انجمنای آمانده و خراوان نذر و نذر می گذرانند و در نزدیکی شهر موضعی هست دو کون از دیر باز
دار الفلوس و از شمالی که بهستان خراوان چیر و پشت آدمی و بر اسب کشت باز کرده می آیند
ملا و مس و شرب و مشک و قطاس و عسل و چوک ترش که از آب ترنج و نیمون بکوش آورده
بر سارند و نه با و که در هندی پور گویند و نام دانه در نجیل و نفعل دانه و کبریا در و رنگ هندی
و رنگ و انگور و از چرم و شیشه و آهن و موم و پشمینه و باز و جره و شاهین و پاشه و دیگر اشیاء

مستقر و مساکین خیرات میدهند و نیز سلفی سراسری بسر کار بادشاهی ادوی سازند چون چون و غرضی
میکشود و نیز بیک میدهند از غنیمت در پیشین زمان بعضی مردم بقصد مستغاری آخرت و
مصلحت و مصلحت و نیز غرضی را در آن میدارند و در عهد سلطنت حضرت شاه جهان
بادشاه این عمل منع کردند و کسی که در عهدی با پادشاهی دوستی داشتند و چون
در میان قیام و ایامی واقع شده بدین تقریب بدان نام مشهور و گاهی هم نگاشته اند شهرت
مستقیمین گمان آنکه او در ایامی گنگ بهمان راه میگذرد و آن را پادشاه منسوب کرد و پرستش
گاه و مستقیم میدهند و معدن فضیلت و جامع فضیلتی در طلب علم هند است بر بهمان
ارباب فضل و میدانان صاحب حال و قال تو علم دارند و از ناک دور و نزدیک بر بهمان و
بر بهمان زادگان بقصد تحصیل و تکمیل علوم در آن مصر جامع اقامت می گیرند مستغنی می
شوند و اکثر از آن زادگان و دوستان گنگ بهمان ترک ملایم اندیشی نمود و از آن
آبی کردن قایم کرد و کتب سلفی مستغنی از پیشین گزیده و پادشاه العباد اشتغال
دارند و نیز پیران گنگ سال و مرخصان گنگ مال باره مردن رسید و جان بجان آفرین میدهند
و پیوسته انگاشتی است بر گنگ و دیار گنگ هرگاه که مشتری به برج اسد میرسد که چنانچه
در پادشاهی و گنگ و پادشاه و مردم فراوان پرستش میکنند و آن نمودار است از بایع قدرت
از ادوی چنانچه سنگین و درایت بر فراوان و بداندی و استواری کم همتا دیار گنگ از پادشاه
گذرد و در نزدیکی آن گرمی بسیار بر بهمان و صحرا بسیار بر بهمان و به تیر اندازی و تیر انگشتی روزگار
گذرانند که چنانچه درایت سنگین بر کوه آسمان ماستر قازان کس نگذرد و درین چشمه زیاده میباشند
و فراوان کولاب دارد و معبد گاه پیروان که شکر است و استانه ازان بر گذارند و در دست و پیوست
ان درخت زار است پس انبوه اندوس و میوه های غرور و بسیار فیل محراب ازان جنگل بدام دارند
و نزدیک آن گمان این است و از بعضی جاها لباس بریزه بدست آید و مردم آن دیار بسیار بدین شوند
چون پادشاه بزرگ شهرت سلطان فیروز شاه ان را در زمان فرمان رومی خویش بنام سلطان محمد فیروز الدین
بود یعنی علم خود آباد کرد و چون در میان متمدن واقع شده و نمودار بسیار داینا بگون کت آن آمده
کار به پاید بود و خوشتری و سفاکی آید نمود و بقصد تمام این صواب و بهر سازگار و گوناگون گل و
میوه مخصوص غرور و انگور فراوان و گشت کار گزیده و خوش و موهبت کیاب و جوی و جوی و پدید و
پدید بهر مهربان و غیر ذلک نیک پدید اگر دو در همین دیار گنگ و جنت دارند و کین و سرور و

صوبه بهار عرفیه

چشمه دارانگامست این صوبه است مصریت بزرگ بر ساحل دریائے گنگ بیشتر عمارات
مخال پریش باشند که بزبان ان دیار که پیریل گویند سی گروی این مصر جانب جنوب دامن کوه
معبده است که اهل هند از دور دستیار سید و بارواح نیاگان فرورفته غیرات دهند خصوص
در چله دی که آفتاب به برج قوس برسد بیشتر مردم در آن مکان میسر کنند و روح نیاگان را از
خواندن آیتونهار و ساینیدن قلده و بختن و دی سازند و این عمل را از عبادات و حسنات خود
در نگاری فرورفتگان میدانند پیوسته آن کسان سنگ مرمر است از دوزیور را بر سازند و کاقد
خوب شود در سر کار و دیگر از دریائے گنگ تا کوه دیورای سنگین کشیده اند و آن را سرحد بنکار
بدشانند و درین سرکار در دامن کوه پنج تخته مکانی است منسوب به ادیو امری عجیب بنظر کسی بیرون
که باعث حیرت ظاهر بینان میتواند بود یعنی درون معبد گاه در خمی چهل واقع شده که از آفتاب
پیدای آن در یکس نشان نمی دهد از قدمه آن معبد هر کس را با فراجات لابد احتیاج می افتد خود را
از خوردن و آشامیدن باز داشته زیر آن درخت نشسته بمحصول آموں بختاب بهاد و یونانجا
میناید بعد و سه روز از آن درخت برگی مخطوط بنظر دهند و رفته و کلک غیب مستمن تتوا
میلانی برائے خواش گر بجانب یک از مسکنه انجان گیتی صادری شود هر چند که مسکن آن پانصد
کرد باشند اسم او فرزند آن او زوجه و اسم پدر و جد او و سمت و ملک و وطن و دیگر علامات
میخند از خط ان برگ ظاهر میگردد و در رئیس و خدمه مطابق آن بر کاقد جداگانه فرشته میدهند
و آن را دهند و بی بیاناته گویند و خواشنگران هندوی را گرفته بموجب طمانی که در آن فرشته
مستخرج است بکافه مردم میرسد و آن شخص که دهند و بی بیاناته با عذر و حیلند و اصل
میسازد و چنانچه بر نگارنده این صحیفه زمار داری هندوی بی بیاناته آورده بود سعادت خود دانسته
ادائے نذر کرد و زمار دار را خشنود گردانید عجب تراکم در آن معبد قاریست و رئیس خدمه و
سالی یکم تیره و در شیه و رات یعنی شب و رت در آن قاریست و و از درون ان خاک برداشته بهر یک
از خدمه میدهند بقصدت قادر مطلق بقدر نصیب هر کدام از آن خاک طلای شود و قیمت از دریا
و از مسلم و جامع هندی فضیلت است اب و دما گزی و دار و جزرات انجا کیال و اگر کون شود
و خوش نر و مانند شیر و خوش اگر اب بشیر امیزد از غیب گزندی با و رسد گاو میش چنان شود

که بهستان در آن موضع بغروخت میرود و چند ماه علی السواء جمع غلیم می شود و سه و اگر آن از
 اطراف آمد و خرمیاری میکشند و پیر و یابی می شوند و یکبار نام در قلعه ایست بزرگ در یک
 گودی پائین آن میگردد و نزدیک آن حوضی است مسطح بسیار بزرگ و در آن چنان بر جوشد
 و گردش نماید که آدمی در و فرو شدن نتواند و هر چه اندازند بپایین افتد و آن را از معابد بزرگ
 دانند و کتب هندی که از گردش چرخ و دار و انقلاب از منته و ادوار و بعد مینامند و بود
 عابدان و انشور و مقتضای روششندی و فرط آگاهی بر کنار آن حوض بتیاری بمصنعه ظهور و در
 فیض رسان مالیان شده اند در آن نزدیکی کولاب است سرچشمه تنگ ابلی نیک که در میان
 گودی میزند و یک گز پهنای چهار انگشت ثروت بزمندان بید خزان انوشیروان خوانده و پرستش
 گری نمایند بقصدت قادر مطلق حقیقی تا گنگان از یک یک پیکر مهادی و پدید آید و مردم مشاهد
 امر شگرف کنند و زود تا پدید گردد و هر چه از برنج و غیر ذلک اندازند اثری از و نماند و میست
 آن سرزمین است و آن را پرمی خوانند در بخشش هدا شعله آتش خود بخود بر آتش و زود
 خلقت افزاید گشت و بزرگ شهر است بر کنار دریای گودی شیخ میتا که مردم را همان ولایت
 بدست در آنجا اسوده اند و سونج کشد معبد است از دور دست خلایق بر آن فرایم آیند و قبه
 بلکه هم خوش آب و هوا است اکثر مردم آنجا خوش فخر و سرود میزنند و در آنجا پای است
 هر که چیل روز علی الاصال آب ان اشاده شناسای و حسن منظری افزاید القصد تمام انصوب
 آب و همین خوش و گل و میوه فراوان دارد و کشت و کار خوب میشود و قاصد برنج سکندراس و
 دیگر و بهنود در سیدی و تانگی و خوشبوی و گوارای کم همتا شالی شده و پیشتر از همه پاشد و تن
 بخارند و آواز خشکی سیلابها از دریا بهر خیز و آب زمین را فرو گیرد و هر چند آب افزاید مساق
 شالی نیز فراوان پذیرد و در آن گودی اگر پیش از آنکه خوشگیر و سیلاب جوش و غلبه نماید و
 گدازیش بحرانی فراوان شود چون دشت و صحرا بر آب آید جا در آن محرابی به پشت پاشد
 و مردم از گوناگون شکار عشرت اند و زنده بزرگ دریای سرخ و گنگ و سی و گومتی و در دست
 خول این صوبه از سرکار گور که بدو قنوج صدوسی کرده و عرض از شمال که تا سده بود تا این
 از آباد و صوبه از در که دره قاصد رویه صوبه بهار با ختر قنوج شالی که بهستان جنوبی یک پیر
 سرکار اوده و گور که بدو پیر رانج و خیر آباد و گنگ و خیر سرکار شالی یک صد و نود و هفت محال
 و بست و ششش کرد و چیل و پنج لک و چیل هزار و هشتاد و نعل این صوبه است

کران را شیر نخواهند شکار کرد هنگام بارش اهو و گوزن و شیر بسبب کثرت آب یک جایابی درایند
 مردم بجایش گری و صید مشکلی نشاط برگیرند در سرکار چنانچنان تخم ماش در زمین نماند و برین مذنبی
 مرغی کشت کار رود و در جنگل فاضل دراز بسیار میشود و بهشتی قلعه ایست بر فراز کوه آسمان سوادش
 گزار و در آن چهار ده کرده و بر آن کشت کار شود و آن چشمه بر جوشد و در هر جا چهارگز بر کنند آب
 چیده آید و کلاب با بهنگم بارش افزون از دویست باشد و چشمه گوشت بر افزند و القصد در شصت
 تابستان پس گرم شود و زمستان نزدیک با اعتدال و بیش از دوا و یکماه بماند بخت و از احتیاج
 نبود و در چشمه کشتش ماه شود و همد سال این مرز از کثرت دریا با سبزه و شاداب باشد و باد
 تند بوزد و درختچه و کشت کار گزیده شود و فاضل شایسته در خوبی و چیدگی کم بهنگامی نام غله
 میان مشربستان بکار برند و در بخودی او و در فضا فراوان گزیده باشد برگ تمبول خصوص
 نجی بسیار نازک و خوش رنگ و سبزه جرم و خوشبو و نیک خور و دیده فراوان خصوص کتبل چنان
 بزرگ باشد که یک کس بر شواری بر دانه و بچکند نام گلی است مانند گل و با توره پس خوشبو است
 بلبل و دیگر خشان فی و همد شیر پس گزیده و در آن بود اسپ و شتر کیاب و قیل شالیست بسیار
 بهر سده و در بربری و خسی پس گزین و از غایت فریبی نیاید و راه رفت بکار پاسک بر داشته برند
 طوطی و خر و س جنگلی نام و شود و گزینان شکار نشاط انستاد اقسام پارچه پیدایند و شیش
 زرد خشان گوزن کون بر سازند اگر چه دریا با بسیار است اگر گزین ترین گنگ گویند دریا سون از
 جانب جنوب می آید و چشمه آن و چنانچه از یک پشته نژادیک که در جوش بر دند زنده
 بکانب و کین رزان شده و سون و چکان برین سمت آمد و گنگ و اصل شده و سرحد از کوه شمال
 آمد و زانیر گنگ پیوندد و گنگ نیز از کوه شمال می آید و نزدیک حاجی پور داخل گنگ می شود هر که
 آب آن نبوشد گوارا سده و درخت رفت بر بر تاجیل شود و آن را حاجی گویند فاضل خور و آن را دوتا
 چیل کرده ازای دریا سالگر امه پدید و آن سیاه و شکلیست از مظاهر ایزدی و از آن گویند باشد هم
 طعمه طعمه هرگز نیده و دست شکاری کشته گرم با ساد کوه جنوب رودیه رسیده و هرگز رچونا گنگ
 اتصال یا بدان را نموده شمرده و وقت عبور از آن دریا استیاض بکار برند تا قطر از آن آب
 بر بدن تر صد پخته و آن از میونی کوه بر آمد و نزدیک چنه گنگ در می شود و گویند که بشتاد و دو دریا
 کفی رو تا بلند و چنه از جانب جنوب و شمال آمد و گنگ اتصال یابد و خود در و از شیر میست
 طول این صوبه از گد می تا هتاس صده و بیست که در عرض از تر است تا شمالی که سار صده و ده

با ودفون کنند و در نزدیکی آن ولایتی است که آن را **ماها چین** گویند از شهر خان باغ که در آنک
 این ولایت است تا دریای شور بسیار چهل منزل رودی بریده اند و هر دو کنار آب سنگ
 و چوبه برادره سلطان سکندر روی ازین حد و دیان و یار رفت سیر تمام آن ولایت نمود و براه
 و یار آمد و بموجب امر سلطان سکندر حکم داد و دانش طلسمی بنچ و دست اوم بر روی درخت شور
 نهاده اند که چون چهار انطرف میرود باشاره منع می کنند که بدین سمت میاید میان مشرق و جنوب
 فراخ مکی است از خشک نامی بر یکا و از دست فیل بسیار شود و سفید فیل هم پیدا می یابد
 و آب و ختر و خرگران از دگا و دگا و کوشش اصلا نبود و جانور نیست البت که ازین هر دو بهر توار
 و گوناگون برآید و شیر و بخت کیش ساکنان آن بر عکاف هند و مسلمین است خواهر خود را بلکه قوم
 را بدو حیت برگزید و تنها از ماده حسی قتی پر سیر زد و اند و دانش کیش ریاضت اندیش را و اولی گویند
 از هندید او میرفت نشود رسم نیست که در دیوان زمان سپاه حاضر شوند و مردان بگوشش می آیند
 بیشتر سیاه قام و کوه باشند و نزدیک آن مکی است که آن **چین** خوانند یک سوئی آن لاک
 خشکی است کان یا قوت و الماس و طلا و نقره و مس و قلع و گوگردان و ساکنان آن ولایت
 را بقوم گنبد بر سرکان اویش رود و القصد این ولایت بغایت وسعت دارد و گزین ترین دیهانی
 ملک است در ستایش آن کتابها نوشته اند و دریم برهم پتراست از خطا کوچک ای و از انجا
 سرکار بار بار سیراب سازد و بشود دریا و شود طول این صوبه از بندر چالکا تا گدھی چهار صد
 کوه و عرض از شمالی تا پایان سرکار دمدارن و دصد کوه مشرق رویه و دریای شور غرب صوب
 بهار شمال و جنوب که در کمان سرکار تانده و فتح آباد و جنت آباد و سلیمان آباد و بگا و تاجپور
 و پنجه و بارک آباد و بار و دستان کاه و سلطنت و چالکا و شریف آباد و سلیمان آباد و گهورا
 گهات و دمدارن و غیره بیست و هفت سرکار مشتمل بر یک هزار و یکصد و نه محال و چهل و شش
 که در دشت و دنگ دام و چهار هزار و دصد توپ و چهار هزار و چهار صد گشتی و داخل این
 صوبه است

صوبه شرت شرت و دیه

بیست و نه قلعه پنجه دارد و آب و بهاریش سازگار است هشتاد و هاروش و سهاده زمستان و
 یک اده تابستان شود و میوه گل فراوان باشد غاصل نسرین بس نازک و خوشبو و گیوه

ازین دیار براید و سرگردنی باشد اول صندلی او را هر سه عضو از پنج برنده و طلسمی نیز گویند و ویم
 با دایمی قدری است فصلی داشته باشد سویم کاغذی خستین او را در یک گام خوردی باشد تا در گوشت
 یا برارند و چنان برگذارند که جز اودی هر جا ندارد که خضی شود سرکشی از و فرو نشیند و آدم زاد را
 بر خیزاید چنانچه از زشت خوئی و بدگویی خواجه سرایان پیداست بکهنوتی شهر بیت پاستانی
 تختین و ارالک بود حضرت نصیر الدین محمد جبارون با و شاه و زمانه که در آن ملک نزل
 و بلال فرمودند بواسطه آن را خوش فرموده به جنت ایاد موسوم نموند قلعه میستوار و از
 شرقی آن کو لایق است بزرگ اگر در بند او شکستی بود و شهر باب و در شود سرک سلبست و در و کوه
 شیرانجا مشهور و میوه سون تره نام رنگی رنگ لیکن از و باید و تر و بس شیرین و چوب
 صینی فراوان و درخت عمود افزون در انجام بارش آن درخت مارید و بر زمین اندازند بعد چند
 حقه اندازد قای و بختی گرفته آورند و درین دیار خواجه سرایان بسید تر سازند و در سرکار
 گهواره گهاست بر شمشیر و پاد چه تات بند و اسپ گوت و خواجه سرایان فراوان بود و بندی
 میوه بسیار و سرکار بکلا بر ساطل دریای شورا است در حاشی قلعه درخت زاریست سر آواز
 ماه حلال تا چهاردهم و یا بوق شیر و دایه و موج بیان کوه بر خیزد و نواری شگرفت و
 تا شانه عجیب شود و از پانزدهم تا آخر ماه پای پای بکاد و نزدیک آن کام روپ است
 که آن را کاه نور و گویند و حسن ظاهری زمان انجالبس فراوان مخصوص جاده و گری و ظلم سازی و سحر
 و شعبه و پروازی از اندازد بیش و شگرفت و استانبول برگذارند یعنی به نیروی جاده و گری خانه براند
 مستون و سفت آن آبادم بر سازند و آن او میان زنده باشد و بجل و دم نذران و حرکت ندارند
 و نیز بقوت سحر سازی از آدم پای پای و پند و بر سازند تا آدم را بسان وحش و دم و گوش برارند و هر
 که خواهد تغییر قلوب نموده و در فرمان خویش اند و از خویش و از امش افلاک گرانی دارندانی غلات
 و درازی و کوهی عمر هر کدام انگی و نه نفع نیست تمام شهید را مشکم و ریده و فرزند بیرون آرند و برانید
 احوال مولودی برند و در آن حدود و شگرفت و ختی است چون به برند شیرین ابی از و تراود
 و تشنگان را سیراب سازد و درخت دیگر است که آبد و نیز انگور بسیار آورد و در آن دیار
 گلی است که پس از برگندن افزون از دوا و هر مرد و نژاد و رنگ و بوی از و در حایل
 بر سازند بیوست آن ولایت اسام است بسیار و وسیع مرزبان انجرا چون دوز گاه سپری گرد
 فاضان او مرد و زن کثرت و پیشانی زنده و فرود شوند و هر که و ارث نداشته باشد هیچ اموال

معتدل و بکبر دار ایام بسیار و در همه بیشت فرحت بخش جان و دل بادش چون باد بهاری طرب
 انگیز و جویت فکر آیدش باشد نشانماده قوت و مداح است پیرایه فطرتش ز کج فضل گل بمانگی اور
 روزگار و هر بخش سر پایه ارایشش بر بیج و بهار مستافش جواسنه در دوزی دار و کجاستش بهار
 بر بیج بروی کار اور و از افلاک جزا انعامت سنبله چهار ماه ریختش ابری شود و از برستم میوه ده کمال
 هذ و بت پیدا کنی یا چه بعضی میوه نوعیت که در ولایت دیگر نیاشد و گونه گوناگون گلهای مطهره
 بافت و صحر است که بشماره نیاید و فلات ان قدر و از کرد و اینها رخ از زانی دارد و از افع آتش پریا
 و جواهر و زوایا هر گران قیمت و استام نژاد و سواحل و بنا و درون فانیس بحر و بر دایا مصر بهر سد و سکت
 ان خوش باش و نیکو معاش و صاحب ثروت و دول و یاب نعم و قول و حسن و ملا و نیز نازنین
 و جمال و لایب و جبینان تقریر و گنج طول صد و پنجاه کرده و عرض صد کرده هشت سر کار
 شکل بر هشتاد کمال و پنجاه و یک کرد و شصت و دو تک و هشتاد هزار دام و جمل این
 جنوب است

صوبه برار

کلی است میان دو کوه جنوبی آب و هوا و کشت کار نیک و در دین ملک چو دهری را
 و نیک و قان و گوارس پاشی و مقدم را چیل و پتواری را کل گرنی گویند فیل محرابی فراوان
 باشد چنار گله سنگین نمک است بر پشت سر طرف ان را و در دیگر گرفته کپیر له حصار است
 سنگین بر زمین و میان ان که بچه است به و نیایش کنند و چنار که وی چایی است استخوان
 هر چنانی که در و افتد سنگ شود و نزدیک میل گده چشمه است در و چوب و جران بر چاقند
 سنگ شود و در میرا گده کان اناس است و بار چه صورت تاک نیک بافتد و در ایند و در
 و نزل کان فولاد جران و سنگین و اندک است دل گزین تر باشند و خلقت غریب چنانکه
 استخوان و خون مسیه خام باشد و ان مرغ را کرک نامت گویند بسیار بزرگ پرستش گاه است
 از ایشان گیا گویند و ان عرضی است چشمه دار پس در فرت بداند و به نایک کرده و در او بلند
 کوه اب شود و در دلیرا گینه و صابون و شور و از و چه آید و فراوان محمول بر و در دوران نواحی
 همچون باشد و درین صوبه بسیار دانه است به شون گنگ گوئی که ان را گوید و دری گویند
 گنگ بند و ستان را به او و نسبت میدهند و این را بگویم که عاید مطهر و شکر افشا پنا

صحرای بزرگ قبول گوناگون و بیشتر گشت کارشالی و غورگ مردم برنج و مای و باد افجان و
سبزی است شبانگاه فاخته نگه دارند و در دیگر غذا کنند و بر برگ و خست مار ببلادی قلم
تا به نوزده و نماند پشت برگیرند و کاغذ سیاهی گستر بکار برد و خود بر سر او بین و بار نیز برسانند
و یاد چه گزینن بهر سده و داد و ستد بگردی شود ان ریزه خر بهر و سفید است که از شور و ریاضت
چهاران و رگن و نماند بر سست جنوب و ساحل و ریاضت شور و شهر بر سوتم پور بجان بکناست است
که راجه احمد من اصدات نموده و تاریخ بناسه ان زیاده از چهار هزار سال ظاهر می شود و پیوست
ان بکناست ایست مشوب با ختاب خراج و دانه و ساله ان ملک بر ان خرج شده و بر و بیستی دیو
حد و پنجاه دست و بیست و نوزده دست است سه دروازه دارد و در میان و مشا و پشته
از وین ان خیرت در شند و در نزد یک آن کلی است تیار اراج که مردان زمان اسائن اجنل
ارایند و نیز بر پشته و زمان جز ستر قدرت پیوسته و بسیاری پوشش از برگ و خست سازند
و یک زن در محله چند شهر بر گیر و زمان ان ملک در وقت بجاغت بنان مردان بالا شوند
و مردان را در گیر کنند و همه کار و بار مردان را نشان سازند بکار به و بجاد که پروانه و گشت کار کنند
خلل این سواد بکیم و بیست کرده و عرض حد که دو سر کار بطیسر و بهر یک و کنگ و کنگ
و در اجند و غیر و پانزده سر کار ستم بر دو صد و سی و دو حال و چهل کرده و یک کله و پنجره ارام
و نقل این صوبه است *

صوبه خجسته بنیاد اورنگ آباد

از بعضی تواریخ بخاند و آمده که در آن زمانه سابقه این شهر به داری اگرمی مشهور بود و بعد از آن
مشهور گشت چون سلطان محمد غزالدین بر ما و لی دلی تمام ملک دکن بضمطه آورد قلعه در گیر را
دولت آباد نام نهاد و دار السلطنت مقرر گردانید بعد سلطان محمد ان ولایت باطل از تصرف
فرمان و لیان دلی و در وقت بعد سه سال محمد خلف حضرت شاه جهان باد شاه قلعه دولت آباد
بفتح و داد چون حضرت اورنگ زیب عالم گیر در ایام شاه دلی به صوبه داری دکن مقیم گردیدند
در نزدیکی قلعه مذکور و مکانی که مقیم گردید بود شهر اورنگ آباد طرح انداخت و بی شاهیه بکفت
شهر بیست و رفایت و سعادت و محرمیت در نهایت نعمت و بادش بیان چوایه بهشت و دنیا

کرده و سی و شش ملک و نوزده هزار و اقامت چهل این صوبه است *

صوبه مالوه

اوچین شهریت بزرگ پاستالی تخته و راجه بکر اجیت که تعال و هندوستان مندا و
مینویسند بدان مصرود و دوست که در اوقات بوده بسیار نوشته اند دریائے شیراز
پایان او میرود و گزین پستشکه و بر شمرند و شگفت آنکه گاه گاه موج شیر برزند و مردم وند
از درآمده او نمزد و بکار برند و بقدرت آبی باران چنین بنظر آمده چندیری از بزرگ شهرت
پاستالی است قلعه سنگین و سیصد و هشتاد و چهار بازار و سیصد و شصت و فران سرا و
دوازده هزار مسجد دارد و گوناگون مردم در و آباد گویمن قصبه ایست بر ساحل دریائے قزاق و پشته
آبی در و نمودار گردد و بجانا ایست بزرگ اگر در و تقار و خوانند از بیری و ن شود و هیچ کس نشود
مش و شهریت شترگ در قلعه او دوازده گره و مناره هشت منطری در میان در زمان سابق
چند گاه دارا لکوست بود و عمارات عالیه یا دگما پیشینان و مزارات سلاطین طبع و دوست شگفت
آنکه گنبد مزار سلطان محمود و سلطان هر شنگ در تالستان آب تراش نماید و مردم بهر و گردند و
گویند که بدان دیار سنگی پدید آمد که هر چه از فلزات بهر در سد زرد گردان را بربان هند پارس
گویند و بار قصبه ایست در زمان پیشین تخته و راجه بیرون و دیگر فرمان رویان دلا شکوه بود
القصه دین صوبه آب و هوا معتدل است در تالستان بجای پشته دار و تالستان باب شوره
اصیاج کم شود و چهار ماه بارش حتی به روی گراید و شهبابا بارش از زوافت زمین این صوبه
نسبت بهر زبانه دیگر نمی باشد و همه کشت پذیر و هر دو فصل گزین شود گندم و خشکس و غیر
و انچه خوب تر و انگونه بهتر شود و بعضی خاصه حاصل پور یک در سالی دو مرتبه برود
و بزرگ قنول عجایب باشد و در اکثر بیابان فیل فراوان که در هر زمان خود و تاسه سالی آمیزان
بخودش دهند و جمیع مردم کشت و زرع و بقال را این حرفه و صنایع و غیره یک بید است و فراوان
جنگ نباشند و گزین دریائے این صوبه زبده و سپرد کالی و مسنده و جیم و گودی و شیراز
است و در هر دو سه گره و دویست و بیست و یک و برکنار و هر یک بید با خود رسته و
کلبان و گنیم و نموش بود و شلیل و در صحرا کولا بهادر و تخت تار با و سبز با که فراوان کول این

او برکنار ندم و پس نیایش کنند از کوه سبها نزد یک ترنگ هر چو شد و از ولایت احمد نگر گذشت
 به برادر و برادر و به تلنگان رود و در انطرف جیایه شوره شده و چون کوکب مشتری بر برج استاید
 مردم از دور دستها اجتمع میکنند و این مجموع در اطراف مالک مشهور است و دیگر تالی و
 حتی است بهر و نیز نیایش کنند و دیگر پورنا از نزدیک دیو تلنگان تراود و کیسزان و از دوه که و بالاک
 از چشمه تالی براید و دیگر منیا نزد یک دیو تلنگان جوش بر دند القاصه طول این صوبه از چالاکا بهیرا که
 دو صد که و در عرض از بهیرا تا چند صد و هشتاد که و فاو در دیه بهیرا که و باختر بمکر آباد و
 شالی من به جنوبی تلنگان و در سرکار مشتعل بر دو صد محال و شصت که و دهنشاد و دو تلنگان و هفت
 هزار عام و داخل این صوبه است ۴

صوبه خاندیس

بر مان پور مصریت بزرگ دار الملک این صوبه بر ساحل دیایه تبی گوناگون مردم صفا
 بنور و آباد و در حاشی ان باغات دل کشا فراوان صندل و عود و انواع میوه گوناگون گلهای
 بیادک یابد و در پاکستان گرد بسیار بر خیزد و در بارش گل و لاله فراوان بود و گشت کا و شیری
 بوارسی و در برخی با شالی و برنج گزیده و شود و برگ قبول بسید و پاچه سر سفید و الف و بهیرا
 نیک باشند و چالاکا و دیو تلنگان و در یک او دیایه تبی و پونا با هم پیوند و ان مکان را
 درگ نیایشگاه دانند و چاکر تیر به خوانند و با یک درین صوبه و دیار فراوان گزیده و تیرج تالی از میان
 برادر و کند و در جوشد و پورنا نیز از میانها بخار خیزد و دیایه گزنی و تبی نزد چوپا و با هم اتصال بر گیرد
 و ان بزرگ دانند مردم ان و در دستها به نیایشگری آیند این ولایت بنام غریب خان مردان
 خان پیش مقدر که در عهد خلافت حضرت بلال الدین محمد کبیر بادشاه چون قلعه اسیر
 چشمیر حضرت شیخ ابو فضل علای تبخیر در اندوان ولایت بستانزاده و انیال خلعت و در حضرت
 بادشاه مرگست گشت بر دقن مکه مطلی بداند میس و رسوم گردید اکثر زمین داران این صوبه کلی
 و بیل و گوند طول از بزرگ که که بهندید پیوسته است با سنگ که متصل بر ولایت احمد آباد است
 و فشان و خیکره و عرض از چالاکا و پیوست به برادر تال که بالوه اتصال در و نچاه که و فاو در
 رود به برادر و باختر و شالی بالوه جنوبی چالاکا و در سرکار مشتعل بر یکصد و دوه و در محال و چیل و چاکا

خود متغیران متوجه شده بود و بحار بات و مجاورت بسیار فتح نموده چنانچه این دوستان شهرت
 در زمان پیشین سردار انجمن اول گفتند که اکنون از دیر باز را میگویند و خود را از قوم گبلوت
 از نژاد نو شیروان عادل گویانند چون نیلگ ایشان در موضع سیود و انجگاه ساخت از انجبهت
 احوال سیود^{نیل} مشهور شد و در برهمنی تیمار داری ایشان کرده بود و در منی صورت برهمن میزدگویند
 و مقرر است که را با دارد وقت جلوس برسد بدیاست قشقه از خون ادم دهنده در سانجهر
 نمک بس گزیده میشود و یک شهر فدی است بزرگ چهار گروه طول و یک گروه عرض آب
 این نهایت شود و درون قدر بسیار قلععات زمین بهان شالی مایه است زمین را از کندن
 کند و نرم کرده از آب ان قدر بطلب سازند بعد پائزده و شازده روز که زمین آب را جذب
 میکند تمام قلعه زمین نمک امودی شود ان ماده کندن با کندن بر کنار انداخته آب میباشند
 خاک از ده جایی شود و نمک صاف بی آید نیلگون و سرخ و سفیدی شود و چندین لک رویه
 را بر سال بفرود خستی رود و محصول ان بسیار باد شاهی بنبطه بدی آید درین صوبه کشور
 در گیلان داب و دوسه برای مدار کشت کار بر ریزش ابر است جو است و با جره و موی
 فراوان بهنم هشتم حصه غله بدیوان میدهد و نقدی روان گرم است و مزروعات ربیع
 قلیل وستان نزدیک با عدال و تابستان بسیار گرم اکثر جا که جنوبی و جابائے و شوار گزار
 و ساکن قوم کچو اید و ایتهد و دیگر راجه و تان و سرکشی انجا که اکثر از رگیستان است که چند
 در چند فرسخ آب ندارد و عا که باد شاهی بسبب بے آبی یک باگی تراند و اما کن انهار مید
 طول این صوبه تا جبر تا بیکانیر و سیلیر صد و شصت و هشت کرده و عرض از نهایت سرکار
 اجیر تا سنواره صد و پنجاه کرده و مشرق رویه مستقر اختلافه اکبر آباد و غرب رویه و سیلیر
 تا این نشان شالی مقببات شار جهان آباد جنوبی گرات احمد آباد و سرکار اجیر و چو تله تهنور
 و جود و دور و ناگور و سروی و بیکانیر و نشت سرکه مشتل بر کیصد و لبت و سه محال و پنجاه و پنج
 کرده و سنگ و شصت هزار دهم داخل این صوبه است

(صوبه البرکات گجرات)

از توابع ولایت گجرات خصوص از ناحیه سلطان بهادر شاه و ولی اقلایت چنان مبالغه

صوبه از پایان گنده تا سوره دوهصد و چهل گروه و عرض از چندیری تا نذر بار دوهصد و سی گروه
 شرقی بانه جو غربی گجرات و امیر شمالی زرد جنوبی بگلانه سرکار و چین درالین و چندیری سده گلبه
 و بی گنده و مند و گارگون و کوبی و مندی و غیره و دوازده سرکار مشتمل بر سیصد و نه مال و سی
 و شش گروه و دوازدهک و هشتاد و نه هزار و ام و اقل این صوبه است *

صوبه دارای خیر

امیر شهریت قدیم و حریت پستانی پیوست ان قلعه بستی یا دکاریت از داجه بمثل
 فراز کوچ لب یار و دشار گندار و پیوست شهر کولابی است اما ساگر سه گروه و در و پس ژرف
 بسیاری جانوران ابی فنگ و غیر ذلک در دو عمارات بادشاهی برکنار آن و مزار پرانوار خواج
 معین الدین چشتی علیه الرحمه درون شهر بر دامن کوه بر ساحل کولاب چهاره واقع است این
 خواج پور غیاث الدین حسن از زبده سادات حسینی است در سال پانصد و سی و هفت هجری در
 قصبه سنجر از دار بستان سعادت ولادت یافته و در پانزده سالگی پدر بزرگوار ایشان انجباتی
 شد ابراهیم قندهاری را که از نزد دیکان درگاه آبی بود و بر و نظر افتاد و جذبه آبی در گرفت در حبس
 و جسته و زنجیری گردید و در هرون بمن نیشاپور بصحبت خواج عثمان چشتی رسیده بر یافت
 اشتغال و زبده و در بست سالگی از شیخ عبد القادر گیلانی یعنی حضرت میران می الدین
 قدس اندر و فیض اندوخت و در سن پانصد و هشتاد و هشت هجری که سلطان شهاب الدین
 غوری فتح هندوستان کرده و دلی آمده بقصد عزالت در اجیر رسید و از دهم گری ایشان
 گردید و مردم چیره برگفتند و در شنبه ششم ماه رجب سنه شصت و سی هجری بملک
 تقدس خرامش از دهم مزار مقدس زیارت گاه و ملاقی است که در اجیر بهر نام کولاب
 است پس بزرگ اندانه ژرفائی ان را بیکس نشان نید و پرستش گاه متقدمین است
 و بر حسب کتب هندان را مرشد جمیع معبد تصور کنند و اعتقاد ان دارند که اگر شخصی غسل و
 طواف تمامی آنکه شریفه روی زمین کرده باشد تا آنکه دین کولاب غسل سازد و شتر ثوابیت
 چطور قلعه ایست مشهور از اعمال این صوبه کان جسد در گوشت و تواب ان و مدفن س
 در حین پور علی با نخل واقع است و ان قلعه در تصرف رانما بود حضرت جلال الدین محمد کبریا شاه

شمالی جانور و ایدر جنوبی بند و من و کتبایت سرکار احمد اباد و پتن و نادر و پهر و سنج
و بر دود و چانپا شیر و گود و هر و دوسر و تبه و اسفلام و نگر و عوت و بار و سرکار شت مل یک صد و پش
و جهشت محال سیزده بند و پنجاه و هشت کرد و رومی و جهشت کک و نود و هزار و دام و جهشت این
صورت است *

صوبہ کشمیر

[illegible]

پدید آید اندکی خورد و اندک بترد و بوسه کند و در رنگ سفید و سیاه بر فراز میبندند و عشرت کنند
 و بنام دله نقد زنده گانی بسیار در آن روز مردم شهر فراهم آمده گوناگون خوشبختی میسوزند و از
 مقدار پشیدی و سیاهی او اندازد و بارش گیرند از سیاهی باریکی و از سفیدی خشکی آفتول کنند
 پیوسته آن در و از کارگاه که آن را بگیت نیز گویند عبور است مشهور چون سری کشن از متبرایان
 در آن مکان رفته توطن گزیده بود و از آنجاست بزرگ نیایش گاه و مانند نزدیک آن قصبه کاشی است
 مسکن قوم امیر از کیش منو و خارج اند پنجه همه کس بخورند و حسن فراوان دارند چون حاکم نود در نجبا
 میرسد پیمان بر میگردد و که از تاپار ساری زمان مواخذ و کنندان نشان اختیار آباوی میکنند و الا
 قصد بر آمدن دارند و ترک وطن میسازند متصل آن زمینی است در از می نو و گرو و پیشتر از موم
 بماند و دیار شود و خوشد و آن زمین را فرو گیر و چون پادشاه فرودشند و یکی عهدان زمین خشک
 گردد و نمک فراوان شود و کجده ولایتی است جدا گانه عرض و طول آن دو صد و پنجاه و گرو و مغرب
 رویه سند است و بیشتر ریگستان شتر و بز بسیار شود و اسب تازی نژاد آن ولایت مشهور
 است گویند بازرگانی بر او دیار است اسبان عربی می آورد تا گال چنان بر شکست و صد اسب
 او بر تخت بکند و برادر دین ولایت رسید و حال نسل آن اسبان در آن حدود است
 (انقص دین صوبه بهما معتدل بیشتر ریگستان است و کشت کار بجواری با جرو و در خودش
 بر آن مزرعه غلات برنج کمتر شود و گندم و دیگر غلات از مالوا و اجمیر و برنج از دکن و از هندوستان
 مزرعه غلات و باغات از قوم بر نشاند و حصاری حصین بر روی کار این مدین صورت این دیار
 و شوار گدار است که از انبوی درخت بشکار عشرت توان کرد و از آنسوی درخت انبه
 و غیره یک بستان توان شمر و از بن بنامبر و و صد گرو و انبه زار است و شیرین برده و
 بدنی از مقامی شیرینی اورد و با خیر گزیده و شود و خرپوزه در بستان و با بستان بهر سرد انگور و
 گل بسیار و سحر یوز فراوان که هر سال در دام او اند و بصید آسانی اموزند که آن دیار و درخت
 شخی و تنومندی و نیکو رنگاری و تیز روی مشهور است خجی پانصد و هجده و افزون از آن و همه
 رهنه پنجاه گرو و در نورد و در گزین رودخانه آن ولایت سابرستی و با ترک و هندوی و نریده و
 کیتی و سرستی و برن است و در چشمه ایست که آن را جمنو گویند و در این صوبه از زبان
 تادوار که سوزند و که در عرض آنها را بماند و من دو صد و شصت گرو و شش و شش و شش و شش
 قاندریس و غرب رویه و دار که بر ساحل دریای هندوستان و جنوبی که بهر جا پدید است و دارد

و چهل دنه لک و هشتاد هزار دادم داخل این صوبه است

(صوبه دارالامان ملستان)

صوبه دارالامان ملتان از شهرهای پاکستان است و قلعه خشتین دارد و هرگز در مردم و آب و گوناگون اشیای هر دیار بی بیج و شرا میر و واسپ تازی نادر و براه قندهار و عراق سوداگران می آمد و در آن شهر بفرخست می رود و هرگاه که ملستان با اعتدال نزدیک تابستان گویا افراط دارد و با گرگشت کم و ابل ان زبان لا هور و سنده اینخته دارند قالی و شطرنجی گکار و کینیت به تقلید بندرنیکو سازند و در آن قلعه خوابگاه و شیخ بهاء الدین ذکر یا المشهور و خودم العالم اقصا است و هرگز از مظهر انوار کتب بدین از خشت و چوبه به افراخته اند این شیخ پور شیخ و جید الدین محمد بن شیخ کمال الدین علی شاه قریشی در سال پانصد و شصت و پنج هجری در کوت کرد سعادت ملاوت یافت و در دو سال ایشان پدر بزرگ و در ملست نمود شیخ بهارش اندوزی اشتغال و در زید علوم رسمی تحصیل کرده اخت یار سفر نمود و بعد سیران آن و توران در بغداد رسید به شیخ شهاب الدین سهروردی ارادت آورده و پایه خلافت یافت شیخ عراقی و میر حسینی از و فیض برگرفتند از نهاد و در ملتان رسید و اقامت در زید بسیاری از معتقدان ارادت او نمودند و بعضی باب شدند با شیخ فرید الدین گنجشکر فردان دوستی داشت و مدتی با هم بودند و بیستم ماه صفر سال ششصد و شصت هجری نورانی پیری نام سر بهار آورده بدست شیخ صدر الدین خلف ایشان بدرون فرستاد حضرت شیخ آن نامه را به خواند و جوان بختیلم نمود و از چهار گنج خانه او از بلند شد کرد و دست با دوست پیوست بساد و ملستان شگرت حیرت افزا از آن حضرت بر زبان صفار و کبار است نان و کاش شیخ صدر الدین عارف پور شیخ بهاء الدین ذکر یا در سنده به قصد و نه هجری و علت نمود شیخ ذکری الدین پور شیخ صدر الدین عارف و شیخ یوسف کردیزی و شیخ موسی گیلانی و شیخ الدین تیریزی و بسیاری از اولیای آن دوران شهر سعادت بهر اسوده اند و مزار مظهر انوار هر یک زیارت گاه خلایق است چهار کوهی ملتان جنوب رویه سید زین العابدین پدر سلطان سرور است و ایام تابستان مردم از اطراف به آنکه زیارت اند و جمع عظیم گشتند و چهل کوهی ملستان غرب رویه و امن کوه بلوچستان اطراف در آن سنده خوابگاه و سلطان سرور است این سید زاوه و افاضه بر آنکه بریا عنایت شاک و عبادات مالایطاف بر نفس اند و نایان کاره

زاد بوم ایشان قصبه کوه تال نزدیکی مغان واقع است در سر آقازاده تا نزد انوشیروانی رومی
 سرگرم بود و در مغان اتفاق خواهد قطب الدین محمد بنکیت یار را یافته فرادان فیض الله دست
 پیمای ایشان در دلی آمدن بارادت کامیاب گشت و بعضی گویند که برستوری خواهد از مغان
 بختند و میستان رفت و تحصیل علوم پرور گشت بعد از آن ایلات رست خواهد و دینی رسیده
 محنت بر داشت و آوینش با نفس اماره ننوده فرود گشت و بر خست خواهد و قصبه انسی
 آمده اقامت و زیاده خواهد قلب الدین در وقت ولایت فرمود که خرق و عساد و غیره آنچه از حیر
 رسیده و شایع فرید الدین سپاه شیع از اسفغان ازین معنی از انسی را می اند و داشتند گرفته مراحت
 نمود و در متن طرح اقامت انداخت و فرادان کسان از فیض بخشی ایشان کامیاب گشتند چون
 از برکات نظر کمیا اثر ایشان تودای فاک فکر گردید و گنج مشر مشهور شدند و روز شنبه پنجم محرم
 سال ششم و شصت و هجرت هجری در متن جهان ناپایدار را پرور و فرموده انوشیروان و میا پور
 مغان این صوبه است قوم و توده و گور و گور و غیر ذلک و آن سرزمین خشک است و مراکز و قیرو و
 قنقن مشهور چون در ایام بارسش دریا که بیا و گسترده حال این سرکار رسیده بر سطح زمین
 چند فرسخ و چند فرسخ پهن و بعضی میگویند که اکثر اطراف آن نواحی زیر آب می آید و هر سال
 طوفان نوع در آن نواحی بظهور می رسد و بعد در قنقن آب ازین رطوبت و سیلابی و مقام آن شهرین
 جنگل انبوه سرزمینی اردو حتی که پیاده و شکاری قطع را نمیکند تا به خارج رسد و برین جهت آن دیار را
 یکی جنگل میگویند و حشد آن قسطنطنیه و استواری و دیگر حد امکان و مسکن آنها چند گشت شده
 تا رایت و تنه جنگل و شوار گند که فرخنده طول و عرض دارد و صد و شصت و یک قطار الطایفی و
 وزدی می شوند و دست امرای و دوشاهی بتادیب و تحریب انبانی رسد و درین دیار از مغان
 با عدل و تابستان با فراع شوره و در خلیف زراعت جواری و در پنج گندم پیدایه یا بدو غنای
 مغان و در کوه به آن روی آب چناب ولایت بلوچان است که درین اوس و درین هستند که
 دو دایه که یکجاسی هزار سوار و پنجاه هزار پیاده با خود دارد و دیگر که هجرت که است هزار سوار و
 سی هزار پیاده را سوار است و هر دو با یکدیگر تحالف و تمایز دارند و بر سر حد و آفرینش گنند
 و از قبول اطاعت با دوشاهی و ادای پیشکش مقرر می خود و ولایت را در امان میدارند و
 و کفای هر دو کل و از آنکه دست مغان حاضر بود و بتقدیر احکام با دوشاهی و اقدام او امر صاحب
 صوبه قیام دارند ولایت بلوچ از نو زاده ای و یک شیر مزار و مالت چرو و فصل فراوانی حاصل است

قالب آمده و به برکات ان مراتب ضمیمه آنجا یافت و بانوار شمع عرفان کشتستان باطن روشنی
 گرفت با اتفاقی که روداد بقوم بست که هر که آویزش گردید سلطان سرور و میان و هو و با برادرش و به
 شهادت یافتند بی بی بائی تروج انحضرت تاب عبادی نیاد و درخت هستی بر بست میان نام
 خلعت ایشان که خور و سال و شصت و نه سال نیز آنجانی شد و ده دامن که مدفون شدند و هزار شهید
 شربت گرفت از اتفاقات حسنه تا جبره از قند و بست ^{الطاهر} مکان می آمد چون نزدیک هزار
 مسطور منزل کرد و ناگهان پائے شترش بشکست تا جبره از برداشت بازان شتر عاجز آمد و
 هزار شهید نه رست بارادت اتقی همان وقت پائے شتر درست شد و تا جبره افتاد آور و و
 تذر با یقار سائیده و محل بر شتر بسته را بی گشت و این قول تاد و اطراف مشهور گردید و از ان
 زمان ان مزار بزرگ و از زیارت گاه خلایق گشت و علاوه ان که کس یکے بنیاد و دویم مبر و
 سوی نامرد و مجاورت مزار خستیار کرده است و ماذخ عطل خود نامزد بقدرت از نرو و بیست
 و مبر و من تند رستی و تابیتا بینا کس یافت و موجب مزید اعتقاد و طوایف اتمام گردید و این
 سانحه غریبه شهرت پذیرفت چون تابیتا کس مذکور را کاه و کلنگ و دیوای انظر بنظر و رانده
 ان سکه کس بزم نام مشهور شدند و اولاد آنها را که مجاورت مزار دارند تا حال کاه و کلنگ نامند
 انفسه عالم عالم طغیانت خلایق از اطراف ممالک و اکناف گیتی بطواف ان مزار میرانوار رسیده
 تدارات میگردد و استند مایه حصول مرادات میکنند و کسکست از دوجان بخش مرآت خلایق
 حاصل میشود علی انچه و در برآمد ایم کشتستان از هر طرف مردم سبیلها آیند از شهرستان با مزار
 که فاصله نیاده است و اول کاه و واقع است تمام راه آدمی شود و هجوم خلایق و ان راه انقدر
 میشود که تخریر است نیاید و در قصبه او پنج خوابگاه شیخ خلیل پور سید محمودین سید جمال بخاشی
 مشهور و کسکست و مایه است شب برات مخلص و مخلصت جبری بفرماند وجود آمد و مرید و خلیفه
 پدر بزرگوار خود است از شیخ رحمن الدین ابوالفتح سهروردی نیز شرافت یافت و در دینی شیخ
 نصیر الدین پورای و بی رادیده و از ان ضعیف اند و دست چهار شب عید قربان مخلص و همش تا و
 و پنج شبی پیکر بر انداخت و در ایشان ملک و دودا کس سرانجام برهه از مریدان ان جناب
 در هر جانب هستند و در کتب مینویسند و در شهر قین عرف ابو و من سرکار دنیا پور قادر و رویه
 قتان خوابگاه شیخ فرید الدین گنجشکر پور جمال الدین سیدمان از ان در هر شاه کبلی است

کرده لاهور را دار السلطنت کرده و قیاسی و بهشت سال دارا کنگرست اولاد سلطان بود بعد ان احدی
 از سلاطین هند در آن شهر اقامت نورزیده آبادی از رونق بر افتاد پس از مدت تا مارخان از امرای
 سلطان بهلول بودی دارا کنگرست نمود بعد ان کامران مرزا خلعت حضرت بابر پادشاه در آن عصر اقامت
 و رونق و باعث و خود آبادی گردید پس از آن حضرت جمال الدین محمد اکبر پادشاه دهم خلافت
 خویش به آبادی ان توچنس مروده قاعه متین شهر بناه و دو تاق نه اعدا شد نموده بتازگی رونق بخشید
 بعد ان حضرت نور الدین محمد بهب انگیر پادشاه عمارت عالیه که با فضل موجود است تعمیر فرموده
 مدتی از نزول آسمان فرایده و نور رونق می شد و از عمارت منازل پادشاه را دکان و امرای
 والا شان خصوص عمارت آصف خان حرف ابو الحسن بن استاد الدوله که بوسعت و وسعت
 بسیار است از دیوار آبادی گردید و در زمان حضرت شهاب الدین محمد شاه جهان رونق و رونق
 افزود و در عهد حضرت محی الدین محمد اورنگ زیب عالم گیر پادشاه غازی چون در ایام راوی
 بجانب شهر رود نهاد و از صدقات ان بکثر عمارت و بناات استیاد رسید و سه چهارم
 جالوس والا برای تعمیر بنده مستحکم کرد و بنده ام عمارت تواند بود و حکم مقتدر پس بعد و به پیوست
 فرمان پذیران هند به رازی و دیگر و با استحکام تمام بستند و بجا فطرت شهر رسد عالم گیر می بیان
 سد کنند ری بروی کار آوردند و در اکثر مایانند تا لایب زمینه را بستند بسیار آبشار
 لب خومان و لغریب ساختند و خوانین والا شان نشیمن های و کشاد و منازل فرح افزا
 مشرف دریا اعدا شد نموده و زینت افزای شهر شدند و از ابتدای سال چهارم لغایت
 حال که زیاد و از چهل سال میگذرد و در هر سال ترمیم و تعمیر از سر کار بادشاهی میشود و بر ای
 بند و بست ملبی کلیه بخرید میروند و به شایبه تکلف شهر نیست بزرگ و مصر نیست سترگ و
 وسعت و آبادی و انبوه مردم مانند دین مصر که نظام و دهنه گوناگون هنر پیشگان هر دیار و
 هر گونه صنعت گران روزگار سکونت دارند و اجناس بهشت کشور و شایه بایع بحر و بر بحر و فرود
 میروند اگر چه در هر کچه و بازار و ساجد بسیار از بسیار است اما بر کنار دریا مجازی و در تحت
 والا حضرت عالم گیر پادشاه مسجد محلی مالی از سنگ بنافس برود و اندک زیاد و از پنجاه ملک رومیه
 بدان صرف شده و دیگر و در وسط شهر مسجد جامع وزیر خان حرف ملکیم علیم الدین شاه جهان بهر خساره
 مصر حال زیبا افتاده و در هر عصر خواجگ و زبده اولیای علمای حجاز است که فلسفه است

و امنیت از زود و درین مشهور است گویند که ولایت ملتان و عهد خلافت سلطان علاء الدین
 ثانی والی دہلی از تصرف او بدو رفته بقوم لنگه و تعلق یافته بود سلطان حسین لنگه و فرمان روای
 ملتان در زمان حکومت خود از کر و کرکوت و مالکوت و جاگیر ملک سہراب غیرہ بلوچان کہ از کج گمان
 نزاد و کسیدہ بودند مقرر ساختہ بود اما در عهد خلافت جلال الدین محمد اکبر بادشاہ راجہ تو در مل
 دیوان اعلیٰ ان ولایت را بر بلوچان مسلم داشتہ در میان خراسان و ہندوستان یک محکم مقرر
 ساخت و در حدود و مرز و کشور سد با استحکام انداخت جنوب رویہ ملتان بہ حکم قلعہ ایست متین
 و حصنی است حصین در پاکستانی نامہا کے منصوبہ می نویسند کہ گیسندہ با پنج رو و پنجاب
 یکائے گزیدہ در حواشی ان قلعہ میرسد و دو تخت شدہ و دو حصہ جانب جنوب و یک حصہ
 طرف شمال قلعہ مسطور میگذرد حصانت و متانت ان فی الاکاف مشہور است لشکر ارا
 یکبارگی بروست یافتن دشوار و دران دیار تابستان با قراط و باران کم شود میوہ گزین باشد
 میان سیوی و بہکرو شتی است فرخ ہنگام تابستان سہاہ سموم دار و چون دیائے سند
 و چند سال از جنوب بہ شمال گراید و آبادی دیہات خراب سازد از غیبت خانہ از چوب و خسارت
 بہر بہرہ و رواج عمارت پختہ و خام کم است لعل این صوبہ از فیروز پور تا سیوستان چہا صد
 کروہ و عرض از خط پور تا بیسلیہ صد و بیست و پنج کروہ و درازی از حد گہ و گاہ مکران شش صد
 و شصت کروہ و خاور و پور تا سیوستان بہ کار سہنہ غرب رویہ مکران شمالی شورکوت جنوبی صوبہ انجیر
 سرکار ملتان و دیہات پور و بہکرو سرکار شتلی بر نو دو شش محال بہست و چہار کروہ و چہل و شش ہک
 و پنجہ و انجیر از دام داخل این صوبہ است ۴

صوبہ ارسلطنت لاہور

لاہور صریحست متقدنین بر کنار دیائے راہی آبادی انرا بہ راجہ راجہ رام چند نسبت
 میدہند و معنی توابع لاہور و ہما و نیز مینویسند چون از گردش چرخ دوار بعد آمد او و ارا
 در ان کن آبادی ان انہدام و دوا و قلعہ ای نشان سموری نامہ دارا حکومت این ولایت بشہر
 سیالکوت گردید بعد از انکہ سلطان محمود غزنوی فتح ہند و سیستان نمود ملک ایاز کہ منتظر نظر سلطان
 و در خوبی و فراست بے ہمتا بود بہ آبادی ان شہر تو جہت قلعہ پختہ احداث نمود و شہری تجیز
 آباد گردید و خسرو شاہ و سلطان خسرو ملک پسرش از اولاد سلطان محمود بنانگی فتح این ولایت

تمام پنجاب را از آن آستان مبارک گرفت و با توفیق کرد و او را بشفقت اسلام مشرف گشت و باعث
 پیش آمد او شد و در سه هجرت تهنه و هفتاد و هشت هجری و یک هزار و پانصد و هشت و دو و یکم اجیت
 با جازت تمام مغان قصبه بنال که در آن مکان ویرانه و جنگل بود و با دیگر دانید وجه تنبیه آنکه در هنگام
 طرح شهرت گون خوب نشد از اینجا موقوف کرده و در نزدیکی آن بر پشته بنائید مسجد و از پشت چوین
 بر زبان پنجاب مبادله را ببالا گویند بنا بر مسجد بنال با این شهر به بنال موسوم گردید و جنگل بزی نموده
 رسیادی دیهات طرح انداخت و در اوقات بکار رفت و برگشت مقرر گشت رفته رفت کمال بنکته
 رسید و که حاصلش بجهل خانه گنج قارون میرسد و گنج پر و بزم مسادات میرسد و در باریت حال
 آبادی قصبه چندان بود و شمشیر خان خواجه سر که در زمان محمد اکبر بادشاه کردی آن پر گستر بود
 عمارت ها که کشین و مال بانی فیض اموده با طعنه مطبوع اعدا شد نمود و رونق افزا گردانید و در
 بر دزدی شهر آفریندگی پذیرفته مسوره و لغریب گشت بعد از شیخ مشایخ کردی از استاد
 عمارت متعدد و دیار و لغریب بافت و نور آبادی گشت اکنون در عهد عالم گیر بادشاه مرزا
 محمد خان که حال خطاب وزیر خانی وار و در زمان بود و خدمت یافت این پر گستر و لوازم
 مال گنجی و کاکین با تار نخت ساخته و با کی را کس و بجان سنگه قانقو گشت و پسران ارشاد
 از نانی و لغریب و کاروان سرا و پوره تعمیر نمود و نیز قاضی عبدالحی عمارت عالی را باز کرد و آن
 سرا و مسجد بنان و بارغ اعدا کرده باعث افزونی رونق و مسوری شده و گشت و در خلعت
 میرانند و میر پاسبان نخت ساخته بر چهره بازار حال نمیدانداخته و نیز باغچه و دیار زین و در سرا و قصبه
 بر راه و از اعدا شد نموده چون آب این بر دو پناه و آب گنگام مسادات نیز از انچه بانی
 آن را گنگام و هر گویند اگر چه در حاشی شهر حدائق مظهر ادرا من فرحت افزا بسیار است اما در
 قانقو گشت با طعنه تقلید از امارت و البته مشتعل بر صدر اتب بنایت مطبوع ساخته و
 مرتبه بالا مشرف بر تالاب شمشیر خان است و از طرفت و نظارت نظر قریب نگار گیان
 فرج بخش قنات میان و درون شهر و حوالی آن خوابگاه و بسایمی و دیار است خل زبده و مسلات
 و دیار و باری شهاب الدین بخاری و شاه خراب و شاه اسماعیل و شاه نعمت الله و شمس الدین و که
 هر یک در زمان خویش رتبه ولایت داشتند و و که و به و در موضع مالی مزارک و در زمین
 است که سلسله ایشان به پیر میران حضرت میران علی الدین میرسد و چاه که در تالار و در موضع

با ولایت هم آفرینش داشت و از غزنین همراه سلطان محمد آمد و ملاهور رخت بستی بر بست
 و سلطان فتح دلاهور از برکت قدوم ایشان میداشت و نیز دیگر نذریگان چنانچه صمدیت مدائن
 شهر آسوده آمد و مقبره حکم حضرت جهانگیر با و شاه از وی دریافتی را دی نزدیک شامه و رتق است
 و مقام آن مقبره و صفت خان ابو الحسن جهانگیر است اگرچه در جانش شهر فرودان و خان اول کشته شد
 نیز از آن گمشد فرحت افزا است اما بدین شالامه که حضرت شاربهمان بادشاه تعلیم یافت و شاربهمان
 فرموده اند اول فریب اظهار گمان است چنانکه از شهر و سلطنت بکلم آمد و بر یک سیرانی
 سخن شطری از قصبه جات این صوبه می نویسد که در وادیه بست جهانگیر قصبه است پاستانی
 و نزاد گران خوابگاه و ناصر الدین که در زمان خویش رتبه ولایت داشت و سایه پادشاهی و خلایق
 بنیاد است و از آنجا می آمد و نیز در حوالی آن قصبه مراد شیخ عبدالمجید سلطان پور است که تفصیل
 کتابهای مشهور و معروف و در زمان قشمان روانی سلیم شاه بخطاب شیخ اناسلامی مشهور و
 معروف و قد عهد خلافت بهارون پادشاه و محمد اکبر پادشاه مخدوم الملک خطاب داشت بود
 و همین و وادیه قصبه بخوار نیز متقدمین است سرریافت و ادیس و دود و دیر و پنج و کوه و چهره
 و چهره و سفید و قوط طلا دارد و دیگر پارچه نیک گزیده می شود و همینست دولای و کار با وادیه سلطان پور
 بهرگز کند و وادیه بادی همیت پور یکی بر گنده است اسب عراقی آسودا نجس پیدایه یاب
 بنی راد و هزار و پانزده هزار و پیمه قیمت می باشد و در چاک گور و بر گویند از تواریخ هستی
 همیت پور بارخ و تالاب خوبی است و در دوز میای خلایق کثیر و جرم می آرند و در دوز میای
 ان رام تیر محمد متقدمین واقع است و چند که و سیران بتال قصبه است اول کشته و مژده است
 خوش آب و هوایی این شهر را که رام و وادیه است که زمیندار که وادیه و وادیه قوم غریب بوده
 گویند که نسبت به حکومت آبی هر پنجاب نوی طوقان بخشش بر نوز که از وادیه کسج تا وادیه
 چنانچه تمام زمین آب نشین و مزارعت قصبه و دیهات مهندم و بسیاری فنی حیات منعم
 گردید و بعد از طوقان در سینه ان سرزمین ویران بوده بعد مدت در بعضی جای آبادی و صورت
 گرفت چون مغولان و کابل و هر سال بر ولایت پنجاب ترک گازی می نمودند از بهر جهت این
 ولایت خراب و بخلت ویران و عالم عالم زمین خراب می نمود و مزارعت و مزارعت چندین
 بود و در عهد سلطان بهلول لودی که تارخان صوبه وادلاهور گردید و وادیه رام دیو متی بشاک تنگ

و معرفت مرئیان بکرامات گوناگون سخنان بود و اکثری از طوائف اتمام از خاص و عام مرید
و مستفاد هستند و اشتباهندی آنرا که در حقایق و معرفت و وحدانیت گفته است و در و نظیر
خود دارند و باو شاهزاده و ادبش که در ایام حیات خود اکثر اوقات بان عارف آگاه ملاقات کرده
بیان معرفت الهی و میان سے آورده چنانچه از محاورات طرفین چند بهمان منشی شاه جهسائی نسخ
و فرس ابجابت مرغوب بقیت سلم آورده و دوازده و سه بیت که بر لب دیبای راوی مکان بابا
نامک است که تا حال اولادش در آنجا سکونت دارند و در زمان خویش وقت فله سالار مسکن حقیقت
و مشله و از طریق طریقت منظر تخیلات انوار الهی مشاهده اوقات اسرارنا مستثنای بود و اشتبا
هندی در حقیقت حق و حق مطلق گفته و حدانیت الهی عبارات و اشعار و استعارات لایحه ثابت
کرده و گویند که این برگزیده افاق در سینه هزار و پانصد و بیست و شش بکر اجیت مطابق مشقه
و هشاد هجری در زمان سلطان بهلول لودی در مکان تلو ندری را که بهمنونه سعادت ولادت
یافته بهانجا در خانه همدان لودی می بود چون در ازل مورخین و مناصات الهی بود و در طو و سالی ملاقات
کشف و کرامات و ایات شارق عادات از دین صدمه و سید و بیای مردم اعتقاد آورده و در
اکثر اطراف گیتی را سیر کرده و در قصب بناله آمده که خداگر دیده و در یکی از دیهات بناله بر آب و یاب
راوی اقامت در نه و غلغل خدا شناسی و شکرگامی شهرت پذیرفت و عالم عالم سلاطین از اطراف
ملاک آمده مرید شدند و از نزدیکان انتخاب مروانده نام مطرب بود که اشعار این مقرب و نگاه
افریده گار در سر و دوش و بنین و لغزب گفته مردم را و دام عقیدتی آورده و ان پیشوا سے
خدا شناسان و عهد سلطنت سلیم شاه افغان و عمر مابین هفتاد و هشتاد و سالی جهان گذران ما
چند و دوازده اگر چه کمیداس نام ملک کشید داشت المرحوم دولت معنوی نصیب او نبود و اعتقاد
لبنه نام کمتری عرف تر بین را که از معاصی جان و مساز و نزدیکان هزار بود و گور دانکه خطاب
کرده در وقت زندان قائم مقام خود گردانید او مدت سیزده سال سجاده نشین بوده و خلعت ننود
چون پسر داشت امر داس عرف پسند را که دامادش بود بر سجاده نشاند و مدت بیست و دو سال
بر بناله خلق پرورداخته قالب الهی کرد اگر چه اولاد داشت اما در وقت خلعت را داس عرف
مسود می داماد خود را بجای خود نشاند و هشت سال سجده گاه مریدان بود و بعد از گور و احسن خلعت
او سجاده نشین گشته بعد از بیست و پنج سال خست هستی بر بیست پس او گور و مرگ و بنده خلعت

و بیالی وال تابع کلا نور از نظر افکار شمس الدین در بای است که از دواصلان و نگاه احدیت
 بود از خوارق عادات ایشان طرفه نقاب است حیرت افزا کنند از آنجمله آنکه در زمان حیات ایشان
 در بیالی نامی پند و از خند و از رویان بود و نوبت ایام غسل گنگ در رسید و طواریعت هنوز روانه
 شدند و بیالی بجناب حضرت شخصت سفر گنگ خواست آنحضرت رخصت ندادند و فرمودند
 که روز سهو و کبر گنگ عین صیث و یاد و اندر آن روز در رسید و بیالی التماس نمودند و بودند
 که چشم پوش چون او چشم پوشید و خود را بکنار گنگ دید و به برادران و خویشان خود که پیش رفته بودند
 ملاقات کرد و با اتفاق آن جماعت غسل نمود و همگنان او را در آنجا دیدند همان زمان او چشم و اگر در خود
 را بملازمت آنحضرت دید و حیران کار خویشش گردید بعد از آن که برادرانش از سفر گنگ برگشتند
 او را در وطن دیدند هر کدام بر زبان آوردند که بیالی و سفر همراه ما بود اما بر سر با اتفاق او غسل گنگ
 کردیم و نیز در وقت مراجعت همراهی نکرده و پیشتر از ما برگشتند و آخر الامر بر حقیقت کار
 واقف شدند و بر نظم و خارق عادات آن ولایت پناه حیران شدند و بیلی ترا که بعد چند سال
 از آن حال آن وصل و نگاه از دستال در و دیگران با مرگ کلا نور درخت سرس که نزدیک مزار
 بود بریده بر آسای کار تجارت گشت تخت ساختند بقدرت ایزدی ناگهان او از بیلی
 برآمد و زمین بسترزل گردید و تنه آن درخت خود بخود بر فراست ایستاد و در و دیگران از سنج
 این ساخته چون آنکس که بختند و آن تنه درخت باز سر سبز شد و برگ و شاخ بر آورد و این قصه
 تا ده ها سال است که مشهور گشت و با حث از ویاد اعتقاد طواریعت امام بجناب آن زنده ادلیای
 عظام گردید و اکنون مزار از نظر افکار زیارتگاه صفای و یکبار است و در هر شب جمعی علی الخصوص شب
 جمعه ماه نور علی کثیرند که مؤمنان از نزدیک و دور بطواف می آیند و تضرعات و مناجات و شیری و
 بصدق و مالیده و من و مشکرا و میسگند و مانند و هر کدام باند و سه حصول با مولی بندند و
 با اودات آبی مرادات حاصل میشود و بر خلاف مرادات ادلیای و دیگر خدو و بجا و در آن مزار جماعتی
 از اولاد و بیالی منکر هستند و هر چند بیل اسلام بدافع جماعت میگویند و بیکیستند چون نظر فاس
 آنحضرت بر بیالی نکرده و پیش نیرو و تا حال همان جماعت بتجارت قیام دارند و نزدیکی آن
 و بیالی پورستانی است که سرایار باب مال و قال و مورد و منازات ایزدی و باطل با بالال
 در آنجا سکونت داشت و در زمان خویش صاحب مرقان و شاسای ایزدان و دیگران در حقیقت

[illegible]

رشیدی و هفت سال سجا و در آن سال که دید بعد از طش گور و هر راسی که گوردت نام پدرش در ایام
 حیات گور و هر گویند پیمان منصری پر کرد و در دیگای جد بزرگوار نشسته هفت سال معتقدان
 را در بنای نمود و بعد از گور و هر کشتن پسرش خود و سال سده سال بر سجا و نشسته پس از دست
 پیا و قلعت خود و هر گویند پند و سال سجا و نشسته منو و آخر الامر وقتید و هر راسی پادشاهی و قلعت
 در آن سال هجری مطابق هفتم عالم گیری حسب الحکم عالم گیر پادشاه و پادشاهان آباد گشته شد
 احوال که این نسخه تحریری در ایام گور و گویند در آن سال غایت گور و نشسته پیمان از مدت نسبت و سال
 سجا و نشسته است الفقه از مریدان و معتقدان بابانایک اکثری صاحب مال و قبول القتال
 و اهل ریاضات و استیجاب الدعوات می باشند خلاصه عبادت انضاطیقه نظام الدین و مشهور
 خویش است که بهر دو و لغوی گویند و در هر سال فریب می سرایند اکثر که در مدت طایفه از خاطر
 زایل ساخته و پر و نظام عواین از دل بر انداخته اند خویش و بیگانه و نظر ایشان که ساری و در مدت
 و در ضمن نزدشان برابر با دوستان گیرنگ و با دشمنان بی جنگ نیست میکنند و احتیاجی که این
 فریق بر معتقدان خویش دارند و طوابعیت دیگر که نشان یافته میشود و بنام هر شد خویش که همواره
 و در زمان و در خدمت صادق و وار و عبادت عظمی میدارند اگر شخصی نیم شش و وار شود
 و اسم بابانایک در میان او هر چند بیگانه و نا آشنا پاک و در درون و در داخل بود و با خدا داد
 بر او و دوست انگار شده خدمت و غور حال بجا دارند و در هر یک بتا اهل مکانی است
 معسوب بسوا که تا یک قلعت بهاد و بعد پاستانی است در اینجا مدیریت بزرگ که ایش
 از اطاعت و گور راسی باب که شوم مساوات می دارند و اوایل تا او اسطمانان که زمان اعتدالی
 میل و نهاده و موسم سرت ایل روزگار است هزاران هزار و در ایشان ریاضت کیش و بسیار از
 بسیار متانان اما نسبت اندیش و در آن مکان نزول کریمت میکنند و طقات منکر از و نشسته
 و شریعت صغیر و کبر مؤثر و منکر از اطراف ممالک آمد و بیشتر بدو اجتماع میانیت که کثرت
 و انبساط طوابعیت تمام و در جوهر از دوام خاص و عام فرنگ و فرنگ میگرد و و جمعی از زیادت
 و مصاحبت و در ایشان خدا را که بطلب و نیوی و خرویی کایاب می شود و فریق از منو و صلوات
 و محال است در استان جنگام سرت و افساطی آری سید و گوردی از مشاهیر و جوهر اصناف
 مردم بر و این قدرت افر که در جل شانته پی می برند و جمعی از نظام و مال نام و در این چندی پس
 از آن نوری است و این طوابعیت در دست هفتم جلوس عالم گیری و موافق شش هجری می باشد و قبول القتال

سرای برهنه و جنگ و مشگ چرم در بر کرده شادان و فرحان در آن ناله بازی میکنند اگر
 شخصی از ساکنان آن شهر دور دست باشد در آن ایام ایستد یا داب بازی آن شهر سرور است
 میشود و در آن خطه دل کشا و نگاه امام علی ائمه خلعت امام زین العابدین است گویند که اتفاق
 بسیاری از اهل اسلام از عرب بقصد جهاد و بهند بستان آمده با تقاتی که در واد بسیار کثرت
 رسیده و مانند جنگ کرده و در چه شهادت یافته اند اکنون نیز از منظر انوار ایشان زیارت گاه
 معظّم و کعبه است و در آن شهر فیض امود و ابراهیم و هاسع علّام و عدن فضل پسکن فضیلت است
 اگر چه در زمان محمد اکبر پادشاه زبده و ارباب علّال و قال مولانا سَیّد کمال الدین حسین خلیف
 مرد بان کشیر و نجیده و رسیده نهضد و متناو و یک جبری میا کثرت رسیده و بتدریس طلبه
 علم و اشتغال و در زبده و در علم و در آن شهر گردانیده اما در عهد خلافت شاه جهان پادشاه فضل
 انصاری اکمل السلطان مظهر طبع متقی مومنی عبد الحکیم که بجز مراجع فضل و کمال و در فضایل و اقامت
 بهال بود و بیشتر قرون علوم گردید و بر بعضی کتب کاشیه تصنیف نموده خلل محالی مشکله گردید
 و طلبه علم از مالک دور و نزدیک در مدرسه میر که ایشان رسیده و فیض یاب شدند و بعد
 رحلت ایشان مقتدا سَیّد اهل مدرسه سَیّد خلیف احمد مولوی عبد الله خلعت و دینی آن مقهور
 رونق افزای مدرسه و در بنای طلبه علم اشتغال و در زبده فضایل مومنی را با علوم نورانی هدایت
 و در دینی را با فضیلت هم آغوش گردانیده از افزونی حسن اخلاق و در نهی و طبقات خلایق
 این بزرگ را امام وقت گفتندی در کتب عالم گیری بهال جاویدی شتافت و در زبده که در میا کثرت
 و در کمال مکانی است منسوب سلطان سرور اگر چه از آن زیارت گاه خلایق است اما در ایام
 سَیّدان طوایف امام از اطراف مالک می آیند و تدریس می گذرانند تا واد در آن مکان
 و جرم بسیاری شود و پانزده که در میا کثرت پور مشعل در میان جویون مکانی است منسوب
 بهاد و در روز نزول آفتاب به برج حمل که آن را میا کثرت گویند عالم عالم خلایق از اطراف گیتی
 آمده جمع عظیم میکنند و را چه سَیّدان بشتک و شان رسیده و توده عشق بلند بسته
 غیر اتلازی میسازند و قشای عریب بر و سَیّد کاری آید و از آن مکان در یاد کثرت می زده
 و بعد بر آمدن از آنجا از حد و بهالت پر گشته نظر و ال و همچنین و پر سرور و امن آباد گذشته پایان
 علی شاه و دلا که بر شجره کافق است میرسد و از پر گشته دولت آباد و بهر اما و همیشه و فرید آباد
 است و در آنجا

بر می گیرند و شگفت ترا که بعضی سواشش روستا که زبان بزرگ برنجی را و چند ساعت و بعضی را
بعد دوسه روز باز دست شود و طریقه ترا که در آن مکان بعضی سرازتن جدا کنند و رفیقان باز سر
بر تن او گذارند حکمت الهی از سر نو زندگی یا بند و دو کرد و به نگر کوت جمال کبی جای است که چنجا
مشعل باشد آتش سر بر زند و در آن مکان نیز خلایق زیارت روند افزای اجناس و آن شعله
اندازند فاکست تر شوند و آن را نجستگی و اندر دو باب چنجا شهر مقتدرین سیالکوت است ان
شکلکوت گفته اند آبادی آن به راجه شل طغای پاند و آن نسبت میدهند چنجا نچ و کتاب هلهله
که از تصنیف آن قریب پنجاه سال میگذرد و ذکر مسموم و راجه سطور و مثل است و نیز آن
را ساکوت گفته اند راجه سالیا هنر مشوب بسیارند و قلعه پخته از دیوار گار است و در زمان سابق و الکلوت
ولایت پنجاب بود و دوسه گروه آبادی داشت اکنون بسیار کثرت شهرت دارد و از پنج قصبات
اینصوبه در آبادی افزون است سلطان شهاب الدین خدی چون مرتبه پنجم در سنده پانصد و هشتاد
هجری بقصد تغییر از راه داده محاصره کرد و بران دست نیافت بسیار کثرت رسید و قلعه کهنه
را بتجدید مرتب و تعمیر کرد و لشکر خود گذاشته بود و بعد امتداد ایام راجه بانسنگد اکبر شاهی که
که فوجدار جمون و جاگیر واکسیا کثرت بود و برتریم قلعه و درونی شهر توجه برگاشت پس از آن صفدر خان
چنانگی که او هم فوجدار جمون بود و این پرگنه در جاگیر داشت قلعه و برج را بنازگی عمارت کرد و بعد
آن اکثر حکام مرست نمودند و اقتصاد این شهر فیض آمو و بکچ خوبان آراستگی دارد و عمارت
قادران قوم به سیر و معنی مردم دیگر بناسیت مطبوع و دل کشا است و درین شهر کاغذ
نیکوی شود و خصوصاً کاغذ بانسنگی و هم حریری و خاصه چنانگی بی نیک و خوش متاس و
مسئود و صفادیر پاسازند با طرافتی بر بند و کار مکن از ابریشم و کلا بتون از قلم بافته و چهره
و فخر و سوزنی و حدیقه و دستار خوان و خزانچوش و راوی بونه دارد و کلا بتون موزونی شود و
هر سال قریب کلبه رویه از کار مکن و دوزی و بکچ و شرابی آید و در کانت گیتی میرود و در پنجم
و کتاری و برچی بیشتر میکنند و معاشی این شهر باغات مطرا و طرح افزاست خصوصاً باغ نظر
بهوت و از هر قسم میوه پیدائی یابد و پایان آن نالدیک که از کوه مجبور بر جوشد بار است و آن
نال بعد برادن از آن شهر و ده که در بین زمین چین میشود و یکبار نام یادم و تیر اطراف متفرق شده
از نام می افتد و ایام برسات که این نال طنیان می نماید هیچ مردم سیالکوت از کاه و اصابه

و غیر گزشتہ در دیار راوی و اہل می شود و ان پر گنہ راوی گویند و چون کان قلمی
 است سنگ ریزہ از دیار کے قری کہ پایان جنون می گذرد و بارودہ و آتش داد و قلمی میسازند
 و در صفیدی و خلکی و دیر پائے مانند ان قلمی برائے دیگر نشان ندہند و سوہرہ و قصبہ است و تفتہ
 بر لب دریائے چناب و عہد حضرت شاہجہاں بادشاہ امیر الامرا علی مردان خان پیوست قصبہ
 مسطورہ شہری موسوم بابراہیم آباد بنام خلعت خود اصدات نمودہ باغی مطبوع طرح انداختہ
 کہ وہم مسادات بیان شالارامیزند و عمارت عالیہ تعمیر نمودہ و شش لک روپیہ بران عمارت
 و بارغ و بہری کر از دیار کے قری برائے بارغ اور وہ اتصرف شدہ و وہی از دیار کے سوہرہ
 از سرکار بادشاہی برائے مرست بارغ و شہر مذکور بطریق انعام اتفا بہت نام امیر الامرا مقررات
 و در دیار چہ نسبت بگجرات قصبہ است کہ در عہد خلافت محمد گیسو بادشاہ آباد شدہ و دیار
 از پرگتہ سیالکوٹ جدا کردہ و پر گنہ علیہ نمودہ اند و از ابتدایین قصبہ چندان رونق نہاشت
 چون زبہ و دیار کے شاہ دولادوران قصبہ استقامت اختیار کردہ و تالاب با و چاہا بسا و ساجد
 اصدات نمودہ و بر روسے رونو چناب کہ از جانب کوہستان آمدہ بمعنورہ مذکورہ آسیب
 میرسانند قطرہ بہت موجب از دیار آبادی و افزونی رونق گشت گریذ شاہ دولادریاست
 حال غلام کہا بدہرہ ساکن سیالکوٹ بود و نسبت فقرائے باب اللہ داشت خصوص بچناب
 حضرت میان سید سید دست بسیار بجای آورد چون وقت انتقال بیان سیدنا در رسید
 نظر فیض اثر بر شاہ دولادہ افتاد و از تاثیرات ان حالت او بطرز دیگر تہ و باخوار عرفان شہرت
 باطن روشن گشت و از سیالکوٹ انتقال کردہ و بگجرات آمدہ و محل اقامت انداختہ و دیار
 روشنی دل بود و از این غیب نمودار کے گشت و در بسیاری اکن عمارت و قطرہ و حج انداختہ
 خصوص بچکر و بی امن ہا و مہاشب لاجورد پر روسے دیار کے و یک در شاہراہ ملی بہستحکام تمام
 بہت کہ از احمدی صاحب دولتان پنہیل عمارت حسین فقو در ایام حیات ان ولایت شاہ عالم
 عالم خلیفہ از اطراف گیتی بزیارت می آمد و از تقد و جمل فرادان لغز و دات میگزشت و ان را
 اسرار حبیب نیا و از انچہ قدر در دی اور و نہ بزیارت و دیگر خواہشگران عطای فرمودند و ہر روز
 تقدہ دست بذل و سکا کشادہ میداشت کہ سخاوت تمام عمر حاتم عشر عشیر از انشود بالآخر دست
 ہند ہم عالم گیر می ہا عالم بقدر طست فرمود و در نزدیکی ان شہر هزاران بزرگوار زیارت گاہ طبعات
 اللہ علیہ باد

بکن و ایت پیشه که مکانی است منسوب به او و بر سر شاخه قدیم برود شد و پایان شهر چند دارالاحیات
 مرزبان میگذرد و دهان ولایت از بادش برف هوا که کشیده و کابل و اردو که کشیده و شیرین و لطیف است
 یا در مرزبان انجامد و مستطالیت و کثرت جمعیت و صغریت که بهاد است و آری بادم استقلال
 میزند و آن دریا سبز راه لشکر و دشتی است به بر آمدن از پیشه بود و ولایت بهوشی گذشته پیمان
 قصبه شاهپور جامع قصبه نور پور میرسد شاد نهر که بیاض شالار واقع لاهور میرود و نهر دویم که بهر گنه
 پنهان و سیویم بنام و چهارم بهر گنه جی است پور میرود و از نزدیک شاه پور که از آن دریا بر آمده و
 اند ازین نهر بمرز مالت محال بسیدانق میرسد و آن دریا از انجاردان شده و از حد و بهر گنه پنهان
 و کاتهور و کینا آمد و تال و پر سر در و اسن الماد و در محال گذشته و نفع افزائی دارالسلطنت لاهور
 میشود و پایان عمارت از شاخه گذر واقع است و از انجاردان بهر دوسند جوان و فریه اباد
 دو یک رادی و میر گنه مشته متصل بهر گنه است که در بستان دریا که چنان است
 که یکا میرود و اصل میگردد و چنان نام می یابد چارمین دریا که چنان در میان رادی و این دریا
 و او به چنان شهرت دارد چنان را در کتب هندی چند بهیا که گویند بهر گنه پنهان چند بهیا که از ولایت
 پیمین نشان میدهند چون از حدود ولایت چنده گنه مشته بهر گنه که از عرفان انجام میشود است سیر
 دریا که بهیا که از جانب تربت آمده و حق میگردد و چند بهیا که نام میگردد و از انجاردان بهر دوسند
 عبور کرده و از نزدیک که در کتا تابن چون که مکان منسوب به بهیوانی مشهور است گذشته پایان
 اسرار بان و اکند و از جداب و تاب از که بهر می آید و این مکان قباشای عجایب و سیرگاه
 غریب است و آب آن از کمال لطافت با حیات همسری میجوید و ازین معنی است که آب چنان
 و آب حیات جیلس خلی واقع شده بعد گنه شتن از آن مکان نرود و تحت شد و میرود و تا رسیدن
 پایان قصبه بهاول پور بسافت و از ده کرده باز بجای نرود و از ویسات بهر گنه سیالکوت و میان
 قصبه سوهره گنه مشته بر دیر لاهور میرسد چوب سال این دیار که مشهور است سوهره گنه بر
 این دریا که بستان پیچید و نهر بر دیر آبادی آرند و نفع یاب میشوند و کشتی با آن چوب
 مرتب کرده بطریق تجارت برآورد یا بجانب بهر گنه میبرند و در مکان دیر بادشا که در واقع
 است بعد از پایان این قصبه جاکوتا پور گینه و بهر تمل و هزار میگذرد و قبر سیر و رانجی بهشتی
 مسافه سیر شهرت یافته و اهل پنجاب که بکشت و داشتند این هر دو لطیفه ها که بدیده و اشعار عجیب

و دو نام میکنند و خیالیش گری بکاری بر سر جان کند از اماکن مشهور پنج ذره و چهار ذره و حق تعالی
 شش دریا سے این صوبہ کے زیر پنج ذره و اب حائل است قندیل در اور دوں ضرور است اوچس دریا
 تسلیم از کوہ میو جنت بر جوشد و از حد و ولایت کھو بشیر میگند و بعد از آن بگویشیر کنند حد و کھو
 رسید و از ولایت از سطر حائل میشو و مرزبان کھو بتقویت دین و زیاد نصیب موت کو بہا و علی
 ممکن خود کہ شہر بلا سپور و در ولایات دوست از امر اس کے بادشاہی انحراف وارد و ان دریا
 بعد برادن از کوہ و در شعبہ شد و از پایان کمال کہ مسکن گرد و کوہ بند راست است و کیرت پور
 کو گورو بر گوہند و گوہر اس کے در انجا سکونت داشتند گذشتہ سیدن بن یک قصبہ پور
 یکجائی شود و از انجا پایان قصبہ باچی و در گذشتہ لودان میر سید نجیل شاہ گذر واقع است
 و از انجا نزدیک قصبہ تلون و تہارہ گذشتہ متصل موضع بودہ از احال پر کتبہ سلیبت پر رہتی بدیا
 حیاتی میزند و دامن این سر در دیار کے دو آب بہت جانن صر و تہر وال گویند و زمین در شے
 بیاد غیر کہ کہستان بہو جنت از میان تالاب بر جوشد و از پایان قصبہ کھو گذشتہ در قصبہ
 سندی میرسد و از حد و ولایت سو کہت پن و کھو لوی جاری شدہ پایان شہر چندوں کہ مکان
 بر دن فرجہار کہستان است میرسد پس انان حد و دوہوال و سبند گویا میگند و ولایت
 گویا اگر چه چنداں وسعت ندارد اما جہ انجا بتقویت دین دریا و معصیت کوہ از امر اس کے
 بادشاہی اکثر اوقات میورد و ان دریا از انجا از کھات دور پور گذشتہ از کوہ بری
 اید و بر زمین سطح رسیدہ از پایان کا تر مین کہ شکار گاہ مقرری بادشاہی است و قصبہ و بنیلہ
 گذشتہ پایان شہر گردن وال میرسد و در این مکان شاہ گذر مقرر است و از انجا گذشتہ نزدیک
 موضع بودہ دریا کے تسلیم اتصال یابد و این سر در دیار کے از قصبہ غیر و پور و محمدوت میگند و
 و از انجا در حد و دھمال سرکار و بیابان رسیدہ و ایام بارش بہن نی شود و بعد گذشتہ
 و بیابان و شیبہ می شود کے بجانب جنوب رفتہ پنج نام گرد و دیگر کے بطرف شمال بہا و قبولہ
 کہائی و بلدی و انجانی ریفتہ بیاد نام یابد و این سر در و شعبہ پس از چند فرسنگ با نام میوند و از حد
 فتح پور کھو و غیرہ گذشتہ کھو گہارہ نام یابد و در حد بلوچان بدیا کے سند کہ راوی چناب
 بہت نیز در واصل است منتہی میشو و ایتجہ دریا سند نام یابد و در حد و بلوچان رسد
 سویم دریا کے را ولایت در میان بیاد و این دریا دواہ پاری انجہ مشہور است و راوی از کوہ پیش

که در زمان محمد اکبر بادشاه جهالیه نام افغان میبندی و گردن تاجی در مزی میپوشید و نوجوی حضرت پادشاه
 بقصد سیر و شکار کامل ازین دیار عبور میفرمودند تا آن گشتی جوهر خازن خاصه بنگ مذکور تصادم
 نمود و بر شکست بر زبان حضرت بادشاه گذشت که این سنگ هم جهالیه گردید از آنجا که سخن بادشاه
 بادشاه سخن است از آن زمان آن سنگ جهالیه نام یافت و مقارن آن عمارت سنگین را جبهه پست
 که در زمان سالف فرمان رواست آن ولایت داشت و بر ساحل دریای جنوب مشرق قلعه
 ایک واقع است صادر و دار و اسوار و در آمد و برآمد قلعه را و دیگر خیمت عمارت دل کشا
 مشرف بر دریا خصوص نشینهای حاکم نشین بر دیواری حصاران برپا و دریا بقایت فرج
 افرست و این مومر معتدل الهوا و میان هند وستان و کابلستان برزخی است که این
 روس طرز و احوال و زبانی هند وستانی دارند و سکن افغانان و این و زبان افغانی است
 و قصه آن دیار از آن مکان برآمد از کوستان افغان خشک و غیره گذشته در حد و افغانان غل
 به زمین مسطح میسرید و از آنجا حد و بلوچان و لغمان میگذرد و پرغ دیار است پنجاب که بهر عتلم در آمد
 از کوه شالی بری آید و از طرف لغمان بقاوت یک دیگر در حد و بلوچان باین دریای پیوند و هر چه
 سند نام می یابد و بحر زخار میگرد و از آنجا پایان قلعه بیکر و دخت شده قلعه را در میان میگرد
 و بدین سبب بستمکام و مصوبت مشهور است و از آنجا برادر ولایت سیستان بکمال تهنیت
 می در آید سی گره می بلده تهنیت که بند را بر می مشهور است بدینا شومنتی میگرد و با یکدیگر بسو بسو
 ولایتی است خمش آب و جود و کلی است و در هر یک بایست که تالستان بسیار گرم و
 زمستان پست وستان سرد و خیزد و تنگ برسان ایران و توران و انباشته وستان و در
 بهتر از بنگاله و دیگر خوب تر از دکن باشد اکثر در باب یاری چاه است هنر پیشگان متقدمین چرخ
 مرتب کرده اند که سیصد و شصت چوب خورد و دهان و زیاده از حد کوزه خود بران بکار برده
 و آن را بگشت جریقیل جفت گاو دیگر دوش در آورده چندین صد من آب از یک گردش در آن کنند
 از چاه بر آید و بر اعات نفع بخشد و در آن رعیت خرمیت در بیخ و از زانی قلعه بهارش است و
 در بعضی آنکه خصوص بر دریا بیا و بهیت و یک شوی نمایند ظلال بری آید و در کوه شالی و بعضی
 جا کان نقره و مس و روغن و جسد بر آید و بر بندگان را نفع بخشد و حصول کس کار یا شاهی و هند
 ملول این صورتها را بهر حال تا دریای سند صد و هشتاد و گرد و عرض اندمیر و تا چو بکندی هشتاد
 و هشت که در شرقی رود سهند و غرب سولقان و شمال کشیر و جنوب سیاه پور و پنج سرکار میست

بت سرد و وقت دل فریب میکنند چهار کوس هزار و بر لب دریا واقع است بعد گذشتن از انجا
 نزدیک شهر چند قوت که شهر متقدمین است از میان دو کوچه میگذرد و قاشاکه عجیب است
 و درین شهر هزار شاه و برهان که بولایت شهرت داشت و خلایق کثیر اعتقاد دارند واقع است
 و از انجا جاری شد و نزدیک قصبه چنگ سیالان مسکن مسافر میر که در عشق را بنجا مشهور است
 بدیاسه بیست الفصال یافته بیشتر میر و دو تخمین در یاسه بیست و امین چناب و این در یاسه
 دو آب چه تنه مشهور است و بهیست که بهستان جنت از حوضی بر جوشد و در شهر کشمیر رسیده
 از میان بازار کوچه میگذرد و چابجا در شهر نظر و تعبیه یافته و اکثر باغات دل کشا و عمارات فرح
 افزا و دیرگاههای دل پذیر و اماکن بے نظیر بر ساحل ان واقع است و بعد بر آمدن از کشمیر در
 حدود پیکلی دریا کے کشن گنگ درین رود واصل می شود و از انجا پایان قصبه و انکی دارالایالت
 سرگرد و لکھنوی میرسد و از انجا از میر پور و غیره حدود و لکھنوی گذشته پایان قصبه جلم که درین
 محل شاگرد واقع است میگذرد و جلم تمام می یابد و از انجا از کچاک و نندنه و شس آه و ویر و
 ویر شاپ و غیره و خاک گذشته نزدیک قصبه سیالان باب چناب می پیوندد و چناب نام یکی از
 ششین دیاسه است و این در یاسه ولایت پرتاب و آب سند ساگر مشهور است
 و این رود میان هندوستان و کابلستان و زابلستان حایل است و هر چند ان ظاهر نیست
 اما بقول سیاحان از ولایت قشاق بر جوشد و از حدود کاشغر و تبت و کابلستان و حدود
 ولایت کشمیر و پیکلی و دشت گذشته با و لکه یوسف زئی میرسد و پایان قصبه کبک بنارس و دریا
 نیلاب با چند رود دیگر از جانب کابل آمده اتصال می یابد از پس که دران مکان عرض کر دارد
 تنگ و تند بصلابت و بهایت میرود حتی که نظر نظامی همان بران اینست و اندر گرفت بهسات بیژن و لکن
 خیر گے میکند و از شومج و تالاهم ان زهره و امیان اب می شود و از صدمات لرزه و قارصینه
 سنگ گنت گنت می گردد و در دخیل کاشا گذر مقرر است بسبب تندروی اب کشتی از تیر تیر رفته
 و در طرفه امین بان ساحل میرسد و جانب مغرب بر لب دریا سنگ سیاهی است که جلایه نام
 دارد و بعضی اوقات بان سنگ خرخر کشتی متصادم شده شکست می یابد و کشتی نشینان خوف
 دریا سے خنای شوند از بخت و این کشتی بار از خوف میباشند اگر چه بر زبان عوام الناس است
 که بان سنگ مذکور بگرا است که جلایه نام داشت اما وجه تسمیه انچنین استماع یافته که

پنج دروازه مثل برسیه و شانزده محال و هشتاد و نه کردوسی و صد ملک و هشتاد و نه دروازه داخل این
صوبه است (چ)

صوبه دل پذیر کشمیر

دارالملک این ولایت سرینگر از دیرباز آباد و چهار فرسنگ آبادی داشت و بهای بسیار
در این میان بگذرد و گوناگون صنعت گران و هنرمندان و هنر چنگان و دانشوران هر کسب و
پیشه و فضل و علم سکونت دارند اقسام بیشه خاصه شال پس گزیده و شود و در محبت کشور بطریق اوصافی
رود و قنات از چشم سازند پس ملایم و خوش نما شود و در نیمه و پشونیک باغ و درسم بازار کتر و رنگار
خرید و فروخت را بنگاه گرم دارند علامات خانه ها همه چوبین چهار کشیانه و افزون می سازند و ایشان
پایین چهار و او بر خه اسباب و دیو و سالیس با سیم و چهارم بر خه دخت خانه و از بسیاری
چوب و خس زمین کارخ سنگین خوشی سازند و دیو و بر بند رسم نیست همه خانه از چوب سازند و
بر فراز سقف لاله کارند و در ایام بهار شکفتن نایش بلور و بدله و کز دم و دیگر جان دار در شهر
نباشند یک یک و پیش و پشت و گس فراوان نزدیک شهر کولانی است پس بزرگ چند فرسنگ راز
دان داخل گویند همه سال پر آب با لطافت و گوارائی و آب در روز گاران گند و فشرود و یک طرف
ان به پراگند میاگ پیوسته است اگر چه مردم بهر گران بر پشت گرفته کرده نردوی کنند اما
فراوان در پارکشی بر خستی است در منور و طاح و در و در گراد و کان گرم و فراوان بر زمین آباد
اگر چه خاک و ماز بانی خاص است لیکن دانش و بهای زبان ب شکرت و خط بنید نویسد و بیشتر
بر بزرگ تری که درخت خاص دارالملک است بر نخل و نخلی که ناهای جان نوشته و سیاهی
چنان سازند که بیشه است و شود و دو اگر چه اهل بندگی از ولایت را پرستشگاه دارند و شکرت
و استانه ها بگردانند اما بعضی گفته بزرگ تر نوشته اند نزدیک سده براری چشمه ایست بشه
خشک باشد و در روز صبح کشا و ران بمان سرزمین به نیایش روند و گوشتند و بزب پاس گزاری
بکار برند بقدرت اهل اب بر جوشد و منور و طحت به غایب مومش میراب گرد و چون بنیادی گراید بآمین
چشمین نیاز مندی کنند اب که شود و نزدیک ان اب چشمه ایست گوگرد باگ نام آب آن میں سرود
و یک دگر اگر کسی بخشد سیر گردد و از سیری اشتبا اورد و مومش تپیدن پور و دوازده هزار

فراوان القصر کثیر دل کشائی مکی دست اگر یک بار مبدی بهار با یک قلعه آسانی پایه بر خواستد ستر
 و اگر عشرت گاه سکر و صانع و ظلمت که در گشته نشینان بر گویند رواست اینانی خوشگوار و با شرافت
 سامه افزود و جگه های روح افزاد گلباس طراوت اما بهمه جا که شماره ان از تخم بر اخرون خاصه گل
 سرخ و منقش و رنگس خورده صحرا صحرای و بهار و خزان بس مشگرت و بنفشه شاه و الوه شاه قوت فراوان
 سیوه شود و خرپوزه و سیب و شفتالو و زرد الو و تربوز بس نیک و انگور اگر چه بسیار است لیکن گزیده کم
 و بیشتر درخت قوت باشد قوت کم خورند و برگ او گرم پله بکار آید تخم او در خلعت و تبت خود آورند
 با جوی شالی گزیده کم باشد گندم ریزه بسیار مقام کم بود و سنگ گستر خورند خود و جو بس ناپدید زمین و سالی
 و لایق است در تمام صوبه محل غله بخشی سه توده ضبط زمین و داد و مستند زر و سیم بر زمینیت و جزوی از
 سلبه چرات نقد حبس با بجز دار بپایند کدی اسامی گوسفندی باشد از اینند و گزیند اسب نازک و خوش
 و گوار ازین و اسپان نر و نر گزیده و گزارد بسیار فیل و شتر نباشد گا و سیاه و ننگ بکلی لیکن شیر و درخت شایسته
 دارد و بیشتر خود شیر مرغ و ماهی و شراب گوناگون سبزی و ان را خشک کرده و ننگ ها را در مرغی پخته را شب
 گنانه و در دوزخ بخورند و با نجر و بسیار می مردم کی سر بایند ننگی دزدی و در پهنه گری کم و زبانی زیست
 سکنه آن مرز بوم مشهور پیشش پوست یک جامه چند سال بکار برند و این ولایت بخت و شش
 راه از ایند و مستان و در لیکن راه بیشتر و کل گزیده و ناگستین نر و دیگر شعبه دارد و بیشتر در راه لشکر از راه
 بهر پنهانی اگر بران کسلا گزیده و ساعفت ابر و بار و بر جوشد و بر فربان ریزد و طولک این ولایت
 و قتیق در ریای کشتن گنگ مدد و بست کرده و عرض پشته کرده و شرقی سرستان و در ریای چناب شرقی
 و جنوبی اتمال و کوه شرقی و شمالی تربت کلان غربی بکلی و در ریای کشتن گنگ غرضی و جنوبی ولایت گهوان
 غرضی و شمالی تربت خود و و بر چهار طرف آسانی کوه چهل پیشش محال اطمینان بهر دوازده کرده و شصت و دو ناک
 و ششاد و پنجه و دام و ده هزار و چهار صد و بیست و یک نفر و این صوبه است (۴)

صوبه ارالملک کابل

کابل از گزین مصرایه پاستانی است پشنگ بن مورین فرج و ن طبع انداخته و از کابویان
 بموجب توین نامال که این نخته تجربه می آید مد هزار و یکصد سال و کسر منتقلی به شهر و قلعه است
 دارد و در کابل بر فراز کوه چپا است و کوه بیکی که آن را بهار عقابین نیز گویند مشرف آن واقع شده

وخت ناریست عتاب بدان بر نشیند و پر کلکی از آنجا برگیرند و خورشید بان جانور مقرر و ناکام و چو
 ایست نیل ناک نام برگیرد و من او چهل بیگم آب بنایت صاف کیوی نماید و آن را نیایشگاه
 انکارند و در وادوسیلای رخت هتقی باتش در دهند و شگفت آنکه از و فال برگیرند و جز را بهایش کرد
 در وادانند اگر طاق برافزاند نیکو شمرند و در تپاه انکارند و پیشین زمان کتلی از آن پدید آمد آن را
 نیل متبه خوانند چو گوی گشتیر و خاص و معابد تفصیل در و مندرخت چنین گویند که در زیر آب شهرت
 ابا و عمارات عالییه دارد و در زمان فرمان روائی مد و شاه بر همین دره شده و بعد از دوسه روز بختی
 و قحطی است می آورد و خبر میدهد و در آن دو چشمه و در آن یک در جدار و ویکی فراوان سر و دگر می
 پس نگم از آب شش گاه و شمرند و استخوانی کلاغ کالبد را در آنجا خاکستر گردانند میان کوه کولالی است
 بزرگ استخوان و خاکستر مردگان اندازند و آن را وسیله تقرب الهی پندارند و اگر در و گشت جانوران
 افتد برت بدان سخت در گردد و در موضع پارو اچشمه ایست که بر دستان و در کیشنه سحرگاه
 باب رود تن شومند و تنده مستی یا بندنوسر بر معبد نیست منسوب بهادیه هر که زیارت گری رود
 او از آفات پرستش گری گویم شش آید و کس نداند که از یک است از یک ان پیوست
 برت غور که کولالی است بزرگ او را نام دوره نیست و هشت کرده دیایک نیست در و زیند
 لمعی ناپدید گردد و نزدیک که کافوره ایست سریم نام و آنجا ده جریب زمینی است چون شتری باسد
 رسد تا یک ماه چنان گرم شود که دخت بسوزد و یک پر کرده بر زمین گذارند و پیوست ان قصبه نیست
 ایا و کراچ دره او یک سوهو شفر پیوندد و غریب روی علی است در گذارایک آب پرست و دخت بر
 بگسترند و بر طراف ان سنگ نموده تا آب نروین از دوسه و زبرد داشته این آب گذارند چون خطک شود
 بر فشانند غلارین و تا دوسه توکل بر آید و دیگ بر پیوسته گلست ان نیز به شفر پیوندد و در آنجا طلا خاک
 شوی بدست آید و در فله راه از یاسون دریای است از ولایت و گندمی آید پرمی نام از و ط
 برستانند و بر کندن سنگین معبد نیست ان را سمارم گویند و درگاه منسوب است و پس بزرگ است
 در هر شش شمس بجهت پیش درایه سرکار علی و اهل انیسو است می چکند و از دست و چکر و پنهان تان پنهان
 بار و در و بیشتر شود و در ش ابر مانند بهند وستان و از سه دریا فیض برگیرند کشتن سنگ و بهت
 رسنه و زبان این در و بیشتر اندازند بهند وستان و در بر استان نخوده و بیشتر شود و در و بیشتر
 و چا و منزند و در و بیشتر است رسم نیست جانور شکاری را سپ و بیشتر و گاه که کشتن میان جز و خری

و قامت ان انگ بائے دل فریب و چین نالہ اسے دل اور فریاد جہاں گل امیر دست قاصد
شہر ارک بشار لالان شہرت دارد و حضرت امیر بادشاہ و سال متعدد بہشت فرج کبری
افغانستان و نزدیک آن بارغ جهان آرا کہ حضرت جہانگیر بادشاہ و سال ہزار و ششازمہ چھی امداد نمود
و گذر گھم بہ لب جو حقیر حضرت امیر بادشاہ و بہندال مرزا خلف انحضرت و غیر سکیم مرزا غلام محمد
بادشاہ واقع است و در حاتی رین مصر و مصریائے عشرت افزایند کی از الدری آید و از میان بارغ
شہر آرا و جهان آرا کہ چہاں شہری گذر و آن را جو کے خطیبان خوانند و دیگر کے از جانب غزنین
و دود گد و آندہ از تنگی و دلیت بگذشتہ از پیش و دوازہ لاہوری میر و دآن را جو کے بلستان گویند
گوار و صافست پیلان و سمت بخشہ تومان و است کہ کہ ان را پنجاب کابل گویند فراوان گل و مسد و بیا
دل کشتا و خزان بے عبتا و و عاصد المان و کچم بر ذقود و استرغ و استافت و طیر فلک اماکن فرخ افزا
و سیرک و مقرری سلطان است بہا شینخ تومان و کور ہند واقع شدہ رنگ آمیزی ریاضین و ولایتی
شہتاین ان از کشتار سیر دست سی و سہ گونہ لار برید و از تنگی بوسے گل مسخ ایہ ان را لار بیا ہامند و
کون آفر و لاہور و نزدیک است و کہ ریگ و از ریت ان را خواجہ ریگ و ان گویند و لاہستان
اواز تقار و دلی ازین ریگ زار براید و این تومان بر و سے لشکر توران و حدود و بلخ سند مستحکم است
و توابع منجک و بامیان از ان پیشینان است و دوازہ ہزار سیکہ و ان حدود نشان میدہند کہ
و زمین کہ چاہا کند و گنج اندوہ اماکن ساختہ اند و موسم زمستان مال و اشغال درون آن
بکوداشت باغیت بسر بردہ و در موضع سخی قبر نیست و در میان ان تابوتی و درون ان کیاف و نوگان
خواہ و اینین گویند کہ در زمان چنگیز خان کو ذیادہ پیاہ سال میگذرد این بزرگ و جب شہادت
یافتہ حال مستقری و ثابت است و زیارت گاہ مردم و این تومان و بنجر و روے
پریشان تمانہ مکر است بہا لب و کدہ از توابع غزنین کہ ان لا زایل گرہند و زمان پاکستان
تحتی و سلطانین خراسان بر و خصوص پائے تحت سلطان ناصر الدین سبکتگین و سلطان محمد غزنوی
و سلطان شہاب الدین غوری و غیرہ و بیکر سمانی و بسیاری او یا است از کثرت برت و شدت
مردمان را بر ایدہ و تیریز و ہند و نشان بہند و درین حد و در زمین فراوان پیدا شود و بہند و سقان و و
در نزدیکی ان چشہ ایست کہ اگر قاورات و ان افند شود درش ابر و برت پیدا کرد و این تومان
بر و سے حدود و قندار است و ان را در دوازہ ایران گویند و ان را کہ در اکثر اطفال شین است و
نزدیک ان در موضع با و خواب سجنہ چشہ ایست کہ در انکا گویند و در کتب ہندو بار کن فریستہ

صوبه قوم بزرگ و جماعه کثیر هزاره و افغان است هزاره خود را مغول از نژاد چغتایی
 خان بن چنگیز خان منشاء دارند از غزنین تا قندهار و از قرمان میدان تا حدود
 بلاد محال مشکه و جبال مزلفه سکونت دارند کثیرا مانکن و مساکن
 اجتماع غیر عملی است و افغانان خریشتن را اولاد بنی اسرائیل براداران مهتر
 یوسف علیه السلام می شمارند افغان نام بزرگ ایشان بود اوسه پسر داشت
 یکم سرین و دوم غرغشت سوم بن و اذین هر سه شاخه پدید آمدند هر سه سیله
 بنام یکم از نیالگان روشناس گردید اوس ترین و برتک و سیان و خریشتین
 و شیرانی و اور مردکاسی و جند و خویشتگی و کتانی و غلیل و جند و صافه
 و محمد زئی و یوسف زئی و داود زئی و ککیانی و ترکمانی به سرین پیوند و اوس
 سوران و جیل و اورکزی و آفریدی و کتانی و خلگی و عبدالرحمانی و کرمانی
 و کاکر و عبدالمانی و سوانی و پنی تارین و غرغشت گراید و اوس شیر ناد و
 خضر خیل و نری و لودی و نیازی و بومانی و سندی و سهرانی و ککپوری به
 بن نسبت و هند و اقوام دیگر از اولاد آنهاست که بقلم در آمد و این همه اقوام از
 دیان سند و تا کابل صد کرده و از حد و قندهار و بلخ تا سوادکوه
 سجد و کافرستان و کاشغر پیوند و زیاده از سیصد کرده مساکن دارند به
 تقویت کبار دشمنان گذار با مراکبه با دشمنه نیایش کنند چون شاهراه
 اختیار آنهاست بکنه بطریق انعام از صوبه و اور و کوشی بطریق راه جاری
 از مسافران براس اسب و شتر و گاو میگیرند و بعضی اوقات دست قتل و
 بانی و اطفال کار و اشیان و دیگره نروان درازی کنند و مسافران را زجر بدستی
 و دزدی بدست آورده غلام می سازند و می فروشند ادم و دزد و دزدانک
 و دیگر که خواهد بود و افغانان تمامی ادم و دزد هستند و هیچ مالک کابل باین
 قوم تلقی دارد و از بلده پشاور سواد بکابل می رود یکم راه نیکشاپ است
 شهاب صواب بسیار و مسافت بعید دارد و لشکر آبه صعوبت میگردد و
 دوم راه کمرچ که در جلالت آباد و بشا هرا می پیوند و این راه هم از شکی دره بود و سخت
 که برهه بود که آب و دست بروی افغانان باعث انزاع و اضراسافران است

دارند پیشاور شهر قدیم است که در کتب متقدّمین به شاور و فرشتا و نیز فریسه
در نزدیکی آن کور کبوتری معبد جوگیان مشهور بود در عهد شاه جهان با دشتاه سدهم شده
از دشت تیر قه پش دل کشای است که جوگی و سنیاس و بیراگی و دیگر
در ایشان در حاشی تالاب که چشمه سار است عمارات دل فریب اماکن
دل آویز احداث نموده افتاست دارند توران نیکشاپ بجانب ملتان واقع
است مسکن بسیاری از قوم افغانان و سمنان بسیار دارد و مزارع و غلات فراوان
خاصه شالی انقدر پیدایند یا بد که بولایت دیگر هم میرسد و کان آهن و نمک
در آن حدود و القصد درین صوبه زمستان سخت شود اما گرم زمستان و در تابستان
بدون پوشش نتوان غشود بدستند توران برفت بسیار بار و در دشت
چهار ماه و بر کو بهاء ایابا باشد ستایش آب و بهائے دایم بهار تحریر است
نیاید و ناگون میوه نشاط آید اگر چه انگور افتام است اما صاحب
و حسینی و قنداری و کرنگالی لطافت دیگر دارد از جمله در و اوما سیر محمودی و تپتی
و سیر زانی و از خرپوزه با کوک نبات و ماهتابی و کله کرکی با باشینی و تاشپاتی
و جبری و دود و چراغ محزیه و تراست و از ناگون ذراعت گندم و جو و بادام
است از دشت جو بیاری سویم حصه داران نبات طی و هم حصید دهند و از
انگور و نور تخم نهند و اصل گندم و حاصل سر درختی معاف است و باغین
قدیم از گل معطر چیرے نمیدهند و دانه معطر را سویم حصه ادا سازند
ربان سرقتند و بخارا پر گند شکر بر تپجات و قریات را توران نامند و ساکنان
این صوبه یازده زبان دارند هندی و فارسی مغولی ترکی افغانی پشای پراچی
گجری برکی لغاتی عربی و در فرائی کابل مغولی سکونت دارند و حیت گیری
و مال گذاری کنند و خوراک این قوم بر مردان غالب هستند در زمان عقد
بستن کابین نوشستن امر محال که شایان عصمتیان نباشد و پرده نشینان را
منزله و زیاده میگیرند و بطور خود بسیر باقات و عقل حرام میروند و از
شهر بران چندان خوف ندارند و بعضی زن را دیدم که یک ماه گناشته شهر
دیگر کرده و در عمر خودش تنها نژده و بست را بغوهری گرفته با سخته و درین

بید خوانی هندوی مشک فام قلم بلاغت شیم و رمیده گذارش شمه از احوال

فرمان روایان هندوستان از ابتدای راجه جد هشتم پاندوان

از کتب تواریخ هندی مخصوص از جمیع بحارت که تاریخی است بزرگ تمه و از جمیع سمف معتبر تر چنان بنظر
پیوست که سلطنت هندوستان از آغاز آفرینش جهان در خاندان والا شانی پاندوان و کوروان بود
و سلسله اسلاف ایشان علی الاطلاق فرمان ران و راس جهان کشای نموده اند چون نسبت سلطنت
برای یکدیگر متوجه که جد پاندوان بود رسید و بدستور نیاگان خویش بعدالت گسری و رعیت پوری
جهان بنایی نموده جهان گذران را پدر و نموده و اعدای او را و دشمنان را که تمام جهان داری بنظم آورد
و اعیان دولت با هم مشورت نموده و بجناب سر آمد فارغان خدا داشت ناس سوامی بیاس اجماع آورده
بدریغ آن کشتاف روز معانی از عورات راجه سه پسر هم را نیند گوند که چون زن اولین راجه
تاب دیدن یکدیگر حبیب آن خدا آگاه نیاورد چشم خود پوشیده بود از رخسار و از پیری نایب با وجود
آمد نام او و بر تراشت نهادند و زن و دومی را از ملشاده طلعت تابان آن مارت معارف بر زبان
رنگ زده گردیده بود از پیری که پیش تمام زرد بود و جهان را شوم و شستافت نامش پاندو گذاشته
یعنی زرد رنگ و پسر سیدم در نامی از پرستاری ولادت یافت چون دهر تراشت پسر کلان نایب
بود و بر کنیزک زاده بود از نجیب السلطنت پسر میانی که پاندو زاده باشد قرار گرفت هر چه از
این خاندان باز روشن گردیده و گلشن شمرده سلطنت بتازگی طراوت یافت و راجه پاندو بقوت سرخ
شجاعت و در شمشیر است بر مخالفان غالب آمد و اطراف ممالک بتسخیر و آورده نام نامی اسلاف
و اسم گرامی خویش روشن گردانید چون لشکر و دولت و عشرت طلب بود اکثر اوقات در صحرا رفت و بشکاف
مشغال داشتی روزی بعادت محدود بقصد صید انگلی بیابان زرد بود ناگهان دو آهو زرد ماده با هم
و شتند را بر نوعی تیر جگر و زرد که آهو زاده جدا شده بر زمین افتاد و آن آهو نبود عا بهی بود و تراش
بان یکدیگر و آمد با زن خویش مباشرت داشت و حالت نزع بر زبان آورد که ازین و تعالی میخواهم
که چنانچه ما را در زمان وصال همانان بجان کرده تو هم در وقت صحبت بنوا به خویش بنوا به مرگ شوی
راجا از وقوع این واقعه غمناک گردید و دود و قهیر بدماغ او پیچید اما چه کند که تیر از شست بسته

که اندام ج یافته بود هر دو آن آمد زمین را کافته پسان خبر بانگ بر داشت از آن اواز خوان و شنالان و کرگسان
 و ز افغان بنده من و در موافقت با و برآوردند و در مها غبار پیدا شد و ظهور این حالت بموجب حیرت نظر گشت
 گشت مسای صد پسر مذکور ^{نظام} نامی از نوجو دیگر ولادت یافت که تکلی یک صد و یک پسر بوده باشد خلف بزرگ
 او بر خود بنوعین تن بود که تیر و شان و شیر بر و کارگر نمی شد و در شجاعت و قوت و دعوی افراد داشت چون
 راجه پانده در آن صحرارخت هستی بموجب دعای عابد بسبب صحبت زن که خود را از شهرت تنواست نمیداد
 بر بست زمان خورشید و شش پسر که آن به سوخت عابدان و زاده ان که در بیابان همسایگی بودند جز پنج پسر زن
 کلان راجه را در دست ناپا رسانیدند اکثر مردم پسران را قبول نکردند و بعضی قبول میکردند مخصوص و در وین
 پسر کلان و بر تر داشت میگفت که چون راجه پانده بسبب فقرین عابد ترک صحبت زن کرده بود ایشان را
 چگونه فرزندان راجه تصور توان کرد و در آن وقت سر و شش از غیب آواز داد که این پانده و ان هستند
 یعنی پسران راجه پانده که بنظر بدین بدراج ملائکه بعالم وجود آمده اند بعد چنین اواز دل از هوا بر سر ایشان فرید
 و صدای نظاره و بوق و غوغای عظیم از جانب آسمان برخاست تمامی مردمان هستند پورا از استماع این
 آواز حیران شده پانده و ان را قبول کردند و به یک پیمان که علم پدر ایشان بود و سایر محبت و پرورش
 بر سر آنها انداخت معلمان دانشور و استادان فرخنده سر برای تربیت و آموزش گاری مقرر نمود
 پانده و ان بقتضای دانش خدا و او و فرمودندی مادر زاده و راند که فرصتی اکثر صحایف میداد و نشانها
 بر خواند و تمامی علوم بیاندازی و کمانداری و رسوم نیزه بازی و تیغ گذاری آموخته بعد کمال رسانید و بیچاره
 چه شتر که از هر کمان بود و در صفات نجسته و اوصاف مستحسنه و راستی و نکوی و خسر و مندی و خوشنوی
 مشهور گردید **میت**

نکو روی و نیک اختر و نیک خوی	بدل راست باز و باب استگویی
در رایش بر تند میر و محتاج خیر	ز ماضی رایش بجز محض خیر
به گیتی ندیده کسی رنج آرد	دل راستان راستی رنج آرد
با این دانش محله و گمین و فر	گمانند آید که باشد بشیر

و بهر سیمین از بهر شتر خود بسیار به قوت و نورمند بود که درختان قوی را از جابری میکشید و فیلمان
 که و پیکر را بر داشت بر زمین می افکند و در آلم گرد بازی و جنگ همه را در سازای و جنگ مشتاق
 و بهر گشتی نظیر خود داشت نظم

و که راز دست گرفته بود و دعوای جان مایه مر و ن خود و صحبت زن نیتین داشت ترک جهان بینی نموده و صحرای
 رفته ببادت و ریاضت متغال و زید اما زنی اولادی خویش و ش مالک اندوختی بود چون هر دو زوجه بود
 صحرائیق طاعت بودند روزی نزد کلمان که کنعنی نام داشت گفت که هر کس که بی اولاد می شود روزی می رود در
 مادیت و جایز است که اگر شخصی اولاد نداشته باشد یا قمار برپیدا کردن اولاد نشود و از زمین خرد حاصل
 نماید چنانچه پدر زن بی اولاد و صلت نمود بصلاح بزرگان توالدین و برادران سن از بیاس و دیو گردید آن حوت
 پاسخ داد که اگر بر سر من شیخی آید بسیار ممکن نیست که با مردی بگاز صحبت دارم اما چون مقصود از اعا به
 مرتاض اموسته ام که از عالم ملکوت هر کس را میخواست با ششم طلب داشت فرزند حاصل تا نیم رابطه نیتین
 خوش وقت شد و درین باب اجازت داد و آن عورت را و شلوات فرستاد و خود در روز و به پاسداری قیام
 داشت و آنچنان احتیاط بکار برد که مظنه رسیدن آدم و را نجات باشد بقدرت خدا و مطلق آن زن از
 درون خانه بستن شده بیرون آمده راجه را فرود داد و بعد از ماه پسر و الگه زائیده نام فرزند و فرجام او را
 بدست زن دادند و بخت و بختین آیین آبتن شد و پسری بنیادیت زبردست قوی بیک زائیده نام او
 بهیم بین گذاشتند در روز ولادت او و ائمه غریب و قوی یافت که ناگهان در آن صحرا شیر میبست و آن
 مردم از خوف خور و دریا و بر داشتند کشتی بر سرنگ شد و بی اختیار برخواست و بهیم بین از قبل او جدا
 شد و برنگ کلمان افتاد و ضرب آن طفل رنگ سخت بخت گردید این معنی باعث تعب گشت راجه پانده
 دانست که این طفل بنیادیت فرورنده خواهد شد و بخت سوسین آیین قطار جن ولادت یافت در آن وقت
 آواز آسمان برآمد که چنانچه در عالم علوی اندر فرمان رواست در جهان مطلق این پسر حکم را ن خواهد گردید و بر
 محاربات بیکس حریف او نخواهد شد و از نه چه دویم راجه بهیم عنوان کل و مهدی و بطریق تو امان وجود
 آمد و این هر ترخ برادر در حسن خوبی و قوت و دلاوری نظیر نمائند و راجه پانده پسران و صحرائی بود و او
 سلطنت را و هر تراشت برادر کلمان که نامینا بود و در دستش پسر انجام میداد چون زوجه و هر تراشت بستن
 شد بعد از دو سال مضاعف گشت از شکم او بد آمد که آلتین هم سخت بودند و هر تراشت حیران شده
 میخواست که آن مضاعف را بر اندازد و این حال بیاس منفرشته فرمود که از آن پسران نامدار خواهد بماند و نه نامدار
 آن گرفت را مضاعف نشانند بعد از آن بموجب امر بیاس آن پسر و بر آن پاشیدند و او صد سخت
 شد بخت را و کوزه و دهن جدا انداختند با احتیاط نگاه داشتند و بعد دو سال آن کوزه را بر او
 کردند و هر یک کوزه پسری برآمد و از سه کلمان ترور و چون بود و گوشتی که در دهن آن کوزه و در دهن

صاحب و مخدوم و ولی نعمت و غذای مجازی تصور نموده سرمد را تقدیم امرش مددک زکروندی و
 سرانحن خلایق مرئی و منبلی خیا و زندی و دوا و دیش و عشرت و داندنی نظم
 چه نیک اختر کسی که بخت فیروز شود پیش بزرگان خدمت اندوز
 کسی که بخت و دولت پای گیرد بچشم بختیاران بجای گیرد
 در جوین پسر کلان دهر تراشت از دید و شنید اوصاف حمیده پانده ان حسد بر و خصم علی زور و قوت
 بهیمین آتش عنا و در کانون سینه اشتعل گردید از آنجا که دین گدازی آئین دین طاعت است و باطل باطل
 و انقطاع رشته زندگی آنها ساعی بود و بار با بقصد هلاک بهیمین که آن خدا الهه زبردست و زورآور
 میداشت و سیر و شکاک با اتفاق یک و دیگر در محراب میرفتند زهر و او چند مرتبه او را در خواب یافت و دست
 و پا محکم بسته در دریای گنگ انداخت اما چون حفظ و حراست الهی شامل حال او بوده اراده دشمن
 پیش زلفت و در هر مرتبه سلامت ماند چون و چه تراشت جد بیشتر را بهمه و ادوی قابل دانست ولی عهد
 نموده مدار کار جهانیا فی در قبضه افتد از او گذاشت بود و وجود من نیاید و چند برده پیوسته پیغام کرد که
 ما را از سلطنت محروم کرده اند من تاب الطاعت جد بیشتر ندارم بهین زمان خود را میگذرانم و هر تراشت
 خاطر داشت پسر منظور داشت و مقرر کرد که نصف ولایت بدهد و در جوین باشد و جد بیشتر معبود او
 خویش و بر بنا و ده رفته بر نصف ولایت حکومت کند بنا برین مشورت جد بیشتر را نخست شهر بر نا و ده
 پیش از آن که جد بیشتر در آن شهر برسد و وجود من کسان خود را فرستاد و تعلیق کرده بود که عمارات الصنع
 و قیر و ریمان و غیره و فلک تعمیر کنند و بعد از آنکه پانده و ان و بر انجا رسید و طریقه اقامت انداختند و قابو
 یافته آتش درویشان را آنها سوخته خاکستر شدند و ان بران بود و جب قران عمل آورده عمارات صنف
 و قیر بطریق مستر یعنی ستر و مخفی تعمیر نمود و پانده و ان بعد رسیدن در آن مکان از اول و میل معاندان
 واقف گردیده قبی در آن خانه زور و راهی درست کرد و ششی درست نمود آن عمارت را آتش داده
 از راه نقب بدر شدند و بیل زنی با جوش پسر خود که در آنجا آمده بود سوخته خاکستر گردید و کسان در جوین
 سوختن بیل زن و پسرانش را خاکستر گردید و پانده و ان با والد خود خویش تصور نمود و در شوه هلاک
 آنها به وجود من رسانیده موجب مسرت او شدند و پانده و ان بعد بر آمدن از آن محله در صحرا صید
 بلباس زاهدان و در مایه امان متبرکه که میر رسیدند و سیر ممالک و سپری شدند و در غفریت
 راست گشتند و شیر و گرگ نماند که می کردند تا آنکه در قلم رسیدند و در راه مرزبانان بناد و تر
 صاحب جمال و حسن و خوبی بے مثال داشت و در آن ایام و عشرت بکمال بلوغ رسید و در لجه و در پد

بران زور حیرت گز نه باشد هنر
دو پایش بنجاک اندردن سربار
چو خوشم گیر و بر تو نبه
پیشش چو پیل و چو شیر و چو مرد
چو آدوی آهنگ بر کارزار
نکردی برو تیغ فولاد کار
نبود آدمی بود شیر غریز
که بادا بران شیر مرد آفرین

و این از بیم سین خود بود و توانی که اندازی و این تیر اندازی از استقامت روزگار و تیر
اندازان کامل حیات و گذشته و علم این علم و عرصه روح مسکون بر فراخت و کوس ناموسی این هنر
در بهشت آتیه نداشت و این علم را بچندین عنوان کمال رسانید یعنی یک تیر انداختی هزاران تیر
از دستخیز نمود و جهان گزای اندام نمودی و نیز اگر خواستی تیرهای شترج در هاتق بست سدره بادو
بامان شدی و هزار تیر آن تعدادش برافروختی که هر نیک و بد را سوختی و همچنین از تیر طوفان باد
و خاک و آب هویدا ساختی و از تیر است آن مساندان را بر خاک هلاک انداختی و از جانب عدوان
اگر هزاران تیر برآمد آن را از تیرهای خویش در هوا براندی و در روزگاه افسون پروازی و
سحر سازی نموده گاهی بلند و گاهی پست و گاهی فرو و گاهی بالا نظر دشمنان و رآید و زمانی بصورت
میب نمودار شدی و ساعتی از نظر غایب گشتی و این علم خاصه اهل ملکوت است که تیرهای انداخته
بقوت افسون چنین کار بسته نامور و بروی کار می آورند و الا حوصله بشری و در که انسانی کجا طاقت
از تکاب و ادراک امثال این امور مجیب تواند داشت چون این ملک خداد و قدسی نهاد بود و وقوع این
قسم نامور و کاریها از بدین نتوان شد و نظم

همان ارجن پهلوان شیر دل
که از تیر او گشت گردون خیل
نخست دل دشمنان بشکند
اگر کوه باشد زین بر کند
خداوند او را چه سان آفرید
برو آن سرین کو چنان آفرید
جهان آن سرین تا جهان آفرید
چو ارجن بگیتی نیامد پدید

و همچنین گل مرشد بر او مان غیر مادی ایشان در ساری اسب و فیل و غراب و قو و اعد نیزه بازی و
تیر اندازی و سایر لوازم سپه سالاری بی انتها بود و بدینست

بنیروی مروی و فرنگ خویش
بگردون بر فراخت او نگ خویش

و اینها هرچ بر او ربه مگر نوعی افلاص و دیگامی داشتند که گویا آن سرخنده بدایع موجودات
یک روح را تجزیه ساخت و در پنج قالب انداخته و جدا بیشتر برادر کلان را هر چهار برادر خود

درین جنگ آمده مشرک کلاشده بود اندویدان شوکت و دولت راجه جده بیشتر عداوت کمین و حسد فرمون
بتازگی دل اصرار کشید چون نصرت شده در مستنای پور رسید این در دول را با رفیقان
خویش در میان آورده و برانداختن بنیاد دولت راجه جده بیشتر مشورت کرده صلاح بنگنان بران
افتاد که بختن قمار بازی آماسته و مقام هر کل پیراسته ملک و مال از و باید گرفت بنا برین صلاح
راجه جده بیشتر را از اندر پست طلب داشتند بعد در بازی سخن مجلس تمام ترتیب داده و کعبه تین تذویر
در میان آورده چون تقدیر قمار و مطلق بران رفت بود که راجه جده بیشتر با پلوران سرگشته
بادیه ارباب و ابله پامی بیابان افتخار گردد و با وجود آن قدر عقل و دانش مغلوب فریب آن بفا بازی
گرفته شش روح بقمار کرده خزینه و نفینه و نقود و اجناس و جواهر و داهرا از اندازده بختیاس
و سایر اسباب سلطنت و شهر بازی و تجمعات ریاست و نادماری و ملک و مال و اسبابان

و اقیال در باخت و از جمیع اموال و خزان دست خالی ساخت اشیات

طبی بقمار یافت مایل افتاد پور لهما مایل

و انگیزی قمار بازی گسترده بساط فتنه سازی

منشست و خزینه بکشود مایه بخت سارخانه پیچود

شد گرم مقام فروش ساز ز نقش بمل حریف کجبار

هر دم بفریب جاودانه می باخت قمار را به سانه

اوساده دل و حریف بیکار افخته و مانع فتنه بیدار

آشفته خور شد و نظر باخت تمام مال و منال خویش و رخت

چون کرد مال و گنج و بار بر ملک قمار و نوبت کار

شد پرویز دست فتنه پامال تی ملک با و بهاندونی مال

بر باخت با و سپهر ناساز کج باخت با و حریف کجبار

منشست با بخت و دینی بر خاست بعد بیای کوبی

چون از ملک و مال چیزی نماند آنچنان مسلوب العقول گردید که هر چهار برادر و بستان خود را پس

انسان و رویدی آنکه نه وجه هیچ برادر بود و نوبت نوبت در باخت و تروع این امر موجب حیرانی

نظاره گریان و باعث برنامی او گردید و در شش^{۱۲} برادر و در حوض سنگ ملی و ملی از می نمود و پری

باین نیاگان خویش فرمانروایان روی زمین را طلبیداشتند چنان عالی ترتیب داده بود تا هر کس را که
 آن دختر پسند کند در عقد زوجیت او و آید و آن را در زبان هندی سونبر گویند و راجه مستور چون کلان
 بسان قنق در میان ایستاده کرده مایهی طلبان بستند و دیگر کلان از روغن پر کرده زیر چوب بر
 دیگران گذاشته و کمائی در نهایت بزرگی و غنی نهاده و شش بط نموده بود که هر کس این کمان را زده
 کرده مایهی انبلا سچوب به تیر زده و در آن ایک روغن اندازد آن دختر در شناخت او و آید روز
 دیگر تمام راجهای و آن عرصه در آمده بتقدیر نظر تقی و دریدند و احدی از عهد این شرط نتوانست برآمد
 پانزدان بصورت گدایان در گوشه تماشا می بودند و در آن وقت ازین برآمده کمان که در غایت شغی بودند
 کوه پنهان تیر زد که مایهی طلا و نیکایی جدا شده و دیگر روغن افتاد و نگاه دست راجه دروید را که
 در پدی نام داشت از میان چندین راجهای فالاشکوه بزور بازوی قوت گرفت نظارگیان
 وقوع این قوت و جسارت آن گدا و شش حسیه را نماند و احدی را یارای آن نشد که مقاومت
 با و توان کرد و تقدیر انلی بر آن فرستد بود که آن دختر را پنج شوهر شوند لهذا پانزدان هر پنج برادر و چوب
 امراد خویش آن را در زوجیت خود با و آوردند هر یک هفتاد روز فوت مقرر کرد چون در دستاورد
 خبر رسید که پانزدان حیات هستند و وقت راجه دروید را بزور گرفته اند و هر تراشت حسب الصلاح ارکان
 و اعیان کسان خود نبرداده ایشان را طلبیده و شفقت پذیرا شد و آفرید و جایز ولایت را منقسم نمود و نصف
 بر دروید و پن پسر خود بکمال داشت و نصف به پانزدان مرحمت کرده با یک دیگر ایشان عهد و موافقت و
 روابط اخلاص و میان آورده پانزدان را رخصت داد که در شهر اندرست بر ساحل های جمعی که نامی ای
 آن شهر غنی مشهور گردید و رفت و اقامت در نزد راجه به بیشتر در آن شهر رسید و با اجرای احکام
 حکومت مقید شد و بزور شمشیر و قوت مردانگی اکثر ممالک فتح فرموده و فرادایان کثافت گیتی را ازین پیر
 گردانید چون وقت وفات بسیار به رسید جنگ راجه بود که آید او را میسر نشده بود با تمام رسانید
 جنگ راجه با مصلح پسند عبارت از عبادت عظمی است که انواع الطعمه بخندین هزار بر زمین میزند
 و ظروف طلا و نقره با انگارته خیرات می کنند و فسونها خوانده اقسام افندی و عطریه و اجناس نفیسه
 در میان هم عناصر انداختند خاکستری سازند و عمده ترین از شرایط این جنگ آنست
 که راجهای روی زمین هیچ آمده تمامی امور و عبادت حتی که آب کشی و لغام نری و اند شوی و دیگر جزویات
 بذات خود بجای آن در این عبادت آن را میسر شود که کشش بر تخت کشور جاری باشد چون راجه
 جد بیشتر را فراموش گیتی طبع و منقاد بود این جنگ حسب المدا یا انجام رسید و دروید و پن نیز

بی موسم دادند و ماهی و خرگوش و دیگر حیوانات بچ غیر جنس را نمیداد و دیگر شگوشها که باعث مهارت بوده باشد نوحه
گردید و انبیا ان شکون و واقفان اسرار ظهور و بطون گفتند که از وقوع این علامات در اندک زمانی به پسران
و هر تراشت آفات و بلیات بدید خواهد آمد بکلی به نتیجه بکار میمانست و تا بود و خواهند شد با کمال پاندهان و در
سحر و قیام یک و این طرح انعامت از نخستند پس از چند سال ازین بقوت بیاخت خویشت و مانند لک
که عبارت از مکان فرما نروای عالم ملکوت باشد رفت و راجه بدیشت با برادران و دیگر قدم ترده در راه گذشت
تا می آمدن شریف و بقیع منبر که که عبارت از تیر خدایا شد طواف کرده سیر عالم نمود و ازین خیال در اندک
برده انعام فزون نیرانند از ان ملک امده است با سباب و تملات بسیار آمد با برادران ملحق گردید پاندهان
و دوازده سال در بیابان محن و شاق بی پایان گذرانیدند و قانع غریب و سوانح عجیب با آنها عاید گشت و سال سی و نهم
در شهر بیراتمه رسیدند نام خود را تبدیل نموده نوکر راجه بیراتمه شدند کسان و ده دهن هر چند جست و ده نمودند
ایشان را هرگز نسیا نقتد چون سیزده سال با اقتضای رسیده خود با را ظاهر نموده پیغام بدید و دهن فرستادند
که حد و هیت ما را رحمت سازد و او از روی دعوت قبول نکرد باز پیغام نمودند که اگر زیاده است باشد برای
تمشیت امور و حیثیت و تحصیل قوت هر پنج برادر را پنج موضع که کتمل و کرنال و اندکی و بر ناده و اندک
بوده باشد عنایت نماید تا بران قانع باشم و کار بجنگ و پرخاشش نکشد و ده دهن از روی همت
که داشت بنا بر اعلی که او را نزدیک رسیده بود و با کمال پاندهان این قدر حاجت کشیدند و هر پنج موضع عنایت
کردند صلح قبول نکرد و دستار بر جنگ داده از اطراف عالم با جماعی و رایان و الاشان که با و محبت آنها
یا اطاعت القیاد و قنقه با عانت و امداد طلب داشت راجه بدیشت نیز خویشان و مستبایان و اخلص من
خود را که کتب پانروای ملک بودند با استعداد و استقامت غلبه و راندن فرستی فرما و رایان و الا قدر رایان
مالی مقدار و پانروایان صفت نمکن و دلاوران شیرازی و تهمنان شیرانگن و تیغ زمان قیل تن و پهلوانان سخت
کوش و جوانان جزیره خردش و بلایان فیل و پیکر و پر دلاان شد بگر و مبارزان رزم اندیش و شجاعان شجاعت
کیش و گمنان شیران بشیه بسالت و نهنگان و دیاسه جلالت و مردان میدان و فدا گردان و عده بسیار بود
چون کوکب همان و دیگر بیابان و قطران باران و برگ و دختان بیرون از حد و شمار با تملات حرب
و دیگر و اسباب جنگ و کارزار و شیلان نامدار و اسپان با و رفتار از اطراف ممالک و اکتاف ملکات
از هر دو طرف آمده کار طلب شد بهیچیک که اجتمع این قدر عسا که در هیچ معرکه نشان ندیده بود نظم

فرمان سپه جمیع شد پیش ازین
نمودار شد لشکر تنگ بخت
فرمان سپه جمیع شد پیش ازین
چو رنگ بیابان و برگ و دخت

را معرکه نشان و هر زده گویند و آن سخن آورده حسب الامر و در جودین خواست که برهنه کند و آن وقت
 آن عقیقه عاقلش بود و بکناب ایزد تعالی که ستا را عیوب است مناجات کرده است و عاقل حفظ ستر خویش
 نمود و تصریح و زاری اویدر گنج حبیب الدعوات استجاب گشت چون دو شاسمین بی از زم پارچه از
 بدن او برگرفت بقدرت الهی پارچه دیگر بر دوش او شد و شاسمین آیین و دو شاسمین لباس آن عقیقه بر می
 آورد و از قیاس گشت دیگر بر او مرتب میشد چنانکه دو شاسمین از بر آوردن پارچه پانزده شده آن قدر
 پارچه اندک آن حضرت سرشت بر آنکه اندک صراغزدان بود و بالقره و دو شاسمین دست از او باز کشید
 و آن حال بر حاضران آنجناب عجب عاقلی گذشت همه کس از دیدن آن بی از زمی چشم بر بستند و بر
 در جودین و دو شاسمین و رفیقان آنما زبان لغت بر کشاوند و در جودین ازین سخنان بیخ کنایه نیاورده
 با وجود گرفتن ملک و مال بران شتر را داد که یک بازی دیگر باید باشت اگر چه بیشتر بود هر چه از ملک
 و مال باشت است باز آن را با و یا شد و اگر دین مرتبه هم باز داد و از ده سال بعد برادران و صحرا
 بگذرانند و سال سیزدهم و معموله بطریق اضافی بر و اگر در آن سال نگاه نشود باز ده سال در
 بیابان بود و یا شد و یا شد بیشتر که نقل او از دست رفت بود و بخت خفت بدین شتر با بازی
 کرد آنفا و دین مرتبه نیز دین بازی را در باخت و با نیای و عدد و نصبت شده و بعد برادران و
 در عید و یا صحرا پیشین گرفت و آن حال کرن که عید و بخوابان پانزده و آن بود از روی ظرافت گفت
 که ای مرد و پدی همراه پانزده و آن چه امیدوی بملازمست راجه در جودین باشش او در نزوحیت مروی
 متفرخ بود که آن مرد ترا بکار نیاورد و نیز و شاسمین تسخر بر زبان آورد که پانزده و آن حکم خود مرا یا ناند
 چهار و آنها چه خواهی کرد یکی از ما بشوهریت خود قبول کن تا با سودگی بگذرانی همچنان بدگویان و بنو سخنان
 باستند و طغری گشت و خفت ده می کردند پانزده و آن شتر منده و سرانگنده می بودند و یکم سخن خواست
 که جزو بازی خود و مقام ازان بر زده گویند و یا را بجلد بیشتر و آن باب اجازت نداد و بوجوب
 شتر ازان مستنایا بر آید و بعد برادران و صحرا آنها گویند که چون پانزده و آن از آن شهر برآمدند تا گمان
 زمین بر زده و آمد و برق و ساعده بدوان ابرق هر شتر لغزید و با آنکه روز گرفتن آفتاب بود تمام کشف
 گشت و در دستار و آسمان کمال صابت افتاد و هر کنار مستنایا بر برگردید و بجا نوزان
 صحرای بجانب آبادی آمدند و متعادلان و در زبانه از شهر رسیده فریاد کردند که گمان بالا آمد و در و آن
 شتر آواز نمودند و گل نیوفرو و سخنان بیابان بشگفت و آب دریا بالا رویه رفت و در سخنان بی

دشمنان را ناله کرنا

دشمنان را زده و دست و پای

تو گویی که با قیامت و زید

زمین پاره شد آسمان برورید

پانزدان لشکر خود را بهشت بخش کرد و افواج بر اول و چند اول و در غفار و بر غفار و قول و طرح و نظم یعنی
که باید ترتیب داده و به پیکار و در خدمتین بهیم بین در میدان آمده آنگنان نعره حبیب بر زد که زلزله در
زمین و کله در زمان است از آن آواز هم لنگ فیلان و اسبان غنای نیکند و اکثر مخالفان ترسان و
لرزان گزینند و گزگران بدست گرفته و بر سر گردانیده بیک ضرب چندین هزار غراب را با سواران برهم
راخت و فیل و اسب را بر داشت بر زمین انداخت و آدمی را بر آدمی زده کشت و بسیاری را با
از دست استخوانها بر شکست نظم

که از گرد که را بکندی زمین

همان بهیم دیوانه بیل تن

تو گویی بلر زید و یا و کوه

یکی نعره زد و در میان گوده

چو پولاد و سنگ استخوان

بگویند گو پال گزگران

بکندی سرش را بیک دست نند

کسی ناکه دیدی ننگدی چو مور

صد افکند و صد کشت و صد نند

بیک زخم کان بهیم آهست کرد

بیک ضرب شدت از دست بهیم

هزار و صد و شصت مرد و جسم

و از جن نیز نعلی کشید ز میان بگله گو سپندان و در آید و افواج اعدا در آمده سنگ جمعیت طاعت و در هم گشت
و تیر خا شکاف کثرت خون هزاران هزار کس بر زمین ریخت گرده گرده مخالف بر خاک پلاک انداخت و از آن
بوق آماره قیامت نمود و ساخت نظم

زیر آن کیوان گذاشته خروش

چو صد خروشان و صد بگوش

تو گویی که صد قیامت و مید

خروشی بر آمد که کیوان شنید

بخشند با و کسی نام و تنگ

ناتوان کس پیش از آن بگنگ

پدر اشیر غریب و آهیم

گزینان شدند و لیوان چید

نیمین و در همین افواج خود را ترتیب و تسویه نموده حلقه فیلان یا کوه بر گشتوان اراسته عقب

هر فل پناه سوار و پس هر سوار پشت پیاپی بر گماشت تا هر گاه فیلان را بر سواران بگذرانند سواران
چو پیاپی از دهنال روان شده کار پر دای نمایند و عبا کرد و با بسیار ساری بهیم که قیامت و در ناچاران

سپاهی بکثرت نژاد و شمار
همه تنی و اما آن فخریست گنار
سپاهی تو بیک سپاهیان نژاد
سپاهی چو کاشته پیاپی است
خدا بر زمین پشدر را جانمگاه
ز بس جوشش لشکر بی را و در آ
سپاهی مذموم و ملعون بی شمار
ظفر پیشگان وقت خط شمار
در اندیش هر محاسب برین
همه نیزه و گرز و خنجر بدست
نه از دم آباد را ماند را و
بسیط زمین تنگ شد بر سپاه

چون سعادت گزید گیت که اکنون به ناما خسر شهرت دارد و مشرب ترین اماکن و بزرگ ترین معاقد
شماره و بقول دانشمندان هند بر ما که در ایستادگی و آفرینش جهانیان اوست به بیایج قدرت صانع بی است
و بدان آنکه شریف از گل خیل و فریاد عالم وجود آمد با نقای ربانی همان جا عالمیان را بصره مشهور آورده
انتظام آنای عالم گویند و ایجاد و نظام سپاهی سلسله کون و فساد و گردیده و اعتقادان جماعت آنکه کبریا
از اهل قریب و دکان کل قالب خسر می کشی کند از آن دو بار و در دنیا که عبارت از تناسخ بود و باشد
نجات یابد و جنتی بهشت برین نصیب او شود و لهذا آن مکان فیض نشان را برای کارزار مقرر کرده و عرصه
پیکار چهل و بهشت کرده و مقرر گردید و از طرفین افواج چون دریاست موج از پی همی رسید و بسان
و اما که خیز و ن از حد قیاس نمودری گردید از کثرت گرد و غبار چهره زمین و آسمان ناپیدا و از بسیاری
جوش و خروش آمار شود و خسر هویدا بود و صاعقه لغام از او خور و شش بوق زلزله انداز و غلغلای
نهرو گدازد و از او مل قیامت ساز لرزه و زمین و زمان انداخت و هوای بای شکر و شکر و غلغلای لشکران
گوشش تنگ که ساخت نظم

به آمد زهر و سپهر بوق و کوس
بر لرزه کوه و بقیه دشت
در ای بکر تاب و فریاد تنگ
ز فریاد و خمره گاه و دم
ز غریب کوس غار تنگ
بجیر و بقیه چون تند شیر
ز غریب کوس غلغلای
خروشیدن کوس زمین کاس

زمین آهین شد فلک به کوس
غریب از نهم آسمان و رگدشت
زهر و خمری بر فراز روی رنگ
بهر بران بصره ای که گم
بر انگشت سیرخ و کوه قنات
در آه رقص از همای و لیر
زمین لرزه افتاد و کوه را غ
خوشه و داد و دجان هر کس

و کرن دودشامین دشمن پنج بخش گردانید این بهادران میدان و قوا و مبارزان عرصه مجاد در زرنگار
آمد مبطی که شیر را یکصد رابا از صفت کلنگ را پریشان سازد و صفت پانزدان را متفرق گردانید و اکثر
ما به تیر خارا گذارد و شیر را بدو بر خاک انداخت و جوی خون روان ساختند

چون شیران جنگی دما میکنند
ز تن جوی خونها می برخیزند
یکی جنگ کردند بر سان شیر
نشد هیچکس جز از جنگ سیر

علی الحیدر من میگویم تمام کار پروازیهان نموده نوعی جنگ کرد که احدی را تاب مقاومت با و نماند گویند که هر
روزه و هزار کس را بقوت سحر خه شهابست و زور با زوی شجاعت بر خاک پاک می انداخت و هر روز علی التوابع
جنگ میروانده و اینچنین غیر و مر و زانمود که زیاده از یک لکه عرابه سوار و قبیله سوار و اسب سوار از
دست او کشته شدند

در افکنده خود را و دران کار نهاد
چه شیری که گویا افکنده و رشکار
هر گام سی گام جستی زجا
بهر زخم فیل فلک می ز پای
بهر ضرب چندی کشتی گشت
بهر زخم جوست بر اندی ز خون
بکشت از دلیران یکصد هزار
همه رزم سازان همه نامدار

بعین آئین بهادران رزم ساز و دلاوران تیغ باز که کشته آب زلال جانستانی و طالب مطالب
جانفشانی بودند از هر دو طرفت رو به هر صده پیکار آورده هر یک مبارزه نمود و طلب کرده پسر با پدر و مرد با پسر
و شاگرد با استاد و برادر با برادر و دوست با دوست و دشمن با دشمن و مادر و زن و پسران و دیوانگان و پستان
از هم شش رفت جنگ می کردند و بهر یک زخمها زده از دست یکدیگر کشته می شدند و اینچنین کارنامه بطور
آورند که تلایک از عالم ملکوت بهمشای آن در رسیدند که اکابر استاک بهزادان حقیق نظر آرگی بودند
و زبان تحسین و آفرین بر بهادران جانفشان میگویند و مدح و ستای و دلاوران جانستان می نمودند

چو صفت دای گردان بیا بختند
بمان هم بهروان خود خود استند
دباوه برآمد و در آن روزگاه
تو گفتی بماند ز خورشید و ماه
چکا چاک پنجاه است از هر دو سو
ز خون شد همه بر زمین گوی جوی
پادشاه و پسر پادشاهی هر
هر مستقر تا عیب آید سپهر

از کثرت خونریزی جوی خون روان گشت و از بسیاری خون باری گریه و غمناک عصبه پیکار از غم گشت

اکل و شرب نمود و تارک زندگی نگشتند و گروهی بنا بر فساد عالم از با هم بلند افتاد و جهان شاد شد و نظم
 از شدت غم جهان بپوشید
 غم سوخت هر دین بجان بجان
 تا آنکه مشه جهان جهان را
 آشوب قیامت از جهان نجات
 شدون از زمین آسمان نجات
 گرفت فلک متنازه باری
 بنشست ملک بسوگواری

با بجله اگر چه راجه بدشتر اساس زندگی مخالفان از پادشاهان خست و نصرت یافت اما از فرو شدن عالم عالم
 نوی حیات خصوص از گشت گردیدن برادران و خویشان و دوستان و منتسبان با تقصیر منکران و مردمان
 و مرشدان و استادان بسیار افسوس کرده نظر بر بی بقای دنیا و بی وفائی مایه پادشاهان و دل از تعلقات
 برگرفت بلکه از زندگی سیر گردیده خواست که ترک عاجز نموده بتلافی و تدارک این مصیبتان بهبادات
 شاق و ریاضات مالا یطاق بپردازد لیکن بهیکم پیام در روزگار و افتاده و حق از حیات داشت نصیب
 دل پذیر و عطفی نظیر او را از آن وادی باز داشت به تقدیم احکام سلطنت و جهان داری بهدالت
 گسری و رعیت پروری و شرح انواع تصدقات و خیرات که تفصیل آن در کتابها گنجد بهمنون
 گردید راجه بدشتر بموجب امران مظهر خفایا و کمالات و بادی وادی بجله ملکات دل نهاد و عامر
 سلطنت مشدود در مسئولیت بود و بلازمست و بهر تراشت تمیز بگو از خود رسیده
 از گشت شدن و وجود و دیگر بهر نفس عذر را خواست بعد از غنیمت اجازت از و ذیبت افزای
 او بنگ نسران و است و تزیب پیرای سر و جهان کشای گردیده با اتفاق هر چاره را در خود که کار نامه
 مردانی هر یک مشهور است اکانت گیتی را در حوزه تصرف و در آورده لشکران روانان روی زمین
 با نسران پذیر خویش گردانید **نظم**

شیران جهان شکاک کرده
 و در چنگان گشت اند کرده

بخش باید و یار بهدم
 عهدش بطرب و فضل تمام

چون بر اساس و براب بدشتر رسیده بود که اگر بگام اسوسیه بتقدیم رساند سافت طرد و کن خاطر
 که از گشت شدن برادران و خویشان قادر و تیر کفایت جرایم متقدم و مملو میبماند شد با سلطان
 هند این بگام عبارت است از عبارات مخصوص آن کسین نظام است که قصد تحقیر و مسکون داری که بپندین
 اوصاف موصوف باشد بدون بنده در بیان مطلق عنان می سازند و فوجی از بهادران مست لشکر و
 دلا و دین تیغ زن و دین آن تعیین میکنند و آن اسب را روده خویش در کفایت عالم سیر می کنند و حکام

کسی فی باصطلاح الی هند عبارت است از بیست و یک هزار و صد و هشتاد و نعل سوار و بقدر زمین عرایض و
 و یک لک و نود و شش هزار و صد و سی و سه لک و هشت هزار و پنجاه و بیاید که تعداد یک که این
 پنج لک و چهل و هفت هزار و یک صد و بیست نفر باشد و این حساب کلی و تمامی لشکر هر نین نو و هشت
 لک و چهل و هشت هزار و یک صد و شصت نفر آدم سوارانی نعل و سی و شتر و غیره و یک و در عهد پیکار
 آمده بودند و آن جمعی یازده کس که پیش برادر پانزدان کشش کس و دیگر باشند نده و مانند دیگر
 چهره در عرض شهر و در بصره تحت در آمده و با پیای مرط و مرگ شدند و از بس که عالم عالم ذی حیات و جهان
 جهان الی نفوس بر خاک هلاک افتادند و فرشتگان از قبض ارجاع و لشکر کثیر از پیشش سوال و جواب
 عاجز و مانده شدند و آن قدر شجاعت میندان رزم ساز و در سپه شهادت یافتند که در هشت برین جای برایشان
 تنگ شدنی شایسته خلعت کارزاری بر روی کج داده که تا در کجا رها نشود و کسب صفات انسان صورت اینجا و پذیرفته
 بدینگونه پیکار نشان نمیدهند و در وصف تواریخ اسلاف امثال این محاربات بدایع از زبان روایان
 پیشین نقل نموده اند لغایت این فتح چهار هزار و هشت صد و سی و پنج سال تقصی می شود تا حال این
 محاربه میرب اشل محاربات عظمه سلطانین و الا اقرار است بل آثار استخوان و امثال آن در آن مرز معاینه
 می گردد و منتظر

به پیوسته جنگی که از آن نشان
 ندانند که این و گردون گشتان
 در آن گونه پیکار آمده پدید
 که شمر روح گرد و گشت و شنید

از وقوع شدن این نوع جنگ عظیم و کشته شدن خلقی بشمار کثیر در یار با داور و اعانت طرفین آمده
 بودند و در اصهار و بلاد و قصبات و قریات اطراف گیتی نوعی مآثر روی داد که بجزیره و تقریر راست
 نمی آید بر طرف مادیان از در و پسران و زنان از عادت شهران و عماران از قضیه برادران و دیگر
 عوارض از غم خویشاوندان و دشمنان دل خراش و ناله جان ترشش بر آورد و نام هر یک از
 کشندگان بر آورد و شیون و غمان نمودند از غایت قهر بر جستان و از طایفه رستم بر جستان و از در و در و
 مر بار کردند و آهنگ ناله با وج فلک رسانیدند و نظیر جان گدازیدند و ساقطند و خون بجز اینچه با ریخته شد و
 دریا و بیا لشکر خرمین باریدند و شعله شعله آه افشیدند و بدین حال دنیا و نهاده که فلک از زمین آن غیر
 و تا شمع خوروی و کوکب بنزاران چشم بر حالت ایشان گریستی بسیار عورات مآثر در و تاب افراط غم نیاورده
 آداب تنی نمودند و بیشتر از تنی دبال و انسته خود با و تامل انداخته تا که سر کردند و از تنی ازین صیبت ترک
 را ان و بان مود

ایمانی بر او زد و در خوش و طهور در کمال قریبی و خوش دلی سیر و طبع میکردند اهل حرفه و صنایع از مکاسب خود را
سودمندی برده و به عبادات و طاعات اکتساب محاسن صفات اشتغال می داشتند و رسم و زودی و در برتری و کینه
و فساد و فتنه زشت برستی برمی بست امنیت و بیعتی که طاعت و محبت طرح اقامت می انداخت بهمانسان
در بحر و بر و باد و باران و در پیش و در پشت می دادند و غم و اندوه و غل و امساک از دلهای بی انداختند نظم

نورانی در چشم عشرت خیار / نورانی در پائے امید قار

بیدان دولت نیک اندیش / زمین کامیاب زمان کام بخش

حالت نوعی روح یافت که شیر و گوشت نه از یک منهل آب می خورد و باز و در اج دیگ مقام آرام
میگرفتند رباعی

ز حال او شده باز غیبه خست کنگ / ناهن او شده شیر سب زین شغال

نارین دراز کند و زمین درو بخ / زان فرا کند و هوا بد چنگال

سما و شش بعدی بود که هر روز هشت تا هزار مرتبه از مایه افضال او سوره نوح را پیش محفل می ساختند و
لایق جان روزگار در عرض آرزو سمند مرادی تا فتنه بیست

بهر کس که وی عطایش رسید / و کز نسل او ننگه سستی ندید

راستی و راست گوی آنچنان داشت که در تمام نخل و بلوط و دروغ نیالوده و غیره در راستی حرفی بر زبان
نیاد و در چنانچه درین وادی روایت چند مشهور است بیت

راستی را پیش خود کن حام / تا شوی در هر دو عالم نیک نام

حق انبیا و فضیلت شناسی او نبی بود که تا این زمان فرستاده بود و این و آئین او عمل می کنند و در کار خلاق
و در صفات بزرگی او از عبادات می شمرند بیت

کمال همه باز نفس بیرون کرد / یک شمع هزار شمع روشن سازد

نیک نامی و فرزند و نسب جامی او خطی که تا حال پیاپی هزار و هشت صد و سی و شش سال می گذرد و تا این
بلورن او برادر نیک جهان نامی و در جراید روزگار و وقت اهدام بند بر قدم کرده حاصل او صفات حمیده و

صفات پسندیده و اخلاق حسنه و آیات مستثنی و جلایل شمایل و جزایل خصال آن سر آمد پیشگان
روزگار را در تحریک است و دست رباعی

زین را چه بود خامه زبان کوه / فغان کتد و دست و زودان کوه

زنگنه و شرف پیش طاق آید پیش / کینه اش را راست برسان کوه

هر دو را با اندیشه خبر یافته با استقبال مشتاقانه اقبال اطاعت و ایصال پیشکش میکنند و در صورتی
که احدی از حکام اطراف از اقبال اطاعت انحراف و سزد و آن اسپ را بر بند و محاکمات تعیین و بنابر
اسپ با استقبال و گوشمال آن بی اعتدالی می پردازد و بگویند آئین نشانی از عیان اکناف عالم با مطیع نموده
بنکاران خود می رسد و این جنگ آنرا پیشتر شود که تکلم او بر تمام عالم جاری باشد چون راجه بدو بیشتر تمامی راجه ها
بهشت انجمن غالب آمده بود حسب الامر بیا سس و بیو تقدیم جنگ اسوسید و مقید شده مصلح مملو به
فراهم آورده و اسپ معروف بصفتی که در کتب نوشته اند یعنی فقره جنگ باشد و هر دو گوشتش آن
سیاه باشد بهر سائیده بقاعده معین سر داد و از جن بر او زخمو با افواج ظاهر و دنبال تعین کرد
اسپ و هر ولایت که میر رسید حاکم آنجا با استقبال آمده قبول اطاعت می نمود و احدی را یا نای آن نبود
که سر از انقیاد بر تافته تحلف و انحراف تواند ورزید

هر جا که پیش رسید	اقبال بر بند پا دیده
نکوش چه بفرق بر بند پیک	در جلد راجه افتد کیک
خمش بظفر جز بر بخیر	دولت بقیاس شیر و خیر
هر قلعه که او بین بخشاد	ادوم نهاد و فصل فولاد

تا آنکه جن دنبال اسپ سیر اکناف عالم نمود و نشانی از وایان هفت کشور را مطیع و متقا و کرده و تقو
اجتاس بیرون از حد قیاس از هر دیار برسم پیشکش بدست آورده بعد از یکسال بلا از دست راجه
بدو پیشتر رسیده مورد تحسین و آفرین گردید و راجه این جنگ را با تین معین تقدیم رسانیده آن
قدح خیرات داد که بر همان اطراف ممالک و فقرای و مساکین از آذوقه نیایی تیار شد و در حدیثی از
و تنگ دستی بر آمده با وج تو گری و قبول رسیدند

شربت جوش مزاج تنگ دستی ماها	خست افلاس را فیض طایرش نعلدار
آب گشت بی تصنع بر حوض کربان	هر کج بود از میزای و مقام افتخار

بعد از غرض از این جنگ عظیم با سوره بهمانی پیرو نخست عرصه عالم را چون آفتاب عالم تاب و بر تو
حمایت و رعایت گرفت از شعث افار عدالت و تصفیت مشور گردانید کافه ملایا و عامه بر آید و بعد
از این در آمد و ولایت رونق تازه یافت و آباد گردید و بعد از آن بدو وقت و برون فوج خواجه
عالمیان می باقیافت و نقطه دو بانویس دادند و کشت پذیر و خرابه تمام و کمال مروع می شد
زمامت خانه بالیده پذیرفت و بی بی شتری و او و شجرات سر سبز و شاداب بود و گل بو یا و میوه لذت

فرو میرود آن زمانه انداز ملاقات بشری بیرون دانسته و تصدیق آن می ایستد چنانچه مشرق شکر لک می
 آن نامداران در کتاب جمایحارت قضیه اندراج پذیرفت آری از نیزگی شیت از و باج ازین متون
 ارادت خلق زمان و زمین است که در هر دوری خلقت جهانیان بطرز دیگر و در هر عصری آفرینش نمایان
 بنوع دیگر خواهد بود و عجایب آن قدرت خویش بنصرت ظهور جلوه گری سازد چنانچه علمای و حکمای بلند موجب کتب
 معتبره و صحف قدیم بر آن قایل هستند که مدار گردش روزگار بر قطران بر چهار دور است اول است
 هفتصد و یک و پست و هشت هزار سال و ابل آن دوران طفی و فقیر و صغیر و کبیر بصفت راستی
 و راستگی می و ریاضت و پرهیزکاری و کمال زور و قوت موصوف می باشند و عمر طبیعی آن
 مردم یک سال است و دوم چهار صد و یک و دوازده سال و دوشش هزار سال و درین دور عمر
 قوت و قناعت و صفات حسن نسبت و در اول دهم صد باقی می ماند و عمر طبیعی مردم ده هزار سال می باشد
 سوم دوازده هشت صد و شصت و چهار هزار سال و درین دور نیز عمر و قوت و نیکوکاری با نسبت دور دوم
 نه صد و ابل می گردد و عمر طبیعی هزار سال می شود چهار صد و یک و سی و دو هزار سال و درین دور
 هم از عمر و صفات نیک بدستوری که نوشته اند دهم صد باقی می ماند و عمر طبیعی صد سال است و این
 دور از جمیع ادوار زیور و فاسد قرار داده اند و ابل این زمانه از صفات حسن دور و آیات و معجزات نیک
 می باشند و درین جهت است که ابل ادوار سابقه قدرت و قوت بسیار داشت و موافق آن ازین
 معصوم و موعظ می شدند و ابل این زمانه که قاعد بران گیر و ارو اعمال می تواند شد آن را از طاقت
 بشری زیاده تصور نموده و در بحیرت فرو میرود و ماین ادوار از انقطاع رسته ظلم که متداول
 بیرون از محیط شمار و افزون از حد قیاس نشان می دهند مانند گردش چرخ عالمی التواتر می رسد
 و در وقت رسیدن دور دیگر برسان تبدیل بهار و شت احوال مردم بر حسن صفات و لطافت آیات
 بروشنی که بقلم آمده تبدیل می یابد و شعاع مردم بطرز دوری که میرسد میگردد و چون پائیدان در اواخر
 دور واپس برود و زمانه که مدت آن دور با تقاضا رسید و مل و عقل و در کجک گردید و اوضاع و احوال
 نمایان برگردد و علامات زمانه فاسد نمود اگر گشت چنانچه قصد ندارد و تعلیست که پیش از تحول
 دور کجک شخصه و بیست و ناپود که عصری عظیم بود و فانی عظیم از شخصه خیره بهشت روح عمارت نمید
 نمایا بسیار نفوذ از طلال و نقشه از زیر زمین آن خانه برآمد چون تا هنوز زمان حق شناسی
 برهان شخصه و فانی گفت که من از خانه از تو خبر میدهم نفوذ و غیبت که اذان بر آمده و خلق بتو
 فانه آن مرد یاس واد که من خانه را با نچه دروست بدست تو فرو رفته و ملک آن بفروخت و تمام

مارا پنج دغلی قیمت اگر این زر نصیب من بودی آن روز ظاهر شدی که آن خانه در تصرف من بود و
 که آن خانه ملکیت شست این نقود نیز از آن تو بوده باشد آن هر دو شخص بدینگونه میبرد و اگر با تو بود
 احدی با نقود دست نمی کرد حتی که با یک دیگر تعجبید و این ساحت غریبه را در عدالت گاه راجه بعد بشر
 آمد و در راجه که داشت اسرار غیب بود و مظاهر آورد که معتریب و در کجک میبرد نسبت مردم به خط
 منجم بود بان هر دو شخص منمود که با نعل این نقود و بطریق امانت بود و باشد بعد چند روز تعجب
 را فیصل داده خواهد شد چون در اسرار اوقات دور کجک در رسید و در وقت مردم در گون
 گردید آن هر دو بار و شست تری خانه مسطور راست نشود مذکور بر خلاف گفت گوی سابق و بعد از مناسبت
 و شست نشود یعنی با یک دعوی میبرد که من خانه را فرقه شتم ام نه نقود و دغلیه و شستری میگفت که
 من خانه را با قلم آن حسنه قیمت داده ام این نقود تلقین من دارد چون این مقدمه باز و در مسکه
 عدالت راجه رجوع گشت و دعوی طرح من مگوس بدعا گشتین بنظر بر پیوست به تلقین داشت
 که گشتی او مناع مردم به برب نزل کجک است ازین جهت دل از تعلقات برداشت ایستاد و آن
 ایام خبر پاکت تمامی جا و آن در وقت سری کشن و بعد از این جهان قانی بشری که در کتابها اجازت
 مذکور مرقوم است راجه بدشتر رسید قای حیات در برش تنگ آمد و عالم در نظرش تاریک گردید
 و با خود قرار داد که ترک سلطنت نموده قوشه عزت بسازد و لهذا بهر بخت بن ابیمن بن ارجن را
 که از اولاد هر قبیله برادرش و وارث نبود و قشقه فرمان روی بر پیشانی او کشید و پیچید بن هر شست
 را و در بر دار طیب کرد و ترک جهانیا نی نمود و گوشت او را از گوشتش و سایر چهارپایان گردان و باز و و پاس
 شاهی از حق برآورد و دوست و شست بهر شید و برادرانش نیز متابعت او کردند و به بافتن یکدیگر
 از شهر برآمده و به حواصی نهادند مرد و زن استنای چرخ عقب ایشان میفرستند و به اختیار گیر
 می کردند و به راندن ساسه نموده و دایر ساخت و هر قبیله برآمده و مساحت و در عهدی از و به ایشان
 به جانب مشرق روان شدند و سیر ولایت بنگال و آن حدود نمودند و در کین آمده و مقام آن نهادن گشته
 گجرات رسیدند و آنجا بود و در گذشت از یاد سری کشن و بعد هر گز که و در و آنجا سیر و ولایت گشته
 و مسکن و پنجاب نموده و در کوه هندی تا به فترت بر ایضات شاق و عبادات الا اطلاق کشید و بکفایت
 عصیان و بارای گنایان که برادران و خویشان را گشته بودند و در محوطه رفت که آن را به نعل
 عمر شرف بهشتند و ایران خرد را را کشاده پیشانی مانند رفت که آنها نشند و در و نی نیک آبی میادید و در
 آخرت رتبه بنده افتند و راجه بدشتر و در برت که داشت نشد با و آن لبش نعلی با و شست

آن نهادن پیش و آن در اند بر جاده طاعت قیام و بر محلی عبادت قدوس و در دیده مستکف گوش ریخت
و متغوی زاویه انزاشت بوده اوقات عزیز را در یاد و لب العباد بسری بر و فرخدا آگاهی از جبین زمین او و فتح
دشمنه عرفان الهی از پیشانی نورانی او لایح بود محاسن سفید برگرد چهره نور انیش از ندر خاشا عی از نور
خورشید ظاهر و فرغ حقیقت از ناصیه خاکستر الوشش بیان اش از شب با هر نظم

در خاک شکفته بوستانی در گردنم آسمانی

از خلق نشسته بر کتاری درون گشته چو تار

راجه آن عابد عبادت کیش را دیده از اسب فرو آمده طلب آب نمود آن آزاد از قید قیل و قال بهر یارب
جناب از دستمال از بسکه مستغرق عبادت بوده هرگز ندانست که چه کس است و چه می گوید را چه را
که از تشنگی سوزان بود نایره غضب و تهر شعله ز ماری جهان را که در آن خوابی افتاد و بر بگوشت
کمان برداشته و رگه های آن زانداخته از آن مکان بسکن خویش راهی گردید و در پیش قدم انیش
همنان بر صلاصت ریاضت قیام می داشت و مار در گنجایش او زبان بود از چند روز خلعت آن عابد
در گوشه عبادت مشغول بوده و گویند از تخم این زاهد و شکم آهوا دو که این قصه مشهور است پیدا
گشت و بر سر خود بپوشانج داشت از بخت او از سرنگی گفتندی صبی بر سر شاخ دارد اتفاقاً
در آن روز از عبادتی که در پیش داشت فارغ شده مشاوان و فرحان بقصد بلانزمت پدر بزرگوار
می آمدی از دوستانش گفت که این قدر بشادمانی می آئی مگر نه شنیده که راجه بزرگمت مار مرده در
گردن پدرت انداخته است مگر بی حقیقت واقف شده خشتناک گشت و بر کنار آب رفت غسل کرد

بجناب حضرت صبریت مناجات نمود که هر کس مار در گردن پدر من انداخته است بعد هفت روز
نه چنانکه نام او را گزیده بر خاک پاشد انداخته اضریت او بدگاه این وی مستجاب گشت چون از مناجات
فارغ گشته بلانزمت پدر بزرگوار رسید و بدید که جهان غلط در ریاضت مستغرق است و مار مرده در
گردنش انداخته اند و این حال به او از بلند آن قدر گریه کرد که پدرش از حال باز آمدن
گفت ای پسر هر کس که در گردن تو مار انداخته من و مادایم بذر گردم پدرش خست ناک گشت بیگفت

بسیار کردی که بر چهره راجه عادل رحمت پدر که در عاریا پادشاه دولت او آسوده اند چو عادت
بنمودی و همیشه از من بسیار کردی که از خدمت خویش باز نماند و فرستاده برینا مقدم برانفت
گردانید از استماع این خبر راجه ماد و غم عاید حال گردید یکی آنکه در خدمت عابد مرتابن مرده

وان داد گستری در حیت پروری نمل نیاگان و اسم خویش روشن گردانید میت
آسوده جهان بدولت او افزونت نظر بطلعت او

بسان راجه پاندو نیاگ خود شکوه دست بود اکثر اوقات در صحرا رفت به بکار اشتغال داشت و از
احمال رعایا خبر گزینی و محاطت عابدان که و بسیاران به بادت مشغول بودند نمودی چون مدتی بزم گذشت
روزی بصورت محمود و بعضی هم شکوه رسوا شده صحرا نود و پامون گرد و گردید با شیره و ذیل و خوش
و طبع بد داشت جانوران شکوهی را سر داد و پلنگ برق آهنگ صید نید و رنگ قوت نام نیاگ
نمودار ساخت و سیاه گوش داشت سیاه چشمان جادو گوش پتیر خیمه بد داشت
رنگ با بخت مثل حل بر سر هر گوش و رو با و رسیده و آهوا آهوا گیرند از و فریب آهوان را اسیر گردانید
باز شد پر و اندر شکوه تا چنگل و از کرد و چهره بجزارت و اقی دراج را بچنگل آورد و شاهین بشکار کلنگ
کار و دانی کار بر و چهره بصد فضا بلند پر وازی اشکارا کرد و بجای با مواج بال و پر چندین
مرغان و بچهره رفت اما ساخت سر و بسیاری طایران بی ساخت شکوه در جهان کبری
با فرمان نظر رگیان را نشاند کرد و باشت باشند گان هوا را بر زمین آورده و صورت افزای
تماشایان گشت از آواز طبل فرهاست مرغانیان مانند آه و در دست دان بر افلاک رفت
و از خوشنمای شکوه میان صفهای کلنگان مثل ابراز و زرشاد و متفرق گشت در سطحها صدف
طیور از چنگل شاهین و باز باز ترقت و در عرصه زمین صدف و خوشنمای از پنجه یوز و سیاه گوش بر
نخست گردید به پیر و قنقار گور و رنگ بر افلاک پاک انداخت و همی بناد و کندنگ نید و گوزن
را بی جان ساخت

بصور آهوا از تیر یک کیش	چنان خوش می سپید بر خوش
کشید چه و دستان همدگان تیر	چو شیر افتاد و در دنبال تغییر
گرویی بند یوز این بر کشود	گرویی تیغ بر گور آرزود
گرویی از رنگان بر داشت قید	بصور تیز کرد و دینی صید
گرویی باز مایه از داد	کلنگان را بچنگل باز داد

در شاهی آن حال آهوا تیر از دست راجه خورده با و جزو غنم میدید و با و تعاقب کرده و آنقدر
تردد کرد که از شکوه خوش جدا افتاد و از بسیاری جنگ و دو مانده گشت و تشنگی بر و غالب آه
برای آب بهر طرف گام شتاب میزد و قنار را گزاشش بر آستانه و در پیش روی غصت کیش افتاد

که با آنکه افسان می نمودند که خاکستر شده بود و تجدید راست کرد و خلعت بهی شادانگی پوشانید چنانچه
 او میان بد منظور سابق به بریدن سیرم و جانوران منجمه سرامی و نو انجی و حشرات بحركات اشتغال در زیره نمینگ
 اثر و از مشاود این کار پروازی و هر سازی و در گداب حیرت فرو رفته بانو گفت که حکم حکیم علی الفلاح راجه
 را بهر باغخانه مدد باید فرستاد اگر این حکیم مسیحا و م پیش راجه خواهد رسید بپاک کردش و شوار است فکر می باید
 که حکیم نزد راجه نرسد اگر گشت و بهتر را تفریق نژاد گفت که تو نزد راجه بغرض و مقصد میروی که او را از
 نزد من مخلص و او را نزد روال بگیر می هر چه می خواسته باشی آیین با از من بگیر و رنج سفر به رسیدن
 نزد راجه بر خود آستین کن گشت و بهتر با خود فکر کرد که اگر اهل راجه رسیده است شاید که از دشمنان من
 شکار من شود و بدقت بری که از ملک من منقعت رسد شاید من چیزی رعایت کنان این قدر که بپینگ
 بحسب خواست من رعایت می نماید از دست گذاشته برای تسبیح محنت کشیدن محض الهی است
 پس گشت و بهتر مغلوب طبع و خوس گریده با بپینگ گفت که هر چه میخواهی بده تا ازین جا بسکن خود
 مرا جنت کنم بپینگ خوش وقت شده و ما هر زده ام با و مر حمت کرد و گفت که غاصبت ازین جوام این
 است که هر چه از خود خواست کنی بی تنگاشی از دستها شود و دیگر با تو شرطی کنم که هرگاه مرا طلب
 کنی نزد تو حاضر شوم و خدمتی که شایسته ای بپذیرم آن منت کشتم گشت و بهتر آن جوام را گرفت برگشت
 و بسکن خویشش معاده و دت نزد بپینگ بگیمت خاطر روانه شده و بهشتنا پور رسیده و دید که راجه
 در پائین محفوظا است و در زیره و و مادر گیران و افسون گران و اطبا و حکما بر اطراف آن نشستند و
 قوی احتیاط بکار می بردند که احدی بر گردان نمی تواند گردید و درش که چگونگی نزد راجه رسیده و کارش
 با تمام رساند از آنجا که بر بهشتان بید خوانان نزد راجه آمد و در وقت داشتند بپینگ فرزند آن خود را طلب
 داشته هر یک را بصورت بر من آری بسته و میوه بدست هر که نام داده بسان بر بهشتان و دیگر از دربانان
 و حکما بپینگ احوال گرفت و نامزد و فرستاد و خود بصورت که یک خورد و بر آمده و میان یکم اند
 میوه که بدست فرزند آن داده بودند شش بهشتان گشت و فرزندانش که بصورت بر بهشتان متش مشقه
 بود و نزد راجه رسیده و عا که دند و میوه با بطریق تحفه گذرانیدند راجه آن میوه را با مر او و ز را ایشا کرد
 و بطلب یک میوه آخرین که در آن بپینگ با بهشتان بود بر آید خود بداشت و از آن که یک خود می
 در آمد راجه آن را دیده بکا منران انجمن گفت که هفت روز که در خویش زاده گفته بود که گشت و
 اکنون که آفتاب فرو می رود شاید که گفته آن بهشتان زاده و در فرزند شود و اگر بمن که گشت بپینگ باشد

گشتانی رستم و ویرانکه بهر حجب و مانع در پیش راه و مستجاب الدعوات بعد بخت روز جهان گذران ناپذیر
 باید نمود آینه و شادوم در ویش را رخت کرد و به پیش رویت ارکان دولت و ایمان مملکت ستونی از چو بگنان
 در میان و بیانی گنگ ایستاده که دره بنائی عمارت که رسیدن مار و اینجا مقصود نباشد بدان احوال
 نمود و باندا اسبان دانش پیشه و دانایان خرد و اندیشه دران حصار محفوظ پناه برد که تا انقضا کے ایام
 و مایه دران حسن حصین بوده باشد و در حواشی آن جمعی کثیر از افسون خوانان و مار گیران و دیگر گنج
 بانان مقرر کرده قدغن نمود که بدون حکم گیس را هم نگذازند که دران مکان تواند رسید و وارد و بستان که بر آن
 وضع زهر مار خرب بود و نزد خود موجود داشت و دران ایام غیر از ادب العباد و بختی ناپذیر داشت و بهر چه
 نخر و چاشمش روز وین غنای گشت چنان روز هفتم در رسید و چون یک مار بیکم آفرید که در صورت آدم گشته بقتل
 راجد و کان خویش را گشت در فتنه را و گشت و ستر نام حکیم که بقدرت حکمت کامله خویش از امانت و کان پنهان
 و تا میدی را بدو رسد و جهانی تازه و بیانی از سر نو خطا کردی علی الخصوص مار گزیدگان و تاریاق حیات بخش بهر بر روی
 و در دفع زهر مار با ناله میساید و کارد و دی با بختک طاقی شد و مار از نو رسید که گیتی و کجا میردی حکیم گفت
 شنید و اوم که راجد را بار می بماند که به در ویش راه و قاهر الکلام خواهد گردید و بهر ورم تا آن راجد را که در حد امتش بود
 و ستان و در دامن و امان بستاند بعد از آن که از مار گزید و واسطی و افسون پر داری باز زنده گردانم و نمی
 گفت آن مار که راجد را خواهد گزید نم اگر تو این شد و قدرت داری که گزیده مارا باز زنده گردانی یا نه این
 درخت را زهر خویش را گسری سازم تو افسون خود را با سخنان و مار این بخت و آن درخت را که مانند
 پیر سلطین و در ویش بخشی بخالی این طبل گستر بود و از غایت بلندی شاشش به طوبی رسید و
 پنج اوتامش کاوشی و دیده منظر موه

گدازه شسته شش ازین خیر و کاشش	مار یک گشته کنبه کان شاشش
چو رکان صوان سیر و ششی	ز جنبش تیز و مهدی چرخ و ششی
ستاده و در مقام استقامت	فکنده و در زمین غسل کرد است
سپاهی استیلا هر گشتش در بانی	بنام از و عجب تسبیح خوانی

فی السوء نهر و تفتش کرد و خاک ستر ساخت میکم گشت و بهر تریاقل و احوال عیامن و شوقی که ای و بیانی
 زمان گفت از آن خاکستر بانان درخت را بطریقی که ایستاده بود در دست نمود و حی که چندان و در شام
 او بهر زنی که بهر و اول و لیور که بدان ایشان داشتند و اتمام مشقات از مقرر و در و گیس و غیر و نکات

امراء و وزرا تشاقیکه بگر راجه بنمید را که خلعت بزرگ او بود و جانشین کرد و نهنگان اطاعت و بندگی
 او قبول نمود و کمند دست بر بستند این راجه با وجود خود رسالی اینچنان ضبط و ربط احکام سلطنت
 و بند و بست اطراف مملکت کرد که احدی را یا راستی خلعت و انحراف نماند و رعایا و برابا و در مملکت
 امان برآمد و ممالک آباد و رونق پذیر گشت و مسندان و گردن کشان ملوک عبودیت در گوش
 جان انداختند و در زنان و ذندان دست از مردم آزاد می باز کشیدند بعد از چندی گاه حاجه
 در ولایت شمال لشکر کشید و در آن رعایان آن دیار را که سه روز خط اطاعت کشیده بودند بعد
 محاربه طبع و متقا گردانید و مالک متغیر ^{للقا} آنها و قبیله خویش آورد و مراجعت بدار سلطنت پهنابور
 نمود و در آن وقت او نگ نامی عابد کهنه ان خویش بفضل و کمال مشهور بود و در مجلس راجه را در گوشه
 راجه و در آن عابد سعادت انگاشت که کمال احترام بجا آورده عابد گفت که اسه راجه این کلام اعمال
 نیک است که بعمل می آری و راجه سی را که با تو بیج بدی نکرده اند و بجا نیده ولایت آنها میگیری
 و محاربات کرده بدست من خدا را یکشی و طوائف انام را پامال خواوش نموده مظلوم دنیا و آخرت بر خود
 می پسندی و امری که بر ذمه تو لازم است بتقدیم آن نیکنامی دنیا و فرزندهای بقی است بخلعت نرسید
 راجه از استماع این سخن دیگر داب حیرت فروخته بر زبان او که آن کلام کار ضروریست که مرا باید کرد عابد
 قسم نمود که هر ترا که بغایت نیکو کار و عدالت شمار و رعیت تو از و ظالم گردانود و جنگ مار کشد و تو را
 قدرت و قوت انتقام خون پدر بکشا طر نیا و روی اگر عیوض خون پدر جنگ را بقصاص رسالی نام نیک
 تو را انقضای زمان روشن خواهد بود و راجه را گفتار عابد اثر کرد و بیه اختیار اب از و بدای بهشت و
 چون غیرت و رویش جوش زد و با انتقام خون پدر بکشا طر آورد و که به جنگ رانده تمامی باران خاکستر گردانید
 بلکه تخم بار و اشیاء از مزرعه بستی معدوم سازد چه انمی کشتن و بکپاش گاه داشتند کار خرد مسندان
 قیمت منقطوع

ز غیرت بدست ایدت نام و ننگ	ز غیرت مرا و خواری می به چنگ
چنین گفت آن مرد بیدار بخت	که از غیرت آید بخت تا با و تمنت

بنابر اندیشه و آرایان زمان و بر همان بید خوان که در افقون دلی و بید خوانی نصیب
 و عدلی نداشتند و بقوت افقون ساکنان عالم علوی را که بالا دست میوه نان جهان مطلق اند
 میتوانستند بر زمین آوردن بلکه بزور علوم آفتاب و ماهیات را که ضیاء بخش عرصه روزگار هستند

باید که مرا بگذرد انگاه بطریق استهزا آن کربک را بر داشته بر پس گردن خود نموده و در آن وقت بهنگام
خود را از نهایت عظمت و مهابت نمودار کرده بر راجه چسبید و گردن خود را بلند برداشت و سر خود را
بگردن راجه نهاده بگذرد و متوجه هوا گشت چنانچه تمام مردم می ایستادند و از شیرازت زهر آن مار در آن مکان
آتش و گرفت و برهنائی که در بخت راجه بودند تمایل از آنجا جدا شدند و آتش تمام آن خانه را ملتهب
بسوخت و مستوفی که بر آن عمارت کرده جای برای بودن راجه ساخته بودند بضر تمام افتاد و بمطی که در عمارت
آوانمی بر آید نکلن شدن آواز مهیب برآمد و در آن شب ساکنان مهستان پور از کمال دهشت خواب نکردند
روز دیگر صبح سوخته راجه را بر آورده و آب گنگساندا افتند و گریه و زاری و ماتم فاری نمودند هر چند راجه
تبدارک این امر تبری نگین خود را بکافی پیشه بود که رسیدن ظاہر خیال در آنجا متصور نبود و در پیش
نکر بر غرض آن درویش غمی بگوید اما تیری که از شست قضا بر خیزد از هفت سپهر تدبیر انسان در گذرد و
صدیقی که از گمان قتل بر جسد از هفت جوشن مشورت اوی بیرون رود و کلم حکم سخانی و امر میرم زبانی
برقی گردد و خواه و در پیشه شیران باش خواه در حصار ازین منفعت منوط شود

عادت و عوب تو بر بد سگال	بسته بی حفظ تو را و خیال
یک نیاند بکر و میل	بستن آن رخت چو اید اجل
زود بود کاید اجل از کین	شیشه هر تو زنم بر زمین
نقد حیات تو بشارت بود	ضم تر بخت بشارت بود

چند روز که راجه در آن حصن حصین بود با جماع ماجرایی احوال اسلانت خویش و کتب حقیقت آن
محقق که اهل مبدآن بابیدانت شاستر گوینده اصمائی آن شمر نجات از تعلقات است و منتج زندگی
از عذاب حقیقی استغفال می داشت و کتاب مباحث که شتمل بر جلال علوم حقیقت و طریقت شش احوال
سری که کشن که نزد راجه باب هند معتبر و بزرگ تراست و بی شایسته تکلف اومی از استلک کما بی و دریافت
چگونگی آن قید علایق نجات می یابد و شبستان ضمیر با فوارش معرفت روشن می گردد و در جهان ایام برآ
کامیابی راجه بک بخت فیض اندوزی حالمیان از زبان الهام ترجمان سوامی سکندری بن بیاس دیو
که در آن مکان امین محبت و رفیق اکبر بود برآمده و از آن زمان در جهان و جهانیان مشهور گشت
درت مملکت راجه بر پخت شصت سال

راجه پنجم بن راجه بر پخت بعد از آن که راجه بر پخت پنجمی که نوشته شد رحلت نمود

دوست دارد و حضور را پروردگار آنچه از دو دوست دارد دوست دارد

راجا بعد انصرا ام این امر بزم والاکس عالی تر قیام داده چندین هزار برهن را مطهرات تقیه و قلعت
قاخرو و لغت دیات و افزه وادوات طلا و نقره و حرمت ساخت و حکام اکتاف گیتی را که درین جشن
حاضر شده بودند لوازم عنیافت و در غرض حال هر کدام بجا آورده و بطاشه فیلمان نامدار و اسپان
باورفتار و جواهر بسیار و کشتیای نادره بر دیار خوشه نو کرده و شخصت اطراف داد و چنانچه این
یگ را چنانچه تا حال که چهار هزار و هشتصد سال و کثری منقضی میشود مشهور و معروف است و این
این ماجم تکب امری گشته که نیاکان ادا که هر یک قدرت رسیدن بر افلاک و رفیق و قدرزین
و دشمن و مصلد را این امور نشده بودند و ادچگونه منظر این امر شگفت نشود که کارشمار و دایان قضا
از روز اول اقتدایم این امر عظیم و تقیم این مهم جسم با منقش مقرر کرده بودند چنانچه کاشفان اسرار
مانی و اسقبال و اوقاتان سرایر سال و مال پیش از وقوع این امر در می حالت تارخ هند بنام
او مشهور نموده بودند **و طبیعت**

ز نام خویش بتوفیق او سپرد و صفای عثمان خویش بتدبیر او بداد و

القصه بعد از انقراض این مهم خطیر راجا با نظام بهام جهانباقی استتمال و زید و عدالت بار و راج
داد و عالم را در حق بخشید پس از انقضا کے مدت متادوی اتفاقا روزی بیاس دیو در انجن راجا از
گشت از ان و انانی اسرار غیب راجا سوال کرد که اجداد من یعنی پائونان مبتقنا کے دانش خدا داد
عدم بقا کے عمر و زندگی و نظم و رفتار دولت و کامرانی میدانستند و از امور دانی و حال استقبال
واقع بودند و شبهه عرصه کارزار و کستن و تیغ خونخوار استن و برادران و خویشان را تلف ساختن
و اساس بستی اکثری ذی حیات را از پا انداختن چه معنی داشت بیاس دیو لب پیاچ بکشا و که بر او
ایزدی بچنان شد فی بود که بمقتضای راجا گفت که آهنا با وجود آن قدر قدرت چنان شدی
را چارندش نموده بیاس دیو جواب داد که از افریبا کیست که تقدیر افرید که را تو اشدش که بیستگان
را هر که از ارحش او نه مجازی حال انحراف نیست از امر بهرم خداوند مختصی که ایار امیت که مدخل
تواند که **و طبیعت**

چرا ز کسان قضا و قدر رسد تیری یقین که باز نگردد و به نیکو تدبیری

بالفضل امری از پرده غیب مایه حال تو خواب شد و بگنا به عظیم و خودخواهی گشت من
طاعت آن را بتو میگویم که اگر میتوانی آن امر را که در حق تو لغت پرافقه است دفع کن راجا

میباشند مانند صوفی که بگوید که دل بدگاه خویش عاقل آورد و معصی و اسباب کشتن
 و از آن پنج خطا بود و همه را موجد کرد و با اتفاق و زراعت و الا نشان و برهمنان اهنون و آن خط
 آتش تر قیاب داد و اهنون خمائی آواز کرد و نماند اثرات اهنونات و میاسن طلیات طرفه تو احش
 و میخی در آنها شانه و این صفت بار داشت و با افتاد و جنب و حشمت و شورشی و در هرستان زندگانی
 صفت آن که در دوی داد که از سر را خجاست زمین و طارک س که به یک از عالم بالا و تحت الطری بید
 خود بخود و در آن دور در آن حشرین نماند و با جان بجان آفرین میباید و از آنچنان تجلیل می آمد که در
 راه با یکدیگر می رسیدند و بسبب بخطر آب نفس هر یک از مبدی شتر اول است هزار بار آمد و سوخت
 بعد از آن یک تک پس از آن یازده تک و سپس آن که در پس آن مرتبه بر مرتبه ده کرد و بعد از آن و شتر
 در رسید و خاکستر شدند و از آن جمله جمعی بچهره اسپ بودند و منسریقی لبان فیل خرطوم داشتند و
 گرو به را مانند و میان گوش و بینی بود و اکثری را دو سر و سه سر و چهار سر بودند و بعضی کمبندار یک کوه
 دو کوه و سه کوه و دراز بودند و بعضی بهر صورت که میخواستند بر آمدند و بهر جا که اراده میکرد
 می رفتند این چنین طوائف ماران آن قدر سوختند که از روغن بدن ایشان چوبهار و آن شد
 و در این آتش بجایست بلند گردید و در آن گردان عجیب و از تصرفات اهنون برهمنان
 و از آن جمیع سبب ها که بقتل بهشت حشر زمین بر یک سر از هر سر او قائم است امکان
 افتاد و آن حامل خبر خواست که باز زمین از دوش خود انداخته خود را در آن آتش اندازد و لیکن
 اراده این دو جهان آراست بر آن فرستاد بود که تنه خبر یکبارگی شکسته نگردد و پنجم ماران از مزرعه
 جهان معصوم مطلق نشو و سپس با یک بکلیان خویش تنگ ماند و در آن وقت است که نامی در پیش
 که صاحب حال و حال و نظیر فصل و کمال بود و در آنجمن راجه وار و گشت بعد از ادا س دعا
 و شناسی بے انتباه اهنون تقصیرات ماران از راجه درخواستی شمع گردید و حسب الاستد مائے
 آن در پیش خدا اندیش آتش غضب راجه فرو نشست و بهنگامه جان کاوی و جانستانی بر
 شکست و پیله ماران از آن آتش جان مستان جان بر شد و گویند که بهنگام مار نیز که آتش
 انعام بر آنست و در وقت شد و بود و احصاف ماران بطیفیل او فاکستر شدند و طبقا است
 مایه سحرات یافت مشغولی

دل ز نور حضور روشن می شود و در پیشش سینه گلشن می شود

بجروی که لاجب برابر برآمد آن ابر رفتار برقی کرد و در چپ نه در طرفه العین راجه را در
بیان هول انگیز و محراب بلاخیز که روز روشن اومی از سایه خویش می ترسید و اکثریت
اشجار خار وار بر راه روان راه گم میگرد وید از تشنگی و خفاصان سمنند اندیشه را گذار و شوار بود و صوات
سبکین سبان و وحوش از دل ستمع هوش می ربود و میریت

و هم زمان افتان و خیزان رفتی رفتی عقل زن تیران لرزان اوی روان نشان
رسید راجه دران بیابان چون که رسید و تعجب شده بر خود لرزید و چپ و راست دید و ناگهان
طاوس مرغزار طنازی و تدر و کوکب سار عشوه سازی یعنی نازنین چپارده ساله که ماه چهارده و از
رنگ کاسن و جمال بے مثالش تن بجا بستگی داده و آفتاب بر فلک چهارم از غیرت رخسار پرا نوازش
در چپ تاب افتاده بنظر دآمد راجه بجز و نگاه خونریزش بے خود گردید و از کرشمه هانستاش عنان
اختیار از دست داد و سلطان عشق بر کشورش استیلا آورد و سپیدار محبت بر عرصه مکرش
ترک تازی نمود و شکر شیدائی بشهرستان عقل دست تاراج برکشاد و علم آشفتگی بر
ساخت سیند بمنه گشت بے اختیار از اسب فرو آمده پس لوس آن دلبر بایه هوش فریب
نفسشته پرسید که اے سرو جو بیار معنائی بدین حسن و زیبایی که از کدام گشتن و اے گوهر
درج محبوبی بدین جلال و غوبی از کدام عالم قطع

آفاق را اگر دیده ام مهر بنان و زیندا بسیار خوابان دیده ام کین تو خیز بگری
تو از برتری چاکستی و ز بزرگی ناز کنی از هر چه گویم خوشتری حقا عجب دلبری
آن جاد و نگار عشوه سنج به تبسم شیرین و تکلم تمکین باین دلبران کرشمه ساز و نازنینان عمو
بر در محسب و نسب خویش و باعث رسیدن بیابان گذارش نمود و راجه از اداس نازنین و گفتار شیرین
او زیاده مستلا و آرزو مند گشته با ناهای نین وین جنود بان ماه جبین عقد زو جیت بسته آن
نرمین گل را حاکم و ارباب کنشید و پیست در بر گرفت و عارض عین او را بارزوی تمام بوسید
و از نعل نوشین او برین که مرانی نوشید و در کعبه بی دندان قفل مراد برکشاد و در حق مقصود دلو
سحاب گون انداخت بشقت باشرت گوهر کجارت بگفت و صفی بستر از خون لعل گون رنگین ساخت
منظومه

بچند دوران کرشمه سازی کردند و غنچه پوسه بازی

گرداب حیرت فروخته پرسید که آن چه بلاست که سر نوشت ماست خدا را بر حال من رحم
کن و علاج آن بفرما تا در تدارک آن به پروا دم و پیش از وقوع تدبیر مدافع آن سامنم
پادشاه علاج و تدبیر پیش از وقوع باید کرد و درین سود ندارد و چو رفت کار نیست
بیاس دیو به مقتضای آنگهی از امور حال و مال گذارش نمود که در فلان تلخ سوداگری اسپ
زیبا منتظر و خوشنمالم بر درگاه تو خواهم آمد و باید که تو آن اسپ را بنظر غرضش
سیاری و بر تقدیر و بدین آنرا حنه بد کنی و در صورت خریدن بران سوار نشوی و اگر سوار
خواهی شد آن اسپ ترا بلا توقف در بیابان خواهد برد و دران بیابان عورتی صاحب جمال نظر
تو خواهد در آمد باید که مبتلاست حسن اونثوی و او را در از دوان خود نیاری و بر تقدیر تو توج و
اونثی رفقا به محکوم حکم اونثوی و در عورتی که آن عورت را در حاشانه خود آورده و امور امرش
خواهد گردید گناهی عظیم از تو نبه ظهور خواهد رسید بیاس دیو بعد از اظهار این معنی از نظر پادشاه
شد قضا را در روز مه و تا جری اسپ بری جمال دیو پیکر چون نسیم گاه و زمانه کوه تنادر
قدش بسان قد و لبران آراسته رنگش مانند رنگ روز و شب پرستار رفتارش
بگردار رفتار ماهر و بیان شریح افزا جودانش بیشتر از باد صبا و رنگ و دو با و صبر را در اول قدم پس
میگذاشت و از نقش نعل زمین پر بلال می ساخت بنگام جلوه کردن گرد پستانها بر چهره آفتاب
می افشاند و این را که کار عالم وابسته باوست زیر پاهای خود میداشت **منظوم**

چو چوخی گور در صحرای گاور	چو مرغ آب در دریای شناور
بوقت حمد برق آساجسته	بگاه پویه چون صد صد و نده
اگر سایه نعل می تا زیاده	برون جستی ز میدان زاده

بر درگاه راجه حاضر آورد و طوائف تمام انعام و عام بواسطه آن از دحام آوردند و این
خبر را راجه رسید چون امری از پرده غیب بایستی بطلو آمد ناظران قضا القاب بر روی مثل
والش راجه انداخت بران آوردند که بے اختیار بران دیدن اسپ از حرم مراست خویش
بمیر و ن ادا پس دید و رغایت خوبی و دریا بے و نهایت مرغوبی و بهمنای که دیده اهل روزگار
مثل آن ندیده و گوشش در باب زمانه مانند آن شنیده بے تامل نزدیک رسیده و بے
توقف بران سوار گردید **حیث**
برق کردار برهمنای نشست
تا پیش ز بر و تا زیاده به دست

نزدیک ماضی گویی ستاره پهلوی مانده است و گوشواره کلان متصل رخساره گوید و ماه تابان بر
خورشید در شان اتصال یافته

نظم

نمود از طرف عارض گوشواره   قران افگند و مه را با ستاره
پدر عارض آن ماه پاره   نریسان نموده گوشواره
ز دستا نهاده و دید و رفت   ز قدر کرده و با بی را ملوق
مرحمت موسی بندش گرفتار بود   هزاران عقد گوهر را بهیسا بود
نیارم پیش ازین از خسر داد   که شد فلک سال و اندر پایش افتاد
بزیور خود که وصف آن پری کرد   که زیور را جانش زیور می کرد
بان طالع و طراز با هزاران کرشمه   و ناز از پیر و برون آمده روست بر روست بر میان گوید
و از روست شونجی و طنازی کرشمه سنجی و عشوه سازی و نازها و گو یا قیامت با نگاه باد و سازش هم
آغوش و با چمن جبین او و شاد و خوش بود و جامه بر میان بجز و نظاره آن ماه پاره از ستان
شرکان و تیغ ابرو و تبر نگاه و خنجر غنچه و جروح شده دست از طعام باز کشید و هر چه فتنه و محال
به مثال او گشته مانند بیکر قصیر و صورت دیوار حیران ماند و لبان پری زوگان از ویدار آن
پری بخار و رنگ سایه بر خاک افتاده از خود رفتند و بچند گشتند

نظم

چون برق نگه بدل زنده تاب   صد سینه اینی کند آب
مشتوق چو چیره بر سر و زد   عاشق چه کشته اگر بنموزد
سخت است بدور روست زیبا   دل در کف و باهی مشکیب
کو عقل که روبرو بر آید   کو صبر که در بر آید

راجا از مشاهد این حال بران فراق نشمناک گردید و تیغ غیرت بر نشان عقیب نیز کرده
نمای برستان را و طرفه العین بر خاک پاک انداخت و خون آن بے گناها را با ناحق ریخت
و بال دنیا و کمال حق بر خود گرفت

نظم

چونشم آیدت بر گنا ہے کسے   تامل کنش و در عذوبت ہے
بیتد می سبک دست و بدن به تیغ   بر ندان گوید پشت و دست و تیغ
بعد و قوع این امر راجا خود بسیار فاسوس کرد و گوید و ناری آغاز شد و میگفت که اگر
آنگنان فسیل مشیخ بوقوع آمد که نیکو کار سے تمام عمر نکل گشت و گنہ گاری نایقت

راجه سوپين بن راجا و گر سين دت پشاور سال رفتار جهانگيري و مملکت ستاني توخت.

راجه سوپست سين بن راجه سوپين دت شصت پنج سال و ده ماه اعلام جهانگيري و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپي بن راجه سوپست سين دت شصت نه سال پنج ماه و دت افراس علم جمعيت پيرامان گشت.

راجه برجيل بن راجه سوپي دت شصت و چهار سال هفت ماه و دت جهانگيري و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سون پال بن راجه برجيل دت شصت و يك سال و يك ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه نر هر ديو بن راجه سون پال دت شصت و يك سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سو جرت بن راجه نر هر ديو دت شصت و دو سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سو جرت دت شصت و سه سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و چهار سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و پنج سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و شش سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و هفت سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و هشت سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و نه سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و ده سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و يک سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و دو سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و سه سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و چهار سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و پنج سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و شش سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و هفت سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و هشت سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و نه سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و ده سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و يک سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و دو سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و سه سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

راجه سوپ بن راجه سوپ دت شصت و چهار سال و ده ماه و دت ستاني مملکت ستاني توخت.

دست سلطنت چهل و هفت سال و نه ماه

راجہ پرنچھت بن راجا ہنگساہ جہان اکا و مملکت بیکر گشتہ زندگی بزم خود نمود دست سلطنت سی و ہفت سال و نہ ماہ
راجہ ورتھ بن راجہ پرنچھت کامیاب سلطنت و جہانبانی شد و عدالت گستر و رعیت پروری
نمود دست سلطنت چهل و چار سال و نہ ماہ

راجہ سوہ پال بن راجہ ورتھ برائے سلطنت فرزند و او کلمہ و اگر دید و از دل العجاہبانیان خوشنود دست سلطنت سی و ہفت سال و نہ ماہ
راجہ بورت بن راجہ سوہ پال در ختام ہنگام گشتی ستانی پرست و مقویاب گردید دست سلطنت چهل و دو سال و دو ماہ
راجہ بھجی بن راجہ بورت و راجہ جہانبانی قیام در زید و رعیت نوازی نمود دست سلطنت سی و دو سال و نہ ماہ
راجہ جود بن راجہ بھجی فرمایان روایت مملکت بود و کام و اہل فلاح گردید دست سلطنت سی و ہفت سال و چار ماہ
راجہ بن پال بن راجہ جود کوس مملکت ستانی نواخت و عدالت پیرایہ را و واج داد دست
سلطنت بست و دو سال و یازدہ ماہ

راجہ سروہی بن راجہ بن پال متعارف عالم گیری بنده آوازہ ساختہ مملکت پیرایہ گشت دست سلطنت
چهل و ہفت سال و ہفت ماہ

راجہ پدارتھ بن راجہ سروہی رایت فرزند ہی برادرانہ عالمیان را مان بخشید دست سلطنت بست و پنج سال
و پنج ماہ

راجہ بدتل بن راجہ پدارتھ بعد بلوس برادر نگ جہانبانی بعیش و عشرت پرست
از امور کل مائل گردید بنگ خوردن و بہ بد خوئی و بد گئی بسیر بر دین شمار خود ساخت و از گشت
بنگ بیوش گشتہ با مراد و زرا سلوک ناہنجار کرد و کہن بنگ اگرچہ در ابتدا کے مال سرخوش
و مفرح دار و خیالات رنگین و فکر است نوا این بر روی کار می آرد اما آخر کار آدمی را غم
میسازد و از عقل و دانش دور و بپایان و بیوشی نزد یک میگردد اند و بشرط بدادست و فراوان
آن سودا کے و مانع و مالی خولیا کے میزان بطور میرسد و بہ دست بر طبیعت سست
سے نماید فرستہ فرزانگی زوال سے پذیرد و مروی و مردانگی اتکال سے یاد بہانا کہ سبب
مملکتون فراج و مقبول احوال سے باشد غیر از درشت گوے و زشت خوے کاری نداد و اسکا
و عروت مردم را در حق خود بدی سے انگار و در عوض اخلاص و محبت عناد و عداوت بطور
سے آرو حق نشناسی و کفران نعمتے پیشہ خود دار و عداوت عمل و مرارت مظلومی
سے انگار و بسا بچی ما و دم و آرزو مردم کہ بنابر افراط این کیف از صاحب دوستے بیفلسفی

راجہ کہیم بن راجہ شہناک مدت پنجاہ و ہشت سال و پنج ماہ انتظام عمام ممالک و سلطنت و اتمام مراسم خلافت نمود

راکتیہن بن راجہ کیم چون در تمام مہاراجہ سلطنت کی تقسیم مرا سرحدت اہل بود و وہاں مالی و مکی نمود و اسے
پر و اسے و لا و ابی شعار نو ساخت و انجا کا ایر و جہان آرات نظام امور جہانیاں بود و چون
فرمان روائان غلیم الشان متوجا گردانید و بلوہ و عہود جہانیاں و نظام مہاراجہ ملک رانی و امن
و امان عالم و عالیان و جمہیت و رفاہیت جہانیاں و ایستہ بہو شہادتی و کافہی و مالی
ولایت و جہد ہد مالک مملکت منحصر و شہید پادشاہ سے کہ از اسود باو فتنائے عقدت
ورزد و وہے چہ از بدہر آئینہ سلطنتش ویر نہاید ملک زندگانیش زود و بسر اید و ہیبت
چو شہد از ماند ز پر و اسے ملک بود ہر سرے را فتنائے ملک

و درین صورت امر او و زراسرا از اطاعت راجه بر تافته بسر و انام وزیرش که دست تقدیری در امر او چنان بانی
 و خزان و دفاتر و دیگر کارخانه جات قوی مطلق داشت و ساختند و او را ایستاد و از سلطنت و حکومت
 آن وزیر بطبع سلطنت و حب حکومت و عرض دنیا سالک مسلک بی حقیقتی و بی
 وفای گشته به تاج پوئی که یافت و به تقریری که دست داد راجه کیمین را گشته سر بر انداخت
 فرمان روای که در مدت سلطنت راجه کیمین چهل و هشت سال و یازده ماه از آنجا نسل
 پا مذوان که از ابتدای راجه جده هشتاد و هشت راجه کیمین مدت یک هزار و هشتاد و
 شصت و چهار سال سی تن بطنا بعد بطنا فرمانروای که در آن منقطع گردید و امور جهان بانی
 بر قوم دیگر منتقل گردید و راجه بسر و انام راجه کیمین بدست رسید بعد اتمام کار راجه
 کیمین بر تخت جهان داری بنویس نمود و بسر اتمام تمام سلطنت استقال وزیرید چون احوال
 این راجه و اولادش مفصل ظاهر نیست لهذا اختصاراً به خواست اسم هر یک و مدت سلطنت
 بقیه تحریر می درازد مدت سلطنت راجه بعد از او هشتاد و چهار ماه

راجہ سورسین بن راجہ بسرا ابدیدہ قادراؤنگ جہانیانی لائیت زینت و آورد سلطنت چار سال و پانچ
راجہ میرساہ بن راجہ سورسین سرحد کراٹے سلطنت گردیدہ عالمیان راورینا و دولت خورشید
آورد و پانچ سال و دو ماہ

راجا اہنگ سادہ بن راجہ میر سادہ تخت نشین ہوا اگر گشتِ نخل آنگن بر مفارق مایان گشت

راجه هری جک بن راجه چون جاست... مدت سلطنت سیزده سال و دو ماه
 راجه بهیر سین بن راجه هری جک... مدت سلطنت سی و پنج سال و دو ماه
 راجه دیت بن راجه بهیر سین چون بر تخت جهانپانی نشست بمقتضای سستی بر تاسی و غور و فغان
 روانی از امور ملک غافل گشت و اصلاحکاری و ملکی نمی برداشت و بعضی و عشرت گذارانی
 و عیال و حرم سر باون شمار خود ساخت فی الواقع بر لعلان برائی و عنفوان جوانی آشفته بود
 عمر دس سال و نادانی و هنگام وزیدن تند باد سر نفس میدانی و بالقرین بر سر گوهی و منظر
 امور شیطانی و از روی لذات نفسانی و خواہش حظیات جسمانی و قنای حصول کامرانی
 و شوق احوال و انانی و مبتغای دنیوی همواره گشتی است انحراف از توبه و تضرع بود و اندک زمان
 روایان را غفلت امر است مذموم از جمیع امور که فی فعلی است بدتر از تمامی افعال شمرده است
 و تیر بنیال سلطنت را از ره بسا باوشتان بسبب غفلت و کمالاتی از سر بر سلطنت در حیرت گدازی
 و از او بدست بقیض افلاس رسید و اندک وقت چون بپای وانی و لا اوفای راجه بر جسد
 مشهور گردید و زنده بر وزیرش نظر بر نارسائی او انداخت بارکان دولت و اعیان ملک است
 اتفاق ننموده و از مصالحین و نوادین راجه است پیشین تغلب و تسلط و از راه سابقه و رسیدن
 آنها از پای و وزارت بر تبه سلطنت واقف نگشته از روی استیلا که داشت راجه دیت
 با سایر ملک منشی نمود و خود سر میر آراست جهانپانی گردید مدت سلطنت راجه دیت است
 و سه سال و یازده ماه و اندک است سلطنت راجه بهیر با رعایت سلطنت راجه دیت شانزده تن مدت
 چهارصد و چهل و شش سال با امور سلطنت پرداختند از بیاضی راجه بهیر با رعایت سلطنت
 سر انجام گشتی همین است و پس و نیک کرده است با هیچ کس
 راجه دیت بر انداز وزارت کامیاب سلطنت گردید مدت چهل و یک سال و شش ماه جهانپانی
 نموده کوس رطت نداشت

راجه بهیر سین بن راجه دیت مدت چهل و یک سال سلطنت کرد و اندک زمین جهان رفت
 راجه بهی گنگ بن راجه بهیر سین چون مدت چهل و یک سال و دو ماه کامرانی جهانپانی تیره چیلن گذران راجه دیت
 راجه بهیر سین راجه بهی گنگ مدت سی سال و سه ماه جهانپانی و کارائی کرده رخت بستی پاسبان
 راجه دیت بن راجه بهیر سین مدت شصت سال سلطنت داشتند و بعد از آنکه دیت گشتی پاسبان
 راجه چون راجه دیت بن راجه بهیر سین مدت چهل و پنج سال و بیست ماه و یک روز جهانپانی

دوازدهم آنکه سببی رسیدند و از گشتن اهل بیت در خاصستان بخوسه افتادند بجای را
 جهان سنگ فرود کردند و مانند خر پانک نامی چهارده مردن ناچار بیک مثل شکر را بپاشید و پاشا به خود بدگو
 بنام وجود بر آمدن به اختیار است **قطع**

بنگ خورده ان کس که عادت کرد دو علامت از شش و نطاس هر
 حسن اخلاق می رود از روی زشت خوسه از و شود بایر

بالحکم راجب مذکور اندا فرایط بنگ خورده ان بار کن دو دست طریقه بدگونوی در پیش کرد از بنگ
 جانیانی غفلت و کسالت و زبرد و کسیرا و وزیرش نظر بر سببی پروانی او داشتند بقا و
 وقت کارش با تمام رسانیده والی ولایت و مالک ملکات گردید مدت سلطنت راجه جیهل سی
 و یکسال و هشت ماه از ابتدای راجه بهر آنکه بعد نسل پانزدان سلطنت رسیده بود و نیت
 راجه جیهل چهارده تن مدت پانصد و یکسال جهان آراست و ملکات پیراسته نمود و جهان
 گذران ماچرود کرد و دوازده نسل راجه سببی و منقطع گشته امر سلطنت بقولم و بگر انتحالی یافت

بیت

نیک و بد روزگار دیدیم گذشت افسانه این و آن شنیدیم گذشت
 راجه سببی را که از پایه وزارت سلطنت رسید مدت سلطنت سی و پنج سال

راجه جناب سنگه بن راجه سببی مدت سلطنت بیست و هفت سال و هفت ماه

راجه سببی بن راجه جناب سنگه مدت سلطنت بیست و یک سال

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت بیست و پنج سال و چهار ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت سی و چهار سال و هشت ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت بیست و هفت سال و سه ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت بیست و چهار سال و سه ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت بیست و هفت سال و دو ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت بیست و هشت سال و یازده ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت سی و نه سال و چهار ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت سی و یک سال

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت سی و دو سال و دو ماه

راجه سببی بن راجه سببی مدت سلطنت سی و سه سال

بس نامور بزر زمین دهن کر دیا
 کز ہمتش بروئے زمین بختان نہاد
 راجہ سکونت کو ہی چون واسے ولایت و ملک مملکت گردید بر خود مغرور گشت بہ امر و زور
 سلوک ناہنجار و در پیش نمود و بادہ سلطنت بر مزاج او گوارا نہ تھا و از ابا کہ جاسانی وابستہ
 باخلاق حسد و اوصاف ستحسہ و اعمال پندیدہ و افعال گزیدہ و حوصلہ فراخ و ہمت عالی
 و نیت درست و برداشت فراوان و شجاعت فطری و سخاوت جلی و عدالت گسری و عفو
 و رزے است راجہ مذکور چون ازین صفات خالی و بہ پست فطری و کم ہمتی و کم حوصلگی و
 کم خردی و تنگ ظرفی و بد سلوکی و ناہنجاری و بد حالی آلودہ بود کار ہائے کشایان زبان
 رویان نہاستد و انصائے کہ بسلاطین سز و بعل سے آدرود و از بسکہ بکوکار میل بسیار داشت
 بنا بر افراہ این کیفیت از عقل و دانش دور و بہ بے خبری و بے دید انشی نزدیک گردید اگرچہ
 جس کیفیات مرد و و اہل و انش است اما کوکار مذموم ترین کیفیات است جو ان را پیر و صحیح المزاج
 را بخور میکشد بکشتن جوانی خزان پیری و در چاشت گاہ شباب زوال شیب میرساند انساب
 جہان را اگر فکار کسوف ناتوانی سے سازد و ماہر و یان را در محاسن صنعت سے اندازد و از
 تاثیرات آن رنگائے بدن مانند تار ہائے مسطر نمایان سے شود و بر صفحہ چہرہ بچہ کاغذ زو لیدہ
 کفک افلاہر سے گرد و ویداری شب و نیم خوابے روز و رنجوی می آرد و شاہین خواب طائر خوش
 را کہ ہے در چنگل سیگیر و گاہے سے گذارد و بے شائبہ تکلف آدمی را سیرت کوکار از امور دنیا
 غافل و از کار حقے غافل میکند و از لذات خود شش و آرایش خواب باز میدارد و از صورت و شکل
 اصلی سرخ سے سازد و آہنجان در پوست سے افتد کہ ترک زندگانی آسان باشد و ترک ازو شکل
 بالکلہ راجہ از روستے بچر و سے بایرایا و رطایا را عدلت سپرد و یک طرفہ جور و جفا در پیش نمود و ان
 دولت و اعیان مملکت کہ از سلوک ناہنجارش متشکی بودند در اندک فرصت ازو منحرف شدند
 و این اخبار در ممالک مشہور گشت **بیت**

پاس دار سے بعد دل و دود بود   ظلم شاہی چہ رخ و باد بود

راجہ بکر راجیت والی او جہین براختلال احوال راجہ جہالی و گردن تابے امر او زراے او
 آگاہ گشتہ بالظفر ظفر ازو عسا کہ ہو کہ از متوجہ اندہ چہ یعنی وہی گردید راجہ سکونت از
 استلح این خبر صفوں پیکار آراستہ آلودہ دماخو گشت ہر دو لشکر با ہم پیوستہ لش

قیام در زبیره و دمیّت حیات سپرد

راجا دوی سین بن راجا جیوان راج مدت سی دهشت سال و پنج ماه عالم آراست نمود و رحلت کرد
 راجا تشد جل بن راجا دوی سین مدت پنجاه و یک سال فرمان نمود و بیک آخرت شتافت
 راجا راج پال بن راجا تشد جل بعد جلوس او رنگ جهانبالی که هست بکشتائی بسته بزور
 تیغ و سر پنجه شجاعت اکثر ملک به سپهر در آورده فرمان روایان را فرمان پذیر خویش گردانید
 از آنجا که دنیا با او ایست منظر هستی و استکبار و شمر لوالهوسی و استیلا راجا مذکور بنا بر هجوم
 لشکر و تسلط بر سلاطین اطراف به بدستی زندگانی میکرد و حکام و دیگر را در حاکمیت و زورده بهر کس
 متکبران و بیستانه سلوک نموده **بیت**

باسباب دنیا چنان عوّه شد که خورشید و پیش او ذره شد
 فرموده ملک پیشین و آرموده بزرگان ناقبت بین است که هر که سر کبر و عیوشت
 بر همان برده همان که دیگر زمانه همان سرش بر زمین نهاده بنگ براب گردد و هر کس که از مستی دولت و جاه
 دستار کشی نهاده متکبر گردید و در ملک بجز قنار همان دستار در گردش انداخته سر برهنه در
 ذلت و خواری انگذ **منشوی**

تجربہ عازیل را خوار کرد به زندان لعنت گرفتار کرد
 چو دانی تجر چرامی کنی خطای کنی و خطای کنی
 مصداق این مقوله آنکه سکونت نامی که بر تلیق ملک و امت کوه کمالیون تصرف داشت
 و از خراج گذاران راجه بود و بامر آن رکن السلطنت و وزیر اسے موثرین الدوله اتفاق نموده
 بر سر ماجه راج پال لشکر کشید چون از دولت از دی بران بود که کاسه را بر کوه سے منظر گردان
 و مورے را بر مارے نصرت و در باغیاسے که روداد سکونت غالب آمد و راجه راج پال در
 درنگاه کشته شد **منظوم**

چونید و زمستند به تقدیر پاک از صوبے به بهارے رساند پاک
 که در جنگ فیروزی از آخر است از گنج و بیایے لشکر است
 مدت سلطنت راجه راج پال بست و شش سال از ابتداے راجه دند هر نفایت
 راجه راج پال در تن سید و جل و هفت سال فرمان روایے که وند و از پنج سال
 راجه دند هر منقطع گردید و امر سلطنت به بکران انتقال یافت **بیت**

بود که بر بنی قصبه غسل بخار و آب در رسید و گند هر پ سین آواز کرد که اسے بر من گند هر پ سین
 چهر راجه اندر درین آب اقامت دارم بر اجد این ولایت بی نام کن که نخست خود را بمن پیوند گرداند
 تا هر وقت و دے که داشتند باشد با بکلمه صائم در صورتی که ازین امر انحراف و زوایان شهر را
 زیر و زبر سے سازم بر من در آن زمان آواز باور نکرد چون دوسه روز علی اتصال ہمیں لمط
 آواز سے از آن تالاب شنید تا گزید راجه و بارانگه سے را بر این امر غریب اطلاع داد و راجه متعجب
 شده بر کنار تالاب رفت این آواز بے واسطه عجوشن و آورده گفت اگر فی الواقع تو گند هر پ سین
 طاعت راجه اندر هستی و قدرت سر انجام مہام و مرام خلایق واری فی النور حصار آشی بود و این
 شهر درست ساز تا تہذیبی بر قول تو کرده و خستہ خود را در زوجیت تو آورده شود گند پ
 سین قبول کرد و بجهت حصول این ممول میناب ایزد و اہلب الطایا منایات کرد بقدرت و مہار
 حقیقی کہ وقوع امثال این امور غریبہ از و می توان مشہود همان شب بدون وساطت معمار
 و حصار آشی باستو کام تمام شد و شهر پر شد آمد نظم

سفر تنگ بالا و پینا چهل بجایے نذر نذر آب و گل
 بین آئین پارہ بود و بس بسم چنین قلم نشید کس

سنون این سائو غریبہ باعث تعجب خلایق گردید و راجه و اجد سین نامہ بموجب قرارداد
 نخست خود را در زوجیت گند هر پ سین و اہل و ایقاع و عہدہ نمودن تا پیر داشتہ بر کنار تالاب
 رسیدہ آواز کرد کہ گند هر پ سین از قلم و این خارق بر گفتار تو اعتماد و اعتبار کروم از آب بیلان
 بیا از طریق و عہدہ دختر خود در عقد تو آورده شود گند هر پ سین از اطفال این آواز بہیت
 خری از آب بیرون آمدہ خود را نمودار ساخت ماحد از دیدن او در گز آب غیرت فتاد و زید
 عرق خجالت گشت پاخو و گفت اگر دختر را با این حسنہ پیوند ہم از شہادت وید گوسه امثال
 و اقربان اندیشہ دارم و اگر ازین امر انحراف سے در دم این قدسی نژاد قدر سے دارد کہ ما زوال
 شہر را بر خاک ہلاک اندازد و گند هر پ سین بر اسم را نصیر راجه واقعت شدہ گفت کہ ما را چه کرب
 فرستہ دیدہ علم محمود حکمت اثر یہ کار بیان رفت کہ روزانہ با این ہیئت ہستم و شہاد بہورت
 آدمی تمش می شوم بالفرض و راجه و اجد از امر شش بار سے عدول نہ داشتہ دختر خود را بر زوجیت
 او آورد گند هر پ سین روز در سیکر فریاد و در حیلہ گاہ سے خود و ہر شب و ہر ہم انسان وہ
 آمدہ بہستان قاس رفتہ بزوجہ خود عیش و عشرت سے کرد اما راجه و اجد از شہادت یا وہ

کار نامہ برافروختند بہاد ان شجاعت پیشہ و ولین شہامت اندیشہ جنگی بنو مذکر رنگ لادول
 مسام رفت و تیر کہ تیر بزرگان را مذکوران بازوے نشان قربان گشت و خنجر بکلام افزین زبان
 برکشاد و از باو حسلہ بہادان سر بائے سردان از ہمال قامت ہون برگ بریزان بہادان
 میر خیت و تار و پود حیات مبارزان مانند رشتہ اختاب از گنجخت آداب تین ولین ان چمن چمن
 گل زخمی شگفت و بردست و بازوے ولاوران بر لفظ قضا افزین مے گفت از انجا کہ تہمت
 انجیل دین دامنان پشہ بنویسد نمان و ستیز و باشیر نران نہ یارے آہوے ناتوانست
 راجہ گشت تاب مبار بہ نیاوردہ شکست یافت و در درمجا کشتہ شد و راجہ بکرا جیت نظر
 بہ صورت گشت.

نقطہ

عزائے کہ جو پربہر و از رنگ شو و خاک از خون او لالہ رنگ
 بزرے کہ ہوسے سبایہ زبان چہ پیکار شہینش آید گسلن

مکتبہ مطبعت راجہ سکونت چار و ہمال +

راجہ بکر حاجیت بن گندہرپ سین در بیان کادت راجہ بکرا جیت شرح احوال و بعضی نسخہ اختلاط
 بسید ویدہ و شنیدہ میشود و کہ نامہ دیگر تواریخ مے نویسند کہ آپ چند فرمان روئے اوچین بودند و پدرش
 گندہرپ سین نام داشت اما پیر از نسخہ راجہ سنگا سن شہی کہ مشتمل بر احوال مساوت
 اشتغال کن راجہ قوی اقبال قلم آوردہ اند بمطالعہ و آردہ این است و کہ کہ اندر سنہ
 روئے عالم ملکوت و مقام خورشید نیم طرب و نشاط دار است و در پیش انبساط و ادولان
 جان گندہرپ سین خلعت اور برگی از مورائے نمدان نیم رقص مے کرد و در متباد گشتہ نگاہ
 عاشقانہ و مشتاقانہ نمود و راجہ اندرا زین جیت کہ آن حور شہور نظرش بود از عیانہ دین حال
 جانتقت و از تہران بلال پر است خلعت خویش و عاے بکر و کہ از عالم ملوی فرو دافتہ و بچیان
 سفلی در آمدہ روزانہ بصورت خرد شہانہ شکل آوی بودہ پاشد و ہر گاہ راجہ والا شہ
 جسد خری اور او آتش سوزان انداختہ خاکستر گردانیدہ بصورت اہلی در آمدہ از عالم ناسوت
 و بچیان ملکوت کہ سکن الان و است باز انتقال نماید و چند قاعدہ خلق جہان نہان گندہرپ سین از
 سکان خورشید جہا ہستند بصورت خود آمدہ و در الایہ متصل و ہر آنگری واقعہ و کن کہ راجہ
 ہار مرزبان آنجا بود و قاعدہ درون آب آقامت و ذریہہ بخاطر آورد کہ دست راجہ این شہید
 لایق و خواست تا بسیل آن جسد خری و آتش میخندہ و ازین عالم انتقال نماید و دین اند

بر احوال آن یتیم طفل رحم آورده نظر تربیت بروگماشته و ایمنی شیر و مهربانی دل بر لب
 پرورش تعین نمود و آن را بکرباجیت نام نهاد **قطع**

نخستین بر صغیر کن شفقت

نیت بے رحم تر از شیر کے

شیر ہم بر صغیر رحم کند

و همچنین در پرورش و تربیت پیر تهری برادر غیر مادر کے بکرباجیت توجه بے گماشت
 هر دو برادر چون کلان شدند ازین جهت که علامات رشد و کمالی و کار وانی از ناصیعال
 سعادت و شگال بکرباجیت پیدا و آثار سلطنت و جہان بینی از خطوط دست او ہویا بود
 راجہ و رقیق اور زیادہ شفقت سے نمود بعد از آنکہ بھ بلوچ رسیدہ ولایت مالوہ با قطار غ
 او مقرر گردانید بکرباجیت التماس کرد کہ برادر کلان من پیر تہرست با وجود اولادین نیت
 کہ من امر حکومت بر خود بگیرم ایالت بنام برادر کلان مقرر شود و من بامر وزارت او خواہم
 پرداخت راجہ التماس او پسندیدہ حکومت مالوہ بہ پیر تہری مقرر کردہ ہر دو برادر بر آن
 ولایت رخصت نمود پیر تہری در آن ولایت رسیدہ شہر اوجین را دارالایالت نمودہ حکومت
 سے کردہ بکرباجیت بامر وزارت قیام داشتہ نظم و نسق مہمات از قرار واقعی سے نمود
 این ہر دو برادر بزر و در پنجہ دلاوری و مردانگی و قوت فراست و فہم از انگی اکثر ولایات جوار در حیطہ
 تصرف درآمد و فرمان روایان را فرمان پذیر کردند حکم انہا بر اکثر ممالک جاری گشت و شہر
 انہوں ان قدر وسعت یافت کہ سبز و درہ ہوں مذکورہ عرض آبادی گردیدہ از انجا کہ راجہ پیر تہری را
 بالیہ خواہش کہ آہنگ سہی نام داشتہ و آن را پچھلا نیز گفتہ سے التماس بسیار بود اکثر
 ادکات درون حرم سرا سے ماندی و ہر اسے بکامرانی بودہ نزد عشق و محبت بانستہ و بامور
 ملی دگی کتر ہر واسطے و تہم عداا الہامی فرمان روا سے بر سر بکرباجیت برادر سوز گذاشتہ بود
 بکرباجیت برادر از روستے مصلحت و نصیحت گفتے کہ مدام درون حرم سرا بودن و از جمہات
 جہان داری غفلت و زنی و ان مناسب نیست بلکہ جہان چہ برائے نیکہ مدار کار بر بکرباجیت
 بود و چہ بنابر آنکہ اورا راجہ را از بودن اندرون منع میس کردہ بکرباجیت آرزوہ شدہ
 بہ سخنان سمن و درشت راجہ لا برین آورد کہ بکرباجیت را از پیش خود اسباب گرداند
 ہوں راجہ ناوان محکوم حکم آن زن خانہ را انداز بود و بالضرورہ برادر خود را کہ از جانب عزیز
 مدار ممالک بر وجود از یک انورہ مذکورہ و آن سلوب الذکا و طبع و مغلوب الناسے نظر

گویند و زبان طعنه هر زود سه ایان نعل و منفعل می بود و یا یاد کرد آنک این امر است که شمشیر فوتی
گند هر پسر بین بدلیقی دوام بوقت شب جسد خرمی گذاشته بصورت آدمی در آمده و درون جم
سرافت بود و راجه تالو یافته در طویله آمده جسد خرمی او را بدست آورده در آتش سوزان انداخته
خاکستر گردانید گند هر پسر بین همان وقت از حرم سبای میرون آمده گفت که اسه راجه
وقت که اندر بن و عای بد کرده چنان گفته بود هر گاه این بدن خرمی را راجه عظیم الشان بسوزاند
من باز ازین علم بیکان اصل خود و اصل شوم درین صورت از تو در حق من عنایت غایت
معروف شده که این پسر که باعث نکال و وبال من بود میوزانید من پیش ازین پسر
من به تبری نام از پرستار ولادت یافته اکنون که خدمت می تو عالمه است بکر حاجت نام پسر
از وجود خواهر آمد که قوت هزار رقیل داشته باشد و نام این هر دو پسر بر صحنه روزگار
تا انقضای زمان خواهد ماند چون ایام و عای بد انداز حال من آینه شد و مارا و رسالم
علوی بیکان خویش با بدشتافت و شمار خدمت می شوم این را بخت و بجانب آسمان روانه
گشته از نظر غایب گردد راجه از سونج این ساخته خرمی چنان شده تا سفت خور و که خدمت
این ملکی نزد که از اتفاقات حسنه درین جا وارد گشته بود بواقعی بجانیا و مردم و نیز خوف
بخط راه یافت که پسر ازین دختر پیدا خواهد شد که هزار فیل را قوت خواهد داشت اگر
او درین ملک تسلط گشته بزور بازو و خود سلطنت مارا بجای مقاومت با مشکل خواهد
بود پس نگهبانان تعیین فرمود که هر گاه از ان دختر میر ولادت شود باید که حاضر گردانند
تا که بخش با تمام رسانیده شود دخترش از فراق گند هر پسر بین در آتش غم می سوخت چون شنید
که نگهبانان تعیین شده اند اندیشه کرد که پسر مرا که غریب بعمره وجود می دراید بخشند
غم بالاسه غم فایده حال او گردیده و زندگانی بر و وبال گشت و زیاده ازین تاب عزن و اندوه
نیارده شکم خود را از کار و پروریده تا به بودستی گشت و ازین رو که ایام وضع محل نزدیک
رسیده بود و نیز از ادت ایراد و جبات افزین بران اقتصاد داشت که آن پسر در عرصه
کیمی بوجود آمده کار می که از انداز و بشری بهید باشد بظهور رساند از شکم آن عورت
پسر زنده بر آمده بسان نوزادگان گریه آغاز نهاد و نگهبانان همان وقت آن پسر را نزد
راجه برده حقیقت مرون مادرش و بر آمدن آن از شکم گذارش نمودند راجه از زشتی
گند هر پسر بین تا سفت داشت در پیدالای مرون دختر خویش بدینطریقه زیاده افسوس نموده

آن صورت نمود رانی بر زبان آورد که ثبات محبت و فراطمحبت زمان پارسا گوهر اقتضای آن
دارد که بعد مردن شوهر محتاج سوختن نگشته با قسمل قالب تپنی نماید و باین سخن در خاطر داشت
برای امتحان و عوائی رانے که درین وادی داشت آمد میرے سے انگشت روز
کسان بموجب تعین را جدا از نیکارگاه مالان و فریاد کنان مند و تیسر در شهر آمد بر زبان آوردند
که راجه را با دیو بخار به روداد و یو غالب آمد راجه را بر خاک پلاک انداخت و این خبر رانی
رسانیده کسوت خاصه که بخون آلوده آورد و بود بر یک تصدیق گذرانیدند رانی که در عشق
و محبت ثابت قدم بود و راسخ دم امتیاز بر صدق و کذب نکرد و مجرد استماع این خبر
قالب تپنی نمود و دعوی خود را که در محبت داشت با ثبات رسانیده نیک نامی جاوید یافت

بیت

خوش آنکه براه عشق جان داد عشق است که جان با تو لول داد
دور بعضی نغمه چنان نواشته اند که راجه بھر تهری دو زوجه داشت و در دام عشق هر دو
گرفتار بود و عورتی که از متغیر محبت میرا خوراز بام افتاده بود و قالب تپنی کرد و انگ سنانا
داشت و آن فاجره بد کرد و از بود و این که از خبر مردن راجه بے توقف جان بجان آفرین داد
پشیمان نام داشت که در عشق راجه ثابت بود و الفقه راجه بھر تهری از مردن آن زن فاجره از روی
خیرت یا از روی وفات این زن صلکه از عبرت ترک سلطنت کرد و راه پیاپی با دیو بھرید
گر و دیو عبادت رب العباد است تعالی و زریده ریاضات شاق کشیده بهدایت باوی
مطلق شمع حقیقت و شبستان باطش روشن گشت و از واصلان درگاه احدیت و زوکیان
جناب احدیت شد و از نتیجه تهری که ذکر آن بھرید آمد و یا اکثریت ریاضت زندگانی جاوید یافت
و بقول اہل ہند تا حال در خلعت ہستی بود و بطریق اخلاص و عالم سفلی سیار است **بیت**

بس وقت شان خلق کے رہ برند کہ چون آب حیوان بظلمت درند

بالہ چون راجه بھر تهری در وقت ولایت از فرمان روائے که عمارت خلق از دیوان
زبردست که در آن زمان غالب بودند تواند نمود خالی گردید از اطراف مالک و بود عشریت
درست تطاول بر خلق آمد و از کرده و در شهر او حین میرماتال نام دیوی که سر حلقه دیوان
مردم آزار و مراد عشرتبان او مخرور بود و بریدہ دم آزار و جان شکارے پر داشت
کثرے از ہاستندگان آن شبہ شکاف عشریت شدند و اکثرے رو بہرار نہادہ جان

بر روا بط و افلاص بر او سے محروم و تقدیم خدمات و نظم و نسق او بخاطر نیاز و وہ اور اجرائے
حصول مقامند سے زن احسن از منو و نظم

غزلان را کند کید ز نمان خوار	بکشد زن شود و انا گرفتار
ز کید زن دل مردان و بیم است	زنان را کید با کے بس عظیم است
زن از پہلو چپ شد افریہ	کس از چپ راستی برگزاندید

چون دستے برین بگذشت زنار واری بقویت ریاضت ثمری بدست آورد که از خور
آن زندگانی با و والی ناسل گردد و او آن شویشورت عورت خود با امید حصول موانع و بدست
بطریق تحفظ از نظر راجہ بر تهری گذر نیدہ بر او خوش کامیاب گشت راجہ از بس کہ بزوجہ خویش
کمال محبت داشت آن مید و حیات بخش را برانی از والی منو و چون رانی فاجرہ درد نام محبت
میر آخوڑ سے کہ گرفتار بود آن بہ نہ عذیم المثل را با و رسانید و میر آخوڑ آن تحفہ بدین را بہ قید
لاکھا نام کہ پا بند زنجیر عشق او بود گذر اندان لوسے بخاطر آورد کہ حیات ابدی اورا باید کہ شکو کالہ
و پرہیزگار بودہ باشد را بہین قدر زندگانی کہ در تہکدی و ہر کردار سے گذشتہ و سے گذر و
و بال است جان بہتر کہ این تحفہ را و را برائے راجہ کہ از عدالت و نفعت اور عایا و ہر ایا و را مان
است بیکشش تا چیم زندگانی ابدی راجہ متعجب آسائش را و بش عالیان کہ اند بود پس لوسے آن
شرعہ نظیر را بنظر راجہ گذرانید راجہ آن را شناختہ و راجہ صیرت و فروخت چون یہ تحقیق این امر
پہرہ سخت و ہر ایا سے او واقف گشت را ز نہائی رانی از ہر دو بیرون افتاد و رانی مغلوب باس
و ہر اس گشتہ خود را ز نام ہند و انداختہ غالب تہی ساخت و بدو کات اسل اساتین فروخت و لوجہ
محبت آن عورت فاجرہ بدست کشید و بر عمر گذشتہ اسف منو و از مردن او سرور گشت بہیت
زن بدست برادر مردہ بہتہ غم کار زنان تا خور و بہتہ

و در بعضے نسخہ متقدمین مقدم عشق رانی بہر اخور و مردنش بدین متعجب مر قوم نیست
آن عورت را از عصمتیان قرار دادہ و مردن آن را بدین منطو نوشتہ اند کہ روزی راجہ بہ تہری
بقصد شکار سوار شدہ بود و در نزویکے موضع دید کہ عورتی با پسیر کہے جان شوہر خود قصد
ہجڑی نمودہ بیان مصایم شہ ہر بہت و عقابیت پارسا سرشت خود را در غزن آتش سوزان
انما سے گفتہ رو کشا و پیشانی خاکستر گردیدہ راجہ از مشاہدہ بین حال بر عالی ہمت آن و خذہ
مال آفرین کرد و کون خویش رسیدہ با جرائے احوال او پیش رانی گذارش نمودہ و تیر لاف بہت

چنانچه سابقاً تحریر در آمده در گجرات رفته نوکر بخاره شده در آن فریق ضعیف سفر بود
 چون شب نقاب ظلام بر عالمیان انداخت شمالان بعبادت خویش فریاد نمودند از آنکه
 شفا بی زبان خود گفت که بعد دو ساعت آدم مرده درین دریای آید چهار سال بی بها
 در کمرش و یک فیروزه قیمتی در انگشتری اوست هر کس که آن مرده را بر آورد و بخورد و درین
 سلطنت روس زمین نصیب او شود بکرم حاجیت بقتضای وانش غذا و او بر سر اسرار است
 فتنه و حوش طیور اطلاع داشت آواز شمال استماع نموده فی الفور برآورد آدمه متکلم گردید
 بعد دو ساعت دید که مرده در آب می آید مشتاک که دم آن را بر گرفت و از بر آمدن غسل و
 فیروزه از آن پس بیکر بجان بر صدق گفتار شمال که مانند سروش غیب آواز داده بود تصدیق
 کردم آن مرده را بر کنار دریا انداخت تا طبع شمال راست گو شود و بر قول آن طعم فیض انبیا
 کرده امیدوار سلطنت گردید و روز دیگر بر کس تا شایع شهر و چین که مسکن الموت او بود و در هر کوچه
 بازار گشت می گرد تا آنکه سیرکنان بر دروازه کلاسه در رسید و دید که تجمعات بادشاهی
 بر درگاه او حاضر است ارکان دولت و طبقات خلائق از دهام آورده اند و می خواهند که پسر
 کمال که بموجب قرار و وعده نوبت او بود بر قیل سوار گردد بر رسم مهو و بجانب تحت گاه
 بر نه پدر و مادرش که به کنان و موسی کنان و نوحه زنان و خاک بر سر انگشتان بر دروازه ایستاد
 اند بکرم حاجیت از مشایخ این حال جسدان گشت که ایا رجوع بجمالات سلطانی چیست و در شادی
 گردید و نوحه از بهر کسیت چون استفسار حقیقت نمود بر این منتهی واقف گشته بر احوال پیر
 کمال و جوانی پسرش ترحم نموده گفت که اے پسر من روز چهارم غم مخور و ناله کن که بجای پسر تو من
 پیش دیو حاضر می شوم و از نایبات ایزد متعال و ارمی کظم با خلق الله از ظلم او نجات یابد و مال
 ثواب حاصل گردد در صورتی که او مرا می کشد بهشت نصیب من خواهد شد که عمو من خیر می
 خورد و انبیا من هم کمال و دیگر مردمان گفتند که بایان را چنانکه لایق باشد که مسافر و با نایب
 طمعه و یوم مردم خواگر و دایم بر نقد می رسد که امروز ترا عوض کمال داده ایم ستم فردا عوض دیگری
 را اگر نخواهم فرستاد و جهان بهتر که باین دیگران کمال داده ایم بنوبت خویش رفته حاضر شود و بکرم
 درین احوال مطایفه بیار نموده بمالعه از حد گذرانید و لو ببت کمال داده بر خود گرفت و باین
 مقدر که سوت بادشاهیانه بر خود راست کرده و خطریه نفیسه المیده سلطان و یراق در بر انداخته
 بر قیل که دست و سوار شده و بتوزک و خیل تمام شاد و یانه نوازان و رقصه بر سر بر

خود سلامت برودند و شہر اوجین کہ در آبادی و معمور سے ہر سے زمین ثانی نماشت
و در رونق و زیبائی و مساوات بشہر اندر میزد و ایران و بے رونق گردید آری ولایت
بے والی و ملک بے مالک ملک تن بے سردار و بیست

جہان بچہ جہانیاں تن بے سراسر تن بے سراز خاک رہ کمرست

چون بسیار می از اہل شہر اوجین طعمہ دیو مردم خوار گردید اعیان دارکان بنوشت
یک دیگر جعفریت التماس نمودند کہ برائے خوراک خویش نوبت قرار دہد تا یک کس نوبت
حاضر شد و در آن روز در بعد صبح اوقات و گجران گرد و دیوان میں قبول نمود و فرمود کہ ہر روز
یکے از شہریان نوبت خود بچکان ماکم نشین رسیدہ بر تخت سلطنت جلوس نماید و مملکت
جہانیاں باوجود خود و آن کس تمام آن روز و اجرائے احکام حکومت و دار و گیر بسر برد
و امر او و زرا و طوائف امام و اطاعت او باشند چون روز باختر رسد و وقت شب آن
فرمان رواے یکروزہ خوراک من بودہ باشد ہم گنان بحسب ضرورت این امر طبل ہفت
بول نمودہ نوبت بر اہل شہر قرار دادند ہر روز یک کس نوبت بنوشت با و شاہ یک
روزہ شد و قسم دیو آدمی خوارے شد و جمیع شہریان بان مرغان ملج مجوس
مطمورہ ہلاکت دادہ مرگ بودند اللہ اللہ اگر نظر بر احوال جہانیاں انداختہ شود بہین
آئین تمامی ذی حیات و ال نفوس را کہ بر عرصہ روزگار بوجود آمدہ اند نوبت خویش پنج
حضرت اہل و چنگل دیو مرگ گرفتار بایشہ و پنج کس را رخصت آقا مست دائمی و اجازت
سوست ابدی ندادہ اند خوشا و الا گہی کہ بر کار و بار دنیا و مافیہا نظر کردہ و خود را مادہ مرگ
گماشتہ اوقات عزیز را کہ بدل نہار دیو در ب العباد صرف نماید و بیطالت و کسالت گمندان

نظم

جہان اسے برا در مشاند بکس دل اندر جہان افرین بندوبس
مکن یک بر ملک دنیا و پشت کہ او چون تو بسیار پروردہ کشت

انقصہ چون مدتی بہیں نہ منقصہ گردید از اتفاقات حسہ جامعہ بقلہ غلہ کہ بایان
عن بخارہ گویند از مہانب ولایت عجرات در نزدیکی شہر اوجین رسیدہ بر لب دریائے خزل
سانت و بکر باجیت برادر راجہ ہر جری کہ بموجب اغوائے رانی اخراج یافتہ بود

کہ فی الواقع بکریا جیت است کہ رانی اور اخراج کردہ بود و بسبب القضاۃ تادی ایام تخت
نئے شود ازین مشرودہ جان فزا بغایت اتھے خوش وقت شد و مرتب حمد و سپاس خباب
حضرت محمد بیت بجا آوردند کہ تباط و نظم عفریت آدم خوار رفع گشت و ولادت این ملک
برادر ملک جہانبانی شکمن گردید ارکان دولت و اعیان مملکت و جہوپر سکند و عموم موطند
او جین کمر اطاعت و میو دیت بر میان جان بستہ و اقدام و امر قدسیہ و احکام مطاعہ
قیام درزیند و دوران خطہ دل کشا و معمورہ شرح افراد ہر کوپہ و بزرگ و دہر خانہ و
بازار حشیش و شادی آراستہ و بزم مبارکی و مبارک باوی پیراستہ شد حدیقہ مرادات
عالیان غلغلی پذیرفت و روضہ حاجات جہانیاں گل گل شگفت و بارخ جہان رونق از سر
گرفت و گلشن روزگار طراوت جزاگی یافت و زمین و زمان را وقت خوش شد و کون مکان
در سرت رو داد و عالم پیر را جوالی پدید آمد جہان دلگیر را شادمانی حاصل گردید **بیت**

را د بزم عشرت ساز کرد و فلک در یاسے بخت باز کرد

نوا سازان نوا ساز کردند سر و دینے آغاز کردند

ز بس عیش نشاط و شادمانی جہان را تازہ شد رسم جوانی

سر آمدگان خوش نوا و مطربان مشیرین ادا با و از دل نواز و اصوات روح پر و از دل
را در بود و چنگیان ارغنون ساز و طبلور چنان خوش آواز از زبان تار نقات دل نواز بر کشید
دل نصیبے را کار فرمودند و را شکران ہر عذار و نازنینان خورشید و دیار بنگارہ رقص گرم کردہ
بچرخ درآمدند کہ فلک از حیرت تا شاقطب دار ہر بامد و از جستی و چالاکاں پاکو خند کہ زمین آسمان
کردار و جیش درآمد و از صدائے مستک مرغ خرد و از آسشیانہ و مارغ پر و از داند و از گرو
حلقہ چشم خوش و صبر و قرار از دلبا در گردش آوردند **بیت**

ہر گردش چشم دل ربائے ہر گردش دل ز نمد صلائے

صدائے تقارہ شادی و غر و خوش کوس مبارک باوی سرت پیرائے دلبائے غمگین

گردید و آواز تغیر و فلعلہ نائے بچرخ ہفتیں چید **منظم**

خوش کوس نیا ملک نائے بر خاست زمین چون آسمان از جہلے ہر فاست

جہان گردید یکسر خورمی دست فلک بر دید از خورمی بے دست

چون ایام ہوئے بود کہ آن جشنی بند می است مشہور از کمال افتائی تمام انجمن گلشن

جهانمائی اجلاس نموده نریب وزریت داد و اعیان و ارکان کمرطاعت بر بسته هر که ام بقدر
 مراتب بملک خود ایستاده و تقدیم او امر عالییه تقید و رزیدند حسب تکمیل است انوار خود دنیا
 حلاوت امور و شریعت بکے لذت اندود آورده بر و روزه قلعه که راه آمدن عفریت بود داده و همیا
 گردان نور بادشاهی از نامیده احوال مساوت اشتغال او معائنہ کرده تمام روز بوظائف دعوات
 سلامتی ذات فرخنده صفات موقوف شدند عفریت بعبادت معبود بوقت شب بقلعه در آمده
 اقسام خوردنیهای دیده بکلی تمام خورده از لذت آن خوشوقت گردید بعد از آن اندرون رفته
 دید که بواسطه زرباشنظر بخت نکست است بکرمایت بگردیدن عفریت از تخت برخاست
 بیچاره را و تیار گردیده بلاوری و لیری تمام آمده در آنخت هر دو با هم کشتی گرفته کسب عفریت
 غالب می شد و گاهی بکرمایت اورا مغلوب میکرد و چون کار از کشتی و جنگ شتی در گذشت
 بکرمایت خواست که با شمشیر بدار کارکن تا بکار با تمام رساله عفریت اورا بر دست و قوی
 جنگ و دلاوری داده جنگ دانسته بخاطر آورده که این جوان و جنگ پس نمیتواند آمد بهان بست
 که مسلح کرده شود و راه نجات جست اید درین صورت دست از محاوله باز داشته بر زبان
 آورده که این جوان نسبت و مجازان تو مینای من خوب بجا آورده بملایوت آن جان بخشی
 تو کرده بلکه برائے خاطر داشت تو تمام سکنه این شهر را از جان گزاسی پس کردم و بالو محقق
 محبت بستم اکنون ازین جا بدر رفته بجای و بجزای روم سلطنت این ولایت بتوازی باد که
 سوائے تو و بجزای قابلیت این امر حلیل القدر ندارم هرگاه منی بتوروس و دمارا یا دخواهی کرد
 که بلا توقف حاضر شد و هر اسم رفاقت بتقدیم رسانم بکرمایت گفت عوض خون مردم قلعه پاک
 تو دیشتم اکنون را بطن محبت در میان آورده پس ترا کردم چون فیما بین روابط اخلاص
 مربوط شده از بخا بدر شوهرگاه که ضرور خواهد بود ترا ملید داشته خواهد شد بعد چنین محاورات
 عفریت از آنجا بدر رفت و شوهرگاه که مردم درون قلعه آمدند بکرمایت را ندیده دیدند حیران ماندند
 و بر زندگانی آن مسافر شادمانی بآورد و در تمام شهر اطلاع دادند امر او و زرا و دران مکان رسید
 به حقیقت سلامت ماندن آن جوان بزر و قوت خویش و رفیع بلع عفریت مردم خوار از آن
 شهر واقف شدند و باخود اندیشیدند که این قدر قوت و قدرت از اندام حال مردم
 این زمانه زیاد است اما که این جوان از نژاد پاک یا از صلب فرماں روایان نیستند
 اقبال و بکرمایت برادر راجه بهر شهری خواهد بود چون استفسار احوال نمودند ظاهر شد

دارد و شیخ در آورده راجه سکونت را در سر کرگشته تا کابل و آن ممالک بسکه خویش را بخت
 چنانچه مقدمه گشته شدن راجه سکونت سالها که میشت و از بس که تأییدات و رضای و تمهیدات
 عملی قریب حال فرخنده مال آن ملک می تراوید و در نهایت نخب و همت عالی داشت عبادات ارباب حوائج
 و مراوات اهل اعتبار بخوشترین وجهی بانجام می رسانید و احدی از درگاه مالیش محروم و
 ناامید نمی رفت اگر شخصی میسر و طلبی که سرانجام آن از اندازه قوت بشری و احاطه دریافت
 عقلی میرون بود و باشد پیش او رجوع آورد و از غلبه قوت فراخ و مصلکی بوجاهن سرانجام
 و او چنانچه بسیار از حکایات غریبه و مقدمات عجیب و در حاجت روائی محتاجین
 و کام بخشی مساکین و بطلال شامل و مبتدیان خصال آن نامدار در محافل سلاطین مالی مقدار
 و بر زبان اهل روزگار مذکور و در محفل اکناف عالم مندرج و مطهر است علی الخصوص
 فی سلسله حسن عیسی محتوی بر احوال فرخنده مال او مشهور و موجب تعریف این نسخه بطریق غریب
 نوشته اند که چون راجه بکر باجیت ازین جهان منافی بسالم جادوئی رحلت نمود و بعد از وی
 ایام درگذشت راجه بیون که او هم با حسن صفات و مکارم ایات متعین بود بر حکومت ولایت
 نالود استقلال یافت و وزیر سبزه برج پندت نام از فرط دانش کمد عقل راجه و مدار علیه ملک او
 بود چنانچه حکایات بدایع آن راجه و وزیرش نیز شهرت تمام دارد اتفاقاً راجه بیون بقصد لشکار
 بصحرای قریه بود و یک جمعی از مطلقان خور و سال کو و کی را باو شاه یکجا و وزیر و دیگر را
 کو تو ال و سایر علما و نعلیه سلطنت قرار داده طفلان بسیار می پرورداشته اند و آن شاه طفلان
 بر پیشانی نهشته بهان بادشاهان بصلوات و مهابت و در اجرائی او امر حکومت و حکام و اهل
 می پردازد و از رسیدن راجه اصلا بر او ای نگرد و مشهور شده بود که آن خرمایر و ای
 بازیکه در مقدمه و زوی مصلی بی با آفتابان معدلت را کار فرموده که از بیج بادشاهی
 رقیع نشان بر روی کار نیامد چنانچه این دوستان مشهور است راجه بیون از ششیدن
 این مقدمه و دیدن حکم رانی آن لعل شجب گشت و از روی غیرت فرمود که آن را نزدیک
 بیاورد چون از آن پشته فرود آورد مشکوکه راجه برو غالب آمد طفلان و رگریه و زاری
 افتاد و حسب الامر راجه آن را بران پشته بر دوش استوار دین نشان حکومت درو پیدا
 شد و بر اس راجه از دوشش تا بدید گشت راجه فرمود که وقوع این مجامعات این پشته
 است بر طبق حکم مالی چون آن پشته را بشکافتند تختی مربع در غایت زیبایی و رفاه

ارغوانی کرد و ندو احمد خان پاشی مجلسیان گوشت در در گرفت و بیان گفتار آن را در همین حسن
سرخرود نمود و میل مشکین مویان را آب تاب و او دگلاب مگرویان را آب و سبزه تازه بخشید و عطر
نکبت بخش و بلغم ابل بزم گردید و اگر از لطافت چون عشق صندے بدان در سینه جا کرد و لکن
چون نسیم بهار شام جان را معطر ساخت بخور ایست مشک پر و در بارغ افروز گیتی شد بخار
عزاسو شام عالم معبر گردانید عطریات ارواح را قوت بخشید و از شامها جانی تازه بقالب و مید صبا
نازه کشا بود و هوای لکنه سانسیم عطر انگیز بود و نسیم عنبر نیز بهیت

ز بس نکبت بزم میرفت و دور نکبت نماند مشک بود از بخور

الفقه بعد از سب پذیرای سیر فرمان رواے از جواهر آن راجه نکبت در جہ امرائے
والاشان و وزرائے کا روان از حسن سلوک و سپاہ و رعیت از نیکوئے معاشرت و عشر با
وزیر وستان از عدالت و فقر و مساکین از سخاوت او نورسند و بهیت مند شدند و عدالت
را روز بازار گرم گردید و نفقت آیین تازه یافت و حق و ثنائے آن نیک اختر بر زبان صغار و کبار
جاری و دعائے بقائے آن فرخنده سیر بر لب اهل روزگار ساری گشت و در ایام حکومت
او باران بر وقت باریدن گرفت و اصلاح قط و و بار و نداد و ولایت او ایست و مجلس و کرسند
نماند و بیکس در مال غیرے دست انداخت را و ظلم و ستم مسدود و برتری و دزدی نابود
گردید **منظوم**

ز عدلش جهان را چنان امن گشت / کما این ش از قاضان کوه و کشت
امان در زانش بحسب رسید / که مشور شد رسم طفل و کلید

و آن والا گوهر بختنائے و نور فراست و فرزائی بر و قایل سار صنایع مدقق و مشکله و حقائق
مجمع علوم ستار و غیر متعارف و وقت بود و بر است فتلخه سکه آفتاب عالم و بر زبان وحش و
طیر خلل و داخنت و از و نور انگی بر اسرار اخلاکیان و مزارع مبارک کیان پسے بر و از اسوای
و حال و استقبال اطلاع میداد بهیت

خروید بینی که شناساے ازل تا ابد است / مود و لیش هنر و حق بر نفس خرواست

از بیک شجاعت فطری و مبارزت جوهری داشت و در نیچ باز و سے مردانگی و قوت فراط
فرزائی تمانے خاک و سیح و کن و او دیب و رنگ و سپاه کجرات و سوسنات را فتح کرده و آن
روایان آن ملک را فرمان پذیر خویش گردانید و در آخر او ولایت اندر پست که اکنون به و بی تهرت

و ملک ستانی شہور گشت تایمخ جلوس او بر اورنگ قون روایت مالوہ بقولے روز
تسخیر ولایت دہلی کشتن راجہ سکونت بسندہ ہزار و چیل و چہار راجہ بدست شہر و وفات
اہل ہند و قلاویم این کشور گشت گردید پانچ ماہ و یازدہ روز و ہفت روز و پنج روز و ہفت روز
او شش روز و ہفت روز کہ گند ہر پ سین گشتہ بود نام راجہ بھر تہری و راجہ بکرماجیت تا حال بر
سفر روزگار تازہ است و انقراض زمان یا و کار خواہد بود و ہیت

دولت باوید یافت ہر کہ تلو نام نہایت کر عیش و ذکر خیر زندہ کند نام را
از آنجا کہ دنیا سرامیت تشہ فریب و منہرے است پر فراز و نشیب گئے است باخار و ملی
است پر خار ہر کار از درجہات ترقیات فلز ساخت عاقبت بدکات متغیرات ادا گشت و آنرا کہ
از گشتن جوانی کا ملاتی بخشید عاقبت در غارستان پیرے باریش گردانید و ہیت

ہر کار شہر تہی چنانکہ شام صبح زہرے بجام او ریزد
و راکب نامہ خمین مے نویسد کہ چون بکرماجیت را عمر باختر رسید بقصد جہانگیر گشت
کرد و درویشی سالباہن مرزبان انجمن اتفاق بخار بہ افتاد بدست سالباہن اسیر گردید و ہالجا
آورد کہ اکنون مال بقتل رسید سانی از نوے من آشت کہ تاریخ و سہ من از وفات روزگار
سندم نشود و سالباہن استدعاے اورا قبول کرد و بکرماجیت را بقتل رسانید و سہ
اورا بدست و سابق بحال داشت کہ تا حال و وفات روزگار و راجہ و سہ سالباہن ہم ازین
است کہ بچہ راجہ بکرماجیت و الا نشان را دستگیر کرد و بقتل رسانید و در شہر راجہ دلی و راجہ ترقی
ازین مقدمہ را بقتل نہا و راجہ مردان راجہ بکرماجیت از دست سمندر پال جوگی نوشتا نہ
بدین صورت چون مدت مدید راجہ بکرماجیت کا سیاب دولت و کامرانی و کامروا تمنا بابت
جوانی گشت گشتن جوانی را خزان پیری در رسید و قاتلش از صدمہ شیب بر خمید و گل ہار
از سہم ضعف پڑ مردگی گرفت و چہرہ نورانیش از آنکس و کجلاک بے رونقی پذیرفت ملک
مرورید و نہانش از ہم گشت چراغ بصیرت و عن بصارت فرو ریخت عن از تو اناسے
و کوشش از شہرالی خالی ماند جو اس از اساس و اعضا از قوسے ہی گشت سر از مقر و منفرد
از قتل و قتل از تیر باز ماند قوت از دست و دست از کار و کار از اختیار بیرون رفت و از
زندگی غیر از نام و از بدن غیر از حرکت نماند و رتن بجز استخوان و برا استخوان چہ پوست نماند
گشت ہیت

برآمد یقین پیوست کہ از ثبات این اورنگ جہاننامی طغیانی خورد سال عدالت و حکمرانی
 سے کہ راجہ بھوج از مشاہدہ آن تخت خوش وقت شدہ و در السلطنت آوردہ و حجت
 کہ بران جلوس نماید گویند کہ سی و دو صورت زیبا بران تخت منقوش بود بقدرت ایزد
 متعال صورتی از جہان آن تصاویر بر زبان آمدہ گفت کہ اسے راجہ بھوج این سرسلطنت
 از راجہ بکرماجیت است تو وقتے ہرین قدم گذار کہ زبان آن راجہ مصدر امور سترگ شوی
 راجہ بھوج بر زبان آتن پس کہ تصور حیران گشتہ استفسار نمود کہ کدام کار مغرب از راجہ
 بکرماجیت بوقوع آمدہ آن پس کہ حکایت عجیب از راجہ بکرماجیت کہ در حالت فرمان رواے
 مرعوب امر شگرت شدہ بود بیان کرد و بہین عنوان ہر یک از ان تصویرات بے جان سی و دو
 حکایات نامزد گذارش نمودہ حیرت افزائی راجہ بھوج شدند و بیچ پندت و زیر شنس
 کہ در فضائل کمالات مشہور وقت خویش بود آن حکایات عریضہ را بر زبان مسنکت تہجد و در
 آوردہ کتاب سے بسنگھاسن شہی درست کردہ و از ان زبان تا حال آن حکایات غرائب
 و اطراف ممالک مشہور گشتہ بے شائبہ بکاف استماع آن بحث تعجب مے شود و عقل بشری
 در حیرت مے افتد کہ آن راجہ والاہمت چگونه قادر بر کتاب چنین امور مشککہ گردیدہ کہ از اندازہ
 قدرت بشریت زیادہ است۔ **بیت**

اشال این غریب و گرم غریب تر بسیار کرد بہت آن راجہ داوگر
 اذ انما کہ دانشندان روزگار و والاہمدان ہر دیار مقرر کردہ اند کہ ہر کس از فرمان
 روا این گیتی ستان مصدر امور سترگ و منظر کار ہائے شگرت شود و بجا گیری و عالم آرا
 و عدالت و نصحت عدیم النظیر گرد و تارخ جلوس او بر اورنگ جہاننامی و ایما و اطراف ممالک
 شائع گرد و کہ ہر آئینہ موجب نظام سرشتہ داد و ستد جہاننام و قوم سلسلہ امور عالمیان
 تواند بود و چندین راجہ ہائے منظم الطاف و رایان رفیع المکان و خوالعین عالمی مقدار و مسالطین
 بلند اقتدار و ہندوستان گذشتہ تاریخ ہر ایک از انہا تا ایام فرمان رواے مشہور بود
 و بعد انقضائے مہکست شان چنانچہ انہا از مہم ہستی رو بہ عالم شہی آوردند تا تاریخ زمان
 غیر معدوم گردید کہ تاریخ راجہ بدیشتر یاد و ان کہ خلق باطلان مسطورہ بود تا حال مشہور
 است چنانچہ سابقا تہجد و در آمد چون راجہ بکرماجیت بہ صفات ستودہ و حاجت رواے خلایق

فرستاده بر تخت جهان بانی جلوس نمود چنانچه در ولادت بکرامت اختلاف بسیار است هم
چنان در مردن او نیز اختلاف دارد بیتی

گر بایقیاست زنده آخر فنا آتش فنا و بچو خورتا بنده آتش فنا آخر فنا

بیت عمر راجه کبیر از یکصد سال از انجمله جهان بانی دینی نمود و سال

راجہ سمندر پال که از حصہ گدای می به سریر بادشاهی رسید در بدایت حال بحسب
صورت عبادت شاق و ریاضات کلا یطابق قیام می در زیر اما در عالم معنی بهره از خدا شناسی
و ایندوستی نداشت و غیر از اسم و رویش بر نامیده حال اول نشسته دیگر نبود بر تنگی و سربانی
نه برائے عبادات یزدانی بلکه از روی ریاضت نفسانی بود چنانچه در طلب سحر
بدن عنصری بنجا گستر آلوده مرآت باطن نیز از رنگ هوا و هوس اندوده داشت هم چنانکه
در صورت خراب حال خود معنی نیز خراب تر بود از روی ریاضت کاری دست خود را بر دوش نه
طبل باسان میداشت فی الحقیقت باغراض نفسانی و دست رازی میگرد و مبرقوشی بر لب نهاد
عظمی که و اما بزبان بے زبانی استماع مقاصد دنیوی می نمود و روی بسوی آسمان
گذاشته چشم می پوشید لیکن جزایان چشم دل بر شاہراہ مطالب صورتی می کشاد و در
هر دو پای رسن انداخته بر درخت معکوس می شد فی الواقع روی ارادت از اشراف گاہ پر
تافتہ کار بر یکس می کرد اگر چه بر پا ایستاده عبادت می نمود اما تہران درین طبع و دل
می نشاند از سیرت سازنی تصنیف محبوب می نمود و طوائف نام را شقاوت و مقتدر می ساخت و فلک
مردم را می فریقت و خام و مرید خویش میگرد و دو کانی چنانچه عبادت و دو سازی آراستہ خاکستر
سید او تر را می گرفت و عجب زبانی شعبده انگیزی می نمود و بہ بہانہ سیلاب سازی و کیمیا گرے
خانہ مان سادہ لوحان بے خبر را بفاتر می برد منتظوم

در لباس ظاہری شیخ بزرگ و بطریق باطنی بہ ترز گرگ

از زبان صد ذکر و دل صد دعا و از دود و دھولے پدید از دعا

فاجر آراے دوکان و دے بود باطن آراے چہرہ کارے بود

ازین عبادت و ریاضت مرعوش آن بود کہ بسلطنت جهان بانی کامیاب شود آخر الامر
بنحی کہ تبحر برود آمدہ بر او خاطر نماید گذشتہ از گذشتن سرائے و از سنگینی بنادستان باطنی
در آمد و از نورستان آرزوی ذہانت آباد گردناری در رسید مل پید شانی را در عنون

چند خوش بخت با زندگانی گزاین بودند از باو خسرانی

درین حال سمنده پال جوگی که در سده و باو و طلاست و شیرنجات و فریفت کرون و تبخیر
در آوردن و لباس مردم و نیز گساری و افسون پروازی سرآمد جوگیان و الادانش بود و در
علم خلق بدن نیز دستگیری داشت و در صحبت راجه راه یافته بفسون و فسانه راجه را فریفته
گردانید و نیز لباس امر او و زرا و ارکان و اعیان دولت را تبخیر در آورده و نوس تسلط
پیدا کرد که راجه و ارکان دولت از امرش سر موکفادت می کردند و در روزی بتدویر و ضلین
بر راجه گفت که چون بدن عنصری تو از غایت پیری اندر اس یافته و از غایت خفاقت طاقت
حرکت نمانده علم خلق بدن از من بسیار و این جامه کهندینه بدن پیر را گذاشته در پیکر
جوانی که تازه روح جدا از او شده باشد درآمده بود و از تمتعات جوانی و لذات جسمانی کامیاب
شو این جهت که زندگانی راجه بسر رسیده بود و او جو و آن قدر عقل و دانش بسحر جوگی
مسخ و در کید و قید گشته علم خلق بدن از او آموخته روح خود را در پیکر جوانی که تازه و ولایت
حیات سپرده بود و انتقال کرد و جوگی سحر ساز در آن وقت بلا توقف بعلی که سید انست طرح
نمود و در نقاب راجه داخل کرد و آن جوان را که روح راجه در او آمده بود و قتل رسانید و جانین
سر بر فرمان روانی گشت **بیت**

پنهان استاده در اندر پائے کافا و گانش گرفتند بجای

اگر چه حکایت انتقال روح جوگی در بدن راجه مشهور است و اعتقادی سائب رای آن را قبول نمی
دارند و پیر روح از پیری و جوانی و ضعف و ناتوانی فارغ است و پیر و جوان و خور و دوکلان
و مندرست و ناتوان بودن برادران تعلیق دارد و هرگاه به سبب پیری راجه قوائی بدنی
و جو سبب ظاهری زوال پذیرفته باشد در صورت انتقال جوگی در آن بدن جو اس
و توئی که اندر اس یافته بود چگونه جوان گردیده بود و نیز پیر و جوانی که اگر روح جوگی در
پیکر راجه منتقل شدی او را سمنده پال نام نه نهادی و چه ستور سابق راجه بکجا جیت گشتند
که بدن و شکل و صورت او قائم بود و همانا که حکایت خلق بدن جوگی نشد و عنی از صدق نماند
تمش از راجیت است چون سمنده پال انیس صحبت و طیس مجلس راجه گردیده از
سحر و باو تسلط یافته بود بعد از آنکه راجه سرگشته طبعی در گشت و یا او را سالیان گشت جوگی
بالتاق ارکان دولت سر بر آرا گشت یا با کفایت که رود او جوگی راجه را بعد از حیات

راجہ بھیم پال بن راجہ ہری پال - مدت سی و یک سال دو و باہ جهان آرا و ملکیت بود
 راجہ مدن پال بن راجہ بھیم پال - مدت سی و ہفت سال و دہا گیتی ہیرائے نمود
 راجہ کرم پال بن راجہ مدن پال - مدت پچھل و پنج سال و پنجاہ کامیاب و زنا مرد و اوگشت
 راجہ بکرم پال بن راجہ کرم پال چون عالم گیرے و ملک ستانی شعار خود داشت
 و حکام اکناف عالم را محکوم کردہ سدرج میگرفت ازین جهت بہر طرف لشکر کشید و بزور
 بازوئے اقبال منظر و منصورے گردید بہین آئین مدت مدید جهان آرا کے ملک کثرت الی نمود
 بکامرانی و کام ستانی فرمان روا کے و جہانبانی کرد حکم بادشاہ حقیقی چون ایام زندگانش
 باختر رسید و ارادت الہی بڑی شد کہ سلطنت بقومی دیگر منتقل گردد و راجہ مذکور بقضائے تسلطی
 کہ داشت در غوشتے کہ در دست بود بر سر راجہ تلوک چند والی ہیرائی لشکر کشید راجہ تلوک چندین
 صفوں آراستہ بقابلہ آمد تیغ زبان چون حلقہ ہائے زرہ فراہم آمدند تیر اندازان ہان حیرت
 ترکش یکدم شدند و کمان داران مانند ابرو سے خوبان ہم پیوستند و خیمہ گزاریان مثال
 شرمگان محبوبان صفت بستند چون صفوں طرفین آراستہ گردید بہا دران شیر افکن و لیسانہ
 و دلا ویرانہ در زمرہ گاہ و سپہ جنگی نمودند کہ از کشتگان انبار ہائے نیل بالا پدید آمد و از جنگستان
 تودہ ہائے کوہ اسانایان گفت از دست قلم کردہ حساب باگشتان پارسید و از پاسے بریدہ
 قلم در دست محاسب از دیر از خون بجا دران جو ہائے روان گردید و قالب مردگان دران خون
 چون لٹ بالائے آب میدید و روح از بدن چون مرغ از قفس پروازے نمود و سرازین چون
 نثار از بحر فروے افتاد و بشیت ایزدی در آن معرکہ راجہ بکرم پال شکست یافتہ گشت شد مدت سلطنت
 او پچھل و چہار سال و شصت و از ابتداء راجہ سمندر پال لغایت راجہ بکرم پال شانزدہ تن مدت
 سی صد و چھل و سہ سال فرمان روا کے کردند و از پنجاہ سلسلہ جوگی منقطع گردید - و اسر
 سلطنت بدگیران رسید - **یمیت**

عالم ہر سچ و کار عالم ہر سچ
 اے سچ نہ ہر سچ در سچ سچ
 راجہ تلوک چند از ہیرائی آمدہ فرمان روا گشت بر طیلے از ولایت ہیرائی
 حکومت داشت و گاہ گاہے بفرمان روا کے اندر پٹ خراج میداد و نیزہ لاکہ کوکب خالوش
 از انقی اقبال طلوع نمود و بہ سچو بکرم پال فرمان روا کے کہ بجزنت حاکم جبار در بسیار فیضان
 نامہار بر حکام اکناف گیتی حکومت سے کرد و فتح یافتہ در اندر پٹ رسید و دجانشین سرور

سفال رنگین فروخت و مردار بدیعلی را در بدل خذف بریزه از دست داد یعنی درویش را
 ببادشاہی بدل کرد و خدا علی بادشاہی سادہ مند و نظم

مباداول آن قسم و مایه شاو کہ از بہر و شیا دہ دین بباد

کہا عقل با شہ رعفتوی دہ کہ اہل شہ و دین بدنیاد ہد

خداوند دانش عم دین خورو کہ دنیا بہر حال سے بگذرد

اگرچہ سمندر پال برائے حصول مطلب فرمان روائے من و شاق بسیار کشید و لاسیاب و
 کمر و گشت اما آخر الامر در نورو ملک عدم گروید بدیعت

عمرو حنین آدمی بے خبر خاک بسر کرد کہ خاکشن بسر

مست سلطنت بست و چہار سال و دو ماہ

راجہ چند پال بن راجہ سمندر پال مدت چہل سال و پنج ماہ باہر سلطنت پرداخت

راجہ مین پال بن راجہ چند پال مدت پنجاہ و یک سال و پنج ماہ کوس جہانپانی
 نواخت۔

راجہ ویس پال بن راجہ مین پال مدت چہل و ہفت سال و دو ماہ بفرمان روائے
 قیام نمود۔

راجہ فرسنگہ پال بن راجہ ویس پال مدت سی و ہفت سال فرمانروائی کرد۔

راجہ سوہنے پال بن راجہ فرسنگہ پال مدت سی و ہفت سال و یازدہ ماہ
 فرمان روائے نمود۔

راجہ لکھہ پال بن راجہ سوہنے پال مدت سی و ہشت سال و سہ ماہ طریق جہان
 آما سے نمود۔

راجہ گوبند پال بن راجہ لکھہ پال مدت بہت و ہفت و سال شمش باہر سلطنت آمد

راجہ انبیرت پال بن راجہ گوبند پال مدت سی و نہ سال و دو ماہ ملک اراگشت۔

راجہ مینی پال بن راجہ انبیرت پال مدت پنجاہ و پنج سال و سہ ماہ کمر جہانپانی بہت

راجہ مہی پال بن راجہ مینی پال مدت بہت و چہار سال و نہ ماہ سریر جہانپانی راہیاد

راجہ ہر پال بن راجہ مہی پال مدت چہل و ہشت سال و ہشت ماہ قلعہ
 حصینہ برکشاد

بہات با حیات کے درجہ ان نماز
از دست مرگ، سیج کے دران نماز
ہر شب کہ آمد و در بان این جہان
فریاد کرد رفت و درین بوستان نماز

راجہ پریم کہ از درویشی ببادشاہی رسید

چون مملکت از فرمان رواے خالی گردید و احدی از وزرائان راجہ گو بند پیشروانی
برہم دیوے نماز ارکان دولت و اعیان مملکت با ہدیہ عقد موافقت بستہ مشورت نمودند کہ
برائے نظام جہان مملکت و فراہم آوردن پرگندگیہائے ولایت و جوہر فرمان رواے ناگزیر بہت
درین صورت ہر یک درویش خاندانیش را کہ بکا آزاد کرد و دوش و کلاہ و دستگی بہ تارک
داشت و بر ریاضت و عبادت مشہور بود و اکثر خلایق مرید و مستقد او بودند و بسیاری از
ارکان دولت با او اعتقاد تمام داشتند از لباس پارسی بر او روئے بخلعت بادشاہی منسلح
کردند و بجای کلاہ و روسیشے تاج بادشاہی بر سر نہادند و عوض سجاوہ ریاضت سہر
مملکت حاضر آوردند و گداسے را بجهان آراسے معاوضہ نمودند و ہر سہہ متفق اللفظ
و المعنی منسلح و منقول شدند و او کامیاب امر سلطنت شدہ ہر گرجی و در گذشت مدت فرمان
وہی ہفت سال و پنج ماہ۔

راجہ گو بند پریم بن راجہ پریم بعد چہر سہ ماہ آراسے فرمان روائے جہان بانی گشتہ
سافر یک مہم گردید مدت سلطنت بہشت سال و سہ ماہ
راجہ گو پال پریم بن راجہ گو بند پریم زیب افزائے اوزنگ فرمان رواے جہان
کشائی گشتہ و دویست حیات سپرد مدت سلطنت پانزہ سال و سہ ماہ

راجہ جہا پریم بن راجہ گو پال پریم بعد جلوس بر تخت جہان داری اگرچہ بحسب ظاہر
باسور سلطنت و کاجار مملکت سے پرداخت آئین در باطن متوجہ بیدارے قیامی بودہ از
تعلقات و نیروی نفرت و کراہیت کمال داشت و ہمیشہ با درویشان خاندانیش و آزادگان
ریاضت کیش کہ از امور دنیویہ و ارسہ بود و صحبت داشتہ خاطر خدا شناس را با امور
سلطنت آلودہ نہ ساخت و از بسکہ درستگی مقلد روح آزادی قبول او بود و جلیلہ و نیاچند
رہزارہ جہاں طور و خال فتنہ انگیز آراسے در پیش گاہ نظرش بلوہ میداد و بدستان

فرمان رواست گشته بر اطراف لاکه رایت حکومت بلند ساخت و کوس فرمان رواست و وجه
روزگار نواخت لیکن سلطنت او چندان بقایا یافت و ورا نیک مدت بعد بقاء یافت مدت
سلطنت هجلی دو سال

راجہ بکرم چند بن راجہ تلکو کچند مدت بست دو سال و سه ماه رایت جهان کشائی در حیات
فرمان رواست بلند ساخت

راجہ کانک چند بن بکرم چند مدت چهار سال و سه ماه بکامرانی و کامیابی بامر سلطنت پرداخت
راجہ راج چند بن راجہ کانک چند چهار ده سال و یازده ماه کوس عالم آراست و در عرصه
ممالک پیراسته نواخت.

راجہ او هر چند بن راجہ راج چند مدت حسنر دو سال و دو ماه سند کامرانی در میدان
جانبانی تاخت.

راجہ کلیان چند بن راجہ او هر چند مدت پانزده سال و بیست ماه روغن حکومت
و چپلرخ کامیابی آذاخت.

راجہ بهیم چند بن راجہ کلیان چند مدت نوزده سال و سه ماه در ملکه کشائی و عهد
عزالی شمشیر ملکیت آخت.

راجہ لوه چند بن راجہ بهیم چند مدت بیست و پنج سال و پنجاه بدالت گسری
و سنادت و درازی رعا و بر ایارانو آخت.

راجہ گو بند چند بن راجہ لوه چند مدت بست دو سال و دو ماه رایت گیتی ستانی
در عرصه جانبانی افراخت

مسماة رانی بهیم دیوی شکوه راجہ گویش چند بعد طاعت راجہ گو بند چند پسر که قائم مقام
بوده انتظام تمام هاندراری تواند نمود فلذا امرائے عالی تراز و وزرائے نیک نهاد و بیفتنای
وفاداری و حق ترک شناسی مخدومه خود را بر سر بر سلطنت اجلاس داده و رانقیاد و افتخار
او امر جسیه او کمربست بر بستند و دقیقه از وقت بلیق از امر عالیبد اش فرو نیگذاشتند و راندک
مستے آن پرده نشین سرافق عصمت نقاب گزین تقی عدم گردید مدت سلطنت هجلی
یک سال از ابتداء راجہ تلکو کچند بنایت مسات بهیم دیوی و تن مدت یکصد و چهل و پنج سال
سلطنت کردند رباعی

باشکر گران و سپاه بیکران بپایان است بجلای شاهان شود و در اندر پست رسید و در شصت
که دوازده سر بر بود و در کفر مخالفت بند و نبود ازین جهت به منازعت غیر می برکت جهانانی
میلوس نمود و جهان را ازیر کجین خویش در آورد و امر او در راجه جوش آورد و در کمال است بپایان
بیت

جهان نامدارند که مندی یکمیر و دو میر آید بجای
دست جهانانی بامراتی نو و بزرگ بیست و دو گذشت مدت سلطنت هزار و دو سال و چهار ماه جهان
واری شود و رحلت کرد

راجہ بلاول سین بن راجہ دی سین مدت و دوازده سال و چهار ماه و بیست و نهمی
نمود و رحلت کرد

راجہ کنور سین بن راجہ بلاول سین مدت پانزده سال و بیست و نهمی
آرامی گردید و ارتقال نمود

راجہ مادھو سین بن راجہ کنور سین مدت پانزده سال و چهار ماه و بیست و نهمی
پروخت و رویت حیات سپرد

راجہ سور سین بن راجہ مادھو سین مدت بیست سال و دو ماه و بیست و نهمی
سانی مشغول بود و خستستی بر بست

راجہ سیم سین بن راجہ سور سین مدت پنج سال و دو ماه و بیست و نهمی
بپایان عمر رسید

راجہ کانک سین بن راجہ سیم سین مدت چهار سال و نه ماه و بیست و نهمی
تجی کرد

راجہ هری سین بن راجہ کانک سین مدت دوازده سال و دو ماه و بیست و نهمی
افروزی نمود و عیادت زندگانی سپرد

راجہ کن سین بن راجہ هری سین مدت بیست سال و یک ماه و بیست و نهمی
جهان گشت سرشته عمر بخت

راجہ نران سین بن راجہ کن سین مدت دو سال و سه ماه و بیست و نهمی
بود و پویند زندگانی پر شکست

باطن حقیقت موافقتش را نمی یافت و شاه در عنایت تعلقات هر چند با راستگی و بی پرستی
 کمال نمودار می شد و در محرم سرای بے تعلقی او قبول نمی افتاد چه هر کس را که جذب به الهی بنود
 کشیده باشد با مورد شیوی چه کار و آنکس را که تلبستن سرای حقیقت را و یافته بخارستان
 تعلقی چه نسبت الحق و راستگی دولت است بے بدل و لغت است حدیث المثل هر که در
 کنج انزوا سر بزانوس تنهایی بناد هر آینه گذارش در شهرستان عرفان افتاد و آنکس را که در گوشه
 تهر و مشکاف گشت بیشک در حقیقت آباد جمیعت آراش یافت والا نگهان بوسیله آزادی
 از مآذات دنیا و خطرات بایفها راستگاری یافت و اهل دلال بدریغ بے تسلط عارف معارف
 حضرت ابراهیم شده خوشادلی که از ظلمت آباد تعلقات بیرون رفته بنورستان آزادی خرامش
 نماید و فرخاساوت مندی که از مضیق گرفتاری دنیا برآمده مساعد مساعد عرفان ایزدی گردد
 انحصار آن سالک سالک حقیقت بقیقت توفیقات خدا و دور راستگی مادر ناباکوت
 سلطنت از برانداخته و در دایه آزادی پرورش گرفته روح ابناء فی الحقیقت در بدل سفال
 رنگین جواهر زو اهر بدست آورد و عووض خدمت ریزه در غرور در گرفت نه غلظم ذره را با
 خورشید و نشان سبالت کرد و قطره را با دریای عمان معاوضت نمود منشو
 کس که ز بار و نیا شد بکدوش کشد با غور و محبت در آغوش
 ز جانش سر برار و طبع نور چونار موسوس از غلبه طهر
 شناسد کج خلوت مامن خویش کشد چون کوه پاد و امن خویش
 محال آمد بدون ترک و تجرید سلوک راه شناسد کوه توحید
 نباشد تاز و نیا قطع پیوند نبال وین کجا گره در بومند
 مدت سلطنت راجه مهابیریم شش سال و هشت ماه و از ابتدای راجه مهابیریم بناییت
 راجه مهابیریم چهار تن پنجاه و سه سال سلطنت نمودند

راجه دبی سین که از جنگال آمد سیه آرای گردی

چون در اکناف عالم شهرت یافت که فرمان روای اندریت ترک تعلق نمود و گوشه انزوا
 پذیرفت و اورنگ جهانپانی عالی افتاد هر که اسم از حکام بقصد تسخیر آن ولایت که ترو و برابست
 و در مدد فراسم آوردن حاکم گردید راجه دبی سین والی ولایت جنگال بر مهربان نقدیم بسته

سلطنت یازده سال و سه ماه و اربعه راجه دہی سین الخایت راجہ دامو در سین دوازده
قن مدت یکصد و پنجاه سال جہاننامی نمودہ

راجہ ویپ سنگھ کوہی

در آن ایام والی ولایت کوہستان سواکک بود سپاہ بسیار و بجاالت اشتہار
داشت ارکان دولت و اعیان ولایت راجہ دامو در سین کہ از بد سلوکی و مردم آزار والی خویش
ہنگام بودند و کوہستان رختہ حقیقت احوال خویش و ستم رسیدگی رمایا و برابرا سکی دلی
آغاستہ ملامت گذارش نمود و راجہ ویپ سنگھ را ترغیب و تمہید فرمان رواستہ اندر بیت نمود
ادب و بجاالت این نوید طبل شادی نواختہ مانند شہباز بلند چہ و از طبع علمہ باشکرا بنوہ از نواز
کوہہ بران سرزمین رسیدہ و آن کوہنرا آشتیان نشین غفلت و بے پروائی را بعید چکل بازو
اقبال نمودہ و قرض جس دور آوردہ بجا نگاہی انداختہ و در ساعت سید ہر سریر جہانماری جلوس
نمودہ و رقیقہ روزگار را کہ از خزان بیدار گری بے رونقی گرفتہ بود بخوبی بعدالت طراوت و نفند
بخشید مدت سلطنت بیست و ہفت سال دو ماہ

راجہ رن سنگھ بن راجہ ویپ سنگھ بعد پذیر جہان آرا و ممالک پیرا گشتہ بر سر
طبعی نعت مستی بر بیت مدت بست و دو سال و پنجاہ جہاننامی نمودہ

راجہ راج سنگھ بن راجہ رن سنگھ براہمک عالم آراستہ جلوس نمودہ و بان
چہ و ہر بزرگوہ خویش دولت و بجاالت از نو داد و سپاہ و ریت را از نو و خوشنود و گردانیہ
نیک نام گردید مدت سلطنت نہ سال و ہشت ماہ

راجہ نرس سنگھ بن راجہ راج سنگھ زیب الزاے تحت جہانماری گشتہ و
گستری نیکامی باوید از وقت مدت سلطنت چہ و شش سال و یک ماہ

راجہ ہر سنگھ بن راجہ نرس سنگھ زیب پیراے سریشہ پاری شدہ و مایا و سرور
و بعد و داشت مدت سلطنت بہت و پنج سال و سہ ماہ

راجہ جیون سنگھ بن راجہ ہر سنگھ چون با لہین اورنگ سلطنت گردید و متنا
منظور جوانی ہمیشہ و کامرانی برداشت و بے پروا است و لا و باولی شمار خود ساخت

راجه کیمی سین بن راجه ناراین سین مدت بہت و شش سال یازده ماہ و پانچ
 مہور سی جہان گردیدہ از جہان برشت
 راجہ دامو در سین بن راجہ کیمی سین چون بہتک سلطنت ملوس نمودہ و قلال
 یافت بمقتضائے ہستی جوانی و مدہوشی تا دانی از آئین قوانین اسلام اعوان درزیدہ از جادو قوم
 عدل و انصاف برگشت و طریقہ ظلم و استغاثہ در پیش کرد و در مجلس ادا شرار دیگر داور و از رزل نامیدہ
 اطوار راہ یافتہ اور از طریق دینق عدالت و سکوکاری گردانیدہ نہائے کہ در نکو سپیدہ و
 شعاعہ اگر دیدہ شد نہ آدمی را مصاحبست مصاحب بدوزبون از افعال شایستہ و اعمال
 باستہ بر کرانے دار و چنانچہ با دشمنان گلستان را از طراوت و نصارت باز میدارد

قطع

محبت مفیدان و بدفیلان مردم نیک را تہابہ کنند
 مہرکہ باو یک ہم نشین گرد
 راجہ مذکور چہ از شرارت ذاتی خویش و چہ از محبت نکو سپیدگان فرومایہ افعال نکو سپیدہ
 پیش نہاد نمود و ملازمان دولت خواہ و متہبان در گاہ را از جس و بند و خفت منصب
 و ہنگ عورت از خود از روم گردانید و نہروستان و خندہ انج گذاران را بیداد گرے
 و ستمگرے رنجانیدہ از باب فتنہ و فساد و اہل ظلم و بیداد نظر بر او مٹا و اطوارش نمودہ
 رہ سیر طریق جناسکاری و مردم آزاری شدہ دست تعدی و تجاوز بر مال و سفاقت بر با و
 از باب شتر جوشیہ و را از کردہ

قطع

اگر ز باغ حیات ملک نمود و سبب بر آوردہ بدشالان او خیرت از جی
 بنیم بقیہ کہ سلطان ستم رودار و زندہ شکرانش ہزار مرغ پرین
 از انجا کہ طراوت و رونق باغ روزگار و بہشت بہ بارہ الت بادشالان و الاقتدار است
 و شہر مدگی گلزار گیتی از سوسن ظلم جناسکاران بیداد شمار در اندک نیست استصاری حلال و مالک
 خراب و بے رونق گشت و آباد بہا نخرالی و دورانی گراید خسران ملکات رو بجی نہاد شہرت
 و شادمانی از جہانیان خست ہستی برست بلیت

نیکم جانے کہ گرد و دراز
 تہستے لب مردم از زندہ باز
 درین صورت سقشش رو بہاں نہاد و او بہ نتیجہ اعمال میرجا کھاپ خود افتاد مدت

راجا اطالو در آن پیشین است که تفصیل آن تحریر در آورده و اما از دفتر سوم کتب نامده و
 بنفیس نند و بگرخان ظاهر می شود که در سنه چهارصد و بیست و نهم کبریا جیت راجا انگال
 تو در ایست خزان روایه برافراخت و در نزدیک از پرت شهر و علی آبا و ساخت و او را و لا و شش
 بست تن مدت چهار صد و نوزده سال و یک ماه و بیست و هفت روز کارانی کردند بالا سر
 راجا پرتی راجا بنیر و بستم اورا بلبل و چوبان هزاره و او در آن کارزار کشته شد و در سنه
 بیست صد و پنجاه و بیست کبریا جیت خزان روایه از قوم تو نور برآمد و قوم چوبان قرار گشت
 و راجا بلبل و او را و لا و شش بیست تن مدت سی صد و هشتاد و پنج سال و بیست ماه و بیست
 کردند چون نوبت حکومت بر آید چو راجا بنیر و بستم را که بلند یو چوبان رسیده سلطان
 شهاب الدین مغوری بیست مرتبه یورش کرده و شکست پیکار آراست و هر مرتبه
 شکست خورد و در هر وقت امانت نامه بیدار میسر میسر این ملک در پیش داشت گویند
 راجا بنیر چند رات و مرزبان قسطنج را اکثر راجا غالب آمده و سگاش جنگ راجا و
 شیرین آن سالی که فتح بر آورده و قراقرش گرفت و در سرانجام سالان آن گردید و نیز اراده کرد که
 در آن انجمن دولت خود را بهین راجا پیوند و در بدین تقریب راجا اطراف ممالک راجا
 داشت راست چو راجا بنیر و بستم طلب او را عید آن سمت نمود و نگهبان بر زبان یکی از توکران
 که گشت که با وجود راست چو راجا بنیر از سبب چندی بدین است و پیرانهایش که راست
 خود و آن جنگ تشریف فرمایند اناستار این سخن راست چو راجا را آتش خیزت در دل افروخته
 شد و فریاد آن سمت نمود و با سیم چند ازین جسم بر تخت اراده نمود و با بنابر نیکی
 ساعت جنگ توقف کرد و او را بعد از دو نشوایان بنابر سرانجام این جشن پیکر راست چو راجا را از
 ساخته بدینانی بدینان راست چو راجا ازین آگاهی یافت و اندک مدتی بر خود چپید و با پانصد مرد و گزید
 ایشان را کرده آگاهی بدین جنگ سیر و ست و متعال خود را از دور و از دور داشت و کارزار
 کرده بسیار راست و برگشت راجا سیم چند به صورت جنگ با انصرام رسانید
 از دست دشمنان را و در آن انجمن از راجا سیم که از اطراف ممالک آمده و بودند
 قبول نموده از دور یافت مردمانی و خود مغزوی راست چو راجا از در سنه و سال و گشت
 بدین شش ازین سنه و سیم و از مشکو می خود شش بیرون کرده و بر آید و اینست
 بنا ساخت راست ازین آگاهی مشتاق گشته بنو و شش پیوند و سالی گردید

ایلی آغاز جوانی زبان شورش نفس و باره و طبیعت زبان کاره بلند سازایت بدستی و شدائی
 عالم افزون و هوا پرستی و سوداے انش افز و شهوت و بدکاری پرده سوز غمت و بدبیر نگاری قوت
 بازوے هوا و دهنس بنگامه آرائے تناسف نفس آشوبگاه و رعوت و تکبر عیب افزائے و انانیان
 و او کبر و زن مستیان پارسا فطرت موجب لذات و غفیان عالی فکر است **منظم**
 شای و جوانی زن و دوستی لاش نکلن سر و دوستی
 خوش و نگه بر این ناز و دوستی بنیاد بود و این دوستی
 از آنجا که سلطنت بظلمت راست نیاید و مکتب تمام اندیشاں تا فرجام ورتیا بد و هم
 کارانها تا فرجام پاشد و از آنکه همه جهان بینی از دست او بدر رفت و آواره دشت او با گشت
 در گذشت و در سلطنت پشت سال و پنج ماه از ابتداے راجه و عیب سنگه تا راجه بیون
 سنگه شش کس مدت یک صد و سی و نه سال جهان بینی نمود.

راجہ پرتھی راج المشہور رائے پتھورا

چون ارادت فران روان حقیقت برین شد کہ رائے پتھور امر زبان ولایت میرا
 کہ راجہ بیون سنگه بنیادش داشت سلطنت غلطی کامیاب گرد و راجہ بیون سنگه اندوے
 بیخروئی بالضرورت کی و او دکانی ارکان دولت را بشکر فرادان و کوہستان کہ سکن اجلا و او
 فرستاد و خود با چندی از حاشی در از سلطنت مانده بظلمت میگذازید رائے پتھورا
 این مستلک تنائی راجہ بشکر جازا نمائی رسید و مابیت کا انداز با فروخت راجہ بیون سنگه
 کہ شکر سالانہ بکار داشت تاب نیاورد و در و بفرار نیاورد و خود را و کوہستان و پتھور گدا گشت
 آخر الامر جان حرفت بپایه فقری لبریز گردید و رائے پتھور اکس فقرت لواقفہ سرعہ آماست
 فران روانے گردید **بیت**

چو بیند کہ از شد و حاشیست رنج فرومند گزند و از دست گنج

چون پانزد و سال از زبان روانے او گذشت سلطان شہاب الدین عذری از غوغیا
 بدخلات آمد و محارب نمود و از کار و موضع فراین عرفت تلا و لری او را سا فریک آخرت
 نمود و اورنگ آرائے خلافت بند و مستان گشت از شکر راجا دلی و راجہ ترنگنی این احوالی

نوروز و روزه مشورت اوصاف تیر اندازی را سئو را نزد سلطان بنود
 و سلطان به تمام شانه آن میل کرده برائے پتو را تیر و گمان بدست داده
 بموجب مصلحت که با چاند اباوند و هین و میان آورد و بود سلطان را بر او
 تیر و نیز کرد و کارش با تمام رسانید و در آن وقت بود اخوان سلطان را سئو
 پتو را و چاند را از هم گذرانیدند لیکن در تواریخ فارسی کشته شدن را سئو
 پتو را در درگاه بنگاه بنگاه تلافی نوشه اند و بقتل رسیدن سلطان شهاب الدین
 غوری بعد از مدت از دوست ندانست که کبر و با مشکلات بسیار ظاهر شد و الله
 اعلم بالصواب با جمله بعد کشته شدن را سئو پتو را حکومت بنو و از هند وستان
 منتقل گشتند بسلاطین سلیمان تحتال یافت ازا ابتدا سئو را به بدست پانزدون
 لغایت را سئو پتو را بموجب نسخ راج ترنگی یکصد و بیست تن از توام بنو و مدت
 چهار هزار و چهار صد و هشت سال فرمان ردا سئو بنود هر کدام در حلیه یاک
 طریقی مدام شد از آنجا که منشیان را ولت و نیز و سبجان نشود و خلود و عهد و زمان
 بر طبق حال هیچ غلطی نمر قوم نه ساخت و طعنه را سئو دوام ایام حیات بنام هیچ
 لیکن او چنان شبت نکرد و اندر همه را شربت اجل نوشیدنی و طعنه را سئو دوام نوروزی
 و بنو و طعنه را سئو بریدنی و زخت رعلت پوشیدنی است.

منظوم

آنکه اوج فلک نشین ساخت	ما قبت زیر فلک سکن ساخت
آنکه بفرق تابع از نور کرد	و به کس رفت و فلک بر سر کرد
آنکه گهواره ساخت سکن خویش	رفت تا ولت کرد و ما سن خویش
تنگا کس و جهان قدم نه نه	که قدم جانب عدم نه نه
تا توانی دل از جهان بگسل	رشته از بهر این و آن بگسل
جاودان نیست عالم شانه	تو درین جاودان کمالی
رو به در فلک جاودانی کن	ترک این کج و دیرانی کن
پس و در دم هیچ و هیچ	همه هیچ اندول و هیچ

و مشورتی اندیشید چنانکه ابا دینار و شراکه از دستانان ماموری بود بنیادین
 پیش را جب جی چند تعین ساخت و خود با بر خیز از هر دو مرکز و با بین ملازمان
 همراه پاندا شد و بنی رسیدن در قنوج پنجاه کاری و مردانگی و خست راجه بدست
 آورد و با اینکار خود را به دلی رسانید و راجه بدست چند آگاه گشته بقصد بیکار فوجیان راست
 ملازمان را به پاشی همت در میدان محکم گذاشته بخار به غلبه کردن به همت هزار
 کس در آن کارزار از طرفین گشته شد الفقه را به پیشوا چنین ملازمان را
 بدست آورد و در گردش فلک بر مراد خویش انکاشت و با او آن پیمان محبت
 قلبی و در زیر کاش و اوقات بشکوه دولت بسر بروی و گرامی انقاس بر
 به طبیعت دوستی نابایت گذرانید و بکار ملک و سپاه به پرداختن چون سال
 بدین حال گذشت سلطان شهاب الدین غوری ازین دوستان واقف شده
 بار او به یگانگی با راجه جی چند طرح اشقی و دوستی انداخت بر تیر ششم
 در سنه هزار و صد و سی و سه بکراجیت مطابق با نقد و هشتاد و هشت
 بهجری که پیش و ده سال از فرمان روانی بر اسی پتور و انتقعی شده بود و فکر
 فرجام آورد و بقصد ملک مستانی بر آمد و بپای میمال بر گرفت و اسیر کس را
 با راس نبود که از آمدن سلطان بر اسی پتور را برگزارد و آخر الامر ارکان
 دولت به مشورت یکدیگر پاندا ابا دینار و شراکه را در دین مردم سرافراز ستاد
 آن وقت منش را از حقیقت کار آگاهی دادند و اسی پتور را که از سلطان
 را شکست داده و بر و نصرت یافت بود رسیدن سلطان چندان بظلمت
 خیاورده و قدری لشکر کجا کرده به پیکار و آید سلطان صفوت آراسته
 دو برادر و پسر راجه جی چند که هزاران کس بیک و درین مرتبه بقصد انتقام
 خویش با لشکر بسیار آمده و در کار سلطان گشت و آتش خوار بهشتتال
 گرفت دوران روز مکاره را به پتور بدست کسان سلطان گرفتار شده و سلطان
 احوال را در دستگیر نموده چندین مرد و در سل و دشمنان کشید چنانکه با در شکی
 از حقیقت منش و وفاداری به سلطان مشتافت و به ملازمت سلطان
 رسید و در آن وقت و بر اسی پتور ملاقات کرده در زمان و مسازکی

ہمان بہتہ کہ کند اندیشہ از قصر اشغال این گفتگو ہا کہ از امکان دریافت
 این ہیچوان بیرون است باز داشتہ عزان شد بدیظامہ در حاکماریست
 طلبی کہ در پیش است منقطع گردانہ بالاجسارہ چون احوال بمساعہ ہنودہ فزان
 رویان ہندوستان بطریق جمال بقدر نصیدگی خویش بقید مسلم
 در آورد اکنون اندکے از حقیقت سلاطین مسلمین کہ از کتب معتبرہ بمطالعہ
 در آمدہ تجسیر در آوردن ضرور است اگرچہ سلطان شہاب الدین خوری
 رائے پیورا را کشتہ بر سلطنت ہندوستان ہتقلال یافت و از ابدائے
 فتح و نصرت او حکومت ہنود منقطع گشتہ اما چون در ممالک ہندو خور اسلام
 از سلطان ناصر الدین دست بنامہ آن اجدائے فرمان رویان اسلام از سلطان
 مسطور نصیبہ این سخن نمودہ شد

چندالین سبکگین

ادارہ ممالک نصیر دہلی ساسانی فرمان رواائے خراسان بود بعد از خیر
 بخت منصور بن نوح پیوستہ بمقتضائے آثار ہندو کاریطے کہ از انصاف ممالک
 اکشیدوں و بنابر انوار کو اکب طالع کہ از افق اقبال سلطوع داشت بر تہ
 امیر الامرائے وسیع سالاری رسیدہ مصدر را سود بزرگ و کار ہائے
 شکر گردید در آئینہ حال از جانب ابواسحق وائے بنار را بحکومت
 عزیزین نصب گشت بعد از آنکہ ستارہ بزندگی ابواسحق بہبوط افتاد
 در آمد کتاب بخت نامہ الدین از شرق دولت طلوع نمودہ ادق گرانی جہان بینی
 گردیدینے ابواسحاق غیر از دوار تے کہ قائم مقامش تواند شد مذاشرت
 و از امرائے صاحب شوکتے کہ نظم امور ملک قرار نہ ہنود ہنود سیاہ
 در عینت پیون الوار بختیاری از لوح پیشانی اولامیج و آثار تاحدارے
 از خطوط دست او واضح دید کہ ہم گشتان رجوع آوردہ کہ جامعیت

تدریس در رسم قلم افاد ششم در بیان احوال سلاطین مسلمین

این وسیله نیاز و تقادری آنها را حاصل مختار است چنانچه که خواستش اوست باشد
از هر دو عفا بنصب بر دژ می آرد و امر می که از او است او می شود از ممکن قوه بطلان
مخل میسرساند و هر چه می خواهد می آفریند و از آفرینش هر که را می خواهد می گزیند
و درگاه بزرگوارش حسب و نسب اعتبار ندارد و دیارگاه و الایش و دین و مذہب
منظور نیست چراغ انقباض عنایت او بر صفیہ حال هر که می تأمل نماید و باطنش
نورانی میگرداند و دست نوازش او را مشرق هر که میسرمد از حقیقت منقول با وج
حزت و افتخار سر و وج می نماید و از آفرید اگر چه مجبور و معذور اند که قدرت
آن است که دست رو بر قدرت آفرید کار تواند و از قبول از او است
صدی زبان مسدول تواند کشا و چون مشیت قادر مطلق جل جلاله اقتضای
آن کرد که سلسله فرمان روائے هندوستان از فرقہ ہنود که از آغاز آفرینش
دارت سلطنت این مملکت هستند منقطع گردود این ممالک در خلل رایت
جماعت مسلمین در آید و در ہندوستان روان اسلام پیدا شود سلاطین که
بمذہب و دین و زبان و آئین ہندوستان پیچ نسبت نمادند از ولایت و تربیت
آید و بزور بازو و اقبال و قوت سرغیبہ طایع لایزال این ممالک را انتزاع کرد
نقش وجود ہنود را که با عجب دمد آراء حکومت و سلطنت بودند باب
تشویر ابد الحنفیہ روزگار پاک شستند و زمین ہستی مسدودان که مخالف مذہب
و مدعی سلطنت بودند بر برق سبیت جانستان خاکستر ساختند

مثنوی

بر کس نکند مگر کشتانی
برگی نچسبد و دین گشتان

سر زشتی است درت ادبی
بے جنبش است امر از بد شتان

ایام در هندوستان طوائف ملوک شده بودند که فرمان روا استقلال
 نداشت القعه را جبهه پال بقصد دافعه با بسیاری لشکر و فیضان خود
 بر عرشه بنین رفت سلطان دریافت این خبر با لشکر بسیار و مسبار زنان هزار
 و چند و ولایت خویش رسید و آموه پیرکار گردید و در میان هر دو لشکر
 مقابله و معرکه و جدال و قتال روداد و دلاوران جنگ جو و بهتوران برخاست
 خود صحت را با شجاعت هم آغوشش و پردلی را با مردانگی دوستش نموده
 کارزار مردانه نمودند.

بیت

چنان خواست رزی که بالادست قناده یلان بچو از باد و مست
 تن پر دلاان پاک از پیشش پس در دلی فلانیان چو مرغ از قفس
 اکثر از طرفین جنگ مردانه کرده بر خاک خاک افتادند و چه بیال بن در مردانگی و قوت
 مصداق غالب آمد سلطان چون دید که کشیش پیشش نیروه خسر و را پیشوائی دیرری و تدبیر را
 بهانه دلاوری ساخت **طیبت**

چون توان عهد در ابقیت شکست بدیدم بید در قفس بست
 یعنی در آن نواحی چشمه بود که اگر بحسب اتفاقات چرک یا قاذورات درون آن افتادی برف
 عظیم باریدی سلطان فرمود تا در آن چشمه قاذورات انداختند تا در طلق گردد و معیت اباد
 قدرتش وقوع امثال این امور بدین نیست باد و برف سخت گردید و زمین تند باد و غریب
 از دود و باریدین برف باشته داد و استداد کشید **رباعی**

ز برف گشته زمین همچو صحن کافور ز ابرماند جهان همچو کسبیده بی نور
 مواز غایت سرا چنان نمود اثر که برو خاصیت از طبع مردم محروم
 از وقوع این حال لشکر یان راجه بیال بعضی از تندی باو زنگانی بر باد دادند نهی از شربت
 باران غرق سیل نمائند و بر فانی را از کثرت برف زنگانی گدازند و کتی را از برق نماند تهرن
 حیات پاک سوخت برین آیین اکثری از آدم و اسب و فیل و دیگر ذی حیات کشته شدند
 کسانیکه مانده در آن هندوستان زابروند و بگرما خود داشتند مضروب جنود و سربازانند
 بواسطه سردی و احساس و قحط از کاد خود بازماند دست را و دستگاه کار و پارایم روی

بکارے کہ اقبال یاری کند و اول اساسش بخوبی ہند

در شش مجری بر سر یہ خلافت جہوں منوہ باصابت منکر
 و زراعت رائے مہام جہان داری نظام آوروہ باحیثیت سرمد
 و داد و دفعہ بوزن و فساد و خست و زراعت عالمگیری در عہد
 و لاوری برافراشتہ اکثر ممالک بزرگ تیغ جہان ستانی بہ تغیر
 و رآورد چون این نسخہ شتمل بر حقیقت احوال سرمان روایان ہند
 است ازین جہت از ارتسام مابعد رائے ولایت ایران و توران کہ سلطان
 و فتوحات آن ممالک کارنامہات منوہ عثمان خانہ بر تافت
 بہ تحقیقت ہند وستان سے پردازو کہ سلطان بقصد چہاد
 از غنہ نین بار بہست ہند تاخت آوروہ در اکثر بلاد و سخر گردانید
 اول کے کہ در ہند وستان رواج اسلام داد و بنیاد و تہذیب مساجد بناوہ
 او بود چون از نزد ترک بودہ مسلمین را در ہند جہین سبب ترک سے گویند
 و از میں جہت حکام را نیز ترک سے نامند القصد سلطان سوارہ در بلاد
 ہند ترک تازی سکند و ساکنان این دیار از تاخت سے انوارش
 عاجز دستوہ سے شدہ و اموال و متاع و زن و بچہ کہنا بشارت میرفت

منظر

سے تاخت بر ہند بہر صواب شکہ می ہند از ترک ملو شخرا

گویند کہ در آن زمان راجہ سے پال بر ممالک ہند حکومت داشت اگرچہ
 تاریخ نویسان ہند در مسئلہ زمان روایان و ملی راجہ سے پال را درج ذکر و
 اند اما ازین جہت کہ در الایالت لوقلہ بنیدہ بمطالعہ و رآمدہ ظاہر
 ولایت سمانہ و پنجاب و فیہ ذلک سوائے دہلی در تصرف او حوالہ
 بود ترک تازی سلطان ناصر الدین ازین جہت پیش سے رفت کہ در آن

سلطان محمود بن سلطان ناصر الدین بکتیگین

بعد از آنکه سلطان ناصر الدین بکتیگین بر دلیت حیات سپرد و امیر اسماعیل پسر بزرگ بر تخت
 جهانبانی جلوس نمود سلطان محمود را از میراث پدر محروم گردانید سلطان محمود تاب جز در جفائی
 برادر کلال نیاموده و بیادری بخت بیدار و ابد و اطلع پوشید که او را فرمان دادند که در
 زمین باستی که در ماد و پیکار گشته بر اسماعیل غالب آمد و در شش در خط عشرت آگین غزنین
 زیب افزود او بگ خلافت گشت و در کان دولت و اعیان مملکت رجوع شده که
 عبودیت بر بستند و سلطان مقتضای دلیری خدا داد و دلاوری مادر زادش عالم گیری
 بر میان مبارزت بسته و برایت جهان ستانی و در عرصه شجاعت برافراخت برین بن و بخت
 و افکنج و خوارزم و ترکستان و عراق و خراسان و سایر بلاد ایران و توران لشکر کشید و مظفر
 و منصور گشت و عرصه روزگار از خس و خاشاک نالغان پاک گردانید چون طنطنه جهان گیری
 و خاک آرائی و دود به مدد گداز و قلعه کشائی و او از عدالت گسری و دین داری و ظلمه
 عبادت اندیشی و پر بهیز گاری او را اطراف گیتی مشهور گشت و خلیفه بغداد از استماع او صفا
 فرخنده و او خلعت پس فاخره که پیش ازین احمدی از غلطا بیج کی از سلاطین نقر ستاده بود
 بر آستین سلطان مرسل نموده بین الدوله و امین السلت لقب کرد بلیت

نظام حال زمانه قوام کار جهان تمام گشته با قبای شهر یاد روان
 مقتضای مراسم دین داری بقصد جهاد که هست به خیر بند وستان و بنیر تبایل و در ۲۹۱
 نموده راجه بیال نیز بفرم مقابل و بگر گشته در پشاور بکتاب ساحت فرشاور و به شاور و بگرام
 نوشته اند رسید و معرکه کارزار بسیار است هر دو لشکر با هم گیرید و دست و صفوف آراست
 و با و بختند و داد و مرغانی دادند بلیت

و لیران ستادند پاکر ده سخت

شادان پیام تخت زیشان وخت
 از و خشین برق شمشیر آتش بار و باریدن تیر شعله که در اکثری از طرفین حرین آتش بلا و خرق بحر
 ننگ گشته بالا و سلطان مظفر و منصور گشته بخیز و بگرام و دران کارزار طاعت بیخ و خنجر و نو
 و راجه بیال با پانزده نفر از پسر و با در نویش اسیر گشته قبیل رسید جائی که شهاب از محبت

رفتار منازعه منظم

دست کشیده به کار آستین پائے کشان شده به در پوستین

دست نکش مجلس مردم زیاد نکش خشکی دست کشیدن نداد

اگرم شده از درد جامه مرد مردم بجا مانده بجا مانده

چو که در سر بکشد زبانه حشام زده گرفته همه را دست و پا

و گدگ دندان بر منبت تنان چون شفت چوبک چوبک زمان

التمس سلطان بدین تدبیر صایب غالب گشت و مطلق استیلا یافت و راجه جیال مغلوب

شده احوال لشکریان خود بدین منوال دیده از روی اضطراب بناچار در مصلحت خود قرار داد

پناه از نخبه فیل بانده فراوان بطریق پولیش بخدمت سلطان بفرستد بدین قرار داد و چندین

از معتبران خود را بر سر بیخ شمشیر سلطان گذاشته مستعان سلطان و پائے تسلیم و جوش

مهره گرفته رخصت با که خویش نمود پس از رسیدن لیکن خود از قرار داد برگشته لیکن سلطان

بهمراه سپهبدان فیل و مال همراه آورد و بود و بسا و مردم خود که نزد سلطان گذاشته آمد و گرو

بندی کرد و سلطان بستماع این خبر بغیر انتقام و پاداش بر عهدی راجه برهند و بستان لشکر

کشید راجه جیال با یک سوار و پیاده و بیشمار و فیلان بسیار بقایه شتافت و هر دو لشکر در

نواحی امان با هم پیوسته جنگ عظیم کردند ویران شجاعت پیش و مبارزان شهامت آید

از طرفین و مردمی و مردانگی دادند و کارنامه گران به بجا آوردند و نظر

کوس از چشم سروران لشکر میزد و درین دست آید

مرگ آمده در کیمین جانش جا کرده بگوشه کمانها

آخر کار سلطان رایت فتح بر افراشته غنیمت بسیار از برده و مال و فیل پرست آورده

بفرستید مراجعت کرده راجه جیال بفرستید خدوده بهند و بستان آمد و تا معانات به صرف

سلطان در آمده مسکه و خطبه اور و ارج یافت از آنجا که قتل لازمه ممکنات و بقایا به اجابت

بالا فرستاده زنده گانی سلطان بهر بوطه ارجحال انتقال یافت بریت

هر که آمد بجان اهل فتنه خواهد بود و آنکه پاشد و باقیست خدا خواهد بود

دست سلطنت از دست سال برود

ساخت و تراست ششم بطرادت مزاج آرد و گان روزگار پر و اخت فصل ربیع فصاحت
 بخش حدیقه کون و مکان گشت و باد بهاری سرسبز سازد ریاض زمین و زمان گردید و او در معائن
 المبارک بفرشی و فرخندگی با اقتضای سید و جلال فرخ فال مسلم نورانی بر اوج فلک افزاخته
 بزبان مال شروه مبارک با و عید و نوید تنبلیت این روز سعید لاهم و مالیان رسانید از لغات
 طلوع این نیر جهان افروزی و منتظران روشن و از اشراقات نوران منبع انوار حاجت لول
 مترصدان فروغ آگین گردید و عبادت کیشان اهل صیام و طاعت اندیشان یابی و ایام را
 در احوال طرغوا و مجهول پیوست روزه و اذان از باب ریاضت و صوم گذران اصحاب
 اقامت امرار دل حاصل گشت شادی عید خیمه موسم بهار و نور عید مسرت اهل روزگار گردید
 عالم و مالیان را دو در و از و شادمانی کشته و دو گلشن کامرانی جلوه نمود و در نهال امان پرورند
 گشت و دو شاهد منقود و در آغوش رسید و در چشم مراد خیا پذیرفت و دو گوهر مقاصد بجلای یافت
 و دو آئین فرحت آراسته گشت و دو محفل طرب پیراسته شد **رباعی**
 گذشت ماه مبارک رسید روز سعید جلال عید علم بر سپهر کشید
 شده ز برکت انوار ماه نور فشان هزار گونه شادی نصیب اهل جان

در چنین موسم سلطان از قدم بپنجه براده و بزمین مراجعت نمود تا تمام ایام بهار بعیش و
 کامرانی مسرت و شادمانی در آن تخت گاه گذرانید چون موسم بهار جان بخش منقش گردید
 و زمان خزان در رسید گلشن روزگار که از فیض بخشی نسیم مشکفته و تاز و در و بود و از جفاکاری
 با و جهان گزائی بیخراست گشت تجملات زیبائی و سامان دل کشائی چنین کد کوب و با مال
 شگوان خزان شد و صحن گلشن که از شکفته روستی بر و صندر ضحوان و م مساوات میزد و مانند
 دشت کر بلا پر عفاف و بلا گردید و در چشم قطار کجیان بارش بمنزله بارخ و خیابان نموده بیابان
 نمود و نازنینان گلین و گلزاران چنین کیمیا گلی نسیم فرو روی و لغریب متاثرانین بودند
 از تمکاری وی جلا وطن شدند مترعشان خطه بوستان و مسکنان بلده گلستان کرانه پیشگاه
 عنایت سلطان نور و زنی تعلعت های رنگین یافته بود و از غارت گری بهین عریان گشتند
 و در محان میوه دار و اشجار با قرار کربل اهل دل و دم تو گری میزدند و از ترکیزی ملتزمان
 خزان محلس و بهتید ست شده تا که از غنچه انوار بهار برب ثروت کیمیه و بهیان پرورش
 حمد را بهانگان بوستان بنارست بودند گل خسرت تعلعت خسروی از بهر و گل عباسی تاج

بلند مقصد پرواز کند اگر ذرا غم مستمند بر هوا و حوی پریدن نماید بے شک شکستناک و شایسته نصابت
و گاہے که شیر و ببر بقصد تفریح بر خیزد اگر رو باد اختیار یا دستبرد لاله خون خویش بر خاک ریزد.

مثنوی

گوئی که در شیر شیران بود   بزرگ خورشید خانه ویران بود
اگر ماهی از سنگ غار بود   شکار نهنگان دریا بود
گویند که در گردن ماهی حایل بود که زبان بند نالامستد مرصع بجوهر روز و اهرگران بیاد وصال
بدر و غریب است که هر گوهر آن مانند چراغ فلک روشن تر و قیمت هر چهارم بخارج ملکست برابر

بیت

چندین سال و گوشت بران صرف   که گنجد در سر هر نطفه و هر حرف
مبصران جوهر شناس و قیاس خرد اساس قیمت آن را یک لک و هشتاد هزار دینار کرده بود
و همچنین در گردن پسران و برادرانش حایل با کس قیمت مرصع بود که در آب و تاب گرد و از گوشت
ی بر و هر چند در بلاد خلیفیم بخیرت سلطان رسید و از آنجا بعد فتح رو به بند وستان کرد و اکثری
یاد تخیل و راوده و در پیچند که دار انگوست راجه جیپال بود رسید و سحر کرد و در اکثر اماکن
تعبیر مسجد نمود و به ترویج مراسم اسلام اساس دینداری حکم ساخت و چندگاه آن نواحی پیش و
عشرت پرداخت چون گوشت بیاد رسید گل خسر و به حوالت خسر دی لشکر کشید و گل عباسی
بقصد باو شاهی حقوق آراست لاله نوح در قیام خیمه سرخ پیراست سوسن خنجر آبدار نمود و ساخت
غنی نمیداداری پیکان پرداخت جو بیار تیغ از نیام بر کشید و سرورایت خود را بلند کرد و ایند گلگون
گل و سبز رنگ سبز و در قضاای گلشن بگل لاکری آمد و باو پیای باد و در پیش ابر و در جلایگاه

مولودوس سبک و مقام نظم

بهار آمد بعشرت پائے کوبان   زیاد میجنگی بجائے روبان
جهان شد از غشی چون گل شافت   عروس و هر دو زیور نهفتست
شکوهر پر سه شاخ درختان   بنیای چو روئے نیک بختان
ریاضین صفت زده در این دستان   نسیم صمیم در هر گلستان
در آن وقت که موسم بهار عشرت نثار ارباب   در ظاهر بروی روزگار کشود و اعتدال
جود اسباب انبیا به رخ اهل عالم افزود و اخلافت نسیم دماغ افروز و گان جهان را صفا

نموده راجبه حیست داسرداری گورفته نچیر آسا بر خاک بپاک انداخت بیست

سخت است پس از جاده نکر بن نو کرده بناز چدر مردم برون

سراور از تن جدا کرده پیش سلطان آوردند سلطان از نینخی خوشحالی نمود و تنخه بیدین بربان
و لوان او را نذر خلق کثیر را بیک رسانید و قنیت فراوان از نقایس و نوازه بند وستان
بدست آورد و از انجا بسمت غزنین معاونت نمود و از جاده غنایم و دمیست و هشتاد و پنج نین
چون در لمان و از دین نصیرا علیله و حکومت داشت سلطان را حیست دین بران و هشت
که براه لمان متوجه شده ان ملک را از دانتزارع نماید درین صورت بغزیمیت لمان از
تجهت راه راست از دست داده براه مخالف بنایه انکه حاکم انجا خبردار نشود و ناگهان بر سر
او پیوسته کرد راجه اند پال بن راجه عیال که بر سر راه بود در مقام مخالفت شد از
طرفین صفوت مصافت از راسته گشت و نبر و غزنا را و داد از انجا که سلطان قوس اقبال
بود هر طرف که روست غزیمیت می کردند و نصرت استقبال می نمود راجه اند پال تاب
صدمات لشکر سلطان نیاورده منبرم شد و خود را در کوستان کشید چون سبب جبال
مرقعه و حال مشکله و تراکم اشجار و تواجم کوه و عبور لشکر در انجا دشوار بود سلطان دست از
تقاضای کشید و در لمان رسیده حاکم انجا را ایل و منقاد و دهمست هزار و ام هر سال برو
مقرر کرده احکام شرعیه را رواج داد و چون موسم تابستان بطوت و جلال در رسید
شدت حرارت و شدت قهقرون و مکان را آتش پاک گردانید از هشتاد و دو افرایه ها
چشم خورشید بر تان برآورند و بر برم قمر در ان سفید بر آمد رخساره سرخی نمودار کرد
بر چهره گیوان تیرگی پدیدار گشت فلک تیره رنگ گشته بر صحت جد را از کواکب بدرقت
نایاب ساخت سحاب که آب از رگ او خشک شد از غلبه عطش خود را در معاذ جبال انداخت
انکاب بیتاب گشته در دریای مغرب فرو رفت و ما بهتاب لبان توده بر تن بگذاشتی
در دوا گوه و دشت مانند کوزه آهنگران آتشناک گردید سنگها کار آتش بر روی کار آتش
ریخت و در چن ریگ گلخن بتافت و قدری ناله بگیرد بای آب و مرغ و ماهی بیتاب گشت
غرق از هرین موسه او میان لبان قراره بیرون و دید و مغرور کاسه سر عالیان مانند منزل
خورشید جو کشید باد سموم کار تیر بر دشت جان بکار برد افرایه حرارت بدن مردم موم
و از بیک آشت آورده زمین از گرد باد آتشین بر آورده فلک از عهد فغان

سلطنت از صرا زاخت صد برگ برگ حیات و یاسمن نقد زندگی در باخت لاله و آتش
 حسرت سوخت و کمنال در آب اشوس غرق گشت زنگس چشم و هم پوشید سوسن بان
 در کام کشید ز تن بخشکی دماغ در گدشت نبخت با مدامتی در بر کرد چنار در آتم گلشن دست
 تاسف مالید سفید اما نمید ماتم زدگان سر برهنه گردید سر و آه بلند کشید صنوبر سوی برگندید
 زرد الو از غم زرد و گشت شفتا لوب از غصه گزید تار خون تاب با غور و آه بالوا شک خونین
 بارید بهشت پاتی روسری بندید سیب را اسید الم رسید عند لیب هزار افتان درونانک
 بر آورد فاخته و قمری خروش دل خراش پر کشید به بیاری که مانند اقبالندان نخت بیدار ابدی
 داشت و چندین نگاه سر و چند دکن رخش بود از برگشتگی روزگار گرفتار ابدار گشته نقد روان
 از دست داد و ناره که از خانه واری گردون فرازی مژده گلهای سین بر فرق خویش نثار میکرد
 میان بید و تان شرمسار نشسته زبان در کام کشید چاه که بچونیک بنیان کریم انفس و مانند
 دو نمتندان در باب ستاد فیض بخش بود از خیالت و انفصال در زمین فرود رفت آب که دے
 از جریان نمی ایستاد و بچرخش و غروش گرم و خنک در کند و چ پاسی بند گشته صورت رنگ
 بر گرفت **منظم**

مخ کنده پیالے آب گشته	گلزار زدے خراب گشته
چون آتش مرده لاله را خور	چون نبض مرده در چمن جو
گشته بر روز تیره بختان	مجنون برهنه سر درختان
از مرغ فغان سر در غاست	در چشمه غنچه گرد بر غاست
هم فادیه ناله در وصل ماند	هم نایه از سه غزل ماند
گردید چمن به لبستان تنگ	بشکست زردے بوستان تنگ
بازار گل و بهار بشکست	هنگامه روزگار بشکست
سر صر پندشاط را بر زن مرشد	در برهنه سازی چمن مرشد

و چنین موسیقی که در آن زمان برودت بود سلطان مرتبه دوم نقد میندستان
 ننوده از راهستان و حوالی آهسته سید لجه بکے رائے با وجود کثرت لشکر و فیلان که و پیکر
 و مقامات قلعه و مصیبت بکے از روی بکے بمی ابے تمجیدی لشکر خود را بقیه سلطان
 گذاشته بجانب سند روان شد لشکریان سلطان با ستار این خبر تقاب کرده و اور و دیگر

ز هم تیر سحر ما مهر افروز
ز ابر تیره تاوردی بدون سر
ز بیم لشکر میر حرم بهمن
گر یزان آتش اندر سنگ بهمن
بدریا ماهی از حسرت براقند
که هم کا شانه باشد با سمنده

در چنین موسم سلطان در شکار مرتبه موسم باز بهند وستان آمده باراجه اند پال کارزار
نموده اورا شکست داد و سی ذخیر فیل غنیمت بدست آورده از اسباب قلعه بیم نگر رسیده
استراحت نمود چند تحت طلا و نقره و خزانه فراوان و الماس گران بهاد و دیگر نوادر و نفایس که
از آن قلعه بدست آمده بود همه را در میدان وسیع بفرموده سلطان چیدن و سپاه و
رعیت از تفرج ان انبساط حاصل کردند در زمان بودن در آن قلعه جشن فرح و طرب آراست
برائے چراغ افروزی حکم عالی بصدور پیوست صاحب ایستادان چابک دست و
کارکنان چست بموجب امر علیه بر چهار دیوار بارغ چراغ بندی نمودند و بهر درخت بلند
و نگارنگ فانوس دل پسند آویختند و بر چویمائے مسلسل هزاران شمع با نوار صوره
اشکال افروختند بر کنار جدول گنجانے زمین و نهال های کنون کا فدی پر افروختند
بشملی که در ریپای نموده نگار خانه چین نمودار گشت و دو عرش نمایی شمع بهشت برین بکوه
پیوست و دو چراغ چون زلف بتان نمایان گردید و گل چراغ مانند رخساره خوبان تازه
روئے نمود شمع چون سرو قامت یار دل ربای که دو چراغ چون جبین مشکفته دل و از
سرت افزای بکار بر و منظم

نهال شمع گل سبزی دران بارغ
بازی که کردی لاله را دارغ
فروغش از مسه تا بان زیاده
کز دگشتی تمبلی رو مسک شاده
چراغ از روشنی بالائے دیوار
چو انجم بر سر کرسی نمودار
ز تنویر چسبایغ صحن گلشن
بهان آسمان در دوز روشن

و نیز استادان ناده کار و کاری گران صنعت شکار انواع آتش بازی حاضر آورده
بهنگام تماشاخانه گرم کردند و استایمانند ماه شمشیر روشن گشته سمجزه به مضایر و سحر
اور و شب افروز از نور منیا شب افروزی قلی طور بیکور رسانید که زبان چشم عاشقان
اشک ریح گلبانے آتشین ریخت چرخ لبان صقیان صاحب و حیدر عالی و حسن
و گردش آه ستاره چون شهاب ثاقب مہر بر کراکب نمود و در شک مستاره دوم در

در تاج کشیده منتظم

غلابین از حرارت گشت بیتاب   ز گرمی کار آتش میکند آب
 ز باد گرم پسنداری بیابان   بدیناوه ز غنی گشته نمایان
 چنان خورشید را بهنگام شد گرم   که از انسان آتش فواره شد نرم
 شده خون از حرارت در بدن خشک   چو در نایف غزالان فتن مشک
 زمین چون دیگ در آتش خروشان   میان استخوانها منزه جوشان
 صدف را در میان کجسر ذخار   گهر در سینه همچون دانه نثار

در چنین موسم لشکران سلطان تاب هواست گرم مکنان نیاورده آتاس مراجعت نمودند
 بالضرور سلطان از انجا متوجه غریب شد و تمام ایام بهار در آن مصر دار الخلافت بعیش و
 عشرت گذرانید چون ایام زمستان در رسید فرمان روای مشتاق بدید که کعبه کمال آمد
 و جنود سرا بر سکنه افلاک و متوطن خاک متسلط گردید از هشتاد و سه سال انتاب مانتاب
 خود را اکثری در کاف ابدی پیچید و ماه جهان افزون بیشتر در دامن کاف پیچید و هوا از
 بهر ابر انجمن تاریک گشت که فلک با وجود مشعل ماه و شمع کواکب نمودار نمی شد
 سحاب چندان کافوری نمود که مزاج آفتاب با وجود حرارت نظری سر و ترازا کافور شد
 از استیلا بر دوت روز در هم پیچید و پست و کوتاه گردید و شب در کاف غریب خود
 در از کشید از صلابت و مهابت شش افلاکیان در نقاب سحاب متواری شدند و از سطوت
 جلال سرالزده بر اندام خاکیان افتاد و مجرزه آسمان از ابر غریب مقتدر بر روی انداخته ازال
 زمین از برفت کافوری نقاب تمهید ساخت بسیاری غمام بر نه فلک فلک و هم افزون و کثرت
 برفت بر بخت زمین زمین بهر اتم افزون نمود و دشت و مسالک و مشاع زیر برفت
 پنهان گشت اهل روزگار جای از نایب گشته پائے ترود و دامن تقیل کشید از سختی
 هواست سرما حواس از احساس و قوی از کار باز اند دست را دستگاه بیرون شدن از
 استین و پاپا بیداری بر آمدن از دامن نماند دست مانند مادر سوراخ استین و بیداری و پاپا بیداری
 خود را در دامن می پیچید با وجود درازی شب سرا بر سر جانان دست و دازی نمود
 با وجود کوفتی روز قلب بر دوت بر مایان هیچ کز تابی نکرد منتظم
 ز سر آمد دست شیر گردون   که سوزد آبرقن خود پست و آلودن

نیاورده بے جنگ و بغاوت بناده شهر را قالی ساخت لشکریان سلطان در شهر قالی رسید آنچه
یافتند قارست کردند و بخت با شکستند و بختنا امانتند و بخت چاکر سوم را بفرستین برده بفرموده
سلطان بر دگاه بنادند تا پی سپر ملایق گردد

بسته چون برادر و بهات کس   که شود اند از خویش را ندان کس
و غیره دستش نه رفتار پائے   و اگر بعشگری بر نخیرو زبانه

مرتب شد ششم بر سر قلعه نند که بر کوه بان است لشکر کشید راجه نرو چپال مردان کاری
بنا قلعت قلعه گذاشت خود در کوهسار و شوار گذار کشید در آمد سلطان قلعه شوار محاصره کرده
در نقب سا باط و سرکوب و سایر اسباب قلعه گیری شروع نمود و اهل قلعه عاجز شده امان
فرمودند و کاید سپردند بعد تغییر قلعه و بهرست آوردن اسباب و اموال و در ده کشید و بخت
راجه نرو چپال نداد و بسبب صعوبت داخل و دشواری خارج دست سلطان بر راجه نرو
رسید اما امنیت فراوان بهرست آورد و بسیاری از کفار را بهرست دین اسلام نمود و از
احکام شرعی دران دیار و او را مراجعت نمود و مرتبه بهرست در قلعه بعزم تغییر و ولایت قنوج
ممنعت و بیایه چون گذشت چون بهرست قنوج رسید و کوره نام حاکم آنجا اطاعت
قبول نمود و پیشکش داد و از آنجا در بران رسید و هر دو والی آنجا قلعه را بقوم خویشین سپرده
بگوشه خزید اهل قلعه تاب مقاومت نیاورده و بهرست را بهرست و نام که دو ملک و پنج هزار و پیه
بوده باشد و چند فیل پیشکش داد و بهرست سلطان انا آنجا قلعده به این بر کند
و بیایه جنار رسید و چند حاکم آنجا فیل سواره میخواست که از اب بگذرد و لشکریان سلطان
رسیده و او را بستگیر کردند و او را بفرار ابدار ملک گردانید و بیست

زبنتن چون بکام خصم بود   مردن از زبنتن سبب بهرست
بعد تغییر قلعه به این بهرست شهر است بزرگ و مستحکم چندین بختنا بیایه و بهرست
بن بهرست که با عتقا و اهل هند محل عدل و ایز و تقالی است و افکنان را از اکن و دیگر شهر
میدانند و بهرست یکس بجنگ پیش نیاید تمام آن شهر را قارست کرده بختنا را سوختند و
انداختند و اهل آن بقارست بر نند و یک ست زرین را شکستند که دزن آن نود و هشت
هزار و سیصد مثقال نخت بود و یک یاره یا قوت گلی یافتند که چهار صد و پنج و مثقال
وزن داشت گردید که چند راسه ساک آنجا فیلی داشت بهرست و بیایه و بیایه و بیایه و بیایه

منو ارگشت هواسے از بلند پروازی پیغام سرور محفل والا بالاکیان رسانید گنج هواسے
 در هواسے منتشر گشته بسان گنج قارون زیاده از حصه و شمار گردید پاکر یعنی تو که بگردید و دیوانگان
 یہ مست بر خاستن و امتداد صدائون آغاز کرد و موشک بینی حکم در مانند تند غویان جستن
 و او دین و بر خود پیچیدن بنسباده منو و هواسے اگر بر هواسے رفت از خوارت ذاتی مردم از کوی
 میشود و پیو چپه اگر پایش در زمین فی افشردند از تند خوسه با فلک می پیچید با بکله تاشائی
 بکله و باطل بود رسید که فلک هزاران چشم بنظر او ان کشور و انجم بدین ان انجمن راست

منطقه

حجب بزم گاهی شد افلاک تاب   که گزیدندش چشم گیتی بخواب
 بنظر او اش دیده مدوش گشت   خود بے زبان و زبان گشت

سلطان بعد فتح قلعه مسطور و حصول هزاران طرب و سرور بر غزنین مراجعت نمود و تہنات
 در تہنات مقدسستان نموده تمامی آن ولایت را متصرف در آورد و قرامطه طاعده که در آن
 ولایت بودند دستگیر شدند بعضی را دست در گردن بست و پائے فیضان کوہ پیکر انداختند
 و همی را که دست روبرو احکام شرعی می نهادند بیدست و پا ساختند و بر نمی را که سر از
 کمر شرعی پیچیدند سر از تن جدا کردند و فریته را که از خود بینی گوش بر او امر سلطان
 نداشتند بینی و گوش بریدند و طایفه که سرانگشت بر حرف خطا نهادند نفس گشت جان نیت
 اگر سلطان فرماید سیاست زند هر کس بخود لاف و یا مست بلای مردم زند و سه زمین راه
 نه دولت را بقا باشد نه دین را و او دین نصیر احکام انجا را کسیر کرده و در قلعه غورک بنویس
 نموده اقامت آنجا برگ جسی در گذشت و سلطان بعد فتح ان ولایت بفرزین مراجعت نمود
 مرتبه پنجم در تہنات سلطان شنید که در هندوستان تہا نیر شهر است قدیم دور نزدیک
 آن کو لا بیت بس عظیم که با عقدا اہل ہند آغاز آفرینش عالمیان در آنجا شد و آن را از
 اکثہ شریفہ دانستہ تفیل در آن کو لا ب از مشروبات عقلی و کسیندن پیوند عنصری در آن کلان
 نتیجہ رستگاری معنی میدادند و بجانہ کلان و بکرم سوم نام بت و دانستہ بکفاز آن را می پرستند
 و در صورت بقصد جہاد لشکر فراہم آورده متوجہ تہا نیر گردید راجہ شروچال حاکم انجا
 از انجا واقف گشتہ راجہ فرستاده پیغام نمود کہ اگر سلطان ازین عزیمت بازگرد و بجاہ
 نہ تہا نیر پیشکش جہاد سلطان بران اسقامت کرد و در تہا نیر رسید راجہ نہ کو رتب مقامات

اتفاقاً بهرگاه و بحسب الدعوات خضوع و عجز و خشوع سلطان با نهایت مقرون گشت و
 بشیت ایزدی همان شب خوشی عظیم بنیاطرسه روزه یافت تمام اسباب دلاست را بجهانی
 حرکت بجهنگ با مخصوصان خویش راه فرمایش گرفت روز دیگر سلطان بر حقیقت کار اطلاع
 یافت سوار شد و کین گاه با سواران لشکر جست و به مشکر او را ملاحت کرده از کوه خدایت
 خاطر معنوده در شهر رفت و دست بغارت و تاراج گشاده عالم غیبت بدست لشکر
 افتاد و در پیش پانصد و هشتاد و پنج نفر از فیضان لشکر راجه انداخته عظیمه غایب نموده
 بنزدین رفت مرتبه نهم در لشکر سلطان قصد کشمیر نموده قلعه کوکوت را محاصره کرد و چون
 بهبیب استوکار و از قلع خارج شد دست تسخیر آن رسید بهبیب را محصور و با نگر و ان شد
 غیبت فراوان بدست آورده بارخ و خطر سعادت سعادت نموده و بهبیب را به قصد نایت شد که
 بعد رسیدن جلاد گویا براسه تسخیر آن محاصره نموده از آنجا که گدگولیا را مستوری و نگه
 کار آمد ایستاد و فرات و بان پیشین و یادگار نیست از کارگاهان متقدمین غایب او را لاابحه
 خود برگرد و شرفات آن نتواند پرید و کشته تیر و خیال در فضائے انشراح آن نمیدانند جهان
 نمود و منقطع

یک قلعه بر دوسه آن کو بهار
 بر و مرغ اندیشه را را نیست
 بر او دوسه تا بخرم چشید
 کس از کار و کردار مثل آگاه نیست
 بالضرور سلطان حکم انجا صلح کرده سی و پنج نفر فیل پیشکش گرفت متوجه قلعه کا بنجر مسکن راجه
 تدارک دید به رسیدن راجه قلعه کا بنجر را از لشکر محاصره محیط گردانیدند و قلعه مسطور بت انت
 و استحکام و دهنده وستان تعلیم نداشت و تسخیر آن غیر از باز دوسه اقبال صورت نمیداد و جز
 بقوت سرخیخت نتوان کرد و نظم
 حصار به چر گردون گردان بکنند
 در قلعه و درشش بگردون جواب
 کرد و فست ز جیش بود و بهر و مند
 کند ویده باقی او آفتاب

چون محاصره با متدا و کشید راجه با وجود نگه قلعه عاجز شده سیصد و پنج فیل پیشکش
 قبول کرده و چهار خواست و نیایان پیشکش را به فیلبانان از آنندون قلعه سر دادند و بهر و سلطان
 ترکان شهابت نشان بستی و چالاک کی بران فیضان سوار شده و این کردند از نظاره این جرات

عزیزه بودند و صفدر حضرت پیکر اگر به بلندی و بالای بکوه نسبت کرده شود لایق و اگر
به تنگی و تنگروی بیاد تشبیه داده اند بنفش الامر موافق و در پردلی وصف مشکلی و دولادی
و جنگ آوری انگشت ناسه روزگار بود نظم

تیز رو و تیز دلو و تیز گام خوش رخسار خوش منش و خوش طام

هر حرکتش متناسب بود هم هر خطه اش بتقارب بهم

سلطان از غایت گران خریداری میکرد و معسر می شد بحسب اتفاق آن فیل مست بشی
از فیلبان راسته مذکور گر نیته بسیار پرده سلطان قریب شد سلطان آن بدست آورده و خطه ها
نموده خدا داد نام نهاد چون بفرزین رسید و غنائیم سفر قنوج بشمار در امانج لک و بیست
هزار درم و پنجاه و سه هزار پرده و سیصد و پنجاه فیل بکرم در امانج به ششم چون سلطان
شنید که راجه شنداساکم که بجزیره حاکم قنوج را بنابر آنکه او سلطان را اطاعت و انقیاد نموده بود
بقتل رسانیده سلطان را این سخن ناپسند آمده باستیصال نشاء قصد مصر ساخت و در شش
مهر چند وستان گردید چون باب بهنار رسید و راجه شروچال که چند مرتبه از صده لشکر
سلطان گرفته نیته برده با داد و اطاعت راجه شنداساکم را گشته بمقابله لشکر سلطان بر آمد چون
اب مینق و میان بود یکم سلطان متراست کس از آب گذشت اتفاقا بابت نفر نظام
یکباره آب بازی کرده از دریا گذشتند لشکر راجه شروچال را از روی جرات و دولادی
در هم شکستند و حلقه ایشان را بسیار دی دیگر تیز تر عبور کرده جنگ کردند راجه شروچال
هر محلیت خورده با چند کس بدر رفت و غلامان سلطان بشهری که در آن خواهی بود در آمده
دست بفارت و از کر و کمر و تاجا شمارا مسار نمودند سلطان بعد فتح از آنجا روزه ولایت نهادند
گویند سی و شش هزار سوار و سیصد و پنجاه هزار پیاده و سیصد و چهل فیل میش شدند و بود
سلطان با تو ترک و قتل برادر و زن دل نموده پیغام اطاعت و اسلام کرد راجه شنداساکم
از فرمان بر تافته بکناسا قرار داد و سلطان بر بلندی ایستاد و کثرت لشکر غیر بنظر در آورده
در خود تاب مقاومت ندیده از آمدن پیشیان گردید و جیمین نیاز بر زمین خشوع نهاد و از حضرت
ایزد بے نیاز و داور بے نیاز و در خواست فتح و نصرت نمود نظم

اے که خواهی که بجا جان اخری روسته خود را در تنگه رخ آوری
بکین تضرع را بر حق قدر راسته این بهاکانجا است و دیگر جاکانجا است

سپاہی بہ بسیاری از ریگ پیش گذشتہ گہ مروی از جان خویش
ندیدہ کے پشت ایشان جنگ بکسی چہ بود و چہ کرد از جنگ

انجام بخشان لشکر و بخشیان شہاست سیر باین پسندیدہ عرض لشکر منتظر مالی در آوردند
از ان منزل سلطان کوچ بکوچ راہی گردید و بعد از راہ دور و دراز در شہر نہرا کہ طغٹہ کہ
سلطان مسکنہ اینجا فرار کردہ بودند رسید شہر را خالی یافتہ طلبا از اینجا بروا شستہ را در دست
مینی پاتن پیش گرفت چون در ان سرزمین نزول لشکر ظفر اثر اتفاق افتاد اہل آن شہر و راہ
سومناں بر روی کشیدہ و اما وہ جنگ شد نہ بہادران لشکر و یگان صفہ و مقدم ہست
و علم ہست بر مدارج قلہ کشائی طریقہ عروج پیش گرفتہ داخل قلہ مشدہ جنگ مترو و بیاد
مقتول کرد و از لوازم غارت و تاراج بعمل آمد و غنم کثیر قتل و اسیر گشت بجا ہذا از ہنسیا
برگنندہ و سنگ سومناں را پار چہ پار چہ کردہ پارہ ان را بغزنین بردہ و بر مسجہ گذاشتہ
کسی سپہ خلافتی کردہ و قصد سلطان پس از جہاد از اینجا لواسے مراجعت برافراشت
بیرم و یو را جہ عظیم ایشان بر سر راہ بود از بعدن سلطان آگاہ بودہ سدر راہ گشت و انوار
دست برد و نمود اکثرے را کشتہ و خستہ مال و امتداد فراوان تاراج نمود چون لشکر سلطان
از مسافت بعید آمدہ و از ایام امتداد سفر و بسیاری جنگ کردہ سومناں و دیگر جاہا کہ
دو وادماندہ و عاجز مشدہ برو سلطان بقتضائے وقت صلاح جنگ ندیدہ و طبع دادہ
براہ ریگستان متوجہ گشتان گردید و راہ صحرائے پرتاب وے اب پیش آمد ریگ تودہ
چون کردہ آہنگران و تپ و تاب بودہ شدت سموم کاہد آتش مینورہ اگر طایرے در ہوا پرید
از اثرے حرارت کہاب شدی و اگر وحشی در ان گذشتی از کثرت حرارت بیجان میشدی
کے را اب بجز سراب نظر نیامدی و بجز دانہائے ریگ دانہ غلبہ دست نیفتادے غنوی
بنودہ اب و بجز اشک نوامید بنودہ مان او جز قوس و تیر شید

نہ لدوی سایہ جز از شب تار نہ لدوی بسترے جز بسترہ

بہ سببے آتے وے علی وے مانی لشکر ان سلطان قوب و عنا کشیدہ و اکثرے
از خشکی و گر سنی راہ صحرائے عدم پیش گرفتہ سلطان بغراوان محنت و رنج بغزنین
رسید مرجہ و داندہم و راہ اخر شگہ بغزیمیت تابش جہی کہ در وقت مراجعت از سومناں
برگنندہ و دیاے مسندہ بہ لشکر ان سلطان بے ادبی کردہ بودند و آزار و اضرار رسانید

و حبارت ترکان اهل قلمه تعجب نمودند و حیرت پذیرفتند راجه نداشتند هندی حبارت
 متین و استعدادت رنگین که پسندیده شرفیابان خردگزين و گنبد و سخندان دانش آئین بوده
 باشند در درج سلطان نوح شده ار سال داشت زبان دامن هند و مضمون ان را بعض رسائی
 سلطان مسرت اند و گذشته تخمین نمود و بجلد وی ان شکر مگوست پانزده قلمه ضمیمه کاخبر نمود
 با تحت دیگر رحمت فرمود راجه نداشتن مال بسیار و جواهر بسیار و در عرض ان بخدمت
 سلطان برسل نمود و سلطان بعد از مصلح بفرزین معادوت کرد و مرتبه یازدهم باز بشکوه دستان
 کشید و بقصد تسخیر سومنات بواسطه توجه بر افراخت این سومنات شهر ریست بزرگ
 بر ساحل دریائے محیط و بتخانه مشهور و معبد برآمده بتان درین دین بتخانه بسیار و بزرگ
 ترین بت را سومنات نامند گویند که در زمان پیغمبر ان بت را از خانه کعبه برآورده در انجا
 گذاشته اند و در کتب سلف اهل هند مرقوم است که ان بت از زمان کرشن که چهار هزار
 سال منقش شده معبود و مقبول برآمده است با بجله از غزنین روانه شده و قطع منازل دلی
 مراصل پیش نمود در اثنائے راه حکم بر عرض لشکر بصد و پیوست بقصد یر این امر بسیار
 جد کار و توپ چیان کار گزار تعین شدند و عرصه چون عرصه امید در قایت دست و مانند دست
 اهل در نهایت شجاعت سپاهی چون قطرات امطار در زمینان و آذر و آنچه اوراق و از بار اشجار
 و در فصل بهار بدون از حد ضرر و شمار و کشت و اقتدار آورده و قوج قوج سواران شیر
 آگن و قومان توان بیان صفت فلکن در رنگ جوهری که شمشیر و آهن نشسته و اسپان
 و فیلان را در برگستان پنهان کرده صفت آراستند و طلبا که رنگین بر تریب پسندیده
 بر افراشتند از آمینه فیلان آفتاب در دل شب پدیدار گشت و از کثرت غبار علم در فشان
 ببال طبع در قافوس خود ابر شد منظم

شده اندران عرصه کارزار	نه بر علم شجاعت از غبار
طلباسر از آواز کراوه برآون	شده آسمان خانه پل مستون
بر سر مستوران دران پهن دشت	زمین شش شد و آسمان گشت شش
بلان سر آمد از دلیتی فرود	سواران جنگ آور و کیسه تو
همه بادل شیر و نیروی ببر	در کمانان شان غر هشیده ببر

مولانا در شعر خود فرمودی می نوشت چون از اتفاقات در غزنین رسید و حقیقت فصل کمال
 او سلطان ظاهر گزیده او را در صحبت خود جا داده پایه قدرش از فضلای آن عصر بلند است
 و بکارش شاهنامه امر فرمود مولانا لقبش است دانش و الاحساب الامر سلطان مالیه و شاهنامه
 منظم احوال سلاطین کیان و افرازیان ایران و توران و دلاوری و دلیری و شجاعت و
 مردانگی برستم و اسفندیار و افراسیاب و بهرام و دیگر پهلوانان نامدار بهشت هزار بیت
 در مدت سی سال درست کرده اگر چه در عهد سلطان کتاب نظم و نثر یاد از طبع شعراست
 نامدار بهر صفت ظهور آمده اما شاهنامه را اشعار و رنگین و حسن مضامین و مقدمات ندرت آیین
 و حکایات لطافت آنگین نرا هست و بگرد آورده و مرغوب لمایع سلاطین عظام و مالوت قلوب
 علوایع اتمام است و شعراست و الا فطرت در تعریف و توصیف این کتاب اشعار بسیار
 گفته اند از آن جمله انکه بیت

هر آنکس که شش بهانه خوانی کند اگر زن بود پهلوانی کند
 و سلطان اگر چه چندین هزار غلام داشت اما سر آمد ایشان ملک ایاز بود که سلطان در گند عشق
 او گرفتاری داشت گویند که این ایاز خلعت دانی کشید بود و بخود سالی همراه پدر خویش در شکارگاه
 رسید بمیی از عیاران آدم و در بقایای که یافتند ایاز را به پست آورده از آن ولایت بدر
 رفتند و در بدخشان رسید و آن اهل درج شاه بی پست سوداگری بقیمت خاطر خواه فروختند
 و از تقدیرات قادر مطلق شاهزاده بقلای منسوب گشت و آن سوداگر اگر چه اقسام اجناس
 نقیب و انواع اشیای غریبه و زواهر و جواهر شاهوار و قدر و غریب بار و ملکات و طمان لشمار و
 گیزان بی دیدار با خود داشت اما نظر بر حسن و جمال ایاز بقیمت آن را از جمیع اسباب
 افواشیای زیاد و بنمایه آورد و او را از میان عزیزتر داشتند در تربیت و پرورش توجه
 بر می داشت بقصد تجارت از بدخشان در غزنین رسید و در محل اقامت انداخت و درخت
 سوداگری در چهار سوک بیخ نمود و در ساخت و در آن مصر شربت یافت که تا جری به اقسام
 اجناس تا در و اسباب گرانمایه رسید و بقلای همراه دار و در نظر صورت وین بظلمه آن
 صاحب نیارد ازین خبر خود دو تنگ و در شربت و شربت بقیه دیدن آن باه فلک سری بهجوم
 آورد و بظلمه آن باه بار و مستقام و مستون می شدند و بدینان می آورد و در کرب شاه بهشت
 اگر چه او خورانی آن باه بستان نیست داده شود و راست و اگر در حسن و خوبی به پست

لشکر عظیم بجانب میان دهنده کشید و تا چهار هزار کشتی ساختند و بر هر کشتی سه شاخ آهن
 در کمال قوت و مدت مضبوط کرده یک بر پیشانی و دو بر دوش و پیلو بر داختند چنانچه هر چه
 مقابل این شاخها آمدی خود را بشکستی و منهدم گشتی آن کشتیها در آب سرد او و در جوانان را
 با تیر و گمان و بشدوق و قمار و نه نشاند و رو باستیصال معابد او در دوران مردم خبردار شدند
 اهل و عیال و اطفال خود را بجز بر فرستاده و جریه و بمقابل نشستن و جنگ عظیم و پیوست
 اکثر از آنجا که مقابل کشتیها آمدند کشته شدند یا غرقه بجز فدا گشتند سلطان بعد استیصال
 و گوشمال انجمن طه بدال بفرزین معاودت کرد و انقضای سلطان با خلاق حید و خلق بصفات فرزند
 مرصودت بود و شجاعت خلق و دلاوری اصلی ممالک ستانی و جهانگیری مینمود و بیپ آرائی
 و تیغ گذاری مخالفان را منکوب و مغلوب و متهور و شکست پروری و داد گستره عالم را
 رونق می بخشید و بعدالت و درازی و انصاف پژوهی ستمکاران را مبرا و ستم دیدگان را مدد
 میرسانید بجهاد پرشی و عطا پاشی مبرمان را توبه بخشش میداد و بیخداوت بنی و زرنشانی مصلحان را توکل
 می ساخت و پنداری و پر سیزگاری کشیده تو میداد بود و در ترمک احکام شریعت غرا و اجرا
 او امر است بیضا سجد رشید و اخلاص تعصب دین تو می داد ضمیر نیشش مضمر بود که تقصیر حصول
 ثواب و دوزخ و حیرت بهند و ستان پرورش نموده و لیس فتح و نصرت برافراشته مراتب
 جهاد و غزای ظهور رسانید از نخبه اهل اسلام و اهل لازمی گفتند و از بیک نیست صاف
 و محبت عالی و در صلح فراخ و شجاعت فانی و کجاست بلند و طالع ارجبند داشت بهر طرف که
 رود او نظیر و فیروز منادی بطریق استقبال پیش آمد و نظم

هر جا که جنبیتش رسید

شیران جهان شکار کرده

عزمش بغیر جزو و نخبه

دولت بیخاک شیر و زنجیر

در سخنانی و نکته نبی و لطیفه گوی و در عاشق شناسی نظیر خود داشت و شعر شین و معنایین
 رنگین میگفت و فضیلت و ملیت درست داشت فضل و شعر را اعتراف احترام میکرد
 و بخواه عزایت و احسان بسیار مینمود و در فضل و در در کار و در فقر شعر است تا دارد
 موهبته حسن بود که در شعر خود و در دوسری تخلص مینمود و در شهر خوس حاکم انجمن
 باقی ترتیب داده فردوسی نام بنام بود و در مولانا باغبانی این بار شاد داشت چوین تقریب

معلوم کرد و در دنیا دارماشتن آن یوسفت ویدارگر ویدیه بپاس فقیری و بدبخشان رسید و ایاز را
 ایستاد و در عالم مثال مشاهد کرد و جوهرش ناخست بقیست گران عزیز و در غزنین آورد و پای او
 ز و عشق و محبت با محبت و بعضی شعرانوشته اند که ایاز اگر چه حسن صورتی و جمال ظاهری چندان
 نداشت لیکن در اخلاق پسندیده و طاق و با و صفات گزیده و شهره آفاق بود و از حسن سیر
 جانفرای و دل ربای میبند و از نیکو خصال مردم را شایسته و فریفته میکرد و اینست شریفگی سلطان بر
 سیرت نیک خصال فرخنده و اداسه فحبت و غوسه حمید و او بود منظور

نیکو مردم نه گوید و نیست خوشه نگویند و نیکو نیست

هر که در و سیرت نیکو بود آدمی اندر آید میسان او بود

با کماله سلطان چون بیکدولت رسید و موسی رسید در ناسن پدیدار گردید و بعد از حکایت حسن اخلاقی چهر
 نورانی خویش شروع بختاب نمود به شایبه گفت در اخلاق و صفات خضاب در ایام شایسته و اخلاقی شایسته
 و چهره و چهره را در بعد از تاب میاسن رسید و احسن اخلاق و جوانی و عهد پیری را سرایه مست و کامرانی موسی
 کاوری و اکسوت آنای غریب و درین بر وقت ناله فطرت پیرایه مشکین چمن افروز و دراجیا با است و درستان
 خدای ما اینم به اوقات شیرین اب رفته در جوئے براسه بازمی آید و جوانی فطرت چهر و میداری می آید پیری
 آمد و رخت اقامت می بندد و جوانی رفته صورت معاودت می پیوندد تا شیرت آبیات دارد کند
 در یکدولت جوانی براسه کاری آمد و حضرت خضر در یکی است که گویا ازین زینت نوی می بخشد منظور

جوانی چون نسیم ز بهار است و سبزه بر رنگ برده گل سوار است

اگر در این فتنه بد و نفع است بوسه و اگر غافل شده ای از غم و اندوه

اگر چه نیکان انداد عشق هنر پیشگان خرد کنش بر لب می رسیده خضاب طرف صانع و نادره خستد
 کرد و آمد و با قانون گویان اقلیم جو و در نشو و فکر و شهود چنین دستور اهل فکرم آورد و که چون از
 کشور بدین مایان بهادر بر ج جوانی منتفی گردید و خیریت پیری در رسید و عزل عمل شباب
 و نصب احکام شایب در میان آمد و جو و جوانی بیرون از حیز املاقی است جمعی بود ابدوس
 مقلوب نفس که در ایام پیری ریش را رنگ کردن و خطا و جوانی تصور کرده اند و اینست حقیقت
 نور و در فطرت می پریشانند و صبح را بشام مبدل می کنند حسن میاسن را به و در فتنه قریب
 چهره را زایل می سازند در موسم خزان جو بسیار در بلوغ روان کرده و ترقی رونق بهار و داشتن
 نقش ابلی است و در ذرا عکس قابل در داب دادن و اسید سر سبزی نمودن و ابلی و پاچه

کتمان مقابل کرده آید سزا است و همه کس شیفته و فریفته گشته نائل به فرج جاری آن گوهرین
 و دلاری شده و قیمت آنرا از قیمت شاه کتمان گذرانیده تا آنکه صیبت حسن و خوبی آن سروران
 محبوبی در گوش سلطان رسید و اگر راجعه آن سلطان ملک جهان طلب داشت و بجز و شاه
 مبتلا و مشتاق گشته عثمان اختیار از دست داد و بقتضای فریفتگی و شیفتگی آن را بقیمت
 گران آنچه سوداگر میخواست ملک دنیا و دهران خرید و انیس انجمن خاص و طبعی مجلس اختصاص
 گردانید و شیفته خوب و او بخت و اعم موب و او گشت حسن اوایش سحر سازی و فرخنده
 القایش و لغوای بکار برد و حکم شیرینش راحت است و ناله روح روان و خنده و لکیش
 صبر است و دل و جان گردید زلف عنبرینش و زنجیر فر و کامل مشکیش سلسله عقل شده و
 عشقش بر کشود و کوس مستی فراخت و عیش و مساحت امین و ناله طفر بر فراخت تر
 نه پیش بجز دوزی پر و اخست و خندنگ فرگانش جان را خست و مجروح ساخت و کوی عشق
 است پرده بر اندازد شرم و حیا بر هم زن استیاز چون در چرخ و افش از لوت کف و کاف و کف و کف
 ساقش از خس و عاشاک مسب و نسب معر السبل و با عذرت و صل میبد و و صبر با جبر
 بیرون میکند بدو گامش شاه و در ویش برابر و در حضرتش خواهد و فلام هم نظر
 این عشق که هست بخود از خویش   نه شاه شناسد و نه در ویش
 این عشق ز دل چه بست محو   نه گامش ساز و نه منزل
 عشق است که یا خست مستی   و مست همه را بخیر و دوستی
 چون عشق رسد با آتشین تاب   نه در جبهه آتشین کند آب
 عشق است که در شعله و تاب   عقل است جز از جنب و دآب
 انقض سلطان عاشق و شمع و انوار و شیفته حسن آن مایه ویدادگر دید او را بر کهای خدم و شرم
 بر گزیده مأمور و حکم و حکم و حکم گشت اشعار رنگین و ابیات قدرت تقصیر و محمود و
 و دیگر رساله از عشق و محبت او گفته سوز و دلی و دراز بنای خویش بجز صند نبود آورده
 و بنا بر عشق و نیاز سلطان و حسن و نیاز ایام مشهور است و در اکثر کتب معطوری انصاری
 و ملا نوری این داستان را با این شایسته و معنایین نادر و تجرید آورده چهره آرک
 قدرت بلند و صورت پیرا که فکر از جمیع خویش گشته اما مولای فرید که سلطان آن
 و فریب راجد خواب دیده و در آن محل کلان و لبری را و در فشان در همان خواب

باینه چون است سلطان از بیکد و لش در سلسله دنیا بند و در گرداب تعلق غرق بود فرمود
که تمام امتعه و انواع اقمشه و اجناس غریبه و اشیای عجیب و جواهر و اهری و نظیر
و بوی لاله و لپندیر و آلات طلا و نقره و ادوات مزین و سایر غزاین کارخانهات
و تمامی اسباب قتل و انچه موجود است همه را از نظر گذرانند فرمان پذیران حسب الامر
بهم آرد و ده تمامی لغت و اجناس در پیشگاه نظر بر چیدند سلطان نظر بر آن انداخته دانگی
یکی نهاد و از مقام رقت آن حسرت خورده رحلت کرد و نظم

در و نعمت اکنون بدو کان است	که بعد از تو میران ز فرمان است
پدریشان کن امروزه گنجینه چست	که فردا کلیدش نه در دست است
کسی گوئی دولت ز دینا برد	که با خود نصیبی بقیه برد
تو با خود میر تو شسته خوشستن	که شفقت نیاید ز فرزند و زن
غم خویش در زندگی خود که خویش	برده نبرد از د از حسد خویش
بنحوارگی چون سر انگشت من	نخار و کس در جهان پشت من

دست سلطنت سی و پنج سال +

امیر مسعود بن سلطان محمود بعد رحلت پدر و الا قدر زینت افزای اورنگ
خلافت گردید اما بر هندوستان یرزش نتوانست کرد +

امیر ابو سعید بن امیر مسعود از شش برادر کسان تر بعد پدر سر یار است
فرمان رداوی گشته عدالت و نصفت را در واج داد و مرتبه بر هندوستان یرزش نمود
لیکن چندان دست نیافت بعد از اندام تاج و تیشی اکنه معاودت کرد +

بهرام شاه برادر امیر ابو سعید پس از برادر کسان اورنگ نشین جهان بینی
گشت بر هندوستان یرزش نمود لیکن با دودامصار که پدر و برادر کانش مسخر نموده
بودند بر دشمنی و تغیر در آورده امر است خویش در آن اما کن مغرب کرده مروج تو زمین
اسلام گردید اما سلطنت او در هندوستان بقای یافت و در ضبط ممالک ایران و قزاقان
و محاربه بلالینان و یار میر بر و کتاب مخزن اسرار از تصنیف مولانا کت نظام الدین
گنجوی و کلید و منه تالیف علامه نصیر الدین مستوفی در جمعا و در دست شد و او در ۵۲۶
زنجبان تالی در گذشت +

کینه و فرسوده و لرزین نمودن و از و چشم نوی داشتن از عقل و دراست و از گل پشه مرده
امید شکستگی کردن به بخوروی نزدیک بالفرض اگر از خضاب ریش تقلید جوانی میشود و فرسودگی
تن و ژولیدگی چهره و گم گشتگی احساس حواس و کم شدن گشتگی قرائت و غمیدگی قیامت
و بیلی است قاطع و جوی است ساحل بر رسیدگی عمر با آخر و با غمی

چون پیر شدی کار جوان نتوان کرد
پیری است نه کاری نهان نتوان کرد
و خلقت شب هر آنچه کردی کردی
در روشنی روز نهان نتوان کرد

انقصه چون سلطان را ایام شباب و گذشته و عهد شباب نمودار گشت و در بارغ جوانی
غزان پیری در رسید حواس صوری کمی پذیرفت و در قرائت بدنی تفاوت ظاهر گشت جوانی
کس رحلت نداشت صفت نافرمانی طرح اقامت انداخت بریت

جوانی بود خوبی آدمی
چو غربی رود کی بود غوری

بناسه عمر اگر همه با بیجیات رسیده و آخر عقل پذیرد و دوم حیات اگر همه بغیض میماند
یافت به باد میرود و در میان که ازل منشور حیات جاودید بنام احدی مرقوم نگشته و طغرا
و ملک ابد بر اسم بچسبک شست نشسته و همگان را ازین دار فنا بمنزل بقا باید شناخت و همه
کس را در جلا ننگ و آخرت نباید تاخت و درین صورت سلطان در امانت مملکت و حق و زحمت
مستحق انفس ادرنگ خلافت عالی کرده سمند زنده گانی در جوانی و مرگ تاخت از شهرت
بستی بچاسب نیستی فتنه راه رحیل نداشت منظم

و گرگون شده آسمان و زمین
ز فوت شهنشاه و نیشاه و دین

دل خلق شد ز آتش غم کباب
بناسه جهان از هوا و دشت خراب

همه کرد جامه سیاه و کبود
ز خون دل و چشم با ملانده رود

همه بر سر افشاند از غصه خاک
چو مقام همه سینهها کرد و چاک

گریبان جان چاک زد و بسمدم
بهر و شب زلفت پر پیچ و خرم

روان گشت از چشمها رود و خون
ز خون گشت روی زمین لاله گون

زاده و زفر باد پر شد جهان
بگردون گردان برآمد نعمت ان

ز دل رفت صبر و ز سر رفت هوش
برآمد ز جانها نعمت ان و غر و شش

هر چند به زمان سمرات مات که زمان ترک از تعلقات و نیاسه دون و وقت توجه

دخت گردانید بیت

تاک تیر و چاکا چاک شمشیر دیدہ مخرب و زہرہ شمشیر
 قضا را کے ہیم دیو غالب آمدہ فتح یافتہ بسیاری از لشکریان سلطان را ملت تنہا
 نمود و سلطان ہزیمت خورد و بہزادان رنج و تعب رجعت نمود و بغزنین رسید مرتبہ سوم
 در ششہ لاسے توجہ بہست لاہور ہر افراشت سلطان ملک خسرو از نسل سلطان محمود غزنوی
 کہ شہ از احوال او خبر بد آمدہ حکومت لاہور داشت بعد محاصرو و محاربہ فتح قلعہ نزدیکی
 رسید خسرو ملک عاجز شدہ پسر خود را با یک زنجیر نیل بطریق پیشکش فرستادہ صلح نمود و
 سلطان پیشکش ہر سال مقرر کردہ بغزنین معادت نمود مرتبہ چہارم در ششہ بر سر ویل کہ
 بہتہ مشہور است رفت تمام ولایت در کنار دیاسے سندھ بصلطہ و اور و قنایس و
 نوادران و یار با مال بسیار گرفتہ برگشت مرتبہ پنجم در ششہ باز ولایت لاہور آمدہ محاصرو و
 محاربہ نمود خسرو ملک تاب نیاد و در قلعہ لاہور محصور گردید سلطان نواحی لاہور غارت کردہ
 در میان دریاسے راوی و چناب قلعہ سیالکوٹ را کہ بنائے آن از قدیم است و شکت
 و ریخت کہ در ارکان آن راہ یافتہ بود تہجد و ترمیم تعمیر نمودہ نایب خود را گذاشتہ برگشت
 و خسرو ملک باتفاق طایفہ کہو کہہ ان مدتے محاصرو قلعہ سیالکوٹ نمود بے نیل مقصود بلاہور
 نمود کہ در مرتبہ ششم در ششہ باز سلطان از غزنین لاہور آمد و خسرو ملک بعد تحسین عاجز شدہ
 غیر از احضار چارہ ہذا التہ بلا زمت سلطان اسید اور سلطان با خود و غزنین برو و لاہور تاک
 خود مشب کرد و خسرو ملک در ہا شاہانہ زندگی قطع نمود و مرتبہ ہفتم در ششہ سلطان باز بہشتان
 آمد و قلعہ سہرورد را کہ در ان زمان دارالایالت را جہائے عظیم الشان بود بہست آوردہ یک ہزار
 و دویست سوار و انجا گذاشتہ در موضع نراین کہ الحال ان ماکام دی گویند رسید راستے پتھور
 فرمان روا سے ہندوستان ہا لشکر گران و توپخانہ فراوان بدان سرزمین آمدہ صفوف مصاف
 آراستہ ہر دو لشکر بہم مقابل گشتہ داد و درانگی داد و منظم

و ہذا برا دو سو و خر و شش آمدند و دہیائے در موج و بجش آمدند
 براہ زہر و دو سپہ ہوق کوس زمین آہنیں شد سپہرا بنوس
 زمیں کشتہ دختہ و رکنیت زمین شد چہ دیاسے آویخت

خسرو شاه بن پیرام شاه چون اورنگ آراستے فرمان دے گشت سلطان ملا الدین
 حسین غوری غالب آمدہ غزنین را از دستخاس نمود و در تصرف غزنیش آورد و خسرو شاه
 نیز بہت خود را از ملک موردی غزنیش برآمدہ رو بہ ہندوستان نہاد و لاہور را بہ تیغ و زور
 تا آخر عمر بحکومت ولایت پنجاب قیام و در گذشتہ در خطہ لاہور چران زندگانی او از
 تند باد اہل غنہ شد بہت سلطنت او پنجاہ و ہشت سال +

سلطان خسرو ملک بن خسرو شاه بعد رحلت پدر بہت حکومت ولایت
 پنجاب حکم گشت چون سلطان شہاب الدین برا در سلطان غیاث الدین بن سلطان ملا الدین
 غوری از جانب برادر کلان غزنیش نیابتاً و غزنینی بود و بمقتضائے کار طلبی برا ظرافت
 ممالک لشکر کشید کہ بہت بہ تیغ و زور ہندوستان بہت علی التواتر بر لاہور و سرکش کرد و
 خسرو ملک را بخار بہ دجاہل ماجرہ گردانید آخر الامر خسرو ملک تاب نہاد و در دستش پری
 نزد سلطان شہاب الدین و غزنین رفتہ ہمان طرف و دہلیت حیات سپرد و بہت حکومت
 او در لاہور بہت و بہت سال از ابتدائے سلطان ناصر الدین سبکتگین تا خسرو ملک
 بہت حق مدت دو صد و ہفتاد و ہشت سال سلطنت غزنین و بلاد ہندوستان کرد و

سلطان شہاب الدین عرف معز الدین محمد

برادر کلان او سلطان شمس الدین مشہور بن غیاث الدین و ملا الدین حسین خلافت
 خود داشت سلطان شہاب الدین از جانب برادر کلان خود بر غزنین لشکر کشید و در مسکن
 فتح نمود و نیابتاً بحکومت آن ولایت قیام و در زیر چون شہادت مند و کار طلب و دلاوری و جہاد
 اقبال بردہ کہ تر و در بہت قصد جہانگیری و ممالک سستانی نمود و مرتبہ اولی ولایت سنان
 از تصرف توسط او و ج ما از قوم تہانتہ تیغ و زور او و جیب خود را گذارستہ بغزنین مراجعت کرد
 مرتبہ دوم در مسکن باز در سنان و او و ج آمدہ براہ دہلیستان غزنیست گجرات کرد
 را کہ بہیم دیو مرزبان از ولایت لشکر فراہم آورد و صفوف مصاف آراست و جنگ عظیم
 روداد چون لشکر سلطان از مسافت بید مسیدہ ماندہ و منہ پور شدہ و ہر و مجہد از قلع
 مسافت دہلیستان و پنج بے آبی و قسب بے نقلی کشیدہ و لشکر را بے سیم دیو فراوان و
 تازہ زور بود و ہندو سلطان را بد غم تیر و دم شمشیر و نوک سنان و ضرب ہند و ق گشتہ

صفت ترکان رسید بهر مصاف
تتج بر کرد و مهند وان ز خلافت
ترک و مهند و بهم در افتادند
داد مردی و مردی دادند
چو بیابان ز خون چو گشت دان
سران کشتگان بسیل دوان
مهند و و ترک بسکه گشته شده
دشت مهور پشته پشته شده
از قضا ترک چیره دست افتاد
لشکر مهند را مشگشت افتاد

چون مشیت قادر علی الاطلاق بدان شد که سلسله جانشانی مهند وستان از فرقه مهند منقطع
گردد و این ملک و نخل سلطنت و سایه عدالت فرمان روایان مسلمین و دایه و در مالک
مهند و ارج اسلام بنصرت ظهور رسید نیم فتح و نصرت بر اشجار عالم اقبال سلطان و زید و
نهال دولت را که پتورا در عواصف اوبار از ریخ و بن افتاد و بیست راس پتورا نگهبان
در زمگاه و سنگ گشته قتل رسید و لشکر پانش می غلغله تیغ خون اشام مبارزان خضر جام
گردید و فرقی بهستان جانستان بهادران نصرت نشان جان در داد و بسیاری را خرمن
مستی از آتش توپ و تفنگ پاک سوخت و اکثری پاهال فیضان کوه تلال شدند و
علی انبوه بدست شجاعت مندان نصرت منش گریخته گشته و کبابی راس برادر
راس پتورا که سپید سالار بود و هزیمت و شجاعت و استقامت و جلدی و تلاش جان خود را
ازان بهکده سلامت برد

چنان بیناک و هراسان گرخت
که زمار را از گران گسیخت

قلعه سرستی که تدار می بوده یا شده و ماشی و اجیر کرد و مالک راس پتورا بود و تصرف
کسان سلطان درآمد مال و امتداد آن طلاع بدست بهادران فیروز مند افتاد و سلطان بعد
فتح چند روز در بهمان سرزمین اقامت و زید و فرام آرد و پراگندگیهای مالک
وامر و امان شایع و مسالک و بخشیدن مرسم به جرات باسایه قلوب رعایا و برابری
لکن و بهای کاذب خلیق و انتظام مہام ملی و مالی مساعی جمیله بکار برده پس از حصول
جمعیت خاطر سرانجام امور ملک و کار باسایه و رعیت ملک قطب الدین
ایک را که غلام بزرگ زید و زید و قصب کهرام پنهان کرده و بی تائب سلطنت گذاشت
خود را که سوا ملک روان شد اکثر حال کو بهستان را غارت کرده و شجاعت حراوان
بدست آورده و بفرزین رفت بعد مدتی سلطان ملک قطب الدین ایک تیار

از اینجا که آفتاب مراد از مطلع امید بر ترقی سے آید و شاید مرام از پرده آورده باشد و کرشمه
چهره میکشاید قافرنی است قدیم که ایزد جہاں آرا چون میخاہد کہ برگزیدہ خود را بر فراز تخت
فرمان رواست ممکن سازد از مبادی حال آن نیکبخت را مورد محن و مشاق گردانیدہ در زمان
معدود و ابواب ادراک مقصود و بروے او میکشاید مشغولی

درین دیر کہن رسمیت دیرین   کہ بے تخی نباشد شش شیرین
نیفتد در جہاں کس را بلائے   کہ ناید زان بلا بوسے عطاے

اگرچہ درین محاربه سلطان جلالت با کردہ مراتب تہور بجا آورد و اما چون در شیت ایزدی
فتح و نصرت بروقت دیگر موقوف بود درین مرتبہ بر لشکر سلطان شکست افتاد و کمانہی
راستے براہ راستے تہور کہ حاکم ملی بود قالب آمد میل سوار حملہ آوردہ با سلطان و راویخت
و باز دوسے سلطان را بضر ب نیزہ مجروح ساخت نزدیک بود کہ سلطان از شدت درد
زخم میموش شدہ از اسب فرو افتد درین وقت غلام خلج بچہ در رسید عقب سلطان بہ
اسب نشستہ از زنگاہ پیرون آمدہ در لشکر گاہ رسیدہ سلطان را سلامت بمنزل رسانید
و در حق عفو گاہے کہ از زخمی شدن سلطان و نارسیدن در منزل در غلغلہ بود و نزد سلطان
نیاوہ ازان صلاح جنگ تدبیرہ انا تمام عاودت کردہ بیزارتعبد و محنت در غزنین رسید
و راستے تہور ابعداست در سہرند آمدہ قلعہ را از گمان سلطان بعد محاصرو کیساں و کیاہ تخریر نمود
بکسان خود سپرد و مرتبہ ہشتم در ششہ باز سلطان بلشکر گران متوجہ ہندوستان گردید و
در جان موضع نازین کہ سابقا جنگ شدہ بود نزول عساکر طرفین اتفاق افتاد و ہنگام صبح کہ شاہ
چرخ بزمین مہر چہارم سپہر تیغ خلعت سوز مقبضہ انتقام ہندوی تیرہ روز کار شب از نیام
گیتی کشیدہ لشکر کا فر کشیش خلعت دوم و بانہزام دادہ اعلام سیہ قام جنود میل از پرتو با چہرہ
از سلطان ہنار و کجای نوازی ہنار و لاہران جنگ جو و بہادران پر غاش خوبا ہمہ گیر میگویند
و جنگی کہ از داکستان رستم دستانانی بودہ یا شدہ و کار نامہ افراسیاب تواند بود بروے
کار آوردند و در وج آن پہلو امان را بر فلک برین شناخوان خود گردانیدند گاہے ترکان جلالت
کیش جرات و جبارت نمودہ بر ہندوان غالبی شدند و گاہے ہندوان تہور اندیش
از دلاوری و لیری بر ترکان غلبہ می آوردند

چند و تحولات بادشاهی برائے قطب الدین فرستاده بقطاب سلطانی مخاطب ساخت
این سلطان در بخشش و بخشایش داد سخاوت و جوانمردی داد و مستحقان را زیاده از خواہش
عطا نمودی دست جو و بخشایش گردانید از چہرہ غلغان بر افشاندی و ابر کرم و عطایش
عباد یاس از صفو حال تنگہستان فرو نشاندی سخاوتش و امن و جیب آرزو مندانش بر نمودی
ہمتش از باب عسرت از آرزو نیاز بے نیاز فرمودی **بیت**

باہمت او و وصلہ دریا تنگ بارفت او مرتبہ گردون پست

چون کہ باہل احتیاج انعام دادی از خست در ہند اور الکہ بخش گفتندی در میان او
تاج الدین یلدوز کی کہ از بند ہائے خاص سلطان شہاب الدین بر ذہب سلطان در غنیمت
اہم سلطنت بر و اطلاق یافتہ بود بر سر لاہور خاصیت و متاع عت گردیدہ قصد یکدیگر کردہ
آتش کار بر افروختند از طرفین صہبہا آراستہ بجنگ پرداختہ بہا و دان جانفشانی تنہا
اختہ اسپان انداختند و تیر بار تاختند و جانہا شکستہ منظم

منظم محل زامن جوان چو معنی و الفاظ منطبق ہنایان

و دان در زم حیرے کا زشت جیت چو مضمون جربستہ در دل نشست

بالآخر تاج الدین تاب مقاومت نیاورد و دہنہ گمشدہ در کرمان اقامت در زید و سلطان منظم
و منصور شدہ بہ استقلال کمال بہ سلطنت پرداختہ شد و چون بادی از اسپہ
افتادہ گوئے زندگی بکرا لا نکاد آخرت رسانید مدت بہت سال ماکومت ہند وستان نمود
از انکہ سلطنت غزنین چہار سال ۵

سلطان آرام شاہ پسر خواندہ سلطان قطب الدین

چون سلطان مرحوم پسر سلی کہ سزوار جہان بینی تواند بود نداشت ارکان دولت با اتفاق
یکدیگر آرام بخش پسر خواندہ سلطان را کہ سواے او داری نبود بکمر و داشت در شہ زقطہ
دل کشائے لاہور بر اورنگ فرماندہی اجلاس دادہ و سلطان آرام شاہ خطاب کرد و بظاہر
ملک احکام و مناشیر صادر گشت و زید عدالت و انصاف بخلائق رسید و درین اثنا
امیر علی اسمعیل حاکم دہلی با اتفاق جمعی از امرائے ملک التمش را از بدایون طلب داشت و
ملک دہلی رسید و قلعہ را در تصرف خویش و آورد و سلطان آرام شاہ از دستار آمدن

در سرانجام مهابت جهان بینی و انتظام معاملات ملک مستانی مقید گردید و اسرع اوقه قلعه دہلی
و میرتبه تغییر نموده بهر با حکام نصب گردانید و در سال دوم قلعه کول نیز مسخر کرد و قلعه گویا
و بدان و دیگر قلعه فتح کرده بر سر گجرات رفته انتقام شکست سلطان کر سابقا تحریر در آمده
از رائے بیسم دیو گجراتی گرفته از ولایت راتاخت و تماراج نموده پیش و نصرت دہلی مراجعت
کرده خطبه و سک بنام سلطان رواج داد از ان تاریخ شهر دہلی و از اختلاف سلاطین مسلمین مقرر
گردید و مرتبه نهم در شاه بن سلطان از غزنین بهند آمده و ولایت قنوج را مفتوح کرد و سید
زنجیر نیل و دیگر اموال غنیمت گرفته برگشت چون سلطان غیاث الدین برادر کلان سلطان
که اسم سلطان بود و در جهان گذران ساچر رود کرد و سلطان از دوسه جو فروی و دالامتی و ولایت
غور و ترکستان و غار نزم و دیگر ممالک برادر ثانی قسمت کرد و خود بر ولایت غزنین قناعت
نمود و مرتبه دهم چون سلطان شنید که در فوجی لاهور طایفه کبکبران عصیان و زبیده فقیه قتل
و شراره شرارت بر افروخته اند پس از آنکه تا ویسب ان گرد و از غزنین رد بلاهور آورد
ملک قطب الدین نیز از دہلی بخدمت سلطان رسیده با اتفاق یکدیگر که شمال انجماعت
بدان بے اعتدال کردند سلطان بعد تنبیه انفرقه و تنظیم امور ملک به از لاهور معاودت بمنزین
نموده چون نزدیک رسید و دیو ای از دیبانت توابع غزنین از دست فدائے کبکبران که بکاب
سلطان رفته بود با اتفاقی که روداد و درجه شادست یافت گویند که خزانه بسیار از طلا و نقره
و جواهر و ابراز و مانند و از انجمله پانصد من الماس که از جواهر نفیس است بقلعہ در آمد و دیگر
اموال از زمین قیاس باید کرد بمیت

در باب کنون که قسمت است پست کین دولت و ملک میر و دست پست

پانزده قربت سلطان بر بهند وستان یورش کرده و در مرتبه شکست خورد و دیگر مرتبه پیش
و نصرت کامیاب گشت چنانچه تفصیل آن بقلعہ در آمده تا آخر عمر سی و دو سال سلطنت نمود
از انجمله فرمانروای بهند وستان پانزده سال و دو ماه سلطان قطب الدین یک غلام
ز فرید سلطان شهاب الدین نیا بنا حکومت بهند وستان داشت بعد از آنکه سلطان درجه
شادست یافت از دہلی برآمده و لاهور رسید اما سر برانائے خلافت گشت و پانزدهم
مرحہ دالامتی سلطنت مکہ و خطبه بنام خود کرد چون ان گشت خضر و شکسته بود از نجیب اودا
یک گفتند که سلطان غیاث الدین محمود برادر نادر سلطان شهاب الدین از میرزا کلا

آورد و تنیها کشیده مقتدر سلطان منوره چندے را قتل رسانیدند و سلطان از آنجا بکرامت
برآمد و آن تا قابت اندیشان تعاقب کرده نمیتوانستند دست بر سلطان رسانید و خلق کثیر
بر بام با و در دانه با برآمد و آن طایفه را بزخم تیر و تیغ و خشت و سنگ بپاک نمودند و سلطان
در دولت رسید و با تمام بے اندامیهای آنجا که اکثر بر اعلیٰ تیغ میدیدند نمود و با بکمال سلطانی
بمستقلان کرده بعد از آن و نصفیت زندگانی سے نمود و در عایا و دیار را خوشنودگر دانیدند و بپل
عربی در گذشت مدت سلطنت او بیست و هشت سال و یک ماه و یک روز

سلطان کن الدین فیروز شاه بن سلطان شمس الدین التمش

بعد پدر و والد قدر و سلسله بر تخت خلافت جلوس نمود چون بهره از عقل و قابلیت سلطنت
نداشت کثرات لذات نفسانی و اخراجه احتیاجات جسمانی و هوسهای عشرت و کامرانی و کامرانی
ایام جوانی او را از امور جهان بینی باز داشت و خزانه در انعام و لایان و ازال و سحره و مطرب
و مطربه صرف میکرد و بے پروایی و لا و مالی زلیستی نمود چون خبری از احوال سپاه
رعیت خبر میشد گرفت و دایم آنخورد و شرب شراب با فراخ رسانید اگر چه اسم سلطنت بر
سلطان بود اما بی بی شاه ترکان و والده او که کنیز یک ترکی بود و نظر بے پروایی و ناکامیست
پسر خود داشت سرانجام بهام مکی و مالی بر دوش بخت خود گرفت تا غلبه نمود جهان بینی گشت
و با قضاے کوفه اندیشی کرد و سرخشت زنان خواست و هر چه بکسلطان شمس الدین را
که بچشم او بود و آزار و اضرار رسانید و قطب الدین پسر سلطان بے گنا قتل نمود و بعضی امور
تا ظایف است که سوار از خاندان با و شاهان نباشد از و بظهور رسیدار کان و دولت منتظر
بر بے پروایی و نارسائی سلطان و تسلط و استیلائے مادرش داشت با خود اتفاق کرده
از و برگشتند و ملک اعز الدین یا از حاکم مغان را تحریک سلطنت و بی نمود و طلب داشتند
و او از مغان لشکر گران فراهم آورد و عازم دلی گشت سلطان نیز بمقتصد مقابل از و بی برآمد
و کبرام رسید و پیش از آنکه ملک اعز الدین یا از برسد امر بکسلطان انحراف و ردید
در دلی و قتل بی بی رضیه بنت سلطان شمس الدین را بر تخت نشاند و مسکه و خلیه بنام او کردند
و بی بی شاه ترکان را مقید ساختند سلطان باستمع این خبر از کبرام رحبت نمود و دیکر کبهری
رسیده مادر جنگ گردید و بی بی رضیه فریاد از بهادران شجاعیت پیش بر سر او انداختند

ملک از لاهور و دعای دلی آمد و صف آراستہ بانگ کہ مجاہدہ فرار نمود و مدت سلطنت
قریب یکسال +

سلطان شمس الدین عرف ملک التمش

او را سلطان قطب الدین ایبک لک چیل خرید و بغیر زدی گرفته و دختر خود را در مناکحت او
داد و در حدود پنج کو ایبار امارت انجا با و از زانی داشت پس ازان بمن و آن دومی بدر
تغویض نموده بتدریج ولایت بداون ضمیمہ حکومت او گردانید چون علامات شجاعیت و
مردانگی و ایات فراست و فرزانی از دینش ظهور رسید و بار بار در حضور ترو دات مروانہ بجا آورد
آخر کار بپایہ امیر الامرا کے رسید و خط آردی از سلطان یافت بعد از انکہ سلطان قطب الدین
درگذشت و از سلطان آرام شاہ امور خلافت تشیست نیافت با اتفاق امیر اہلسیپ سالار
و دیگر ارکان دولت از بداون آمدہ مشقہ بر تخت جہانبانی جلوس نموده بخطاب سلطان
شمس الدین مخاطب گشت التمش از انکہ بیند کہ در شب خسوف متولد شود چون صاحب
تر و د شجاع بود برادر شمشیر اکثر ممالک و محیط تصرف آورد و فرمانروای ہستقلال نمود
و ان زمان چنگیز خان فرمانروای خوارزم و ترکستان بود سلطان جلال الدین از پیش چنگیز خان
منہزم گشتہ بر سر لاهور آمدہ محاصرہ نمود سلطان بالمشکرب بسیار از لاهور رسیدہ مقابلہ نمود
جلال الدین تاب نیاد و بہ بطرف سند و سیستان بدر رفت در مشقہ رنجی عرب جامہ قبا
چہت سلطان آورد سلطان مراسم اطاعت بجا آورد و فرست و شادمانی شایست کرد چندان
شہر را آماجش داد و کوس شادی فراخت در مشقہ بر ولایت مانوہ برورش نمود و مظهر گشت
و تاجان مہاکال کہ از مدت سیصد سال تعمیر یافتہ مد فایت متانت و حصانت بود خراب
ساختہ از قبلا و بر انداخت و قشالی راجہ بکرا جیت مد و دیگر بہت بار آورد و در مسجد جامع
دلی بر زمین فرو برد و مالک کہ ب خلائق گرد و القصد در طاعت و عبادت موع بود و در ہر مسجد
مسجد جامع رفتہ باد اسے فراض و ذوالقل قیام بدعا و بی و دعا کشیدی و در قمر دی و در
ہر باب خدا پستی بکار بردی و در سے محمدان دلی اتفاق کردہ و در قمر دی ناگہان مسجد جہوم

ملک در کتب ہند کہ ہات این در شاہ نامش چہ شمس فرستہ است کہ در ترکی ہما قلم سلطنت را
میگویند +

میت با اتفاق امرا بر ترتیب عساکر پرداخته عثمان عزیزیت منصوب و بلی محفوظ ساخت سلطان
معزالدین بهرام شاه که پانشین اردنگ فرمانروای سنده بود لشکر عظیم بمزم مقابل و مقابل و مقابل
سلطان رضیه فرستاد و جنگگاه آراسته نبرد و کارزار کرد و دید و در هنگام مقابل طرفین دزد و خور و بیای
در فراق کیتل لشکریان سلطان رضیه رو به عزیزیت نهادند و سلطان رضیه و ملک اختیارالدین بیست
و میند اران آن ضلع دستگیر آمده به تاجخ بست و پنجم ماه ربیع الاول ساله و دولت گزین عالم
باد وانی گردیدند و سلطنت سلطان رضیه سه سال و شش ماه و شش روز بود

سلطان معزالدین بهرام شاه بن سلطان شمس الدین التمش

روز دوشنبه بیست و هشتم ماه رمضان ساله سلطان معزالدین بهرام شاه با اتفاق اکابر و امرا
و ملک بر سر بر سلطنت جلوس فرمود چون ملک اختیارالدین با اتفاق وزیر مملکت نظام الملک
مذهب الدین جمیع امور مملکت را از پیش خود گرفت و همیشه سلطان معزالدین را که سابق
منکو قاضی اختیارالدین بود در جبال نکاح در آمد و دو یک فیل بزرگ به در خانه خود می بست
چون در آن زمان غیر از سلاطین و دیگر فیل نداشت این معنی مقوی بپیکانی با شد سلطان
معزالدین چندی از فدائیان خود را فرمود تا ملک اختیارالدین را به زخم کار و شمشیر ساختند
و ملک مذهب الدین را نیز دوزخ بر چلو زدند و او زنده بدر رفت بعد از آن ملک بدرالدین
منقر روی امیر حاجب گشت و تمام امور مملکت را موافق رسم و قانون قدیم انتظام داد
اتفاقا ملک بدرالدین منقر با خواسته جمیع از اهل فتنه در انقلاب ملک با صدور و اعیان
وقت مشاورت نمودند و روز دوشنبه هفدهم ماه صفر و خانه صدر الملک تاج الدین که مشرف
ملک بود همه اکابر فراهم آمده در باب تبدیل سلطنت سخن کردند و صدر الملک تاج الدین
را بطلب نظام الملک فرستادند که او نیز خریک معلومت شود و صدر الملک که غنی الفیض
سلطان معزالدین را ازین حال اطلاع داده یک کس همستادی سلطان را در گوشه پنهان
داشت و بخدمت نظام الملک آمده از اجماع قاضی جلال الدین که شافعی و قاضی کبیر الدین
و شیخ محمد شامی و مردی که آنجا بودند اخبار کرد و نظام الملک و قیام الوقت نمود و آمدن خود را
بر وقت دیگر انداخت صدر الملک حقیقت حال را بوسیله خادم سلطان که پنهان داشته
بود بخدمت سلطان معروف و داشت سلطان همان ساعت به سران حاجت رفت و ایشان را

اوراضی نشدند سلطان طاهرالدین را که آثارش شد از تاصیه حال او ظاهر بود از قید برآورده
در شش بر سریر جهانباقی اجلاس دادند تا صرا الدین و جلال الدین پسران شمس الدین را که در
زمانه ایشان بمحکوم بودند خلاص کرده تا صرا الدین را ولایت بهر ارج و جلال الدین را ولایت قنوج
نام زد که در رخصت دادند ملک نظام الملک را که در امور سلطنت کلیه دخل داشت تقبل
داد آورده پادشاه کفران شمری رسانیدند منظم

پیشم خویش دیدم در گذرگاه که نزد مرغی بجهان مورد کی راه
هنوز از صید شکارش خبر داشت که مرغی دیگر آمد کار او ساخت
چو بد کردی مباش این ز آفات که واجب شد طبیعت را مکافات
دین فزوده ایمان پر آفات بری لایم بدی باشد مکافات
نیکی نیک بینی بد بدی غم ز جو جوید و گندم ز گندم
بعد چندگاه سلطان از طریق عدالت و نصفت انحراف ورزیده آئین اخذ و قتل در پیش
کرد و هیچ امر از او برگشتند و با خود اتفاق کرده تا صرا الدین را که آثار قابلیت و حق شناسی اند
تاصیه حال او ظاهر و اظهار خدا دانی و ایزد پرستی از مقال او با هر بود از بهر آنکه طلبه اشته
بد تحت فرماندهی اجلاس دادند سلطان طاهر الدین را مسلسل در قید نگاه داشتند چنانچه
در زمانه آنکه مرغ روح او از حبس تن پر و از نمود مدت سلطنت چهار سال و یک ماه و
یک روز

سلطان ناصرالدین ولد سلطان شمس الدین

سلطان در سن ۶۲ از بهر ارج آمده تا ج خلافت بر سر بناده سکه و خطب بنام خود در ارج
داد ملک غیاث الدین بلبن را که بنده و داماد سلطان شمس الدین بود منصب وزارت
داد و خطاب الفت خانی و عطائے چتر و در پادشاه سرافراز گردانید و مدار الهام
هم سلطنت برائے رزین او تقویض نمود و صدف گوش او سراج اهرن و امیر نصایح ولای
متکالی مواظف در ادو رعیت پروری و عدالت گستری بر امور فرمود که اختیار بهام جهانبا
و در نظام امور ملک رانی بدست تر و دم کاره نمایی که فرودای قیامت بدرگاه عدالت
پادشاه حقیقی مراد و ترا شمر سار و افعال گرداند ملک بلبن مقتضائے فراست خدا داد و عقل

مستغرق گردانید و ملک بدرالدین سنقر را بجانب بدآون فرستاد و قاضی جلال الدین کا شانی را
از قضا معزول گردانید بعد از چند ماه که ملک بدرالدین از بدآون بدرگاه آمد سلطان او را و ملک
تاج الدین موسی را بقتل درآورد و قاضی شمس الدین که قاضی مهر پوره بود و پاسبان پهل انداخت
و این معنی سبب زیادتای و هم و براس مردم گشت در آن سال این حال روز دوشنبه شانزدهم
جمادی الاخره منتهی و کشین حکمتاندا احوال مغول چنگیزی آمده لاهور را محاصره کردند و ملک
قراقش که حاکم لاهور بود چون در مردم موافقت ندید نیم شب از لاهور برآمد و بجانب بی
رفت و شهر لاهور از ستم چنگیز غارتیان خراب و نابود شد و خلق کثیر اسیر و گرفتار گشت
چون این خبر به سلطان معز الدین رسید امر را برادرش سپید جمع فرمود و بیعت تازه کرد
ملک نظام الملک وزیر مملکت را با امرای دیگر بیعت دفعه ششم مغول بجانب لاهور فرستاد
چون لشکر به لب آب بیا که قریب نقب سلطان پور است رسید نظام الملک که در باطن
با سلطان منافق بود و امر را از سلطان برگردانید و بیا و بکر و خدمت نمود و مدعیان داشت که
که از دست این جماعت منافق که همراه من کرده اند کادری نخواهد آمد و این فتنه شکنین نخواهد
یافت مگر سلطان باین طرف شهت فرمایند سلطان از روی سادگی و اعتمادی که برادر داشت
بر جواب نوشت که این جماعت کشتنی و سیاست کردنی اند و بقتلش بسزا خواهند رسید
چند روز در آن نمایند نظام الملک آن فرمان را با امرای لشکر نموده پس را با خود متفق گردانید
چون سلطان باین حال اطلاع یافت خدمت شیخ الاسلام قطب الدین بختیار خانی را بکشتن
قتل امر فرستاد و امرای بیخ و چیمطین ناظر نشاند و شیخ برگشته بر بی آمد بعد از آن نظام
الملک و سایر امرای مقصد دفع سلطان معز الدین بدلی آمدند و سلطان معز الدین را محاصره کردند
هر روز جنگ می انداختند چون مردم شهر را متفق بودند روز دوشنبه بیستم ماه ذیقعد
سال مذکور بدلی را گرفته سلطان معز الدین بهرام شاه را چند روز محصور گردانید و قتل آوردند
دست سلطنت او دو سال و یک ماه و پانزده روز

سلطان علاء الدین مسعود شاه

چون سلطان معز الدین بهرام شاه را نظام الملک کورنگ بقتل درآورد و ملک معز الدین باین
امیر الامر از روی قتلش که داشت بر تخت خلافت جلوس نمود از آن دولت سلطنت
را، و خواجه نصیر الدین

داصل گشت مدت سلطنت او نوزده سال و سه ماه و هفت روز

سلطان غیاث الدین بلبن عرف الفخاند و دامادن سلطان شمس الدین

چون سلطان ناصر الدین و ولایت حیات سپرد و از اولاد او داری که چاشین سریه خلافت بوده باشند بدین صورت تمامی امرا از خود دو بزرگ اتفاق کرده الف خان را که الله بهام مالک بود بسلطنت برداشته سلطان غیاث الدین مخاطب کردند در وقت حجی بالاشین سریر فرمان روائی و سایه گزین چتر گیتی کشای گشته سکه و خطبه را در اوج داد بقاییت و انانیت کار و صاحب تجربه و وقار بود تمامی کارها از رویه و نهیدگی و سنجیدگی کردی و با گاهی و هوشیاری مہام مرجوعه بنظام آوردی مشغولی

چه نیکو متعینست کار آگهی
کزین نفت عالم مباداتی
کے سر برادر و ب عالم بلند
کہ در کار عالم بود و ہوشمند
کار عالم و مالک جز ب مردم اکابر فرمودی اشرار و مخالفین دارا اذل و باطل را بکار و دخل
نمادی بآنست صلاح و تقوی بر کے مشغول نشدی عمل فرمودی و در تنقیح حسب نسب
مبالغہ نمودی و اگر بعد سپرد عمل در کے نقص ذاتی و صفاتی ظاہر گشتی فی الحال
تغیر دادی قطع

نہ ہر ہوشمند و دشمن رائے
بفرمایہ کار رائے خطیبہ
ہو رہا یافت گر چه یافتہ است
نہ بکشش بہ کار گاہ حسرت
و میفرمود کہ بجد مردم را بیک نظر نباید دید موازنہ مال ہر یک نگاه باید داشت اگر تو کہ میل
و نجیب را بے اعتبار و خوار داشتی بدگر و فرومایہ را نوازش و سرانماد باید کہ و بچنان
است کہ سلطان صریحاً انداختن و اسلحہ پارا بر سر بقیں و کار شمشیر بکار و دو کارستان را بہنزدن
کردن و کار دست را بپا و کار گزشتش را بپیشی فرمودن ہیست

بود پا از برائے رہ سپردن
نباید دیدہ را چون پاششرف
بالکلام آخر عمر با سفلہائے ایام ہمزبانی نکرد و دارا اذل و اہل ہزل خود را ہندو
گریند فراموشی رئیس بازار کہ ساہبا مذمت در گاہ کردہ بود بمقربان در گاہ التجا آورد کہ اگر

با درآوردن چنان قواعد نیابت و شرایط و کالت بتقدیم رسانید که رعایا و بایا و بیهاد امن و امان
درآمد و جمیع امور مالی و ملکی دولتی تازه در ولایت نیک یافت و اماندی از امرای و بایان
در کار ملکوت تمامه و سلطان نیز عدالت گستر و رعیت پرور و در ویش طینت و ملکی طویرت
بود و در مقامیست و آسودگی رعیت همست و الا نهیمت مصر و ط و ایشی در عهد خلافت
اول ملک آباد و رعایا و لشکر دل شاد گردید و وصیت نیکانی و گلبانگ رعیت پروری این بادشاه
و وزیر در انکشاف گیتی انتشار یافت **بیست**

وزیر پیشین شهر یاری چنان جهان چون نگیرد قرار چنان

از بیکه سلطان حق پرست و از دشمنان بود خراج و باج مالک در مواجب سپاه و نند
در ویشان خدا آگاه و وفایست و امان و فضل و علایق و پندلستان و اتمام مسکینان و وزیرستان
و صرف عمارات مساجد و خانقاه و قنطره و منازل و سرای برای مسافران و باغات
و برادران و بنابر و غیر ذلک که از آثار سعادت و اسباب ذکر جمیل است خرج کردی
و برای خدات خود تصرف نمودی و در سالی و بصفت بخل خود نوشته و جبریت آن
را قوت ساختی از تو یک از تو گران سلطان سر که مصحف که بخل سلطان بود از دوسه خوش آمد
بقیمت گران خریده چون انیمین گوش سلطان رسید منع کرد که آیند و مصحف بخل من علانیه
فروخت نمائند بطریق اخفای شل که احدی واقف نشود و میرودخت پاشند تا در ج
قوت ملال احتمال روند و وزیران رو که سلطان در پیش نهاد و فرخ نژاد بود هیچ کس نه و
خادمه سوسه منکو و خوار داشت و او برای سلطان طعام می پخت روزی آن ملک جهان
اتمس نمود که بسبب پختن طعام دست من آزار می یابد و تصدیق مالا یطاق میشود و چنان
باشد که کیزه خریده شد و ادب پختن طعام قیام در نزد وزیر می پختن و قصوری نیست سلطان
جواب داد که بیست المال حق سپاه و مسکین و مستحقین است مرا نیز رسد که چیز سازان
برای خود صرف کنم و دایم خریده نمایم مگر آن تا خدا بیقاعته ترا در آخرت تنجیه این مشقت
خواهد داد **منقطع**

ترا با نفس کافر ایش کار نیست بدام آمد که این طرفه شکار نیست
اگر رسید در استین است به از نفس که با تو بهنشین است
با بکر سلطان بعدالت و انصاف جفا ثانی نموده و برگ بعضی در گذشت و به بهشت برین

نه در شهر محزون نه در کوه و دشت   خیانت در اندیشه کس گذشت
 امان در زبانش بکده رسیده   که منسوخ شد در سم قفل و کلید
 به نیروی مردی و فرهنگ خویش   بگردون برافراشت ادنگ خویش
 باین دانش دانه و این و فر   گمان در نیاید که باشد بشر
 با وجود این همه اعمال حسنه و افعال مستحسنه در باب بنی و اهل طغیان خدا پرستی و
 بگوشه گذاشته کمال جباری و قهاری کردی و سرسوزن از رسوم جلدی فرونگذاشتی
 و بواسطه بی یک کس لشکری و شهری دگر را بر انداختی و مصالح المکی بر همه مقدم داشتی

نظم

اگر آتش قهر آفرین دختی   بیک شعله زان کشور سوختی
 بکوه از زمین سایه انداختی   چون پیش خورشید بگذاختی
 بخشم از سوخته چرخ کردی نگاه   شدی تیره رخسار خورشید ماه
 از آنجا که سلطان بجا دران میل بسیار داشت طوطی گویا و شارک سخن سرا و قری خوش الحان
 و بلبل نرود و آستان و کوه و زمزمه ساز و دیگر طیور دل نواز که بوسیده سخنان خوش و صوت
 و کفش از بنی نوع خود داشت و کرامت دارند و از سخن طرازی و زمزمه پردازی عزیز دها
 و مجذوب خاطر و انیس صحبت با و جلس مجلسها اند و سر طایران خوشش پیکر و نیک منظر که
 صنایع افریدگار با نواح نقش و نگار مزین ساخته مثل طائوس زیبا فرخ افزا که چهره شاه
 سرور از آئینه او مشاهده میتوان کرد و در ارج خوش مزاج که از نظاره جمال او زبان سبحان
 قدرت بدین آفرین توان کشاد و مرغ زرین زینت تضمین و بکبک فرخنده و آئین و امثال آن
 باعث طرب خاطر قدسی بود و اعظم از جمالش فرحت پیر اکبر تران پری زاد بود و انداخت
 آن مرغان بلند پر و از تیز به فلک سیر فلک سیر از کمال غریب گویا سبقت از طیور رود و گویا
 و از وفور لطافت طایران جهان را به ده خود کرده طائوس که بزبانه شبر و آفاق است برآید
 نظاره ایشان همه تن دیده گذشته عندلیب بهشت که به نغمه طرازی مشهور است بزمرمه
 سازی شان آفرین کرده چای که بهای که بهای بی از بال طایران دان گرفته و عقاب که
 بلند و س از بلند پر وازی اینها آموخته از مشاهده جمال بیشال انطاکیان فرخ قال پری از
 حسن خویش پری گشته خود در کج توار می ستود شده چون رونق افزای کا کبک پشت

سلطان یک بار به او همزبانی ننهاد بسیار از نقد و منس کشیش کند چون آنستنی بمرض سلطان رسید پذیرا گشت نیافت و فرمود که از همزبانی با امیر بازار مهابت سلطانی از دل عوام نایل می شود چه گنجایش که بلیغ در با این مردم همزبان شوم العنقه سلطان منظر اوصاف پسندیده و مصدر سیرت حمیده بود امر را از قوت تقصیر ناز یا شدوی و بقصاص رسانیدی صلاحیت و ددشت او در دل امر اقری بود ارکان دولت و غربا و معاملات و مناقشات و در عدالت او مساوی بودند می و در هیچ امور عدل را کار فرمودی و از قهر و سیاست احدی را قدرت نبود که قدم از جا ده اطاعت بیرون نهند و در صحبت اهل و عطف حاضر شدی و موعظه شنیدی و رقت کردی و داد امر و نوای را گماشتی رعایت نمودی و ضوابط و قوانین ملک را که در ایام فرمانروای پسران سلطان شمس الدین نفل و مندرس شده بود بتجدید استقام و استقامت دادی و مبان عدل و رافت را اساس نهادی نظم

عدل در دست کرد ملک منور گرد و در پیش همه که آفاق معطر گردد

عدل پیش او و مراد دل پوش بر و تا ترا چه مراد است میسر گردد

و وقتی که سلطان در مسافرت بر سرانی و یا خلای و یا تالار و یا قنطره رسیدی امرای بزرگ را فرمودی تا چوب باد در دست گرفته است تمام نمودندی اولامریضان و پیران و عوینان و خلایان و چارپایان لاغرانی مزاحمت گذرانیدی و تمامی فیلان و دیگر دو اب سرکار را برانگیزانیدی خلافت گذشتی و در انجمن اکنه چند روز توقف کردی تا مردم بهلولیت گذشتندی و ایام غانی اگر چه بشراب خوردن و جشن ساختن و امراد و ملک را مهان گرفت و قمار باختن و زربا بملک مجلس صرف کردن و ندیان بزرگ و شیرین سخن و مطربان خوش آواز را در محفل راه و دادن رغبت تمام داشت اما بعد از آنکه سوادای خلافت گشت از تمام ملای تا یب گردید با و اسای فراغ و لذت بهبه و اشراق و چاشنی و دیگر خاقل و موافقت جمعه و جماعت قیام و بهشتی و اصلاحیه و صنونی بودی و در خانه بزرگان رفتی و بعد از نماز جمعه زیارت مقابر کردی و بر جنازه اکابر حاضر شدی و عزیزت رفتی پسران و خویشان رست را انعام دادی و طاعت بحال و بهشتی نظم

بدانش بزرگ و بهمت بلند بیاد و سیر و چل هر شمند

نرایش بتدبیر محتاج غیر نه امضای رایش بجز امر شمر

چون هزار غیب فسران بود مرغ زبردست سلیمان بود
 دانه بران آدمی پنجشنبه کوکم ازان مرغ بود در سینه
 قراولان همیشه گرد میر شکاران با مون نور و وصیا دان باز و دیگر علمه و فله شکار را نزد
 سلطان رتبه بزرگ بود تا هشت کرد و حال دلی می فطنت شکار کردندی و دران همیشه
 نجیر فراهم آوردندی هزار سوار یک هزار تیر انداز مصاح کار شکار دایا در مکاب سعادت
 بودندی و طعام از لایه خاص یافتندی سلطان در ایام زمستان هر روز سحر گان سواشی
 و تا صبح ریاری بیشتری رفت شکار کرد و شام گان بشهر معاودت نمودی و شب بیرون
 نامه ی چون خبر مرانیت سلطان برائے شکار بیلا کو خان والی بغداد رسید گفت که
 سلطان عین بادشاه بخت کار است بظاهر بخلاق میناید که بشکار میرود و در معنی در زرش
 سواری و مراسم ملک داری و آگاهی بر احوال سپاه و رعیت بجای آورد و لشکر خود را تو ترک
 میداد سلطان از امضای این سخن خوشوقت شد و بر فراست بله کو خان آفرین کرد و گفت
 که قواعد ملک داری کسانی دانند که ملک گیری و چنان بانی کرد و باشند چون سلطان ابا
 سلطنت و شوکت میاگر وید امرا و وزرا التماس کردند که با وجود این همه قوت و قدرت ولایت
 بجزات و مال و دیگر بلا دستخیز کردن لایق است سلطان جواب داد که چون من همیشه بر
 ولایت پنجاب تاخت مینماید از دلی بیلا و در دست رفتن مناسب نیست قول سلطان
 ملعت است که ملک خود را مضبوط در امن و امان داشته باشن بهتر از آن است که بکلی ایران
 تا حقن سابقه غفلت و بے پروایی پسران سلطان شمس الدین در هیچ امور جهانیا نماند
 احتیال رود و او و مشوای خلافت را اثری و رونقی نماند و بدو حق که جماعت میوایان در حوالی
 شهر بسبب جنگهای دانه و همیشه ترو و ناله می شنیدند و در سحرگاه می نمودند شبها بدو
 قلعه در آید و قانای مردم را نقب زد و مال و امتعه بدزدی میبردند بلکه بطریق ذاک
 آمد به نزد دوستی غارت میکرد و سرانگه نزدیک شهر به غلبه و قهر تاراج مینمودند و از
 هر چهار طرف سالک مسدود گشته سوداگران را محال آمد بحد نبود و در دانه و دانه
 شهر از خوف آن حرا محاربان بوقت ناز عصر می بستاند بعد نماند که بکلیس را با دانه
 براند از شهر نمی بود و با میوایان بر سر حوض سلطان آمده مستایان و دایان آرایش را
 مزاحمت رسانیدند و پسران شمس الدین از بے پروایی و غفلت و دیرب اجماع و اوج

بام آشیانه خویش گردیده زمزمه دلکش و نواسته دل فریب بر میکشند گویا ترانه بار بدست
 که مستعاز اول می رباید و جان می بخشید و یافتند داد و است که شنیدگان را حیرت می افزاید
 و عشرت می دهد چون بقصد دانه چینی فروی آیند عرصه زمین را رشک گلشن می سازند گویا
 گلهای رنگارنگ است که در چین بهار شگفته تا شایان را بایل خود ساخته و در زمان
 بال کشائی چون اوج گرام میشوند سطح هوا پر از کواکب می نمایند و از نهایت بالاروس آب
 از چشمه خود ششید میخورند و دانه از خوشه پر دین می چینند و از بلند پروازی هیزبان کواکب
 میگردند و تماشاخانه افلاک می بیند اگر چه اهل زمین را با اهل آسمان راه سخن مسدود و در
 محبت معلق است اما از بی این خایان که با فلاکیان راه سخن دارند و رابط اخلاص نظمو
 می آرند نظم

هر پری پیکار بکسله ناز	راست چون مرغ شوق در پرواز
گرم خو پیکو معنیه بر نایان	تیز رو بچو عتسل و انایان
ده نور و ان آسمان و زمین	دانه چینیان خوشه پروین
همه گرم بلند پروازی	از فلک بر ده گویا بازی

همچنان سلطان را میل بشکار بسیار بود و پلنگ برق آهنگ و باز قوی چنگ سیاه گوش
 سخت کوش و آهوا جوگیر و شاهین و کوهیل بے نظیر و باز آسمان پر واز و جره هنر پر واز و
 بخری موج خیز و سوره صنعت انگیز و چرخ فولاد چنگ و بارش و مشکه تیزبال و دیگر انواع
 جانوران شکاری فراهم آورده و نهیست این مشتی پر که اند و فور هنر پر وری و نادره کاری زبردست
 سلاطین و الاقتدار و مرموب قلوب خواقین نامدار شده اند یادشایان و الا شکر و از عشق و
 محبت این طایران از تخت سلطنت و اورنگ خلافت برخاسته صحرای خود و دامون گرد
 می شوند و از مشاهدات تیز پر واز و بیبا و نادره کاریها انظار و از تباح حاصل می نمایند باز بلند
 پر واز نوعی مداح را میگیر و که دهایی عشاق را نگاه و لبران ماهر و شایان نمدت تضمین
 کنندگان را چنان پیچک می آر و که بهوش را که بشبه نازنینان فرخنده و خرچرخ لبان و معانی اهل
 دکان فلک و یا بخری اند و نکر و نایان و از جگر نظم

باز بدست ملکات می پرید	چون نسپر که هر که چستان بجای دید
اشک و گشت بهین دستگاه	از هنر خلیش زبردست شاه

تخریب نگردند و افاض نمودند و اینی موجب خیرگی و دلیری آنها گردید و درینا سلطان
 قلع و قمع ایشان بر مهلت دیگر مقدم دانسته جنگها را تمام منقطع ساخته آن بدنها و آن را طاعت
 تنج میدریغ گردانید و حصار شهر بنای حکم نهاده در محالی شهر تنها بجا نصب ساخت
 درین میان تهاون را مان منقسم نمود که هر کس از تهاون خود خیر دار بوده در تادیب و تخریب
 در میان و در آن مساعی جمیل بکار برد و منقطع

بهر دست از دوسه راه زن که این شود راه بر مرد و زن
 هر آنکس که بر دزد رحمت کند بیازد و خود کاروان میزند
 چو در گشت این شود کاروان ز بهر تجارت بهر سود و آن
 بدو زن فرودستانی بود ملک باج و یک چرامیخورد

چون مردم قوم کاتهر بجا آمد و بدو آن مصدر فتنه و فساد شد سلطان خود را
 بدان سمت تشریف از ثانی برده حکم قتل و غارت کرد و از جنس مرد هر که بیش سالگی رسیده
 بر دلفتن تنج میدریغ نمود و غیر از زنان و طفلان خود و سال زدند و نگذاشتند طلیت
 کند بود مردم ستمکار را چنانچه آن زن طفل بچهاره را

از آنجا بفتح و فیروزی معاودت چندی نمود و روزی و زنا و کار پر و از آن امور و فقر خان بعضی
 رسانیدند که در مواضع جاگیر سپاه باب اختلاف بسیار است سلطان فرمود که آنیکه پیشتر
 و از کار مانده جاگیر آنها باز داشت کرده و معاش مقرر کنند آن جماعت بخدمت امیر الامرا
 فخر الدین التها آورده و تجویز کردند که جاگیر پستور سابق بحال بوده باشد امیر الامرا گفته
 قبول نکرد چه اگر رشوت گیرم در سخن و انکاس من بکرت نخواهد بود و بی امکان بخدمت سلطان
 رفته موجب تفکر بایستاد سلطان باعث اندوه تاکی استفسار فرمود و انکاس نمود
 که پیران را سلطان بر طرف کرده جاگیر باز یافت نموده اند هر فکر شده ام که اگر در قیامت
 منزه پیران را در نگنند حال ما چه خواهد بود سلطان ترحم کرده فرمود که بحسب استعداد
 امیر الامرا جاگیران مردم بحال دارند بیست

سخن که از طبع پاک از غرض غایت اگر بنگ بگویم در و اثر گردد

شاهزاده محمد سلطان بصفت حمیده و ایات پسندید و تصدت اولی بملک است و ملک است
 با قریب و احوال و مشاقت و جاگیر شاهزاده مقرر گردید با مینی از امرا و مردم و ملا با قریب

اگر چه واقع پس ایل هست بجان فرا بصیر کوش که کس نگذرد ز حکم خدا
 درین وقت عمر سلطان از هشتاد و گذشته بود صنعت پیری توایش را ضعیف ساخته بود و
 تا قرانی شش سبب اعضایش را تا توان گردانیده عاودن رطبت فرزند دل بند خمیه آن گردید
 اگر چه برائے انتظام مهادم سلطنت و در انظار قوت و توانائی تکلیف نمودی اما آثار فریبی و
 شکستگی که درین مصیبت بحال سلطان راه یافته بود نمودار گشتی و روز بروز کارش در منزل
 بودی کینسر و پور شاهزاده مرحوم مادر لسان قین کرده چرخ و در هاشم رحمت نمود و ناصر الدین
 بفرخان خلعت خود و خود را از بکهنوتی عرف بشکال در دلی طلب داشت گشت که فراق برادر بزرگ
 تو مرا بخور و ضعیف ساخته می بینم که وقت ارتحال نزدیک رسیده و درین وقت از من جدائی
 در مالک ملک هستی از مصلحت دور است پس تو کتیبا و و پسر برادر مرحوم تو کینسر و خود
 سال هستی و از تجارب دنیا بیگانه اگر ملک بدست ایشان افتد از غلبه جوانی و هوا پرستی
 از عهد و محافظت ملک و قوانین جهانیان می نتوانند برآمد و هر که در مری بر تخت خلافت جلوس
 نماید ترا اطاعت او باید کرد و اگر تو بر تخت جلوس کنی همه مطیع و مقاد تو خواهند شد چون سلطان را
 اندک شفا پیدا آمد ناصر الدین بفرخان با وجود این همه نصایح که سلطان برائے پیرو او میگفت
 نریا که بنوا می بکهنوتی رغبت تمام داشت و برائے آن دیار او را موافقت معین بود و بهانه
 شکار بے رخصت سلطان روانه بکهنوتی گردید در اصل ناصر الدین از سلطنت بے نصیب
 بود و آثار ناقابل است از و میرید الا چه نگامیش داشته باشند که در چنین هنگام با وجود وبالند
 پدر تخت گاه را گذاشته روانه انتمت شود و هنوز ناصر الدین بکهنوتی ز مصید و بود
 که سلطان بر رحمت حق پیوست و برائے سلطنت کینسر و خلعت شاهزاده محمد سلطان مرحوم
 بامر او وصیت کرد مدت سلطنت بیست سال و سه ماه و چهار روز

سلطان معز الدین کتیبا و بن ناصر الدین بفرخان بن سلطان غیاث الدین بلبن

اگر چه سلطان غیاث الدین بلبن مرحوم وصیت کرده بود که کینسر و بنیر و سلطان که در لسان
 قیام داشت و در مینو لا خیر و داده بود سر پائے خلافت گرد و اما چون امیر الامرا غیاث الدین
 با و هوالمزاج بود و در انجیل با زردمان لسان شود و ناصر الدین بفرخان خلعت سلطان
 مغفور و بکهنوتی بعیش و عشرت اشتغال داشت امیر الامرا که خلیه مستطاب بود صلاح امر

موجب قرار داد چون شیخ را تکلیف طلاق برائے آن لکند و زکار نمودند خاقان و االدانش
گفت که من از خانه آن فاسق برآمده بجناب افادت پناه رو آورده ام خدا را و امار که باز بکست
اگر قرار شوم در صورت شیخ گفت که در بهشت دو قاضی عورت کم نتوان بود با وجود مبالغت
شاهزاده آن را طلاق نداد و در تصرف خویش نگاه داشت شاهزاده از معینی بر اشتفت و در
مقام انتقام گردید مقرر است که هر کس که با او دشمنی خدا شناس در افتد زود که بنیاد
زندگی و دولت او بر افتد از اینجا که شیخ از باریا فککان درگاه اندیدی بود شاهزاده را عداوت
شیخ باعث القطار رشته بجا گردید اتفاقاً در همین نزدیکی لشکر مغول در نواحی لاهور و
لنجان دست با طرار و بازار خلایق کشا و شاهزاده با ضرورت از لنجان برآمده برائے دفع
این شورش شتافت بقصائے آبی یا ندک جنگ بجاوت رسید اکمل الشعرا امیر خسرو
و بلوی که همراه شاهزاده بودند دست مغول اسیر گردید و در دفع رفته از اینجا نجات یافته باز
به هندوستان آمد القصه چون خبر شهادت شاهزاده سلطان رسید از بیکه شاهزاده الفت
داشت ازین قصه و کلوب غم آشوب خرمکوش و خراش و نوحه بگر تراش برآورد و بعد
گردد و در مندی و جان کنی و هزار نوع سینه خراشی و دل شکنی پیرامون خاطر سلطان مگردید
و فرمود که باعث استیلائے قوم و هجوم هجوم است که آن تازه سر و چین کا مرانی در
چین پیار زندگانی و شکوفه جوانی به سختی چرخزدانی از پا افتاد و آن لاله سیراب گلشن
رحمانی در کمال برنای و زیبای از حدیث تراز آفتاب غضب کبریا بی ذلول و خشک گردید

نظم

در دنیا که باغ بهشت جراتی   فرو ریخت از تشنه با و خراتی

در بیخ آن سبزه بالا که او را   ز بالا افتاد آن بلا ناگهانی

ترا باید لعل گل بسد پاره کردن   کنون گر کشای لب از شادمانی

این داستان بانکه در ادبی باید بخت تراز سنگ تا بشرح تواند آورد و این قصه هانند

را جانی باید قری تر از این تبیان تواند نمود و طبیعت

رفت آنگه بود کار جهان برقرار داد   رفت آنگه بود جهان یک استوار داد

آخر الامر نظر بر آنکه نیکی از خلاقیت خلعت زندگانی ابدی تو پرشیده واحدی از ملکات بهیجا

و دمی تو پرشیده صابر و شکبار گشت طبیعت

خیرین او از نغمه خوشس و سرود و نکش محض سرت می پیراستند چنگیان از غنم ساز
و طرب و بیان زمر سر پر و از از زبان ناز نعمات دل نواز و اصوات غمگدازی کشیده اند
سرود است که چهره اسرار حسن و جمال خود بر ویان برافروخته اند آتش عشق و محبت و سادس
باشقان سوخته سرود است که نقاب از روی دور و بی عشاق بر انداخته و از نازک نهالی ابل
محبت آشکار ساخته سرود است که بیدلان را بسته زنجیر عشق میدارد و طایران را از جوار
و حشایان را از صحرای ارم می آرد سرود است که دلپایه حزن را و دلکش سرایه آبساط نهانی
میناید و خاطر پادشاهان را بربوب فرج و نشاط می کشاید اگر سرود نبودی شاد پیایه روزگار
زنگارانی نه بستی و اگر نغمه اندر پرده بیرون نیامدی بسا اسرار عشاق در کتم عدم پرشیده و ماندی
علیست هزار و ده هزار دوریای است پدید آمدن و غم

نخشی علم نغمه خوشش ملی است چشمک چشمه میشود از روی

باد در بندگی و شاید ازین تار گویا می شود از روی

بچنان آلات اهورا و سب داد و دوات سرور و طرب از قسم شطرنج و دیگر اسباب بازی
در مجلس عالی و نواز میگردانی و اوراق شطرنج بازیست از جایات روزگار مرغوب طبع
پادشاهان و الا اقتدار بیگانه آرای دانش و فرهنگ معرکه پیرایه پیکار و جنگ طر افراز
معارک پشه ای بلند سازد رایت و الا شکوهی سنگینان خنجر و دانه مصطفی مرات خرد بخشی
و هوش افزای قوت بازو و دانش و انشودان تنویر گوشت خرد و دران اگر چه بسا ملش و عرض
و طول زیاد و از یک دست و فائزایش افزون از چهار و شصت نیست اما عرصه منصف برایش
فراخ تر از روزه زمین و حساب قانناش بلند تر از چرخ برین است طالبش در پرده بازی
مشق منصوبه سازی میناید و در صورت رزم بیگانه بزمی آرایه و دست و ارش را نشان
صولی مرادات و بیع شاه و کامرانش را در عرصه روزگار ریاست رفیع و زیر تیرتیرش را در
مراد و غم چو گان فیل از دوشش و معادک مقصود و دان اسپ فراموش او در جولان و
درافت مقاصد خوشترام رخ امیدش نمودار و آئینه مرام پیاده مرادش رتبه و وزارت
می یابد و منصوبه و لش بازی اعدا برده مات میگرداند همچنان گفته نگار خانه ایست نظیر چنین
صورت و اغریب و کار گاهی است مشرب بر بسیاری فتوش بازیست و زیب و درانش
هر یک لوح زرین است سر مشق طرب و نشاط و ورق و در قش حنجره و حنجره است پادشاه

سعد الدین کی تباہ و لدا نادر الدین بفرخان را کر ہزروہ سالہ بود در شہ بر سر یہ فرمان را دانی
اجلاس دادہ امور مہانتانی با اختیار خود گرفت زیادہ قتلط پیدا کر دمل و عقد معاملات و قبض
و ضبط مہانت روحانی و منصب حکام و قیین مرا حبیب مسپاہ باد و از گشت و سلطان تمامی مہام
سلطنت امیر الامرا حوالہ کردہ خود و حبیش کا مرانی پر داخت و از دار الملک و ملی برآمدہ و کیا کی
بر بخارہ بریائے جتنا عمارات دل کشا متعین اماکن فرخ افزا یعنی ایوانہائے دیکش و مہانتانے
قبض بخش و نشیمنہائے و نشین و منازل لطافت آگین و قصر ہائے بلند و کوشک ہائے
دل پیشت و حوض ہائے مال مال و نہر ہائے طیب از آب ڈالال و فوار ہائے زبردست
چراغ ہائے طراوت اماور باغ مطبوع مشہور گلستان و لادیز و پرستان بوجہ و انگیز
و در عثمان سایہ گسترد میوہ دار و در بخار سر و چار و نہال سیب و انار بر بخار جو بہار احداث
منوہ دار السلطنت خود گردا شد نظم

صفائی خانہ بایش صبح اقبال	قصائے صفہ بایش کج لال
دوان درہم در انجا مہنت خانہ	چہ مہنت اورنگ بے مثل زمانہ
مرتہا ملی ستون از زہر و دخت	ز دخت و طیر زبا شکہا ساخت
ز در زہانتش نور بخت تا ان	ز در باقا صد دولت مستایان
ز کس شمع کسش خود برد پایہ	بحال از دے درون خانہ سایہ
امید از آب ملک یک بہتان	ز خلستان دیوارش گلستان
بہر شاخ از ان مرغان نشست	و لیکن از تو منتقار لبست
بہر اخصان ز صنعت بود دیار	ز مردان مرغ فصل منتقار
بتام ایزد درختان سبز و غم	ندیدہ ہرگز از باد خزان غم
ز طافسان ز زمین صحن امید	چہ مہانت مرغ و مرغ بخت

سلطان و ایام شاہزادگی در صحبت معلمان و مودبان بود و تعمیل و تکمیل علم و ادب
استعمال و ہشت و بنا بر نعمت از جد بزرگوار لذات انسانی و مشہوات جہانی تمییز نمود
در نہ لا کہ بر او نگ غلظت جلوس منوہ مطابق انسان گردیدہ از غلبہ غنغوان جہانی بعیش
و کامرانی مشغول گشت خوردیان و خوشش نحوایان و نغز آو آندان و نغز پروازان از اطراف
مالک آمدہ و امینا در حضور بود و انجمن طرب می آواز شدہ مرا ایند جان قری نو اوراد بخان

تسلیم و تسلط و دستاروش را تا آنجای خود می بر سر و شمشیر بیخی در گزر سفید بیشتر و چندین غلام
 بر در و نهال مرادش چنین بر دوشش کامیابی از نگارنگ و برات کامرانی در جنگ می باشد
 و در انجمن و دوستان سرخرو و حاصل می نماید و شجره از رو و اعدایش در باب مقصود کمتر
 آید شل مشهور است که دو بادشاه در استیلا گنجینه چنانچه در باب شطرنج بر عرصه بساط
 آموه گردیدند و شاه برانکه پیرا و راستن صفوت و قتل و لشکر از طرفین و در آنوقت یکدیگر
 و غالب گردیدند یکی بر دیگری معاینه میشود اما گنجه از بدایع صنایع اهل دانش است
 که هشت بادشاه با هشت وزیر بهار اوارا رسیدگی تمام بر یک عرصه مقام گرفته ب جنگ
 و پیکار کار پردازیهایی نمایند و بے آویز بخش دستیره و بهائے ارباب بازی را می ربایند
 و نیز بازی نرد است که بر تخت اش نقش مراد جلوه ظهور دارد و زیاده و بسان خال خوبان و بهار
 فرحت می آرد و آویزش او چهره آراکے شاد کای و شعله اش بیرون او مهربان و شش
 با کای کبیشش مخبر نقش مرادات و طنائیش مرکز مهربان مقصودات ارباب عطات را
 و گزشت مشغله ایست و پر داز از دوسو و بیست و اهل مالک را سترگ دست آویزیت
 و گزاری و غمزده که قاهران از اشغال آن کامران و طالبان از بازی آن شادان و میزچو
 از عجایب بازیهاست هندوستان طرب پیرانے انجمن قاهران هر چهار طرف ان گویا
 خیابانست مانند بارغ بهار و گلشای چهارچین است با کمال آراستگی مطر افروز و شمع بزم رها
 دولت ضیائے چراغ مجلس ارباب ثروت و رطل این بازی است از زمان قدیم اسم
 بالی مهابی از صفت متقدمین و کتب مشاهیرین یافته میشود پس چنانچه آغاز آفرینش جهان
 بود که عقول بیرون است همچنان ابتدا که این بازی نیز از احاطه فهم افزون لطایف شریف
 آن زاید الوصف است و دستاروش در قمار خانه روزگار مهربان مقصود و می تواند بود و
 دانسته ماهیت و قایم حقایق آن بر حریفان خویش غالب میتواند بود و چنانچه کودکان
 بوسه پاهین بازی بر پاندوان غالب آمد و ملک و مال از این بدست آوردند و قصد
 سلطان کسب انتعاش نموده ازین اسباب طلب حصول شادمانی و نظم

حاصل شده و محبوبت ابرار و شادمانی آموه میا انواع کامرانی

با وجود اینجه اشغال دایم و مکرر بوده و سیر عالم میشود و طریق با دویستی و میگساری می بیند و
 از نشانی رانجه زندگانی و سرمایہ کامرانی میداند است و این با دویست منظر سرور و طوری

خویش با خواست آنخردم است اگر با خود اتفاق کرده که در خدمت اندیشند تدارک آن مشکل خواهد بود و شال
 انتقال از آن سلطان از امرای منقل مخوف گشت و خصمت بقتل انبادهای امیرالامرا پیدا کرد و بقتل رسانید
 و مقامات انبادهای تاج بروی بیتی ملوک بدین ناکه با سرای منقل قرابت و صداقت داشتند بمحبوس ساخته و در
 نگهبان فرستاد و خواجده خضر خان ملاک از جلد و زرد بود و گنایای دروغ متهم کرده بر طرف نشاند و تظہیر نمود و از زمین منقل تسلط
 امیرالامرا بر حیات امرانیا ده شد چون ناصر الدین بفرمان و بکشتن و هوا پستی و نفس و کوفتی سلطان کشف است و در
 و تسلط امیرالامرا شنید که توبی مشکبهر شفق بدین سر نوشته تحریص بر ملاقات نمود که پس از دوسه ویدار و مظهر اوقات
 در و صحت ابدا و قاهر تو من گزیده و قنایک تقایک فرحت افزایت در عهد طبیعت آرمیده و فرد عشق و عفت
 آتش در سینا اند و گویند برافروخته و اندوه و حیران بطریق با و معادن آن گشته سراپایک کب جان و دل را گرفته
 هر چند از چشمه چشم آب می باشد و خیال وصال با طفاک آن میگذشتند و زیاد شعله افزون میگردد و دو با عفت
 و خطر دلی و دل آزاری میشود و از انیا ده ازین بار در محنت جدائی نگذار و دیدار را قیمت شاد و نظم

نهال حسرت بر گیسوت بے تو	حیات جاودان مرغیست بے تو
اگر در پنبه گرد و آتش افروزد	نه پیکون سوخته بجز آن باشد آن سوخته
اگر هر بند تن بایر جدا کنی	نباشد در و چون در جدا کنی
اگر هر بند تن یا بد جدا گرد	نه چون در و جدائی باشد آن در

چون این نامه رسیدگی کردی نزد سلطان رسید از مطالعه کتب چند بزرگوار خویش منبسط گشت و از بزرگوار و پنهان
 خود را که آگاه و مواصالت گشته و سر از دور و جوانگاه ملاقات و وائید و از سبب باری شوق و از دوستی و پیوستن
 آن مرسله نوشته و اندک و نکاحه منقول آنکه سله چند از آن بجزان بجزان بریان سبب گرفته و نیز آن هرمان
 در جگر سوزان است و بلا پذیرفته اگر عشر عشرش بنگ خارا برسد چون شیشه سنگ خور و و صید پاره
 گردد و اگر شمشیر از آن بکوه افتد مانند کوه برت بگذارد و آید **نظم**

من بجز تو گشته فراموشم	بجز تو بگشتم که از تو فراموشم
بوصل تو زنده گانیم چیت	صد خنده مرگ بر چنین زیست
این روز و شب که می گذرم	از عمر چگون بر ششمارم
یکدم زود غمت زیادم	تا من خبری که میتو شادم

بجمله بعد سوال جواب که تیب شرقی اسامیب قرار ملاقات یکدیگر داده و پیران بکشتن و پسران دلی ملازم
 شده و بر دیار که سر جو رسیده و بر هر دو کن رشک هر دو سلطان اقامت در دیار و و بیاید و میران

وسیرت و بر تکریم دم از دیدن شان نفرت پذیر سطرعی بهائے آفتاب از مد شرعی افزون و دندان دراز چون
 گذار از بیابان و از دشت خوسه سنگ را عقب گذاشته و به زشت گوی خرابه بفریاد آور و دوست موی
 خوسه را منتقل ساخت و به پشته دیوار و پرده و خجالت انداخته هر کس بصوت آن ویران و ان چشم کشا شد به
 آفتاب حل بدلانش رفتی و هرگز از دانه خوش آهمن شنیدم بے شایسته قناعت پرده گوش او بر حدیقه نظم

چهره مشا و دیتہ نم یافتہ	جاسے بجھا کجھاک و چہرہ یافتہ
بینی پر رخنہ چو گور غراب	یا چہرہ خوسے کہ ز طوفان پر آب
موسے زنی شدہ بر لب قرار	بر لب شان دادہ بغایت دواز
دوسے پر آتش کدہ از پشم پشم	آتش سوزان شدہ از پشم خویش
گر و زنج شان ز کاسن کنار	اہل زنج را با کاسن چہ کار
از سپستان مینہ سفید و سیاہ	کاستہ کجھ بہ زمین تباہ
روغن اگر خلق ز کجھ چشید	کجھ شان روغن ازیشان کشید
بر تن شان از سپشان بیشمار	پشت چوں کیخست شدہ و انداز
پشت چوں کیخست سسزا و دوش	چہرہ قفا گاہ سسزا و دوش
خورد و سنگ و خاک پرندان بہ	ہر ہمدہ دندان خورد و دینہ
قنچہ مشنیدیم ہم زیشان کہ گر	این بکندتے بخورد آن دو گر
باید شان از خوردن زشت تے	و انکہ بہ مینہ قیش آید بہ پہلے

انانچا کہ ہر گاہ والدین شرارت انگیزان مردم آزاد را بعد ممانہ فرستادن صلاح کلی نماند شد
 سیاست و دیب جاہلہ و احباب تحریب را با محبتہ از امش خلق کے دانند و تصور ساطع
 بحسب ملوک و زرا و دیاب جاہلہ معزل حکم سیاست فرمود یعنیہ پایمال فیضان کو و تمال کردہ و برقی را بہ
 ششیر خون کشام گذاریدند و فریقی را نیم اندام در زمین فرو برد و زخم نمودند و کئی را سروریش تراشید و ششیر
 فرمودند چندی را مانند خیمہ چارنج کرد و اندیدند و چہی را مانند بیخ و خاک کرد و دشتی را مثل دایہ نگاہ کردند
 و بندے را چون ستون طوق دیگران انداختند و پچوہا دیب کو شہا شگفتہ مشغولی

بخورد مردم آزاد را خون مال	کہ از مرغ بہ کندہ بہ پر ہمال
چہان سوزنا کشتہ بہتر چارنج	یکے بہ و آتش ز خلقی بد ارنج

امیرالامرا کے غر الدین اکبر نے فرمود کہ اکثر کے از امرائے سرحد از قوم غل بہتند کہ دن و نول از نول

جان بدو تن بود یکی از نخست صورت تن نیز یکی شد درست

چرخ بگفت کرد و طبعها گئے نور فاتحه بخواند بر ایشان زد و دور

چون زد و دایع نزدیک رسید پدر بزرگوار گفت اگر با و شاه آید نقد بخرد نباشد که در روز یک خصمان لشکر
خود را بدو نهد یا در قحط و بلاء عیال و برایا را بعد و کند و را با و شاه متراک گفت و دیگر انواع خراج خود افزا و داند
دشمنش از باب معمولی بلاء و احوال و آبادی رعایا مالگذرد و پیش آوردن بسیار نان کار گزار کارزار و غوازش
سپاهیان هان نشان و قل و قلع معتمدان اهل استکبار و تقویت و جمعیت ضعیفان نادر و نزل و ترک از صحبت
تا ابلان بد کردار و احقران افعال تا بهنگار و اشتغال بیا و آفرید کار و دیگر مقدمات بسیار از بسیار و کمالات خرد
و بزرگ بر زبان آورد و پیر را قدر کناد گرفت و دایع کرد و آهسته و بیاب جدا کردن امیر الامرا فخر الدین بگفت
و با وید و مشکب و دل متبیب از یکدیگر جدا شدند و این بیت بر زبان پدر رفت بیت

کاش نبود وی و پدر روزی حاصل تا نشدی وید و اسیر خیال

اگر چه پدر و پسر مقصد طاقت آمدند و از مواصلت یکدیگر پیرومند و خورند شدند اما از انتخاب قرآن سعیدین
که مصدر کمالات صوفی و عنوی امیر خسرو دهلوی در ذکر طایق این هر دو با و شاه از بیعت تا وید و پدر و از و سلک نظم نشیبه
نظم می شود که پدر بقصد تخریبی از کهنه قیامت و عرف بنگار برورش نموده و پسر به فقیهین از و بی لازم گشته بود و بعد طاقت
همی که صلح نموده با مالک خود و معاودت کردند و اندک بعد سلطان بعد خصمت پدر بزرگوار غرض جبار السلطنت رسید
بوجوب نصایح و مواظط که بقلم آمده چند روز خود را از پیش و عشرت و شرب شراب باز داشته اما چون در
فطرت عیاش بود و روزی لای بیچ تا نوزده ماه جمیع دنیا را و کس که خوابان جهان ما عاشق حسن خویش نموده
و چشکین بود که باز نا فاسد تا آمدن کا سد ساخته تاب و دناش عقد پروین و مر و در وید و آب که در
و آهوس چشم مستش مشیر و لان را مانند خرگوش بخواب برده و آواز مکی و پیر استگی تمام باز و کر شده
تمام با گمان حاضر گردید نظم

نقشه رنگ گل با تازی دایع لطافت را بلند آوازی او نه ز و سلب و ان با کد پخت و بال عیند و سن قریب ساخت
بنور بسته غنیمت ماه گره و یکدیگر زد و شکستین با کمال ساخت چشم از سرمانده سیکست بر دم کرد و آغشاز
شاه از عشرت تر جابجائال و بختان کرد عرض حضرت حال و بدستان و اقصی بین چرخ کز انستان دلی او فرزند چنگ
سلطان از نظار و حال آن عیار پر کا و مشاهد حرکات نظریه بیان ماه و انداز خلق و بلاق نیان بناد و متاع شیر شکست با
و دایان تو چشکین صحبت و ایش به ستود سابق پیش و عشرت هر دو اختتام و سلطنت فاضل مالک گردید بیت
هر خند گئے که ز دایع شیخ ۱۲۱ از سر نند سین خود و حیثیت جاکیت که از زبان پیر

کثرت سراپه ده و خیمه بسیاری بارگاه و خرگاه و پوشید و گشت و از رنگارنگ سرواوقات و گوناگون
تجلیات هر طرف کناره و در نظر نگار چنان زیبا تر از گشتن مطرا و دیدن نظم

بیض زمین و سراپه ده گم	دو بارگاه مشک چرخ نهم
زده هر طرف خیمه و سایبان	سفرنگ ماه از کان تا کان
سراپه ده از دیب ز رنگار	دو خیمه و خرگاه بے شمار
جهان بر سراپه ده و بارگاه	گذشت سر فرگاه از اوج ماه
ز بس خرگاه و خیمه و سایبان	زمین کمرده از آسمان روانان

سرد و بهشت ملاقات و ارسال مکاتبات گذشت آخر الامر قریافت که پسر بر تخت نشیند و پسر
شرایط تعظیم بجا آورد ملاقات نماید چنانچه سلطان ناصر الدین بموجب قرار داد و از ویرا بخت نموده و جلوه گاه
از اسپ فرود آمد و سبب شرایط زمین بوس بجا آورده چون بر تخت رسید فرزند تاب نیاورده بے اختیار
در تخت فرود آمد و در پائے پد را نهاد و یکدیگر را در کنار گرفته گیره کرد و حاضران و وزیران مشاهده این حال آب
از چشم شش گریه دید و دست پسر گرفته بر تخت نشاند و خواست که پیش تخت بایستد پسر از دست
و تیار او اسکی ادب پد را با خود بر تخت نشانیده با دلب تمام پیش پد نشست و لوازم نیاز و لوازم سر
یکبار در دست زمین مسلوب چند روز متواتر پد را بخت پسر آمده هر دو با شاه با خود و صحبت داشتند

مجلس با آراستند و او همیشه در حش و او در حش و بختش و بختش پسر بستند نظم

نمود و غم و خیمه شاد و قرآن	انجن پنجسم فلک از هر کران
هر دو یک تن چو دو پیکر شدند	بر فلک تخت چو مبر شدند
گشت به بختی دو قمر جاگیر	گشت مزین به و سلطان سیر
برق شرف کرد و و آخر یک	ساکت نسب کرد و و گوهر یک
رو به زمین فرود و خیمه دریافت	چشم جهان نور و غم و خیمه یافت
گشت دولت به و گل تاز و مشد	صورت و و لیل یک آواز شد
گشت زمین آب دو با جان چشید	منز جهان بوس و دلبستان شید
گشت یک نم به و دل حاست	گشت یک جان و دلقن آراست
یکدیگر آورده با غم و شش رنگ	هر دو و دند زان و دنگ
چون گل و خیمه که جبه از غزان	دور نشاندان ازین و دلقن ازان

آمد شهر از دیور و زرنگار   برار استه همچو باغ بهار
 چه که چسبنا و چه بازار   بنیاد برامود و دیوار
 دور بسته دو کا بنایه سر بهر   بیار استه مردم پیشه ور
 زنده بقست و دیوار کسب قصب   همی بود بازار منظر طرب
 بهین و بیار و مندر و نشیب   نه چنگ سپید از امین زیب
 سلطان بحال شوکت و حشمت و جلالت و با تو ذک و جلالیات تمام بر قیل کوه شکوه سوار گردید
 با امرای نامدار و لشکر بیرون از حد حصه شمارا نگه داشت و از ان بشردلی گشت از هر کران مانند انجمنان یک
 ریخته و شکسته بخشش بخشایش گرم گردید و امن عجیب حتی استان مالایا گشت و خلکان را تو تگری و دلاور نظم
 مردم بخشنده از کران تا کران   هوا گشت ابر جواهر فشان
 فرور بخشت چون قطره ابر بهار   زر و گوهر و لؤلؤ و شاهوار
 زمین گوهر و زار کوا فشانده شد   زهر چیدنش دستها مانده شد
 برین منظر و این سلطان بیرون شهر دلی رفته داخل دولتی نگاشت و دو رکعت نماز خوانده و بخت سلطان جلوس
 نمود گفت ای پادشاه این تخت سجده کردیم امر و کردی پادشاه ایران نهاده از عهد و شکر الطاف بزرگان و یزدی مکر و تیرا نظم
 سپاس خدا و بد بخشند و ما   که موجود کرد از عدم بنده ما
 که اوقات و صفت احسان اوست   که اوصاف مستغرق شان اوست
 اگر شکر حق تا بر در سشعل   گذاری نهام شد یک از هزار
 کوس شادی بلند آواز گشت و بهینیت و مبد کهادی بر زبانها جاری شد صدای شانه و فیروز بهاس و گلیه
 شاهان ساختن جشن میش کله افغانی فرخ و فراسه و عالمیان گردید با کلاه فیروزیه تران و بیاسه زرنگار بلور شسته
 و مبالغه و سخن دگین تران گلشن بهار گشته و ذرات طرب انبساط و مود و نشاط همیا گشت نغمه پر از ان قمری نوا
 باواز خوش و سرود و کیش بلیان را بخوبی می نمود و تران سخنان مدح خواند با واز چنگ سحر تنگ بر سر و انجمنان ابراب
 نغمی کشود و در امشکران جاد و ساز از چرخ و جنبش ایستاده اند و فقیار ان سحر به دوازده گوش و در قصر
 قرار مردم با رفقایانند و زنیان انوع ملل بر تن آراستند و گه در ان رنگارنگ سوت میراستند نظم
 از زنان شاد گشته بهار تنگ پوشیده اند آن دگر جامه لادگون کرده که تو گوی هزاران کرده
 و ان دگر جامه سبز کبر بهار گل در میان سپر و دوان دگر رفت و قبایعید بهر شایع شکوه از امید
 و ان دگر جامه کرده بهر رفت چنان فک شایع و ان دگر زنده گشت غلغله بهر سواد

چون ساهانگري سلطان بلبن کرده حقوق نعمت او برگردان ناپسند است امروز که ملک
 ادا تصرف شده ام اگر اعران و انصار او کمششم کمال بے انصافی و بیرونی باشد
 خصوص کر این بینه پیش من آند **منظوم**

گنجگار را غدر نسیان چه چو ز بهار خواهد تو بهار ده
 بدی را مکافات کردن بدی بر مر و صورت بود بخرویی
 یعنی کسانیکه بپای برده اند بدی دیده و نیکوئی کرده اند

القدس سلطان خلی خداترس و رحیم دل بود بازار موری رنمائید او بار اوزدان در بهر زمان
 را گرفته آوردند سرگند داده خلاص میکرد که من بعد و زوی در بهر نیکنه یک مرتبه هزار
 نفر دزد و قطار و الطریق که مصدق تعصیرات و باعث آزار و اضرار مخلوقات شده واجب
 قتل و سزایب بود و پیش سلطان آوردند از آنجمله کی که راهم نکشت و سیاست
 نکرد و بهر بار اگر ده در دست سلطنت مصادره و مکاسبه و طبع در مال مردم و قبیله و تادیب
 حق و سیاست و تعذیب میوه جیب و بند و زندان بحساب که شعار خدا ترسان علم
 پرست و جباران جور سرشت است از و بر تو را نیامه میگفت که اگر چه و معرکه و جنگ
 لشکری را تو انجم بر هم زد و خون ریخته اند اما چون آدمی گرفتار را پیش می آوردند بقتل و نیستی تمام
 اقدام کرده و در عوض جرمی که از نزد یگان و نوکران بر تو می آمد پنج کی که را تادیب بند
 نمی نمود **منظوم**

چو قدرت و ادب از و برگشته گار بعضی شش بند کن تا بند و گردد
 که بجز کشته افعال خویشست چو بر سر عقوبت بد زنده گردد

لبسته سلطان بر قلعه متنبه بود هر که در چند گاه محاصره کرده دست از تخیر آن باز داشته
 مراجعت نمود و گفت اگر حق این قلعه بر دین یک کس هم نمی آرد و با فرض اگر این حصار گرفته
 بند باشد خدا را بکشتن و آدم فرما که زمان و جود و طفلان یتیم انباشت من بیایند و نظر من
 بر امانت و امان زمان مرا چه حالت باشد و فتح این قلعه بر من تا تر از دهر گردد **منظوم**

در دین ها گندگان جمع و امار که جمعیت باشد از رفقا
 که گشته دولت ز و نیار بود که در بند اسایش خلق بود
 اگر خنق کس در بهار و توفیق چنین آفرین و سنگ غار اکیست

عالم دخت اقامت بر لبست و مسرت روزگار لذت عالیان رفت بلخ بمنزل دارغ
 خیابان نمونه بیابان مشهد متوطنان خطه بوستان و ساکنان بلخ و گلستان دار و تزار گشتند
 اشجار را از بنایت عطشان از زبان هر برگ فریاد و طبلش برآمد و زوایات از تشنه می سرنگان
 گشته بطلب آب مسجد نیاز بجا آورد و در دغانها سراب و مرغ از آبی بے تاب گردید و
 انگیر و غنچه ایسے آب و جذر گران را چشم پر آب شد بتیستان از سبب سرباکی دل سرود
 گشت و از باب اشکار را باز از گرم ترخ غلات مانند شاه کنگان گران گردید همه کس برائے
 خور وادیش زلفا و اگر دید هر چند بازاریش گرمی میکرد و بنگران سردی میکرد گندم بیان آدم گران
 بیاشت و کفیه بیان خال خویان کیاب شد بخور و همه کس بخورد میکشید و برنج برنج تمام
 بدستی آمد اهل اشکار از فروخت مرث مرث خودی انگاشتند و آب را مانند اوجیات
 در ظلمات نگاه میداشتند و اندک تر از حد زهر پیدا کرده مانند زهره اریه عسیر گردید القصد
 در دلی قحط عظیم و داد و مردم غمرا از بتیستی و گرسنگی و بیادار و کوچا قالب جوی میکردند
 و اکثری از فرط جوع خود را در دریای کعبه انداخته غریق بحر فتنای شدند و از فقدان
 غذا اکثر مردم میگ و گرچه را بر خود حلال میداشتند ملک از شدت تشنه گشت آدم سباع
 ی انگاشتند عبادت گیشان را پاسگه ثبات از جاده و در سح و پر میزگاری لغزیده و
 طاعت اندیشان را امتیاز در حلال و حرام نماند طبیعت

غون خورده همه بیان شمشیر از گرسنگی شده زبان سیر
 در سلسله منول چنگیزی با لشکر گران مازم پنجاب گشت سلطان بستماع این بخلوار
 بسیار و توپکان بے شمار بدفع انطاویه متوجه گردید چون طرفین بهم پیوستند مثل چون
 ملک سلطان معاينه کرد و صلح نموده و سرور ایشان که قرابت با کوجان بود آمده ملاقات
 کرد و با چند امرائے دیگر مسلمان گردید سلطان و در اسپر خواند و با امانی خود و سرافراز گردانید
 و عیادت پرور مسکن ایشان مقرر کرد چنانچه آن معصومه را مثل پوده و مغلان را نو مسلم
 خواندند و بعد چندگاه ملک علامه الدین را که داماد و برادر زاده و پسر و در خدمت سلطان
 بود و ولایت کشته در خدمت نمود و او را کرده رسیده با طرافت مالک می تاخت و در حدود
 ویرانگده رفته فتح نمود و چهل زنجیر فیل و منبر اسپ و بسیاری از طلا و نقره و اقسام مروارید

خط گفتم ای یار فرزند و غم
چنین آدمی مرده به تنگ را
که بخش دوست در آهنگ سنگ نهی
که بر دوش فضیلت بر و سنگ را

در ایام سلطنت شهنشاه که سلطان کشته آن بود که سیدی مولایم در ویش در دلی گدو
اقامت در نرید و خانقاه عظیم تیار نمود و بسطی کلی در تجارت آن صرف شد و ابراب اعیان و
اعیان بر دوش مردم کشود و هر روز هزاران سید و پادشاه و سلاطین و سید من شکر و حمد
من روغن زرد و بهین و دستور دیگر مصالح خرید که دی و هر روز و در نوبت مایه و کشیدی و
خاص و عام بران مایه حاضر شدند و خود و غیر از آنان خشک تناول نکردی و از کس
چیزی نگرفت و از کثرت خرید و بذل جهان داری و مردم دخل و مردم محل بر کسب و سیما
بر دوشی اکثر اراک و ملوک مرید او شدند و خانقاه آن پسر بزرگ سلطان هم مرید محقق
او گردید بعضی مردم بهلخان گفتند که این در ویش از اجتناب و از دعام خلافت خیال سلطنت
در سر دارد و وقت سلطنت کنون خاطرش هرست از آنجا که چین و آریان و دانش و گشش پیرایان
نیش بادشاهی را به نرید باغبانی قرار داده اند چنانچه باغبان با دانش و نیش باغ را به ترتیب
نمون و نخلبان و ارایش و پیرایش اشجار با نخل و شاداب و آشتن بقدر اعتدال ناپسند
و چون قطع افسان زیاده و قوت و رخت جلد و در میکوشند همچنان با دشت و عادت و
را لازم که در آبادی و معموری مملکت و دعامیت و آسودگی رعیت و رعیتش آوردن و هر
افراشتن مخلصان عقیدت پرست و استیصال و بر انداختن مخالفان بدست رشتنهای
جمله بکار برده و هرگاه فتنه اند و زان تبه کار با هم کید و کجاست شوند با قتل و توقف
در قلع و قمع آنها کوشند و هر جا کثرت هجوم و نور از دعام بی ضرورت گردد هر چند
تا علایم از آنها بنگارند و هر جا بر رخ و سوسه خاطر خریش و مصالح کلی آن هجوم را متفرق
سازند و شاید از دعام را از پا بر اندازند بنا بر این اندیشه سلطنت و ابراسه و دیگر مردم
را که معتقدان در ویش بودند بهانه بکار یافتن کرده با طرافت پراگنده گردانید و در ویش
را کشتی کرده اند پاسه میل است و بقدرت تمام بکشت بکشت ایزدی ایدان و در ابر
سیاه و باد تند بر خاست و طوفان گرد و خاک بر آمد و عالم تاریک گردید و موجب
تعجب عالمیان گشت و در آن سال باران نگرید و فلک بمان مسکن طریقه اساک
در دیده دست از قیادت باز کشید و آفتاب در سلوت جلال گرم خود گردید و نوا

رسائید و پسر سلطان میرزا علاء الدین برافراشته نهاده و او را از آنجا که این دو قتالی
منتقم حقیقی است سزای بدر کرداری و کفارتش میسر به مشغولی

اگر به کنی چشم نیکی مدار
که هرگز نیاید و اگر بار
نه هرگز شنیدیم نه عمر خویش
که به مرده ایکی آید به پیش
چه اطمین بد کرد و نیکی نه بد
بر پاک ناید نه تخم پسید

قانون سلطان و در آنک زمان بیلائے حکمرگر قرار شد نه محروم و سالم در اندک زمانی مبرور
شد و اتمامش بچشمیده از هم پوشید و نیز اختیار الدین دیوانه شده بمکافات بدر کرداری
رسید علاء الدین کافر نعمت اگر چه بر تخت فرمان روائی نشست اما بیادش این کردار و عیبه
گزار شده بام و نشان او و منسل او مانند مشغولی

بکون و مکان چرخ از خیر و شر
و کفران نعمت بدان شوم تر
و کفران نعمت چه آید جز این
که نقصان عمر است خسران دین
درت سلطنت هفت سال و یک ماه و بیست روز

سلطان علاء الدین برادرزاده و اما و سلطان جلال الدین خلجی

بعد از آنکه سلطان جلال الدین به تمل رسیده سلطان با شصت هزار سوار از کوه رسیده و با او
رسیده و امرای خود و بزرگ جمعیت کردند و در شش سر به خلافت و فرمان روائی از جلوس
سلطان نیزت یافت و کوشاک اعلی را و اهل السلطنت گردانید و امر را بقدر حال هر که ام خطاب
و جاگیر مرصحت ساخت چون نوجوان بود مله و لعب مقید گشته بعیش و عشرت پرداخت
و دست بذل و زوال کشاده و خزانه با نعم مردم صرف کرد و در عید او شراب در کوچه و بازار
بسیل گردید بعد چندگاه چهل هزار سوار بر روائی الف خان و قطر خان پراکند و رفع کردن
و ابراهیم پسران سلطان جلال الدین که بعد قضیه پدر از وی گریخته ببلتان رفته بودند
تین ساخت بیت

مروارث ملک ما بر تین است
تن ملک را فتنه پیر این است

امرای مذکور فتنه میان راسخ و اگر چه پسران سلطان مرحوم تپ نیاورده و بر سیله و نای
امرا و کوفی و آهنگ جویایه رموز مقیدی و سیاسی و بچه اعمار زمین قدوة الامم سلیمان شیخ

واقعام است و اقامه و غیر ذلک انقدر نیست که عقل از حصر و ضبط آن عاجز گردد و بدست
اوقاد و در و زهر و ذروت و شگفت او زیاد گشت و آثار بینی و انحراف از و بظهور رسید هر چند
وزیر سلطان گفتند که علاج واقعه پیش از وقوع بهتر است تا حال علامه الدین انتقال
نیافته منکر و دایه که مختصم

هر چه باید گرفتن به میل چو پشید نظاید گذشتن به پیل

کنون کوشش کاب از کرد و گشت نه انگ که سیلاب از سر گذشت

سلطان از بیک علامه الدین را دوست میداشت انتمس و ز را با جایت مقرون میکرد و میگفت
که علامه الدین فرزند دیر و ده نیست من است هرگز از و بی بر قوع نخواهد آمد چون سلطان را
ابلی نزد یک رسید با چندی از خاص و یک هزار سوار کبشتی در آمده بجانب کوره روان شد
حاکم علامه الدین از خبر بیعت سلطان مستدر شد و باین کوره و مانک پور فرود آمد چون سلطان
نزدیک رسید برادر خود را با استقبال فرستاد و برادرش در حضور رسید و امنون گزید و غدر
انرا و انتمس نمود که علامه الدین بر اسان و بیناک شد و میخواست که آواره دشت تباهی
گردد من او را ازین اراده باز آورده ام الحال که سلطان تشریف آورده اند اگر مشکریان را سلح
خواهد دید اغلب که متوجه شده و بر ر و د سلطان گفت او چند کس همراه گرفته و صلاح ازین
انها دور کرده و کشتی نشسته معصت میخواند کشتی بکنار آب رسید سلطان از کشتی فرود
آمد و ملک علامه الدین آمده ملازمت کرده در پای سلطان افتاد و سلطان از روی شفقت
در محبت پانچ بر رخساره او زده فرمود که من این همه تربیت و ر حق تو کرده و ترا بزرگ گردانید
همواره در نظر من از فرزندان عزیز بوده اکنون در حق تو چه بدی خواهم اندیشید این را بگفت
دوست علامه الدین گرفته بجانب کشتی کشید و برین اثنا محمود سالک که از اجلاف سامانه بود و در
شرارت و بد نفسی مشهور پانچ گفته اند بیست

فد و آتش ز بهر سوختن صد خانه پس و در آن عالم کیس از سامانه پس

باشادت علامه الدین سلطان را بطشیر زخمی ساخت سلطان زخم خورده بجانب کشتی دوید
گفت اے ملا الدین بد بخت چه کردی بعد از آن اختیار الدین که چه در ده نیست سلطان
برادر عقب آمد و سلطان را دست انداخته بر زمین زد و سرش بریده نزد علامه الدین افتاده
بر نیزه کرده و در کوه مانک پور گردانید و چند س از مخصوصان سلطان را که در کشتی بودند کشت

بدان سمت بگذرد بعد مراجعت معلوم نیست که آنجا که تائب باشند و متجاوزان
 زمانه را مانند سلطان سکندر روی نتوان تصور نمود و در آنوقت مثل اسکا طامیس و غیره
 که بقوت فکر و اصابت رائے او تغیر اقلیم آسان می شدی سلطان را با عقل و با وجود هندوستان
 مثل قلعه در قهنبور و چندری و دماوه جانب شرقی تا آب سرچو و سوا ملک تا المان که پناه
 متروان و کهک وزدان و در پنهان است تغیر باید کرد و سامانه و دیوار پور و لسان که در این
 مغل است مستحکم باید نمود و از مدامت شراب و شکار اعتیاد باید در میان
 ملک مللا و ملک مقبول القول و درست سخن و زبان او بود و گشتار شش در دل اثر کرد
 و تمامی سخنان او را پسندید و بر عقل و دانش ملک آفرین کرد و از احداث دین خود ترک
 نمود و قصد تغیر اقلیم سبب از دل انداخته با تراجی ممالک هند توجه نمود چون در آن زمان
 همیر و دیوانش رائے پنهان را رائے حکم و در قهنبور می افراخت سلطان بجانب او نهضت
 فرمود و در سبب در اثنائے راه بشکار گاه قرصا کتان برادرزاده سلطان قلعہ که در پنهان را بهر
 ساخت و سلطان را که بر زمین آمده بود مرده انگاشته در لشکرگاه رسید و بر تخت نشست
 و آوازه انداخت که سلطان را قبیل رسانیده ام سلطان که از کثرت و در زخم سپوش شده
 بود و مساحت بافاقت آمده زخم خود بسته جانب لشکر شتافته بر سر پرده و راه و امر
 بر سر اکتان تعیین کرد و اظهارفته سر او را بریده آورد و در دین سر و بر روی زاده سلطان که در پنهان
 بود و حاجی مولای در دلی بنی و در زنده افواج باستیصال آن تا غایت اندیشان حضرت
 گشت انهابی جنگ و جدل و سنگی شدند برادرزاده بار میل و چشم کشیده و حاجی
 مولای را قبیل رسانید و قصد سلطان در قهنبور رسید و محاصره قلعہ نمود و بعد مدت آن قلعہ
 مفتوح گردید و همیر و دیوان را با قوم و قبیل او قبیل رسانیده و دلی مراجعت کرد و بعد آن قصد
 تغیر قلعہ چنور صمم نمود چون سلطان شنید که رائے رتن سین مرزبان چنور پادشاه نام نازنین
 در شبستان خود دارو که حسن و جمال او از قالب بیان افزونست پری از مشاهد و جمال او از
 حسن خویش بری گشته و عور بر شک خوبی او در کج قواری مستور شده آفتاب از بهر
 نظاره آن هر صبح سر از در کج مشرقی برآورد و با تپان خود را از ملقه بگوشانش می شنید
 و در خدایش بجدی تابان که در شب تار مردم گمان برند که گر مرغ صادق از افق مشرق
 حید و سیایش نومی و سخنان که اگر از پرده غلام منظر بران افتد غلور ماه متصدی شود

درین الدین قدس سر آمد ملاقات کردند العت خان بمقتضای اہمیت و مردی شرایط
 تقطیع بجا آورده انہارامہ را خود بدلی آورد سلطان حق نشناختند و بی رحمی کردہ ہر دو
 مرئی را دہ و ہزاران انہارامیل کشیدہ و مجبور گردانید بعد آن بر سر گجرات لشکر عظیم تعیین
 کردہ بخارہ و بجاول بسیار و نولایت را مفتوح کرد و بیت سومنات را دہ ولی آورد و در زمین
 فرو برد تا بی سپہ ظلالی گردید و در سال دوم لشکر مثل از اودا نہر دہ عالی دہلی رسیدہ شہر
 را محاصرہ کرد و فلاحی کثیر از قبضات و قریات دہ شہر آمدہ هجوم کرد و دہ مساجد و محلات
 و کوچہ و بازار جائے نشستن نمادہ و راہ کوچہا مسدود شد و ہمد چیز با گرائی گرفت سلطان
 مستعد شدہ و جنگ پیش آمد بعد مقابلہ و مقاتلہ مثل منہزم گشت و آتش فتنہ و فساد و نطفی
 گردید چون سلطان از اطراف مالک خاطر جمع نمود و شرکیہ ملک و خدشہ و در نظم
 امور مالک نمادہ و اکثر بلاد متغیرہ آمد و قوت و کثرت کمال بہر رسیدہ خیالات فاسدہ
 بخاطرش را دریافت اراوہ کرد کہ دین و شریعت خود اختراع نماید و چارہ امر العت خان
 و ظفر خان و نصرت خان دہ کفخان باشند چہا را مقرر سازد کہ نام او بر صفہ روزگار
 باقیاست بماند و نیز میخواست کہ دہلی را بیکے از معتقدان خود سپردہ بمانند اسکندر روی
 بتغیر اقامیم بین مسکون پردہ از دفرمودہ و ادا اسکندر ثانی در خطبہ بخواستند و در سکہ نیز چون
 منظر نوشتند مصاحبان و حریفان کلیں را یا را سنے آن نبود کہ حرفے خلافت مرعی او
 بر زبان توانند آورد و ہنگام از ملا حظہ و رشت نوعی و خوش مزاجی او بر سخنان و اہی تصدیق
 نمود و بزرگو ہست و بلند پروازی او تحسین مینمود ملک علای الملک کہ از امر اسنے بزرگو بود
 و پیش سلطان بہت بار تمام داشت و درست کرداری و راست گفتاری شمار او بود
 سخنان بچیدہ و حکایات پسندیدہ و در میان آوردہ و بقدمات عقل و روایات نقل خاطر
 متان سلطان ساخت کما کہ چہ احداث شریعت و دین او سنے تراست لیکن نتیجہ این
 اراوہ فاسد خرابی ملک و سلطنت و مذہب و دنیا و آخرت است این نہ اہم نیست کہ دل
 تواند گرفت و مردم توانند قبول کرد **و منظم**

ہر کہ عیب تو گفت باز تو اہمست   و اگر کہ پرشیدہ داشت از تو اہمست
 اگر چہ زشت است کج گفتن حق   شور بخشی است کج گفتن حق
 و در باب تغیر اقامیم گشت کہ اگر سلطان دہلی را گذاشتہ با تسلیم و یکسر برد و مدعی بدان

بسیار که تفصیل آن بطول میکشد و را در عقد از دواج آورده بمنتهای قتلای غریب و اهل
 شده و آن نازنین رجعت و من خود نموده از استیلائے عشق بستر زنجیر زلف مشکین و خست
 حیرت زگان خوشنوع و سوخته برق نگاه کوفته عثوه پائے جانگاه او بود و بے رحمت اغیار با او قله
 محبت می باخت و نقد دل و جان را با نیمی میداد هر دو با هم دیگر ذمی اخلاص و یکتا دل داشتند
 که گویا صانع ازلی از یک روح دو بخت کرده در در قالب اتلاخت و کشتا در زلف میزی یکدانه را
 و در نیم ساخته در دو مزاج کاشته از استماع پیغام سلطان آتش خشم و پناوای رتن سین افتاد
 چون سرے سوخته پیک و تاب خورده مانند بارانگار بر خود چمپیده و فرستاده پائے سلطان
 را استحقاق نموده در نصرت گردانید چون کسان سلطان بے نیل مقصود مراجعت کردند
 و حقیقت را بفرص رسانیدند و از نافرمانی پائے رتن سین چه مقتضای حجت سلطنت
 و چه از آن نازنین سلطنت بطلان قهرمانی و چشم خشم سلطانی در جوش و غرورش آمد برائے
 تادیب و تخریب پائے رتن سین و تخریب قلع چتور و قصد وصال آن نازنین ماه تلال لشکر
 کشیده انا منجا که قلع چتور در حصانت و ستانت مشهور آفاق است کند اندیشه بکنکر و ارفع
 ان نیز سر و مرغ خیال به بلند پر وازی و دیاران قصاصه نتواند کرد پائے رتن سین بقرت قلع
 و تقویت لشکر خود آماده جنگ گردید سلطان در پایان حصار رسید و مرکز دارگر و گرفت ساپاد
 و در دهن در ست کرد و توب پائے کر و فلکن و ضرب دهن پائے زلف انگن بقله نشینان
 زود چند جانلقب زده از باروت پر کرده آتش داوند و دیگر حمیر قلع گیرای بجا آورد و در لایچ
 کار گشت چون محاصره پاستاد کشید و محاربه سخت در میان آمد و از هر دو طرف لشکر
 بسیار کشت و کاردی از پیش زلفت بالضرور صلح در میان آمد و ملاقات یکدیگر اتفاق
 افتاد و منظم

پنج کارے ز صلح بهتر نیست   بهتر از صلح کار و دیگر نیست
 صلح باشد صلاح اهل طالع   زان سبب گفت اند صلح صلاح

اول سلطان درون قلع رفته همان پائے شد بعد آن پائے بهوجب قرار داد و پیش سلطان
 آمد و بجز و یک پائے در مجلس رسید سلطان از حدود موافق برگشته عزل و ترم بر طاق نسینان
 نهاد و پائے را قید کرده در دلی آورد و پائے او را بدن پداوت منحصر داشت ان زن
 که بتدبیر صایب مشهور الحاق و فکر دور اندیش گوئے سبقت از مردان کادوان می برد

خورشید با نینہ نور و نیل از آواز صبح مارشش بعد بوم میگردد و ماه منیع انوار چہرہ اش
فروغ میفرازد **منظوم**

ز بستان لطافت سر کشیدہ	تدشش تخیل ز درجہ کت انسیدہ
در وچاہے پر از آب حیات است	ز نغذائش کہ سیم بے زکاب است
در و گہا شگفت گوئند گوند	ز بستان ارم رویش منور
خیابے خامستہ از زمین کافور	دو بستان ہر یکے چون قبہ نور
ز ہار یکی بر و از موسے نبی	میانش موسے بلک از موسے نبی
کران موبد و نش از ہم گسستن	نیارستی کران از موسے بستن
کر رویش بیند و شیدانہ گردد	بزیو چرخ کس پیدانہ گردد

از اصطفائے اوصاف حسن و خوبی آن نازنین غایب سلطان عشق بر کشور دل سلطان تکیلا
آورد و لوائے محبت و راحت سیئہ بر افراخت و کوس آرزو در عرصہ خاطر بلند آواز
ساخت و در ہر ضلع از اضلاع دل و در ہر قطع از اقطاع ضمیر کار فرمایان شوق و فرمان دایما
شفقت نصب کرد و سر اہائے مملکت وجود را قدر زیر فرمان خود آورد و صفحہ خاطر الطہر
غرائے شیدائے و سوادے ضمیر را بہ نگین عاتق نمودائے زینت بخشید و حکم امور

جہاننامی نمود **منظوم**

بہا کین دولت از گفتار خیسند	ز بہا عشق از دیدار خیسند
زبان آزارم بر باید ز دل ہوش	و رایہ جلہ حسن از رہ گوش
کمند عاشق کسان را غایباند	ز دیدن بیج اثرے در میانہ
بے باشد ششیدن محم دیدن	بزدین میانش انسزد و در ششیدن

بایکد سلطان از فرار از و فرط فنا کسان خود را بطلب آن نازنین خورشید جبین نزدائے
رقن سین مرستاد از آنجا کہ رائے مذکور در اہتدائے حال از استماع خبر یہائے آن
ماہ نقایبانہ خود را در نزد عشق و محبت پاختہ از منہ حکومت بر تاست بھو رائے طلبکار پیش
ہا انداختہ از ریاست و ایالت ترک کرد و بارہ دے ادراک وصال انور ششید مثال صحرا
گرد و در گذشتہ مشم و خدم و دولت و اسباب کنت غریق در یائے ادبار گردانید
تہا بمن و طاق و عقب گاہ بظاہر و در منقلب سکن آن دل فریب رسیدہ بعد از گذشت

در بازی رسم این اتفاقات   اگر بد شود گنجی شود مات
قلب است کعبه امر زمانه   بگریز از این فشار خانه
سلطان از سنوح این ساخته غریبه از موصلت آن نازنین محروم گشته دست تحسیر
بدندان تلک گزید و گفت بیست

درینا که در دست من نیست که   که ارم کف حلقه زلفت یار
چنانچه این قصه لاسه در اطراف مالک معروف و مشهور است و کتابی مسمی به پادشاه
بمثل بر قصه راستی رتن سین در زبان فرس و هند در دست شده و قصه سلطان بعد
و قوع این امور در خود قوت ندید و که انتقام از سلطه رتن سین بگیرد و به خیر قاهر چو تلک
کشد و نیز با وجود قدرت عدا تغافل کرد و روزی از ندما پرسید که باعث وقوع این
و حوادث در ملک چه باشد انتماس کردند که سبب ظهور افات چهار چیز است
اول بخیری پادشاه از نیک و به احوال خلایق دویم شراب خوردن علی الدوام سویم
محبت امرا با یکدیگر چهارم زود دادن بر ذایل سلطان را این سخن بقایت پشت کنونی احوال
از شراب خوردن تایب گشته فرمی تا یکدیگر و که از تمام ولایت رسم شراب خوردن
رفع گردید و اکثر مردم که با وجود منج جرات بر خوردن شراب مینمودند بقتل میرسیدند
و مال و ملک مردم را ذل دادند خالص گرفته تارخ متا در وید و اطرا از اختلاط یکدیگر
و ضیافت کردن با هم دیگر بازداشت و خود با امور جهان بینی پرداخته و مراسم خیر داری
بجا آورده و ضابط چند در باب بازیافت محصول بکر مساحت و کافه بیماری و عدم
نیاست اهل قلم و اعمال اختراع نمود و چون هر یان و مقتدان را که مال دریده رعایا بخیر و نیک
انچنان ضبط نمود که دای از رعایا نتوانستند بگرفت بک نوعی شراب شدند که نان خبا
و خانه مردم مزدوری کرده قوت خود حاصل میکرد و مردم نرغ غلات بکشور خود مقرر
میکرد و انچنان که در عهد سلطنت او نرغ یکسانند و اهلالی و زیادتی رود و او در نرغ
و قیمت پادشاه و غیر ملک فعلی پرداخته که با حق و مشتری خسارت
نمیشد و از اسب و دلاکچی و دواته نگاری او اختراع کرده چند مرتبه تلک چنانچه
از نادر و نهر در نوا می رسید و شکست خورد و رفت و سلطان به نهی تاسنات
در حدود و دلاکچی نعلت نصب کرد و تمدن جرات صایب نمود که در زبان خلایق

باستماع انجمن باب استخلاص رائے فکر اندیشید و سلطان شروہ وصال داد و کینزار و سید
 داور مرتب گردانید و هر دو در دوران کار و مبارزان کار گذار بایراق و صلاح نشانید و با هر
 داور و خدمتکار و چهار کنار و دو هزار سوار بطریق بدرقه مقرون گردانید که بجای و تمامی نه هزار
 کس جوار و صاحب سیم یکار بود و با مشور و محضه خانی پر تکلف با سانه مرصع بزیب و زمینت تلم
 که چادوت مقصود تواند نمود و در میان داور که در دوازه دلی ساخت و خردیشستان بصفت
 و در چتر ماند و منتظر نوید غیبی بود و سلطان که بادل الامال ارزو سے وصال و دید و لبالب
 آشکار و بیار بود و باستماع شروہ قدم مینست از دم ان دانهین ماه و جین مبطوط و فرح ناگ
 گردید و از هر منزل و مقام خبر طلبا شتر بر شاه راه ترصد و یلایا می داشت و قافل از شبیه
 فلک پر تمذیر و جیل ان زن با تدبیر و اقتصاد لشکر با داور باطنی منازل و قطع مراحل نمود و در
 حوالی دلی رسید و نزول نمودند سرواران لشکر بموجب تلقین ان با توپ فرست از زبان
 آن عصمت قباب سلطان پیغام کردند که چون در عقد نکاحت رائے رتن سین بستم و
 دستے در تصرف او بوده ام اگال که سلطان خواستگاری این فدیہ نمود و تا آنکه رائے
 اجازت نداد بود بموجب امر شریعت غراب سلطان طلال نیستم رائے او رنج بفریستند
 از او اجازت بگیرم و در مشکوے معلی مشرف شوم سلطان که بمقتضای کمال از نور پاشا
 انتظار بیان طافس بر تن وید و شده بود بے توقفت و تکاشی و بلا اطفال و قافل رائے را
 خلاص داد و همراه کسان خود روانه ساخت و بجزو آنکه رائے پر لشکر خود لمحتی گردید و جوانان
 شجاع است نشان کبان سلطان بکنگ پیش آمد اکثرے را بقتل و ز آورند سلطان بر آن معنی
 آگاهی یافته سواری نمود و آتش کارزار مشتعل شد بسیاری از طرفین طلع تیغ آتشبار
 عشت و رائے رتن مدین قابو یافته از جنگ گاه برآمده بسکن خویش را می گردید و بجزیرت
 و سلامتی بچتر رسید فلک مشعل نیز بگ سانه و گردون جیل باز و در هر ساعت هزار منصب
 تن ویر از شطرنج نکاید باخته ارباب اشتیاق را بفریب تازه دلی میداد و هر لحظه
 ابواب بجزیرت هر دو سے افادت اصحاب شوق می کشاید و شیشه تنار آب تنگ باس
 و غریب دی بیکنند نظم

صدور البیجی بهر نورم شش
 و زهرین موسی وید و کشائی

در چرخ بزمین و گرم سر شش
 از مانه جهان هرید و آبکش می

خوش مشورت نمودی چنانچه خضر خان و شادی خان پسران سلطان مرحوم را که برادران فیضی و
 سلطان بودند میل در چشم کشیده و مادر خضر خان را در قید کرده نقد جنس او را خود تصرف
 شده مبارک خان برادر حقیقی سلطان را در قید نگاه داشته اراده میل کشیدن او نیز
 بخاطرش بود اما اذیت آبی بران رفته که سر بر سلطنت را درون بخشید و امید آن بداندیش
 پیش زفت و نتوانست او را از پیش معزول کرد چون تسلط بسیار داشت سلطنت را
 از خود دانسته که را بخاطر نمی آورد و با فعال بدو که دارنگو سپیده صفت اوقات میفرمود
 آنقدر برده شراب را با فراط رسانید اگر چه طبیعت پر دازان میگسار و نفس پر دازان باده خور
 از شراب چنین فواید گفته و در وصف آن دفتر نوشته اند اما باده آبی است آتش از نو
 شترستان هستی را آتشی است آب ده شجره مدبرشی و پستی کارفرمانی غریزی و چاکلاری
 انجمن آراسته بر اموی و بدر داری بر همزن معرکه قتل و دمانی گرم کن بنگاه چو گوی و هرزه
 درای پرده بر انداز حیا و شرم بگون سازدایت دار او از زم بنیاد زندگی را است و غریز
 هستی را آتش چراغ خرد را باد است و چشمه دولت را خاک آتش است بهار انطی می بار
 و بسیار شهوت را آبی میکند و دنیا بد نام میکند و در آخرت تا فرجام از کار دنیا باز میدارد
 و عتوبت عقی بر روی کارنی آید و اگر باده پیمائی کار نیک است اهل از تکاب چاره
 اختلاص آن میگوشتند اگر سنج حیات بودی بزرگان پشین و حال چاکلاری و انیداشتند
 و چرا آن اندموم می انگاشتند سیت

باده خوری گر شترنی را شتی اهل دلاان کی بتو بگذشتی

و همچنان بقمار بازی که مذموم ترین کار است قیض اوقات نمودی و بازی شطرنج
 و غیر ذلک صرف روزگار نمودی شطرنج درای است تا پیدا کناد خورشید که شناور
 فرقه کج فکر و اندیشی باشد شاه دانش و عقل او دایا بد بند بلائی است و زیر تیر بریش
 از کج روی مصد هزار اقات نیک خویش او در معرکه تنانگ اسپ تیز رویش را بجلانگاه
 مقصود تنگ و رخ از قبله مراد بر تافته و پیاده دارد و پدر روی همیشه خود ساخته همیشه
 و بساط خم و الم بازی خود بر روی سازد و گنجه ایست که دوستدارش را هر چند تاج دولت
 بر سر و شمشیر ثروت در کمر و مقام در سفید بیشتر و نهال مرادش پیش بر باشد اما از کثرت
 شغل این بازی برات دولت از چنگ او بدر رود و قماش حلقش بوسه نیرزد و دراز

ادخل در هندوستان مزاحمت نتوانست رسانید مردم اینیغنی را از بركات توحيات
چيشواسی ارباب طريقت مقتداي اصحاب حقيقت سلطان العارفين برهان المحققين
محتاج بمنور معرفت سبحانی کشف رموز شناخت ربانی قدوه باريا فنگان دهگاه و کبریا
شیخ نظام الدین اولیای تصور میکردند سلطان اگر چه بظاهر ملاقات شیخ نیکرد اما استاد
از اهلن قدسی موافق نموده بار سال رسل و رسائل و اتقان تحف و تجالین مراسم
اتخاص و اعتقاد بجای آورد و فتوحاتی که با طراف ممالک سلطان میسر شد و دهرانی
که او کرده و خزاین فراوان که او داشت پنج یکی از سلاطین ماضیه را دست نداده ضوابط
و قوانین سلطنت که او کرده یکپس از خاقان نکرده شرعاً صاحب سخن و مورخان
والا ادبک و بنیان بنده و نکرت و مالان سحر افرین و طبیان و یکمان سیاهی نفس و
نمیران خوش گشتار و اصحاب نغمه بے نظیر و دیگر هنرمندان بے بدل و دوزرانی صاحب
تدبیر و امرای والا شوکت و در عهد او فراهم آمده بودند سلطان العارفين شیخ نظام الدین
و قدوة الامهات شیخ نظام الدین اولیا و زبدة الاولیاء شیخ صدر الدین عارف و شیخ
رکن الدین طناتی در زمان او بودند و سرآمد شعرا امیر خسرو دهلوی بود و هزار تکذیب و مواجب از
سرکار بادشاهی می یافت و خمس بنام سلطان درست کرده سلطان در ریاضت و طاعت
و ادای مفرضات و نوافل و میام و تقدیم مراسم اسلام انقدر رقیق داشت که ادارا از
جنس لایک گفتند که انا بجا که ملک نایب وزیر مار علی و وکیل السلطنت و منظور
نظر سلطان بود تا بوفاته سلطان را مسموم گردانید و بقتل میگویند که بر حمت استعجاب
حق پیوست مدت سلطنت بهشت سال و سه ماه

سلطان شهاب الدین بن سلطان علاء الدین

چون ملک نایب تسلط بود از تمامی پسران سلطان مرحوم سلطان شهاب الدین را که خردسال
بود برگزیده و در شایسته بر تخت سلطنت اجلاس داده هر روز از حرم سرا میرود آورده
به نام هر رستون بر تخت نشاند و بار دادی و خود با تنگام جام قیام در زیدی و بازان
ملک را اندرون حرم نزد مادرش فرستادی انا بجا که ملک نایب بدست و طبیعت
و ملک حرام و نافع ششاس بود و اینا برانکه انداختن خاندان سلطان علاء الدین باصلح

کے ہندیان را جو دستگیر
کہ خود بود با شد بہندی اسیر

نگہ کن بر احوال زندانیان
کہ نگو بود بے گند و میان

چون نوجوان بود و نا تجربہ کار کار و اس کے سلطنت واد و پیای شہاب و ہم نشینی تا
ایمان و دوستی خوش آمد گویان چرخ گرد و اورا فردنشانہ و دیدہ و معلومت بین اورا بدین
ساخت بہتقتضائے ہوا پرستی و نقس و دوستی حسن نامی خدمت کار بچہ را کہ در حسن صورت
و جمال ظاہری بے نظیر بود منظور نظر خود داشت و شہینہ و فریفتہ او گردیدہ و ساسی
بے ادنی بود اورا خسر و خان خطاب واد و منصب وزارت سرفراز گردانید باو شان
والا قدر و شان روایان دانش و راین منصب والا و امر عظمیٰ بخشے کہ بدانش و شیش را سستی
و دوستی و نیک نہادی و معاملہ دانی و اصالت گوہری و نجابت فطری و صفات قدسی
و شایستگی اعمال و ستودگی افعال و فرخندگی اطوار و پسندیدگی اوضاع موصوف
باشند تجویز میکنند کہ بچہ بخیر روی و خور و سالی و نا تجربہ کاری فرومایہ پر سرشتی را
برین پایہ بلند و رتبہ ارجمند نامزد مینمایند و بنیاد دولت خود را از پای میکنند ہزارگان
گفتہ اند منظم

درختی کہ تنگست اورا سرشت
گرش و در شانی بیارغ بہشت

ہو از جوئے غلش بہنگام آب
بہ پنج گبین ریزی و شہد تاب

سرا بخام گوہر بکار آورد
ہمان میوہ رخ بار آورد

اگر ہمیشہ نارغ خلعت سرشت
نبی زیر طاقوس بارغ بہشت

بہنگام ان بچہ پرور دانش
ز انجیر جنت و ہی از زانش

شود عاقبت بچہ نارغ زارغ
بر در رخ میوہ و طاقوس بارغ

از انہما کہ تقدیر و برحق بران رفتہ بود کہ خسر و خان اساس دولت سلطان را از پای کنند
بلکہ بنیاد سلطنت قانڈان او پران کنند و گردوان طفل بچہ را مدار علیہ سلطنت و صاحب
مدار امور چہا بنائی نمود بہت

چو بخت بد کے را پیش آید
کند کارے کہ گردن را نشاید

بلکہ سلطان محروم بقول الدرمک بہات مالی و ملکی بمشورت خسر و خان و پیش نمود
و ما فرستے او خضر خان و شاوین خان برادران ملاقی خود را کہ ملک حبیب سیل در حرم کشیدہ

جنس سرخ رو نتواند بود و شجره امیدش کبریاک بے برگ و شاخ برود باشد و زکات
که مهربان بر او پیوسته و شمشاد رخن نشسته و کبکین مقصودش از دست فرومشته
باشد و چه راست که قماران مخلصون چنانیان و ملوم مالیان برود باشند مهربان مقصودش
طی و اصل بنوده سلامت بقرارگاه نمیتواند رسید و دایا در قمارخانه روزگار خسران زده
و بازی از دست داده باشد چنانچه آخر حال را چنین و بماند و ان بهین بازی ملک مال
از دست داده آواره و شست او باز و سرگشته صحرای استعاره شنودانش و زمان کاروان
و غرور پدران مساوت نشان چنین اشغال در هنگام کلاست مزاج و ولایت طبع که از گشت
امور بر چه بهر رسد تجویز نموده اند این خبر داین بازیها را لوقا صد غلطی دانسته بهواره
اوقات گرانی را که بدل ندارد و این صرف نمودی خصوص بقمار سولوسین که یک از بازیها
چو راست بر بام هزار استون یا خواجه سرایان درگاه بیشتر اشتغال و اشتی بیت
مکن عمر صنایع بازی متعارف که این فصل بدست در دزدکار
چون امر از ملک نایب بناییت تنگ آمده بودند با خرد و اتفاق که ده امد البکل رسانیدند و
سلطان را دستگیر کرده و در اویار مجبورس کردند مدت سلطنت که محض برائے گفتن بود
سده و چند روز

سلطان قطب الدین مبارک شاه و عمار مبارک خان برادر دینی سلطان

شهاب الدین بن سلطان علاء الدین

چون سلطان باغراک نایب در زمان غلانی بود امر با اتفاق یکدیگر بعد قتل ملک نایب
و جس سلطان شهاب الدین او را از زندان بهاده و در شالیه سر بر ایستاد تفاوت نمود و مدتی
امر از خاص و عام مرسم تنبیهت و مبارکبا و بها آمده و در شرایط عیش و کامرانی و لذت
عشرت و شادمانی بتقدیر رسانیدند سلطان از خجسته که چندگاه در زندان بود و بجز و طوس
برادر بگ چنانیان بنابر او که مرسم شکر و سپاس از دینی تمامی زندانیان را که در دلی
و قلهات و در دست و نزدیک و امصار و بلاد ملک محروم و محسوس بودند مگر تخلیص نموده
مناسبت مطابق تمام بنام حکام اطراف و راه و خلاصی انجا که صادر گردید و انید مستطعم

دو تاجان خوار خسر و خان گشتند و فرمود که از تو برادران تو مستتر گشت است تمام دو تاجان بپسند
 تحت القصد چون درون دبرون درگاه سلطانی بتصرف او و برادران او در آمد و بخواه فرج
 فرج و توپ توپ بایراق و اسلحه شب با و در دوازده بجای آورد و دو تاجان آمد و رفت و داشتند و اندک
 جناب والا جمع می شدند و قاپوس وقت می طلبیدند رفته رفته انجمن بر تمامی مردم ظاهر
 گشت که آن سیه درون در چه کار است و امر با خود و از گونه داشتند اما از سینه که
 سلطان را با و بدیقین میدانستند که اگر بعضی رسانند سلطان گویند و اگر رفته با و خواهد سپرد
 و در صورت او را قاپ مطلق و خود را را مغلوب محض میدیدند و هیچکس و نم نمیتوانست
 ز در روزی قاضی خان که در خط نویسیانیدن او است و سلطان بود از جان خود گذشت و
 بخون خود دست شسته نیکو خواهی سلطان و سلاطین جان و مال و خیریت بلاد و عباد و دین
 دانست که نیست را بعضی رسانید و از خیال قاصد او اطلاع داد لیکن از آن سخنان سلطان
 هیچ اثر نگرد و سودمند نیاید بلکه بجزاب درشت و الفاظ تا لایم معاتب گشت بعد از زلفی
 که خسر و خان آمد انچه از قاضی خان شنیده بود همه را نزد او بیان نمودن مکار خدا را تکلیف
 خود را در گریه آورده گفت از بسکه سلطان بن التفات و رعایت دارند نزد ایشان درگاه
 احدی برند و ما را نخواستند امر و تدبیر و است که مرا ستم ساخته کشتن دهند من خود را از
 گفتن میدانم سلطان را اگر آن مکار اثر کرده و او را در کنار گرفته گیرانند و بوسه بر لب
 و رخساره او زده گفت که اگر تمام عالم کجا شوند و در حق تو بدگویند من گوش بچون احدی نخواهم
 کرد و مرا بخواسته محبت تو از عالم مستثنی ساختند و عالم بکار نمی آید مطلق

بچه چون دلبری با جان در استخت نیاورد جان از و پیوند بخت

بر و پیوند جان از تن بیگدم و کس با او بود پیوند محکم

بعد از چند گاه چون ربی از شب بگذشت قاضی خان که محالقت درگاه بپسند او
 برادران هم هزار استون فرود آمده و در شخص حال در و از کار دید خسر و خان از پیش سلطان
 آمد و قاضی خان را بمنشن مشغول ساخت و سیر پان در دست او و او قاضی خان را
 غفلت اجل در بر و بود و در وقت با هر نام برادر خسر و خان رسید و قاضی خان را بنظم
 خنجر و خاک پلاک انداخت و فریاد مردم برخواست چون قلعه بگوش سلطان رسید
 سبب فرما پرسید خسر و خان آمده بعضی رسانید که اسپان طویل قاصد داشته با هم

در قلعه گریار مجوس منوره بود و بعد سلطان شهاب الدین بر او رفتی که او نیز با نجا در قید بود و قتل
رسانید و از نجیبیت که خضر خان مرید پیشوا کے اہل الشریعہ نظام الدین اولیا بود شیخ را
فصل اودانستہ زبان طعن بر کشاد و حسد و عداوت در زید بیت

چون خدا خواهد کہ پرده کسار در میلش اندر طعنہ پاکان زند

و مردم را از آمدن بنیال ایشان منع کرده بے ادبانه پیش آمد و شیخ را در جام را کہ از
حقان شیخ بود متعزرت خود اختصاص داد و باریافتہ و گاہ سبحانی شیخ رکن الدین طائی
را متعصب شیخ نزد خود طلبہ کشتہ و از غرور جوانی بکس مشورت فیکردی و سخن اعدای
و دشمنش نیامردی اگر کسی از روی دولت خواهی و نیک اندیشی حرفی گفتی بر شمام
معاذب شدی و اسرار اہمک گناہ پاک بعضی را بدون گناہ تعذیر و تعذیب نمودی
بل قتل رسانیدی و لباس وزیر زمان پوشیدہ و مجلس آدمی و زنان رزاد و محتال
و مسخر و ہزار را بالاکے کو شک ہزار ستون طلبیدہ با امرائے کبار بطریق ہزل مزاحمت
و مضاحکت و مظاہرست اہانت و استخفاف کردی و دایم بخز جودہ عبیدش و عشرت اغلال
و اشقی بعد چند گاہ و خضر خان حاکم گجرات را کہ از امرائے والاقد بود و حضور طلبہ داشتہ
با خورائے خسر و خان قتل رسانید و بجائے او خسر و خان را مکتومت گجرات کہ وطن مستقیم
او بود دادہ رخصت نمود و او در گجرات رفتہ است قتال کمال بہر رسانیدہ بمقتضائے سفلہ
منشی و غرور و سالی و بیدارشی و تنگ ظرفی و کم حوصلگی ارادہ بینی منورہ امرائے متعینہ با او
رفاقت نکرد و خسر و خان نظر بر آنکہ بہادار بودہ از روی کار تا ہنجا او برداشتہ شود
بمستحیال از گجرات پیش سلطان در دہلی آمدہ شکایت امر نمودہ بوائے قاطر داشت او
اکثر سے از امرائے مہاجب و بر طرفی خدمت معاذب شدہ و خسر و خان توہمی بر سلطان
قالب آمد کہ اگر کسی از مصاحبان سلطان حرف نامائیم از خبر من میرسانید با ما بہت مقرون
منی شدہ پاک آن را سلطان پیش خسر و خان بیان نمودی و گویندہ بجز وہ ملامت معاذب
سیکشت از نجیبیت تمامی امر مغلوب شدہ و خسر و خان قالب گشتہ و حصول طالب
گرم تر گردیدہ و نہ از کہ و نہ بر من رسانید کہ چون ہمہ وقت در حضور ہنچہ مستقیم
میدارم و شب با او میخاندہ میگذارم بیستہ از اہل کلاب من کہ با مید مرا حرم سلطانی از گجرات
آمدہ اند و اعیانہ ملاقات می آیند و با مان و دو تھانہ نیکدارند سلطان فرمان داد کہ کلید دہلی

چرا و خشنی بد آمد بیارغ زمانه و هر جائی قبله زان

اما چنانکه در مضمون مکتوب مذکور بدین شرح است که از آن زمان که پادشاهی افغان
و آن س فرمایید بنیاد شد تا چندین مشرک گرامی و فرست از افغانان و از آن زمان که پادشاهی افغان
بر افغانان است غلبه از حضرت کبریا سرور افغانان بود چون غازی الملک که از امرای
بهار سلطان علاء الدین صاحب جمعیت و قبیله و در بود و مکتوب است و پادشاهی افغان
از نور الدین چون غلبه خود که بیک از خسر و خان جدا شده بود و نزد پدر رسید و با هر که
نک حرامی خسر و خان و کشته شدن سلطان و اقامت گشت به اتفاق بهرام حاکم بنگال و
او که کرامت تمام بسته بیکر آن متوجه شد و در غازی رسید و خسر و خان افغان آراسته
آباد جنگ گردید و آتش خان پیشکش گشت خسر و خان با افغان بسیار با یک کار کرد
فلک خود و گرینیت و روز دیگر به است لشکریان غازی الملک اسیر گردید چون در حضور
غازی الملک آورد و بعد با تفتیل اسیر رسیدیم

چراست که آن فرد و غرامت شد و تن گشت و در وقت مردن قاتل روشن

اکثر رفیقان خسر و خان خصوصاً کاسیکه در قسمت هر یک از سلطان قطب الدین شریک
بودند بعد قتل رسیدند و از آن زمان که غازی الملک و کوشاک هزار استون رسید و متبهریت
سلطان قطب الدین و از آن زمان که به و زامدی اندوه فاجعه خواند چنانچه امیر خسر و خان بنگال
بهارات مرغوب مقصد جنگ غازی الملک تعلق شاه و ناصر الدین خسر و خان گفته که آن
ما بنگال بنگال و اندر گویند مدت سلطنت ناصر الدین خسر و خان چهار ماه و چند روز

سلطان غیاث الدین تغلق شاه غازی الملک

پدر سلطان ترک نژاد و اسم تغلق از فلاان سلطان غیاث الدین بن و مادر او از قوم جغتو بنگال
بود چون کرب بخت پیدا و از خردی بهر شیار سلطان او را گرگر وید بقوت شجاعت و
مردانگی و دروغ و فرست و فرزندی و هر که در امر است تا مادر صرقت از آن زمان که در عهد خلافت
سلطان علاء الدین و سلطان قطب الدین که پیش آمد و در زمانه که معتصم است و در وی نویسی
خسر و خان ملک حرام و با قتل رسانید و انتقام خون ولی نیست گرفت و از آن زمان که
که من پدر و در وقت سلطان علاء الدین و سلطان قطب الدین بستم بجهت ادا

جنگیده اند این غرقان دوست و نه خیال چاه کور با جمیعت تمام بر قصر نزار استون شده پاسبان
 و اقبال رسانید سلطان بر حقیقت و احق گشته بجانب حرم سر او دیده خسر و خان از عقب
 دیده و دستار و موئے سلطان را گرفت و با هم در آذینچه زیر و زبر شدند و در نیوقت چاه کور
 رسید و چرخشده خوریز پهلوی سلطان را شکافته بر زمین انداخت و سران مظلوم را از تن جدا
 کرد و از بام نزار استون بزی رفتند و اندرون حرم رفته شاهزاده فرید خان و منگو خان پسر
 طاهر الدین را که صغیر بودند بستم ازادان جدا کرد و گردن زدند و دست بتاراج گشادند و آنچه
 یافتند گرفتند و بعضی امر او ملازمان سلطان را که مخالفت بودند بهمانوقت پرست آوردند
 قتل رسانیدند و اکثری را و همچنان شب طلب داشتند و بام نزار استون نگه داشتند
 و قید و زندان نمودند **منظم**

کسی را که بنزد شرف در نهاد / نباشد عجب گر بود در نهاد
 سربازان را برافراشتن / و زایشان اسید بی و داشتن
 سر رشته خویش گم کردند / بجیب اندرون مار و درشت
 و گر زندگانی توقع دارد / که در جیب و دامن دبی طایه دارد
 و این حال کی از محمد و مان گفت که سلطان طاهر الدین خاندان محمد و ولی نعمت خود یعنی
 سلطان جلال الدین را بر انداخت و در نیوا که خاندان ادرسی افشند عجب نیست که بآرد
 مقادیر و نیست

نگو را نیک بر ما بدشمار است / چنانچه شش حمل گیتی بکار است
 مدت سلطنت چهار سال و چهار ماه از سلطان جلال الدین تا سلطان قطب الدین چهارده
 خلی مدت سه و چهار سال و یازده ماه و چنانچه متروند

سلطان ناصر الدین عرب خسرو خان

بعد قتل سلطان قطب الدین مبارک شاه سکه و خطبه بنام خود کرد و سلطان ناصر الدین خطاب
 گشت و حرم پادشاه سلطان را در میان برادران قسمت نمود و سکه و سلطان را در نکاح خود
 آورد و چون اکثر برادران او بودند و بر شهاد اسلام تنزل نمود و سومین پسر و ولی مدائن
 است چو سخی و جنیب مسعود شایسته است **بلایت**

و نام ترم و بونی از ملکست بر افتاد و راه آمد مثل نوعی مسند و گشت که در عهد سلطان اصلا
مغول در هندوستان بود و نگارده و با مشق عبارات و رغبت بسیار داشت قلعه تعلق آباد
در نزدیکی دلی به استحکام تمام بنا کرد خیل نیکه است و فرشتده صفات بود بیشتر اوقات به با
صورت نبود و دیگر مسکات نمشتی و در مش ابواب منور و مبالغه کردی بر فایستد عطا
و برای و آبادی آباد و انصار و امنیت مسالک و مشاوع و آمد و شد تاجر و مسافر و ازانی
نرخ فل و ضبط حاصلات از قرار حق و نفس الامر و تادیب معنیان و متمران و تخریب
و زندان و در میزان سامی جیلد بکار بردی بعد از چند گاه سلطان به کهنوتی عرف بکار گشت
وران ولایت ناصر الدین و له سلطان فیاض الدین پسر پدر سلطان معز الدین کیقباد و حکمر
داشت چنانچه بجزیر بر آمده سلطان حترق ملک آن خاندان بجا آورده از روسی قدر دانی
آن ولایت را بدستور سابق بر ناصر الدین مسلم داشت و از آنجا معاودت نموده بجانب
سارگام نهضت فرمود و پیا در شاه حاکم آنجا از بسیاری نسل و حشم و دم استقال میزد
سلطان بعد محاب سخت قح و ظفر نموده پیا در شاه را دستگیر کرد و از آنجا به تربت رفته ظفر
گشت و قلعه تربت که بنایت متین بود به تظیر و آورد و مشغول

هر آنکس که دارد و در آنجا نشست بر و کس نیاید بدست دست

ز سوسه زمین این است و ظلم گرز آسمان تیغ بار و اجل

القصه سلطان فتح و فیروزی از آن دست مرا نیست به و از ملک دلی شد و شاهزاده ایشان
عرف ناصر الدین چون که در آنجا ماند و بود و کس که در آنجا تعلق آباد قهری بهارت مطبوع
برائے میبایست سلطان اعدا داشت نموده لازم حیانت میا که در سلطان بعد رسیدن و ران
قصر فرو آمده مجلس آراست و در ادیش و عشرت داده و از گوناگون طعام و رنگ رنگ
نعمت نمید و کشید و چون از آنجا اول انقراض حاصل کرد و مردم داشتند که سلطان بسرعت
از اینجا سوار خواهد شد بهنگان دست شست بر آمده و سلطان و ران قصر دست می
که بار دست آبی آن قصر را نشد خیمه حباب از صد بلبله هم شکست تلیل دست شراب
از پا و افتاد و سلطان با شگس دیگر دست از جهان شست ز بر خاک و خشک بخت و
در بعضی تاریخ نوشته که الف خان عمارت آن قصر را که ضرر نبود و حماینین ساخته بود
که زود میفتد و کار سلطان با تمام رسد و صد جهان گجراتی در تاریخی خودی فریاد که ایشان

نمودی و در اجتناب منتهای وسکرات و سایر امور آنچه اسم معصیت بران اطلاق
 دارد که شش بجای آوردی و در علم تاج و تکت و معتقلات و نظم و انشا و غیر ذلک مهارت
 تمام داشتی و در تخیل و ضبط ممالک سسی بلین بکار بردی چنانچه ولایت گجرات و مالو و
 دیوگر و کنبه و دودهور است و در تربیت و بکهنوتی و سنار گام در اندک مدت تخیل و در آورد
 و انشا با حکم خویش تو علی داشت که احدی را مجال تخلف نبود و در داد و دهش و
 بخشش و بخشایش عالی هست بود و طرفه امین تمام خزان را فراستی که بیک کس انعام
 نماید بخشش تمام عمر حاکم که بجاوت مشهور است کترین عطایه یک روز او بود و وقت
 بزل و عطایه بنگام جود و سخا غنی و فقیر و صغیر و کبیر میر و جوان قوی و ناتوان میقم و مسافر مسلم
 و کافر بیکانه و بیگانگان برابر بود و تمامار خان حاکم سنار گام را بهرام خان خطاب داده و یکروز
 صد ذیل و هزار اسپ و یک کر در تنگه زر سرخ بخشید و ملک منجر به خشنی را بهشت و ملک
 تنگه و ملک الملک حماد الدین را بهشت و ملک تنگه و ملک عز الدین را چهل ملک تنگه بخشید
 و ملک عزیزی را هر سال یک کر در تنگه میداد و روزی بهادر شاه سنار گامی را بطرفی نصرت
 میکرد و حکم کرد که آنچه در خزان موجود است بهمدرا با وید متعهد بچنان کردند و در خزان چیرے
 نگذاشتند و روزی مولانا کے جلال الدین حسام مقصیده در مدح سلطان آورد چون
 مطلع ان اخوان چندین بزار حرم انعام داد و فرمود که زیاده ازین تران که من از عهد
 سلطان منتهی تر بر اید القصد چنانچه در سخاوت بے نظیر بود و بچنان در ظلم و ستم ثانی
 خداشت سرانظالمات و هر و سر حلقه ستمگاران عصر خنوع تو این جور و ستم میداد
 اینچنین میداد و ظلم بادی میدادی و بانی میدادی جورانی بود که ام ظلم است که در
 کارخانه بد خوی خود میانداشت و کدام ستم که در کارخانه جفا جوئے او موجود بود
 گفت سرایید دار چون دست چنار تنی میگردید تن پیرایه شیخ چون سر دیوار عریان
 می ماند و دوکان بزرگ را شاد خانه بخیل تنگه بندی بود و تنور خیاز میان و گندان مغلس
 سر و میشد و زن خیاط چون پائے رسته بر آورد و حرکت نداشت و کمان نداشت
 بخش گوی سربسته آواز نمیداد و عدا و از جور امین و لان سر بر سندان میکمفت و ققاز
 جفا کے آتش زبانون نه بر اب می خورد و کج و در ملک عافیت جابدهی و بد و نیک بدین
 بد و نیک جابدهی و بد و نیک بدین بد و نیک بدین بد و نیک بدین بد و نیک بدین

آن عمارت را از علمبردار داشت چون طلسم را بعد آمدن سلطان بشکست آن عمارت انجا
 افتاد و عمارتی عمدتند باری تر شد که در وقت دست شستن سلطان تا نگاه براق مانده
 از آسمان افتاد و آن قصر فرو نشست و بعضی نگاشته اند که سلطان فیما بین کرده شکوه
 از بیکار آید و در بر راسته نمودن به شاهزاده العت خان ملکر کرد و برو که آن فیما بین را بداند
 چون عمارت قصر تازه بود از صدمه نیل انجا در افتاد و بعضی می نویسند که در آن وقت
 زلزله عظیم آمد و آن قصر در افتاد شیخ رکن الدین مستانی بر آن ملاقات سلطان در آن
 قصر رفت بود بر مرز و ایما بجهت نزد و بر خاستن میگفت ای سلطان تهنیت بگو چون شیخ
 بر خاست قصر بر نشست و آنچه تحقیق پیوسته است که چون سلطان از قدوة الامینا
 شیخ نظام الدین اولیاء خجیدگی داشت بعد نزول در آن منزل به شیخ پیغام کرد و برو که گاه
 من داخل دلی شوم شیخ از آن شهر بدر رود و حضرت شیخ فرمودند که منور دلی آور است
 و این سخن در میان اهل هند مشهور است که گفتند همه عصر
 که معتبدول را در و نباشد سخن

در همین سال شیخ نظام الدین اولیاء و امیر خسرو دهلوی از تنگنائے جهانی بعالَم جاوداتی
 شافتند مدت سلطنت سلطان چهار سال و دو ماه و

سلطان محمد شاه افغان عن فخر الدین بن جهان سلطان غیاث الدین تغلق

بعد از طاعت پدر و اقاقت در ده شش بر سر بر فراوان دانی ممکن گزیده که شادی بلند و از دست
 و طاعت مبارکبادی از حاصل عام بر خاست بازار و کوچ آر استند و شهر را بزیب و نه نیست
 پیر استند و او و سرور و شادمانی در و اند و زربا به افغان و به بخشش ایشان کرد و طبیعت
 بحالت چون چنین بهار سرشت رشک فراتر بوستان بهشت
 سلطان از عجایب مخلوقات و جامع اشدا بود که چون سلطان مسکنه روی
 اقلیم بعد سخن سازد و گاه بهست بر گماشتی که مانند حضرت سلیمان جن و انس در دایره
 طاعت او در آیند و گاه در دایره آن کردی که سلطنت را با نبوت جمع کرده احکام شریفه
 و گنبد از خود نفاذ کرده اند و گاه در دایره و در دایره احکام شریفه جمع کرده احکام شریفه

شهر اوجین را وسط جمع ولایات خویش دانسته تنگگاه شود و بدو بهتر است که شهر اوجین را ^{السلطنت}
 گرد و بسطی گفتند که دیگر گیر را که دولت باید که چون هوای دکن بر مزاج سلطان موافقت
 کرده بود و دیگر گیر را که در زبان راجه بود و داراگیری گفتندی دولت ادا تمام بناده تنگگاه
 خود مقرر گردانید و از دلی تا دولت آنها و سران آنها را با جها احداث کرده غلام بران
 سازان بنود و طعام پخته بجهت سلیمان از سر کار مقرر ساخت و دورویه رسته در تنگهان در
 راه نشاننا مترو دین بار قابیست قطع مسافت کنند و فرمود که با مشندگان دلی که در ملوک
 و کثرت آبادی و دور رفتن رخک انسانزای دمشق و بغداد بود و جلا وطن شده بابل و
 خیال بدولت اباد امتثال نمایند چنانچه مصر دلی و ایران کرده و سکنه آن را و متوطنان اصف
 و قیامت دیگر در دولت آباد دکن بر دو فرج راه از خزان سرکار داد و مبلغ کلی بانیکار رفت
 شد اکثر مردم که روانه شده بودند بدولت آباد نتوانست رسید و کسانیکه رسیدند
 نتوانستند استقامت نمایند باین تغییر و تبدل قشره تمام بحال بنده اند و راه یافت بیست
 سوخته و ن سوختگان زو کباب کله محنت زو گان زو غراب

و دیگر نامکاری ادا نگار میفرمود مس ساد و آتش طلا و نقره در دارا انضرب سکته زنند و فلوس
 مس را بپستور تنگ زو نقره و اراج دهند و در خرید و فروش معمول دارند تا جبران
 مالک مس را بدار انضرب می آورند و مبالغه با مسکوک میگردانیدند و امتد و اسلحه میخریدند
 و با طراوت میفرستادند و بیک نزد نقره و انجا میفرودختند و متع و بر سر و همیشه نزد زرگان
 هر کس در خانه خود سنگ میزنند و در بازار آرد و می فروخته و بعد از چند گاه چنین میشد که
 این حکم غیر معمول را ادا نکن و در دست رواج نمایند و مردم آن آنگونه سکس را بدو فلوس
 ساد و دیگر نشند **نظم**

نه هر که آینه ساز و سنگندی اند نه هر که چهره بر آفر و خست دلبری اند
 نه هر که طفت کوی بناد و تنگشت کلاه داری و آئین سرودی اند
 دیگر اندیشه هسل او این بود که خراسان و عراق و ترکستان و بخارا زم بلک سایر ولایات
 برین مسکون خیر نماید باین تقریب مسکات و مفتاح و هزار سوار نوکر کرد در سال اول موجب
 سپاه و مصل رسید و سال دوم چون غلظت لشکر و نا بگو و فرصت آن نشد که آن مردم را
 کار فراید تا به تغییر ولایات چه رسد بیست

نایابی میزان مدلی سنگ پر سینه می زد و بیت

ز تلش بچکس سالم بخت کداین سینه کان ظالم بخت

تکل مردم و مردم میان انسان مجبور و مغلوب و بود هرگاه عواصفت قهر و تاه غضب
قیامت آگیز او ز پاند میز و فیه از ریختن خون و سوختن نقر و جو و آدمیان انکلافانی پذیرفت
و دخی که سموم شوم غیظ و صحر سیاست اومی و زین جهان را اند و جو و انسان عالی می
ساخت و مہنگامی که در خاص و عام می نشست و تقدیب و تا دیب مردم از بدین
دست و پا و بینی و گوش و میل کشیدن و چشم و کوفتن استخوانهای اعضا بکوب
و سنگ و سوختن اندام زندگان با تیش و زدن سلم آهنی بر دست و پا و سینه و کشیدن
پرست و دو پار و ساختن اومی و درت فیل انداختن و برادر کشیدن و سایر او امر جو و جلا
کار فرمود و عرصه خاص و عام را بخون مردم رنگین نمود و مردم هر طایفه را صوفی و
قلند و لشکری و ژولینده و عمال و رعیت و تاجر را باندک تقصیر و کثر لغزش سیاست
عظیم کردی و شیخزاده جام را که کله از ظلم او بر زبان آورده و جنان کشت و بچنان بسپاردی ام
را بستم گاری بے صد و تفصیر است بقتل رسانید بیت

سپیدی کس که وز نمی نخورد و ز صد کس بر سیکه رحمی نکرده

میخواست که ضوابط سلاطین پیشین منسوخ ساخته احکام مجدد و اختراع نماید و ضوابط
هر روز ضوابط تازه و مکی جدید اصداری فرمود چون احکام او خلاف قرار داد اسلام
و از جهاد عقل و دانش و دیو و موجب تنفر عام می شد و عمال در اجرائے آن عاجز
می شدند و بالاراع عقوبت ما خود می گشتند و اگر بیایند عامه خلافت متاصل
می شدند و نقل عظیم در کار ملکیت راه می یافت و ضوابط چند مقرر ساخت از آن جمله که
اگر خراج تمام ولایت میان دو اب سیکه بدست بر داد و این امر باعث استیصال
رعایا گردد و کار زراعت معطل ماند و امور بادشاهی متزلزل یافت نظم

خرابی زیبا و بیند جهان چو بستان خرم زبا و خندان

یظلم جائے که گرد و دراز نه بینی لب مردم از خستد و باز

دیگر با ندرائے خود مشورت کرد که دارا کلافیت در وسط الارض ممالک محروسه برده
باشد بعضی گذارش نمودند که چون بکراجیت که این همه ممالک در تصرف داشت

ان مصر ویران تر تمام گشت بیت

ان مصر و مملکت که تو دیدی خراب شد و ان نیل که مرست که شیندی سراب شد
 و نیز صورت سلطانی اندکی تا دم گشته با بادا فی رعیت و افزونی زراعت توجه بر گماشت
 در عیال را از خزانه سرکار مال میداد و بکار زراعت تا یکید میکرد و بنابر اساک باران
 زراعت نمی شد اکثر رعایا که زراعت سرکار گرفتند و زراعت نکردند بقتل رسید بسبب
 اساک باران قحط عظیم بود و گندم قیمت آدم پیدا کرد و برنج هم سنگ طلا گردید و گیاه
 چپاک نایاب شد و آدم آدم را میخورد و حتی درستان از گرسنگی هلاک گشتند و غالب تنی می کردند
 مصلان از فقر و فاقه تنگ آمد و جان بحق تسلیم کردند نظم

هر که اویدار مان بودی چو بس قرص غرور بر آسمان دیدی و بس
 گشت زان تنگی جهان را تنگ دل گشته ناله و حیران سنگ دل

در چنین وقت سلطان بے رحم و اهن دل در وازد و شهر بند کرد تا آنکه پس از شهریان بدر
 نرود و بدین تقریب اکثر عاصه خلافت هلاک شدند و مواشی مردم نیز از عدم مالت و غله
 سخت محروم و بعد تخریب شهر و تهلیلک شهریان حکم کرد که در وازد و آنکه ستمگر و بی رحمی که برنج
 بکره نگاهداشته شد هر جا که خواهند بردند و اکثر مردم با توابع و لواحق به جانب جنگل اندیا
 که در انطرف غله از زبان شنید و بودند بد رفتند و حکایت ستمکاری و مردم آزاری
 سلطان بر ولایت دور و نزدیک بردند نظم

ستم بر ضعیفان مسکین کن که ظالم بد و شرخ رود بے سخن
 غم ز کبر و دستان بخور زمیند بر ترس از زبردستی روزگار
 مانند ستمکار بد روزگار بماند بد و لعنت کردگار

چون در خاطر سلطان یقین شده بود که بد و ن اجازت خلیفه عباس سلطنت روانیست
 و از تنگب ان حرام است در مقام تنج خلیفای عباس می بود و باردا عرض داشت
 که دست خلیفه مصر که ازال عباس بود متضمن بیعت و اطاعت خود ارسال نمود
 بجای نام خود در سکه نام خلیفه نویسانیده در سکه از خلیفه منشور حکومت و خواندش
 و قدرت بر آن سلطان آمد و سلطان با جمیع امرای و اعیان و مشایخ به استقبال رفت
 و پیاده شده منشور بر سر نهاد و بر پائے عاری صحرای کران منشور آورد و بود و بوسه

چون ملت نیست طریقی است برکن
 بدخل و خرج خود این نظم کن
 و اگر اراده فاسد آن بود که هر چه پیش
 مآتا در این منضم ضبط نماید درین صورت امر است نامدار
 و چون این بندگان را فرود کرد که آن جماعت درون کوه رفته سعی موفور و بکار بردند و بدفعات
 کارزار و بیچاره نمودند بسبب صدمیت که مہار و مشوار گنار و تنگی کرد و و استواری جاود شوالی
 داخل و محاسن و کثرت سپاہ این ممالک کاری انجیلش زلفت که میان غالب آمد و بسیاری
 از لشکریان سلطان را کشته و خسته نمودند قلیل که سلامت ماندند در جهت شایان و سلطان
 بیاست رسانید بیت

باو شاب که طرح ظلم فکند پائے دیوار ملک خویش کینند

چون از سلطان چنین امور تاملیم و احکام غیر معقول بعد و پیوست و در کار ممالک اختلال
 راه یافت و هر طرف فتنه بیدار گشت و کار بجای رسید که اکثر ولایات مضبوط از قبضه
 تصرف بدر رفته ملک و دردی که تنگنا بود و تر و غضبان شایان گردید و آمدن خراج و باج از
 اطراف ممالک متعلق گشت در میان ملک بهرام اسپهبد برادر خوانده سلطان تغلق شاه و برینی
 و در نزد سلطان بستانم این خبر از دولت آباد عرف و دیگر بستان آمد ملک بهرام صفدر
 آراسته آوازه بیکار گردید و بانگ جنگ و ستیگر گشته بقتل رسید سلطان خواست که
 این مملکت را قتل عام نماید به شفاعت شیخ الاسلام شیخ رکن الدین قدس سره
 نجات داد و به دلی مراجعت نمود در مین ایام ولایت میان دو آب از شدت و کثرت
 طلب خراج غیر معمول خراب شد اکثر رعایا فریاد آتش داد و معاشی و امتعه خلاصه گرفته
 بدر رفت سلطان فرمان داد که هر کجا بید گشتند و آن ولایت را به تاراج برند حال غلغله میکنند
 و غارت مینمودند بعد از آن سلطان بسم شکار و درین رفته تمام نواحی را تاراج و مملکتان را
 غارت یکنمید ریخت نمود و سر پائے مردم را بر کنگره پائے قلعه باندخت و با سنجاب طوفان قلع
 رفته و آن دیار را با ولایت موطنه تاراج کرد و عالم مردم قتل و آوار و و به ترست رسید
 آن ولایت مانیز خراب کرده بسمت دلی معاودت نمود تمام مقبالت و دیات که بر سر راه
 بسبب ظلم حال و قحط سال خراب و بد حال دید و پیا دگانی که در راه پائے واکه کی بودند
 همه بر خاسته و آثار احوالی بر طرف شده و بنظر آمد چون بدلی رسید خراب تر و سالکان
 الله و توفیق و در شای صفت میدادنی سوره

سلطان فیروز شاہ باریک

چون سلطان محمد شاہ رحلت نمود پسر او داد و پسرش ارشد بنود که بر تخت چاه شاهی
 جلوس نمایند ارکان دولت و اعیان سلطنت به اتفاق یکدیگر ملک فیروز باریک را که برادر
 زاده سلطان غیاث الدین تغلق شاه بود پسرش رجب سالار ترک تعلقات نمود و رجب
 ولایت داشت چنانچه در هندوستان تا حال مشهور است و اکثر خلایق از مستقدان و متبینه
 در عمر پنجاه سالگی مرگیده و پسرش بر سر پسر فیروز دانی جلوس داد و سلطان فیروز شاه
 خطاب کرده مسکو و خلیج را تاج نمودند مشغولی

خیانت ملکن شاه فیروز بخت به فیروز شاهی در آمد به تخت
 نشاط کو این بخت بر روزگار زمین روزی دولت کاملاً

سلطان بجا سلطان آن نواحی صلح کرده از اسباب دزدی گریه ده اشخاص راه بعض سید
 که احمد ایاز عرفت خواجه جهان که از مقریان سلطان محمد شاه بود از استماع رحلت سلطان
 در دلی بر تخت عثافت جلوس نموده سلطان غیاث الدین محمود خطاب فرود کرده سلطان
 احتمال بر حاققت او کرده فرمان عفو و تقصیرات بنام او صادر کرد و او اولا از اطاعت انحراف
 در دیده آخر الامر زیر کار امرائے آن نواحی با و اتفاق کردند تا دست کشیده خود را لایق پادشاهی
 خلافت ندانسته عرض داشت متضمن عجز و نیاز ارسال نمود چه طبع شیران بیشه بکشتگان کج
 خانه را نباید در اسب فیلان برائے پیشه ضعیف بهمت بخرن زد و چون سلطان در نواحی مانسی
 رسید احمد ایاز مد توابع خود سر بر منہ کرده و دستار در گردن انداخته ملازمت کرد و سلطان
 از رویه التفات قلم عفو بر جرایم جرایم او کشید و بجا گیر لایق سرانند ساز و سر بلند
 گردانید بیست

ببین کسانیکه در برده اند بی دیده و نیکی کرده اند

از انجا بفرخی و فیروزی در دار الملک رسید و نوید عدل و انصاف بجا نیان در واداران
 از خطاب لایق و جایگزین مناسب سر بلند ساخت و شیخ صدر الدین از اولاد شیخ بهاء الدین
 و کربا قدس الله سر و خطاب شیخ الاسلامی داد و به تقرب خویش با داد و درین اشعار
 ابو الفتح خلیفه مصر در رسید سلطان خوشوقتی زیاده از حد نموده باعث انگار و است

داد و نهایت قوا خرج بجای آورده در جلو پای او روان شده در شهر قیام بستند و لوازم شاهی
 و شادمانی نظیر آورده و بر نشیمن درگاه انشاء کردند. مجتاجان و مسکینان و مستحقان بتبیهستان
 دادند و خطبه بنام خلیفه خواندند و منبر نمودند که در طراز پاهای منبر در شرفات ملأ
 نام خلیفه فریاد بعد دو سال دیگر باز منشور نیابت و خلعت خاص و لوازم حضرت
 امیر المومنین بر آید سلطان آمد پیاده به استقبالی رفته منشور بر سر و لوازم بر گردن نهاد
 و در شهر آمد و ایام شرف و مشارق حدیث و منشور خلیفه قدس پیش نهاد و هر حکم که اصدار میکرد
 خلیفه منسوب می ساخت و بیگفت که حضرت امیر المومنین چنین حکم کرده اند مال فروزان
 و برادران پناه و دیگر اشیای بطریق پیشکش بخدمت خلیفه بر آید سال داشت مرتبه
 سیم نیز منشور رسید سلطان مراتب تعظیم و تکریم بجای آورد و چون مخدوم ناز و بعد از بطریق
 سیر بند وستان آمد سلطان تا قنبره پالمه بنگر و به دلی استقبالی کرده و در شهر آورد و مالک
 بنک و یک پرگنه و کرشک سیری و حوضها و باغ نادر انعام مقرر کرد و هرگاه مخدوم ناز
 آمدی سلطان از تخت فرو آمده و چند قدم پیش رفته مخدوم ناز و با پیلوک خود برکت
 جای دادی انقضای بعد از آنکه منشور خلیفه عباسی حاصل کرد و سلطنت به استقبالی داشت مجددا
 در امور مملکت تعین در زیر و ولایت گجرات و دیوگیر و بهر و رنج و سرنال و دیگر
 مالک از سرحد افتند و مناد عظیم بر فراست سلطان در گجرات رفته قریب دو سال از آن
 دیار ترود و تلاش کرده تسکین فتن نمود و وزر از مندا و مندا رسید که در قرائت چگونگی نوشته
 اند اگر چنین فتنه بار و دود پا و شاه را چه باید کرد التماس کرد و ندک تدارک این چنین
 شورش آنست که پسر پادشاه که قابل بوده باشند بجای خود نصب کرده و ترک سلطنت
 باید کرد و الا از عملی که با ملت تضرع چنانیان است احتراز باید نمود سلطان منبر نمود که پسر
 و برادر تدارک که سلطنت بر مردم و ترک سیاست نمیتوانم کرد و با بکلیه تسکین فتنه
 گجرات بطریق تبیه رفته و بناد بعد رسیدن پادشاه که وی آهنگار از افراط مرض غلبه زار و رعیت
 بیات سپرد و غلایق از ظلم او نجات یافت بیست

خرد و مردکان + سد و جانها کند مهر خدایش دنا بنها
 مدت سلطنت بیست و شش سال +

حریان از پی نظر آه آن تشنه رخصت آید از رضوان

در پایان قلعه بهون مکانی است پرستگاه اهل هند در سلسله دوم ترتیبی که در ایام نوروزی در اوایل یا اواسط اسفندار و دریم بعد انقضا کے ایام برسات و آخر شهر یوریا اوایل ماه مهر که هر دو ایام بهار اعتدال میل و بهار مسرت بخش اهل روزگار تواند بود و در پیش اهل ریاضت و مراقبات از باب افاضت و طبقات خلایق و طوافت انام منوث و مذکر صغیر و کبیر از اطراف ممالک راه کیسار طے کرده بقصد زیارت فی آیند و قطع نظر از منود که بت پرستی آئین دین آنهاست گرواگر و مسلمین سافت بعید طے کرده نذر اتم می آرند بحکمت ایزدی مراد است مردم بحصول می انجامد طرقت تراکم بعضی گنگ اند و از نوک زبان خود پریدم پایان دیوار مسجد شبانگاه بر زمین میخا بند و بقدرت آبی روز دیگر زبان آنها درست می شود و گویا کے بهم میرسانند و بعضی سر خود بدست خود قطع میکنند و باز درست می گردانند و ایام مذکوره مجمعی عظیم اجتماع پذیرفته چند گرو به و فرنگ انبوسه از خلایق و از دوام طبقات انام بیرون از حد قیاس میگرد و پرستش گری و نذر اتم گذاری بکاری برند و از نقد و جنس در آن مکان بطریق نذر می رسد و بعد از انبارا و تو و میگرد و در حساب و امان روزگار و گنجینه داران کار گذار و حساب و شمار نمیتوانند آورد و چند روز تماشا شایسته بے بدل و بهنگام بے نظیر و اسطه چشمه نشانی و انبساط و موجب ظهور و نور سرد در نظار گمان می شود و نوعی قاشا بر روی کار می آید که افلاک ما از نظار و ان حسرت می افزاید و کواکب از دیدن آن انجمن شاد کوی و کامرانی آرایند مشظم

همه طرف جیش و همسر سرد	بهر گوشه صحبت بهر جا حضور
سرای جهان انوائی سرود	فرستاده هر دم بشادی و رود
میین دیار و شهر از و نشیب	نماشده همه با جزائین و زیب
جهانی بشادی بد را راسته	در و بوم پر زور و خفاسته
چند کو چاه و چاه با ژانده	بزیور بر خود و دیوار
بائین به بند و بے چا خلق	که هر یک بود در مشک نشاندان

و دان وقت که سلطان براج آنها صلح نموده قصد مراجعت داشت بدین رسانید مذکر و تخته که سلطان سکندر رومی درین مکان رسید صورت خوشایند را درینجا دست کرده

یا مورچانانی قیام در نید و بر جای دریا مشرود و قنایت او دهر نازمانه جدا کرد و تا ده که دوسه
 داخل آن منوره پر گشته جدا گانه مقرر ساخت و بر لب دریائے مستلج و بیا که یک جا می رود
 فیروز پور آباد گردانید و پر گشته طمعه کرد و در خواجه دانی قلعه احداث کرده بحصار فیروزه موسوم
 کرده و هر سه از دریائے چنار هالی سر مورد را آورده بان حصار رسانید و پنچین چند هزار
 دیوایه مذکوره و دیگر دیوایه را آورده تا موجب دفع غلاتی بوده باشد چون نهر سلیمه
 آوردند سلطان بجهت دیدن آن سواری فرمود پنجاه هزار بیلدار بکشدیدن اشتغال داشت
 از میان یک پشته استخوان نیل اگر چه فرسوده بود اما بقنایت سطر و پشت در حد طول استخوان
 دست آدمی سه دره برآمد تحقیق پیوست که در جنگ پانده وان و کوردان این آدم و فیل کشته
 شده بود و دند تا این زمانها استخوانها افتاده است با یکدیگر چون سلطان قصد ملک گیری داشت
 اکثر مالک بزرگ و شیر گرفت و بجانب نگر کوت بواسطه عزیمت بر افراشت مالک مهاباد
 و کوهسار دشوار گذار طے کرده پانان قلعه کانگره نزول کرده مرکز دار کرده گرفت راجه آنجا
 متحصین بوده جنگ تیر و تفنگ در میان آورده چون محاصره بامتداد کشید و کار سے از
 پیش زلفت صلح در میان آمد راجه آنجا بلا دست رسید و پیشکش گذارنیده سلطان او را
 نوازش فرمود و نگر کوت را عهد آباد موسوم گردانید بے شایبه ملک کانگره مکانی است
 خوش آب و هوا و سرزمینی است نشاط بخش دها تمام کرده و صحرایا مال از گونه گونه گلهای
 مطر از نگرانگ میوه طراوت آباد گشتی است بهجت انفراد و قطع بهشت است
 عشرت پیران نظم

چشم به از زمین کانگره دور	که دند ز گیاه عیش و سرور
سرزمینی که خلد از دست نشان	روح قدسی کند در و جولان
صد هزاران گل شگفته درو	فرح بیدار فتنه خفته درو
هر گله گوز گونه از رنگی	بوسه گل رسیده فرستگ
ایبایه روان لبان گلاب	زیر سنگش بطاعت در خوش آب
چون طرب گاه و عرصه جنت	خالی از رنج غصه و محنت
خاک صحرائے آن خیمه بکانت	شده بر فرق خلق مشک افشان
سرودند آن حصار متعین	رنگ افزای صن هر لعین

تهیه نهضت نمود جام حاکم انجا بقوت کثرت آب و پناه دریائے سندھ تے محاربه نمود و
کار از پیش ز رفت بالعز و سلطان این مهم ملتوی گذاشته گجرات رفت و ایام برسات
و دان دیار گذرانیده باز بطرت تهیه رفت جام بعد محاربه بسیار تاب نیاورد و ان خواست
ملازمست نموده پیشکش هر سال قبول کرد و سلطان بعد تخفیر و تسبیح هبات ان دیار مراجعت
برد و بی نمود و به انتظام مہام جهانبا ان اشتغال و در زید مقتضائے نیک ذاتی و حسن
اطلاق نظری خلافت بعدالت کرد و منوال بطر عدل و احسان و قواعد اسن و امانت میان
جهانیان گذاشت از جمله منوال بطر ادا کنه خراج ممالک موافق حاصلات و بقدر قوت مدای
طلب کردی اضافہ و توفیر معاف و اشتی و سخن کسے در حق رعایا گردش نکردی و در انچه کاروی
و مهوری رعیت بودی و اکسب کبی زبیدی بمل آوردی منتظم

شنیدم از بزرگان سخن سخن کرد سلطان را رعیت بهتر از گنج
کزان خرج هر شد و آخر سراید وزیر هر یکسہ دخل نو دایید
و از اخذ محصول مثل گل فروشی و تیل گری و ماهی فروشی و دماق در میان فروشی و نخود
بریاں گری و دکانه و قمارخانه و دایگی و کتوالی و قصایان و طویان و لکانه و دهر و
و تولد پسرو و غیره و در دهن گران و پزاده خشت و شیر و جفرا و دکاه چراسے و کزان
کشی و فروشی و شکران و جویان و سازندہا که روز شادی بجانہ مردم میروند و خرج و فروخت
نشن و ظروف سفالے و کولہ استخوان ہند و ان کہ بگلگی بر بند و غیر ذلک کہ باعث
انار عامہ بریاست اجتناب داشت طبیعت

دل دوستان جمع بهتر از گنج خزینہ تہی بہ کہ مردم پر گنج
و بجهت اشتغال حکومت و ولایات عمال متدین بہ امانت و خدا ترس و کار گذار تہن
کردی و بپنج جہتے و شریعت را خدمت فرمودی و انانجا کہ الناس علی دین ہلکند
گفتہ اند حکام پیر وے احکام سلطان فرخندہ فرجام نموده قواعد عدالت و انصاف
سمول داشتند و احدی را مجال نبود کہ بر ملک علم تواند بود و نظم

خدا ترس را بر رعیت کمال کرد ممالک است و پریشہ کار
خدا را بران ہندہ بخشایش است کہ خلق از وجودش و راسایش است
مرامات و حقان کن از ہر خویش کرد و در خوش دل کند کار پیش

گذاشته بودند که مایل به اهل هند است و این را به اهل تاتار سلطان انبند را از
 اوست بر اجماع استعمار نمود و گذارش گویندگان و پرستیدن صورت فرشاپه خلاف ظاهر
 گشت و از کتب بر اجماع که ابتدای تصنیف آن معلوم نیست تحقیق پیوست که اندکان
 از آثار فریش منسوب و طوابع منسوب است پرستش تشل فرشاپه اهل هند که در صحت
 قدیم اشیا نقل نموده اند چنانچه در دست دار و سلطان بعد میر کاگر و نگر کورت بکان بود که این دانه
 که در کتب کاگر و رسید و مگانه وید از عجایب روزگار و بدایع قدرت افریدگار مجبور
 از تنگ تعبیر یافته از دیوار آینه آن شب و روز نوایر آتش زبان میزند سواست حجره
 از یک دو جاکه دیگر نیز از زمین شعله پدیدار است وید و عقل از تاشاک آن حیران
 و در که خرد و ادراک کماهی آن سرگردان بعضی اهل تعصب گذارش نمودند که درین مکان
 کان گوگرد است که از اثر حرارت آن نوایر بر میخیزد سلطان فرمود تا زمین را شکافتند بر
 از گوگرد یافتند و هر چند آب یا شیدند اصلاً انطفاک آن آتش ندیدند سلطان از
 مشاهده آن حیران ماند و فرمود که اگر کان گوگرد بودی اثر آن ظاهر میشدی و بوی آن بزرگ
 و در بار مالیان رسیدی همانکه از آثار قدرت قادر مطلق است که از آفت آفرینش جهان
 رن آتش افرخته می گردد و قدرت باری که او را احاطه نمیدارد و ادراک مالیان نمیتواند

مثنوی

نه آگاهی از دکان و زبان را	نه همراهی بد و نطق و بیان را
ز درخشش گوشتش جان را با و داشت	ز حرفش دست دل را کوته داشت
لباس فهم بر بالاسی او تنگ	سمنده عقل در سحر او تنگ
ز گفتن بر تر است و از شنیدن	زبان ترین گفتگو باید بریدن

در آن مکان بسیاری از کتب بر اجماع یافتند سلطان طلبه آنکس انطایفه مجبور فریش
 طلب داشت معانی آن را شنید و مخطوطه گردید و فرمود که بعضی آنان کتب را ترجمه فارسی
 کنند تا مضمون بواقعی فیه و خرد چنانچه مولانا سید اعز الدین خالد عالی کتابی در حکمت
 طبعی از ترجمه کتب قدیم در ملک نظم آورده و کتاب فیروز خانی موسوم گردانید و سلطان انا
 بنایت پسند نمود و در ملک آن بسیاری نفوذ از ظواهر فقر و دعامه و جاگیر مرصع کرد و مضمون
 آن کتاب اکثر اوقات مذکور محفل قدسی می شد و سلطان بعد فتح نگر کورت کتاب

پشت تو مانند کمان گشت کوزه
خشب شده پوست بران بجز توزه
سشته اشک چیدان گشت زده
ناوک آه تو بران نیس زده
قد تو لام و لغت آمد عصا
هر دو پے منی وجود تو لا
پا بر دم مار زده دیرست
خلق بغیر او ز نشیدنت
موس سفید از اجل آه و پیام
پشت خم از مرگ رساند سلام

در نزوات سلطان که طاقت حرکت نداشت و قرآن بدنی و جو اس ظاهری هست شده
بود و سخته شاهزاده محمد خان را سلطان ناصر الدین و الدین شاه خطاب داده و دلیل
السلطنت و موقوف اختلاف کرده خزان و اقبال و حشم و خدم و مبع کارخانجات اسباب
چهاربانی حال نموده و خود بر اسم عبادت و طاعت که سفار عاقبت اندیشان فحشه فرجام و
اطوار شک سیرتان فرخنده انجام است اشتغال و وزیر معظم

طاقت او نفرترین پیش
فکرت او مغز تر اندیش
رو به بحراب عبادت کن
کسب سلیمان سعادت کن
رو بیکه ار که فرخنده گیت
ترک و دوی کن که پر آگند گیت
میوه مقصود کی آر و درخت
تا نکند پائے بیک جلایخت

روز جمعه خطبه بنام هر دو پادشاه خوانده و پیوسته همین طور خوانده می شد بعد چند گاه
ملک انفرج الحادب بر استی خان که حاکم گجرات بود بمترصد پائے آزادیت اتفاق
کرده پسکن در خان را که بتاژگی حکومت آن وید تعیین شده بود بقتل رسانید سلطان محمد شاه
چون به انتقام آن پرداخت از نیجست رخنه تمام در امور کلی راه یافت لشکریان سلطان
فیروز شاه از همین حسد برده و محل بر بے حقی و نامردی سلطان محمد شاه نموده مخالفت
و نژیده سلطان محمد شاه با آنها آماده جنگ گردید و در شهر دپے مهنگامه کارزار گرم گشت
چون سلطان فیروز شاه و نیز در جنگ گاه تشریف آورد سلطان محمد شاه تاب مقاومت نیاورد
فرار نمود و بجانب کوه سر مور رفت بریت

دو جوان هرگز بیک پیکر گنجبد
دو نرمان ده بیک کشور گنجبد
القدس سلطان فیروز شاه از محمد شاه خلعت خود رنجیده و اما از او که خویشش برادر و شاهزاده

رعیت پر نیج است سلطان درخت

درخت ملی پسر پاشا از نیج سخت

سیاست را مطلق ترک داد هیچ مسلمانی را آزادند او از کثرت انعامات او از ادرات تالیفات
 قلوب عاویان نموده محتاج سیاست نشده از برکات عدالتش را در ظلم و تعدی بیست گشت هیچ
 آفریده در عهد سلطنت او از ازیافت بیست

لطفتش بکرم چاره هیچ پاره نکند

عدلیش ستم از زمانه او اواره کند

فرزند سلطان و دارشان کسان را که سلطان محمد شاه لایق خان مرحوم بنا حق گشته و قطع اعضا نموده
 بود با تمام و در حقیقه خوش نمود کرده خط ابراسی زنده سلطان مرحوم از انجمله گرفته بهر اکابر و
 اشراف رسانیده و در مقبره سلطان گذاشته تا در قیامت واسطه عدم مواخذه از ان
 عصیان گردد بمقتضای نیکذاتی و نیک نیتی رفیق عورات مسلم و میشود بر عزادات و بتخانه
 منع کرده اساس فسق و فجور و شراب و بنگ و دیگر مناهای مہدم گردانید و به نیت خیر تمام
 عمارات از مساجد و مقابر و مدارس و خانات و دارالشفا و رباط و کوشک و حوض و بلی
 و باغات و منار و چاه و حمام و غیر ذلک افتد که سلاطین پیشین نگردیده بودند تعمیر نمود
 و در بعضی ترماسیج پوشیده اند که فیروز آباد و غیره می شهر و چهل جامع مسجد پنجه و سی مدرسه
 و بیست خانقاه و ولایت رباط و صد نهصد کوشک و صد پنجاه چاه و ده حمام و پنج
 دارالشفا و صد مقبره و دویستار کلان و باغات بیش از ان بادشاه تعمیر یافته و اکثر ان از ان
 تا حال گردیده از سیصد سال متعلق می شود بهر جا است چنانچه بر کوچه متصل دلی علامات
 عمارات و عمودی موسوم بچمان نام که عوام ان من آنرا لایق فیروز شاهی گویند قریب شصت
 از اطلال رسد و در سطح گویا از یک سنگ ساخته اند و پنج ان تا باب رسانیده با شند تا حال
 قائم است و از بس که استحکام تمام دارد مدت مدید و دیگر بر جا خواهد ماند بیست

چیز است حسن محل دین که روزگار نشود

خراب می کنند بارگاه کثرت را

چون سلطان به کبر سن رسید بهار جوانی را خزان پیری به رونق گردانید صنعت شیب
 قاب آمد و تیراجی شهاب مغلوب گشت قاب قامت لبان کمان حلقه بست و
 تیر جوانی به جیت منظم

بهر کمان تر حصا گشت زده

تیر جوانیت بدون شد در شست

شکل کمان راست قدرت شرح ده

تا بکمانت فلک این چله بست

خیال سلطنت در سواد و ادراک دستگیر نموده برادر کشید و رفتنانش را علت تنگی بیدریخ
گردانید همدین اشیا میرصد استی سمانه بنی در زید ملک شاه خوشدل حاکم انجا را برکنار
و حق گشتند و سوار و پیش شاهزاده محمد شاه در نگر کوت فرستاده او را تحریریں آمدن نمودند
چنانچه شاهزاده از نگر کوت براه جالندهر بماند رسید و سکه و خطبه بنام خود کرد و امیر صد
وزر میندان آن فرامی بهیت نمودند و قریب بهشت هزار سوار پیاده جمع کرده و در دلی آوردند
تارییدن بدلی پنجاه هزار سوار جمع گردید چون لشکریان شاهزاده زمینداران را آرموده کار
و کار نگران او باش و عیار بودند و سلیقه جنگ و کارزار نمیدانستند باندک جنگ منبرم
شدند و شاهزاده شکست یافته با دو هزار سوار بولایت میان دواب رفت بار دیگر پنجاه هزار
سوار فراهم آورده با دواب و اعانت حاکم قنوج و کپله آمده مجادله نمودند و اعداوت سببانی
درین مرتبه بر هیبت غرور و بجانب جالیر رفت سلطان اندک وقایع نموده مراجعت
نمود و شاهزاده محمد شاه بابل ملتان و لاهور و دیگر اصهار و بلاد فرامین نوشت که هر جا بنشیند
فیروز شاهی بایند میباشند و اکثر جاق قتل عام و قارت تمام کردند طرفه هرج و مرج بخلائق
رو داد و راهبها مسدود گشت و قاتلها خراب شدند اکثر مایان اداست خراج انحراف
در زید رفتند و مناد با طرافت ممالک بر خلافت بالضرور سلطان بقصد استیصال شاهزاده
و دفع شورش و مناد بجانب جالیر روان گردید شاهزاده از انجا براه دیگر در دلی آمده
و شاهزاده همایون خان بن شاهزاده محمد شاه از سمانه و سنام لشکر فراهم آورده بقصد دلی
برآمده باز در جالیر رفت بعد جنگ و کارزار تحریک ملایان فیروز شاهی باند از جالیر در دلی
آمد در غیرت سلطان بے دست و پا گشته تاب جنگ نیاورد و از دلی براه بطرف
کوتمه میوات رفت و در شش فرمان ردائی او منقطع گردید مدت سلطنت یک سال و
شش ماه ۴

سلطان محمد شاه بن فیروز شاه

چون بمرحوب طلب ملایان فیروز شاهی از جالیر روانه گشت پیش از آنکه در دلی صد
امراست عظام شاهزاده خانم نان پسر میاگی سلطان را در دلی بر فیض سوار کرده چتر بر
سر او کشیدند پس از چند روز سلطان بدولت و اقبال در دلی نزول اقبال نمود و بیست

تعلق شاه بن شاهزاده فتح خان نمیره خود را که پدر او در حیات سلطان و ولایت حیات سپرد
 بود ولی عهد کرد و سلطنت برداشت و در ابتدای اوقات در عمر خود سال بزرگ بلخی بر حجت
 حق پیوست و نام نیک خود را در عالیاں گذاشت پسیت
 بر د آخر و نیک نامی بسود خجسته زندگانی که نامش نبرد
 از لفظ و قات فیسه و ز شاه تاریخ بری آید با اینست تیمور گورکان هم عصر بود مدت
 سلطنت بیست سال

سلطان تعلق شاه بن شاهزاده فتح خان بن سلطان فیروز شاه

بعد ولایت جد بزرگوار در ششده در قصر فیروز آباد بر سر بر فرمان رومی سلگن گشت
 و بر سر شاهزاده محمد شاه که در کوه سر مور بود لشکر گران تعیین نمود و شاهزاده تاب نیاد و روان
 سر مور بر آمده بطرف مکرکوت رفت و لشکر سلطان از تعاقبش دست باز کشید و مراجعت
 نمود و سلطان از بیکه نوجوان بود و آرموده کار با عرواسی بعضی امرا که شاهزاده ابو بکر
 خلعت برادر حسیقی خود را مقید گردانیده شروع بعیش و عشرت و لذات جوانی نمود
 و کار سلطنت مهمل گذاشت و اعتناست کمال میگذاشتند درین صورت ملک رکن الدین
 و دیگر امرا که با عرواسی شاهزاده ابو بکر برافراشته اش که مجبوس بود و خروج نموده ملک
 مبارک بگیرا که وزیر مدار السلطنه بود بر دروازه و در قحانه کشتند سلطان ازین سانحه
 واقف شده از دروازه دیگر بدر رفت امرا تعاقب کرده سلطان را مع فاجعینان که از جمله
 مصاحبان بود دست آورده و قتل رسانیدند و سر ایشان را بر پهلان دروازه آویختند
 و شاهزاده ابو بکر را از قید برادرده و سلطنت برداشتند ازین وادی شورشی که در دلی
 روروده بود زیاده از یک روز نگشاید و فتنه فرو نشست و آخرت بظهور رسید مدت
 سلطنت او پنجاه و سه روز

سلطان ابو بکر بادشاه بن ظفر خان بن شاهزاده فتح خان بن سلطان فیروز شاه

به اتفاق اعیان دولت در ششده بر تخت خلافت جلوس نمود و بعد چند روز چون سلطان
 ظاهر گشت که ملک رکن الدین جنیدی وزیر که از قتل سلطان عیاش الدین تعلق ویر شده بود

سلطان ناصرالدین محمود شاه بن سلطان محمد شاه

برادر خود و سلطان علاء الدین سکندر شاه بعد رحلت برادر تخت نشین فرمان روای گشت
 و در آنکه سکه و خطبه بنام خود نموده و واجب و جاگیر سپاه بدستور سابق بحال داشت
 و خواجه سرور عرف خواجه جهان را که سلطان محمد شاه او را سلطان الشرق خطاب داده
 و ولایت جوینور را بجاگیرش مقرر کرده بود از قنوج تا بهار خمیس جاگیر سابق نموده او
 استیلا یافته زمینداران آن دیار را مطیع و متقاد گردانیده سکه و خطبه بنام خود کرد
 بهرین سال لشکرگران به دفع مشیخی که بهرگز لاہور را متصرف شده بود در خصمت گشت
 و ششما دوازده کر و بست لاہور بمبار به عظیم نموده شکست خورده در کوه جہون رفت و از خواجی
 لاہور دفع شد و گردید درین ایام سلطان بجانب گوانیار حرکت کرد و مقرب خان و ملو خان
 که از امر اسے کجبار بودند و دہلی نواسے مخالفت برافراشته سلطان باستان انجیر
 مراجعت نموده و در دہالی شهر رسید و محاصره نمود تا ماه جنگ در میان ماند و حصار
 دہلی بقتضی سلطان و از جماعت باغی نصرت شاه بین فیروز خان بن سلطان فیروز شاه را از میرات
 طلب ارشاد شد و فیروز آباد بدست تخت نشانید و فضل الله مخی عرف ملو خان که سر حلقہ اہل
 بنی بود بجناب اقبال خان مخاطب گشت و در میان دہلی و فیروز آباد جنگ میشد و مساوات
 میگذاشت پر گنات میان و دواب و پانی پست و سون پست و مہر و درہنگ تا بہت کرد
 شہر و تصرف نصرت شاه بود و غیر از حصار دہلی و خزانہ اعلیٰ سلطان مانند امراد ملوک
 این ہر دو بادشاہ ہر یک ولایتی را متصرف شدہ دم استقلال میزدند و بطور خودملک
 و فرمان روان بودند مدتی کار و بار ممالک پراگندہ و ایتز بود و مصیوع
 پریشان شود کار ملک اندر دشاہ

اقبال خان چند مرتب نصرت شاه انکبار اداوات خود نموده بر مرزا شیخ قطب الدین
 بختیار کاکی قدس سرہ کلام نمید و در میان آورده از طرفین عقد موافقت بستند
 و در سیر اقبال خان از دوسے کر و خدر خواست کہ نصرت شاه را دستگیر نماید نصرت شاه
 با ضرور از حصار برآمد و با معد و دوسے پیشش تمام خان وزیر دہ پانی بہت رسانید
 و فیروز آباد در تصرف اقبال خان درآمد و او غالب آمد و مقرب خان ملا کہ ہم چشم او بود

بفرخی وسعادت در آن دیار باد بدان صفت که بریت اشرف است
در سده مرتبه ثانی بر تخت جهان بینی جلوس نموده مسکه و خطبه بتقدیم بنام خود نمود و در
اندک مدت غلامان فیروز شاهی که پادشاه بودند از سلطان رشید پیش سلطان ابوبکر
شاه در کتبه میوات رفتند سلطان محمد شاه نظر بر بیوفائی که در خروید انجمنه داشته
عمر کرد که از غلامان فیروز شاهی هر کس که در دلی بوده باشد بدرود دهم روز مهلت است
والا کفین خواهد رسید هر که بدر رفت سلامت ماند و هر کس که نتوانست رفت تبس
رسید و مشهور است بعضی مردم می گفتند که ما اسیل ایم سلطان فرمود که هر که از شما
که بگردد دست بگوید اسیل است چون تلفظ نمی توانستند او را گردن بان پورب و بنقل
میگفتند و میخواستند کشته میشدند بدین تقریب اکثر مردم که اسیل بودند و زبان پورب
داشتند تا حق کشته میشدند شاهزاده همایون خان پسر سلطان از سامانه آمد و برخصت
سلطان بالشکر گزاران بر سر سلطان ابوبکر شاه رفت و در نزدیکی کتبه میوات محاربه داد
با یک جنگ و جهل سلطان ابوبکر شاه بقیه داده و در قلع میرنده محسوس گردید و
همانجا برگ طبعی و گذشته بعد از چندگاه سلطان از دلی برآمده بجانب قنوق
و در آنجا کشید و سرکشان آن دیار را مالش داده بجایسر رسید و در آنجا قلعه
به استو کام تمام احداث نموده بجهت آباد نمودن سوم گردانیده به دلی رسید و در سده
شاهزاده همایون خان را بر سر شینی که بکهر که لاجورد را متصرف شده بود با بسیاری امار
تعیین کرد و در آنکس راه خبر رسید که سلطان برگ طبعی و گذشته مدت سلطنت
او شش سال و هشت ماه و

سلطان علاء الدین سکنده شاه سنه یلیون بن سلطان محمد شاه

بعد از استقامت خبر حلت پدر و الا تقدیر عزیمت فرستاد لاجورد کرد و هم شینی که بکهر موقوف
داشتند از راه برگشته به دلی رسید و سریر سلطنت خلافت گشت و به اندک مدت
دلیل طبعی و دویست حیات سپهر و مدت سلطنت او یک ماه و شانزده روز و

قتل ریگ های بیابان شمرده و لشکر شاه نتوان شمرده
 القصد بعد قطع مراحل و دلی زول اجمال فرمودند و در راه هر گز یا فسنده تیغ کشیدند
 و بیای را دستگیر نمودند حتی کتک میدن دلی قریب پنجاه هزار کس اسیر شده بودند چون
 اقبال خان از شهر برآمده بواسطه جنگ آماده گشت بر چهره اسیران بنشاشت ظاهر
 شد درین وقت بعضی رسید که اسیرانی که در لشکر خضر فرستند فتح اقبال خان استعلا
 نموده خوشحالی میکنند شعله غضب و قهر پادشاهی زبانه و صلاح دو تو را ان انهدا یکبار
 بقتل رسانیدند و مقتضی را زنده نگذاشتند و جوی خون روان گردید با یکبار اقبال خان
 از شهر برآمده و حرکت المذبحی کرده در حلقه اول گریخته بشهر درآمد غازیان شهادت کیش
 نقاب نموده خلق کثیر را گشتند اکثر فیلمان و اموال اقبال خان بدست بهادران لشکر
 منصور افتاد چون اقبال خان صورت احوال بدینوال دید تاب مقاومت نیاورده
 بوقت شب ترک عیال و اهلقال نموده بدر رفت و در قصبه برن رسیده اقامت
 در نزد سلطان ناصر الدین محمود شاه که برائت سلطنت بخش نموده بود مضطرب قلبی
 از نزد مکان خود راه گجرات پیش گرفت بیست

بی هر جا شود مهر آشکارا سوارا جز نمان بودن چه یارا
 روز دیگر حضرت صاحبقران شهر را مان داده بمی از ملازمان سرکار را بجهت تحصیل
 مال امانی تلقین فرمود و بعضی مردم شهر از سخت گیری تحصیلداران در مقام نادانکار آمده
 چندی از مردم سرکار را گشتند اسمعیل باعث التهاب نایره قهر و غضب پادشاهی
 گردید حکم و الا به قتل و اسیر اهل شهر رسیده در پیوسته دران روز بسیاری از خلایق اسیر
 شدند و اکثری بقتل رسیدند و دلی انچنان غراب شد که گویا ساکنان آن بمصر اصلا
 نماند بودند و نوحه تاراج و غارت گشت که هرگز چیزه از مسبابه اشیائے
 احدی نماند و پنطی بند و قید گردید که هر شکیه را صد و پنجاه کس از مردوزن و
 پیر و کودک اسیر و دستگیر شدند اولی کس را بست تقریر ده بدست آمده بود و پانزده
 روز غارت قهریب در میان آمد

دران شهر شد برپای تنگ جا
 سر اسیر شده لشکر آنها بسته

ز بس غارت آنچه و چار یا
 ز بسیاری هر روز و خاسته

بدواخت چه بشیر و همیشه است چرا که برافراخ فیثود و باز در پادشاهت و آج را پیدای سن
 نگرد و بعد رسیدن به دلی قریب بر سر اقبال خان که در برین بود نشین کرد و اقبال خان شهنشاه آورده آن قریب
 را خلعت داده و بنور و قوت کمال رو به دلی آورد و سلطان نصرت شاه تاب نیاورد و فرزند آقا و رانگشاه
 باز بجانب میوات رفت و دلی و فرزند آقا و بنصرت اقبال خان در اندک ولایت میان دو آب کمال عالی
 شهر بنو شمشیر متصرف گشت و سایر بلاد و هند و تصرف امر انداخت و چنانچه ولایت گجرات در تصرف مظلوم
 ظفر خان و تمار خان پسرش بود و لاهور و لکمان و دیپالپور تا نواحی سند را خضر خان و مهبوب و کاسه و مکران
 پسر ملک زاده فیروز قنوج داده و دلو و سندیل و بهراچ و بهار و جویندر را سلطان الشرق عرف خواجه
 همان و بلا و دالوره و لا و دقان و سلیمان و سیاه شمس الدین اودهی متصرف بودند هر کدام دم استقلال
 میزدند و اطاعت یکدیگر میکردند در سلسله سلطان ناصر الدین محمد شاه که از خوف حضرت صاحبقران
 گجرات رفته بودند از جمیع و انبست به دلی آمد اقبال خان استقلال نموده در قصرهایون جهان پناه
 فرو آورد و اما چون عثمان اختیار بدست اقبال خان بود با سلطان اتفاق می بود و دوستی که بر سلطان
 ابراهیم پسر خوانده سلطان الشرق بجانب آورده لشکر کشید سلطان ناصر الدین محمد شاه را همراه خود
 بدو حاکم بر سلطان ابراهیم شهنشاهت تسلط کرد و جویندر را فتح نموده روانه دارالملک ایل گردید و در آن
 وقت سلطان ناصر الدین محمد شاه که فی الحقیقت در قید اقبال خان بود فرصت یافته به بهار لشکر
 برآمده نزد سلطان ابراهیم رفت که با داد و دافانته او شاید کاسه تواند ساخت و او را بیعاریت کند
 ملک در اسم جهان داری هم شیر و اخلاص سلطان ناصر الدین محمد شاه از نزد او بایوس شده و قنوج
 آمده شاهزاده پسر دلی را که از طرف سلطان ابراهیم در انجا بود خلعت داده و قنوج را متصرف شد
 علم سردی از ارادت اقبال خان از استماع این خبر بر سر سلطان ناصر الدین رفت چون قنوج استقام
 داشت نشناخت دست برد یافت از انجا عاودت نموده با اتفاق پیرام خان حاکم سمانه
 که از غلامان فیروز شاهی بود و دست هزار سوار موجود داشت بر سر خضر خان بجانب دیپال پور
 لشکر کشید و بهر سیدان و تلمو ندی چهاره ماسه داد و داسه کمال الدین بنین و سیدان
 چهاره را که براسه ملاقات آمده بودند قید کرده و بطایعت اکیل پیرام خان را بنشیند و گزید
 بقابل خضر خان روانه شد خضر خان نیز لشکر فراهم آورده بنزیمت محاربه از دیپالپور برآمده
 و طرین را با بهر گز کار زار و داد و دافانته که اقبال خان را نجات و اقبال پشت داده بود

بگشتند یا زنده کردند سیر زن و بچه شان انچه برآورد
 بغارت ببروند چیز که بود زنش و ترشان برآورد و دود
 بتاراج بر دزد بسیار چیز با بچه گرفت بے برود و نیز

حضرت صاحبقران بعد فتح دہلی و عمارت سلطانی نزول اجلال فرموده بارعام دادند
 حسب انکمل الاطی خطیب خوش امکان بر سر منبر خطبه بنام نامی خواند و درجه و راسم و نانی و راسم
 سامی از سکه تیموری سعادت پذیر شد بیست

چون سکه بنام شاه آراسته شد در چشم ستاره قدره کاسته شد

تا دو ماه دہلی پس رکوع صاحبقران خراب مطلق بماند و ساکنان آن مصر که با طراف رفته بودند
 آمد و آباد شدند با بکله حضرت صاحبقران بعد تاراج دہلی کوچ کرد و بطرف سیرتہ رفتند و آن دیار
 و تاخته مرو و زن و فرزندان آن نواحی اسیر و قتل نمودند و از آنجا برودار گنگ نزول اجلال فرمود
 این برودار گنگ مکانی است که دریا کے گنگ از کوه سواک و از آنجا برمی آید و اہل ہندوان
 مکان نامزد گ و انشتہ و اوان مہر و بقصد غسل آمدہ از حمام میکنند و در آن مکان موسے سر
 و ریش تراشیدہ از آئین دین و استخوان مردگان درون گنگ انداختن کجاست گاری فروختگان
 می پذیرند و بعضی اوقات در آنجا بحیثیت عظیم پیش و اتفاق در آن زمان کہ حضرت صاحبقران در ہمدان
 نزول اجلال فرمودند در آن مکان از حمام عظیم بود و مکمل و الا برائے قتل عام بعد در پیوست اکثر
 طاعت تیغ قازان منصور شدند بقید زہیم سیف گر گیتہ و اہل کوه گشتہ آن حضرت از آنجا کوچ فرمود و راه
 و امن کوہ سواک در جہون رسیدند راجہ جہون را دستگیر نمودہ بدین اسلام درآورد و در اندام و در آنجا
 بہست جہاد کردند در آن نواحی خضرخان و دیگر امر لے ہندوستان آمد و ملازمت نمودند خضرخان کہ
 نیک مرد و سید زادہ بود و ہمہ را قید نمودند خضرخان را از روس غایت نوازش یالت لایہ و دستان دیال
 مرگست فرمودند و بر زبان وی ترجمان گذشت کہ من سلطنت ہندوستان بخضرخان بخشیدیم چون موسم
 بہشتان در رسید شدت حرارت و وحدت آفتاب بین و آسمان را مانند کوزه آہنگران آتشناک کرد و ایندہ
 شکران حضرت صاحبقران کہ در پذیر ماک سر و سیر نمودند از حرارت ہند عاجز شدہ تاب گرمانی آورد
 بالضرہ حضرت صاحبقران از حد و ہندوستان کوچ فرمودہ از راه کابل متوجہ دارالمملکت سرخند شد
 بعد از آن کہ حضرت صاحبقران از حد و ہندوستان بدر رفتند حضرت شاہ سلطان کہ تائبہ مات کہ
 منصورہ نیامدہ بجانب میدات گرغینہ رفته بود بحیثیت فراہم آوردہ باز دہلی آمدہ با سیر جہانجانی

ایات عالی حضرت خضر خاں بن ملک سلیمان پسر خوانده ملک

مروان از امرای کبار فیروز شاهی

چون ناصر الدین محمود شاه رحلت نمود امرای پدیدگیر اتفاق نموده دولت خان را که از امرای کبار بود به سلطنت برداشتند بیعت کردند خضر خان از استماع این خبر لشکر فراوان بهر ساینده از پنج پورتان لشکر که دارالایالت او بود روانه شده بدین آمده محاصره کرد تا چهار ماه محاصره در میان بود اگر چه دولت خان مراسم قلعه داری و محاصره بجا آورد و اما از نیجست که امر از او برگشته نتوانست زیاده ازین تاب آورد چون سلطنت نصیب خضر خان از ازل مقرر بود و دولت خان صورت حال بدین تنوال معاینه نموده بالضرورت آمده ملازمست کرد خضر خان او را قید نموده در حصار فیروزه فرستاد و همتا را روح او از حصار بدن بدر رفت با بکله خضر خان مظهر منصور گشته داخل قلعه دینی گردید در شش ماهات جهان بینی بعبه خود گرفت از آنجا که حضرت صاحب قرآن بنگام نزول هند وستان او را سرفراز فرموده بشاد سلطنت با و داده بودند از نیجست خضر خان پیش آمد و و کشایش کار و عروج بر معاصج دولت و حکومت از برکات تو جهات حضرت صاحب قرآن میداشتند در نیصورت مکه و خطبه بنام شاه رخ مرزا خلف حضرت صاحب قرآن فاتح گردانید و مراسم دفن داری بجهت رسانید بیعت

و داور و قاپاش بیعت مقدم که بے سکه مانع نباشد و درم
آخر کار سکه و خطبه بنام خود کرده بر اکثر ملایک تصرف نموده حکومت با استقلال کرد و بیعت
امرای مطیع و متقا و خود گردانید و جمعی که در قراست نزول حضرت صاحب قرآن بے
خانان شده بودند در ایام حکومت او آمده ابا گشتند و مرقه احوال شده و طاعت نمود و عروج
سلطنت و بقای عمر و حیات او میکردند و بکار پیشه اشتغال داشتند این خضر خان میبایست
چون صادق القریل پسندیده الطوار صاحب دانش و پاکیزه طبیعت و فرخنده اخلاق و
معبود صفات و اولاد بیست و هفت فرخ حوصله بود شجاعت جلی و سخاوت فطری و عدالت
لیبی داشت مدترقیه احوال و اصلاح و بکار کوشش بیغی نمود بزرگی مال بسیل هر بزرگی
حب و نسب او بود با وجود استقامت و سلطنت و کسباب ملک گیری و ملک داری

در اندک نزد خود دستگیر شده بقتل رسید و نتیجه حرام نکی و عهد شکنی عاید حال او
گشت **بیت**

بنقص عهد دلیری کمن که چرخ فلک نتیجه حملت زود در کنار نهند

چون خبر گشته شدن اقبال خان در دلی رسید دولت خان و اختیار خان لودی و دیگر
امرا که در دلی بودند سلطان ناصر الدین محمود شاه را از قنوج طلبید گشته و در دلی آمد
مستقیم بجهت بد بر خلافت نشاندند و دولت خان بالشکر فراوان بر سر پیرم خان
که بعد بهرام خان و سامانه دم استقلال میز آمده شمع نمود بدین اثنا که خضر خان از ملتان
بالشکر گران و سامانه دهنه رسید دولت خان تاب مقاومت نیاورد و پیش سلطان
در دلی رفت سلطان بے انکه فکر خضر خان نماید و از آن طرف جمعیت حاصل کند بر سر
سلطان ابراهیم بجان شب مشرق رفت و بے نیل مقصود معاودت نمود و سلطان ابراهیم
تا دلی مقابله کرده بکمان خود رفت بعد از آن سلطان ناصر الدین محمود شاه در پرتو
آن را از مرزها گماشته سلطان ابراهیم شاه مستخلص نموده و از آنجا در سبیل رسید
آن را نیز از کمان خان افغان بتصرف خود در آورده و اسد خان لودی را و از آنجا
گذراشت بعد از آن در حصار فیروزه آمده بر قوام خان گماشته خضر خان شمع نمود
بدلی مراجعت کرده و خضر خان سد مرتبه از ملتان لشکر فراهم آورده بر سر دلی
آمده با سلطان ناصر الدین محاربه کرده برگشته رفت چون بدین ایام ولایت ملوک
شده بود بهر طرف و خدای امرا دم استقلال میزدند غیر از ریتنگ و بعضی کمال
دیگر ولایت میان و اب در تصرف سلطان نبود و در بے برسم شکار بجان کتیل
رفته بدار السلطنت مراجعت کرده در راه بیماری صلب رو داد و اندک ایام بهمان بیماری
در گذشت مدت سلطنت که غیر از نام نبود و بیست سال و دو ماه از ابتدا که سلطان
غیاث الدین تغلق شاه عرف قازی الملک تا سلطان ناصر الدین محمود شاه هشت تن
مدت نزد و شش سال و دو ماه و یازده روز جهانپانی نمودند از تبار سلسله سلطنت نسل
ترکان که فرزندان و غوثیشان و غلامان سلطان شهاب الدین غوری بودند بیست و چهار تن
و دوه سی و سه سال بهاناری و ملک رانی کردند آخر شد

سوائے ولایت مقبوضه چدرکلا نور و جالندهر تصرف شد چون سلطان بر ولایت میوات و پیلان
 و درایت چند وار و دیگر مالک لشکر کشیده بود از استماع خبر تسلط جسر تبه که برادرش ان
 مالک در علی مراجعت نموده لشکر عظیم بر سر جسر تبه تعیین کرد و در توحی جالندهر جنگ بسیار
 آمد جسر تبه شکست یافته بسکن خویش که به کبر بوده باشند رفت چون سلطان بر خلاف قاعده
 لشکر خان داد بر گوار خویش از اطاعت شایرغ مرزا خلف حضرت صاحب قرآن التحریر
 داشت ازین جهت شیخ علی که از جانب شایرغ مرزا حکومت کابل داشت بموجب امر
 میرزا به پهنه وستان می یافت در سکنه شیخ علی بموجب طلب ملک فولاد که یکی از اعیان
 سلطان بوده و از اطاعت انحراف می ورزیده و پهنه داده دست تاخت و تاراج بر کشاد و
 در توحی جالندهر رسید و مال و امتعه خلایق به بنیت بگرفت و بسیاری را اسیر کرده در
 لاهور آورد و از اینجا به تنواره و بعد ان در خطه و رفته از اب راوی گذشت و تاب جمل پگنات
 را خوب ساخت و متوجه بلتان گردید و ملک شد نووی عمر سلطان بیلول بودی که حاکم دیپالپور بود
 شیخ علی جنگ کرده شهادت یافت سلطان از استماع این خبر لشکر گران از علی تعیین کرده و
 نواحی بلتان عمار به رود و شیخ علی شکست خورده در تنواره رفت و از اینجا نیز جنگ شد باز
 شکست شیخ علی اتی و اسباب و اموال او بتاراج رفت و با معده وی از سر که براده و کابل
 نهاد و نیز سلطان را با سلطان جو شنگ خدیو مار و براتب جنگ رود و او را غنیمت و غنیمت
 دین ایام جسر تبه که بر قوت بهر ساینده از اب جمل و چناب راوی دیپالپور گذشت تا جالندهر
 رسید ملک اسکند که از جانب سلطان بر سر او تعیین شده بود در اندک محال شکست یافته
 حرکتی رگشت جسر تبه یافته از جالندهر لاهور آمده محاصره نمود و بعد بنی انکشی می بارانده بل
 آمده حوالی لاهور و بلتان تاخت و تا بهر نزد تسلط نموده رگشت و از ان غنائی و مال بر دم
 و متعلقان انرا در راه یافت سلطان از استماع این حوادث بطرف لاهور و قتل و غنیمت
 و ملک سر در ویر خود را مقدمه لشکر ساخت چون ملک سرور ایپالپور رسید جسر تبه که کبر
 از خبر عماره بود گذشت بسکن خویش شتافت و ملک سکندر را که در جنگ جالندهر و تنواره
 شده بود همراه برد و باز و امر تبه از کوه بر آمده و جالندهر و بجوده و کوتهی رسید و فتنه و فساد
 نمود و در غنیمت و قوت او را ده رگشت در سقوت شیخ علی از ان کابل آمده ولایت کن بهایه تاج

اسم سلطان به خود اخلاق نکر و برای امتی خود را مخاطب کرده بابل طبعی در گذشت بمیت
ذات پاکش که بود خضر شعله بگرامات رفت بر سر کار

ایام سلطنت او هفت سال و سه ماه

سلطان مبارک شاه بن رایات علی خضر خان

بعد رحلت پدر و الا قدر و در سلطنت بر تخت خلافت جلوس نمود و سه خطبه بنام خود که دایره
عظام و وزرائی گرام مراسم تنیست و مبارکبادی بتقدیم رسانیدند هر یک را مواجب و
پاگیر بدستور سابق بحال داشت بعضی را بقدر حالت اصناف هر مرتبت کرد چون شیشا که بکر
از دوش قتل و استیلا سلطان شاه علی مرزبان کشمیر را که بر تخت نشست فرزندان آورده بود
و تنگینوده مال و اسباب بسیار بهر سانیده قوت و کمند پیدا کرد و بر دوزخ و کثرت بمیت
و فراوانی لشکر و خیرگی آنکه حاکم کشمیر در قید اذن و بجزارت و ویرانی ارا دم تمام دوش نمود و از اب
ستج گزیده شده نموده رای کمال الدین بیک را عادت کرده از رویان تار و پر متصرف گشت از انجا
در سیر آمد و از سلطان مشه نودی حاکم انجا جنگ نمود و سلطان باستمع این خبر از دوشی برآمد
و رویان رسید شیشا که بکر از اب گزیده شده مقابل سلطان بر لب دریا لشکر و ساخت تا چهل
جنگ و میان آمد آخر الامر شیشا تاب نیارده و گریخت و سلطان تا اب چنانب نقاب نژدیهایی
را از سوار و پیاده و لشکر رسانیده راجه بهیم زمیندار چون بملازمت سلطان رسید و مر سیر بیکر خدی
بتقدیم رسانیده و لشکر بر سر بیکر بکن شیشا برده و خراب گردانید سلطان از انجا معاودت کرده و
لاهور نژدلی اجمال فرموده و مان مصر جامع طرح اقامت انگشت و کسانی که از دست قاطلی
شیشا خراب و ویران شده بودند به لاس و استمال آباد ساخت و در آبادی ان مصر توجه پیاشته
حکم ترسیم و تعمیر قلعه فرمود و از انجا بدلی مراجعت کرد و شیشا فرصت یافته بار دیگر در لاهور آمده و حاضر
نمود چون کاپیش زلفت از انجا بجا فر رسید و متصرف گشت و از انجا معاودت شد و راجه بهیم
جمودال که رای کنگ حاکم لاهور برآمده بود و او بکینت و بعد محاربه داخل کوه گردید و با نرسان
راجه بهیم و شیشا که از نرسانت و داد و بارادت ای راجه مسطور در جنگ گاه گشته شده شیشا
مال فراوان درست آورده قوت و کمند بهر سانیده و لاهور و سیالپور تا خست و ان ولایت
را و تصرف فرمود و بعد چن کوه و ولایت حیات سپرد و بعد او ملک جیست قید پسرش منتقل گردید
در خضر شعله دوش و در خضر شعله دوش و در خضر شعله دوش و در خضر شعله دوش

روزی شمشیر با علم کرده بر سر ایروند سلطان بجزارت و ولیری تمام آمد و جنگ سخت گردید چون اصل
 ملک سرور رسید و برودان معرکه گشته شد و رفیقانش نیز قتل و اسیر شدند و سلطان انتقام
 خون پدر گرفت و در شش سلطان بلبان رسید و فرات مشایخ را اطراف نموده غری بر سر جسته
 که کبر تعیین کرده به بی رحمت کرد و درین ایام جماعت لشکاه در بستان بنی در زید و لواسه سروری بر
 افزاشت و نیز سلطان محمود والی مالوه با غولای میواتیان بر سر و بی آمد سلطان پسر خود را مصداک
 بیلول لودی بکنک او فرستاد و پسر سلطان بود جب اخلاص پدر صلح و میان او و سلطان خود
 بلکه غرضش مراجعت نمود و این صلح با عهد زبونی و بدستش سلطان گردید بیست
 بجای که چه خواه خوبی بود قراضه نمودن زبونی بود

ملک بیلول بقتضای شجاعت و مردانگی که در نهاد او یکن بود این صلح پسندیده و مقاب
 سلطان محمود کرده اسباب و پرتال او بقامت آمد و سلطان را این جزارت و جسارت ملک
 بیلول پسند آمد و او را از دوسه نوازش و مهریانی فرزند خواند و خطاب غاشقی سرشته از فرموده
 ولایت لاهور و ویا پور با و از دانی داشت و برائے دفع شورش جسرته که کبر تعیین نمود جسرته
 بالک بیلول صلح نموده بنزید سلطنت و بی شری و از نظر بر زبونی سلطان و اتفاق جسرته
 از زمین و در ملک بیلول را بر او ای و شاهای و سر افتاد در مقام قراجه و درون لشکر گردید از
 اطاعت و جوانب افتاد و را طبعید و نگاه داشت و اندک دست بسپاری از افغانان بر و گرد آمدند
 از دوسه تسلط بعضی پدگنات سوائے جاگیر خود تصرف گشت و باندک سبب ظاهری با
 سلطان مخالفت و در زید و کمال شوکت و کمند بر سر و بی آمد و تے ماعره نموده بسبب نیل
 مقصود برگشت و کار سلطان روز بروز زبونی و مستی پذیرفت و کار بجای رسید که امر ایاتی کرد
 بست که ای از سلطنت بودند سر از طاعت چیده و م استقلال زد و در اطراف ملک
 استقلال گردید و تحصیل منافع خلی افتاد و بالاخر سلطان با بیل طبعی و در گذشت مدت سلطنت
 یازده سال و یک ماه و چند روز

سلطان علاء الدین بن محمد شاه بن سلطان مبارک شاه بن ربابت اعلیٰ حضرت
 در شش بهجت خلافت بیلوس نمود ملک بیلول مخاطب بنانمان و دیگر ارکان
 دولت بیعت کردند و در اندک مدت از وضع و اطوار سلطان ظاهر گشت که از چه به هم

کرده خلائق کثیر اسیر نموده پلاهور رسیده قلعه را تصرف گشت و دوازده هزار سوار آنگاه
برای محافظت گذاشته تبخیر و پیاپی در رفتن نمود سلطان از استماع این خبر از بی بخت
آمد و مستعد جنگ گردید شیخ علی تاب نیاورده بجانب کابل روانه گشت و سلطان از پیشه در پستی
راوی گذشته قلعه شورما که برادرزاده شیخ علی در تصرف داشت محاصره کرد و تاب نیاورده و خارج
شد و دختر خود را به پسر سلطان داده صلح نمود و سلطان از بهم شور و پلاهور روانه خراسان
نموده بدین مراجعت کرد چون ملک سرور در بر وقت محاربه و مجاورت با شیخ علی چندان تردد
نکرد و کم پائے نمود لهذا ملک کمال الدین را در امور وزارت شریک نمودند و پائے ملک سرور در
تسزل ورتبه کمال الدین روز بروز زیاد می شد بزرگان فرموده اند منظم

نه یک کس تواند که سازد و کار که آن را پسندند او ملک بپوش

و کس را مغرایی یک کار نیز که دیگر بشکرت نیاید بپوش

ملک سرور از ده شده با اتفاق بعضی امر که با سلطان مخالفت و با او موافق بود و مقابله یافته سلطان
در وقتی که مسجد جامع مبارک آباد پائے نگذرانده بود و قتل رسانیده دست سلطنت او سیزده سال
و شانزده روز

سلطان محمد شاه بن سلطان مبارک شاه بن ریات علی خضر خان

این خلعت شانزده فرید بن ریات علی خضر خان است چون سلطان مبارک شاه فرزند
نداشت او را بغیر نندی خویش پرورش نموده بود و در ششده مبارک آباد برادر ملک فرمانروای
پهلوس نموده و ملک و خلب هنام خود کرد و ملک سرور اگر چه بظاهر بیعت نمود اما اسباب سلطنت
و خزان و سلع خانه و قورخانه و منل خانه و دیگر کار خانه را در تصرف او بود و خطاب خانجانی
داشت در نیوقت تسلط پیدا کرده بعضی از امر پائے مبارک شاه را بقتل رسانید و بعضی را
و قید نگه داشت و اکثر گناات در تصرف و داورده گمان را تحصیل را واجب نمیکرد و از عیال
او امر استوار آمده نزدیک ملک کمال الدین که کمال الملک خطاب یافته از امر پائے بزرگ
در امور وزارت شریک بود و اظهار فکرم نمودند و با امر پائے اتفاق کرده بر سر ملک سرور آمده
آویزش رود و ملک سرور در قلعه بی تحسین اگر دیده تا سه ماه محاربه نموده خود را محفوظ داشت

صام خان شهر را تصرف گشت و در حرم سرای سلطان در آن روزان و نخست آن سلطان
 و دیگر پادشاهان را که در دلی بودند با انواع نصیحت و خوار می سر برهنه کرده از شهر بدر نمود و دلی
 زنان و دقان تصرف گشت سلطان از استماع این خبر و از این خفت و اذیت غیرت
 بخاطر نیارده و بسیار برسات نموده از انتقام اغماض کرد و حمید خان این شش را پیشرفت داشت
 خواست که اسم سروری و سلطنت بر وی بگریزیده باشد و خود را از غلبه گرد و باین خیال
 ملک بهلول را بر برای سلطنت طلبیده است ملک بهلول از دیپال پور در دلی آمد و قایم
 گشت و از آنجا جمیع نمود گذار است ملک بهلول از دیپال پور رفته در مقام اجتماع جمعیت شده سلطان
 را ملامت نمود که چون حمید خان بی اعتمادی نموده با انتقام آن بر سر او میرود و بدولت عالی
 سلطان توهین می نماید سلطان در جواب نوشت که چون پدر من ترا پسر خوانده است و بجای
 برادرستی و محاسن و برگ توفیق است بیک پرگنه بداد و تو قناعت کرده سلطنت بتو گذارستم ملک
 بهلول روز بروز قوت بهر سانیده قیامت بادشاهی بر قناعت خود راست میگردد و از دیپال پور
 در دلی آمد و بر تخت خلافت بهلول بنمود و بیست

چوبینه که از او با نیست برنج خردمند گذار و از دست گنج
 بعد مدت بسیار سلطان علامه الدین در بدادون یا جل بلخی دیگر شش مدت سلطنت که بعض
 بر است اسم بود شش سال و سه ماه و حکومت بدادون است و شش سال از ابتدای رایات
 از حضرت خان تا سلطان علامه الدین چهارتن مدت سی و نه سال و هفت ماه و شانزده روزه
 سلطنت و جهان بینی نمودند

سلطان بهلول تودی افغان المخاطب خانان

ملک بهرام حیدر بزرگوار سلطان بهلول از شفاقت مروی بود و بعد سلطان فیروز شاه از دیپال پور
 خود را به دیپال پور آمد و نوکر ملک مروان را که آنجا که امرای فیروز شاه می بود گردید و او را به
 پسر بود و ملک که نوکر ملک بهرام و نوکر نوای این هر دو بود بعد در ملت پدر و پسر
 کینه داشت و از شش سال که از دیپال پور بود نوکر حضرت خان گردید و در جنگ قبایل شان
 که با حضرت خان روداد و در دلیان کرده اقبال خان را کشت و بجلدی اینچنین است خطاب
 اسلام خانی یافت روز بروز بر تپه بلند قایم گردید و آخر کار بیک سو شهر تهر افغانی

سست تراست و از سستی ملل سلطان تمامی گروان کشان و واقعه طلبان نزد یک دور جاود
 پیکر تفرود شده اند و از آنکه باواجب سر باز داشتند و امر است هر سو به و مکان انجمن
 بهر ممکنه انحراف ورزید و علم مخالفت برافراشتند و در هر مکان ملوک طوائف گردید و ملاطین
 و کن و بالود و گجرات و چو پور و بنگال و سجید و بی لکرمست بر بستند و راه پور و سیال پور و سهند
 و تالابی پست ملک بهلول و ماسته استقلال به زود و در حواشی و بی تاسر است و او و احمد خان
 و دیوانی تصرف داشت و در سبیل گذر خواجہ خضر که از دلی نزد یک است بهادر خان و
 متعلق بود و کولی و جلالی و دیگر قبایع را ایلخان و را پری چند و در انقلاب بدین شان بودی و بهر نگانو
 کمپل و راسته پرتاب پانده و دو و خان داشتند و همچنین هر کس هر مکان و تصرف داشت و غیر از دلی و
 متعلق سلطان نبود بعد چندگاه سلطان بجانب سیاه روانه شد و شاهان را خبر رسید که والی چو پور و بنگال
 ای سلطان به تکیه چو پور و بنگال و کذب خبر پانده و از راه معاودت کرده و دلی آمد حسام خان و قاضی شریقی
 بهر سیاه که خبر و آواز و دروغ مراجعت لایق حال سلطنت نبود سلطان از آواز و ده خاطر گشت
 بعد آن بجانب بدوون بهشت فرموده و آقا اقامت ورزید و دلی آمد بدوون را خوش
 کرده و خواست که آن را و از سلطنت مقرر کرده و ایماها بخان بوده باشد حسام خان از روستا
 انصاف و نیکو خواهی بهر طرف رسانید که دلی را گذاشتن و بدوون را تحت گاه کردن صلاح
 دولت نیست سلطان ازین سخن زیاده و بخیله و او را از خود جدا ساخت و دلی گذاشت
 و بهر و برادران خود را یکی را شهنشهر و دیگر را امیر کوتهی مقرر کرده و دلی تعیین کرد

منظم

چو پور و بنگال و سیاه	نزد است کشد آنحضرت
کسے سر برادر و بیام	که در کار عیال بود و شمشیر
کسے باک و غرض نباشد	بناسے ہمیش بود وقت و دست

باجمله و در سست سلطان بجانب بدوون رفت و باندگ ولایت قنات کرده و بهیض مشرت
 و استقلال ورزید بعد چند ماه و در میان هر دو برادران سلطان که دلی بود و نه مخالفت رو
 داد و با یکدیگر جنگ کردند و از آنها کشته شد و زده و بیم مردم شهر هجوم آورد و باقوا
 حسام خان و دیگر برانقصان کشتند و درین وقت سلطان بجناب ارباب رفت و دنیا و قصد
 قتل حمید خان که وزیر الملک بود نمود و او از بدوون فرار نمود و دلی آمد و باغلق

ملک بهلول در جواب گفت که اگر این تفسیر به قیاس خواهد یافت سودا منست است والا نه است
در ویش خدا اندیش کردم بدیت

سازگان عالم هست چو ارادت بسند ملک کاوس و فریدون بگدای نمشد
الطاف ملک را به موجب اشارت در ویش که از صغیر سن بجا طر و داشت و اعوانی اشارت
میر که کوه پنهان پنهان نهفته شد مرغ هوا منسلطت در آستان و بارش بقیه نهاد چون
در عهد سلطنت سلطان مبارک شاه اسلام خان عرف ملک شد در جنگ شیخ علی کابلی پیر
شهادت یافت چنانچه گذارشش رفته ملک بهلول قائم مقام عم خود گردید و خارج معارج
دولت گشت آخر کار در تبه امیر الامرا رسید چون سلطان محمد شاه در شیت اخرو ز سر جهانیا فی
گردید ملک بهلول را شجاع و دلاور و رطلاب کار گذار دانست پیش آورد و معانجان خطاب داد و او را فرزند
خواند و با نیکست بهیسی از سلطان محمد شاه از دو گذشته رو گردان شد و ملک بهلول را سلام خان که خود را هم شیخ ملک
بهلول میدانست و با هم بنی عم بودند از متابعت ملک بهلول انحراف و زبیده و نزد محمد شاه
بر داری مسام خان و صابی شد فی لشکر گران بر سر ملک بهلول آورده و در سوش گدایی
بوریه سامه پور در میان طرفین جنگ واقع شد و بتائیدات الهی ملک بهلول فتح نمود و سام
خان شکست یافته بدلی رفت و کوب طالع ملک بهلول او را گیر ترقیات گشت و بعد از
سلطان محمد شاه ترش که اگر مسام خان را بقتل رسانند منصب وزارت بمحمد خان بد هند فرمان
برداری و خدمت گذاری بمقام آرم سلطان بی آنکه تامل نماید مسام خان را بر طرف
نموده حمید خان را بر تبه و وزارت سرفراز گردانید ازین منتهی ملک بهلول زیاده و خیره گردید و قوت
و مکنش گرفته بتدریج سهرند و سنام و لاهور و میا پور و معارفیه و زده و دیگر مکنش و قوت
شده کمال فلیکستیل یافت و بقصد دلی رفته محامره نمود چون تسخیر دلی میسر شد بهرند
مراجعت کرده خود را سلطان بهلول خطاب نموده سکه و خلیه با شتران و دلی گذاشت و
از اشارت در ویش میدانست که تحقیق سلطنت میسر خواهد شد با خود سرور و خوشش
وقت بوده زبان حال باین منتهی نرغم داشت منظم

بشارت مندوم عالم پناه مرا منتظر دارو این جاسگاه

مراد او آن شاه بهشاهی نوید همی دارم از حق تعالی امید

یافت و برادران دیگر همراه او بودند ملک کالا پدر سلطان بملول از جانب اسلام خان برادر خود عالم
 و درالد بنیامین هر دو که دید با افغانان تیانه می بقصر می جنگ کرده گشته شد در آن وقت سلطان بملول
 در شکم مادر بود و بار اوست الهی در نزد یک وضع حمل ناگهان سقط گشت افتاد مادرش جان بحق
 تسلیم کرد چون حمل از بهشت ماه گذشته بود شکم او را شکافتند سلطان بملول که رستنی
 از حیاط داشت زنده برآمد چون یک ماه شد پیش اسلام خان در سپهر آمد و بر و نثار انجام
 سلطنت بهندوستان نصیب آن طفل بود و نامش بختان قضا قدر در حیثیت و پرورش او بودند
 اسلام خان نظر لطافت بر آن یتیم گماشته بر یک پرورش حواله وایه شود و به بملول مسموم
 گردانید افعالان از روی حقارت او را بلو گفتند که چون بعد از تمیز و بلوغ رسید
 آشامد و رشده کاروانی از انصاریه حال فرخنده مال ظاهر و اطوار سروری و سرداری از طرف
 او بامر و اسلام خان بجا می جوهری و فراست یعنی برادر زاده خویش شاهده کرده او را بفرزندگی
 خود گرفت و دختر فرخنده دختر خود را در عقد شاکت او در آورد و وزیر و زبانه بلند رسانید
 گویند روزی ملک بملول با دو رفیق خود در سامانه رسید و در آنجا که ابن نام در ویست حساب
 حال قال از نزدیکان درگاه ایزد متعال اقامت داشت انوار تعلیمات خدا شناسی از انصاریه
 حال او ظاهر و آثار اشرفیات ایزد پرستی از احوال او بامر ماسن سفید برگ و چهره نورانی بر سپید
 کاری او گو ای واده ازین خاک سترلودش نور معنی بیان شیخ از پرده نائوس جلوه گر گردید

منظوم

نیمه شش مطلبه نورانی	شکستای سفیدی و نیلایی
دش آیت معانی	دره پیدایه را این معانی
هر سدر فی ملک را یکس پرور	هر کاره قضا را هم راز
هو بشیعه مراقب دیده برهم	ببند و دیده دل از دلم عالم

آن درویش مقبول اقبال و دانای سرار حال و مال بسوی ملک بملول نظر کرد و نگاه
 بطقت فرموده بدین آن آورد که از شکلی هست که بادشاهی و بی بد و بزرگ بجز یک نفر و ملک
 بملول فی الحال بکثر از سینه تنگ ندو خود موجود داشت پیش درویشان نهاد آن بزرگان
 قبول کرده گفت که سلطنت بهندوستان مبارک باشد همراهانش تسخیر و تهنه کردند

باشند غیرتیه افتخاران بموجب اشار و سلطان و در پادشاهان راست زود و بزرگوارند و در
 آمدند و گفتند که ما این شل بپهلوی تو رفتیم از سلام چرا محروم باشیم چون غمناک
 و شورگر و دیدن از حال پرسید گفتند که افتخاران سلطان را در ششام بکشان می آیند و
 میگویند که ما هم تو را خان هستیم بپهلوی اندرون رفته ما چرا اندرون نرویم و سلام کنیم
 خان فرمود که همه را بگذارند تا اندرون بیایند افتخاران هجوم کرده و آمدند و پهلوی
 بر خدمت کار حمید خان و دو نفر ایستادند چون سلطان دید که افتخاران بسیار آمدند
 و میخواستند که از عهده کار ایشان برآیند اشار نمود در میوقت قطب خان بیخی عم
 سلطان را بنحیر از بغل برآورده پیش حمید خان نهاد گفت که مصیحت در میست اگر
 شما چند روز در گوشه باید بود و بجهت حق نمک قصد تو نیکم القاصه حمید خان را
 محبوس کرده بکشان خود سپرد و سلطان دلی را با خزان و دو خان و کار خانجات و جمیع اسباب
 سلطنت و جهان داری بے مانع مخالفت متصرف شد و در مشقه سک و خطبه بنام خود کرده
 سلطان علامه الدین که در پادشاه بود و عرض داشت نمود که چون پروردگار نمک پدر شایم
 در معنی بود کالت شما کار سلطنت را که از دست رفته بود و راجع میدهم تمام شما از
 خطبه پدر منی استگم سلطان در جواب نوشت که پدر من ترا فرزند گفته بود ترا بجای
 برادر دانسته سلطنت بپوشیده شستم و بر پادشاهت که دوم با بجمله سلطان بپهلوی
 کامران و کامیاب شده با ششام مهابم جهان داری قیام در زید بعضی امر که سلطنت
 او را ضعیف بود و در سلطان محمود دلی جوینور را طلبه داشته تحریر سلطنت دلی نمودند
 او را بشکرگران و مسلمان پیکار آمده و دلی را محاصره کرد و سلطان بجانب لکن را می شد بود
 با استقامت اینچنین در پهلوی پادشاهت نمود و در پادشاهت نهاد و بعد رسیدن و نزدیک
 با سلطان محمود اتفاق کار نهاد افتاد و سلطان محمود شکست یافته بجانب جوینور رفت
 مرتبه دوم باز سلطان محمود بدلی لشکر کشید بعد مقابله و قتال که قرار یافت که آنچه حال
 در تصرف سلطان مبارک شاه با و شاه دلی بود و بپهلوی سلطان بپهلوی باشد و هر چه از
 اماکن انصرفت سلطان ابراهیم دلی جوینور در تصرف داشت سلطان محمود تصرف
 کرد و در بین صلح بر دو بادشاه بود و سیاست خویش برگشتند و بشتر و بدو که رتیج کارزار
 در بنام کشیدند **منظم**

درین وقت سلطان محمد شاه و ولایت حیات سپرد و سلطان علامه الدین بر تخت
جهانبانی نشست بهیست

نخستین کار دولت که سرور نشیب پر رفت و پائے پسرور کسب

ببیب سستی و نامرسانی سلطان علامه الدین در اطراف تاک تاک علیت الملوک شده
بودند و خود بر بادون افتخار و در اینجا می گذرانید حمید خان وزیر که سلطان باغوان
امر قصد قتل او کرده بود و بخیله از بادون برآمد و بدلی رسید و زنان و دختران
سلطان را بجزمت کرده سر برهنه از حصار دلی بدر نمود و تمامی خزان و اسباب
سلطنت را تصرف گشت سلطان از بے ممتی انتقام گرفت چنانچه سابقا نوشته شد
حمید خان بعد رسیدن دلی سلطان بپهلوی رابرانے خلافت از سپهر طلبه داشت
چون سلطان بدلی آمد حمید خان بعد از عهد و پیمان مکالید حصار را حواله کرد و از آنجا که
حمید خان گشت و قوت بسیار داشت سلطان بنابر صلح وقت با و بدرانموده
هر روز بیام رفتی روزی حمید خان و رفقاء سلطان همان مشد افتخاران با مشارت
سلطان در آن مجلس بعضی حرکات که از عقل دور و بدینجری نزدیک باشد
نظهور رسانیدند تا در نظر حمید خان اهل منور ارشوند و رعب و وشت انباشت مردم
بر طرف گرد و تا آنکه بعضی کفش خود را بر کمر بستند و بعضی کفش را بر طاق بالاسر
حمید خان گذاشتند حمید خان پرسید که این چه فعل است گفتند از ملاحظه دزد
مخاطبت مینمایم بعد گفتند که بساط شاه عجب رنگها دارد و اگر یک گلیم عنایت شود کلاه
و طاقیه برانے فرزندان خود ساخته تحفه بفرماییم حمید خان بسم نموده گفت که قاشاک
خوب برانے فرزندان شما انعام فرمایم و او چون خواهنای خوشبوئے مجلس آورد
بعضی افتخاران چون رالیسیدند و گلهایانے را خوردند بعضی بیر و پان بے آنکه ناکند
بارگ بالانے و دیگر خوردند و بعضی بیر و را و اگر و چون تنها خوردند چون و من سوخت
بیر و را از دست انداختند حمید خان فرمود چرا چنین کردید سلطان بپهل گشت
که مردم رومستانی و کوه نشین بیعتی هستند و در میان مردمان کم مانده اند غیر از مردمان
و خوردن کار سه نماز روز و یوگ سلطان بخانه حمید خان همان مشد قرار داد و چنان
بود که هرگاه سلطان پیش حمید خان بیاید چند کس همراه شوند و اکثر همراهان بیرون

از پسران سلطان مرحوم برادر و همکیشان خود سپرد و این بیوفای و بیبروقی را بر خود روا داشت **بیست**

ممنون شد مردوت و معدوم شد وفا
زین هر دو نام ماند چه عتقا و کیمیا
و از آنها بوی آمده روز بروز قوت و کنت
بهر سانی و سلطنت با مراد گردن خاها را راسته
و باطن پیراسته بود بتابعت شریعت
طراکمال تقید داشته و در کل حال سلوک بر مساوات
شرعی و دین پروری نموده و در داد و عدل
میانند فرموده پیشتر اوقات بر صاحب ملای
و مالست فقر گذرانیده و فقده اموال
فقران و مسکینان کرده بالاخر در موضع تلاوتی از
اعمال سیکت بزرگ طبعی جهان فانی را پدید آورد **منظوم**

بشخصه و نو و شوهرت رفت از عالم
خدیو ملک گشتان و جهان کشا بهلول
پیشین ملک گشتان بود یک فن جل
بود و حال بشیر و خنجر مصقول
درت سلطنت اوسی و درشت سال و درشت ماه و درشت روز +

سلطان سکندر عرف شاهزاده نظام خان بن سلطان بهلول

بعضی امرای میگویند که شاهزاده باریک خلف کلان سلطان مرحوم را سه برادر دارند
و بر خه بر سلطنت اعظم پایون بنیر و سلطان رمنامند بودند و والد سلطان سکندر که بزرگ
زاده بود و نزدیک سلطان مرحوم از جمیع خوانین قرب و منزلت زیاده داشت و اکثر امرای
در حکم او بودند و در باب پسر خود پیغام نمود و بیست خان بود که پسر عم سلطان مرحوم که بیست
نظامی چون بشیر و شکر و در باطن بیان آب و آتش بود و دشنامها داده گفت که پسر
بزرگ منی زاده را چگونه سلطنت بر دارم با وجود باریک شاه که امالت و بلیات دارد آن شخصیت
قبول کنیم خانانان فری که از امرای نامدار بود گفت دور تو از رحمت سلطان مرحوم گذشته
مناسب نیست که با بنیر سلطان دشنام دهی بیست خان گفت تو تو که هستی ترا چه میسر مد
که در سخنان خویش و اقارب و غل کفی خانانان بر آشفته و گفت تو که سلطان نظام خان بیستم
این را بگفت و از آنجا برخواست با جمیع امرای اتفاق کرده شاهزاده نظام خان را سلطان سکندر
خطاب داده و در پیشگاه بقیع بلانی بر تخت خلافت نشاند و خطبه بنام او کردند

همی تا برآید به تدریس کار
 اگر فیض زوری و گر شیر جنگ
 مدارا کے دشمن به از کارزار
 به نزدیک من صلح بهتر جنگ
 محمد فاضل اندر صلح سیر
 تو این راه میر و که از صلح خیر

چون سلطان محمود درگذشت و سلطان حسین خلعت او بیکه دست چرندون شگن مشد با
 سلطان بهلول مبارک بات در میان آمد و از طرفین مساوات می گزشت نوبت به سلطان
 حسین با طرا کے سلطان ملکه جهان بنت سلطان علاء الدین که در حال از دواج و
 نکاح او بود بایک لک سوار و پهل هزار پیاده و چهار صد فیل و توپخانه فراوان بر
 دبی سواری کرد و سلطان بهلول بنا بر پاس نمک هر چند بلکه جهان عجز و نیاز کرد که نیلتا
 از طرف والد بزرگ و ارایشان می باشم و اطاعت قبول می نمایم بر من سواری
 کشید بلکه جهان بگوش اجابت اصفا کرد و سلطان حسین را طرد نمود و گریه جنگ آلود کرد
 و انقدر و سلطان بهلول با پیاده و هزار سوار آمد و صفوف مصاف آرستند کارزار
 مروان و دیگر سپاهیان نمود و انا نجا که قوی اقبال و بیدار بخت بود با وجود اندک لشکر
 مغرور و منصور گشت **منظم**

چون شک بود اندک و یار بخت
 به از بیکان لشکر و کار سخت
 که در جنگ فیروزی از آخر است
 نه از پنج و بسیاری لشکر است

سلطان حسین شکست یافته منهنزم گردید ملکه جهان دستگیر شد سلطان بهلول از روی
 مردمی و مروت آن بانو را با عزاز و احترام پیش سلطان حسین فرستاد و بعد آن
 بهشت مرتبه سلطان را با سلطان حسین مبارکات داد و چندی مرتبه صلح
 در میان آمد و امان سلطان حسین شکست یافته بطرف قنوج و قینه
 رفت بر مرتبه آخرین شکست فاحش خورد و با مان و در دست
 وقت و سلطان بهلول در چرندون رسید و سکه و خطبه بنام خود کرده آن ولایت را ببارک
 خان لرغانی که از امرای بزرگ بود داده و بی مساودت کرد و درین اثنا که سلطان
 علاء الدین که در جاتون گوشه اختیار کرد و در از آن پنج پادشاه بعد بست سال
 باطل طبعی در گزشت سلطان بهلول که بمقابل سلطان حسین در امان و قینه بود بکشته
 عزیز سلطان علاء الدین در جاتون رسید و بعد از آن مراسم با حرم پرستی پادشاه

از افسال و از دوام باز باید داشت سلطان بر غلامان کفار میگیرد و علماء ائمه که با
 و کتب اسلام نوشته اند از اظهار آن باکی نیست بلکه سلطان نیکی متعصب بود کفار را
 داشت و دولت داشتی مقرر کرد و بود که بنده و ان اندکس پارچه نیل بر جامه خود متصل کنند
 پیوند کنند تا اطاعت اسلام بکنند و رسد و علامت بنده و ظاهر گردد کتب بنده و ان راه را
 هر کس نمی یافتند سوختند یا در آب می انداختند و هر کس که از کفار و مستار می بست جزیه
 بقرار است از وی گرفته از بن جماعت اکثر بنده و ان اندکس پارچه نیل بر سر می بستند
 ترک بستن دستار نمودند و در خفت و مذلت می بودند و آن چنان خوار و ذلیل میشدند که از تحت
 روزمره عاجز و رمانده بودند نویسنده زار واری را بخت اسلام کرده بودند سلطان تمامی
 غلام و فتنه مالک محروسه جمع کرده و دعوی بر وثایت نمود چون اسلام قبول نه
 کرد او را بقتل رسانیدند اول کسی که از سلاطین هند وستان بنده و ان را خوار و زار
 داشت و بدعوی اسلام بر زمین را گشته او بود و رعایت این اسلام بسیار کرده و
 بمحققان در روزها مشوره و مشاورت بسیار کرده و مساجد و مدارس امام و موزن و خطیب
 و مدرس مقرر کرده و مخالفان این جماعت از سر کار محبت کرده و خبر واری نیل با احوال جماعت
 و سپاه بجای رسانید که خصوصیات خاصه مردم باور سیدی یعنی اوقات قیامت لباس سلطنت
 از بدامنه تنها و کوچ و بازار رفته از حقیقت احوال امر او دیگر غلامی اطلاع شدی مردم سخن
 می بروند که سلطان بچین آشناست که چنین اخبار غمخیز می رساند و بعضی می گفتند که حمله
 از طلمات بدست سلطان افتاد و بود که از افر و سخن آن عالم اجتهاد ظاهر می شد کیفیت روی
 زمین و احوال روزمره سلاطین مالک و خصوصیات عالم و عالمیان بکرم و زیاد اظهار میکرد
 و خندان و خیر اشیا و دیگر مالک بموجب طلب سلطان حاضر می نمود با خود سلطان
 نیل پوشیار و صاحب دانش بود بر امرای ضابط درست داشت اگر بایستی فکر تقدین میکرد
 هر روز و فرمان دشمنان تدبیر و ترتیب عساکر و استحقاق حقوق جزای کفار و بدکاران و
 قزاق و چنگل و آیین کار زار و پیش بر و ن کار و جمله بر مخالفت و محاربه قلعه جام سردار و
 میفرستاد و ذکر انقضای مجال نبود که اعدای از غلامان و عکس مخالفت تواند در زیر اسباب
 واکه چو کی ایام موجود داشت امرای سرحد که فرمان صادر می شد و در سبب کرده و متنبه
 میکرد و عذاب مستحق که فرمان می آورد بران صحنه می ایستاد و امر از پی می ایستاد

سلطان از هانجا بربارک شاه براه کلان خود که در جوچور بود رفته پس از حمار بیخ نمودن
ولایت را بدستور سابق بر بردار خود بحال داشته سکه و خطبه بنام خود کرد و نیز با سلطان حسین
والی جوچور که از سلطان بملول شکست خورده و در دست رفته بود او را اکثر اوقات ببارک
شاه مجاورت بود جنگ شتو از منوره منظر و منصور گشت آورده اند که چون ثوبت سلطنت
دلی بسلطان محمد شاه بن سلطان فیروز شاه رسید ملک سرور خواجه سارا که خطاب
خواجه جهانی داشت بسلطان الشرق مخاطب ساخته جوچور و آن حدود و بجاگیرش مقرر کرده
رفت گروانید چون سلطان محمد شاه را شوکت و مملکت نامه سلطان الشرق استیلا
یافته برگشته کول و اماوه و کسپله و بهارچ و درپری و بهار و ترهست و غیره از جانب دلی در تصرف آورد
مکومت باستان قلال کرد و در شش سکه و خطبه بنام خود نمود و آن ولایت را رونق تازه
داد و بعد چند سال بجل طبعی در گذشت مدت سلطنت او شانزده سال
سلطان مبارک شاه پسر خوانده سلطان الشرق یک سال و چند ماه
سلطان ابراهیم پسر شرفی بن سلطان مبارک شاه چهل سال و چند ماه
سلطان محمود بن سلطان ابراهیم شرقی سی و یک سال
سلطان محمد شاه بن سلطان محمود شاه سه سال و پنج ماه
سلطان حسین بن سلطان محمد شاه یازده سال

درین دلاک سلطان سکندر غالب آمد آن ولایت را از سلطان حسین تغلیس نمود اگرچه
سابقا سلطان بملول بر آن ملک فتح کرده بکسان خود سپرده بود لیکن بواسطی به ضبط در
نیامده و درین مرتبه سلطان منظر و منصور گشته با کل آن ولایت را بقبضه در آورده و آن
ملک که از تصرف سلطان دلی بر رفته بود بعد یکصد و دو سال ضمیمه ولایت دلی گردید
اتفاق سلطان سلطنت باستان قلال تمام کرد و مراسم عدل و انصاف بتقدیم رسانید و هم
او نیز بخلافت از آن نامه و دیار برایا با مینست و جمعیت بخار و پیشه خود استتال داشت
بدر و بیخ امور شریعه و تقیید احکام اسلام بسیار مقید بود و تقصیر و منی نیل داشت از اکثر
امکن بتذات منعم و مایه و در رس تقیید نمود و در شرا و دیگر امکنه هند و آن را از حش
منع کرد و چندان داشت که کسی از کفار و متحاربسم کفر و بدش تواند ترسید و متخواست
که بخانه های تنایس را انهدام نماید علماء گفتند که انداختن بکانه های قدیم جایز نیست اما کار را

خود و سلطان بود و خواست که مدعی سلطنت ساختند آنرا امر همان امرادر میان آمده مقرر کردند
که تا سرحد چوپنور در تصرف سلطان بوده باشد و در چوپنور شاهزاده جلال خان برسد حکومت
نشیند که در یک ملک دو پادشاه راست نیایند و در یک نیام دو دشمن برنگینند **منظم**
بزم دو همیشه مقامی که دید جاس و دشمن شیر نیامی کردید
تنگ بود مملکت بر و دوشاه کس نشیند مملکت با دو راه

بعد از خدمت شاهزاده بطرف چوپنور و در آن عالی و انش این مملکت را به پندید
سلطان فرزان خطاب شاهزاده فرستاد که بعضی مملکت باز رو برو باید کرد شاهزاده در جواب
گفت که چون در ساعت نیک برآمده ام با فضل بمنزل مقصود روانه شوم و راضی باندن
تخت و عذر با در میان آورده را می گشت و قطع منازل نموده داخل چوپنور گردید و دست را
حکومت شد سلطان امرای آن دیار را اسید و الطاف بیکران نموده از شاهزاده برگردانید
درین صورت شاهزاده پرده از روی کار برداشته علانیه کوس مخالفت نواخته
در آن ولایت سک و خلبه بنام خود کرد و سلطان جلال الدین خطاب کرده است که فرایم آورده
ستند بنگ گردید و با عظم هایون مشروانی که از امرای کبار صاحب جمعیت بود اتفاق نموده
آماده پیکار گردید چون سلطان بدفع این شورش یورش نمود و عظم هایون تاب نیاورده
و پیکار شده از شاهزاده جدا گشته آمده طاعت نمود شاهزاده نیز ناوتم گشته بخواست
که باز دست برسد لیکن سلطان قبول نکرد و شاهزاده براج بکراجیت دلدراجدان حاکم گویار پناه برد
عظم هایون مشروانی باسی هزار سواره و بیست و پنج هزار پیاده بسیار بر سر گویار تقنین شدند
شاهزاده تاب نیاورده از گویار برآمده بطرف الوه رفت و از آنجا بولایت گوندوانه و آمد گوند
از روی نام روی و بیرونی شاهزاده راه بستگرم نموده پیش سلطان فرستاد و د سلطان او را
بقصد پاشی روانه کرده از روی میرحی و راه قتل کشانید **منظم**

شریعت سلطنت و جاه چنان شیرین است که شیان از پشه آن خون برادرینند
خون آزرده و لایق نیست ملک مرده که توانیز همان بر عهد با غریزیند

چون سلطان نوجوان بود کاریکه پسندیده خردوران و لایق با دشمنان نباشد بی شورت
وزرای نمود و اعیان دولت را بتقصیرات سهل بلک بدون تقصیر فیه و زمان می گذارین

ہر دو بست فرمان گرفتہ بر سرست نہاد ہا غایا ہر جد جات ہر سر منبر چاکہ کم صادر سے شہ می خوانم
دو اوقات ولایات و برکات ہر روز رسید می از سوان آکن مالک طلق شدی بالاخر سلطان
بیماری سخت بر او در راه نفس بستہ شد و قطر آب درون طلق نہنے از ہمان بیمار چہ گذشت

سکندر کہ بر عالم حکم داشت در آکن دم کہ سیرت دنیا گذشت
میر نیوش کران عالم ستانہ مہلت دہندش دنی
سکندر شہ بیفت کشور ستانہ تانہ کسے چون سکندر نامہ
دست مہلت بست دہندش سال و پنج ماہ

سلطان ابراہیم بن سلطان سکندر بن سلطان ملول

تخت مرغ و مغل جو اہر قلیب آبدار و لولوی مرغیہ شاہوار آراستند و انواع
گہبائے مرغ از گوہر و زخمان و مغل بد نشان بر آن تعبیه نمودند کہ تاشائے صورت ہر گل
سیرایش ہوش تھار گیان سے رہو و مشاہدہ زیبائے دستان آکن ابواب حیرت ہر روئے
تاشائیان سے کشو و منظم

وقت تکویم کہ سپہر بلند بخت سیر یاز شرفش بہر مند
کرد چہان را بکونت خدمت ثابت مطلق بہ شہادت قدم
حدیث دم ایہ ہم رخاقان بہ پیش او نہر و یک قدم از بجائے خویش
پاشش چہار تختہ را تو گشت کرب ہر کندہ مشک پائے گشت
بیشہ مرغ بہ بساط زمین بر سر او شہ شد و دانوشین

بہر سلطان بر آن تخت جلوس نمود و سک و خطبہ بنام خود و رواج و انقش فیض
و تسلط و مملکت بہرام از پدر ہم زید و بود و احدی را از انکان دولت جمال نہر و کہ سر مہلت
از ہم تو اند نمود و از انجا کہ واقعہ طہان سید یامن برائے گرمی بہنگامہ خویش نہخواند کہ فرمان
رواے مستقل و تسلط بود و باشد بہنگامہ امراے شاہزاد و جمال منان را کہ برادر

دست و جنت سال و پنج ماہ فرستہ جلال صفہ ۱۲۱۰ ہجرات و ۱۸۰۰ شمسی ۱۲۱۰

فرستہ جلال صفہ ۱۲

محمد بابر با شاه در کابل رفته پناه برد و استغاثی تشریف شریف بندگان نمود چنانچه
حضرت با شاه با غنیمت و کمند و شوکت و شمت تمام بندگان آمده و در مقام پائی
بنا کرده منظر و منظر شدند و سلطان ابراهیم در آن کارزار کشته شد ایام سلطنت
او هفت سال از ابتدای سلطان بهلول تا اقامت سلطان ابراهیم سن بدست رفت و
در سال و پنج ماه و هشت روز جهان بانی کرد و از پنج سلسله بودیان منتقل گردید و باغی
بیاگوی که پرویز از زلمنه خورد
برو بیس که کسری روز نگین
گر گرفت مالک به یگری بگشت
در و نهاده حسن از بدیکه بسپرد

حضرت ظهیر الدین محمد بابر با شاه بن عمر شیخ میرزا بن ابوسعید
میزبان سلطان محمد میرزا بن جلال الدین میرزا شاه میزبان حضرت
صاحب قران امیر تیمور گورگان و ذکر تیمور هم درین

در منظران اخبار سلاطین و مترصدان اسرار خواقین پوشیده و مستور نماند که از بندگان
و ملکان به مقتضای حکم حکم و امر بهرم خویش نظام جهان عالم و عالمیان و سرانجام امور جهان و
جهانیان را بنظر که باید و در صورتی که شاید بحسب ارادت ازلی و مصلحت لم یزالی بمنصه ظهور
مے آورد و هر بنده را در خور استحقاق ذاتی و استعداد جمعی گوهری او بهر منصفه از مراتب
قام رسانیده و تشریف که مراد از بالا و بالا و او می باشد که امت میفرماید چون کار فرمایان
تفاضل و سلطنت بهجت آئین در محاسن قوه برائے حضرت صاحب قران امیر تیمور گورگان و
بناد و نو و در ایام مضاعف انوار سرور می و سروری از پیشانی نورانی آن حضرت واضح و ظاهر
خلافت و رعیت پروری از غلوه و دست والا لایح بود و بعد از انکه حسن مبارک محمد تیمور رسید
از ریاض حرکات و سکناات بوسه سلطنت و جهان داری چون محبت را باطن از نسیم بهاری
مید مید و از مجازی گفتار و کردار نو جهان بانی مانند بارقه برق از ایمان می مید و خورشید
بامهرازان و بهر آن در بازی می بود و غیر از حکایات حکم رانی و فرمان روائی بر زبان
آوردند و در بازی بهیم محض لشکر کشی و صفت آراء می بود
ببازی اگر تیره ش آهنگ بود حدیثش زو بهیم و رنگ بود

کده داری که سرکش بود و بیه باک
پیشش را با کله انگشت بر خاک
خسان را پاک کرد و هر دیارے
بجگذار زمین نگذاشت خارے
ملت سی و پنج سال سلطنت با استقلال کمال کرده و در شش و پنجاه و هفت سال
از عمر قند که متوجع خطا بودند در عمر بقاد و یک سالگی به بیماری سخت رحلت نمود و منظم
سلطان احمد که مثل او شاه نبود و بیعت و عهد و سی شش آمد بود
در بیعت و عهد و بقاد و دو و یکم کرد و جلوس
جلال الدین میران شاه میرزا به پسر سوم حضرت صاحبقران حکومت عراقین و آذربایجان
و دیار بکر و شام داشت در شش و باقرایوسف ترکمان در حوالی تبریز جنگ کرده و در
شهادت یافت و

سلطان محمد میرزا به پسر ویم جلال الدین میران شاه میرزا در خدمت غلیل سلطان میرزا
برادر گلخان خود که فرمان رداے توران بود به سالاری و سرداری میگذرانید چون
غلیل سلطان میرزا بجانب خراسان رفت در صحبت میرزا انغ بیگ ولد شاه رخ میرزا
بن حضرت صاحبقران که بنی عم بوده باشد میگذرانید میرزا انغ بیگ در علم نجوم مهارت
کمال داشت حقیقت گردش افلاک و شرف و سهو و کواکب از صفات آسمان میخواند
و بدون مشاهد و کتب نجوم از کمال اشتغال از تخریج و تدخیل ستارگان به برون و
خصوصیات تناسخ آن خبر میداد و بے انظار اسرار و ابراز از اسرار پنهان خود و بے
مردم احوال دل و مال هر که نام معروض بیان می آورد و اکثر احکام زنی و سحر و دانش
این علم از میرزا یادگار است و در کتب نجوم مرقوم القدر سلطان محمد میرزا که همراه
انغ بیگ میرزا میگذرانید با عللمی در گذشت و

سلطان ابوسعید میرزا ولد سلطان محمد میرزا در بیعت و پنج سالگی سرحد آراے
سلطنت گردید بهیچ ده سال حکومت ترکستان و ماورالنهر و بدخشان و کابل و غزنین و قند
و دودهند وستان خود و در آن عمر عراق نیز گرفت و در شش و اذاتاقاتی که روداد
در قید از و نجن ولد میرزا ابوسعید حاکم آذربایجان افتاد و یادگار میرزا عمیره چهره
شاه رخ میرزا که نگار بود سلطان را بقتل رسانید و
سلطان عمر شیخ میرزا به پسر چهارم ابوسعید میرزا حکومت فرغانه و ولایت و در

بائیں فرمان دہی داشت میل
شدندی برش کو دکان خیل خیل
کے نصب گشتے برسم وزیر
دگر چہ ایسے ران خدمت پذیر
ز چوب و زنی ادوی ساخته
بکارے زہر سو بر و تانے
چنان فرغ کر دی کہ فرمان تخت
بر پدی و بر نیزہ کروی سرش
چور و شش شدی جرم بر کبیرش
سزا گشتی این است بر کشتن
مہم چند دیگر سر از مہت لہن
مجد بود مانند بازے او
باز می شدی سر فرازے او
شب و روز در رزم بود و لشکار
دل و جان در اندیشه کارزار

القہر در خدمت ترمشیرین خان واسطے توران از نسل چنگیز خان کہ با ہم جدی بود
ان حضرت بسرے بردند و بمقتضای شجاعت ذاتی و دلاوری گوہرے روز بر وزیر تہ
بند فائزے شد نہ حتی کہ پایہ قدان حضرت از جمیع امرائے عالی گشت و بدرجہ امیر الامرائے
پہو بستند و بر تار بیخے کہ امیر طراخان پدر فرہر گواریشان کہ ترک امارت کردہ در گوشہ قناعت
بیاد رب العباد داشت تعال داشت و ولایت حیات سپردان حضرت در بست و بیخ ساگی
بود و از روشنی کوکب و بندہی طالع و ارجمندی بخت و یاور ی اقبال و شہادت و جبری
بعد فوت ترمشیرین خان والی توران و در خطہ و کشائے پنج بر سر بر شرمان رولے
و تخت جہان بینی بلوس فرمودہ سکہ و خطبہ بنام خود کردند و سمرقند را دار السلطنت قرار
دادہ و اسے عالمگیری گیتی آراءے برا فراختند و کوسس جہان ستانی و مملکت پیرائے
بند آوازہ ساختند چنانکہ در اندک زمانے ولایت ماورالنہر و خوارزم و ترکستان و خراسان
و عراقین و آذربایجان و فارس و ما زندران و کرمان و دیار بکر و خوارستان و مصر و شام
و روم و کابلستان و زابلستان و گرجستان و ہندوستان و دیگر ولایت در حوزہ قسطنطنیہ
در آرد و ہر روز شش منابہ جمیع ممالک محلیہ و بیروجہ و در اہم و دنا نیر سکہ بنام نامی رعایہ و
فرمان رولایان روئے زمین را فرمان پذیر خویش گردانیدند

ولایت منبہ گشت از قاف تا قاف
سجھکاران فرور و نذر اطراف
قماذ اندر جہان صاحب کلا ہے
کہ پیشش شرف از وید و راسے

یا فلک سخن میگویی بد کو سر کوبش از غایت بندگی با سنان همسری سے جوید فضاے نگاریش
 از غلبه برین نمونہ و سواد بهار فیش از روضه رضوان نغمه زمیشت سراسر اشجار و فواکه خیز
 باغبانے سیرابش همه نزهت انگیز و باد بهاریش و بهائے افروزه را عاجز عسوی بکار سے
 برو و هوای نوروزیش بجا نهائے پشمرده مانند دم میحائے شگفتگی سے بخشید شیرین کاری
 میحائے رنگارنگ و لذت بخشی فواکه های گوناگون هند و ستانیاں را کایے میسازد
 دسازگاری هواد خوشگوار می آب اهل هند را هوای هند از دل سے براندازد **منظم**
 حق نگهبان شهر کابل باد این چمن تا جهان است پر گل با
 در هوای بهار اوستاید که بتن روح رفت باز آید

آنحضرت از هوای کابل نهایت خوشوقت شده اظهار اسطنت قرار دادند و در
 ایامی که مشایخ عریض جهان را بر سخت میکرد و وای نوروزی شاید روزگار را
 زیب و زمیشت میداد و ابر بهاری گلشن گیتی را ابرو سے می بخشید و از نسیم میحائے
 نش در باد آن نباتات روح مید مید بود جب حکم والا متصل شهر با معنی مطبوع
 و دل کشا و گلشنی مسرت بخش و نزهت افزا طرح آنگند که از طراوت و نفارت دم
 مساوات بیابان جنت میزد و ایچو سے از گذرگاه آورده در آن نزهت که در آن کوفه
 که در بید طراوت و ایچو نمونہ بود و نگارین گلشنی که اگر گلشن غلبه برین نسبت داده آید
 لایق و رنگین بگفته که اگر بیوستان بهشت تشبیه کرده شود و شوقش الامر موافق و دره
 در قشایش چون دیوگاه ترکس از حیرت باز میماند و زبان در بیان شتابش
 بسان سوسن حرف نزون نمونہ اندر و شوقش از بهار است بلندی سر بفلک کشیده
 داره و غوغا و چلندش از غایت بلایه شاخ با سنان سے برآرد و هر درخت جوان بهشت
 از بسیار کے افکار چون پیران بهشت خیمه و میوه طلاوت اندو مانند حلوائے بهشتی
 بے حرارت آتش در رسید و درختان نوخیزش مانند قامت شادمان همی بالا و لاویز
 و نمونہ لان سبز قبا بیان و لیران سبز پوش مسرت انگیز **منظم**

نفاکش از بوی خوش جبر بهشت میوه چندان گنم قبا او
 گزیند از سبب یاد آرم میوه بایش چو بهار بهشت
 تا در میوه بار شاخ مراد و نواغم که ببله بهارم

و تخت داشت و خط انجمن که تخت گاه گرفته است به سبب شکستن جبر که قدرت سلطانی
بر آن بود در ۸۹۹ هجری و در عرصی و زنگی بر حجت حق پیوست و آن وقت سلطان حمید زایل
کمان عمر شیخ میز سلطنت سمرقند داشت بر سر انجمن شکسته شده دست محاصره نمود
یادداشت ای لشکر بابر بر سر شک یانش غلبه آورد و اکثر مردم و چار پانفت شدند از بیخیت از انجا غایب
و خاسر باز گشت :-

حضرت ظهیر الدین محمد بابر با شاه بن عمر شیخ خیزل

در روز دوازده سالگی ۸۹۹ هجری در انجمن بر سر سلطنت نشست و از ده سال در انجمن
با سلاطین بنقا و از یک محاربات سخت نمود و مدتی بر سلطان احمد میرزا عمو خود
غالب آمده فتح سمرقند کرد و از انجا که مشیت از له بر آن رفته بود که گوهر کیمیا اقبال آنحضرت
بمنه ظهور رسانیده شود و کشور هندوستان به پر تو آفتاب عالیشان شرق دولت گرد
ماز شمس خیر جهان افزون این سلسله علیه قلم است فروغ جاوید پذیرد آخر کار در آن دیار
فتح البانی که در خود است آنحضرت نگشت ناگزیر از سمرقند بر آید و با سعد و در روانه شد و
و در بد نشان رسید و خبر و شاد جنگ نموده فتح یافت و از انجا کابل آمده از محمد تقسیم
و لد و النون از عمو که او با عهده الزرق میرزا ابن انغ میرزا بن ابو سعید عم زاده آنحضرت
جنگ کرده و ظفر شده از مدتی بر کابل تصرف داشت تنهش نمود و محمد تقسیم شکست
خورد و ما ز کابل پیش شاه بیگ بجا و خود که حکومت قدر داشت رفت و آنحضرت با استقبال
کمال مسند آرا می کابل و بد نشان گردید و پیش و عشرت اشتغال و در دیدار این پیش
اولا و حضرت صاحبقران را میزبان گفتندی و بنیوالا آنحضرت خود را با شاه خطاب کرده چنین
مسرت و کامرانی و بزم نبوت و شادمانی آراست تلم ایام بهار کابل بفرح و سرور و گشت
و هوای آن خط و کشانی بر مزاج آدمی سازگار می نمود و فوا که و آب گوارا افتاد به
شایسته کف قرین و توصیف کابل جنت مثل از کالمید بیان و غالب شرح افزون است
شهر است بزرگ جمیع حیوانات آراسته و بهارات عالیله پیراسته مسرت سرگ
از حوادیت کشور هموار و انجمن خیزه ریح مسکون نملو با زار مسقت با این دل پذیر تعمیر
یافته و رسته و کاین مانند نظم و جابر انظام پذیرفته تلمه آیین بنیادش از زبان کلام

بند اول عرف لغات و ترجمه و تفسیر پنجاب مرتبه چهارم در شش ساله بود و در پال پور مرتبه
 پنجم در شش ساله چون از بدسلوکی و میدلوی سلطان ابراهیم اکثر امر برگشت و در اکناف بلاد فتنه
 و فساد برخواست و در هر طرف نوکران سلطان بنی و زبیده دولت خان و غازی خان
 از لاهور عرض داشت مستبکر استدعای تشریف آوردن بخدمت حضرت پادشاه نوشته
 و بعد آن دولت خان از لاهور روانه کابل گشت لهذا قصد هندوستان فرموده بلیقه امر از
 پیش از خود بلاهور و دیگر اماکن اطراف فرستادند آنحضرت نیز بدولت و اتقابل نهضت
 فرموده مانند خورشید از برقی بر برقی همچو کواکب از مکانه بکانه قطع منازل نموده بر کنار
 آب شدند رسید بهال واجب لشکر منصور بنظر والاد آوردند عدد سوار و پیاده از سپاهی
 و سوارگر و اکابر و مسافریه هزار رسید درین اثنا خبر آمد که دولت خان و غازی خان از جهه و
 مشفق برگشته چهل هزار سوار و پیاده جمع کرده حصار کافور را محاصرت شده اند و با امرای
 پادشاهی که پیشتر در لاهور رسیده بودند عزم جنگ دارند و از مردم پادشاهی سیالکوٹ
 نیز انتزاع نموده اند آن حضرت با ستاع این خبر بسرعت متوجه شده بر کنار آب چناب
 حوالی قصبه بهلول پور تریول اجلاال فرمودند و مکم شد که سیالکوٹ را خراب کرده ساکنان
 آن جا را در بهلول پور آبا و گردانند از آنجا پیشتر روانه شدند اتفاقاً پیش ازین چند روز عالم خان
 و دیگر امرای سلطان ابراهیم متوفی شده بودند مخالفت برافراشته قریب چهل هزار سوار کجیا
 شده به سلطان آماد و بیکار گشته عازم دلی گردیده بودند سلطان بقابل آمد آن مردم
 جنگ روز صلح ندیده شبخون آورده بسیار از لشکر بزرگان سلطان کشته رفته
 گردیدند روز دیگر محاربه سخت نموده شهادت شدند بعد رسیدن در سپهر حضرت اول
 مایات مالیات حضرت پادشاه در حدود سیالکوٹ شنیده ملایم درگاه و الا شده بدو باراک
 سعادت ملازمت مورد الطاف پیکران گردیدند آن حضرت اندکی مکث متوجه پیشتر شده
 برام پر سرور بکافور تشریف بردند و از آنجا کوچ فرموده قلعه دولت مستحضر را آوردند و در حوالی
 که از جهه برگشته بود و از محله خجالت قرار بر ملازمت نمیداد بالآخر تا دم گشته بملازمت
 رسید بحسب صلاح دولت خواهان دولت خان را باریکانش در قلعه محکوم
 نمودند در جهان میں سرخ روح او آتش بدن پرورده نمود و آن حضرت از آنجا روانه شده

به گناه گم نفس شکن
 و صفت زهره او گم بنسیاد
 و دم نیام زدن ز شفت لو
 چون در آیم بوصف آوجیه
 شرح آو میرس و دانش
 کرد به اندوت طبع نواز
 و صفت انگور اگر بنظم آرم
 شکر انگور از شکر خوشتر
 صاحب صاحبان دانش را
 و حسنی سخن چه گویم راست
 و بود صفت انار پر دازم
 آو انگور و نسق و مرو
 یا دم آید چه گویم از بادام
 و نسق بچوبسته ماند باز
 تا کنم سب سرخ را تخمین
 سازم اول دل و زبان را شاد
 کین سخن را و گر بود پهلوی
 فکر تم گم بود درین کوچه
 تانیای بخت بستارش
 مرغ دلها اسیر دایم نیاز
 مست گرد و حسنه و ز گفتم
 کام امید از و پراز شکر
 صاحب و لبه بر روح افزا
 دل عشاق از و بر رگ نفاست
 صفت طبع پر گهر سازم
 چون کنم تاز و صفت هر یک بود
 چشم آن سرو قد سیم اندام
 لبم کنم تا نسان بسا ندر از

در ایام بودن آنحضرت بنهضت کابل سال ۹۰۰ هجری واقع شد فسیلهائی
 قلعه و اکثر منازل بالاسه حصار و عمارات شهر زلزله افتاد و خانه های موقوفه لغات
 با تمام اینستام یافت سی و سه مرتبه زمین در یک روز و بیش آمد اساس عمر بسیار می مردم
 و دیگر نوحیات قبر و ریخت و تا یک ماه شب و روز یک و سه مرتبه زمین در تزلزل بود
 و در میان لغات یک مرتبه پاره زمین که عمر آن یک گشته بانس یعنی شصت و سه بریده یک
 تیر انداز پایان رفت و از بک بریده چشمه های آب پیدا شد و از استرغ تلمیذان حریبا
 شش در سب آبخنان زمین شکافت که بعضی از اطراف او برابر فیلبند شده بود و آفاق
 زلزله از سه کوهها گرد و با و شدت تمام بر خاست و آثار قیامت نمودار شد در همین سال
 در هندوستان نیز زلزاله عظیم عام شده بود و بالبلد آنحضرت در کابل بود و مقتضای دل و در
 فطری و جرات ذاتی مکرر بیت تسخیر کند وستان بستند پنج مرتبه از کابل پورش زلزله
 مرتبه اول در سال ۹۰۰ تا ۹۰۱ از قریح لغات مرتبه دوم در سال ۹۰۱ تا ۹۰۲ از کابل تا لغات

به دشمن و دلیری را با جان بازی هم آغوش کرد و ملا آوردند و او مردی و مردی داده
 بیان رسم و آفراسیاب و مانند اسفندیار و سهراب بجنگ پرداختند **نظم**

دوست او دیده بکوشش برین بهر دست خان تیغ الماس گون
 بهر جا که بازو برافراشته سربیل را زیر انداخته
 بیک رخسار خرم همیشه جدا تو گوئی که از کوه قشادار و صا
 به پاشیده خرطوم سلطان تیغ تو گوئی همه بار و زمین

شکلمان تو بخانه از طرفین بتو پناه زلزله آنگن و ضرب ز نهال کوه شکن آتش
 در دانه از صوبت صد تزلزل در زمین آسمان افتاد و غلبه یو تیر از کون و مکان به خواست
 ز بوجستمان شکافته شد و کوشش شد و لگان انباشته گشت خرمن هستی بیماری
 از بوارق ضرب آنها سوخته گردید و او اهل و باغ اکثری پیچیده از کثرت دود و دخان غرق
 خبر و نوحی تاریک شد که تا زمان قتل خبر و آدمی و اسب محسوس نمی گشت و فرط عجز
 اندر سیاه سطح هوا هیچ تیره ساخت که گویا شب و مجبور خطاب ظلمت بر روی روز افتاد
 و دانه دیوانگان گردید و مدتی طربانه بر روی زمین می و دود و دخان در رنگ گرد باد
 بیایه شتاب با دود فلک پیچیده **نظم**

ز زمین و دکانه سرازیر و دود سید یک بار چرخ بود
 چنان دور شد سوی گردون شب که خورشید بهائی کو اکسیر

از افکانه اوقات ازلی و شیت لم یزل جان رفته بود که رشته سلطنت نو و ان فتنه گرد و دانه
 بند و حسن و دل و ایات عنایت دین قائمان و الاشان مورد و من امان شود و زمان قضا گیر بیان
 مان سلطان بدست اهل گرفت و بتایله بهاران لشکر اقبال که چون سه رویین بهاس
 آهین کرد و سینه و نیزه و شمشیر و نصرت پیر بسته بود و کشته آه و دانه از هر دو طرف
 مبارزان شهابت نشان و او جانفشانی و جانستامی دادند و مراسم قتال و جدال به تقدیم
 رسانیدند و کار زنده غنیمت روداد و آتش پیکار شعله شد بالا آخر نسیم قلع و طغر از مهیب
 اقبال و زید و فخر مراد و مجن اقبال شگفت گردید و سلطان ابراهیم آگاهان و کوشه گشته
 شد و اکثری از لشکر یا نش علت تیغ بهید و تیغ گشته طغ و زغن گردید و تیغ شمشیر هزار
 آدم نزدیک نفس سلطان سقط گشت افتاد و بقیه السیف منهدم گشته سر و پیا بیان

باتیالہ سیدہ انان منزل شاہ اور دود محمد بیلون میزوار قبیلہ جھار پور و فرحت فرمودہ شاہ اور دود جان بخت
 دہ آں سرزمین رفت و او مرانگی دولاوری و او آن نواحی را مسخر گردانید و بجایست رسید و بیکد و از خدمت صفا
 فرمود و یک کر و در منگہ نقد بشکند و مرست شد و در منزل انبار خبر رسید کہ سلطان
 ابراہیم ایک کس سوار و تو چاند بسیار و ہزار فیل کو و شکوہ بقصد جنگ ازو بی برآمد و منزل
 بشزل سے آید آن حضرت از انبالہ را ہی گشتہ بعد قطع منازل و طے مراحل و در والی شہر
 پانی پت رسیدہ فرزول اقبال فرمودند سلطان ابراہیم نیز در نواحی آن شہر رسید و در
 استعداد پیکار گردید ہر روز از طرفین و لادان جنگ آورد و مردانگی میداوند و بجای ہر ان
 بادشاہی بتائیدات الی غالب می آمدند و سور و حسین و افرین سے شدند سلطان ابراہیم بیکد
 و خدمت بسیار و مہابت و صلابت تمام بقصد جنگ و محاربت بر فیل اسان شکوہ سوار گشتہ
 دود و مکرکہ آورد و بہ **جیت**

جو از خاک بر باد و صحرانشست ابراہیم گفتی بکار نشست
 افغانان دران کارزار فیضان کوہ کردار انتخاب کردہ بمقیم و دیگر سلاح آہل
 بر شکر بادشاہی سردا و ندان حضرت پیکران از تند خوی و در ہر چو کہ بہر طرف کہ میدویدند
 صفت مغلیہ را بر ہم سیکردند و پیر جانب کہ روئے آوردند تو زک جمعیت مظان از ہم یک پند
 از صدات فیضان بادنگ اسپان مظان کہ ہرگز چنین مہیب صورت ندیدہ بودند
 تاب نہ آوردہ پیشانے توانستند رفت و ہم کس کہ از دولاوران بشکر بادشاہی بکرات و جرات
 پیش میرفت بجز ہوم فیضان گرفتار شدہ و بجا کہ برابر میشدہ **نقطہ**
 چو خمیدہ خرطوم فیضان ست در اعنایے مظان و ماہ فکست
 ز خرطوم فیضان پر عسہ بدہ بلائے سیدہ ناسان آورد
 ز دندان بزخم آتش انگیزتند ہمہ خاک باخون و درایستند
 یکے را بدندان بر آوردستہ یکے را بزانو در آویختستہ

در این وقت حضرت بادشاہ نظر بر شکریان خویش انداختہ و علیہ فیضان و اضطراب و ان
 ملاحظہ کردہ سخنان عنایت امور و مقدرات بہت غش بر زبان مقدس آورد و فرمودند کہ لے
 مردان کہ پوشیدہ تا جامہ زمان پوشیدہ ہمگنان کمر بہت بستہ دلاوری را با جان شاری
 ۱۱۱ ملک جمعیت ترک

بطریق سیورغال مقرر گشت والد و سلطان منون عنایت گردیده یک قطعه
الماس که هشت شقال وزن داشت و تخمیناً سبهران جواهر شناس میت آن نصف مندرج
روز مروه بر منکون بود و میگفتند که آن الماس از خزانه سلطان علاء الدین است که او را از اولاد
راجه بکر باجیت بدست آمده بود پیش کش حضرت بادشاه نمود و آنحضرت در آگره نزول اجلال
فرموده بانظام مہام پر داحت و تمام ایام برسات که بمقتضای نر است ہوا و شحات غلام
و تازی روزگار و سر سبزی زمین در سیدگی میوای پدید ہند وستان است پیش
و عشرت گدازانیدند و از عدل و انصاف جہان را بدنی بخشیدند و از بخشش و بخشایش جہانیان
را کامیاب فرمودند۔ **بیت**

اسود و جہان بدولت او   از درخت نظر لعل طلعت او

چون ایام برسات بانقضاء رسید و ابراز بارش شبانہ روزی آمد و چہرہ آسمان
از عجب سحاب و روسے زمین از نقاب آب نمودار گردید و طاقت ہوا پر وہ ابراز میان
الکایان و خاکیان بر کشید شدت آفتاب و سوزش گراما کہ ساکنان خطہ وجود و متوطنان
عالم شہود را در تب و تاب داشت فرو نشست اہل روزگار کہ از کثرت آب و غلاب و قرا
ہب آفتاب پائے تردد و روان قلیل کشیدہ بودند کم ہمت بہ تفصیل مقاصد برستند
موسم تردد و جولان شجاعت شمار و زمان جولان گرمی با د پائیان برق رفتار در رسید آنحضرت
بہ روز و سہرہ کہ آن ہندی جن است باستصال مخالفان بے اعتدال و پائیان عالمیان
بال مشہور شدند بہرین نشانہ اسکا کہ از باہائے عظیم الشان ہندوستان بود
با عنوانے حسن خان سیواقی بارش کہ فراوان و تو پچمانہ بے پایان بکرات و جبارت تمام
از مکان خود روانہ شدہ در میانہ کہ متصل آگرہ واقع است بقصد عمار بہ بانحضرت و در پر
و تیز چہی افتخاران کہ با سلطان ابراہیم ہم محلالت داشتند با پنجاہ ہزار سوار و سیلان
بیار از جانب متوجہ خروج کردہ بہار خان دلد و پانخان را بسلطنت بروا شد
سلطان محمد لقب کرد و در خوشترش عظیم بہر طرت برخواست و در اقطار ممالک نقتہ و مناو
رود و امرا کے کاہلی کہ خود میر و یار سہ و سہر بودند چہ از ستوہ آمدن با فراطرگراہ چہ
از بسیاری ترددات محاربات و چہ از غلبہ رائے اسکا و افتخاران و چہ از بے ہستی خود

نموده بدر رفتند **نظم**

خدا را بگوشت پیکار آمد سپید
که شروع کرد و بجفت و دشمنید
ز پس کشتگان شد زمین ناپدید
تو گفستی که روز قیامت رسید
در آن روز زمین کز عدو گشته شد
بیابان همه پشته برشته شد
شد کشته برشته بالا و پست
بتاراج جان مرگ بجشاد و ست
زمین کشته افتاد در کوه و دشت
جهان گفت پس پس که از حد گشت
گر این جنگ رستم جودی بخواب
شدی از نینیش دل و زهره آب

بالله بتاییدات الهی قلمی که بادشاهان پیشین را میسر نشده بود و مقدم تمام فتوحات

هندوستان تو اندیشه چهره ظهور برافروخت و خرم دولت و حیات سلطان البریم
از برق تین انحضرت پاک به دست پیدا نمود و جبرین شکست حضرت بادشاه چین نیا در زمین عمر نهاده بجهت
شکر و سپاس به درگاه بادشاه قسطنطنیه بجا آورده متوجه دلی شدند و در آن مصره جان که
تحت گاه سلاطین هند است رسیده سکه و خطبه بنام نامی خویش نمودند **قطعه**

نصیر الدین محمد شاه بابر
سکندر رشوکت و بسرام دولت
دولت کرد و فتح خطه هند
که تاریخ آید شش فتح بدولت

در آنسوی خزان که گم آورده چندین سلاطین بود کشته و هتادناک تنگه سکندری
بشاهزاده محمد بایون میرزا و یک خلد خزینه بی آنکه تحقیق شود و نیمه انعام فرمودند و ده
لک تنگه بهر یک اعرام عمت شد و تاس یک جوانان پاک مردم اردو و سلاطین از انعام
کامیاب شدند و بشاهزاده ای کامگار و پرورگان شهبان اقبال که در کابل بودند بقدر
تفاوت درجات نقد و جنس روانه کردند و بعد از تنظیم و منسق امور دلی متوجه آگره گشتند
و در آن مصره و لک شایسته تنظم و منسق مالی و علی طبع استقامت انگندند سوائی دلی و آگره
باطراف ممالک افغانان بواسطه مخالفت می افراشته اند آخر الامر بتدابیر صاحبیه و افکار ثاقبه
آنحضرت مجرب و ایام اکثر افغان سر بر خط اطاعت و انقیاد نهادند و هر کس بقدر مراتب شمول
عواطف گردید و امر ایستاده و به یاور خورمال اقطاع مرصحت شدند و از شمول عواطف والا
والد و فرزندان و ارباب ممالک سلطان ابراهیم شمول عزایات ساخت اموال و خزاین خاصه
ایشان را بایشان مرصحت فرمودند و اضافه بر آن بلفت لک تنگه از کمن اتفاق بود و سلطان

کجا معبود را این یستر شود
که با باز و وزی برابر شود
کبوتر که پس از نند با عقاب
بقعه مهر خورشید و آرد شتاب
شغال از گنبد پنجه بازه شیر
سر بخت خود را در آرد و بزر
بجای که شیران در آند جنگ
چه یار اسد و ویر که استر بگنگ

آنحضرت بعد از این فتح معجزات محمد بیکان بدر گاه حضرت واجب العطا با بقعه محمد بنی
در اگر و معاشرت فرموده و بتدبیرات صاحب شمس و طاشاک اهل غلات و طغیان از نو مر و ملک
پاک رفته و اکناف گیتی و انکار بند وستان در حیطه تصرف او بیایست و دولت در آمد و نیز
انقلابان از طرف قنوج بر جم خود و امرای کابی از طوایف و قومات و ل بناد خدمت شده
حسب المصلحتی اقتضای یافتند و ل از کابل برگشتند و عالم بر جم خود و انتظام تازه یافت و عالم
ساختن نظام آمد و مر اسما بنماط بطور برست لوازم و انوار شمس به تقدیم رسد و کوه
موسسه دارا فرای سرست پدید آمد ساوه و لایق استخوان را سر رشتند و انشاید است افتاد
جست و الا به ترقیه احوال رعایا و آبادی ملک مصرف گشت شاهزاده محمد با یون میرزا را براس
انتظام پراگندگی با این سبب است و نند و شاهزاده کامران میرزا را لاهور و مکتب ها گستر
فرموده و از کابل طلبه دانش شاهزاده از کابل لاهور آمد و ولایت مکتان که از مدت متداوی از وقت
سلطین دلی در رفته بود گشت تدبیر خیر مشیت شاهزاده کامران میرزا و بنایید اقبال و لایق
حضرت بادشاه قسیر در آمد

بر خوانندگان اخبار مملکت پوشیده نماید که از پیش تواریخ بدین غلط مطالعه این نگاش
و آمده که در ولایت مکتان آغاز ظهور اسلام در سنه نو و نود و نهمی از محمد قاسم در زمان حلیج
این یوسف است بعد آن سلطان محمود غزنوی آن ولایت را از تصرف قرامطه طاعه بر آورد
رواج اسلام داد پس از آن شهاب الدین سلطان مغوری بر هند وستان فتح یافت
ولایت مکتان نیز و تصرف سلطان در آمد از ابتدای سنه هجری لغایت سنه آن ولایت
در تصرف سلطین دلی ماند چون به سبب سستی سلطان محمد شاه که از نشا و ریایات است تصرف مکتان
زمان روایه دلی بود در هند وستان ملوک طوائف گردید و در هر اکناف امر از اطاعت
بر یافتند حاکم ولایت مکتان نیز و مکتان است و از حکم سلطان محمد شاه انحراف و زید
چون نوبت سلطنت به سلطان علاء الدین ملوک سلطان محمد شاه رسید و از پدر جم است

اکثر است قصد معاوت کردند و در آن انگشش بعضی رسانیدند که چون مخالفان از هر طرف هجوم
آورده اند و تا حال ملک بواقعی ضعیف شده است بهتر که چند قلعه استحکام داده
بولايت پنجاب رفتن اقامت باید ورزید و مترصد لطیفه قیبه باید بود و حضرت پادشاه
فرمودند که این چنین مملکت را بشقت تمام گرفته و خلق کثیر که شکیک ملت بودند بقتل
داده باشم امروز از پیش کاغذی طعن انا کرده و عذر شرعی بدست نیاورده
اگر معاودت نایم پادشاهان اطراف بجز زبان یاد کنند قطع نظر ازین در عرصه محشر
چه عذر تو انم گفت بیسپاهات و بیسپاهات و بیسپاهات که بهمت را با شجاعت بهوش و بیسپاهات
را با دلاوری هم آغوش نموده کار نامردانه باید نمود اگر بتایدات الهی فتح می شود غلزی
می شویم و اگر گشته میگردیم در جهنم است می یابیم و دیگر انواع سخنان مردانه و نصیاح
عالی چنانکه پند بان آورده آن جماعه را دل دادند و بهمت بخشیدند هم گمان قبول کرده و دل
بر مرگ نهاده از اگر بر آمدند و صوف مصاف آراستند از آن اطراف راناسا انگار
آمده اما و پیکار گشت بهادران قوی دل چون شیران زنجیر گسل بر زمینگاه در آمده
کوشش و کشته نمودند که نظار دگیان را ذکر رستم و افراسیاب از یاد رفت یک
روح اسفند بار و سهراب از فراد آسمان حسین گرگ دید بر منظر

بچش و آمد و شکر بگو	ازان جنبش آمد زین در ستو
ز پل و پشته ان لشکر شکن	تن کوه لرزید بر خویشتن
ز باریدن تیر و چوون تنگ	بهر گوشه بر خاست طوفان مرگ
ز جرس و سیران ز دروان	کشیدند شمشیر کین از میان
ز خون جوید باشد روان بکیران	یک جانفشان و یک جانستان

چون تائیدات انلی و تدایات لم برنی تسیرین حال فرخنده مال او لیاسی دولت
به وضع نیر و زمی از مطلع اقبال و مید و چهره ظفر بحسب خواش نمودار گردید و راناسا انگار
چون پشته از کوشش باور گزیدان و مانند دیوار از تندی سیل آفتان رو بهتر بیست نهاد و بخت
و شقت آفتان و نیزان بر بیوت خویش رسید و لشکر یا نش غلغله میدید برین غلغله
و از خون آفتان عرصه کار زار لاله زار گشت **منظر**
اگر ما ہی از سنگ غار بود
شکار نهنگان دریا بود

ملازمان شیخ یوسف را بقصد و صایا حاضر ساخت و در حضور آنجماعت استغفار نمود و از دکان خون بر
آورد و این غریب خویشان و برادران خود را بجهت و دروغ و اظهار و صیحت از بسیر و بی مشی
درون قلعه طلب داشت چون ملازمان شیخ یوسف حال او را بدینوال دیدند از آنکه آن مردم
او درون قلعه مضائقه نگذردند بدین تقریب اکثر مردم او بقلعه در آمدند و بعد از زمانه سزا
بشریاری برداشته تمام منتسبان خود بیکار و متمدن را بجا است هر چهار و در و از تعین
که آنکارانند که نوکران شیخ یوسف از قلعه شهر دارک در ایندو نگاه در خلوت سران شیخ
رفته گمان خود بهر طرف نصب کرد و شیخ را بدست آورده قید کرده سرسلطنت برداشت
و سلطان قطب الدین خطاب کرده سکه و خطبه بنام خود نمود مدت سلطنت شیخ یوسف دو

سلطان قطب الدین عرف را گنجه نگاه

در ۵۵۵ سکه و خطبه بنام خود کرده با سور فرمان رواست و داشت شیخ یوسف بجا
که یافت از قید فرار نمود و پیش سلطان بلول لودی در دلی رفت سلطان بلول بیدان
شیخ منتقم دانسته خوش وقت گردید کمال احترام بجای آورده دست خود در عقد ناکوت
شیخ عبد الله خلف شیخ مذکور در آورد و القصد سلطان قطب الدین فرمان رواست و ولایت
مکان با استقلال تمام حسب مدعا شده و بهی طبعی دگدشت مدت سلطنت او شانزده سال

سلطان حسین بن سلطان قطب الدین

در ۵۵۵ تمام مقام پدر گشت چون صاحب تردد و دلاور بود بقوت شجاعت
و مردانگی قلعه شور را از تصرف غازیخان تسخیر در آورد و بعد پندگاه پیوسته را نیز از ملک انجلی
که بکبر گماشته سیدخان گرفت و در هر سرع اوقات تا که و کوت و دینکوت متصرف
شد سلطان بلول لودی بفریک شیخ یوسف بار یک شاه پسر خود را با تانار خان حاکم
پنجاب بر سر سلطان حسین فرستاد و بدین شناس برادر حقیقی سلطان غازیخان و وزیر خود
سلطان شهاب الدین خطاب کرده سر بشورش برداشت سلطان نیز بقابل بر آمده و بعد
مبارک برادر خود را و سگیگر را و نیک بار یک شاه تانار خان و در نزدیکی مغان رسید
صوفی میکار را مستند سلطان حسین نادر هزاره و پادشاه و پادشاه و پادشاه و پادشاه و پادشاه

ترک گردید و در امور ممالک زیاد برهنگی روداد و احتمال کمال راه یافت و هر طرف سرکشان سرکشید
 ولایت قن بنابر توار و تو او و صدقات شول که هر سال از عیال کابل بر آید تا مدت و تالیج
 میکردند از حاکم خالی ماند اعیان و ارکان این ولایت و اهالی و موالی شهر با هم مشورت کردند
 که بدون حاکم کار این مملکت ممکن گشته براس حراست خطایق و نظم امور مملکت وجود
 حاکم ناگزیر است چنانکه تنفیذ اللفظ و المعنی بوده شیخ یوسف قریشی را که از اولاد شتاو
 و دیان حقیقت عادت معارف طریقت سرعته ادبیات معذوم العالم شیخ بابا الدین ذکر
 قدس الله سره بود و باسلطنت ولایت قن بر داشتند شیخ یوسف قریشی را و اسامی آن ولایت
 باسلطنت یافتند و در ششده سکه و خطبه بنام خود کرد و در ویشی را به بنای بزرگ و ولایت
 را باسلطنت هم سنگ گردانید و تلویش را با بنام خود رام ساخت و امور قن را و اسامی را و قن
 و در واهی تانده را و بعد چنگاه را سینه که سر و راه جاعت کلان بود و قصبه سیوی با و تملق
 داشت به شیخ یوسف بنیام نمود که سلطان بپول لودی بر سلطان علاء الدین غالب آمد
 سکه و خطبه بنام خود کرد و در بکرت و بی نشست و بر اطراف ممالک تصرف شده مستطع می شود
 سباز و بر قن مشرک شد و چنین وقت خبر داری و بهو سفیاری و حراست ولایت قن
 اگر نارا از عهد دولت خواندن و مشکریان خود و دانند و جاعت کلان را که خدمت طلب پای
 درست بستند پیش از آن تقدیم خدمات بجان کوشید و شود شیخ را معنی را قبول کرده مشارالیه
 را پیش آورده با بنام امور چپا بانی رستق گردانید را سینه که خدمت بر میان
 جان بست و بواسطه حکام نیک اندیشی دولت خوابی و فقر خود را و جاعت کلان را
 همیشه اتمام تحالف لایقه بدقت خود می نمود و گاه گاهی بر اسامی و نشت و در غنجان
 شیخ میرفت و در متی می مردم خود را و در قن در آورده و التماس کرده که معیت ما را بنظر قوسی
 در آورده و از خوران خدمت نماینده شیخ ساده لوح از کرم و خدای مفاصل بوده تفکرات نمود
 را سینه سهره بعد از آنکه سال واجب بنظر شیخ در آورده و بایک خدمتگاری بحسب ملاقات فقر
 آمده نشست خدمتکار موجب اشاره او بزماله را و در گوشه کنار و رسانید خون آنرا گرم و پال
 انداخته آورد آن کار پال خون مسامح بر کشید و بعد از زمانی از رو سفید فراوان
 بر آورد که در شکم در و غالب آن زمان زمان چند و فزع زیاد می کرد و در قن بزم شب
 فلان سینه و سینه را و در ایام فرشته جلد دوم صفحه ۳۳۳ و در طبقات کبری صفحه ۳۳۳ و سینه را

سلطان حسین بن سلطان محمود

سه ساله بود امرای دولت خواه آن ظفک را در شکله بر مسند حکومت نشاندند و
مراسم اقامت بجا آوردند بعد چند روز توأم خان و لشکر خان نگاه که سه روز توأم و صاحب
جمیت بودند خلعت و ریزید و اکثر مال متان تصرف شدند و میرزا شاه حسین ارغون حق گشت
با سلطان حسین جنگ کرده بواسطه فتح برادر داشتند و متان را تسخیر در آورده مشهور
خارت نمودند شهریان آن هفت ساله تا هفتاد ساله در بند افتادند و سلطان حسین چندین مرتبه
گشته بعد چند گاه بعدم خانه مشتافت و متان آچنان خراب شد که بخاطر بیگس نبود که باز آباد
گردودت سلطنت سلطان حسین که محض براسم بود هفت سال.

میرزا شاه حسین ارغون

در شکله فتح نموده شمس الدین نام نظام خود را بخر است متان مقرر کرده لشکر خان
نگاه و پیش او گذاشت لشکر خان کار مالی و ملی از پیش برده غالب آمد بعد چند گاه
شمس الدین را از میان برداشته خود بواسطه حکومت برادر داشت دوم استقلال
زاد و برین و لاکه لاهور و متان از حضور حضرت پادشاه بجا گیر شاهزاده کامران میرزا مستر
گشت شاهزاده بعد رسیدن در لاهور لشکر خان را از متان طلب داشت
با گیر و محرم حست کرده در شان کسان خود نصب گردانید و آن ولایت چهار سال حکومت
میرزا شاه حسین ارغون اند و از ابتدا که طاعت میفرمودند هشتاد و یک سال
آن ولایت از تصرف فرمان و بان دلی بیرون بود و رینوال داخل کشور دلی گردید و
شاهزاده کامران میرزا بر آن غالب گشت.

درین ایام بغیر من و الاد سید که شاهزاده محمد بایون میرزا را که نظم و نسق و یار سبیل
متوجه شده بود بباری معصب روداده حکم شده که دلی آمده از انجا براه دریا بحضور
الاد سید شاهزاده بوجوب حکم لایحل آورده در آگره رسید امر من مختلفه و عوارض متشابه
که ساجو کی با عت تنزاید و بگریه باشد حادث گشت و حکامان از موکار و طیب بیان

لشکرانش مستقیم بر خیمه زیبارگی که سی هزار تنی اتواتر بر لشکر باریک شاه رسید تاب نیاورد و درو بنظر
 نهاد و بتقصیه چنبروت اصلا عنان نکشید و گماشته سلطان حسین دراک و چنبروت بجز بعد جنگ پست آورده
 بعد از خانه فرستاد و دین ایام ملک هر لب و دوا می پذیرد و سیاحت خان با قوم قبیله خود از دقایق و مکان بخیرت سلطان
 حسین آمد سلطان قدم آنها را میست و دانسته از قندهار که کوتا و منکوت ملک هر لب جاگیر داد و از ششیدن
 از من و تلخ بسیار از کج و مکران بخیرت سلطان حسین سیدند بقیه ولایت کناره در ششیدن به بلوچان مقرر گردیدند
 رفته از سیست پور تا و چکوت بلوچان قرار یافت چنانچه از آن ایام آن ولایت در تصرف اولاد
 ملک سهرابست چون هیئت نیکامی سلطان حسین با کثافت ملک مشهور گشت جام یازید
 و جام ابراهیم از جام نند حکم ولایت بقیه بخیرت سلطان حسین پیوستند سلطان
 آنها را پیش آورده رعایت مانوده و از خرد حال جاگیر مقرر کرد و بعد از آن سلطان بهلول
 سلطان مسکنند والی دلی با سلطان مصاکه نموده مقرر کرد و در طرفین بر ولایت خود قانع بوده و بعد
 یکدیگر به دشمن گشتند چون سلطان حسین به پیر و ضعیف شد پسر خود را سلطان فیروز شاه
 خطاب کرد و خطبه بنام او کرد و ازین جهت که خلق آزاد و مستغنی و عمار الملک و وزیر او را
 زهر داد و کشت درین صورت سلطان با خطبه بنام خود کرد و سلطان محمود و پسر سلطان
 فیروز شاه را ولی عهد گردانید و عمار الملک را با تمام خون پسر خود با اتفاق جام یازید و پسر
 خانه فرستاد و بعد چندی وزیر سلطان حسین با بعل طبعی بر حمت حق پیوست مدت سلطنت
 او بیست و دو سال

سلطان محمود بن فیروز شاه بن سلطان حسین

در سال ۶۹۵ قمری تمام بد کرد و بد چون خور و سال بود و از زال پسر مست شد او با ش و اعلان
 کرد او فراجم آمدند و لغات بشمخ و استند و صرف می شد ازین جهت اشراف و اکابر از
 صحبت او دوری جستند بیگامی که خلیفه الدین محمد باریک شاه به قصد تسخیر هندوستان
 از کابل به خدمت فرمودند بعد رسیدن در پنجاب میرزا شاه حسین از خون حاکم بهبهت منشور و الا
 صادر گشت که مکان در جاگیر او مرمت شد آخر بتصرف در آورده و با دانی ملک در قاضیت
 رعایا کو شد میرزا شاه حسین از خون آمد و سلطان محمود جنگ کرد و چندگاه در
 مجاور و مقابل آمد بدین اثنا سلطان محمود در گذشت مدت سلطنت او بیست و

جهانی شاداب ازلی و شبستان نامش از شش اعلاقت زروانی نورباب لم بزی موجود با جوش
 بتقصای اخلاق حسنه مقبول و بطن پسندیده اش بعد است گسری و رعیت پروری محول
 و شمشه عدلش ظلمت سوز ظلم و ستم و بار قد تیغش آتش افروز و زهرین هستی منهدم
 ظالم بوده باشد **نظم**

بود کاش از شاهی و برتری رعیت نوازی و دین پروری
 با حسن کند خاطر خلق شاد جهان یکسر آباد و آرزو داد

چون صانعان قضا خلقت این امر عظمی بر بالائے والا انعمت و دخره متر صد این وقت
 معشور زمان محمود بود و در خواستش میر خلیفه پیش رفت امرای عظام بلا اتفاق یکدیگر در شمشه
 آنحضرت را در دست و چهار سگی زینت افروز سر بر جهانبانی نمودند و واجب سپاه بدست نور
 سابق بحال داشتند کثرتی را با صافه سر بر از فرمودند و ولایات و اخلاص بمیر زایان قیمت
 گشت و بعد از تنظیم امور جهانبانی بجانب قلعه کائنات حرکت شد و راجه آنجناب مقادمت
 نیاورده مراسم انقیاد بجا آورده و دوازده من طلا پیشکش گذرانید چون سلطان محمود بن
 سلطان سکندر بود بهست جوینور عیسم سر داری برافراشتند بود لشکر ظفر پیکر
 باستصال او نافر و کرده با گره معاودت کردند و سلطان محمود و تاب خدمات عساکر افلا
 نیاورده بهست پند و بیگانه رفت و بعد چند سال در همان طرف برگ طبعی در گذشت چون
 محمد زمان میرزا و اما حضرت او شاه جنت آرامگاه اراده یعنی داشت او باید است آورده در
 قلعه بیانه محبوس کردند و حکم شد که می در ششم او بکشند چون تقدیر بران رفت بود که پیش
 از پیش مغزول العمل نکرد و او فرمان بهاسی ظاهر کرده ازین امر نکات یافت و بقایا بود وقت
 از قید قلعه مذکور برآمد پیش سلطان بهادر و اسکی نجات رفت آن حضرت باستماع این خبر
 مکتوب محبت و سلوب سلطان بهادر نوشتند که او را در حضور بلیب بخا و را از کله خویش
 بدر سازند آن مدحوش با و به خردی جواب نالایم بنگاشت از آنجا که سلطان علی الدین
 و له سلطان بهلول نووی و تا مدت آن پیشش نوکر سلطان بهادر بودند باغواشته
 آنما سلطان بهادر بر قلعه چنود مهم کرد و تا تارخان را با لشکر گران و مبارزان باستان
 بطرف کله پادشاهی فرستاد و او را در کسب جرات آمده قلعه بیانه تسخیر و آورده
 و با گره نهادن حضرت براس و رخ این شورش سبذالی میرزا بهادر خود خود را با لشکر

میں نفس و رو و ساز و علاج پر داری کو شہید نہ فرماتے و شفا بمنہ ظہور نہ فرماید
و کار از عالمات در گذشت داشتند او عارضہ بامند او کشید و حکما دست از عالمہ باز داشتند
آخر الامر علاج دانیان تجربہ کار و خیر اندیشان در گاہ بر آن قرار یافت کہ چون صورت شفا
و آئینہ و دوا نمودار نیست آنچہ از تہ نقیبہ و اشیا کے علاوہ گران بہا کہ بہت از ان
در سر کار و آلات ضروریہ باشد موجود است بہیت صحت شاہزادہ تصدیق باید کرد و شاید از
فضل حکیم حقیقی شفا نصیب شود برین تقدیر الماس گران بہا پیش قیمت کہ والدہ سلطان
ابراہیم کہ زمانہ بود و پیر از ان اسبچ چیز گران بہا در خزانہ والا موجود نبود برائے تصدیق تجویز
کرد و حضرت بادشاہ بعد از تامل بر زبان مقدس آوردند کہ ہالیوں از جان عزیز تر است
مال دنیا چہ خواہد بود کہ صدقات تو ان نمودن خود را عند تو ان فرمودہ نماہیم ہاں زبان
بر خاستند و گرد چہار پایہ شاہزادہ گردیدہ و بقدرت قادر علی الاطلاق کہ عنان زندگی
در گ عالمیان و ظہور بیماری شفا کے جہانیاں بقدرت قدرت و دست حکمت اوست
ہماں وقت بلا توقف انوار حکمت و شفا بر چہرہ پورانی شاہزادہ و آثار عارضہ در ذات
والا حضرت بادشاہ نمودار گشت و باعث قہجہ نظار گیان گردید و در اندک مدت شاہزادہ
تندرست شد و حضرت بادشاہ روز بروز بیمار تر گشتہ و در محمل و در سال و بقولے پنجاہ سالگی
این جہان فانی را پرورد کرد و نفس مبارک آنحضرت را بکابل بردہ و در گز گاہ برب
آجوسے بجا کہ سپہر و نہ مدت سلطنت سی و ہشت سال از آنجملہ دہندہ وستان پنجبال خیر و

حضرت نصیر الدین محمد ہمایون بادشاہ بن ظہیر الدین محمد بابر بادشاہ

امیر نظام الدین میر خلیفہ کہ ناظم امور سلطنت و مدار علیہ مملکت بود از شاہزادہ محمد ہمایون میرزا
ہمشاک و ہراسان بود و فرمودہ است کہ بوجود نکایض الجود و سرور خلافت زمینت پذیر و مافی القیصر
آنکہ نعمت و مدی را داد حضرت بادشاہ جنت آرام گاہ را کہ سخی و بازال و پرستہ و دریا دل بود
و با میر خلیفہ و بیعتہ ام اتفاق داشت و سلطنت بردارد و نعمت اجہ نہ گور بامید این معظ طراق
عجبی بر روی کار آوردہ مستعد اجلاس اورنگ جہانباں گردید و سلطنت عالمیت کہ
بسی و تلاش شہسوار با دوا و اعانت کے جسے توانہ شد شد کہ سر پر خلافت و جہانباں
و سرادار امور سلطنت و کشورستان اقبال مندی تر ہو و کہ بہستان اقبالش از جہانباں

رو بناد سخن سازان بعرین رسانیدند که میرزا خیال سلطنت در سر دار و دهنه آنحضرت
از شد سور سخت فرموده روانه بطرف اگره شدند و میرزا عسکری که از جانب گجرات سے آمد
بے سابقه خبر ناگهان در راه ملازمت نمود و آنحضرت بمقتضای اہیت چیز سے برو سے میرزا
بزرگان نیاوردند چون محمد زمان مرزا باشا رہ سلطان بہادر از گجرات براہ ریگستان بجانب لاہور آمد
شور آنچیز گردیدہ بود عساکر قاہرہ بر سر او تعین شد میرزا تاب نیاورد و باز بجرات رجعت
نمود و آنحضرت باز باستیصال سلطان بہادر قصد مصمم نمود و نہفت فرمودند و عساکر
منصورہ پیشتر تعین کردند و بدفات بمالالت میان آمد سلطان بہادر شکست یافتہ و برخیز
پیش فرنگیان رفت چون نقش فخر و خدایع از ناحیہ حال فرنگیان برخواند میخواست کہ
از آنجا بگریزد و رفت برآمدن بر غراب در دریلے شور افتاد و عسکریق لہ فنا گشت
و ولایت گجرات از دستہ و فساد پاک شدہ بمصرف اولیائے دولت درآمد و آن
حضرت از آن قیام ظلمت نمود بہر محل امر انصب کردہ باگرہ تشریف آوردند چون شیرخان
افغان بر سبب بودی رایات والا بہمت گجرات قابو یافتہ ولایت جویند و بہار و قلعہ ہجرات
و چناوہ متصرف شدہ قوت و کمیت بہر سانیدہ بر ملک باوشاہی سے ناخست و باعث ازار
و اندام ظالمین بیشد و زبرد ز لشکر گردا و جمع سے گشت لهذا اندفاع فتہ اول لازم داشتہ
متوجہ ولایت شتر قیہ شدند و قلعہ چناوہ را باذک محاصرہ کنان شیرخان پشیر
در آوردہ متوجہ پیشتر شدند شیرخان از آوازہ نہشت موکب والا و خود تاب
مقاومت و مقابلہ ندیدہ بہمت بنگالہ بدر رفت و بجاکم آنجا جنگ کردہ و ارا شکست
دادہ بنگالہ را متصرف گشت و در آنجا اقامت و زریہ نصیب شاہ دالے بنگالہ البسہ
بہریت از شیرخان زخمی شدہ بدر گاہ والا رسیدہ استغاثہ نمود و آنحضرت برائے دفع
شورش آن بے اعتدال قصد مصمم نمودہ کوچ بہ کوچ قطع منازل کردہ و در بنگالہ نزول
اقبال فرمودند شیرخان تاب سلطنت بطلان لشکر اقبال نیاوردہ و بطلان خان پسر خود
در بنگالہ گذاشتہ در چار بگند رفت پسرش نیز از تصادم افواج بادشاہی تاب مقاومت
ندیدہ از قہار روانہ شدہ پیش پدر رفت و آنحضرت ہوا کے بنگالہ را کہ ایام برسات
بود خوش فرمودہ و طرح اقامت انداختند و ہر روز جشن فرمودہ و عیش و عشرت
پرداختہ قافل و بے پروا بودند ابواب فرخ و انبساط کشادہ گردیدہ و راہ ہلے

گزارند و بهار از آن بانشان تعیین کردند هر دو لشکر با هم پیوسته کارزار نمودند چون اقبال
 بادشاهی توفیق بود و شیرازی سلسله علیه بر فرقه افغانان غالب تا تا رحمان با اکثر
 از قیطان خویش و معرکه کشته شد زیرا که سلطان بهادریات و بے اعتدالے کرده بود و بمقتضای
 حیثیت دین و سلطنت گویا شمال آن بے اعتدال لازم دانسته اند اگر نه هست فرمودند

قطع

نکند از گزندے نو به هرگز تان شکنند و نمائش

نگند مار ترک زخم زدن تان کوبند سر بسدانش

از آن طرف سلطان بهادر از محاصره قلعه چتر بر غاصت بقصد پیکار عازم گشت
 هر دو لشکر در صاحت مند سور بهم پیوستند و طی التواتر محاربه و داد و سلطان بهادر از باب
 نیاز و ده منبر زم گشت اکثر گجراتیان در آن روز کشته و دست شدند و آنحضرت قصد رسیدن
 او مصمم کرده تعاقب نمودند سلطان بهادر در صبح جاوید که خود متوالفت اقامت کرد در
 جزیره دریای شور رفته پنهان شد آن حضرت تا کنه پلایت رفته تمامی بلاد آن ولایت
 را بقبط در آورده بعد مقرر کردن امر او در هر محل معاودت فرمودند قلعه چانپانیر را که در حصا
 و شانت مشهور است اگر گرفتند کسان سلطان بهادر در نگاہداشت آن قلعه محاربهات تواتر
 نموده داد و مروی و مردانگی و تدبیر فرزانی دادند چون محاصره پامنداکو شید روزی آنحضرت
 به پامنداکو رسید و در آن قلعه مشا پده فرموده از گوشت نزدیک قلعه رسید چنانکه
 فولادی بر دیوار قلعه نصب کرده بنفس نفیس خویش بایندی و دیگر بر قلعه تعاد کرده اندرون قلعه
 رفته و دروازه را کشادند و جمعی از لشکر منصور و اهل قلعه کشته اکثری اهل قلعه را ملحت تیغ میدان
 نمودند آن قلعه متین را بعد محاربه سخت بمشغور آوردند و آن قدر خزانه و اسلحه و اشیاء بدست
 لشکر یان بادشاهی افتاد که تا یکمال محتاج استمصال مال جاگیر نشدند بعد فتح آنحضرت
 سور رسید و ولایت گجرات را بجاگبیر میرزا عسکری که برادر خود و حقیقی آنحضرت بود
 مرحمت فرمودند میرزا در آن ولایت دشت بعیش و عشرت پر و اخلاص و در قبط و در بلاد ملک
 قبیله شاخت سلطان بهادر مقابل یافته از جبهه برآمده باز در گجرات رسید میرزا
 عسکری با وجود بیاری لشکر و سامان جنگ این چنین ولایت را که بر ترو و ات موافق
 دست آمده بود و از روستا بستی سخت از دست داده بدرون جنگ بست اگر

اکثری علت ترغیب بدین شد و بسیاری بدین افتاد و غرق گشتند و بقیه در بیان
 نبأ و مذاکره حضرت حال شکر برین سوال دید و گروش نگی باکین ناچار عاقلیه کرده و بناچار
 اسب و دریا کے گنگ انداختند چون دریا خلیان بود بسبب شدت سیلاب قندری
 آب از اسب جدا شد و درین حال سقائے سرکار رسید و دست آنحضرت گرفت و در
 چه نام داری التماس نمود که نام من نظام است و در سقایان سرکار تو گرام فرمودند که
 نظام اولیائے الفقه بدست تیری آن سقائے خضر که و از ان سوچ خیر یا کاه و سلطنت
 بکناره آمده بتقاضا قرار دادند که چون مدارا کلاذ اگر نزول اقبال شود و از انظر و بر تفت
 سلطنت بشانظر از انجا بهر ان کتاب و عنایا گره رسیدند و خلاصه مدت استارت اقبال
 و تقاضا و نظرات مکان اجلال حاجی بیکرم خاص آنحضرت و در قید شمع غلان افتاد از انجا که
 حفظ و حیانت الهی کافل حال و انما من مال بود ساعت حرم جسم عفت و اعتدال
 خیال بدین نشان منوانست پیو و وفار اندیشه تیره باکان بر جلالی سر اوقات عصمت
 نتواند نشست شیرخان املیت و ادیت بجا آورده آن پرده نشین نقاب عفت را با حراز
 و اگر ام تمام بخدمت آنحضرت رسانید و این واقع در شکسته برکنار و ریائے گنگ در بهرجا بود
 نشند و واد اینهمه شکست از غفلت و بی پروای آنحضرت بود قوای آمد فرموده بر رگان خبر
 است که اگر خنده و اگر ان روانه بدن حضرت اسب بدینشی و بی تنیزی رسید
 از تندرستی جو اس خسته که فرمان پذیرا و مستند چه برے آید بچنان بادشاه را اگر بر شتاب
 کار و امتیاز نیک و بد بگانش خرو و از امرای شجاعت کیش و وزیرای صلاح اندیش چه
 سے کشاید به نظر می نمود

کسی را که خرمش نباشد درست بنایک همیش بود همت و است

چه بنو بدست بدین اندیشه و کار خدمت کشد اطراز روزگار

القصه آنحضرت در آگره رسید بفرام آورده و درین شکر و انتظام پراگندگیهای احوال
 سپاه سائی شد و در آن وقت سقائے خضر و شش آمده حاضر گشت و او را بموجب قرار
 داد و نیر و بر تفت سلطنت اجلاس داده سلطان غیر و زده گردانیدند بموجب حکم و الا
 تمامی امر حاضر شده و مراسم فغان پذیری بتقدیر رسانیدند و در زمان جلوس حضرت

خبر گیری مالک مسدود گشت حکم شد که احدی خبر ناخوشی بعرض نرساند مقرر
است هرگز روزی را در پیش آید و زمان محبت نزدیک شود تخشیش عقل او تیره گردد
و اندیشه او تباه شود و سود خود در زمان اندیشد و از کردار شایسته دور و با سوزناک
نزدیک گردد **بیت**

چو بخت بد کنی را پیش آید کند کار س که کرون را نشاید

درین صورت شیر خان فرصت یافته قوت بسیار بهر سانیده لشکر گران فراهم آورد
الطاف مالک تبصره در آورد و غلظت در ملک بادشاهی راه یافت بعضی امر انظمت
بادشاه بے فرصت برخاسته با گره آمدند و با خواست آن طائفه باغیه هندال میزرا
در آگره یعنی ورزیده خطبه و سکه بنام خود کرد چون اخبار اختلال مالک و بنی میزرا در لشکر
والا رسید بچ کس را یاد آید آن نبود که بعرض اقدس تواند رسانید بالاخر خبر اندیشان
مردود و افسوس حقیقت تسلط شیر خان و بنی میزرا هندال و برهم زدگی امور ملک و عدم
رسیدن رسد غلات مفصل الناس کردند و درین برسات از جنگالاهفت کرد و نمار ظمینی
و بیا و شدت سیلاب و کثرت آب و غلاب طرفه حالت بر لشکر یان و اهل اردو و ویدا و
آدمیان و اسپان چون جانوران آبی شناس کردند و شتران و فیلان چون گشتی از فیلان
نوروی می نمودند اکثر بر تال و راهها غرق شده و بسیار چارپا در غلابها تلف گشت
چون موکب والا در بهوج پور تخته کنار دریای گنگ رسید شیر خان با لشکر بسیار
راستنداد سامان تمام آمده در نزدیک لشکر بادشاهی اقامت ورزید و از روستای
و طبیعت پیغام اطاعت و انقیاد و فرستاد و چند گاه بهین اکین و قیل و قال می گفتند

بیت

بر تو اضحیای دشمن تکیه کردن لمبی است پای بوسیل از پا انگند و یو ارا

از آنجا که بر سبب نارسیدگی غلات و درگیر اجناس و آفات اسپان و دیگر چارپا
سپاسیان بادشاهی بے سامان شده است و او یکبار زداشته و بقتلست میگذازند
شیر خان بر احوال اختلال لشکر بادشاهی واقف گشته صورت ظفر و آئینه روزگار و
معاینه کرد و ناگهان بمی بستند او کمال اذیت آورد و لشکر بادشاهی را که از کربان مکار و غلبه
فلک ناانبار غافل بود و فرصت آن نشد که سپان را زمین کنند تا بهر دامن کارزار رسد

و ایت بخوابش او با دشمنی بر لشکر باو شاهی افتاد و مانند عساکر سیاح از مملکت باو بهر
 طرف پراکنده و متفرق گشت و شیرخان غالب آمده متصرف و منصور گردید آنحضرت بر تقدیر ایزدی نظر
 داشتند و پراکنده گشتن لشکر معانیه کرده بودند در معرکه صلاح وقت ندیدند وکیل سواره از آب گنگ
 جو رگرو بکنار رسیدند چون کنار بلند بود بدستاری میر شمس الدین محمد عزیزی که در جلد
 نوکران کامران سیر ز امیراه لشکر باو شاهی بود بالا آمدند و ببلندوی همین خدمت سیر
 شمس الدین محمد به انگلی شاهزاده محمد اکبر سیر فراز گشت بود در عهد خلافت شاهزاده
 میرزا کور و تمام قبیله او بدولت عظیم کامیاب گشت چنانچه در باب خوش گذشتن خواهی
 یافت با ابله حضرت باو شاه بهتر از آن سخن و مشاق در آگره رسیدند و در آنجا توقف صلاح
 ندانستند و راهی شدند و بعد قطع مسافت در لاهور تشریف آوردند و بابر اوران مجلس شورت
 آراستند و از هر طرف کنگش در میان آمد هر یک از بابر اوران موافق مرضی خویش بر خلافت
 رضایت آنحضرت سخنان هر زبان آوردند آن حضرت فرمودند که حضرت فردوس سکنای یعنی
 باو شاه جنت آرا مگردد و هندوستان را بچه مشقت گرفته بودند اگر از بی اتفاقا شامروز از
 محیط تصرف بر آید باو شاهان روس زمین شما چه خواهند گفت و من که تنها بر مقیم بروم
 اگر ایستاد ایستخ و نصرت رو مید و شما بچه روس را با باده خواهند دید و اگر عیان باشد مسالمة
 بجز بجز می گردد و شما را کجی سلامت در هندوستان مشکل راست چون کامران سیر بزارا
 شیرخان از روس خدیویت اسید و ار کرده بود که ولایت لاهور بر مسلم داشتند باشد
 خود را از معاونت باو شاه باز کشیدند از بیخبت کامران میرزا صلاح جنگ آنحضرت را
 نداده با اتفاق مسکری سیر زار وانه کابل گردید بعد رسیدن کابل عزیزین و قندهار و پیشان
 و تصرف خود آورد و دست که و خطبه بنام خود کرده بزم کامران آراست و میرزا حمید کاشغری
 خالد زاده و حضرت باو شاه جنت آرا مگردد که از کاشغری آمده و در آگره ببلایت اسطی رسید و بود
 از شخصیت آن حضرت به کشمیر فرستاد آن ولایت را بهزور شمشیر و قوت شجاعت مسخر کردند
 او را بصلاح کشمیر بآن مسکه و خطبه بنام نازک شاه والی آنجا بجال داشت و امیر
 چند سال که آن حضرت از عراقی معاونت فرمودند بر دوس منابر کشمیر خطبه و جو
 و نایب مسکه بنایولی مقرر ساخت با ابله چون آن حضرت و بدند که برادران ترک برادری کردند
 و نوکران مسلک بیوفایه پیروند و گردش فلک بر مراد خود نیست و معاند غالب است

هر چه بخاطر داشت حکام خویش باری کرد گویند که از چه دم شک خود در اهرم خود نایب کرد و
باب ملا و نقره بران اسم خویش رقم بستد رایج گردانید چنانچه این معنی تا حال از زبان زرد مردم
است نهال پس از آنکه باغوانی بهشت امرای و وزیر بود و ششم منده و سهرانگنده آمده ملازمت
نمود و عسکری نیز نایب از بیاض بدست رسید و کامران نیز از برادر خود و انحضرت باستماع چنین
فرمانت از راهور آمده بلاوقت سعادت اندوز گشت اما بسبب اجلاس ستایم حضرت
سلطنت چنین شکایت بر چنین حکایت انداخت چون مجلس گفتگوش آراست گشت کامران را
که حسد نظری و عداوت جلی داشت اظهار تراض نموده روانه لاهور شد و از جمله بست هزار سوار
که همراه داشت سه هزار سوار بدست آنحضرت گذاشت و در چنین وقت که معاند غالب بود و
هنگام اظهار مراسم برادر می و نیک اندیشی بود توفیق رفاقت نیافت **نظم**
چونیک دل نباشند اعیان شاه شود کار شاه و رعیت تبا
زارگان دولت نمیب نزار سستینده از و عیال انقطاع

آنحضرت باز در مشقه با یک تاک سوار از اگر که بدین مشقه داره شترارت و غنایه فتنه
توجه شدند شیره خان نیز با پنجاه هزار سوار و کوزک و تمل بسیار و کوهخانه و دیگر اسباب
پیکار از آن طرف در رسید و حوالی قنوج هر دو لشکر بهم پیوستند و متواتر همرا به سمت
رو و او جوانان کار و یلان کارزار که شیران پیشه سجاد و جنگان در یاس و فایا بودند داد
مردانگی و جلالت دادند و مبارزان طرفین کار نامها با ظهور آوردند که رسم و افراسیاب بر
ایشان ایمن کردند و شایان گردیدند **نظم**

شد از باو کین آتش جنگ تیز **نظم** قصافت نه خفته را گفت خیر

زمین گشت با آب ریخ آشنا	در و دهنده گشت مردم گی
ببار چندان نم خون تر ریخ	که باران نیار و بسکله تر ریخ
چو باران محسان نبهنگام جنگ	ببار چندان پاره سسکه خدنگ
برافروخت آتش در دریای آب	تو گفتی که در او قیامت شتاب

پادشاه و شاه جیتی که از امام اختیار جمیع امور بدست قدرت او است و لغت و نهیمیت

بجاء تشنگی چون قطره آب
بچشم نویشتن آب نه بدند
ز دام آبر و از دست دادند
ز آب آبی به بیتابی فتاوند

بزار این مشقت و غلبه در حصار امر کوت نزل اقبال واقع شد و انانچه شاه و حکم آگاه
مقدم عالی سعادت خود دانسته شرف اخلاص خدمت بقدم رسانید بعد رسیدن در آن محاصر
انحصار پنجم رجب ۱۰۹۰ هجری اختر دولت از برج سعادت طلوع فرمود و گوهر اقبال از درج
اجلال ظهور نمود و پستی ولادت با سعادت بادشاه هزاره محمد اکبر از عهد مقدسه شرف عصایم
چنان فخر عطا یافت دوران جمیده بانو بیگم که نسبت پاک آن عقیقه الزمانی بزر و آوازه
عظام حضرت زننده فیصل احمد جام میرسد و حضرت بادشاه بعد رسیدن در روانی آهسته
در جباله از دواج در آورده بودند اتفاق افتاد چنین مرویهایی از دوبر و مستغفار سینه شد
در ریاض المال به نسیم مراسم شگفته گشت در شبستان اقبال ششمی که کاشانه امید از فروغ
وجودش منور گردیده روشن شد و نخل دولت و شمری که ذوالقعدة ثنار لذت مرآت بخش مستر
گردید آسمان بخروا تو شش بر زمین حد بر تو زمین بمقدم کمرشش بر آسمان فخر جنت گشتگی
فاطر بار از زبانه انتظام در رسید و شکلی و بهار و وسیله ظهور مومنانی بصورت انکاسه فیهائے
تفرقه بکامانی امبدل گشت در رخ بے جیبته را دوائے جمعیت حاصل شد کوس شادمانی
بلند آوازه گشت و خروش سبار کبادی بگوشش خاک پیوست بزم فخر رخ و بخت آرا

و انجن طرب و مسرت پیرا شدند غزل

بفرق عشرت از نونهای بال هساند
ریاض عیش را و غیر بهار دل کشاند
بر آقا طاهر افسر و یان آب بخت آند
ز تولید مبارک اختر می صد کوزه عشرت شد
و حامی استیجاب از آسمان حاجت روا
ز روی کوکب مقصود چشم بخت روشن شد
نهال خوشدلی را سوختم نشو و نما آند
کون از نایغ بهر روزی گل شادی بزمین شد

بنهال و الاثکرت و ستار و شناسان عالی فطرت از سلطان نزل و اقبال بر سبب
بخت و بلندی طالع و خلوص و جود و سلطنت و از تقاضای قدر و دولت و بقای عمر و شرف
آن مولود مسعود و بشارت دادند آنحضرت مراسم حمد و سپاس بدرگاه و اسباب الطایر با تقدیم
رسانید و چندگاه در آن سده زمین سپهر برده دل از آن حد و دوبر و اشتقاق و احیای بر آن زند
که بقصد ار تشریف برده و بر و گیان سر اذن عصمت را در آنجا که اسکنه قدم آرزو

این بار توفیق در لاجورد اصلاح حال فدیوه برکنار آب پشایب رسیدند و از آنجا با پندال میشت
 و یادگار میسر بر زاپس عمر خود متوجه شده براه ملتان در بیکر رسیدند و خواص خان مشام
 شیرخان با عساکر گران تاملان و ادراج تعاقب آنحضرت نمود و برگشت بعد از آنکه آنحضرت در بیکر
 نزول فرمودند پندال میسر را که در خدمت آنحضرت برخاستند بقیه بار رفت و آنحضرت مدتی
 در زامی بیکر طسوع اقامت انداخت مشور عنایت بسطان محمد و هر زبان آنجا نوشته و
 در حقون ملازمت نمودند و او را توفیقی اوراک سعادت ملازمت را بهر بخشید و بهر طاعت لیل
 گذرانید بعد از آنکه گاه بهست آهسته متوجه شدند بعد رسیدن در نزدیکی آهسته و تنه با مشاه
 حسین میسر از حقون والی آنجا جنگ در میان آمد از غوینان راه رسیدن رسد غله و لشکر
 باوشاهی مسدود ساخته و آنچنان بر مردم شاهی کار تنگ شد که اکثر بر گوشت حیوانات
 میگذرانیدند و غنیمت آن والی آهسته از روی فریب و فنون بیادگار ناصر میسر انوشته که چون
 پیروز و طیف شده ام و سوائے دختر دارشے ندارم چه خوش باشد که بییه من در خدمت
 شماکت تو در آید و درین وقت فصلی بهیری من باشد میسر را ساد و لوح عقل ساد
 شمس مذخمت ازین سینه طاک بے وفائی بر سر بقی روزگار خو و انداخته از آنحضرت
 اختیار جدالی شود چون از بواعث مذکوره در آن حد و کار پیش رفت بالضرورت آهسته
 عثمان سمند غزیت بجانب ولایت راکے مالدیو که از راجهای هندوستان بکثرت جمعیت
 دوست و ولایت ممتاز بود و بر تافته و در ادراج ملتان آمد و براه بیگانیز متوجه جوده پور که در ولایت
 راکے مالدیو بود شده چون جوده پور رسیدند بعرض رسیدند که راکے
 بالیو بقتضای آذیش باقی نماندند و از خوف شیرخان خیال فاسد در سر و دلها
 رسیدن پیش او از لوازم احتیاط و حزم بعد دانسته گمان معتبر برائے تحقیق این
 مقدم بطریق اختصار ستاد مذکور با سوسان خبر و در مذکوف فی الواقع مکر او بطرز دیگر است بجز
 از آنجا سعادت شود و چون یادیه رگستان بے باسی کرد و ششتر سوار و براه جیلبر و گشتند

بیت

اشتران سبله از پی پندار جوان ششتر مرغ پر بر آوردند
 و در راه سیر و روز و شب آب نیافتند و آب آبی بجه غلی اکثر مرز مملکت
 شدند در قطعه

و در شاه را دقت فرمود و تجرید بنشیند و در مکه موقوفه شود باین نیت بجا که توبه صلح کرده روانه شدند
 چون در حوالی قندهار رسیدند میرزا عسکری که از جانب میرزا کامران در آنجا بود و قلعه
 داری مرا تب احتیاط بجای آورده آماده جنگ گردید و نظر بر کسی لشکر بادشاهی ننموده
 فاسد بخورده داده خواست که لشکرت را در تنگیناید لشکرت به مقتضای وقت صلاح جنگ نموده دست از تنگین
 قندهار بکشید و توجیهش شدند بعد از آن یک منزل از قندهار میرزا عسکری برآمده قصد که لشکرت از تنگین بگریزید
 تیز رفتار برآمده باستعلقان حرم سرآمد و رفتند میرزا عسکری بر خمیه گاه رسیده اردوی معلی
 را غارت کرده شاهزاده محمد اکبر را که بدست میرزا افتاده بود در قندهار آورد و بعد چپند گاه
 پیش کامران مرزا بکابل فرستاد و القعه چون به مقتضای عفو معنی حکمت الهی و دو تاقی مصلحت
 ازلی که در معنی بر نامردی چندین اسباب مراد و انجام می یافتش مراد بر تخت نشاند و از او
 نشست و عیار جوهر نامردی مردم گرفتند و باین اخلاقی لشکر بد مردمی برادران و بی
 خفگی اقرار و نامساعدی روزگار مشاهده افتاد و خواستند که در لباس تجربه و قدم شوق
 و بادی گذارند و حلقه کعبه مراد و سر رشته و امن مقصد و بدست آوردند و بگوشت غارت
 اختیار کرده از دیده و اخوان زنان بر کران باشند لیکن بالاحاج و زاری همرازان و خاطر
 داشت امر که درین سفر بر خطر مراسم وفاداری بتقدیم رسانند و بگوشت و فسخ آن
 اراده نمود و به توجیه سلطان عراق شدند و غرض ذی قدر شد و در بهرات رسیدند محمد طمان
 حاکم بهرات بموجب فرمان مالیشان شاه طهاسب و الهی ایران مراسم مهمان داری و لوازم
 خدمت گذاری بجای آورد و حسب الامر شاهی شاهزاده سلطان میرزا بهرات باستقبال درآمد
 از اسب فرود آمد و لوازم بزرگ داشت تجمل و اشته ام بظهور رسانید و بفرستاد شاه
 ملاقات نمود و جمیع اسباب سلطنت را بحتاج سفراز هر قسم رسانید و بگوشت که تا محل ملاقات
 شاه و الا بامدیج چیز احتیاج نگرد و چند گاه در بهرات مقام فرموده بعد سیر تمامی سیر گاه
 ملاقات و زیارت مرقد سنور محمد عبداللہ انصاری و دیگر مراقد اولیای عظام کوچ
 کرده براه جام زیارت مرکز حضرت زین العابدین علیه السلام فرموده از آنجا در شب طوس رسیده
 بزیارت روضه رضویہ امام علی موسی رضا رحمتہ اللہ علیہ فائز گشتند شاه قلی استقلو حاکم
 آنجا بقدر مستقر و در لوازم خدمت گذاری سعی نمود و همچنین بموجب حکم شاهی حکام اصفا
 و ملا و قصبات که در راه بودند همه الامکان خدمت می نمودند و در آنجا پیر سرکران

بدست و نصرت قلعه قندار را بکسان شاه حواله کنند بموجب قرار داد قلعه را بدین خان که سر
 آمد امرای لکنی بود سپردند در آن نزدیکی شاهزاده سلطان مراد غلظت شاه بر دست حق
 پیوست و بدین خان از روی ستیغاری طریق مردم ازاری در پیشین نمود و آنحضرت نظر بریداد
 او داشته قلعه را بزرگوار و امتزاع کرده بکسان خود سپردند و بعد از آن ازین وادی
 بشاه نوشتند و بعد تنظیم و تنسيق مباحث قندار متوجه کابل شدند و کامران میرزا
 از قلعه کابل برآمد و بآنکه جنگ رو بفرار نهاد و بطرف عزین رفت و از آنجا پیش شاه
 حسین میرزا ارغون حاکم تهنیه رسید آنحضرت بفتح و فیروز و ذی داخل قلعه کابل گشته بود
 و نظر انوار خلعت سعادت الطوارین فی شانه زاده محمد اکبر که پیش کامران میرزا در قلعه کابل
 بود و میرزا در زمان برآمدن برای جنگ آن نوحه قد اقبال را بجا نجا گذاشته رفت میآید
 بجهت و سرور شد و در جشن شادمانی و کامرانی ترتیب داده بود استخوان شعور آن نور
 مدد سلطنت والده ماجده ایشان را در میان مخالفت و یگانه ایستاد و کردند و آن شره شجره
 دولت را فرمودند که والد خود را بپشت اس با آنکه از باو می ولادت با سعادت لغایت
 مال که بسن شریف بپار سال رسیده بود و از والده شریفه جدا شده ببقعه شاهی
 شعور عزا داد که از ناصیه حال آن نوبه نبال گلشن اقبال روشن بود بے تامل و بے تحاشا
 در چندین مصیبتان بکنار والده ماجده و در آواز شاد و این حال خدمت اشتغال عزیز و عظیم
 بر یکم قدسی برخواست و آنحضرت در شگفتی با ذمه الطاف ایزدی مشاغل حال آن تازه
 بشهرمین اسباب تصور کردند و انقضای چند گاه در کابل و اعیان و عشرت داد و ستاد
 را در کابل گذاشته متوجه بدیشان شدند و قلعه بدیشان را گرد گرفت بمیرزا یحیی حاکم
 آنجا جنگ کرده شکست و منصور گشتند و آنقدر و طبیعت اقدس از مرکز اعتدال انحراف
 و دریده و مایه صعب مایه حال گشت حتی که چند روز غرض و پیوستگی رود و او و جبر
 تا خوش براسنه خاص و عام جاری گردید بعد چند روز افاقت عاید سال خیرال گردید
 و از او صحت برچیده و طرانی بودی گشت عالم آشفته تکمین یافت و کلاه اسب بر سر خود
 انتظام پذیرفت کامران میرزا ازین خبر مسرور گشت از حاکم تهنیه کمک گرفت بمیان اشغال
 و بے گردید و ناگهان در کابل رسیده قلعه را تسخیر و در و دیوار و انوار ظلم و ستم مردم
 نموده اکثری را بپا حق گشت چون این منتهی بمساعی آنحضرت رسید از بدیشان توجه

در صاحب کز آن و یک بزم گاه
 در دست ملک را یک پنج جا
 در کوب که در شان ملک است
 در چشم بیان بین هم همستان
 در نو بخت هم اقبال را
 در عیش مبارک سه سال را
 در آن که و با هم چو خورشید و ماه
 در دو لاکوهر را یک در ج جا
 در یک عرصه چون فست دین
 در هم چون و در تو واضح کنان
 در عیش مبارک سه سال را

از هر نوع مقدرات خدا طلبی و خدا جوئی و سخنان اخلاص و محبت در میان آمد و در
 آنکس که شاه والا جاو پرسید که سبب شکست و برآمدن از هندوستان
 چه شد این حضرت گفتند که از بیوفائی سمران و بے اتفاقی برادران سلطنت هندوستان
 از دست رفت ازین سخن بهرام میرزا برادر شاه از زرد و خاطر شده که خناد بر بست
 و شاه را بران آورد و که آنحضرت را خلع گردانید اما سلطان خانم خواهر و شاه و قاضی
 جهان که وزیر ممالک بود و دیگر بعضی مصاحبان دولت خواهی آنحضرت نمود و سخنان طاقت
 اندیشی بشنا و گفتند و تقاریر خاطر شاه برادر و ندبه خاست خیم شاطرب که لائق پادشاهان
 و الا تقدیر بود و به شد با هم آراسته شد و میراتب با اتفاق یکدیگر شاهان لشکر قمر غده باعث
 و لشکر گردید آنحضرت قریب سه ساله بعیش و عشرت در آن سرزمین گذرانیدند شاه و الاهبت
 مراسم اخلاص و محبت بجا آورده فرمود که ما را برادر خود تصور نموده مدد و معاون دانند و انچه را
 و امانت مطلوب باشد به ملکات حبیب آرزو و ظهور رسانند و آنقدر کمک که در کار شود
 سیر انجام گردانند و اگر خود را بایر وقت بطریق کمک همراه شویم عاقبت الامر شاه والا جاو
 بین اسباب سلطنت متیاساخته شاهزاده سلطان مراد میرزا خلف خود را با و و از و
 سوار کمک آن حضرت مقرر کرده و برای متابعت یک منزل همراه آنحضرت تشریف آورده
 از یک و گرد و راج شدند و آنحضرت از آنهار و اندیشه سیر و میل و تبریز نموده و زیارت
 مزارات بزرگان اندیک کرده بعد قلع منازل و طر مراطل باشکرشاهی در حوالی قندهار
 نزدیک اقبال فرموده حاکم و نمودند سینه را عسکری در قلع متحصن بوده بمراسم قلع واری
 سخی نمود چون محاصره یافتند او کشیدند سه ماه عاجزانه گشته بوسیله مہد علیا خانزاده بیگم
 آئینه حضرت محمد باب پادشاه که کامران میرزا برای شفاعت و کابل و قندهار فرستاد و بدو دست
 نه و لایک که شکر گذرانید آنحضرت قلع متصرف شدند و او قید و محاکمه شدند و از آنجا که شاه اسپهبد آریکند

جدا شده و حبیب سر هزار سوار از کابل فرار نمود و در بخارا رسید و حضرت بفرمانگاه بدایر برگشت و فرمود
 کامران میرزا و دفع امرای کافر حضرت از کابل روانه شدند و در وقت عزیمت آن سمت یار و گل نامبر
 مرزا را که سر قتل نموده اند و از آن در قلعه کابل محبوس بود سافر ملک عدم نمودند و بیست
 آتشی را که حشوق از او سوزد جز بختن طایف نتوان کرد

بعد قطع مراحل در نزدیکی طایفان رسید و کامران میرزا جنگ کرده منظر شدند
 مرزا تاب نیاورد و رو به زیمیت نهاد و در قلعه طایفان رفته تمحصن گشت و آنحضرت محاصره قلعه
 نموده کار بر دو تنگ نمودند میرزا عاجز شده قبول اطاعت کرده و ستمهای سخت
 که بطنه نموده و از قلعه برآورد و عازم شده و امر را که از کابل فرار نموده بودند سپهر او سنگبر
 نموده و شمشیر و ترکش و در گردن هر کدام انداخته و بکشتن اقدس آورده حضرت از روی
 ماطفت و مروت قلم حضور بر سر نام آنجا عیسیان مندر کشیده هر کدام را بنایت خاص
 میفرمودند و نموده و بعد پنجره و کامران میرزا که عازم خانه کعبه بود از راه سعادت نمود و
 بلازم اقدس مشرف شده مورد زهراران عنایات گشت آنحضرت اولاً بطریق توره میرزا
 را در بنایت بعد آن برادران ملاقات نموده در کنار گزشت گریه کردند چون از آن باز
 که در نواحی الیور جدا از هم شده بودند مفارقت در میان نمود و بعد از نه سال ملاقات
 بهم برود و بود و بزم جیش و عشرت اراسته شد و داد و انتماش و مسرت داده
 آمد چون مجلس آخر شد کولاب و بنه محال از ولایت بخارا کامران میرزا را محبت
 فرمود و در مسکن میرزا را که در قند هار قیام کرده بود و در حال در زندان مکانات بود و ملاص نمود و
 حواله سپهر کامران کرد و در پنهان طرف با گیر داد و بخت و فیروزی بکابل معاودت
 فرمود و بعد انتظام مهام کابل و حصول میش و کامرانی در شش و تسخیر پنج پورش
 فرموده با جمیعت شایسته متوجه آن سمت شدند و منشور عالی در باب طلب کامران
 میرزا و دیگر مرزبانان که در انحد و بودند صادر گشت میرزایان و امرایان بالشک شایسته
 آمده ملازمست کردند و کامران میرزا از آمدن به لطافت اخیل گذرانید آنحضرت کوه
 بکوچ روانه شدند بعد رسیدن در امک بانگ جنگ تکه را اشرار نمودند
 بعد آن در نواحی پنج نژولی اقبال اتفاق افتاد و سپهر محمد خان والی آنجا صوفت آراسته
 آراوه صفات گشت و جنگ عظیم در پیوست بهادران شجاعت نشان و جان فشان

شده و در کابل رسیده قلعه را محاصره کردند و کار بر تقصان قلعه خشک آمد کامران میرزا دست
 جبر و جفا بر عیال امرای بادشاهی که درون قلعه مانده و آن امرای بر کاب مقدس
 بودند و از گردن آن امرای پرستان بسته از کنگره قلعه آویخت و بچکان صغیر را سر از تن
 جدا کرده در سوراخ چاه می بادشاهی انداخت تا امر از دیدن احوال از کاب و الا جدا شود از آنجا
 که امرای اعلان در زور و فاکیش بودند با وجود بی سستری زنان و کشته شدن بچکان
 جنود با بر محاصره قلعه ثابت بودند و او را در و انگی میدادند چون مرغان میرزا دید که درین صورت
 بهم کار پیش نمیرود از رویه بی رحمی و سنگدلی شانه زاده محمد اکبر را که در قلعه کالی
 مانده بدست میرزا در آورده بود محاذی توپخانه بادشاهی بر کنگره قلعه آویخت حفظ و حمایت
 از وی و حسب بر صیانت صمدی شامل حال فرخنده مال گردید و اصل اسبی و گزینده
 بآن تازه نهال چمن دولت و اقبال نرسیده اری کسی را که لطف الهی کامل احوال و
 اشتغال بود و باشد و اعیبه و اهیسه بداند ایشان چگونه پیش میرود و آن کس را که سلطنت
 و سروری از کار فرایان قضا و قدر و راز مقرر کرده باشد بدخواهی بدخواهان
 چه مضرت تواند رسانید بر توی آفتاب تا مدت الهی چون بر ساحت سعادت مقبله
 تا بد از غبار بدخواهی مخالفان پوشیده نگردد و دشیم بهار رحمت نامتناهی اگر بر چمن اقبال
 دولت مند می و زو با سبب خزان خواستش حسودان نقصان نه پذیرد و به **منظوم**
 آن ماکه حناینگاه مدارو در سنگ نر آسان بهارو
 حاشا که بر ورسد گزینده آشفته شود ز ناپسندی

کامران میرزا با وجود این چنین احوال نکو بهید کل پیش نتوانست بر و از آلام بیدست و پاشد
 از قلعه بر آورده بهر نیت نهاد و آنحضرت تسبیح و روزی داخل قلعه شد شانه زاده محمد اکبر
 را و را خوش گزیده بزم شادانی و آبشار بر آراسته و او پیش واریاح دادند کامران
 میرزا بعد از نهمیت در پنج رفته به پیر محمد خان والی توران التها آورده استمداد و انتفاع
 نمود و پیر محمد خان رسیدن میرزا را منتقم دانسته لوازم مہمانداری بجای آورده بطریق
 کمک بهر او میرزا بهر بهر بدخشان آورده پس از محاربه بدخشان را از میرزا سلیمان
 مستخلص نمود و کامران میرزا را دایما منصوب کرده با کمک خویش معاودت نمود و بعضی
 امرای اتفاق سرشت و اقد طلب از استماع قدرت کامران میرزا بهر بدخشان از آنحضرت

سپهبد و پادشاه و لوقا به قاصد دادند و انداختند و روز گشت چون نزدیک کمر و سیغیر زول قبال
 واقع شد قطعه از آن طرف دریا آواز داد که ای کاروانان در میان شما هیچ خبر پادشاه است آنحضرت
 فرمودند که چه میگوئی و در میان شما خبر پادشاه چگونه است او جواب داد که خبر چنان است که پادشاه
 زخمی شده از معرکه برآمده و بگریخته ایشان را نیزه آنحضرت روئے آمد پس با دو نو و دیگران
 معنی باعث تسلی او گردید و مردم کامران سیز را به قاصد را که از راه بدست آنها افتاد
 پیش سپهر او آورد و بود و ندید سیز را گزشتن آنحضرت ازین جهان فانی نمود و بقیات کامران
 پادشاهان مشدد و گفت پیست

ومی حیات پس از مردن چنان دشمن گمان بر دم که نصد سال زندگانی به
 انانجار و کابل آورد و قاصد را تسخیر در آورد و پادشاه محمد اکبر را مقید ساخت بعد سه ماه
 آنحضرت سنان لشکر نمود و متوجه کابل مشدد کامران سیز را با ستام ایخبر کسان خود و در راه
 قاصد گذارشته و شاهزاده محمد اکبر را مقید بانمود و گرفته بقصد پیکار روانه شد آنحضرت از روی
 رافت و عطف منشور اعلیٰ متعین نمود ایخبر که گوشتواره کوشش بوش تواند بود و صا و
 فرمودند سیز را در جواب نوشت که چنانچه قاصد از حضرت تعلق دارد کابل بمن تعلق گیر و این شرط
 صلح می نمایم باز آنحضرت نوشتند که اگر راستی و درستی را از اینک معمم است صبیح غیب
 حضور ایخبر مذاکرات شاهزاده محمد اکبر در دارد تا کابل را با آنها عنایت فرموده و شاهزاده تسخیر بند و ستان
 کمر بست بندهیم سیز را میجو است که این سینه را قبول نماید اما امرای منافق سیز را را از راه
 برود و او جنگ نمود و در نزدیکی چارکیان محاربه عظیم روی داد کامران سیز را را تاب نیاورد
 نیاورد و رو به بدست نهاد و خود را در افغانستان کشید و سیز را عسکری در قید آمد و فتح و قدرت
 نصیب آنحضرت گردید پیست

زفریزی شاه شکر شکن سپه را در کربان در آمد بن
 شاهزاده محمد اکبر که در قید کامران سیز را بود بلاست آمدن مشرت گشت و موجب
 نگرانان شاه کامی گردید و مقرر شد که من بعد شاهزاده اندر رکاب اعلیٰ جدا شود آنحضرت
 از انباده و از کابل مشدد سیز را عسکری را مسلسل نزد سیز را سلیمان در بد نشان فرستادند
 که برآید و بخواند و مکه مشدد گردانند چنانچه سیز را عسکری بخلت زده از جناب والا روانه
 کعبه اشتر گردید و در حاشیه در میان مکه و شام مسافت زندگی قطع نمود و کامران سیز را

بمیدان کارزار آورده و چنگلشهای مروان نمودند و شکست بر لشکر مخالف افتاد
 پیر محمد خان صورت حال برین سوال دیده از مسرعه که برآمده منبرم گشت آنحضرت و اعلم
 نقاب مخالف و تسخیر معصوم داشتند اما از بی اتفاقی امر این اراوه بلبخون رسید و کار تمام شده
 با تمام آمد بهدین اشخاص شهرت مخالفت کامران سیرزا و غریبت او بیست کابل برتر با مبادی
 و بحسب مصالح وقت تسخیر پنج موافقت داشتند و کابل شدند و در سعادت ترین اوقات داخل
 قلعه کابل شدند و حبش و عشرت اشتغال و زنده ماند کامران سیرزا از کولاب بر سر
 پرخان و آن نواحی لشکر کشید و میرزا سلیمان و میرزا همدان جنگ نمود و در اینجا کارهای
 نه ساخته رو بکابل آورد و آنحضرت از استماع این خبر متوجه دفع او گشته و قیام متصل نمودند
 هر دو لشکر با هم پیوستند و آنش کارزار متعل گشت جوانان کار طلب که تشنه بجز نال
 جانستایی بودند و قتل هم در واکره و ارگیده آورد و باران روزگار اشتیاق بر آوردند و جان
 کار گزار خورش رستی در میدان کارزار جوانان داده و در خونریزی اعدای بیخ جانستان را کشته اند

منظم

بر پیوست جنگی گز آن سان نشان   ندانم که گروان گروان گروان
 همه ریگ شد از یعل اندرون   چو کر پاس آگاه واده بخون
 بیابان بگردار بیخون ز خون   یکے بے سر و دیگری سرنگون

چون آنحضرت بر پشت ایستاده انداز کار نوکران موافق و منافق یک چشم آوردن شناس
 خویش نشنودند و دیدند که اکثر امرای خاک ادب و فرق روزگار خود پیخته بجانب کمران
 میرزا رفته اند و بعضی در دستداد زمین بوس هستند و معالذ و گروان گردیدند
 اینحال بستان جانستان از سر قهر و غضب بدست اقدس گزیده بفرج مخالفت تافتند
 آنگه آن تیرگی بر اسب خامه رسید و دیگر غنیمت غالب آمد و لشکران آنحضرت مغلوب
 شدند و بفرار بنادند

منظم

چو بینی که لشکر همه پشت داد   تو تنه امده جان شیرین باد
 چو بینی که یاران نباشند یار   نه نیست ز میدان غنیمت شمار

بالغزور آنحضرت منان تاب گشته بجانب قشاک قشریع برودند و بیست
 و سیاری تر و دیرینه فغان از بالاک دلائی خویش فرود آورده بیکی از کولاب

بعد از مرگ شاهرخ پادشاه نرپ زوده قلندرانه از راه ده سیر بطرف جوئے شاهی که الحال موسوم
چسپال گویا است رو نژاده با مانت افغانان غلیل و هندو و سمرقند جمعیت کجا کرده با فوج
بود شاهی که بر سر او تعیین شده بود کارزار نمود و شکست یافت آنحضرت بر اسکی
در فتح شیرش از کابل به حضرت فرمودند چون نزدیک کند یک رسیدند کامران محضرا
بعد از اقامت و تقاضای شبنون آورده کار ناساخته بدر رفت و در آن شب بخون میزرا پندال از
دست افغانان نماند بدو شبها درت رسید باعث فراوان علم خاطر اقدس گشت و نزدیک
منار پیر بزرگوار و رگدز گاه کابل مد فون کردند با جمله آنحضرت در موضع جیسو و از توابع ترک
افغانان ایام زمستان اقامت فرمودند چون زمستان باختر رسید و صولت سراما
و یکی آور و بر سر افغانان که کامران میسر را در پناه آنها رفته بود و پورش کردند و پیش
بلانغی اسی از شب گذشته جنگ رود و او کشته افغانان بوحشت آباد و مردم رفتند و کامران
میسر را از آنجا گرفته بدر رفت و راجات اسطرا از آن طرف خاطر جمع شود کابل معاودت فرمود
کامران میز را بپای تو آمده و رو بهند وستان بنهادر پیش سلیم خان و لشیر خان که بعد از
فوت پدر تخت نشین هندوستان شده بودند در آن وقت در پنجاب بهم هم چون داشتند
مقام قصبه بن رسید سلیم خان پسر خود آواز خان و مولانا سید عبدالرشید سلطان پوری و دیگر
بمستقبال فرستاد و در آن قصبه با یک دیگر ملاقات کردند سلیم خان بعد از نظر رخ بهم هم چون
مرا از راه گرفته خانم و بی گردید و میخواست که او را و لشیر خانی میخواست از زمین آگاه گشتند و از بی بی و داماد
یافته و بیست افغانی را در بیار خواب خود گذاشته فراموش و در راه کجاست که پشت گردی سبز و قلع است پنا
و با بی چون اتفاق افتاد و زور را بر کبلو از راههای کوهستان بکثرت جمعیت و ولایت عثمان بود رفت
چون او هم چاند و رود و بی افتاده به مکر کوهت رسید و از آنجا که چون آمد در آنجا هم تنه انت
اقامت و در زیر بیست بسیار پیش سلطان آدم گهر که در آن زمان بیاد شاه نیایش داشت
و بطور خود حکومت میکرد و رسید سلطان آدم گهر میسر را را نگاهداشته عرض داشت
بنیاب و الا تخمین است دانی مقدم مقدس نمود آنحضرت مع شانهاده محمد اکبر بر این کتاب
متوجه شدند و از آب سده گذشته سلطان آدم شاد و دولت خواهی بجای آور و گمان
را بر آور گرفته و مقام بر این بخت آن حضرت آور و از آنجا که میسر را محمد و تقصیرات خطیر شده
بود و آنحضرت از بی اعتدالی او تنگ و مشکریان بجان آمده بودند و چون حضرت

اورنگ آغاے خلافت هند وستان شدند فرید خان پیشین سببا در خان ولود باخان کردار است
 پند حضرت شده خود را سلطان محمد خطاب کرده اسم سلطنت بر خود بسته و در وقت نوک گردید
 و صدر مذات پسندیده گشت توبتی در حضور سلطان محمد در شکارگاه و از روستا و دیرنی
 شیرینی بشیر نزد او فرید خان بشیر خان خطاب داده پیش آورد و از هر دو روستا و دیرنی ملنگ گردید
 و بلند کند گاه و کالت پسر خود بشیر خان مقرر کرده بجایگزین با فرستاد چون حضرت بشیر خان سر را بخا
 درست لشکر نزد سلطان جنید برلاس که از امانت امرای بابری و خواهر حضرت بادشاه و وصال
 زوجیت او بود در مانگ پور رفت نوک گردید بحسب اتفاق سلطان جنید برلاس بلا در دست باو
 امیر شیر خان همراه او بود و وضع اطوار بادشاهی دید و با بالادان خود میگفت که مثل را از هند وستان
 بر آوردن اسانست چه عقل خود با محلات میرسد و بکار و پیش و پشت مشغول است و عا
 معاملات بوز را میگذارد و عیب افغان زمین است که با خود و اتفاق ندارند اگر مراد است و بهر نام
 متفق بوده عقل را بدست ازیم بازن ازین معنی خنده و استحقاق میکردند و پیش سلطان جنید
 برآمده قاصد بادشاهی سب الامر و لا ما نمر شد بشیر خان فیروزان مجلس حاضر بود طبق باو
 پیش شیر خان نهادند او خود را از خورون آن عاجز یافته کار و گشت به بابری را با دیده بافته بدانی
 خورون گرفت چون نظر بادشاه بران افتاد بر خیال واقف شده پسندید و بهر غلبه و زور فرمود که این
 افغان عزیز کار کرده از جهان روز بخیر عزت منظور گشت توبتی سلطان جنید بشیر خان
 را با دو افغان دیگر براس سر فرازی از نظر آرد و آرد و انا با کارش عالم آرا را با و با
 بر تو گشت از شمشیر انوار این دق آنچه بعد از سر انجام کار بنصه خود میرسد بر حیرات ندان
 صافه شان اول جلوه گری کرد و از غایت عاقبت بینی و نهایت آگاهی صورت واقع را پیش
 اند و قور بینان عقل روشن می نمود حضرت بادشاه آن دو افغان را باو شمشیر فرمود و در
 باب بشیر خان حکم شد که چنان این افغان شورش مینمایند این را دوستگیر کنند شیر خان از بسکه
 عنایات ایزد و متعال شامل حال سعادت شمال او بود و صاحبان نعمت خلقت سلطنت
 بر بالاس او دوخته بودند صد حکم بادشاهی به تفرس و دافت پیش اندا که او را قید کنند فرصت
 داشتند و داشتند بهر رفت باز به از دست سلطان محمد در چشم رسیده صاحب اقبای گشت
 چون پسر سلطان محمد فوت شده بود او واری که قابلیت سلطنت داشتند و داشتند

همان وقت بیدار گشته این خواب سعادت آنساب بشهر خویش گذارش نمود حسن خان سب
 تامل و تحمل تا زیاده چند بان عقیقه زد که آن که بانو متعجب گشته استفسار نمود که من خواب نمود
 بیان کردم تا زیاده دون و مرانی تفسیر از او دون اند چهره او است فرمود که این خواب مژده
 سید بدست مقدم خلعت قوی طالع انا که بزرگان آزموده کار فرموده اند که اگر خواب نیک شود
 شود بعد بیداری در آن شب بیدار خواب نباید کرد و تا آنچه آن خواب زایل نگردد و ازین جهت تا زیاده
 تو دهم که از روز آن یقین شرب ترا خواب بخیر و القصد و سعادت ترین اوقات آن خلعت
 ستود و با عالم وجود آمد چون چهار ساله گردید و زنی طفلانه گریه کنان در می از پدر خویش
 می طلبید درویش صاحب حال و قال و انما امر احوال و مال فرید خان را بدین حال
 دیده بخت بد و با او از بلند گفت سبحان الله باو شده وستان بطلب در می گریه نماید
 حسن خان از کلام درویش خدا اندیش واقف گشته بغایت مسرور گشت و این معنی اصدق
 خواب نیک آن عقیقه تصور نمود و یقین داشت که این خلعت سعادت مند بر شیه والا کامیاب
 خواهد شد چون آن والا خبر بحسب تفسیر رسیده علامات ریاست از فرست او ظاهر
 و آیات ایالت از بسالت او با هر الطوار جهان داری از شرط خبر داری او و انفع و انمار باو شاهی
 از و خوار گاهی او لایح بود که قصه چون جمال خان حاکم جویند حسن خان را پیش آورد و پر گشت
 سپهر ام و تاجه از توابع رتاس بجایگزید و مرمت نمود پانصد سوار همراش مقرر کرد و فرید خان
 و از و نه جایگزید پر خو و گشته از و سه تیر بهر صاحب و مکر قضایب و عقل خا و او و عاشش باو زیاده
 بنظم و نسق معاملات و هند و ست ممانت بواسطی کرده در تحریب و تادیب گردن کشان و قلع و قمع
 سر تا بان و امنیت بر ایاد و فنا بهیت رعایا و افزونی زراعت و از و یا و حاصلات و آبادی و پیشا
 مسامی جمیله بکار برد و پیاپی جایگزید آباد گشت و محصول افزون آمد سر کشان از و در هر اس
 بود و من بال گذاری و رعیت گری دادند همچنان فرید خان بتحصیل علم قیام و زید عربی تا کافی
 و فارسی گشتان و بوستان و سکندر نامه و دیگر کتب معروف خوانده بود و بعد از آنکه حسن
 و رعیت سیات سپرد فرید خان و برادر ای او را دست بر جایگزید تا قشما از و چون فرید خان از
 همه برادران اعیانی و عسکاتی کلان در عقل و دانش و شجاعت و مردانگی سر آمد بود و خدمت حکام
 بجا آورد و مورد تحسین و آفرین و شمول عنایات می شد و درین مناقشه هم گمان رعایت او
 می نمود و بعد از آنکه سلطان اربابیم بودی گشته شد و محمد بن محمد باو پادشاه

در خود تاب مقاومت ندیده از جنگ که بهرقت پیکار کنند رفت و بر اجداد پشیمان برین حاکم مملعه
 در بنام پیغام کرد که چون مثل از عقب میرسد اگر از روستا مروت و در قلعه بحیث اهل و عیال
 باد و ای احسان است که تا بانی عسیر بر گردن خواهد بود و برین طور ایام نکبت مملکت بسیاران ضرر
 است و چنین حرف و حکایت با پلوسی و نیزنگ ساز می راجه ساد و لوح را که زبان او بهر شش
 در رسید و بود و قریب است و مقبول کرد که اهل و عیال او در قلعه در آیند آنگاه شیرخان
 یکپرو دلی ترتیب داده و هر دوی جوانان مردانه را انتخاب کرده مسلح بنشانده و در چند دوی که
 پیش بود عورات در آورده روانه ساخت در بانان قلعه کسان را به تخلص دوی اشتول
 شدند و در چند دوی عورات را دیدند شیرخان بر اجداد پیغام کرد که استورات را نمیتوان نمود
 و ننگ ستر نتوان قبول کرد و راجه که ستاره دولتش نزدیک بغرب رسیده بود و از
 ساد و لوجی منع شده بود که مرا حجت نداشتند چون دوی بسیار با تمام بقلعه در آمد افغانان
 قوی جنگ و جوانان با ساز جنگ از دوی ابراهیم و متوجه خانه راجه شدند و بعضی خود را
 بدر و از قلعه رسانیدند و شیرخان نیز با قوای مسلح مسعود شده خود را بدر و از قلعه
 رسانیدند بسیاری از کسان راجه قبول در آمدند و در بهار است آسانی قلعه بدست آمد چون این
 چنین قلعه سبانی ارتقاء که از بهار است ایستاد و آن پنج منزوی از آن روان این بران است و این
 و در چند دستان نظایان که نشان میدهند به شیرخان که بدست مقصود بدست
 آورده اهل و عیال خود را در آن امن گذاشته بحیث ظاهر و رنج کار خود گردید و بدو
 در جنگ که رفته نبیشت و عشرت برداخت و ایام برسات در میان آمد شیرخان و ملک ساد
 ساخته نگذاشت که خبر یک یار ساد ملک بشکر بادشاهی برسد بعد از آنکه بادشاه از جنگ
 مراجعت کرد و در مقام هون پادشاه برکنار و بریاست جنگ اتفاق افتاد شیرخان نیز
 با لشکر عظیم آمده خمیه انداخت و بر قریب بحیث ظاهر مسلح کرده رفته و میگذاشتند و در باطن جنگ
 جنگ را جودان میداد و آنکه بعضی از پادشاه و مردوم زبون را با اسباب آتش بازی رو بر و لشکر
 بادشاهی گذاشته خود و در منزل عقب رفته نشست از آنجا که امر به از بهر و غیب
 بطور پیوستنی بود و منسوب چنان نشست که لشکر بادشاهی در کمال غفلت میگذاشتند شیرخان
 در لشکرگاه خود لشکر کرده ناگهان بعضی بر خمیه گاه بادشاهی در رسید و تنه به درین
 نبرد نریزی و لشکر کشی از خمیه بدست مولودری بر کشاد و لشکر بادشاهی را در غفلت نین کرد

شیرخان دارالملک او بود بعد فوت او حکومت ولایت بهار با استقلال کمال یافت و اطراف آن ولایت به درفش شیر و قوت اقبال و جیل تصرف آورده شوکت و شجاعت پیدا کرد و خیال تسخیر بنگاله در خاطرش افتاد و آن نواحی منجمی بود و عالی نظرت و ادواتش در دقیقه شناسی طلوع و غروب ستارگان و شرف و بیسوط اختران و انصالات انجم با خود باو نظرات کواکب بایک و بجز و احکام نتائج هر یک اشتغال کمال و باینه راز آسمانی و الهی را آموخته و سر نوشت انسانی بهایت تمام داشت و مانند روش فیض حقیقت حال استقبال نمایان کرد و در گذارش احوال افلاک مبین سخن و طبیعت دقیقه سخن خرد و در ستاره شناسی اشار و فهم بنده اختر و همایون قائل

شیرخان در باب ساعت بر آنکه تسخیر بنگاله بان بنجم ارسطوی ششیم اجماع آورد و او ساعتی فرمود که بر آن ساعت وصول نصرت و فیروزی مختار بود و باشد انتخاب کرده نوشته را و بتاییدات الهی در آن ساعت سعید شیرخان بر بنگاله پورشش نمود و تسخیر را آورد و و نیز چون تاج خان افغان حاکم چنار که در پسران سببی از اسباب کشنده شیرخان ساقه از دلوک مشکو به تاج خان را بقصون و فریب در عقد صلح خود آورده قلعه را گور را تصرف شد و بر تمام ملک شرقی استیلا آورد و بدرین نزدیکی حضرت ظهیر الدین محمد بابا باو شاد و مرغل مرطبه ابقا شد و در حضرت ظهیر الدین محمد بابا چون باو شاه سر بر آید غلامت گشته سلطان محمود بن سلطان سکندر لودی بر پنجه آمده و سنده آراسه حکومت گشت شیرخان متابعت او اختیار کرده با اتفاق یک دیگر در جوپور رفته آن نواحی را از امرای بادشاهی تخلیس نمود و بعد چندگاه لشکر بادشاهی جوپور را از او باز گرفت چون سلطان محمود در قلعته در ادویه برگشت پس در گشت شیرخان بلا شرکت غیر بر تپه دنگال و دست تصرف یافت و کنت بهر سائید و بر ملک بادشاهی شروع تاخست نمود بعد از آنکه بادشاه بدش او متوجه شدند او صلح در میان آورد و قلب خان عورت عبدالرشید پسر خود را با خون بهار دست گذاشت که در مذمت حاضر بوده با چنانچه قلب خان در علم گجرات برکاب بود و از آنجا برگشته پیش پادشاه چون بادشاه را در علم گجرات دست مدید گشت شیرخان فرصت یافت که آباد حضرت خود را آورد و پس از آنکه ممالک گجرات مفتوح گشت و افواج بادشاهی بر شیرخان تعیین گردید و بادشاه نیز متوجه شده بد تسخیر قلعه چنار گردید و بنگال را شد شیرخان که در بنگال قیام داشت با تسخیر جوپور و بنگالی

بناده بر پتاس موسوم گردانیده ده هزار سوار بر اسب سوار شد و لشکر بادشاهی و بالاش گلهان در
آنجا گذاشت چنانچه آن قلعه را خلعت او سلام شاه با تمام رسانید و القعه شیرخان بعد
منتظم و منسب جهات اندازد با اگر در سیده در وقت نزاع و خطب بنام خود نموده شیر شاه
خطاب کرد و این بیت بر سخن نقش بست بدیهیت

شیر شاه باقی ترا بدو دانستم بهان شیر شد بن حسن سوکایم

چون راجه پورن مل مر زبان مای سیدن لوانی استیلا و غلبه را فرارشته اکثر برکات تو اهی
لاستفاد شده از دوسه هوا پرستی و نفس دوستی و دهنر عورت سله و بندیه را در جسم مرده
خود در زیر و پا تران در قاصان انطظام داده بود شیر شاه با سغای این معنی بقصائے حمیت اسلام
و این سلطنت بنادید آن خود سه هوا پرست و تخییر قلعه را بسین کمر حمت بر بست و مسلم
تخت برافراشته در آن دو پار رسید و قلعه را گرفت بعد از آنکه او ایام حاضر و معارضه باست
متواتره راجه پورن مل مسخر شده و صلح کرد و پس از گرفتن قول و تمسک بر آمد و ملازمت سید و ملای
دین مستوی دادند که چون این کافر دنان مسلم در خانه خود واد با وجود قول قتل او مطابق اثر صحیح
لازم است شیر شاه بقصد حصول ثواب فوج آراسته جنگ انداخت راجه پورن دل پرورگ
بناده کارستانی کردند که داستان رستم باز یکه شد مانند پروانه بی محابا خود را بر دوش شیر
و دنان میل زده ملاک شدند و زنان و فرزندان راجه هر نمود و بسیاری را از لشکر بیان شیر
شاه کشتند و منتظم

داد و بر آمدند هر دو سپاه تو گفستی بر آید محنت خورشید و ماه

چکا چاک بر خاست از هر دو سوی ز خون شد همه زرنگه جسته جوی

آخر الامر راجه پورن مل کا نامه تهور و ظهور رسانیده با اکثری از مردم خویش و جنگ بکشت
شد چنانچه داستان دلاوری و مردانگی او تا حال در اشعار هندیه با کثافت گیتی مشهور است
شیر شاه بعد تخییر قلعه را بسین و قتل پورن مل در اگر در سیده بنیاد رشت و عمارت معبد
کشد به سعادت و شفا به راسه مال دیو حاکم همیشه وجود و چو کوه دیر جد که پنجاه هزار
سوار در ظل رایت او بود سوار می کرد و صفات جنگ در میان آمد چون کار جنگ پیش
رفت شیر شاه فری بجای آورد و همگی تیب از راجه پورن مل در استغنی اطاعت
بادشاهی و احکامات از راسه مال دیو و مستاتیر خود و بجای راجه پورن مل در

اسب لشکر جنگ از اقصای چارسدآن نفعکشان بستر بی پروائی و شش تنگان فیلم
غفلت اکثر بخواه و غنا شوند بر بسیاری بیایان نور و هنر بیت شدند **مقدم**

کجی داشت سرور هوای نگار	که با جانفانیش افتاد کار
یکه بامد سید دخت بدوش تن	که شد جامه اش جانشین کفن
یکه می شد از باوه عشرت پرت	که از باوه مرگ گردید پست
یکه گوش بر نغمه چنگ داشت	که اندر مقام عدم پا گذاشت
یکه نرو با پیش بود آرزو	که شد تخته نرد و تابوت او
یکه خواست ز بنار دیگر گزینت	گر زنده بر سو همه رخت ریخت
یکه ترکش انگشت و دیگر کلاه	گریزان گرفتند بی راه راه
بر آمد از انجا یکدست خیز	همه بر گرفتند راه گریز
گریزان سپاه گرد آمد	نهانند رخ سوس و دیو
نمودند شاه و سپاه پست	در آن راه بادی در آمد پست
دشمنی و دشمنی و دولت بجای	ز سپاهان نه مروان جنگی بیا
ز بس قارتان و چار پا	در آن دشت شد بر سپه جنگ بیا

بفرمان پادشاه حقیقی فتح و نفرت نصیب شیرخان گردید و پادشاه شکست خورد و بهزاد
عقب کشید و اگر چه رسید بعد یک سال افواج فراهم آورد و باز در تونج آمد و جنگ کرد و این
مرتبه بتاریات ایلی و معاونات نامتناهی شیرخان منظر و منظور گشت و بهشت
به نیروی مردی و فرنگ خویش بگردون برافراشت و درنگ خویش

پادشاه تنه نرم گشته نتوانست در اگر چه و دلی اقامت و زید و ملا بورر سید و چند نفر
مقام کرده بهشت نشان و بهشت دخت و شیرخان بعد چنین خلع عظیم تالابور و تالش کرده و از آنجا که
خواص خان نظام خود را که مقدمه آبیش و قوت بازو او بود و در جماعت و مروانی طاق و در
سماء و نیک نامی مشهوره امتیاز حیات و اعمال در هندوستان کارنامه است و در
در سه در دو لک می رسد باز که گران بهای قاپ پادشاه فرستاد و نامتازان او و
نمود و عاهدت کرد و شیرخان تهتبه تعلقه لکریان رفقه برگشت و متصل کوه بالست و تالابور

باز آمد نظم

دشمن را دست آرام ملک که از عدل حاصل شود کام ملک
 تر ازین به آخر چه حاصل شود که نامت شهنشاه عساول شود
 چه نر شیردان عدل کرد اختیار کنون نام نیک است از مبادی

در زمان سلطنت اکثر احکام اختراع کرده مار کار به قوانین سلطان علاء الدین غلی
 که در تاریخ قیس و زشاهی مندرج است بناد و دارغ اسب را که پیش ازین
 سلطان علاء الدین مقرر کرده بود و تاریخ نگشت مجدد و اوراق داد و مناز و پانصد
 کرده از بنگال تا بهتاس پنجاب بمفاصله دو دو کرده سر را اباد کرده در هر سرا
 دو دو اسب که نام و کوچکی باشد نصب نمود و در هر روز خبر بنگال بهتاس
 میرسد و مقرر بود و قی که شیر شاه در دو دهانه والا برائے خود مایه گستری
 او از نقاره مشرقی چون سرا از نزدیک نزدیک بود و طرفته العین بتامی سرا
 از بنگال تا بهتاس پنجاب و دیگر شاهرا بهاسے ملک مردم خبر دار گشته نقاره
 تراختندی و در هر سر راهمان وقت از سر کار بادشاهی مسافرن مسکن طعام
 و پهنه دان اردو و رخن دیگر دادند و عالم عالم مسافران از مایه افصال
 ان بادشاه در یا قوال معده خواش بر اموادند و متر و دین تپیدست از قوت
 و ماندگی ز کشیدند و طیت

شریت جودش از آن تنگدستی دادا خسته افلاس و افیض و طایف غلغل

و در شاه راه بهر دو جانب درخت میوه دارند تا مندمتا متر و دان در سایه ان باغ
 و ارامش اند و شد نمایند و از اشاران اشجار به ممانعت بهره یاب شوند مقرر گرد
 بود که از شیلاب تا دلی و بیات افغانان دور وید اباد سازند تا سدر راه منول از سمت
 کابل بوده باشد و عهد سلطنت او امنیت بعدی بود که اگر ثانی سید ظلالی
 و در صحرا خواب کردی حاجت پاسبان قبول قطع

اگر یک تن بر و چون مهر افروز از مشرق تا مغرب طشت ازند
 نیار و سیج خود از درج و برین که در طشت زرد و سبزه و تیز
 گریند چون این دیدی تا سفت خوردی که بنامشام بنزل رسیدم بحق در وقت میری

راسته سطور مشتمل بر استقامت و دلجوئی و در راه محبوب کسوف را بکسوف نوشته اند
 آن خطوط را بدست کسان راسته در آورده ازین معنی دل راسته مال دیوار از اعیان دولت
 او برگردانیده در شکر او غفل انداخت و علی التواتر جنگ کرده فتح یافت و اجیسر را
 بتیغ در آورده بدین مراجعت نمود چون حاجی بیگم حرم خاص بهایون بادشاه در جنگ پیروز
 تبته در قید آمده بود شیر شاه از وی نیکذاتی آن عقیقه بخرست و اعزاز تمام مأمون و
 مأمون میداشت بعد از آنکه خبر رسید که بادشاه از عراق و حرسان معاودت
 نموده در کابل رسیدند آن حضرت قباب را با احترام تمام پیش بادشاه در کابل
 رسانید و نیک نامی و نیک مروی خود بر عالیان ظاهر کرد و انبیا القصد شیر شاه
 بنایت نیک ذات و فرخنده صفات و عقل و دانش و تدبیر ملک گیری و جهادگری
 بے نظیر بود در قاصد رعایا و اسودگی خلایق همت بر کمال داشت در احیای
 بر اسم عادل و داد و افشای موازم بذل و سخاوت بقیقت از نوشیروان عادل
 برده در محله عدالت خویش و بیگانه را مساوی میداشت و سایر اناس را بیک نظر
 میدید و گویند روزی شاهزاده عادل خان که از همه کسان بود قیل سوار از کوچه آگره
 میگذاشت بقال زنی در خانه خود که دیوار کوتاه داشت برهنه بغل مشغول بود چون نظر
 شاهزاده بر آن زن جمیل برهنه افتاد بیره پان بسوی او انداخت و نگاه کرده از آن کوچه
 گذشت از آنجا که آن عورت در عصمت ثابت بود از نیک مروی بیگانه او را برهنه
 دید خواست که خود را بکک گرداند و بدمر آن اثنا بکک شوهرش آمده برین حال
 واقف گردید و عورت را بخرمت و حکایت از ملکوت باز داشت و آن بیره پان را
 گرفته در حجره فریادیان داخل شده حقیقت حال را بخدمت شیر شاه رسانید آن
 پادشاه عدالت پناه بر اجرائی احوال بقال واقف گشته اموس بسیار کرد و بقیصا
 انصاف بنی ملک کرد که ازین بقال را قیل سوار کرده زن عادل خان را پیش او حاضر
 سازند بستمغیث همین بیره پان را که بدست دارد بسوی او اندازد و امر او را
 هر چند در موقوف این ملک اناس کرده منظور گشت و فرمود که نزد یک من در عدالت
 فرزند و رعیت برابر است که روا باشد که فرزندان با مادر علیا چنین سلوک
 آنچه میکنند آخر الامر بقال را ضعیف شد و عرض نمود که بحق خود رسیدم و از فریاد

بودند اسلام شاه ان امرا را فرستاد که تسلی قاطر مشاهزاده نمود و بیاد بعد از آن که
 اسلام شاه از کائنات جدا گشته بود اگر رسید شاهزاده عادل خان نیز از رقیب خود که دست
 بر ملاقات طرفین افتاد اسلام شاه بخاطر او که سلطنت نه امریست که از دست
 باید داد و دولت و جاوه نه چیزیست که بکسی باید سپرد و در صورت غلبه اندیشید
 مقرر کرد که زیاده از دوسه کس در قلعه همراه شاهزاده نیایند چون تقدیر فرست بود
 که این اندیشه پیش رود و در وقت آمدن شاهزاده جمعی کثیر درون قلعه رفتند اسلام شاه
 با ضرورت آنها را اخلاص و برادری نموده گفت که تا حال افتخاران را نگه داشته شد
 اکنون بشما می سپارم آنکه دست شاهزاده را گرفته بر تخت نشاند و پانچوسی بنزد
 از آنجا که شاهزاده بیست و عشرت میل تمام داشت قبول سلطنت نکرد و اسلام شاه
 بر تخت نشاند اول خود سلام کرد و مهادک باد گفت پس از آن دیگران سلام
 کردند و همانوقت شاهزاده رخصت مشده در بیان رفت اسلام شاه با وجود چنین
 سلوک که از برادر کلان بوقوع آمد از و خاطر جمع نداشت و از بی اتفاقی بهشمار
 هراس مندی بود بنابراین جلالت طلب بدست غازی خان محلی فرستاد که شاهزاده را مقید
 کرده بیارد و شاهزاده بعد از سلام این معنی نزد خواص خان در میبوی رفت و از
 نقص عهد اسلام شاه او را مطلع گردانید ازین معنی خواص خان بر اشفته غازی خان
 محلی را طلبید اشته همان زنجیر و پائے او انداخت و راسه مخالفت برافراشت
 و امرا یان موافق را رفیق خود کرده با شکر بسیار روانه کرد و هر یک قطب خان و
 دیگر امرا که در عهد شیر شاه رفیق بودند از اسلام شاه و زنجیر و شاهزاده عادل خان
 را ترغیب سلطنت نمودند اسلام شاه بتدارک این شور و شعل بدوخت قطب خان
 و غیره را تسکین کرده با خود متفق گردانید شاهزاده با اتفاق خواص خان و دیگر امرا
 در نواحی اگر آمده صفوف پیکار را راست و در هر شین جنگ تراز و رشده باروت
 این شاهزاده شکست یافته بطرف پشته رفت بعد از آن احوال شاهزاده بکسی
 معلوم نیست و خواص خان و میله خان جزیمیت خرد و بجانب کوه کراون رفتند
 و اکثر اوقات از کوه برآمده و امن کوه که تعلق به پادشاه داشت تا مار میگردید
 چندگاه قطب خان با عساکر گران بر سران نشین گردید و آنجا که قطب خان

سلطنت یافتیم مشهور است که در روز دوشنبه شدن شیر شاه و دبی عورتی سبزه
 فروش بر زبان آورد که دلی شوم ریافت المپیر چون این سخن بگوشش شیر شاه رسید
 ۱۸۱۸ اسب را شد کرد و بازان زن میا گفت پیر است اما ظریت القصد شیر شاه
 در آخر برای تغییر قلع کالج رسید محاصره نمود و کوب و سا با طرتیب داده
 حصار داد و آتش داده و درون قلع انداختن آت از کرد و اتفاقات یک هفته
 بر دیوار قلع دوم فو ده بر گشت و در دیگر حصار افتاد آتش در گرفت بسیاری
 از لشکران بادشاهان صانع شدند شیر شاه هم که نزدیک بود سوخت شد که
 اندک رست و آتش ترتیب جنگ بر دم خود میگفت در آخر همان روز قلع
 مفتوح گشت و روح شیر شاه نیز از حصار بدن همان روز بر آمد و باعث هزاران تاسف
 و زاریان غم خیزه همان گریه قطع

شیر شاه که از صلابت او شیر و میز آب با بهمی خورد
 چونکه رفت از جهان بیار بقا یافت تا می آید آتش مرده
 مدت حکومت او بیست سال و کثری از جمله پانزده سال و امارت و پنج سال و
 و ده در سلطنت هندوستان *

اسلام شاه المشهور سلیم شاه عرف شاهرزاده جلال خان بن شیر شاه

چون واقعه ناگزیر شیر شاه روداد ارکان دولت و اعیان حضرت مشورت کردند
 که شاهرزاده عادل خان خلعت بزرگ در قلع رقتنپور رود و دست است و خود
 بادشاه بر آن پای بانی سپاه و رعیت ضرر و آلا و در رفتند بری خیزد و
 اختلال در ممالک راه می یابد تاگزیر شاهرزاده جلال خان خلعت خود را که در ریون کجا
 پنهان بود طلب داشتند و او بکنار استیصال در پایان قلع کالج در سرفقه بر تخت
 خلافت جلوس نمود و مسکه و خطبه بنام خود کرده اسلام شاه خطاب گردانید و به بلخ
 بزرگ نامزد گشت که بر آن تشکین فتنه و آشوب محافظت سپاه نموده ام مرا
 بجز اطاعت چاره نیست شاهرزاده عادل خان در جواب نوشت اگر حجت را بگردانیدی
 و فروغ راستی داری باید که خواص نان و چاهد امرا را بفرسیده ابد تشکین من نموده

اورا پدر کرد نظم

ان را که حشدا نگا دارد آسب کے پروندہ اور
کارش ہمد بخت نیک سازد در غصہ صود جان گدازد

القصہ نیازیان گرینتہ در دہنکوت نزدیک ولایت روه اقامت در زیدند و اسلام
شاہ تارہتاس تقاب نمودہ گواہیار رسید روزے شجاعت خان راٹھنے گہان
زخم زدہ بود او و قورق این معنی باشارہ اسلام شاہ تصور نمودہ متوہم گردید و از حضور
گرینتہ بالوہ رفت میسی خان را باہشت ہزار سوار تقاب اوتیقین کرد و اور فتنہ چند مرتبہ
مبار بہ نمود شجاعت خان را عاجز ساخت بالضرور شجاعت خان اطاعت قبول
کردہ در حضور آمد و بعد چند گاہ مورد عنایت گشت بہ حکومت مالوہ باز سر فرازی
یافت چون ظاہر شد کہ اعظم ہمایون در دہنکوت اقامت در زیدہ و ران نواحی
مصدر رفتند و متاد شد و اختلال در امور ان دیار راہ یافتہ بنا بر دفع این
شورش خواجہ ویس را کہ از عمدہ امرائے والا شان بود بالہست ہزار سوار یقین
نمودند چون فتنہ اندوزان جمہیت فراوان داشتند و اسباب ہمزوئی و ہجرت
و اول جنگ شکست یافتہ و بفرار نہاد اعظم ہمایون بعد فتنہ تا سہرہ تقاب
خواجہ ویس نمودہ و لشکر یانش بر قصبہات و دیہات پنجاب دست تطاول
درازد کردہ بند و مواشی و مال سگتہ اندیاز غارت نمود و شورش عظیم در پنجاب
و مالٹہ غریب بر ساکنان اندیاز و داد و اناجاکہ مالش کردن کسان عصبیان شربت
کہ کلاہ گوشہ استکبار کی نہادہ و مانع شوریگی دارند و انداختن فتنہ اندوزان
جرایم و رد کہ باعث اختلال امور مملکت شوند بر ذمت بہت سلاطین و الا اعتبار
لازم ہست تا غار اشوب از راہ مملکت دفع فتنہ از دل غلاتی برآمدہ موجب
امنیست روزگار گردد و بتا بر این اندیشہ اسلام شاہ بالفکر گران و توپ خانہ فراوان
از دہلی متوجہ دفع نیازیان گردید اعظم ہمایون کہ سرخیل جامعہ سرکشان بود
تاب نیامدہ و گرینتہ در دہنکوت رفتہ فتنہ گشت لشکر بادشاہی قلعہ ماگرد
گرفتہ اسباب قلعہ گیری مہیا کرد و متواتر جنب توپ و تفتنگ در میان آمد
و شکست بر مخالفان افتاد اعظم ہمایون گرینتہ و در کوہستان گہران رفتہ

برتر غیب آمدن شاهزاده رفیق دیگران بود و از اسلام شاه هراس داشت
 و آنجا که نخواست در لاهور پیش از عظم همایون رسید او قطب خان را به موجب حکم
 قید کرده و بجنور فرستاد تا اسلام شاه او را بچار کس دیگر قید کرده و قتل گزینا
 بچوس گردانید چون اسلام شاه در رعیت پروری و عدالت گستری و خدایاشی
 و این دستهای سبک نظیر بود اما سپاهی را بقایم تنگ و از رده میداشت و
 طریق او آن بود که هر کرا از روستای اعراض از لاری بر طرف کردی جاگیرش تغییر داد
 مقرر نمودی که او با جمعیست خود حاضر بوده به دستور سابق خدمت میکرد و پاشد
 در صورتی که اندکی در تقدیم خدمت از و بپادشاه شدی امور و عتاب گردیدی بکفر زند
 بسیار رسیدی نظم

سپه را در اسودگی کوشش بد	که در حالت سختی آید بکار
سپاهش که کارش نباشد بزرگ	بکار و زیادهای بزرگ
بیای سرخویشن می خورند	نه الطاف باشد که سختی برند
چو دارند گنج از سپاهی بزرگ	فدا می آید پیش دست بزرگ
چه مردی کند در صفت کارزار	که هستش تنی باشد از روزگار
همان چه که لشکر بجهان پروری	که سلطان به لشکر کند سروری

از قوت چنین امور بعضی امر معروف شدند و عظم همایون عرف جلیلیت خان نیز
 در لاهور دایم میماند بر افرایش و او از جانب لاهور و خواص خان و میس خان
 از طرف کمایون و انبال متصل سهند رسید مشورت کردند که شاهزاده عادل خان
 را طلب داشتند بملطنت باید برداشت عظم همایون این معنی را قبول نکرد و خود
 را داده غلات میداشت خواص خان رنجیده به جنگ برخاسته رفت و میس خان
 خود را پیش اسلام شاه رسانید و عظم همایون را دیگر نیازیان بر نماند متصل انباله
 صفوف مصافت ارگست با اسلام شاه اماند پیکار شدند و بانگ جنگ منتهی
 گشته نتیجه حرام نگی یافتند و به طرف متفرق گشتند سید خان با و عظم همایون
 خواست در زمره مردانی که مبارک با و فتح میدادند رفتند قصد اسلام شاه
 نمایان فیلبان ازین معنی واقف شده در وقت آمدنش در آن مردم نیز داده

ادبیان مقرر کرد و هر قوط را هزار و دو هزار آدمی کشیدند بعد رسیدن بلاهور خبر یافت که بادمشاو بعد دستگیر کردن کامران میرزا از کنار دریا سنده باز بکابل مراجعت کرد و اسلام شاه از اطمینان این معنی و بعد حصول جمعیت از نظم و نسق امور آن دیار معاودت نمود بخاطر داشت که چون بلاهور شهر است بزرگ و آباد و فرصت تجملات بادمشاهی و سامان لشکر و سپاه فراوان و مایه صلح و دیگر اسباب جنگ بهم میرسد و محل در آمدن مثل از کابل است آن شهر را خراب کرده و مکتوت را که در کوه سواک قلعه احداث کرده و دوست دار السلطنت گردانده و مکتوت قلعه است متضمن چهار قلعه استوار بر فراز که چهار مقام برهم و متامی القلاع اسمانی ارتفاع بنظر نظار گویان از یک قلعه زیاده و در نمی آید لشکر باران وصول مشکل و بر تقدیر وصول دست بر سامان آن قلعه یافتن و شوار اینهاست که اراکش را دان دارد و اذوق چند آنکه خواهد پیش نظر

حصارے چو گردون گردان بلند   که رفعت ز چرخش بود پیر و مند
نیای پسر او بگردون منور   که سر کوب گردون بود برین او

لیکن این اماده او صورت نه نیست و نه محنت دانه و نبل که بر مقعد او بماده و گویان بر محنت حق پیوست بنایت نیک ذات و نیکو صفات بود قوانین سلطنت و قواعد عدالت مانند پدر و الامتد رمعی میداشت در عهد او از اقربا بر ضعف استم نیر رسید از نیلاب تا بنگا که در میان سراسر کشور مشیر شاه احداث کرده بود و یک سر لک و دگر تعمیر نموده بدستور پدر زمین قدر براسی مسافران طعام از سرکار خویش مقرر کرد و قانون گویان پرگنات براسی نگاه داشت سر رشته کاغذ از تقیر و تقطیر و بیان حال رعایا و تدریس راه و می و امنه و قوی مزرعه و عالت و مشورت ضبط عا صلاست و بر گزارش حقیقت هر نیک و بد اختراع دوست ملک گیری و جهان داری انصاف و عدالت و انتظام مهام جهان بنوعی که ازین پدر و پسر بمقتضای ظهور رسید و از سلاطین گذشته کم نشان میدهند و فرقتند و اسم نیکی و نیک نهادی خود را و جهان گذاشتند بحیث

نیک و بد چون همه پیاپی مرد   خشک انگس که گویان نیکی برد

مددگار شد. اعتبار یافته از مستعان گشت و ده اکثر امور مکی و مالی و خیل مشد بعد
از آنکه سلطان محمد عادل سریر اراکے خلافت گشت بیرون معتد علیه گردید و رفته
رفته جمع بهات مکی و مالی و در جرم مشد چندگاه و بمخاطب بسنت راکے مخاطب
شد بعد ان راجه بکر ماجیت خطاب یافته کار سلطنت از پیش بر د اگر چه
اسم سلطنت بر سلطان بود اما تائاس کار و بار چنانچنان بیرون تعلق داشت نظرم
تعلق امور مملکت و عزل و نصب حکام ممالک و داد و ستد جاگیر و بند و بست
عساکر با خشیار او بود و فیل خانه و خندان شیر شاه و اسلام شاه در قیض و تصرف
او در اندک ویند بدقیافه و در یہ منظر و کوه و در از اندیشہ بود سواری اسپ
بشیدانت و شمشیر بر کمر نی بست همیشه سواری فیل میکرد و انچنان بهره از
شجاعت و دلاوری داشت که از طرف سلطان محمد عادل با فغانے که مدعی سلطنت
بود بست و دو جنگ نموده بقوت دلیری و مردانگی منظر و منصور گشت و نوس
از عقل و دانش بهره مند بود که تدبیر فرمان روائی و کشور گشائی و قواعد چنانچانی
و گیتی ستانی آنچه او کرده دیگرے نگرد و باشد جمیع افغانان مطیع و متقاد او بودند و
اسلا سر از خط اطاعت او بیرون نمی بردند **طبیعت**

از طالع هر کار روشن شود شیخ همه سبب دولت می شود جمع

القدس بعد چندگاه از افغانان از سلطان محمد عادل برگشته هر یک بهر نامی یعنی وندیه
بهر طرف رفته و فساد بر طاعت شاه محمد فرعی و سکنه رخان پسرش پیش سلطان
گفت و گوے تا هموار کرده بسیار می راکشته و آنها برگشته مشد مذمتان
برادر سیلان کرانی در دیوان خاص از حکم سلطان مدول نمود و از گواهی راکشته
بر کنار و دیاسے گنگ رفته جمعیت فراهم آورد و لاسے مخالفت بر افراشت
ایمون بقال بالشکر بسیار و میسلان بیشتر رفته و ادا شکست داد و بر اسپر خان
سور که خواهر او در عتد نکاح سلطان محمد عادل بود و ان بنی الهام شیر شاه بود مخالفت
ورزیده اکثر پرگنات فوادی دلی را متصرف گشت و بسیاری امرار با خود متعلق گردانید
سلطان محمد عادل تاب نیاورد و به طرف چناره گد و رفت احمد خان سور که برادر او
و دانا و شیر شاه و خواهر دیگر سلطان محمد عادل و حشاش او بود و خود را سلطان مکنند

دست سلطنت او هشت سال و دو ماه و هشت روز

فیروز شاه عرفشاه هزارده فیروز خان بن اسلام شاه

بعد از ملت اسلام شاه ارکان دولت و اعیان سلطنت فیروز خان را که در عمر و سالگی بود بر تخت خلافت نشاندند سابقا اسلام شاه بنی بی باکی منگوحه خود میگفت که مرگ این فرزند از مبارز خان برادر گشت اگر برادر خود را میخواهی از فرزند گشت خود بشو بهتر است که این کار از میان برداری بی جواب میداد که برادر من مبارز خان بعیش و عشرت میگذراند او را به پادشاهی کاری نیست انا نجب که سخن پادشاهان پادشاه سخن است آنچه اسلام شاه گفته بود از مبارز خان بمنصه ظهور رسید یعنی بعد جلوس فیروز خان بر تخت مبارز خان بطعن سلطنت قصد خواهرزاده خود کرده هر چست بنی بی باکی خواهرش گریه و کاج نمود و گفت این طفلک را بجای من می برم تو پادشاهی کن و زنهار قصد پسر من کن آن بے رحم سنگدل متبول نه کرده فیروز شاه را با تهنیت ترین وجود گشت و بدنامی ابد برائے خود حاصل نمود مدت سلطنت فیروز شاه سه روز و نه

سلطان محمد عادل عرف مبارز خان علی بن نظام خان

برادرزاده شیر شاه

در وقت بر تخت خلافت جلوس نمود و سک و خطبه بنام خود کرده سلطان محمد عادل مخاطب گشت و ابواب خداین گشوده مانند سلطان تغلق شاه دست بدل نوال کشاوه طریقہ سخاوت پیشین کرد و شیر خان برادر خود و خواص خان را که غلامزاده شیر شاه بود و وزیر عظم و مدار علیه ممالک ساخت و بیمنون بخت سال ساکن ریواری میش او اعتبار یافت این بیمنون و استدائے حال در پس کوچه گردان به بے سربازی نک شر فروختی بعد ازان در اردو سے اسلام شاه دوکان وادی میگرد بعد چند سے طباطبایط اخیل مودی اسلام شاه گردید چون حالت او

آمدن حضرت بایون شاه بنیخربندون و فتح بر افغانان و حلت نمودن

باز از غیبیان

چون در کابل شنیدند که در هندوستان بهرام افغانان در استیلا حکومت بر افغانان و بر کابل
و ام استقلال میزنند و در هند ملک طوالت شدند و در هند دولت آنحضرت در سال ۱۰۶۲ هجری
تبار که در کابل افلاک بان افغانان کند و نظرات کوکب بان ممالک فایده بیند و درستان بهشت
فرمودند **نظم**

زبانے کہ با کس بر غی یا ربود نظر استے طالع سزاوار بود
روان شد با قبال مستع و نظیر و عداوت بغیر و دلش را بهر
سود فلک نصرتش و رضایان جنود ملک در پیش خرد جان
منم خان بک حکومت و حراست کابل نصب گردید و در دربار نصرت الویه عالیہ از کابل کو
نمان الغیب حاضر کرد و تفاؤل جستند ازین بهیت بشادت نصرت و او علیست
دولت از مرغ بایون طلب ملیا و زانکه بازارغ و در مرغ مشیر بهیت بود
العقد آنحضرت بعد شاهزاده محمد اکبر با سه هزار سوار و هزار پیاده روانه شد و کوخ بکوخ قلع
مسافت شود و بایون رسیدند افغانان از طغیان نصرت کوکب عالی پر آمدند و شدند و دلاویز
بله جنگ تبهرت او ایست دولت در اند بهیت

چرا لشکر بود اندک و بار بخت به از بیگان لشکر و کار سخت
بعد رسیدن بایون افغان قاهره بسر کردگی بهرام خان خانخانان بجایب هاند بر و هر
تصین مندر بودند و در مرتبه دران فوجی جنگ در میان آمد و نظیر و نصرت نصیب اولیاست
دولت گردید بعد آن خانخانان از دریا کے سستج عبور نمود و در طالی باچی دار و وقت
خشب با افغان جنگ عظیم نمود و بارادت اسی شکست بر افغانان افتاد و میل اسب و
دیگر اسباب بدست بهادان فرزند در آمده خانخانان بعد مشق در سهرند رسیده
طرح اقامت انداخت و در نیرقت سلطان سکندر از استمداد خبر طلب لشکر منصور و
شکست بکران خود و اگر کوچ کرده باشند و میزاد و فیضان و توغاه بسیار در نزدیکی

ملقب ساخته بر سر ابراهیم خان رفت لشکر ابراهیم خان هفتاد هزار سوار بود
 و سگندر خان دوازده هزار سوار داشت بهمدیگر جنگ واقع شد بتاییدات
 سجانی سلطان سکندر بر و غالب آمد اگر چه در محلی متصرف گشت و از سگنده
 تا دیوانه گنگ به تصرف آورد و اندر میخواست که شرق رویه رفتند و عیسایان
 حکومت را از میان برداشته و عوسه انفراد نماید لیکن بسبب شجرت و جسور
 محمد هیایون یا دوشاه از کابل بسبب هندوستان در اگر و متوقف ماند و هیون بقال
 از جانب سلطان محمد مادل بال لشکر بسیار و با قصد میل نامدار و توپ خان به شمار
 آمده با ابراهیم خان جنگ کرده مظفر و منصور گردید و بعد حصول جمیعت ظاهر
 ازین طرف بر سر محمد خان سور حاکم بنگال که علم مخالفت بر افراشته بطرف جنوب
 و کاپی و اگر و ماهی شده بود رفتند با سلطان محمد مادل و شیع گردید و در موضع
 چمبر گشته دوازده گرو به کاپی مجبور در عظیم نمودند تا با محمد خان شکست یافت
 و در زمانه کشته شد و کار هیون بقتال با لاتر گشت چون در اگر و سلطان سکندر
 استیلا داشت هیون مقاومت با سلطان سکندر از انداز و قوت خویش هیون
 داشت اما و اگر و فرسخ نموده بجانب بهار و بنگال روانه گشت و دیگر مقدمات
 سلطان محمد مادل بهمین جا گذاشته شد حقیقت کشته شدن او و هیون و دیگران
 در عهد سلطنت محمد کبیر بادشاه تجریر خواهد آمد اکنون ذکر آمدن محمد هیایون
 بادشاه برائے تغیر هندوستان و جنگ کردن با سکندر و مظفر و منصور گردیدن
 و انقطاع رشته سلطنت افغانان بقله آوردن ضرور است بدت حکومت سلطان
 محمد مادل قریب دو سال و از ابتدا کس لشیر شاه لغایت سلطان محمد مادل چهارده
 شانزده سال *

و در عهد سلطنت محمد کبیر بادشاه تجریر خواهد آمد اکنون ذکر آمدن محمد هیایون

و در عهد سلطنت محمد کبیر

و در عهد سلطنت محمد کبیر

و در عهد سلطنت محمد کبیر

بهر کار کے زیر دان یاریت باد ز عمر و ملک بر خور واریت باد
 شاهزادہ جان بخت بعد رخصت از حضور والا قطع مراحل نموده در عالی قصبہ کلاں نزول
 اجلال فرمودند سلطان سکندرا زادہ انتہائے مہکب منصور دست از تصرف پرگنات
 باز کشیدہ و قلعه مالکوت کرمان او بود رفتہ متخصن گردید از اینجا کہ بقا خاصہ آفریدہ کار و فنا
 نصیبہ آفریدہ است ہر کس کہ خلعت حیات پوشیدہ بناچار در کار گاہ مات حریان خواہد
 گشت یعنی چون زمان رحلت حضرت بادشاہ نزدیک رسید در روزی کہ منظر طلوع زہر
 بود وقت شام میزم دیدن آن کوکب فدا فی ہدایا کے کتاب خانہ برآمد و خط ایستادہ
 قصد فرو آمدن نمودند و ان وقت موزن شروع بانگ نوا کرد انحضرت بتبظیر الخان در
 زینہ دویم ارادہ نشستن کردند و بجای زینہ صفا کہ سنگ نرزیہ داشت در زمان نشستن
 از پادشاہ بسرود آمدند و از زبان فرداقتادہ بر زمین رسیدند و ضرب سخت بشقیقہ راست
 رسیدہ بہ بیہوشی بختند ہر چند اطباء و حکماء کج پر داختند قایمہ بران شربت نگر دید بالآخر
 دائمی حق را بلبل یک گویان بریاض رضوان فرامیبد نہ نعل حضرت اقدس در کینہ کبریٰ فراموش
 یقباد مرقون کردہ مقبرہ متخصن عمارات عالیہ اعدا نمودند چنانچہ شش درقربین مقبرہ
 گفتہ است بیت

ہر کہ میخواید کہ ہمیشہ شکل فردا درین گویان آن قصروان باغ ہمایون پایین
 شرابے والا فطرت و فضائے بلند شکرت و تالیخ وفات انحضرت اگرچہ اشعار رنگین
 و ابیات ندرت تفسیر گفتہ و او بخنودی دادہ اند اما این شعر بنایت آردہ و موقع و ہرما
 آمدہ است قطعہ

ہمایون بادشاہن مشاہد عادل	کہ فیض خاص او بر عمام افتاد
بنائے دولتش چمن یافت منت	اساس عرشش از بخت ام افتاد
چو نعر شید چہانتاب از بلندی	بیایان دولت از شام افتاد
چہان تاریکست در چشم مردم	ظل در کار خاص عمام افتاد
قضا از بہر تاریکیش قسم زد	ہمایون بادشاہ از بام افتاد

دست سلطنت مرتبہ اول دہ سال و مرتبہ دویم دہ ماہ

سپهر آید و برگر و مسک خندقی برآورده آید و میکار گردد و قاضیان شهر را محکم کرده بقدر مقتضی
 ترده میگرد و عرایض نیاز متضمن رویداد بدرگاه والا ارسال داشته باشند و اسامی مقدمین
 نمود و آنحضرت با وجود عارضه تفرج از لاهور منقضی فرموده بعد قطع مراحل در سپهر نزول
 اقبال مندرمودند و مصروفت میکار اساساً مستقیم مقابل فنی که احداث مضامین از لشکر آگاهی
 بود در آمدن سپهر روز جنگ توپ و تفنگ در میان می آمد بعد چهل روز جنگ صفت اتفاق
 افتاد از آنجا که کار فرمایان تضاد قدر منشور سلطنت ابدی این خاندان والا نشان در دیوان کرده
 تقدیر مثبت کرد و بدو بدو بکم کار مطلق مشغول و مقرر نصیب ادویات دولت گردید و گفت
 بر اقامت آن سلطان سکندر از معرکه برآمده و در بفرار نهاده و در کوه سوادکوه آمد و بقلعه
 باکورت اقامت و وزیر شاه ابوالمعالی را بالشکرگران از سپهرند بجانب لاهور تعیین فرستادند
 که اگر سلطان سکندر از کوه برآمد و اتفاقاً و تالیه و نیز بهات ولایت پنجاب را قشیت دهد
 و آنحضرت بفتح و فیروزی از سپهر روانه شده و پادشاه محکم دلی نزول اقبال مندرمودند
 بار دیگر اکثر بلاد و مستغان جبضه تصرف ده آمد و باعث امن و امان گردید و امر که
 درین مهم مصدر تردد است شده و بدو بدو بجا گیر پادشاه لایحه مرسل را می یافتند و سکندر
 خطبه بجهت بنام اقدس رسیده این یافت و آب رفته در جاده و در وقت بیدار شد و در
 بسته معشوق گردید و دهانه خسته و دوا پذیرفت و مستغان خزان را بهار گل کرد و شب بخت
 با سحر به دیار گشت بقید این سال فرخنده و بقیل و عشرت در دارالملک و می گردانیدند
 و گلشن خلافت را از جویار داد و در پیش اب دادند و در شناسه این حال به عرض مستدسی رسید که
 سلطان سکندر را از کوهستان برآمده بر پرگنات پنجاب دست تصرف دراز کرده تا به گنده
 چندی و مثاله شروع تمهیل مال نموده و از شاه ابوالمعالی از غیبت که با سپاه همراهی خود
 سلوک به چهار واد و در فتنه می شود و روز بروز قوی میسر گردد و آنحضرت حسب الصلاح
 ارکان دولت برانته می این شود و شش شاهزاده کامکار تا مدار فرخنده و اختر خنده که با
 پیرام خان خاننمان روانه مندرمودند و در وقت رخصت انواع الطاف پدران و طاف
 بزرگان نسبت بحال شاهزاده مصروف داشته این قطعه بر زبان مقدس آورده

منظم

چراغی چون تواند و دود مانم چهره روشن نباشد چشم جانم

پر سزگار و ریاضت کیشان نیکوکار و تفصیل مقابر و مزار و تفریق بنگانه و معابد هر دیار و در باب
 لغت ساز و افراس اهل دانش و هنر و دوازده تفریق هندوستان بهشت نشان و اوضاع
 و احوال وین و آیین هندیان و دقایق حقایق کتب و دانش نامه های اهل این دیار است
 آن سر و مختصر دانش و دان تجرید این هر سه دفتر ایشان بهار پیر کے سخن رنگین و گلستانه راسے
 الفاظ مضامین شده که پنج کار بیخ و بن نظم ترتیب کتاب کرده و کارستانی بر سه
 کار بنام در ده دستور اعلی امور سلطنت و جهان بینی و کرامت معانیات ملک دانی ساختن حق
 منته المیت ناسخ مشخ و سزگار و تارخی است سرآمد قرآن پنج هر دیار از تفریق و توصیف
 و شراعت عبارات و لطایف استعارات و بندی سخنان و رنگینی مناشات و حسن
 مضامین نرائین و معانی رنگین آن و بیاید دانش اسطرلاب خرد و فرست و افلاکون
 عقل و کیاست عاجز و قاصر است و تاریخ خاندان ارباب دانش و محقق دانان اصحاب
 پیش از مطالعہ آن بهره و در نصیب بر بود و بقدر امکان بشری و قرآن انسانی داده و صحت
 داده هزاران تحسین و آفرین بر دوزن پاک آن ضاعده مضاعف مغفرت سبحانی فارغ معانی
 رحمت یزدانی میفرستند امتیاز نبود که تجرید تحقیقت احوال این بادشاه و اولا نه نقلی
 نماید لیکن براسے سیرابی سخن و دین کتاب سیرگر بستی است از سلاطین هند شطری
 از خلاصه واقعات غرضی بقید تفسیر و آورده بر نظر آن دقایق ارمغانی ارزانی داشته
 می شود و القصد چون حضرت محمد جلایین بادشاه شده و ده گالی را ازین ممکنه کلامی بر صحت
 آید و در عهد نورانی جولان داده و در وقت شاهزاده محمد اکبر به استیصال سلطان سکندر که
 از قلعه باگوت برآمد و بطرف لاہور متسلسله قندہی افروخت با لشکر گران متوجه پنجاب شده
 بودند در منزل ساختن عقب کلا ندر خبر قضیه ناگزیر رسید به بعد تقدیم در اسم تفریق بهمان
 خط و کاشانی نصف النهار جمع سیر بر بیخ اثنی عشری جری در حلقه کرافالک و چندین
 احوال انتظار آن می بر و نمود و زبانی که اکبر از بسبب قریب قرابت فرصت ان می جستند و
 ملاقات بفرمودم مقدس سرش را می یافت و سر بر سلطنت ابرو بر لب مقدس سر بلند
 پذیرفت کوسن مشادی بلند آوازده گردید و طعن مبارکهای بدست طوائف انام
 جاری شد قطعه

هر خوشدلی که ز اهل جهان نعت گشته بود
 آید یک لطیفه بخدا کرد و سزگار

ابوالفتح جلال الدین محمد اکبر بادشاہ بن ہمایون بادشاہ

اگرچہ خواجه عطاء بیگ فرزند میرزا ابوسعید و خواجه نظام الدین احمد در طبقات اکبری
 و شیخ احمد ادریشی منشی سرکار و شیخ فرید الخاطب بر فضلی خان و میرزا اکبر شاہی و محمد شریف
 مستحقان ہوا اقبال نامہ جہانگیری احوال سعادت ایشیائی آن بادشاہ قری اقبال بشرح
 و بطنہ نگاشتنے داد سخنوری و نکته طرازی داد و اندام جمہور کمالات صورتیہ منظر حسنات
 مستورہ جامع شرایع انسانی کشف و معانی چمن پیرائے بہارستان فصاحت و
 بلاغت زمینت انسانی نگارستان افادت و افاضت مقتدرے ارباب علم و عمل
 پیشوائے فضلاء اکل و فضل مصدر جزو کل کامیاب سعادت اند و ازل غلامی نہائی شیخ
 ابو افضل روز نامہ و اوقات آن بادشاہ والا جاہ و شہہ از احوال بزرگان این سلسلہ علیہ
 پدید آید و اگر آن بادشاہ فلک و ستارہ تا حضرت آدم صلی اللہ علیہ السلام پنجاہ و یک تن
 گند ششکان ازین دار فناء و رفتگان دار الملک بقا تجریدہ آورده و کتابے مہر سوم با کبر نامہ
 مشتمل بر سہ دفتر درست نموده و در نخستین نصف اول متضمن احوال بزرگان از حضرت آدم
 تا نصیر الدین محمد ہمایون بادشاہ بطریق احوال و نصف اخیر مختصری بر جلوس مقدس این بادشاہ
 برادر بگ خلافت و اوقات ہفدہ سال کہ ملازمان خویش حمایت رودادہ و انجامد
 اہل بی و انحراف تادیب و تحریب یافتہ و دفتر دوم مشتمل بر تسخیر ولایت ملوہ و گجرات و
 قشم و بنگال و اوہند و کشمیر و بکر و تہتہ و قندہار و برمان پور و خاندیس و سایر ولایت
 دکن و دیگر ممالک و استیصال و فرمان پذیری حکام از ولایت و اوقات از ابتدائے
 سال ہر دہم مقامیت سال چہل و ہفتہ جلوس والا دفتر سوم مشتمل بر خصوصیات اند و بود بادشاہ
 والاہیات و تحقیقت حالات و سوچات با قید حدود و اقصیالات و دستور جمع کوفات
 و مضابطہ پر محلات مالک محروسہ با قید ارضی و حبس کامل و ناقص و برع و شرح و باریت
 حصول و قوام دیندار و مقدار پیادہ و سوار و قلع و محال ہر اقطار و قوانین مناصب و
 شرح ہر منصب و امر و اسامی ملازمان سرکار اداہ اس کے مالی مقدار و ہر سال کے ذوی القدر
 و عہدہ سامی ہر شیار و اخلائے بلاغت شمار و ملائکے نامدار و چرخکان حکمت و شمار و
 حکما کے آرمودہ و مجاہد و نجائے کامل عیار و ستار و شماران کرامت انار و درویشاں

تقدیر بر شکست افتاد و هر ارمغان او را بیک و فریب بمنزل خود آورده و بتسل رسانید و معروض
قدس گردانید که هرگز نیست امر او شمع و سیون بعضی از قنابل قریبی یک خان رود داده و از نصیحت
کشش او عبرت و بجز امر آنکه به است و دانست عاقبت زبان و خاض فرموده چیز به زبان
نیار و دزدانان با متوجه پیشتر شدند و عساکر منصوره بسرگردی مسکنه رفیقان افدیک برسم
منطقه استوری یافت و سیون که از هرگز نیست و بدشاهی و خیر اگر و دلی خیر و دلییر شده و دم
شخصت میزد از استماع نهضت مرکب و الا از دلی روانه گشت و توپخانه را که اعتقاد قوی
او بود پیشتر از خود در عالی پانی پت فرستاد که در آن مکان نصب کرده اما در پیگیر خود
مردم بادشاهی که برسم منطقه تعین شده بودند جرات و جسارت نموده توپخانه او را تصرف
خیش نه آورده و انجمنی موجب دل شکستگی بقال و ولادری لشکر اقبال گردید و بدین
اشناست سیون بدلیری تمام در عالی پانی پت رسید و اتفاق کارزار افتاد و لیکن قوی
دل مانند شیران و خیر گسل از طرفین و او مردی و مردی داد و در دهنگامه جانشانی و جانشانی
گرم گردید برق منقسم خرمین مستحق بیاری را پاک بخت و شعله خیر بگرد و زود و کثره
و از دخت هیون مالک آمده و توپخانه بادشاهی را شکست داده و بر حوضه قیل و صدفراهم
اوردن یلجا گردید و از اینجا که منقل ارادت ازلی منشور خلافت ابدی بام نامی بادشاه ناک
دارگاه کاشته و بدین منقل است لم یزل طفره سلطنت جاویدی استم گرامی است و
محببت گردیده و بر قطعه و تیر و شمشیر آبی از شکست تقدیر چیست و حدقه چشم هیون لایحه
از کاسه سر او در گذشت و با در خورست و بدینار کشش انسان روزنه بیران رفت و از غایت
در دوج خود را در حلقه و حوضه قیل پنهان گردانید و هرگاه پیش چون سر او را انداخت و بدلی
شد و عنان عزیمت از دست داده متفرق گشتند و بدین فتح و نصرت شکست در دست
بر لشکر او افتاد و عساکر بادشاهی که مغلوب گشته سر اسیمه حال بود چون این عطیه شبی مشاوه
گردید پس از هرگز نیست حلقه عنان نموده و تاراج اسباب و درخت و اسب و قیل و شکر
غیر هر وقت و آنکه گاهان شاه قلیان محرم نزد یک قیل که هیون بدان شهر جهان افتاد و بود و سید
خواست که قیلان را گشته قیل را که با ساز و کلاه بود و بدست آورد و قیلان را بهر جانان
خواست و بدین هیون در حوضه قیل نشان داده و شاه قلیان ازین مژده و خوشوقت شده
قیلان را حاضرانی نموده و ان قیل را با قیلان و دیگر گرفته و اندر گردید و ایالت عالی از طرف کهنه و

محتاج بود ملک به پسران چنین آخر مرد ملک را و اگر دو کرد و اگر
 در آن ایام عمر گرامی سی و سه سال و هشت ماه و هشت روز بود و پیرام خان خانان
 دارالملک وکیل سلطنت گردید و ملحقه هفت و قبض و ضبط معاملات و قبضه اقتدار و
 گفت اختیار او بدو گشت بعد انجام رازم جشن جلوس و تقدیم مراسم شادمانی برای قلع و
 فتح سلطان سکندر از کلافر نهضت فرموده که کج بکج پایان کند ملکوت رسیدند چون
 بسبب ایام برسات ترددات پیش نیرفت بجهت مراعات حال سپاه انصرام این هم
 چند روز موقوف داشتند از آنجا سعادت فرموده و در حدود جالندهر نزول آستان
 فرمودند ۴

پایان آمدن همیون بقابل بقصد محاربه با قاقان و دستگیر کردن و قتل شدن او

چون همیون سپاه را در علیه سلطان محمد عادل با ابراهیم خان سور که مدعی سلطنت بود
 و نیز سلطان محمد حاکم بنگلار و دیگر افغانان که هر یک دعوت بادشاهی داشت بدخات
 حوضه بیکار آورسته و در دست او و جنگ سلطانی کارنامه های ستانه بنحیور رسانیده
 همه با غالب آمده و اسلحه و نصرت برافراشته بودند از خبر شفقار بادشاه جنت آرنگا
 خیال فاسد بخاطر آورده و سلطان محمد عادل را طرف چینه گذاشته بر پا گرد آورده و مقدم
 جرات پیش نهاد سکندر خان و قباخان گنگ و دیگر امرای بادشاهی را شکست داد و
 اگر را مستصرف گشت و از آنجا بدلاودی و دلیری تمام بهر طرف رسید تودی بیگ خان و
 دیگر امرای بادشاهی که دلی بودند تاب مقاومت قیام ندادند و بآنکه جنگ فرار نمودند
 آن بقابل بهمال با پنجاه هزار سوار و هزار و پانصد فیل و پنجاه و یک توپ کلان و پانصد غریب
 زن و دیگر توپ خان گران پائے ثبات و استقرار در دلی افشرد و با مقدمه در مقام جالندهر
 بمرض والا رسید قاقان زمان که در صفر سن و انش پیران داشتند از استسما و خرم
 سلطان سکندر موقوف داشتند از فراموشی جالندهر بقصد استیصال بقابل به آمدن آن
 فرمودند و امرای بادشاهی از اطراف و جوانب بموجب طلب و حضور آمدند
 حاضر شدند تودی بیگ خان که از همیون شکست یافته دلی را گذاشته بود و در حاجت
 ببلذست رسید چون پیرام خان قباخانان ادا بهر چشم خود میدانست و میلا که بحسب

ترویات نمایان و اخبارات شایان مشد و بودند بخواب لایق و جاگیر مناسب سر فراد گشته
برای نظم اطراف مالک مستوری یافتند مولانا کے ناصر الملک عروت پیر محمد خان بسط
ولایت سیرات قنین گشته پدید نمودن را که پیر شتا و ساله بود از قصبه یواوی مسکن او حرکت او اند
ناصر الملک امداد بنامه دین اسلام کرده جواب داد که مہشتاد سال عمر گرانمایه پیرش
خود پسر بوده و باین خویش آفرید کار پیرش نمود و اکنون کر دے پیش نیست چگونہ
تک وین خود نموده اختیار دین دیگر نمایم ناصر الملک جواب داد باین شمشیر حوالہ کرده
اولا الذہم گذرانید

در بیان فتح قلعه کویت و اخراج سلطان سکندرقطاع سرر افغانان از ملک

بعد از مرگ سی رسید که سلطان سکندر از کوستان برآمد و در ولایت پنجاب شروع
تجسس بال نموده و دران دیار فتنه آشوب رود و آن حضرت قطع و قطع او ضرر داشتند
از دار الملک و ملی است پنجاب بنیشت فرمود و بعد قطع مراحل در قصبه و مہری کر محالی
بعد پور مشهور است اتفاق نزول اجلال افتاد و جام چند مرزبان ننگ کویت و دیگر راجہا
دران کوستان بلارست اقدس کعبه و مرکز دست بر بستند و در وقت حضرت از
دیوان اسان انیسب قناری بستند این ہیبت خرو و رسان فتنه و نفرت گشت ہیبت
سکندر را فنی بخشید اسے

ازین بشارت خوشوقت شد و از چہرہ شہد و پایان نامہ انکوت که سلطان سکندر در
ان مقصود بود نزول شد مودہ محاصره کرد و در جنگ تنگ بیان آمد سلطان سکندر از
خبر گشته شد و بیرون بقال موضع مسا که بقال گشت خاطر شکستہ بال بود و بنویلا و غیر
دید که سلطان محمد عادل و دراجی پناہ گدہ اقامت داشتند خضر خان و سلطان محمد خان
سور که و خطبه بنام خود کرده و سلطان محمد خطاب نموده با مقام فخرن پدر و پسر کرده
جنگ بیرون گشته شد و بعد سلطان محمد عادل جنگ کرده و غالب آمد و سلطان محمد عادل
در زمکہ و کشته شد و دیگر مر افغانان بگاہی سر و شد ازین اخبار سلطان سکندر رسید
با کرد و عنان بہرست از دست و قوت روانی از دل فریاد شد و پادشاهی دبان
محمد و انکار گشودہ استد عالمو کر یکے از بندہ اسے دلا و دست گرفتہ اما

که در فرموده بلشکر متقدم بر دست بود که فرید فتح و غفر برض رسید و بعد از زمانه
شاه جهان نیز در دست بر گردن بسته ملازمست حاضر آورد و موجب شادمانی و
اقدس گردید هر چند بیرون بر اقامت جنگ کرده منصرف شده دلیر و خیر گشته بود و
رعونت میقت که هرگاه بر افتاد یک لشکر بیکان داشتند فتح کرده به ششم این بادشاه
نور و سال این وقت لشکر کجایم مقاومت تواند آورد اما نخوت او باعث وبال او گشت
و اقبال بادشاهی غالب آمد و آن لشکر را کسبگر نمود و نظم

هرم چه باشد که بچنگ دراز کعبه بردار و بهین جبهه باز
گیر که سنگ دست بر او دلیر بجهت بخوابد زدن آتش بر شیر

بعد آمدنش در حضور اقدس هر چند از دشمن رسیدند از حجاب خیالت یا از عدم قدرت
یا از شدت و بیخ زخم یا از غلبه صلابت بادشاهی متوانست سخن سرگشت طلیت
مکنه را که از بیم شده دل زجا توانای پا رخ ارد کعبه
بعضی از امر التماس نمودند که آن حضرت از دست مبارک بقصد غزا و حصول ثواب
شمشیر بران مقهور اندازند و سر برودند تیغ خود بخون اسیری آوردن و از این بر روی
است پیوست

تیغ خود از خون این ملعون چو زین کشم چنگی رستم پیشام ان بر کبر اعدا اندم
و دان وقت بیرام خان نظر بر مرضی اقدس داشته برض رسانید طلیت
چه حاجت تیغ شاهی را بخون هر کس آردن تو بشیخ داشت کن به ششم با با بروی
این را بگفت پیشه رستی نموده بمصام خون اشام تن او را از بار سرنگ پاک سبک میراخت
و مرصه بند برستان را از نخ و قاشاک وجود عصیان آفرینش پاک گردانید سر او را بکلی
و تن او را به پای رستم انداخته و کشتید نیز پیست

سنگ در دست و دایر سر سنگ زدن و افش بود قیاس مدنگ
آنحضرت بعد قتل برین بقال با سنجال کمال روانه شده و در دارالملک دلی نزول اقبال
فرموده چنین شادمانی ترتیب دادند و بر سر جبهانالی عبوس فرموده و در فراهم آوردن
چراگندی است که امر سلطنت محقق شده اند و همه و اسما و غفر بندگان از فروغ
معدن و انوار جلال و رفعت و غنی بانه و در خطای مبله انداز و پذیرفت امر است که مصدر

سپرد و بر بنی کارخانجات دیگر نیز دست تصرف داد و کرده و معینان و رفیقان
 فیضان مست سرکار والا به اختیار فیلیان برقیل پیرام خان و وید و آن قیل را گشته بود
 پیرخان مراجعات ادب منظورند ارشده فیلیان باو شاهای حاجیل رسانید و نیز و زب پیرخان
 و گشتی نشسته سیر ضیائی گشتی که از فیلیان سرکار والا در جوشش و خروش سستی بدو
 در آمده سرگشتی آغاز کرد چون گشتی نزدیک رسید قیل بجانب گشتی دوید اگر چه فیلیان قیل
 را باز در وقت خود نگذاشت اما از نیکی میرا خان را و او بهد از طرف انحضرت بمطهر راه یافت
 انحضرت باستان انخیز فیلیان را بسته نزد خان فرستاده انظار غایبات فرمودند از انجا که
 ابدار او نزدیک رسید بود و سرگشته او به خط قوره از دست داده ان فیلیان بیگانه و گشت
 گشت و سوائے آن براتب منشاء به ادلی گردید میت

چو بخت بکے را پیش آمد کند کارے کر کردن را نشاید

از سوره انشعین امور غیر مستحق مزاج اقدس بر اشفت و ترک مدار افرو و مدت میر و اف
 شد و بعد چند گاه با چندی از امرا بهر بهانه از اگر بر آمده و ادلی رسید و بدشباب الدین
 صوبه دار دلی را در میان آورد و در میان چنانچه با امرای که با طرف ممالک
 بودند صادر شد که خاطر اقدس از سیرا خان متغیر شده و امور سلطنت بر دست است خود
 گرفته هر کس آمده در گاه والا حاضر شود و میر شمس الدین محمد الی خان را از بهی و طلبدا شده
 علم رفتار و دین و طبع و منصب پیرا خان با در محبت فرمودند و اکثر امرا از اطراف آمد و حاضر
 شدند و امرای که نزد پیرا خان بودند از جدا شده و در حضور اقدس رسیدند چون این خبر
 پیرا خان رسید مجز و نیاز و معذرت بسیار نوشت انحضرت پیغام کردند که آمدن او در حضور
 مناسب نیست بهتر است که روانه کند معظمه شود و بعد از آنکه بخریت مراجعت نماید مورد
 الطاف به اکناف خواهد شد یا ضرورت پیرا خان حسب ظاهر رخصت بفرمانده حاصل نمود
 از اگر و بر اید بعد رسیدن در میوات پیر سلطان سکندر افغان و قادیانی خان سور را که با
 او بود و رخصت داد که در ممالک مورد غلل اندازند و خود را و در پنجاب نمود انحضرت با تمام
 انخیز فرمان مضایع بیان صادر فرمودند پیرا خان معظمت باو شاه و در دلی نیار و در دریا
 رفت چند گاه پیش رانے کلیمان ملی زمیندار پنجاب و بهجت پنجاب را و سوائے آورد و پرده
 اندر و سوائے کار خود بر داشته حریج بقی در غریه و براه بهتند و دقتار و در پنجاب رسید

در حضور اقدس حاضر گرداند بموجب التماس امیر شمس الدین آنگه خان و مولانا کے حکم کے
برائے سنگین خاطر اور دشمن رخصت یافتند اور فرستادہ و باعزاز دریافت التماس نمود
کہ مصدر تقدیرات عظیم شدہ امیر دیکھے آن غلام کہ در حضور اقدس رسید و غرضی
نہیم بافضل پسر خود را بعتبہ فلکارتیہ میفرایم بعد چند گاہ خود نیز بجناب والارسیدہ
تاصیہ سائے عید دیت تا اہم شد چون انیمنی معروض مقدس گشت التماس ادباجابت
مقرن گردید و حکم شد کہ سلطان مسکن بطرف پندرہ رفتہ اولایت را از اقلان برادر
متصرف شود و پسرش در حضور والارسیدہ خدمت بجاء آورد برین شرط سلطان مسکن
پسر خود را بدگاہ والا فرستادہ خود بہمت پندرہ رفت و بعد دو سال در ہان عدد و ساغر
تک فیتی گردید و در متع سال دویم از جلوس والانشع قلعہ انکوت و اخراج سلطان مسکن
و امنیت و ولایت پنجاب و حصول جمیعت خاطر اقدس از انتظام ہمام ان دیار
صورت بہست

در بیان عتدالی نامہ خانخانان میرام خان اخراج اوز مالک محسن

چون حضرت خانان زمان بقامائے عمر و امور جہانبانی کم تر استتال می در زید نہ و نامی
ہست مال و ملک میرام خان خانخانان و آگہ شستہ اقتدار و بہت خانخانان نہایت بلند گردید
و از درجہ و کالت و امیر الامرائے گذشت و دست تصرف و مہجہ کار خانجات و در
تمامی معاملات قوی مطلق گشت او قدر امین دولت نہ است مصدر بلیغ امور لایق و غیر
مستحق گردید و از دوسے ستم شرعی منصب ہائے موفور و جاگیر ہائے مہمور ببلانان
خود جو نیز نمودہ بہ بندائے بادشاہی ساک ہا پسندید و در پیش کرد آن حضرت را خود
سال تصور نمودہ حضرت برحقان و نظم امور جہانبانی را از سی خود میداشت و از
گستاخی ہائے عظیم او انکہ نزدی بیگ خان را کہ از امرائے کبار بود و حکم اقدس بقتل رسانید
و مصاحب بیگ را کہ از ملازمان والا بود بے اطلاع آنحضرت کشت و مولانا کے حکم الملک
کہ از دایہ بکن او بود و بقتضائے مذات پسندیدہ مورد حمایت اقدس گشت
و آنحضرت اورا پسندیدہ معتمد از منصب معزول کردہ و دایہ کبتا شد نمود و چہنیں با اکثر
بند ہائے بادشاہی در شت پیش می آمد و میل خانہ سرکار والا گرفتہ خود بخود ببلانان خورش

آن نظیرین بود و بکشتی نشسته رفت هنگام مراجعت ایشان نقیصه بن کتار رسید و از کشتی برآمد
 مبارک خان مذکور با چهل افغان دیگر رسید چنان نمود که بقصد ملاقات میر و چون نزدیک
 چنان بود هر یک پشت بپشت بران زود که از مسینه برآمد و دیگر به شیر زده کارش تمام کرد و جمعی از
 فقرا قالب غرضه آوردند که درجه شهادت یافته بودند و داشتند در حوالی مقبره شیخ حسام الدین
 غلیضه شیخ نظام الدین اولیا بنام سپردند بعد از آن استخوانش بشهد مقدس رسید و این کمالی
 تاریخ شهادت اوست رباعی

بیرام بطواف کعبه چون بست احوال رسید کعبه کار او گشت تمام
 تاریخ وفات او چو بستم از عقل گفتا که شبیه شد محمد بیرام

میرزا عبد الرحیم پسر بیرام خان که سه ساله بود در حضور اقدس رسید و مورد الطاف پیکران
 گشت آنحضرت دست نوازش بر فرق روزگارش انداخته ب خطاب میرزا خانی مرشد از
 فرموده منکر و نظر تربیت فرمود و در رفته رفته ب خطاب فرزند بر خوردار خان خانان سپه سالار
 و منصب پنجزاری که در آن زمان زیاده از آن منصب و خطاب بنود فرق عزت بر او داشت
 و مصدر کارهای نمایان و خدمات شایان گردید چنانچه فتح ولایت گجرات و تهنیه و دکن
 او کرده و بعد فوت راجه تو در مل نظم و نسق امور وزارت اعلی با و تعلق یافت و در آنجا آن کعبه
 نزاکت طبع و اشارت غریبه و بهمت عالی و سخاوت فطری و شجاعت ذاتی در چند دستن
 شهرت دار و همین است القصد چون بیرام خان از میان رفت آنحضرت بنفس نقیصه پسر خان
 بهام خلافت و جیسانذاری و قلع و قمع عدوان و مخالفان متوجه شدند *

در بیان تخیر ولایت مالوه

چون باز بهادر ولد شجاع خان الشهور بجا ولد خان افغان که از امرای کجبال شیر شاهی
 بود در ولایت مالوه حکومت با استقلال داشت از سسی جوانی و لذت جیبانی و بهمت
 زمان و بجا است عنوان سپهروی و بسیاری از ثلث صاحب جمال و دلیران با فغان
 و دلال فراهم آورده و بیشتهای نفس و مستغلات بچی پر و اخفی از جلد آن نالو غنیان پسوستی
 هم مشغول بود که نعمت حسن و حسن نعمه او مشهور در عالم انداخته و صیت خوبی و طاعت محبوبی او
 در طرات عالم و اکناف گیتی رسیده بود و منظم

آنحضرت میر شمس الدین محمد انکه خان را با امرای دیگر بستاند و بقیه را بکشتن نمودند و ریایات عالیات
 شیرازی را از دلی بکشتن فرمودند انکه خان گرم و چست شتافتند و رسید و در میان
 سنج و سیاه در حوالی موضع گوناگون تیراندازی کردند و در یک اتفاق کماقی عساکر طرفین افتاد و جنگ
 واقع شد بخار به عظیم رود و او بپیرایان غالب آمد و بر لشکر بادشاهی حمله آورد و چون زمین شای
 پای به دغل و لاسه بسیار داشت پائے لشکر بپیرایان پیروز شد و لشکر بپیرایان انکه خان از
 مشاهده اینحال کماکان در پشت تیر بر دوخته و بسیاری را بکشتن بیدار و بکشتن نمودند
 و اکثر را کسیر کردند بپیرایان از سقوط این سانحه تاب نیاورد و منبرم گشت و در پناه
 راه گیش زمیندار و نا پور که هر که سوادک واقع است رفته و سوار و اقامت در نزد
 فتح و نصرت نصیب او یاکه دولت قاهره گردید و این شروه در منزل سپهرند بجزع الارید

بیت

صبح فیروزی نصیب از مطلع امنی امان و انیسیم بکشتن نصرت معطر گشت ملک
 آنحضرت بعد دریافت نوبت جنگ و نصرت برادر است و در لاهور تشریف برده و بعد چند روز
 اتفاقاً بکشتن فرموده و در حوالی تنوار و نزول اقبال منور فرمودند که میان هجوم آمده و جنگ
 بسیار و پیروزیت نهادند بپیرایان چون حضرت ابدار و دامینه روزگار خود مشاهده کرد از لذت
 و غلات خویش جدا گاه و الامراض داشته است مانند که معتقدی از حضور آمده و دست
 گرفته باستان قدسی حاضر سازد و او را مولا که عید الله سلطان پوری المشهور پند و مملکت
 بعد آن منعم خان تهرین شد و رستاده بابا ذرا و لاسا و دله بی پیرایان را آورده و در پاک
 و گردن الهات بلانست اقدس حاضر کردند او در حضور و الاگریه و زاری بسیار کرد و آنحضرت
 از دله شفق و در پاک و زار و دلش دور نمودند و بپستور سابق حکم نشستن فرمودند و در
 آنرا پس بدو سه خوشه قتی رخصت سفر میداد و اند پس از اتمام این مهم ریایات عالیات
 مستوجب ملی گردید و بپیرایان روانه شد و آنکه مقرر شد و آنکه در سال ششم جلوس والا
 و داد و القاص چون بپیرایان بعد قطع مسافت و در شهر تهرین از مصافحات احمد آباد بکرات رسید
 و در سه چند جریح اندکی مقام نمود مبارک خان نامی افغان روحانی که پدرش در جنگ
 با پهلوی داری که افغانان را بپیرایان رود آورده بود و کشته شد نزد مومنی خان حاکم انجلی آمد و دست
 با مقام حاج به قصد بپیرایان بخارا آورد و اتفاقاً در دهه بپیرایان بپیرایان بزرگ که در میان

بست و بوی روپ سنی مستقر او فرستاد چون باز بداد و در مقام انبوه کسان خود را برآید
 و بر و تکل و حرم خود هم هندوستان که در چنین حوادث عمارت را به تیغ بیدار میگردانند و در
 عمارت آتش می سوختند فرستاده بود آن سنگین دکان در نواد نقش چند بیتان پر کرد
 را با تیغ از تحت هستی پاک سرشتند و تر و در بیکتا این از بوق روزگار بگذرک بیداد
 و سرانقند سنگین دلی که برائے قتل روپ سنی رسید و تیغ اخته چند زخم کرد و هنوز کارش
 با تمام رسید و بر دگر لشکر منصوبه و در رسید و ادرا نقد فرست فضا که کار روپ سنی با تمام
 رساند آن ملاوس نیم بیل و پیش او هم خان جعفر و در دکان نازنین پخته کار التماس نمود که
 زخم بایستی کاری دارم با فضل مراد خان شهنشاه که او را بعد التیام جراحت بخست و حاضر
 دشوم او هم خان نظر بر جراح است بایستی او داشت و در خان میشی عمر و در میشی که بخوابی رستی
 و تقوی و دیانت و در دیار مشهور و در گذشت روپ سنی در میان عمارت و در دیانت
 و در پیش برده و معالجه نمود تا آنکه جراحت او احوال یافت لیکن زخم و درونی او که از فرق
 باز بهاد داشت بناسودگر رسیداری زخم شمشیر و تفنگ و جراحت گرد و سنگ منقل
 می شود اما زخم عشق و محبت و در و بجز و مفارقت بعد مرگ هم افلاطونی و هزار بار و در
 لکالی التیام نمی پذیرد مصرع

زخم جگر من نشود به زمام او ای حکم

تا آنکه او هم خان از غایت شوق پیوسته از و خبر میگرفت و انتظار صبح وصال آدمی بزرگ
 چون روپ سنی صحت یافت و آب بر سر ریخت و بیکار نه جانک و در زمانه فاسد مشک
 و عنبر و کافور نمود تا خود را آراسته و خوشبو و بهار بدن نماید و بجز دست مشتاق و هم خان
 که فریفته جمال و شیفته وصال او بود و فی الفور کافور و خوشبو و بهار و دیگر فرستاده
 او در و فاسک عشق باز بهاد گفت و دست کافور خود و چادر بر سر کشیده چنان بخواه
 رفت که دیگر بیدار نگشت نظم

دن ز آتش عشق بیش سوخت / قاشاک ضیعت پیش سوز
 خوش آنکه براه عشق جان داد / عشق است که باز این توان داد

و در صدد اخبار پوشیده و خانه که بلا و مال و مکی است و سیح و ولایتی است ایادان
 و فراغ بعد وقت حکام و ایشان بدان و بار برده اند و را چنانکه کبار و رایان تا در

بخندد از ثریا نغمه میر بخند
 بگلزار خوش از مشک عانی
 رنگ از پسته پر شور میر بخند
 گرفت آشتیان زانغی بیانی
 مکنون ز جوش از سر به باز
 در شکران بر جگر یان و گساز
 در غلش از جسم در شکرین
 در انش در تکلم شکر آینه
 بزم چرخ کس پیدا نه گردد
 که رویش بیکد و شیدانه گردد

باز بهاد نقد و جان دول در راه بختش فدا کرده خود را گرفتار دام عشق او ساخته تصانیف
 بے بدل و نقشبانی بے نظیر که در زبان هندی خود بے بست نام خود و در پستی دران
 اشعار لازم و لزوم میکرد و شبانه روز با ستار غنچه و سرود اوقات عزیز را که معدوم اند
 و غنچه و غنچه است صنایع میکرد و آنجا که سرود و غنچه مرد و دایم و لان پاک نهاد و مقبول
 در باب عشق و فنا و قوت باز و بے هوا که نفس بنگامه آرا که شهرت و هوس پیشکار
 نفس المار و دستیار خواهرش نریا نگار و بلند ساز و است بستی و شیدائی علم است از
 هراس بستی و سودا که حق سر و دست که روح و بدن براتش شهرت و بیکد واری انداخته تار و
 بد و عفت و بستی نگاری بر هم ساخته و سر و دست که در دل بود الهوسان بنگامه بستی
 آراسته و در باطن بد و روان علم بود بستی بر افر کشته ان مستغرق بکجافات انسانی
 در سرود و غنچه همیشه اشتغال میداشت و دایم انخری بود و شبانه در شراب و دانه
 در خواب بسر و از غفلت و بے پروائی روز از شب و شب از روز نمی شناخت

بیت

بنائے دولت آنکس خاک خراب کند
 که شام میخورد و صبحگاه خواب کند
 چون بستی بای او پراگندگی بای که ولایت
 بجز حق نیست و مال و تخیل و ولایت مال و تخیل
 مراصل در حال شهر سازنگ بود که از الیالت
 او بود رسید باز بهاد و بکجافات و بستی
 زندگانی میکرد و حق مطلع گردید که چرخش
 فیروزی شهر او را کافره کرد و بناچار صغرت
 آراسته آواز و بیکار گردید و بانگ زور و خور و راه
 در پیش گرفت از هم قان بعد بزمیت
 او بهر ساد و بجزایم آرد و خزان و بزمیت
 و صاحب برسانید و بزمیت و بزمیت
 با قان با کشته و باز ملکیت بزمیت
 و بزمیت و بزمیت و بزمیت و بزمیت

سلطان بهادر شاه دلی گجرات سلطان محمود را در سر کر گشته ولایت مالوه متصرف شد
ایام حکومت او شش سال.

ملوک قادر شاه از امر سکه بکار سلاطین آن دیار بود بعد فوت سلطان بهادر شاه که ولایت
مالوه از فرمان رویان خانی گردید و او غالب آمد و سکه و خطبه بنام خود کرد و در زمانه که حضرت
نصیر الدین محمد بهایون بادشاه بطرف مالوه نهضت فرمودند شیر شاه که درین ایام آغاز خروج
او بود به ملوک قادر شاه نوشت که بطرف اگر آمد و غل اندازد و صبر بر روی نامه نمود و نیز
بر اسب آن را ترشسته هر بر روی رقیبه کرد و شیر شاه از نیکی برافشفت و بعد استیلا بر
سواری کرد و قادر شاه تاج تقدیمت نیاموده آمده ملاقات کرد و عرض مالوه ولایت بگفتی
با و برگشت روزی از منزل خود سوار شده به ملاقات شیر شاه میرفت چندی از منزل که
در مدارک بدست گمان شیر شاه اسیر شده بودند تمیز گویا به یاری می کردند و محو چل
می بستند قادر شاه هر اسیدی که بیاد شیر شاه بین نیز بچنین سلوک نماید ازین هراس گرخته رفت
ایام حکومت او شش سال و نیمه.

شجاعت خاں عرف شهاب الدل خان افغان نایب شیر شاه و دوازده سال
دیک ماه.

باز بهادر افغان عرف بازید خان بن شجاعت خان ده سال و ده ماه و بیست و
سه روز.

از ابتدای سلطنت لغایت سلطنت بهری مدت یکصد و هفتاد و یک سال ولایت
مالوه از حکومت سلاطین دلی بیرون ماند و درین مدت بعضی اعدا و بعضی و کائنات در آن
ولایت حکومت کردند و قصد چون ادم خان کامیاب فتح و نصرت گشت و خلیفین و
و قزاقان و چین و ولایت و سیح بدست او افتاد و بخود مغرور گشته سر از اطاعت
بادشاهی بر تافت و آنچه از نقد و جنس و فیل خانه و ترنج خانه و هر خانه باز بهادر بدست آورد
همه را متصرف خویش در آورده افغانها چیزه بدرگاه دلاور سال نداشت و به تاز
سلوک و پیش نموده حق نیست پروردگی و حقوق دولت رسیدگی را بر طاق نسبیان
نهاد و راه بیایه با و به اخراجات و بی گریه لاجرم حضرت بادشاه محمود دولت متوجه ولایت

شکل راجه بکرماجیت که دارالخلافه اهل هند بر ایشانه ظهور سلطنت اوست و راجه پورج
و غیر ذلک که تا حال حکایات نافذ و اوصاف حمیده و انبیا بر زبان مالیان جاریست بکرامت
الولایت استیلا و امشده اند و از زمان سلطان محمود غزنوی ظهور اسلام بدان دیار
شد و از سلاطین دلی سلطان غیاث الدین بلبن بران استیلا یافته از آن زمان در تصرف
خواقین دلی بوده چنان سلطان محمد شاه بن سلطان شمس و ز شاه جمعی را که در ایام او بارش
رفاقت و همراهی کرده بودند بعد جلوس بر او تنگ جهانبانی رعایت کرده چهار کس را چنان
ولایت داده و آن چهار کس بسلطنت رسیدند اعظم بهایرن خلفه خان گجرات و خضر خان
بلتان و دو بیامپور و خواجه سرور و خواجه جهان که خطاب سلطان الشرق یافته بودند بکرم
و دلاور خان بباروه چنانچه سابقاً بقید قلم در آمده.

از ابتدا که سلسله یحیی دلاور خان بکرمست ولایت مالوه قیام داشت چون سلطان محمد
شاه رحلت نمود و در هند وستان هرج و مرج بر وقوع آمد و هر یک امرای بهر ناحیت که
حکومت برادر داشت دلاور خان نیز از مالی دلی انحراف فرموده بطریق سلاطین سایر ملک
داری خود مدت حکومت بست و پنج سال.

سلطان بهوشنگ شاه بن دلاور خان سی سال.

سلطان محمود بن سلطان بهوشنگ شاه یک سال و چند ماه.

سلطان محمود بن غلی امیر الامراء سلطان بهوشنگ شاه بود و خود امیر بود و حال از
سلطان محمود بن دلاور خان سلطان را از ساقی زهر روانید و بر سر حکومت شکر گشت و تمام ولایت
بودی و از دلاور بن در شیر گرفت ایام حکومت سی و دو سال.

سلطان غیاث الدین بن سلطان محمود بن غلی سی سال.

سلطان ناصر الدین بن غیاث الدین چهارده سال و چهار ماه و سی روز.

سلطان محمود بن سلطان ناصر الدین بیست سال و دو ماه.

۱۱) محمد شاه از فرشته بلند دوم صفحہ ۴۰۲

۱۲) سی و چهار سال از فرشته بلند دوم صفحہ ۴۰۲

۱۳) سی و دو سال از فرشته بلند دوم صفحہ ۴۰۲

۱۴) یازده سال از فرشته بلند دوم صفحہ ۴۰۲

آمده ملاقات کردند اسلام شاه آنها را دستگیر کرد و قلعه گویا را فرستاد و سلطان آدم برادر
سلطان سارنگ بر سرند حکومت نشسته متواتر جنگ کرده و بقوت شجاعت و ولایت خود
معضود کجک داشت و اسلام شاه به نیل مقصود برگشت و نسبت به اسلام شاه فرمان داد
که زندان خان گویا را کواک کرده و از باروت انباشته آتش زنند فرمان پذیران حبیب
الامر بعیل آوردند تمامی زعمایان و سلطان سارنگ از باروت بهر ابریده بعالم خستی شتافتند
بقدرت آبی کمال خان پسر سلطان سارنگ در گوشه زندانخانه سلامت ماند بکلیت

کائنات را که هست حفظ الهی نگهبان از گمراهی سپهر نیاید پروزیان

بعد از قتل عیسی و دولت افغانان کمال خان از قلعه گورایه خلاصی یافت و به بندگی درگاه
آمد و در جنگ بیرون و دیگر محاربات تر و دوانت نمایان گردید و مورد الطاف پادشاهی گشت
و استعاضه ولایت موروثی خویش نمود و فرمان والا بنام سلطان آدم صادر گشت که چون
او در صورت دستگیر کردن کامران میرزا در خدمت حضرت پادشاه جنت آرام نگاه مجری
نیکو خدمت بنماید و در مأموریت این خاندان والا شان میزند از روی فضل
کرم نعت ولایت بر او مسلم داشته شد باید که نعت ولایت بجهت کمال خان گردان
انملک است و خدمت شایسته بجا آورد و واگذار و سلطان آدم بقتضای برگشتگی
بجنت سر از حکم والا بر تافته بپوشید و فرمان عالی شان بپای میاورد و بنده خان کلان برادر
انگرفان و دیگر امرا بکس متعین بنیاب باستیصال آدم و اعانت کمال خان مأمور شدند
سلطان آدم قدم جرات از اندازد و خود بیرون نهاده تا قصبه ننگان این روس آب
بهت رسید و بپاک منصوره جنگ گردید و منبزم گشت میر محمد خان متعاقب رفته تمام آن
ولایت را بخیطه آورده داخل مملکت محروسه نمود و حضرت خاقان ندان از روس
کمال عنایت تمام و کمال انملک بکمال خان مرحمت فرمودند و سلطان آدم با کل اخراج
شد

بجائے کہ شیران بلبل زخک چہا جان کہ رو بہ پایستد بیک

مانده شد و چون نزدیک قلعه گارون که تا حال مفتوح نشده بود رسیدند در طرفت این بان
 قلعه متحیر و آورده متوجه پیش گردیدند و ادهم خان که از شهرت موکب و الا خبر نداشت
 و بقصد تحیر قلعه مذکور از شهر سارنگپور بدو آمده بود تا گمان بے سابقه خبر ریاست مالیات
 بنظرش درآمد عیان دانست. بے اختیار از اسب فرود آمد و بملازمست مقدس
 شرف گشت و آنحضرت در سارنگپور نزول اقبال فرموده شب در منزل اولیوم خان میر
 بر دند بود از ممشکش و غیبه تحقیر رسانیده و نهی چند در اینجا اقامت و در طبعه بعد جمعیست
 فاطمه از نظر و نسق آن ولایت ادهم خان را بدستور سابق بجان داشتند معاد و دست بیقرار افکند
 اگر فرمودند بعد چند گاه عبدالعزیز خان او را بیک بجاوست آن اعیان گردید و ادهم خان در حضور
 رسید چون مست یاده دولت و جوانی و دمهوش شراب نادانی بود روزی در قاضی عالم
 با و شاهی به ادهم خان گفت و گو کرده او را بقتل رسانیده و بقصد حضرت بادشاه عازم حرم سر
 خاص گردید آنحضرت که در استراحت بودند از شور و غوغا بیدار گشته بهیرون تشریف آورده
 و در بر او ادهم خان آمدند و کیفیت واقف شده چنان مشتت بر سرش زدند که مغز از
 کاسه سر او بیرون افتاد و گویا ضرب گردن با و رسیده و حاضران حضور قدسی بموجب حکم دالا
 آن سفاک بے باک را بسته از کنگره قلعه انداختند و بان بختی که در خطم
 بیاید سوختن و آتش خسی را
 کز و خاسی قلعه در دل کسی را
 اگر سلطان نفر باید سیاست
 زند هر کس بخرد لاف ریاست

در بیان تسخیر ولایت گجرات

این ولایت بمیزین دریا تهیست و مسنده واقع است مرزبان آن ولایت بطور خود
 بود که به اطاعت فرمان رولایه دلی اندوده و در بعضی مواقع دوستند اند که آن ولایت
 از قدیم داخل کشمیر بود و سلطان محمود غزنوی آن را متحیر در آورده بیکه از امرای خویش که از
 کجایان تا و گمان گنهر نام داشت سپرد و از آن زمان مثل حکمران بران قابض بوده حکومت
 باست قبال کرده و شیر شاه و اسلام شاه مدتی قسطنطنیه آن ولایت تزد و دوات نمودند و قلعه ریتاس را
 بر سر حد احداث کردند تا جماعت گجرات عاجز شده و مطیع شوند املاک اسبیش از وقت آخر الامر
 بشرط آمدن سلطان سارنگ نامک انجام صلح کردند چون سلطان سارنگ و کمال خان پسرش

و شکیله بگردیده و در قلعه بیان زندانی گشت و در زمانیکه بهرام خان روگردان شده و در آن خواهی
 رسید او را با زندانیان نجات داد و در آن وقت او بیکه مقلد رفت بعد چند سال باز بدین زندان
 آمده گرد و شور مشش بر آن گشت چون کارست متراست پیش برود و در کابل رفته با پدر یکدیگر
 و الد و محمد حکیم میرزا را بطول و منانه فرستید همیشه میرزا را در عقد نکاح خود در آورده
 و در کابل صاحب دار جمیع کار گشت و مردم را بخود کشید و بقایای وقت یکم را بقتل
 رسانید و دم استتقال زد و خبر در ایام اکثری امرا که یکم را به نهانخانه دم فرستاد
 و میرزا سلیمان خانم بدخشان بر حقیقت حال واقف شده بموجب استدعای محمد حکیم
 میرزا به کابل لشکر کشید و از منظر و منشاء ابرو المعانی توج آراسته بقصد پیکار روانه
 گردید و در کنار آب غور بند هر دو لشکر بهم پیوسته آماده کار را داشتند محمد حکیم میرزا کمانه
 بقیت تنگ بود و در همین جنگ جلوریز خود را بمیرزا سلیمان رسانید شاه ابرو المعالی از شاه
 اقبال سر اسید شده و در بغلار نهاد و بدخشان اتفاق کرده و در موضع چار بیکار و رسید
 و شکیله نمودند میرزا سلیمان بعد مشق در کابل رسیده بعضی محال کابل بامراست خود
 با گیر داد و حصه رضیه خود را در نکاح محمد حکیم میرزا در آورده و معاودت به بدخشان نمود شاه
 ابرو المعالی را از خیر کرده و نزد میرزا فرستاد و از آنجا که سید زاویه حق نعمت فراموش کرده و بصدقه
 امور شایسته مشغول بود و میرزا او را بقصا من خون وانه کار و بکلی کشید برست
 نه هرگز مشنیدم که در عمر خویش که بدمردانسیکی آید به پیش

در بیان ولایت که همه که از او گزند و آله گویند

قبل ازین که پیش از او خاقان اسلام بران دست نیافته بود و سهم خیل سلطین سلطین و ان
 دیار رسیده و مدینه را راجه ولایت حاکم انجا فوت شد و هر نراین پسر او پنج ساله کایم مقام
 گردید واتی در گاو قی و الد و اوبسب غور و سالی میر حکومت ولایت میکردان صورت
 در شجاعت و فراست یکتا بود و هنگام کارزار مردانه و در کارنامه بیکمورد رسانیدی و در شکار
 شیر را بخاک پلاک انداختی و بارعام داده امور حکومت بامین نیک صورت دادی و در لوازم
 ملک داری و در کسب سرداری شما بهر صایبه بجا آوردی برست
 آن نیک زنی بودی صد مرد بود و در شجاعت و فراست مرد بود

دربیان رسیدن نجم بحضرت بادشاه

روز کے انحضرت بزیارت روضہ منورہ پیش نظام الدین اولیا قدس صدرہ تشریف
بر اندہنگام مراجعت چون بجماد سوسے شہر رسید ندیکے از خون گرفتار کین گاہ بلا
تیرے بجانوب انحضرت انداخت و برکت راست مبارک قریب بیک و جنب نشست
غیر از نهاد حاضران بر خامت وان سفاک را دستگیر کرد و حاضر آورد و در پے تنص
حال شد و حکم فرمودند کہ از تفتیش حال مبادا حروم را ناحق در بلا اندازد جهان را از لوث
ہستی او پاک سازد و فرمان پذیران ہمان دم اورا بقبر رسانیدند و انحضرت با وجود این چنین
زخم سخت ہمان طور پائیکین و ثبات تمام اسب سوار و بدولت قانہ تشریف آوردند و حکام
بجانبہ و آخستند و عرصہ ہفت روزہ زخم اندال یافت و ثانی اکال ظاہر گشت کہ آن بہ
سعادت حق نام غلام شرف الدین میرزا زید انحضرت و کہ اورا میرزا از روس بدینی بقصد
انحضرت فرستادہ بود امیرزادے کرد اورا تاجہوار رسید نظر

آن را کہ حشا نگاہ دارد   آسیب کمے بر و نیارد
کارش بہ نیت نیک دارد   در عرصہ حسود جان گذارد

دربیان کشته شدن شاہ ابوالمعالی

او در زمان بادشاہ جنت آرام گاہ رسید حسن صدیقی و جمال ظاہری از مقر بان در گاہ
بود و خود را از دست ندان حضرت بادشاہ قرار میداد اگر چه حسن صورت داشت اما بخت
بد اقبال بود و ہمیت

چیت باشد کہ نوری نگو خونی نبود   رنگ آن گل کچہ از دود کہ در دہر بود

و ستی کہ در خطہ کافہ سریر جہان بانی از بلوکس و لالہ دینست یافت جلیح امرائے جوشن
حاضر شدند او بعضے سخنان دور از کار اظہار نمودہ از آمدن در بزم والا تذکر کردہ بود
میراثان خان کاکن بہر تقدیر اندوہنا منورہ طلبہ داشت و وزیران انجمن بہر جبکہ و
نبوکس کردہ بلامہد فرستادند از عقلت کہ قوال از لاجور گنج رفت مبدت باد

از حلقہ نودہ فرشتہ جلال صفحہ ۳۵۲ و کتبہ نامہ دفتر دوم صفحہ ۳۵۳

ملک از آب درگذشت و از قلع بخصت در رسید و تا سه مکر و از سنگ تراشیده
 نمودند و این سنگها را بیکدیگر وصل دادند که از دور بنظر نظار گویان چنان مینماید که تمام قلع
 از یک پارچه سنگ تراشیده اند و همچنین بنایان یک یک دست و قمار تراشیدن قوی بچهره
 و اینکاران آیین باز و دود بخاران سخت کوش عمارت و یک شاهی و منزل فرخ افزای در دولت خانه
 و از آنرا ترتیب دادند و نقاشان باریک بین و مصوران صنعت پردازانه بیدار بجهت صنایع بدوئی
 نموده در صورت کارهای نگارخانه چین و گل افروزی گمشدن بهارین بر روی کار آوردند
 و در عرض هشت سال قلعه حنین و شهرهای عظیم که غال رخسار بلاد و ساری زمین توانده شد
 صورت تمانیت یافته با کبریا و موسوم گردید آن مصر اقبال در وسط ممالک محروسه واقع
 است فصاحتی دل کشایش پهلوی بخش جنت می نهد و اعتدال هوایش از هوای
 فرود می سبقت می برد بخت

هوایش دل کشا در روح پُر
 فصاحت جان فرا و سیخ گستر

در بیان قتل علی قلیخان بهادر خان

در زمانیکه باو شاه مخفران پناه از عراق معاودت فرمودند در جلد لشکر شاه بهاسپ که
 بکنگ واداد و آنحضرت تعیین شده بود حیدر سلطان و علی قلی و بهادر خان پسرانش تعیین گشته
 بودند حیدر سلطان بعد از فتح قندار در وقت عزیمت آنحضرت بمست کابل در اثبات
 راه بر حمت تب بر حمت حق پیوست و علی قلی و بهادر خان از راه کابل مساعدت بهر
 مقصد رخصت پذیرفته شدند و خطاب عالی یافتند بعد از مدت باو شاه خدمت کردند
 چون در بنگ خلافت بکلوس خاقان زمان رونق یافت و بهیمنون بقال و دیگر مخالفان
 بدین مستاصل شدند علی قلی خان بکتاب خان زمانی مرشد از وی یافت و سر کار بکابل
 بجا که او مقرر گشته بمقتضای شجاعت ذاتی بزور شمشیر و قوت مرواگی از سبیل آورد
 و از روی آب بکنگ تبصرف خود را آورد و بهادر خان بدو بخش نیز خدمت شایسته
 بجا آورده و بکمال السلطنت و مدار الممالک فرودیده از آنجا که خان زمان از مساعدت اصلی
 بهره و نصیب نداشت بنا بر صحبت بدو آنان که خراب ساز اساس دولت و بنیاد ملکن پایه
 منزلت است سر قالی از اطاعت باو شاهی و شایرایی از فراتی از او سر میزد و امری

چون صفت آن ولایت بعرض مقدس رسید آصف خان و عبدالحمید و وزیر خان
برادرش از اولاد شیخ زین الدین خوانی که حضرت امیر تیمور با و اعتقاد تمام داشتند تفریح
آن تین شدند آنها در اولایت رسید و صفوف مصافت آراستند و رانی در گاو قی
صلح گشته فیل سوار و در معرکه در آمده جنگ مروان و وار نمود و از دست خود تیر و تفنگ
زده بسیار را کشت و کربانے نمایان بظهور آورد و بالاخر آصف خان غالب آمده
فرزند و دید و شکران رانی اکثرے کشته و خسته گشتند و بقیته السیف سرگشته
با و یہ ہر میت شدند رانی احوال خویش انچنین دید و بزنار داری کہ بجائے فیلبان پیش
اور گشت بدو گفت کہ بخیر آبدار کار من تمام کن او جواب داد کہ از من برنخند و نہ جرات
نیتہ اند شد آن عورت کہ بہت مروانہ داشت بر زبان آورد کہ مردن بہ نیکانی بہ از
زلیتن بعدا است این را بگفت و بدست خود بخیر خوشوار کار خود را تمام ساخت و بالکل
آزادایت بشمشیر بہت آصف خان و وزیر خان سخر گشت لغزو و اجناس بسیاری را کہ
در حصہ شمار زیادہ باشد بقید ضبط درآمد گویند کہ قلعہ چور گدہ ملو از خزائن و جواہر نفیس
و اجناس لطیف اند و خستہ چندین را بجا و رایان بود و بکیس از حکام انجا چیزے اذکار
تصرف نکردہ پاک ہر کدام در ایام حکومت خویش مبلغی بران افزودہ صد و یک صندوق
اشرفی طلا سوارے زر سفید و نقرہ و طلا و آلات و اقسام بیاض و قاشیل و اصنام طلا و
دیگر انواع اجناس بیرون از حد حصہ و قیاس و ہزار فیل نامی بضبط درآمد آصف خان ہمہ
بتصرف خود آوروہ چیزے انا بخلہ بدر گاہ و الا نقرہ ستاد و ارفع و خلفرا انچنین ملکین
و تصرف این قدر دولت مغرور شد و بقی و زید آخر کار بدر گاہ والا رسیدہ در ہم چتر
و دیگر بہات مصدر خد مات گشت و آن ولایت بالکل در تصرف اولیا کے دولت
در آمد

در بیان قلعہ تعمیر کبیر آباد

در سال دہم جلوس الاملاقی سلطہ اساس بنا دند ہر روز چہار ہزار دستار و کار اند
سنگتراش و مہار و آہنگ و بنجار و نرود و کار گذار بگاہ بہ اختہ بعرض ہی مدہ ہر بعد و قدر زیادہ
(۱) در قلعہ جلد اول ملوک ہم آصف خان ہر دے در گشت

مخالفان به مال قصد مصمم کرده از اکبر آباد بخلاف فرموده چند شب و روز قطع راه نموده و جرای
 به گفته بزرگوار ناگهان بر سر مخالفان رسید و بخار به سختی داد و آن هر دو برادر دل بر مرگ
 نهاده جنگ بر ستان کردند و آن وقت بجای پانصد سوار و چند فیل و فیل رایت اقبال بودند
 اما از امان لشکر تا میدات آبی همراه بود و قضا را در میان جنگ اسپ بهادر خان چارخ پاگر دیده
 او از خانه زمین بر زمین افتاد و بهادر خان لشکر منصور رسید و او را دستگیر کرده دست بر گردن
 بسته بکنور اقدس آوردند آنحضرت فرمودند که اسپ بهادر خان من در حق تو چه کرده بودیم
 که مصدرا این خشنود و قتل شدی او پنج جواب نداد بعد سبب آنده همین بر زبانش رفت
 که احمد شاهی را کمال صیرت آشوبش بهادر خان بوجوب حکم دلاوت او را از پادشاه سرسبکدش
 گردانید **نظم**

سرشک را چنان دم زدن باز کرد و دو دام را از تنش ساز کرد
 سرکینه جز از تن به نهاد بنخبر به برید و برگشت شاد
 پس از ساسانی که از دگران خان زمان را گرفته آورده و اظهار کرد که فیل یک دندان
 سرکار بادشاهی خان زمان را کشته داد و معرکه افتاده است حکم شد بهر کس که سر فیل
 از حرام مکان بیارد یک اشرفی و هر که بهند وستانی بیارد یک درویشی انعام یابد و هر
 مردم سرانگشتی لشکریان مخالفت نایب به می آوردند اشرفی و درویشی انعام یافتند تا
 آنکه سرخان زمان آوردند آنحضرت از پشت زمین بر زمین آمده سر نیاند بهد است
 لشکر به نیاز زمین ساز کردند و سران هر دو حرام نیک را بجای آب اکبر آباد
 فرستادند و فتح نامها با طرافت ممالک محروسه صادر نموده و انداز ایتدای
 سال سویم جلوس و الا لغایت سال یازدهم خلل این هر دو برادران ماند و سید لا و
 بهادی سال دوازدهم ممالک محروسه از فتنه و آشوب اینها پاک شد و از شرارت آنها
 مایان غلامی یافتند **نظم**

حق صاحب نیک تبه کردن بهشکند شخص را سرگردان
 باولی نعمت از بیرون آید گر سپهری بسرگون آید

که خلافت مرضی مقدس بوده باشد بطور میر رسید از آنجمله شاهر بیگ نام ساریان پسر
 برسیه حسن صدرت و قبول ظاهر در سلک تور چیان بادشاه غفران پناه اسلامک داشت
 خان زمان باو تعلق و تعلق کارها برپا خست بعد رحلت آنحضرت خان زمان اورا بملازمست
 و مدارات بجانب خود کشیده و ششنگی و ششنگی بسیار ظاهر ساخت و کار بجایه رسید که
 پیش او کورنش و تسلیم کرده بادشاه هم میگفت چون این معنی بعرض مقدس رسید فرمود
 بنیان حصار گشت که ساریان پسر را بهرگاه والا بفرستند پسرست باوه محبت و عشق
 اصلا مقبول گشت یک آثار هستی زیاده ظاهر میکرد و در منصورت خاطر مقدس از و نخرن
 گشت و بعد بباله بسیار خان زمان ان پسرک را از پیش خود راند چون خان زمان آنرا
 نامی لولی در عرم خود داشت و بموجب استدعای شاهر بیگ آن زن نکاحی را باو
 بخشید و بخدمت برسد ان شاهر بیگ ماند بعد چندگاه او نیز آن زن را بعبد الرحمن نامی
 که از خلخالش بوده و بالولی مذکور قتل خاطر داشت داده بود و در نیول که شاهر بیگ از خان
 زمان جدا گشت پیش عبد الرحمن مذکور در هرگز نگذشت و هرگز پیش آمد و روزگار خود
 میگذرانید و زنی در حالت سستی از عبد الرحمن طلب لولی مسطور نمود و او عذر در میان
 آورد و همین باب عفت و تقوی نموده عبد الرحمن را مقید ساخته لولی از خانه برادر و گرفت
 برادران عبد الرحمن رسیده و مقتضای حمیت جنگ کرده شاهر بیگ را قتل
 رسانید و چون این خبر بخان زمان رسید قتل شاهر بیگ را با شاه حضرت بادشاه
 بقصد نموده صورتی از اخلاص بر تافت از آنجا که بقوت شجاعت بر سر افتاد غالب
 آمده تا ولایت او در تصرف داشت و از دوشه که پسر سلطان مبارز خان را کافران
 او را شیر شاه خطاب داده سر بشورش برداشته بودند شکست داده و فرزندان گشت
 مغرور گشته علانیه باقی گردید و بهادر خان برادرش نیز رفته باو ملحق شد و این هر دو برادر
 مصدر بشورش و فساد گردید و باعث احتمال در ممالک محروسه گشتند و حضرت بادشاه
 چند مرتبه بپنشنه خویش بر سر آنها میفرستند و جنگ در میان می آمد و بواسطت
 امری بزرگ تقصیرات آنان معاف میگشت چون قدر نعمت پروردگی و حق دولت
 رسیدگی نشناختند با وجود بذل عنایات والا پیوسته مصدر هرکات ناشایسته
 می شدند و در ممالک محروسه غل می انداختند بالضرور آنحضرت باستیصال آن

گجرات و تحریب میرزایان بخاطر قدس عصم نموده بدولت و سعادت متوجه آن سمت شدند
 بعد رسیدن در حوالی گجرات سلطان مظفر حوت تنه و والی آن ولایت را که شاه دلا و سلطان بهادر
 غفل خود رسال بود و بسبب ناقرانی امیرایان خویش و استیلائے میرزایان سرزمین گیش
 و سنگیر کرده آورده اند. آنحضرت از روی ترحم جان بخشی او فرموده در قید نگاه داشتند بعد
 چند گاه او قاپو یافت و گریخته رفت اعتماد خان خواهر سر که مادر آن ولایت بود و دیگر
 امرا کے اندر آید و بلا از دست شرف اندوز شدند و بے جنگ انکسب سفر گردید و
 احمد آباد که جامع مصر است از فردی قدم نمینست از دم رونق یافت و میرزا عزیز کوکانش
 خان و دد حسان اعظم شمس الدین محمد انگاه خان را خطاب خان اعظم که موردی او بود و سرساز
 فرمودند و بصوبه داری گجرات مقرر کردند و بعد انتظام مهام گجرات در بند گنہایت سی کریم
 احمد آباد تشریف برده و سیر دریا کے شور نمودند و ازان سمت معاودت فرموده به
 استیصال میرزایان متوجه شد و در نصب سر مال منیس خلیش میرزایان جنگ نموده
 آن به اختران تاب سطوت بادشاهی نیاد و ده منہزم گشتند و ہر یکے بہر طرف روانہ شد
 آنحضرت بعد فتح مظفر بہست سورت تشریف بردند و دریندلا راجے علیخان برادر محمد خان
 حاکم قاندیل ملازمت نموده مصدر خدمات گشت و در حوالی سورت روزے از شجاعت
 و مردانگی راجپوتان سخن در میان آمد کہ جان در پیش این گروہ قدری و قیمتی نثار و چنانچہ
 بیٹے راجپوتان برچہ ما کہ ہر دو طرف سنان داشتہ باشد پرست کیے میدہند کہ
 مضبوط گرفتہ بایستد و دو کس مردانہ و پنج شمر سر با کے سنان ہر دو طرف برچہ ما کاہی
 سین خود داشتہ و ہر دو مید و ند حتی کہ سنان با در سین ہر دو در آمدہ از پشت میگند
 و آن ہر دو مردانہ نزدیک یکدیگر رسیدہ با خود ملاش مینمایند آنحضرت باستمع انینی
 فی الفور شمشیر فاصد را دستہ بدو اور بنادہ نوک تیغ بر شکم مبارک داشتہ فرمودند کہ
 با خود ہمسرند ارم کہ ہر دو راجپوتان بھل ارم بہتر انکہ بہمن شمشیر حاکم از ظہور این مقدمہ
 حاضران بساط عزت را غریب عاشقے روئے داد و درینوقت راجہ مانند از روی
 اخلاص چالاکي نموده چنان دستی بر شمشیر فاصد زد کہ از دست آنحضرت بر زمین افتاد و
 قدرے مابین انگشت زد و سیابہ خاقان زمان بریدہ شد آنحضرت از روی خشم راجہ مانند
 را بد زمین انداختہ زیر گردن و سید مظفر سلطان گستاخانہ دست مجروح آنحضرت را تکب

در بیان شورش میرزایان و تادیب و تخریب آنها و تخریب ولایت گجرات

ابراہیم حسین میرزا و محمد حسین میرزا و مسعود حسین میرزا و قاضی حسین میرزا پسران محمد
سلطان میرزا که سلسله ادب حضرت صاحبقران امیر تیمور گورکان میرسد بمقتضای بدست
و بد غرض معصود رشوریش میشدند و بخان زمان و دینا در خان سخن میگفتند و در ممالک خود
غللی انداختند و محمد سلطان میرزا پدر آنها بمقتضای پیرانه سری قدرگشای عظمی پدر
سرکار سنبهلی جاگیر خود میگذاشتند و بنیاد خان زمان و دینا در خان بکافات کردار خود رسید
میرزایان فتنه و فساد بر دست خود گرفته باعث اختلال در ممالک شدند چون ریاست
عالیات بمست پنجاب نهضت فرموده قابو یافته از سنبهلی برآمده دست بتاراج و فساد
وراز کردند و بعضی جاگیرداران را کشتند مال و متاع و جاگیر آنها تصرف شدند و در دلی
رسیده قلعه محاصره نمودند انجمنی باعث ازار و آزار غلایق و شورش عظیم در ممالک
محمود گردید انحضرت از استماع این ساختار از پنجاب بمست دلی روانه گشتند میرزایان
از خبر نهضت موکب عالی دست از محاصره قلعه دلی برداشته بطرف مالوه رفتند
و ولایت را از محکمی برلاس که یکی از امرای بادشاهی بودند گرفته تا بهند تصرف خود
و آورده و بعد نزول ریاست عالیات اقبال در دلی بیخوش منصوره باستقبال
میرزایان بدال تقیین کردند دران زمان سلطان محمود والی گجرات فوت شده بود و چنگیزخان
غلام سلطان محمود دران ولایت علم ریاست می افراشت میرزایان تاب مقاومت عساکر
بادشاهی نیامده و بدون در ولایت مالوه از حیز امکان خویش بیرون دانسته در گجرات
رفته چنگیزخان پناه برده و از آنجا که استخوانان گجراتی که او هم از امرای سلطان محمود بر سر
احمد آباد و چنگیزخان محاصره داشت چنگیزخان رسیدن میرزایان غنیمت دانسته پیر و پادشاه
جاگیر ایشان مقرر کرد چون شرارت جلی داشتند و از آنجا نیز محبت آنها دست نکشت
با چنگیزخان جنگ کرده بطرف خاندیس رفتند و از آنجا باز مالوه آمدند بعد از آنکه
چنگیزخان چنگیزخان را کشت و در ولایت گجرات غلایق و دود میرزایان از مالوه باز بمست
گجرات رفته قلعه چانپانیر و صورت بے جنگ گرفتند و پس از آن قلعه پیر و پادشاه را نیز
تصرف شده قوت و مکنات پیر رسانیدند چون انجمنی بدین معنی و انار رسید نیز ولایت

نآب و هوا کے دران سرزمین   پدیدار شد و وزخ اندر زمین
وے ساکنانش اسلابل پیش   ہم خوش معاش و ہم نغز پیش
هم اہل دولت ہم خوب رو   ہم اہل دانش ہم نیک خو
زحیرت دل من غراشیدہ گشت   ہد وزخ رسیدہ اہل بہشت

القصہ جنگ کے کہ انحضرت احمد آباد و زول اقبال فرمودند ابراہیم حسین میرزا و مسعود حسین میرزا
فرصت یافتہ بہست اکبر آباد آمدہ رو بہرہ لی آوردہ و نواز انجا پہنچل رفتند حضرت خاقان
زمانہ بستانہ انجنیر احمد اکبر بہست اکبر آباد نہضت فرمودند ابراہیم حسین میرزا
مسعود حسین میرزا باواز نہضت موکب والا از سنبھل روانہ شدہ براہ دیپالپور و
پہنچاب آوردند خانبخاں حاکم پنجاب کہ ہم نگر کوت داشت و کار بہ نزدیک رسانیدہ و
راجہ انجا مصاکم نمودہ استیصال میرزا یان روانہ شدہ و درحالی تہتہ تابل مٹان رسیدہ
خار بہ نمودہ بانڈک جنگ مسعود حسین میرزا دستگیر گر دیدہ و ابراہیم حسین میرزا رنجت
انظرف مٹان درخانہ بلوچی متارہ گشت بلوچان اہل بدست آوردہ و بعد مٹان
حاکم مٹان سپردند و او بچہ نمی کہ درجنگ تہتہ رسیدہ بود قالب تہی کردہ مسعود حسین میرزا
راخانہ بخاں بچہ و مقدس فرستاد انحضرت جان بخشی نمودہ و محبوس مسعود نہ بد چنگاہ
نہندان عدم گرفتار شدہ و محمد حسین میرزا کہ درجنگ عقبہ سرنال منہزم شدہ بطرف دولت
اہل دکن رفتہ بود انان بہست باز در گجرات رسیدہ و شورش نمودہ و اتفاق اختیار الملک
گجراتی کہ از مراستے الملک بود محاصره قلہ احمد آباد کرد خان اعظم کوکلاش تاب مقاومت
نیاوردہ و محسن گر دیدہ چون انیعنی بعرض والا رسیدہ بحسب صلاح کلی رسیدن بالیغار ضرور
ولازم داشتہ ہر جائزہ باور قلہ سوار شدہ و چندے از فدایان ہمراہ گرفتہ براون فرج پڑ
بلیغ روانہ شدند لفظ

چو کہ ہے روان گشت بر شہید   عجب بین کہ بہ باد کوہ ایستاد
بلان بیشتر تر کش اندکمر   شتر چن شتر مرغ در زیر پر

ایشہ سافت بیید در عرصہ شہر و زلہ دیدہ بے سابقہ خبر تا مٹان و احمد آباد رسیدند
خالف کہ محاصره احمد آباد داشت اصلہ نقول موکب والا آگاہ بنود ناگاہ بیکبار کوس تند
غروش و نقارہ و عد آواز بادشاہی فاختند از صدایش زہرہ حووان گداخت و بین

داد و راجه را خلاص گردانید و درین تماشای زخم بیشتر گردید و شد در اندک
ایام از معالجات زخم اندمال یافت و شجاعت و جاننازی آنحضرت بر مالیان مهیا
گشت قطعه

مرگ در چشم هر که خواهد بود در شجاعت بزرگوار بود
هر که جان را عزیز میدارد با جهاد ریش چکار بود

مهد فتح قلعه سورت و جمعیت خاطر از سرانجام امران نواحی در احمد آباد نزول
اقبال اتفاق افتاد آب و هوا کے آن شهر بر مزاج اقدس ناخوش آمد فرمودند در حیرت
که بانی این شهر را کدام لطافت و خوبی منظور نظر افتاده بود که در چنین سرزمین سبب فیض
به همه چیز شهر اساس نبوده بعد از دیدن دیگران را چه فایده ملحوظ بود که عمر گرانایه مرتبی گذرانید
اندر مویش با جمیع طبایع مخالفت و امیش تمامی از جهاد و پیش کرم اب و پیر یکسان
بوم گرد و غبار کے بکدی وارد که در وقت شدت باد پشت دست محسوس نمیشود و در وقت
متصل شهر خیز از ایام بادش پیوسته خشک می باشد چاهها اکثر شور و تلخ تالاب باکر مراد
شهر واقع است بمیان کافران و دروغ ابی شود مردم اعیان که بقدر بضاعتی دادند
در خانه های خود بر که ساخته تمام عمارت خانه را از چوب و گچ استخوان نمیکند که آب
باران پاک و صاف از تمام عمارت در آن بر که میرسد و تمام سال از آن بر که آب میخورد و عطر
آب که هرگز بمواد و سرایت کنند و راه برآمد بکارند استند باشد ظاهر است بر آن شهر
سبز و دریا چین تمام صحرا و قوم دارا است و کسی که از روی زرقوم و زرقومش آن معلوم باشد
تمام آن دیار زمین آب و هوا منظر رنج و بلاست گویا که قطع و زخ است که آفریدگار بر
زمین آورده لیکن از حسن و لادین تمام آن مرزوم پری خیز است بهوشان شیرین آب
و گلزاران سیم غنیمت مانند شاهان قلع و نهایت خوبی و زیبایی و بشال حوران جنت
و قایت جمال و رعنائی و اهل آن دیار تمامی دولت مند و پاکیزه و زکار نیکو منظر فرخنده
اطوار بسان و در ایشان ریاضت کیش بر جاوه ضا جوئے و حق پرستی و مانند ساکنان
بهشتی و درست از خطر و افلاس و تنگدستی حیران که در آن قلعه و دروغ حوران همیشه
چگونگی دارد و شده اهل دول در آن دیار بلاخیر چه طوره محفوظ هستند و چه نعمت زندگانی
صرف میکنند منظم

چشم فلک ندید و نه بند بمرغوش
این مستحاکم شاه زمان را میسر است
هر صبح کاسان شهش منتهای کار
چون بگریخت دست مستحاکم دیگر است

با کماله حسین میرزا زخمی شده از معرکه برآمده و برقرار نهاد و بدست مبارزان لشکر منصور گرفتار
گردیده دست گردن بسته در حضور اقدس آوردند او را از کثرت در و زخم بسیار میزد و محال
و فحالت به اسیر دادن و نهایت و صلابت با دشمنی سخن از زبان بر نمی آمد و از قلبه قطش نریک
بود که قالب تنی نماید آنحضرت ترحم فرموده اب قاصه رحمت فرمود و میخواستند که در
قلعه محبوس نمایند لیکن پس را به بیگونی و اسیر رسید و نیز اختیار الملک که مصد
نموده چون بود بعد فرار ناگهان از اسیر افتاده اسیر گشت سر او را جدا کرده آوردند و مقل
حسین میرزا و دیگر لشکریان فحالت پراگنده گشایدند و آنحضرت بفتح و فیروزی داخل محراب
شدند و بتجدید انتظام پراگنده گشایدند و اولایت نموده بعد از ده روز معاد و دست فرمودند در
عرض چهل روز رفتن و فتح کردن و تنظیم مهلت ملاک نمودن و بدار السلطنت فتح پور رسیدن
اتفاق افتاد بعد چند سال گذرخ بیگم صبیبه کامران میرزا که در جباله و حبیت ابراهیم حسین
بوده در تفرقه میرزایان مظفر حسین میرزا پسر خود را همراه گرفته بطرف دکن فرستاده بود
بعد از شورش میرزایان با پسر خود از دکن آمده در گجرات مسدود شد و گردید راجه تو دلی
که برای تعیین جمع صوبه گجرات رسیده بود جنگ نمایان کرد و فیروز مزنگشت و محالفت
شکست خورد و راه کهنه بایت بدر رفت اکثر مردم غنیم و عورتی که با کس مروان پوشیده
جنگ میکرد دستگیر شدند و مظفر حسین میرزا بطرف دکن روانه شد راجه علیخان
ادرا دستگیر کرده در گاه والا فرستاد او مدتی در قید ماند بعد سه سال از قید برآورده
محبوبه سید و عقد از دواخ او در آورده از ابتدا کے سال یازدهم جلوس و اولانیت
سال بست سویم میرزایان جنگ در میان ماند بعد دستگیر گردید مظفر حسین میرزا
بالحرف و فساد گردید و عرصه انکس از خرم قاشاک آشوب پاک شد بعد از چند سال
چون خان اعظم را تغیر کرده استاد خان گجراتی را ب حکومت آفولایت سرور از فرمودند سلطان
مظفر عرف نهاده اولاد سلطان پیاور که سابقا از قید آنحضرت گریخته رفته بود قابویا فتنه
سر بشورش بر داشته جمیع فراهم آورد و او با شان فتنه ساز را دست اویز فساد
گردید و با فساد خان جنگ کرده غالب آمدند و شهر آباد را غارت نمودند و بران ولایت

مخالفان لشکرافت بهیست

خزیه کوس برده پرده گوش دماغ دشمنان را برده از هوش
 محمد حسین مرزا از نزل مولد موکب والا باین سرعت و استعجال بهیست سابقه خبر واقف شده متعجب
 گشت و دست از محاصره قلعه احمد آباد باز نکشیده آماده پیکار گردید و در میان هر دو لشکر
 جنگ واقع شد و آتش کارزار اشتعال یافت **نظم**

چو خسرو صف میمند ساز کرد به تیغ اژداهارا دهن باز کرد
 صف میسر و هم بیاراست چست مکی کوه گرسه ز پولاد دست
 هر اول چنان کرد از پیشگاه که در حیرت افتاد خورشید و ماه
 ز قلبی که چون کوه پولاد بود پناهند و قلعه آباد بود
 در سنگند خود را بان کارزار چو شیر می که گور انگند و شکاف
 برار است رزمی چو خورشید و ماه ندید است هرگز چنین در مگاه

با کمال انحضرت بقتضای شجاعت و دلاوری و ذاتی و همت و دلیری فطری که باعث حیرت
 نظار گمان و عبرت معاندان تواند بود و منبسط نفس خولیش کار پر دانهای که از شان پادشاهان
 و در برده باشد بظهور رسانیدند یکی از به گهران نزدیک رسیده شمشیر بر اسب سواری
 قاصد انداخت و اسب مذکور چراغی باشد انحضرت بهیست همت نگاهداشتند و ادرا
 نوعی بر چهره زدند که از سلاح او در گذشت و مقهوری دیگر رسید و نیزه بر حضرت حاکم کرد
 حاضران حضور مقدس کار او را تمام کردند چون سپاه مخالف بست هزار سوار بود و حاکم
 منصوره بهیست هزار سوار لشکر فینم دلیرتری آمد قضا را از جانب مخالفان که آتش خورده
 بطرف لشکر فیروزی آمد بهیست زاری تا دم نموده بجانب لشکر خود باز گشت و خرمن هستی
 بسیاری از لشکران میرزا سوخت و انیمانی باعث برهمزدگی لشکر مخالف گشت و غنیمت آن
 از بهیست بان مذکور فیل غنیم که سر حلقه فیلان بوده و در لشکر بادشاهی غالب می آمد رم
 خورده بهیست و انظام لشکر خود را ویران ساخت و بتأمیدات آبی این هر دو مقدمه بهیست
 فتح و نصرت گردید هرگاه با قتال حضرت بادشاه اولیای دولت بطرفی که رو بر او کردند
 نظر و نصرت بحسب خواهش بمنصه ظهور رسیده و بهیست که خود بدولت مستور شدند چگونگی
 فیروزی خبر داده توقف ستواری تواند بود و مقصود

تبی بود و مغزش از آن چرخ سبزو بدست خود افشرد و خود را گلو
چکارا بدست از دست بد گیش را بحر آتش زند خویش را
بعد پنج شش سال دیگر پناه نام سپهر سلطان مغرورین طرقت آمده سر دشورش برداشته بود
در اندک فرصت خود را در زانویشون کشید بیست

بله هر جا شود مهر آشکارا سهارا جز بهمان بودن چه یاما

پرسید و مانند که سلطان قنبر و ز شاه در ایام سلطنت سلطان عیاض الدین تغلق شاه
عم خود نسبت بطریق شکار از دبی برآمده اتفاقاً حصید انگاران از لشکر خود جدا افتاده تنهها
اسپ سوار در دبی از دیهات پیرو متصل بتانفیس رسید چون آثار سرداری و سردی
از تنه حال او ظاهر بودند مقدم انجام اسم خد شکاری و بهماناری بجا آورد و فیروز شاه
شب با نام و سایش تمام گذرانیده از تنه مذکور نهایت خوشوقت و رضامند گشت بعد
از آنکه سلطنت رسید تنه مذکور را بشرف اسلام مشرف ساخته و چهره الملک خطاب
داده پیش آورد در فتنه رفته و چهره الملک از امر آن بزرگ گردید بعد سلطان فیروز شاه
چون سلطان محمد شاه پسرش تخت نشین خلافت گشت ظفر خان بن و چهره الملک را خطاب
نمود باین دوده بگرمست گجرات سرسرا از کرده چتر و بارگاه سرخ که مخصوص ببلالین است
مرحمت کرد و ظفر خان بدان ولایت رسید به نظام مغرور انخاب راسخی خان حاکم
انجا که از ظلم او مظلومان دادخواه بودند جنگ نمود و نظام مغرور در عرصه کارزار کشته
شد ظفر خان بعد فتح تمامی بلاد گجرات تبصرت داد و دهه به دهه که از پیشین ظلم نظام
مغرور مجروح بودند مرهم اتفاقات و عنایت پناه به پور سکنه و محو و موقوفه را از خود راضی
کرد و در ۹۹۹ چون سلطان محمد شاه و دیست عیاض سپرد و او بر سلطنت احتمال
پذیرفت تا آنکه خان بن ظفر خان که بوزارت سلطان ناصر الدین محمود بن سلطان محمد شاه
مقرر شده بود بسبب قلب اقبال خان از دبی فرار نموده پیش چرخ گجرات رسید ظفر خان و
نام خان در استعداده فراهم آوردن لشکر برای انتقام از اقبال خان بودند بمدرین شایان
خبر رسید که حضرت صاحبقران امیر تیمور گورکان در نواحی دبی نزول اجبال فرموده و
فوز خیر دان نیار کراه یافته و خلق کثیر ازین عاوشه گر بخت بجانب گجرات میرسد متقارن
اجبال سلطان ناصر الدین محمود شیر از دبی فرار نموده گجرات رسید و از ظفر خان سلوک

تسلط یافته سگ و قطب بنام سلطان مذکور گردید چون این یعنی بزمش و الا رسید سید میرزا خان دلد
 میرزا خان خانان را بجاگذاشت آفرایت تعیین فرمودند پیش از آنکه میرزا خان در آن مد و درسد
 سلطان مظفر استیلا یافته تمامی انگل را تصرف شده بود و قطب الدین میرزا خان که در بهرج
 بود عاجز گشته و قتل گرفته سلطان مظفر آمده طاقت کرد سلطان از دوسه بد قوی و بد خلقی
 قطب الدین میرزا خان و جلال الدین سعد و خواهر زاده او را مسافر ملک نیستی نمود و فرزند و
 اسباب امارت و بسیاری اموال آنها بدست سلطان افتاد ازین خبر میرزاخان چست نچالاک
 شتافته در حالی احمد آباد رسیده عرصه پیکار راست و بعد جنگ بسیار باقبال و شاهی
 فتح یافت و سلطان مظفر شکست خورده مدتی بهزیست خاد و در کهنه‌بایت رفته باز لشکر فراهم
 آورد و میرزا خان بر سر او در کهنه‌بایت رفته محاربه سخت نموده نصرت یافت و سلطان مظفر
 گریخته از دیار سخته زنده که شش ماه بطرف دکن رفت و بجلد دوسه این فتح میرزا خان بقطب
 خانگانی که میراث پدرش بود و منصب پنج‌زاری که در آن زمان زیاده ازین منصب نبود
 سر از گشت و بعد هشت سال مظفر با ماد و امانت جام که از جمده ترین زمینداران آن ولایت
 بود و بعد از آن دولت خان زمیندار مدینه و راجه کهنه‌کاری هزار سوار فراهم آورد و باز بطرف
 احمد آباد لشکرش نمود و در آن وقت خان اعظم کوکانش از تغیر خانگان بصوبه داری احمد آباد
 بر تبه و دیم سر فراری یافته بود که بمبت بهادش این شورش و شاد بر بست و جنگ عظیم پیوست
 و هزار کس از مخالفت و دود و صد کس از خان اعظم و معرکه قتل رسید و بالخصوص کس از کوکانش
 زخم برداشته‌اند و مقتصد اسب نیز افتاد و بالاخر سلطان مظفر تاب نیاورد و مدجام رو بمقرار
 نهاد و سال دیگر قلعه جزا گنده و سومات و دوار کا و بنا در اطراف بلشیر بمبت خان اعظم
 مستول گردید بعد از آن بمبت دوسه سلطان که بمبت است سلطان مظفر و پناه چهار ازین
 کچه و احمد خان اعظم متوجه کچه گردید و بسیار از بان عجز و نیاز کشیده اطاعت باو شاهی قبول کرد
 و چنانکه سلطان مظفر پنهان شده بود و کسان اعظم خان نشان داد و چنانچه از آنجا سلطان مظفر را
 دستگیر کرده آوردند خان اعظم نیز است که او را بجنوب رفته پس روانه کند و سی سلطان مظفر به پناه
 و صنوبر درختی رفته است که در شلوار خود پنهان داشت بر او ده بر گلوله خود را اندود
 جان بخت تسلیم کرد و **مظفر**
 داند کیشد عام آن کج پناه و سرواشر و جابه بر باد داد

طریق بحرین گردید مدت سلطنت یازده سال و یازده روز

سلطان اسیران شاه و خواهرزاده سلطان بهادر شاه که از جانب سلطان حاکم اسیران بود چون از اولاد بهادر شاه یکپس نمانده و غالب آمده بر سنده حکومت نشست مدت یکماه و یازده روز

سلطان محمود شاه بن لطیف خان بن سلطان مظفر شاه هزده سال و یازده روز

احمد شاه عرف روضی الملک از اولاد سلطان احمد شاه بانی احمدآباد اتفاق امرای سنده حکومت نشست که و خطبه بنام خود کرد مدت حکومت ستمال و چن ماه و نهمین هشت سال

سلطان مظفر شاه بن سلطان محمود شاه بن لطیف خان بن سلطان مظفر شاه چون از اولاد سلاطین مذکور که تابعیت سلطنت داشتند باشد احدی نماند استناد خان خواجہ سرا که در اعلیٰ سلطنت بر و نه تنو نام غفل خور و سال را در مجلس آورده و قسم یاد کرد که اگر کسی بر سلطان محمود شاه است مانده او باریه بود چون حاکم گردید بر آن استقامت عمل حال من کرد چون مل از یاد او از پنجاه شده بود و بسط استقامت کردید این غفل زانید و من این را پنهانی چه در شش میگردم احوال که سواسی این غفل و از ثنی نیست متابعت ناکر میر است همه کسی متبول کرده امد سلطنت برداشته سلطان مظفر خطاب اند ما قبت الامر بدست کسان خان اعظم کوکاش گزینار آمده خود را خود کشت چنانچه بقل آمده امام حکومت شانزده سال و چند ماه از ابتدای سنه شمس منایت شد ولایت گجرات کیسه پنجاه و چهار سال از تصرف سلاطین دہلی بیرون مانده بود در نیولا داخل ملوک محروسه گردیده بتصرف اولیای دولت درآمد

در بیان وانه شدن خان اعظم بکه معطر

بادجو و تقدیم خدمات لایق و شمول عنایت مقدسه میر کجب ازان حضرت از رده قاطری بود و بسبب تقصیر مذموب پایشخ ابو الفضل خصومت بسیار داشت اکثر امری به خلاف خواہش او و حضور و اسیر بر میزد از غازی و بدگویی پیش تقصیر

برلايت رانه معيشه پير من پورش باو شاست از سمن خواهد دانست بدين واهمه از انگر
 فريوزي اثر گر بخت چون فرار نمود بعرض والارسيد تا ديب و تخريب را تا بطريق اولي
 بر زمست والا لازم اعاز ديهول بود بخت ولايت را تا متوجه شدند و در حوالی قلعه چتر
 رسیده و انحصار را که در صفت ممانت شهره اتفاق است محاصره کردند و چند ماه علی التواتر
 جنگ توپ و تفنگ در میان آمد و روزی انحضرت بواسطه دیدن موز جلا سوار شدند
 بعرض رسید که اثر وزن قلعه چند مرتبه تخته بندوق سر داده و اسپه بی ابل موبیل رسید
 عاقان زمان بندوق خاصه بدست اقدس گرفته بسوسه آن روزن سر داده بقدرت
 این دی تیر بهدف رسید بر نهان مقدس گذشت که دست اقدس چنان بیک میناید
 چنانچه در شکار گاه بندوق بشکار میرسد و دست بیک میناید همانا که این بندوق بکار گاه
 ثانی اکال خبر رسید که برادر ^{نور} و جیل که سردار قلعه بود امان ضرب کشته شده و تفنگ
 دست مبارک به نشانه رسید نظم

در معرکه این تفنگ فریاد رس است   خصم انگن و گرم خونی آتش نفس است
 موقوف اشاره است در کشتن خصم   سوبیش گنجی زگر کشته چشمر بین است

چون محاصره با مستل و کشید و کاشوش زلفت بموجب حکم والاد و نقب درون قلعه سانیف
 و هر دو نقب را از بار خوت پر کردند و یک را آتش دادند و دیگری را موقوف و امشتمه
 چون سر دایه هر دو نقب پایان قلعه با هم اتصال یافته بودند مقدار آتش بهر دو نقب
 غور و لشکر باو شاهی که نزد یک نقب دویی اناقل بود بسیار متاع شد القصد چون اقبال
 باو شاهی قوی بود قلعه معنوج گردید بعد جنگ بسیار و ترددات و تیراندازی و قنا که از
 امرای بزرگ را تا بودند کشته شدند انحضرت بعد فتح قلعه و نصب قلعه دار بفرخی
 رفیر و زی از انجا معادوت نموده بکشتن و کشتن اجیر و زول ابلال منسره بودند در زمان
 سابق سلطان علاء الدین غلی بالشکر فراوان دست متادی قلعه کشته و محاصره و بسیاری از
 لشکرین خود بکشتن داده کار سے از پیش نه برده بفریب و ضدیت رتن سین حاکم انجا را
 قید نموده بهی آورد و بود در میولا از اقبال عدوئی انحضرت در اندک مدت چنین
 قلعه آسانی از قلع فستلج یافت از ابتدا سلفعت شهر بود راه آبی لغایت اوسط

می نمود و اظهار اشتغالی میکرد و در خوابی آنکه حرفه تاملیم سر بر زمین بوجوب آورده
 خاطر گشته عزیمت زیارت بیت المقدس مصر نموده از گجرات روانه شد و جام و بهای
 را که همه زمینداران آن ولایت بودند تمام ساخت که در اعیان آنست که از سنده بدگاه
 آسمان جاده شستند چون به سومات رسید دیوان و بخشی سرکار والار که در انصوبه بودند
 محبوس ساخت و بر لب دریای سینه شور رسیده با فرزندان و ابله و نقد و جن خود بر جا
 نشست چون اینهمین بهر ضوالا رسید با عشت آذر و کی خاطر مقدس گردید و فرمان
 ماطفت صادر گشت و از روسه عنایت کمال و جاگیر او را مسلم داشتند جان اعظم از
 بسکه شوق کعبه اصد غالب داشت پذیرای نصایح نگروید و روانه گشت بعد از آن
 سعادت زیارت که منتهای تناسل خاطرش بود سال و دهم معاودت نموده گجرات
 رسید به موجب حکم اقدس باستان مقدس رسیده شرف آمد و سعادت ملازمت
 والار گردید آنحضرت از روی کمال عنایت و توفیقش که شامل حال او بود و آغوش
 گرفته و در اندک مدت بنصب عالی و کالت سرفراز فرمودند و همراه اقدس حواله کردند
 و در آخر بنصب هفت هزاری سرفراز گشت اولاً صاحب منصب امرایا و عازم خجرات
 بنود اول شخص که بنصب هفت هزاری سرفرازی یافته جان اعظم بود اینهمه عنایات اعلی
 نسبت بحال او از شبست معروف بود که جمعی آنکه والد شریفه او و ایه حضرت خاقان
 زمان بود و خاطر داشت آن پرده نشین نقاب مصمت بسیار میکردند و جان اعظم نیز از نقش
 و فرزانگی و شجاعت و مرواگی بگذراند و کار بود و طبیعت
 بیانش بزرگ و بهمت بلند بیازد و لیس و بدل پوشند

در بیان تسخیر قلع ختور

در زمستان که میرزایان در مالوه شورش داشتند و آنحضرت بدفع فتنه آنها متوجه
 بودند در منزل دهل پور تابع کبیر آباد بر زبان مقدس گذشت که تمامی زمینداران
 هند وستان بملازمت رسیدند مگر رانا اودیسنگ که حال بملازمت نرسیده و بخاطر
 مقدس میر که شخص استیصال دلا نموده بعد از آنان بطرف مالوه نهضت نمایند
 گفت سگ پسر رانا و مان زمان بجهت اقدس بود بخاطر آورد که اگر نهضت زیارت مالی

نشود و مسلمین و هندو و گبر و ترسا و دیگر اهل مذاهب با یکدیگر در مقام صلح کن بوده هر کدام
بدین و آئین خویش پرستار آفریدگار باشند بطیبت

از یک چرخ کعبه بجهان روشن است و خیر تمام که دشمنی کفر و دین چرخ است

بنابر صلح کل که مجبول و مخطور آنحضرت بوده هر شب جمعه که قافله سعادت بر رود و از
داشوران جمع ادیان و فضلاء تمامی اهل انزلی استن و شیعده و یهود و نصاریس و
مسلمان و گبر و ترسا و فرنگی و ازمنی و دیگر مذاهب که در ولایت ایران و توران و
روم و آن طرف شایع است و بر همه چهره برین زمین بوده و دیگر مشاهد که در ممالک
هندوستان و ارج دار و در چهار ایران که همین قصد تعمیر یافته بود و فراموش آورده و محقق
خاص عقلی و نقلی بر مذاهب بین زمانا اصفا بیفزایند و نقد حقیقت و معرفت بر ملک غیر
میرسانند و فضلاء آن مذاهب را بهر گریه حشر در آورده و خود را امر حق
منصف میشدند

ممنوع میشدند

جنگ بختاد و دولت همه قدر پذیر چون ندیدند حقیقت را وقت از دست دادند

برای دریافت حقیقت دین و آئین اهل مندر کتابها عبارت را که بر اکثر احوال و
فروع معتقدات بر همه اشتمال دارد و متضمن کلی عالم و عالمیان و قدم جهان و جهانیان است
و درین کشور معتبر و بزرگ تر از آن کتابی نیست حسب الکلمه و الا با تمام غیاث الدین علی
نقیب خان ملا سلطان و عبد القادر باری مترجم کرده بر زبان فارسی آورده اند و از نظر
اقدس گذرانید و شیخ ابراهیم افضل خلج آثار عبارت چنین بفرموده آورده و همچنین بعضی کتب
هندی و دیگر نیز بود حسب امر و الا ترجمه کرده و با بر زبان مقدس گذشت که از دین حق
تقدیر و تقلید چرخ استیلاز افزوده شده و همه کس بهر آنکه غرض اصل کار نمایند و تحقیق
مذاهب پر دانه هر چه از پدر و اوستاد و آشنایان و همایون خویش و اقارب شنیده و
دید و از اهلین مذاهب دانستند و از نظر نقد و پرستش زیاده ای نگذاشته مخالفت آن را
کفر می پنداشتند اگر اندکی بدو پیش بخار رود و دیده استیلاز باز گردد و بر گرایه مرطبه تقلید
و تعصب نشوند بطیبت

گفت و اگر کفر و دین آفریدگار یکیشند عذاب یکره است باشد نعمت تقییر و
و مقدر فرمودند که در هر سال دو مرتبه یکدیگر پیچید و ولادت آنحضرت بود و دیگر

استندار ماه آبی که بهیگی شش ماه بوده باشد این مهم انصراف پذیرفت مصوع
تخفیر لازم و دولت قرین نصرت یار

در بیان معاف کردن جزیه طریقه صلح کل و زین

در وسعت آباد هندیستان مقدار مبلغ آن چند نیست که محاسبان روزگار از عهد و ضبط
آن نتوانند برآمد بمقتضای حق ششاسی بر زبان مقدس گذشت که مقرر کردن جزیه بجهت
آن بود که همواره مبلغ معتدب در خزانه موجود باشد و باعث تقویت سپاه اسلام و حکومت
مخالفان مذہب گردد و هرگاه که بیایم اقبال روز افزون هزاران گنج در خزائن دلا فرایم
آمده و مجمع راجهائے و رایان هند و سستان سریر خط اطاعت بنیاده باشند چه گنجایش
که باین تکلیف زیر دستان و سکیان را آزار رسانیده نشود چنانچه ملا شیرازی در زمانے
که راجه ان سنگه متبخر ولایت کرمانستان پنجاب و تادیب راجهائے آن دیار تعیین شده بود
گفته و این تکه تا در حسب حال آمده و فاصله

شاه فرزند فرستادی راجه که ساز و دهند و آن کوه را آرام
چنان رونق گرفت از مدتی که

از آنجا که ادا طلبان و طلبین و تقصیب دین و مخالفت مذہب و آزار و اضطراب
کفار میگردیدند و آن فریق را در اند جزیه خوار و زار می نمودند و دستگیری دول آزادی
را کار میفرمودند و آن را صدواب تصور نموده از عبادت می شرموند و آنحضرت از توقیفیات
خدا و اود غر عقل معاش و معاد مسند آراستے صلح کل بود و طوایف اتمام و طبقات
خلایق را بمنزل طاعت دید و بر زبان فیض بیان آوردند که بعد از جهان و ابر خلائق خلقت
المشارب و مشرعه الذہب در فیض کشوده و انواع الطاف شامل حال افریده است
تویش و بزدل و همیشه بس بر ذمت هست بادشاهان و الا شکره که ظلال ایند
سعال هستند لازم که راجه که مخالفت و تنازع دین منظورند کشته بند باشند خدا را
بیک نظر دلی و عنایات خاص اند هر قوایب که بهر نیک و بد کیان می نماید بهنگنان
مسامحت مری و اندوه مقصودت مکر شده که از تاراج حال بیکس از دلا و مالک اعلیست
طلب جزیه که همیشه سال باین سالین آخرین ضبط در آمده و تراحم مال زیر دستان

آن عشرت طبیعت تصور نمودن چه بخرابیت و اهل نفوس و ذی حیات را که هر یک جان عزیز
دارد و برائے تماشا که دمی بیش نیست معدوم ساختن چه بر حرمی است بمیت

میاندار موهبی که دانه کش است که جان داد و جان شیرین خوش است

بنابر اشالی دین امور بعضی اهل اسلام که قالی از نقصب بنود خاقان زمان را بر گشتگی
از دین مہم ساختہ انواع سخن سازی می نمودند خصوص مولانا کے عبدالمسلطان پوری که از اسلام
شاہ افغان خطاب شیخ الاسلامی یافتہ و از خاقان زمان مجددوم الملک مخاطب شدہ بود و شیخ
عبدالہنی صدر کل نسبت آن حضرت سخنان و دراز کاری بسیار میگفتند و بہین سبب برخاستہ
بمکہ معظمہ رفتند چون باز بہندوستان آمدند حکم شد کہ ہر دورہ تہنہ کنند مجددوم الملک از
فرط ہیم قالب ہتی کرد و شیخ عبدالہنی را حالہ شیخ ابوالفضل کردہ او در زمان فوت شد
از غیبت کہ باہم عداوت داشتند بروز باہم افتاد کہ شیخ ابوالفضل اورا خدہ کردہ گشت
القصہ بتقدیم شرایط اسلام و ادائے ادب بسادت عظام کہ از آنحضرت بوقوع آمدہ بود و از
دیگر سلاطین کم بکچور رسیدہ باشد طبیعت

بدانش بزرگ و بہبت بندہ بیاز و ولیر و بدل ہوشمند

نہ را پیش بہ تدبیر مستاج غیر نہ امضائے رایش بجز محض خیر

در بیان انتساب حضرت خاقان زمان بر اہماور و ساہندوستان

در زمانیکہ بادشاہ غفران پناہ بایران تشریف بردند شاہ ہماہپ در قریب استمند
تفرقہ ہندوستان گفتند بود کہ چون حضرت نصیر الدین محمد بابر بادشاہ خلافت ہند از تفرقہ
انقائان برگزفتہ بردند و دران ملک بیگانہ اگر بزمینداران عمدہ انتساب و اشتہاک بیان
می آمد در وقت تفرقہ ہند و معاون میشدند و بدین منطہ در سلطنت اختلال روئی داد لہذا
بادشاہ غفران پناہ چون مرتبہ دویم سریر آرا کے خلافت شدند این مطلب را منظور
فاطر مقدس داشتند لیکن میسر نگشت بعد از آنکہ اورنگ جہانباقی از جلوس خاقان زمان
زیست یافتند کہ دول این مامول توجہ مالی مصروف داشت و خست برادر حسن خاقان
میدانی را کہ از عمدہ زمینداران ہند بود و حرم مرا کے سرستہ از آن نمودند بعد از آنکہ
براجہ بہار اعلیٰ کچور اہم کہ عمدہ ترین راجہا بود بدین مطلب حکم شدہ و سبب نکاحات مذہب

دویم امر دواهای غصه قوی را بطلای و سیم و اقسام چیزها و گوناگون اشیاء و وزن کردن و دان
اشیاء را باطل اعتبار نماید هر دو در وزن فیض بخش عالم مانند نیر انجم برج میزان
را از اشتات جمال عنصر اقدس قبل آمد و میساختند و در رنگ قرمزیت نوریت سحر ترا دوا
از لغات افراد و جود مقدس فروغ آیین میگردانیدند و به میزان را از جواهر غریبه و اشیاء
نادر و بری آمدند فقر و مساکین و تشنه رستان و مجامع از فرط بدول و ذوال با و شاه و دیادلی
از نه و دیار مستثنی و بجهت نیازی شدند قطعه

تراز و چشم در روز داشت شمال
شراین مساوت را پسندید
تراز و را بندها نگونه انباشت
که او را پنجه خورشید برداشت

و حکم شد که در ماه شمس در آن ماهی مرغکب غذای حیوانی نشوند و هر سال بعد وزن آنقدر
روز که موافق صد و نین عمر گرای باشد گوشت تناول نفرمایند و در آن ایام در کل ممالک
جانداران نیاز نهند و بدین تقریب گاو گوسفند که زود ابل بپزند از اسودن موم و دجایم عظیم است
از تمام ممالک محروسه که دهنده میفرمودند که ترک گوشت بارها بخاطر مریضه اما از شلالت
مردم نتوان ایشان احتراز نمود چه که گوشت از شاخ درخت بر تنی آید و همچو نباتات از زمین
برشخیزد و بعض از بدن جانداران پیدای شود با وجود انواع اغذیه و اقسام غذا که از نعمت
طاف و اهلب حقیقی برائے آدمی عطا شده بجهت اندکی خطر نفسانی که تا آنکه گوشت بر زبان
است نزول لذتی و هر قصد جانداران نمودن چه سخت ولی است و سینه خود را
که موزن اسرار این دینست گورستان حیوانات که در آن چه بے مهریت او و در اینجه
بیرون آمدن آن از راه بول و در مرتبه و پیدایش آن بول است در مصورت ترک گوشت
طیور دن بود و اولی تر است بیت

از لذت ترک لذت بدانی و اگر خدایش ترک لذت بخوانی

و نیز میفرمودند که مثل شکار محض خوشنوازی و هتاکاری و صین بیدادی و جلا نیست بگن
ولان خدا ترس مبتدیان هوا پرستی و نفس دوستی بر آنست تشنگی خاطر و لذت نفسانیت
از تماشای قرار داده قصد جانوران میکنند و چندین بگن بان را در فراستان عدم میفرستند
و میباشند که این صبور غریبه و یک غریبه از جمیع و صنایع صانع حقیقی آراستگی یا آینه در اندام

مینمودند و بتائیت الهی و میامین اعتقاد و انحضرت هم با پنجم میر سید بلیت

هر آنکه استقامت چند ویش بود اگر بر فسرید و ن رود پیش بود

در صورت حصول اردو سے ولادت خلعت نمدی بسته بودند که پیاده قطع راه نمودند
نیارت رود منوره کشند و میولا که از تائیدات از دوی خلعت سعادت پیوند بعالم وجود
آمد بایمانی نذر از دارا خلافت فتح پور سیکری تا جابر محنت منزل و هر منزل دوازده
کرد و پیاده وسط ساخت نمود و مراسم نیارت بتقدیم رسانیده معاودت فرمودند و اصل
غاقان زمان خیل پر قوت و قوسه دل بودند جرات و جسارت که از ان مشیر دل پر قوسه
آمد و از بادشاهان دیگر کم نشان میدهند شیخ ابوالفضل در اکبر نامه مینویسد که روزی بقصد
نور از مای پیاده و تبرار و داند مشده آخر روز با کبر آبا و رسیدند غیر از چند کس از نزدیکیان هم
پائے فکر و نظری نگار که آن حضرت در سواری قیسل نومی با هر بودند که احدی از قلیبانان
از مونک را نقد و مهارت ندانست هنگامی که فیل مست عرجه و جوادم کشت قلیبانان را کشته
باعث آشوب شهر میشد انحضرت رو بر دے آن فیل رفته بید ریغ پائے عظمت بزدنش
نهاد سواری شدند و آن را بجنگ فیل ممبراوی انداختند و بارادین جنگ میندان
مست بنابر الامودن جرات خود ازین فیل جسته بر فیل دیگر میفرستند و موجب حیرت
نگار گیان میگردند.

از دواج شاهزاده سلطان سلیم با صبیحه تراج و ولادت سلطان خرم

یعنی شاه جهان

چون حضرت غاقان زمان روابط انتساب بر اجماع موطر کردند و انبا با وجود غیبت مدحیب
ازین نسب شاه سر از می دانستند از هر طرف این راه و اگر دند بعد از آنکه شاهزاده سلطان سلیم
بعد بلور فر رسید اگر چه سابقا صبیحه را چه بیگونت و اس و دد را چه بهار امل در جهال کج آن
نوبال مدتی خلافت داده بود اما در میلا صبیحه مودت را چه و دد را سنے مال دیو مرز بان
جود بهر که بر سعادت ولایت و کثرت لشکر سر آمد چندین ایام و الاشان بود و عقد ازدواج
آن کوهر تا جاری داده و ماه آسمان سعادت با خورشید فلک خلافت قران یافت و زهره

قبول نکرد و آخر الامر سر فرادی خویش درین دانسته صبیبه رضیه خود را در عقد از دواج حضرت
خاقان زمان در آورد **نظم**

بروزی که طالع بد و مندر بود   نظر بنا سازد و از پیوند بود
جهاندار بر کسم آبا کے خویش   پی چهره را کرد و هم تاس کے خویش

**ولادت باسعادت شاهزاده سلطان سلیم یعنی جهانگیر بادشاه و رفتن خاقان
زمان پیاده با جمیر بایسنائے نذر**

چون آنحضرت آرزو کے خلف سعادت سرشت بسیار داشتند و عقد ازین قتلانی گذرد
درخت امید مشکوفا میگردد اما بشر مراد شرفی شد ازین قاطره در صدف میرحسینت لیکن
مراد از پی خویش حاصل نیگشت **نظم**

نقش بدوائے میوه پیوست   میگردد مشکوفا و فی بست
از قطره ابر او شدی پر   دلیطن صدف نیشدی در

برائے حصول این دعا بجناب شیخ سلیم که از نزد بیکان درگاه و کبریا و کتاب الدعوات بود
در قصبه سیکری اقامت داشت التجا آورد و مذحوب الاشاره انشاء آگاه و در نزدیکی
قصبه مذکور سی رات بادشاہانہ احداث نمود و پنج پود موسوم کرد و در آن خلافت قرار دادند
بنایت سبحانی و بر برکات و عافیت درویش در سال چهارم و هم جلوس و الامط باقی
شد و جری از بطن عفت سرشت خلاصه عفا بعت روزگار صبیبه را جیهانداران خلعت فرخند اختر
والا گهر سعادت ولادت یافت **بیت**

یکے فنجی از باغ دولت و مید   کزان سان گلے چشم گیتی ندید

نام آن مولود مسعود و بناسب اسم درویش خدا اندریش سلطان سلیم بنادند که ثانی انحال
بعد رحلت خاقان زمان اورنگ آرا کے خلافت گزشت بجایانگیر بادشاه نامور گزشت چنانچه
بپاسے خود تجریدی و رایید چون آن حضرت بدو صند نمود و خواجہ معین الدین چشتی که از اولاد
حق و زدیگان حق مطلق اند و در سلسلہ جهان گذران را پدر و دکرده در خط امیر آسوده مہمند
اعتقاد تمام داشتند ہے کہ رو میا و بزیادت روحانہ رضایہ رفتہ است و انہما ملوک

در بیان سوانح بدایع که در زبان آنحضرت بوقوع آمل

در بعضی کلمات بیک نام مقدم بود شخصی که با او عداوت داشت قابویافته زخمی بر پشت زخمی دیگر بر بنا گوش اوز و بهمان زخمها راوت مذکور قالب تنی کرد بعد چند گاه بچانه رام واس نام خویش اورا پسر ولادت یافت که بر پشت و بنا گوش او نشان زخم بود شهرت شد که راوت بیک که از زخمها مرده بود باز بطریق تناسخ در عالم وجود آمده آن پسر نیز بحد تیز رسیدن میگفت که من راوت بیک ام و نشان با من میباید که مقرون بصدق باشد چون این سائمه غریبه بعرض والار رسیدن فلک را بختور اقدس طلبید اشته بر حقیقت واقف شدند و گفتار بصدق پیوست دیگر ناپیدائی را بهایه سریر خلافت آوردند هر چه مردم زبان میگفتند او دست زیر بغل کرده از بغل بیان میداد بهین طور اشعار میخواند بعضی تغییر جن محل بودند و جمعی بکشمندی و انو وند لیکن او از کثرت و درخش کار با پنجار رسانیده بود دیگر شخصی را آوردند که از یک نند چه خود بست و یک پسر داشت و همه زنده بودند بر زبان گذشت که وقوع امثال این امور از قدرت ایزدی چه بعید دیگر شخصی را حاضر آوردند که نه گوش داشت و نه سوراخ گوش هر چه مردم می گفتند بے تفاوت می شنید دیگر دین ایام ستاره و دوزخ منور اشد از نخست آن در عراق و خراسان نور عظیم روداد دیگر در مینوخت حضرت طاقان زمان روزی فرمودند که زبان فانی مردم از کثرت صحبت است بعضی از نوایکان التماس نمودند که او میان را نطق فطریست آئینی محاکم صحبت نیست آن حضرت جهت امتحان آئینی در ویرانه حاکم آمدند منو و چند لعل نوزاد و ران مکان گذار شدند و او بهائے زبان بسته برائے شیر و دهن فیرت چون چهار ساله شدند حضرت خود بهائے آنها تشریف بردند از آن پرورش یافتائے دادی بے زبان حرفی ظاهر نشد مانند کنگان باواز نا شخص که ارتباط حرفت بر زبان می آوردند و بصورت گفتار آنحضرت با امتحان رسیده که فی الواقع زبان وانی از صحبت حاصل می شود چنانچه نوزادگان را صحبت مردم هر دیار که میسر شود زبان همان دیار یاد میگیرند قطع نظر از ایمان که نطق جمعی دارند و طبعی و شایک که حرفت زنی خاصه آنها نیست از صحبت او میان حرفت مرای شوند بهیت

هر چه درین عالم است از صحبت است
در دیکجا یافتی خوب بهائے نیت

برق عصمت با مشرتای سلطنت قرین گردید راجه مجلس عالی ترتیب داده التماس مقدم تقدیر
نمود و آنحضرت به اراعات روابط نسبت التماس اودا بجا بخت مقرون فرموده بمنزل او تشریف
بروند راجه بن الاقران و الامثال سران مختار بر افراخته مراسم نماز و پیشکش بتقدیم رسانید و از
اصدی تا شاکر و پیشه اسم نویسی نموده خلعت بهر کدام ارزانی داشت و امرای عظام را
بوزنم ضیافت و گذرانیدن تخابخت خوشنودگر و انبید و فیلان کوه پیکر و اسپان با دنگادر
پرستان بدی پیکر و فلانان فلان شاه و فرادان اکسون و قصب و دیوار و زبخت و شال و دیگر
انواع اقمش نادر و گوناگون اجناس بهفت کشور و چندین عود و عنبر و عود مشک و زعفران و دیاری
در راجه یا قوت و گوهر و اقسام زیور مرصع از جوهر نر و اهر بطریق چیز سرانجام داد و نظم

ز دینار و یا قوت و مشک و عنبر	ز دیوار و زبخت و خند و حیر
ز پنبی بیج و خطای پند	گلدشته ز انداز چو و چند
بے جامه های گرامنای نیز	پرستار و اسپ و زهر گونه چیز
بے زیور و گوهر شاهوار	بے قاتم و پار و گوشتوار
بے درج و صندوق باطل زرد	پدر ازعل و یا قوت و درد و گهر
ز پوشیدنی و ز گستر و دنی	ز هر چیز کان بود آوردنی
کت و خیم و خرگ و گندلان	ز هر گونه چندان که صد کاروان

سابقا از دخت راجه بهگونت داس سلطان خسر و خلعت شاهزاده و سلیم بهالم وجود آمده بود
در منظر از اهلین حضرت سرشت صبیحه مرقه راجه در سنه سی و هشتم جلوس دالامطابق سنه
هزار و چهری سلطان خورم کشانی احوال زینت افزائی سریر خلافت شده بشاه جهان بادشاه
تا مگر گشت سعادت و ولادت یافت بزم عیش و عشرت و آنجناب سلطه و سرت آراسته شد
و دست بقل و عطا کشاده داد وجود و سخا و اوده منظم

که بگلشت جان پرورد وین بلغ	که بپیش صد گلستان را کند و رخ
ازین شمشاد تن کانا و بر قاست	ز هفت اختر مبارک با و بر قاست
شاه آوینخت از تار ترانه	نوا پیچید در منظر زمانه

در بیان تخیر ولایت پتنه و ننگاله

در آن وقت سیلیمان کرارانی که از امرای بزرگ شیر شاه و اسلام شاه بود و حکومت آن ولایت داشت و تا عهد قاقان زمان مستلط بود چون نعم خان خاننمان بکمرست و یار شرقیه معین گشت بدخات سیلیمان مذکور جنگ در میان آمد و سیلیمان عاجز شده اطاعت باو شایسته قبول کرده قانچانان را ملاقات نموده تا ایام زندگی از انقیاد و سرسناخت چون او قالب هشی گرد باید پذیرد پس کلانش بر سبند حکومت نشست و بعد چند روز مسافر پاک نیستی گردید پس از او داد و سپردیم سیلیمان حاکم از ولایت گشته دم دست قحطال زده سر از بندگی جناب والا بر تافت نعم خان آماده جنگ شده قلعه پتنه را محاصره کرده درگاه والا عرض داشت نموده استمداد مایه مقدم مقدس کرد و در معین برسات که از کثرت آب و خطاب را بهما مسدود بود و ریات مالیات نهفتست فرموده در حوالی پتنه نزول اجلال فرموده حکم بر محاصره قلعه شد و او در در غروب مقادیرت ندرید و باظهار اطاعت ایچی بجناب قدسی فرستاد چون ایچی با سیلیمان متب فلک رتبه سرفرازی یافت حکم شد که داد و ازین شقوق یکی را اختیار ساز و اول ما و او تنها در زمگاه آمده مبارزت تا یکم هر که فیروز مند شود فلک از او باشد و اگر دل برین نهند از مردم خود که بزیه شجاعت مشهور باشد برگزینند تا نیز یکی از بهادران در برابر او فرستیم از آن هر دو و لا و از آن هر کس که خلف یا بدست از جانب او شود در صورتیکه کین را بهر قبول نکند یکی از سیلیمان نامی که بود و جرات و بغیر جبهه تند خوس متاثر بوده باشد و سر که بفرستند تا نیز قبل را انتخاب کرده بجنگ او فرستیم هر کدام که قالب آید فیروزی از جانب او باشد چون ایچی این احکام قدسی شنیده از حضور رخصت شده نزد او رسید و شقوق مسطور و گذارش نمود و بر پنج یکی از آن قبول نه کرد و مقارن انحال حاجی پور که آن روسه اب ننگ است و محاذی پتنه است بسی بهادران نصرت مند مغرور گردید و محاصره قلعه پتنه نیز تنگ شد افغانان نقش او بار خود در آمین روزگار خود دیدند و او را که مست باد و سرکشی بود و طوفا و کرا و کشتی انداخته به وقت شب روانه بنگال شدند شورش و شورش عظیم در قلعه پدید آمد بعضی افغانان از اضطراب و ران تاریکی دریا را از کشتی نداشتند غریق بحر فنا شدند و فریخته که خود را در کشتی انداخته از فرط هجوم با

دیگر از سانحه غریبه کرد و داد این است که فوجی از ملازمان سرکار والا برائے مالش
 سرتابان تواریکبر آباد مقیم شده بودند و با سترخان همراه در میان آمدن در آن فوج دو برادر از
 قوم کستری ترو در ستانی کردند و قضا را کیے ازان هر دو برادر در آن کارزار کشته شدند و
 در خانه او با کبریا و آرد و دزد و برادر دویم در آن رزم همچنان ترو دوی کرد و از آنجا که هر دو برادر توانا
 بودند و نقاش قدرت قادر مطلق چهره هر دو برادر بیک و تیر و متقوش ساخته و معور حکمت الکی
 قامت و شبیه بنایا معین کیے تصویر در آورده بود و بیت

میان شان نبوده فرق اندک بعین هر کیے چون ان و گریک

بعد رسیدن نقاش مذکور در خانه چون خبر تحقیق رسید که کدام کیے ازان هر دو برادر کشته شده
 و شبیه هر دو بے تفاوت کیے بود و عورت هر دو برادر در شبیه افتاده برائے سوختن مستند
 شدند ان میگفت که شوهر من است همراه این یکریجان میوزم و این میگفت که شوهر
 من است بر فاق نقاش خود را خاکستری سازم رفته رفته این مقدمه نزد کوتوال شهر درج
 شد که کوتوال این سانحه را بر عرض والا رسانید خاقان ازان هر دو عورت را در حضور
 مقدس طلبید و کشف حقیقت نمودند عورت برادر کلان که ازان تواریکین ساخته
 بیشتر تولید یافت بود و گذارش نمود که بے شک شوهر من است مصداق اعتقاد من آنکه یک
 سال متقاضی میشود که پس ده سال من فوت شده با یغیر و غم فرزند عزیز بسیار بود شکم این را
 چاک سازند اگر بر جگر داغ فرزند داشتند باشد شوهر من است بموجب حکم والا برائے
 امتحان گزارده بر امان کار شناس شکم میت را شکافتند سوراخه یافتند و غم تیر بر جگرش
 ظاهر گشت چنان امینی بعرض اقدس رسید باعث تعجب گردید الحق غم فروشان فرزند و بلند
 تیر میت جگر و دزد و آتش است چنانکه بیک تراشی فخر آید و راست و در دل خراشی مسکن و خفا
 مقارن انحال برادر دویم همراه فوج مذکور سلامت در شهر رسید ظاهر شد که الاق نقاش
 شوهر مان عورت و بر عقل و دانش ان زنگ آفرین فرمود و مکر برائے سوختن او صادر گشت
 و آن زن مردانه واریکریجان شوهر خویش همراهی نموده و آتش عشق و محبت خاکستر
 گردید و بیت

خسرو و در عشق بازی کم زبند و زن مباحش
 کز برائے مرد و سوز و زنده جان خویشش را

از آن وقت فتنه و فساد از جنگ که رفع گردیده باعث امنیت گشت مصر

چراغ فتح برافروختند ز آتش تیغ

پوشیده مانند که در بلاد جنگ که آغاز ظهور اسلام از ملک محمد بن قحطیار که از امرای بزرگ سلطان
قلیب الدین ایوبک بود گردیده و آنان زمان آن ولایت در تصرف سلطان دلی گشت و در
سلطنت قدرخان را که از جانب سلطان محمد شاه فخرالدین جوین سلطان عیاش الدین تغلق شاه
بود فخرالدین حامی سلاطین اربقا بوسه که یافت گشته برست حکومت نشست و بر سلطان فخرالدین
ملقب گشت مدت حکومت دوازده سال *

سلطان علاء الدین عرف ملک ملی که عارض لشکر قدرخان بود با سلطان فخرالدین
جنگ کرده غالب آمده او را قتل رسانیده و او را حکومت برافراخت مدت سلطنت
چهار سال و چهار ماه *

سلطان شمس الدین عرف حاجی الیاس نوکر سلطان علاء الدین سردار لشکر گردید
بر سر بختی رفتن حامی سپاه را از حسن و سلوک و تدبیر با خود متفق نموده از راه برگشته
بر سر علاء الدین آمد بعد از جنگ غالب گشته اقامت خود را مسافر ملک عدم گردانید
بر شد حکومت کلان گشت و در آن زمان فیروز شاه اورنگ آرا که خلافت دلی بود ویران
دگر بزرگترین کرده اما کارهای از پیشتر زلفت مدت حکومت بست و یک سال *

سلطان سکندر بن سلطان شمس الدین دوازده سال *

سلطان عیاش الدین بن سلطان سکندر یازده سال و چند ماه *

سلطان السلاطین بن سلطان عیاش الدین یازده سال *

سلطان شمس الدین بن سلطان السلاطین بیست سال *

۱۱۰۰ تا ۱۱۰۱ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۰ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۰ سال و چند ماه

۱۱۰۱ تا ۱۱۰۲ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۱ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۱ سال و چند ماه

۱۱۰۲ تا ۱۱۰۳ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۲ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۲ سال و چند ماه

۱۱۰۳ تا ۱۱۰۴ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۳ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۳ سال و چند ماه

۱۱۰۴ تا ۱۱۰۵ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۴ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۴ سال و چند ماه

۱۱۰۵ تا ۱۱۰۶ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۵ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۵ سال و چند ماه

۱۱۰۶ تا ۱۱۰۷ هجری قمری در دوم سنه ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۶ سال و چند ماه و در ۶۹۰ هجری قمری در ۱۱۰۶ سال و چند ماه

کشتی غرق گشتند و جمعی از کثرت انبوه بتلاش برآمدن پایال گردیدند و بندی که راه بیرون
برآمدن نیافتند خود را از بدوچ دیوار قلعه انداخته بخدمت خستنی در شدند آنحضرت سحرگاه
بر حقیقت واقف شد و قلعه را با دیوارهای دولت سپرده خود بدولت و اقبال بقاقت فرمود
اسپ سواره از دیارهای پن پن گذشت تا شام سی که راه قطع کردند و درین ملک و خواران
پسر سلطان محمد عادل گرفتار گشته بقتل رسید و دیگر مخالفان نیز در آن راه دستگیر گشته بخدم
خانه در رسیدند و اکثر گرنجینه جان بسلامت بردند و نظم

مخالفت گریزان	براه گریز	سپ و عقیق را ند با تنه تیز
گریزان شدند آن دلیران همه	چرا دشیر غرنده	احمد مر
چران به سنگان هزیمت شدند	سپ به نیاز از فینست شدند	
همه با کز دشت و دشت بودند	پرا از خست و کشته و پسته بود	

از آنجا منم خان قاضی خان را با لشکر گران به سیستان و دود و بدمال و تغییر بنگال بقین کرده
در پهنه معاودت فرمودند و راجه تو در مل که درین مهم خدمت شایسته متعقد میسایند و بود
بنیایات علم و تقاضا و سرساز گشت بر خاقت منم خان مقرر گردید آنحضرت بعد از تعلیم امور آن
و یار مرا جعت فرموده از راه اجیر بیدنیارت روضه و منویه پلدار السلطنت فتح پور نزل ابلال
فرمودند حکم شد که از اجیر تا فتح پور در هر کرده چاه پخته و مناره بلند بجای علامت کرده
احداث کنند و در پایانه میانه های از شاخه های آهوک شکار شده باشد زمین
بخشند تا هر وان را اعتقادی و دیه بود باشد در اندک فرصتی چاه و مناره بر طبق
حکم و الامر تب گردید و مقدم منم خان در بنگال رسید و با داد و جنگ نمایان کرده زخمی
گشت و اکثر امرایان متار شدند و با قبایل با دشمنی داد و مغلوب گشته بندگان درگاه
والا قبول کرده پیشکش های لایقه و فیلان نامدار مصوب پسر خود بجناب والا ارسال داشت
و راجه تو در مل از مهم بنگال خاطر جمیع نموده بحضور رسید و بمنصب اشرف دیوانی سرفرازی
یافت بعد چند گاه چون منم خان غانخانان برگ طبعی در گشت و داد و تقابلیافته از عهده
خود برگشته سر بشوریش برداشت بعد معروض مقدس غانخانان در راجه تو در مل بر سر او
تعیین شدند ایشان در بنگال رسید و به مقامات عاریات نمایان کرده و مظفر منصور گشته
و داد و دستگیر گشته بقتل رسید سر او را در گاه والا فرستاد و مور و عنایات شدند

منظر شاه حبشی خود بر سر احمد شاه را کشته بر سر حکومت نشست بچگونگی
یک سال و نیم

سلطان علاء الدین که از نوکران منظر شاه بود بجا برے دریافت آتائے خود را کشته
بحکومت رسید مدت بست سال

نصیب شاه بر سلطان علاء الدین بعد پدر بر سر حکومت قرار گرفت بنگالے که
حضرت ظہیر الدین بابر بادشاہ فتح ہندوستان نمودند سلطان محمود بابر سلطان ابراہیم بودی
پیش نصیب شاه پشاور پرورد و دختر سلطان ابراہیم را در نکاح نصیب شاه
آورد بعد مدت چہون شیر شاہ غالب آمد بنگالہ را از تصرف نصیب شاه بجا آورد و او
در معرکہ زخمی شدہ ہزیمت خوردہ در حضور حضرت نصیر الدین محمد ہمایون بادشاہ رسید بنگالہ
نمود مدت حکومت نصیب شاه چہار دہ سال

جہانگیر قلیخان از امرائے کبار ہمایون بادشاہ بود حضرت بادشاہ اولایت را از
شیر شاہ بجا آوردہ با و دادند

محمد خان الحاکم بہ بہادر خان کہ از امرائے بزرگ شیر شاہ بود شیر شاہ بعد فتح بہ
حضرت بادشاہ جہانگیر قلیخان را بعد مغانہ فرستادہ اورا بہمان ولایت متکفل گردانیدہ
سلیمان کرانی کہ از امرائے مشہور اسلام شاہ بود حکومت بکستال یافت اگرچہ
سکہ و خطبہ بنام خود کردہ اما خود را حضرت اعلیٰ خطاب کردہ بودہ
بایزید بن سلیمان بعد پدر قائم مقام گردید سیزدہ روز
داؤد پسر دویم سلیمان دو سال

در ۱۱۳۳ خان جہان و راجہ تودرمل داؤد را بہ قتل رسانیدہ اولایت را باطل داخل ممالک
مخردہ نمودند از ابتدا سلسلہ لغایت سنہ مذکور کہ دو صد و سی و ہفت سال بود
باشند ولایت بنگالہ از تصرف سلاطین دہلی بیرون ماند القصد راجہ تودرمل بعد جمعیت

۱۱۱ سال نہدہ ماہ و پنج فرسختہ جلد دوم صفحہ ۳۰۱ و طبقات اکبری صفحہ ۵۶۶

۱۱۲ سلسلہ ہفت سال - تاریخ فرسختہ جلد دوم صفحہ ۳۰ و طبقات اکبری صفحہ ۵۶۶ و ۵۶۷

۱۱۳ نصیر شاہ - طبقات اکبری صفحہ ۵۶۶ و ۵۶۷

۱۱۴ یا زودہ سال طبقات اکبری صفحہ ۳۰۵ و ۳۰۶ و سلیمان

راجہ کائنس از زمینداران انزلیت بود چون سلطان شمس الدین رحلت نموده و ارثی انو
نماند راجہ مسئلہ گزشتہ بر منہ حکومت نشست مدت پنج سال و چند ماه *

سلطان جلال الدین بن راجہ کائنس برائے خلافت اسلام قبول کرده خطبہ و سکه
بنام خود گرد مدت نوزده سال و چند ماه *

سلطان احمد بن سلطان جلال الدین هفده سال *

سلطان ناصر الدین بن سلطان احمد هفت روز *

سلطان ناصر شاه از اخا و سلطان شمس الدین دو سال *

سلطان باریک شاه عرف ناصر غلام ناصر شاه قاپو یافتہ سلطان ناصر شاه را گزشتہ
مدت آرائے حکومت گزشتہ ثانی اکل امرائے اتفاق کرده و را گزشتہ مدت حکومت
نوزده سال *

یوسف شاه برادر نژادہ باریک شاه هشت سال *

سلطان سکندر بعد چند روز امرائے اتفاق کرده و را معزول کردند *

فتح شاه نوزده سال و چند ماه *

نازک شاه خواجہ سراج شاه را گزشتہ بر منہ حکومت نشست بر جاوخر سراج

طلبه امشده پیش آورد و دواہ و پانزده روز *

فیروز شاه سه سال و چند ماه *

محمود شاه بن فیروز شاه یک سال و چند روز *

۱۱۱ هجرت سال تا تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحه ۲۹ و طبقات اکبری صفحہ ۵۲۲ و ۵۲۳ *

۱۱۲ هجرت سال و چند ماه - تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحه ۲۹ و چند سال طبقات اکبری صفحہ ۵۲۲ و ۵۲۳ *

۱۱۳ هجرت سال - تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۲۹ و طبقات اکبری صفحہ ۵۲۲ و ۵۲۳ *

۱۱۴ هجرت سال تا تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۲۹ و طبقات اکبری صفحہ ۵۲۲ و ۵۲۳ *

۱۱۵ هجرت سال تا تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۲۹ و طبقات اکبری صفحہ ۵۲۲ و صفحہ ۵۲۵ *

۱۱۶ هجرت سال و پنج ماه تا تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۲۹ و طبقات اکبری صفحہ ۵۲۲ و ۵۲۵ *

۱۱۷ سلطان باریک - تاریخ فرشتہ جلد دوم صفحہ ۲۹ - باریک شاه طبقات اکبری

صفحہ ۵۲۲ و ۵۲۳ *

مقرر کرده انجمن آراستند خواستند که خطبه بنام محمد یحیی میرزا یادآور خود را آنحضرت که در کابل بود
بخوانند و در آن وقت ناگهان باد و بشت تمام وزید و کون و مکان خیر و بسایه گردید و پیشترند
باد یاد از دستگیر در داد و طوفان گرد و خاک نموده آخر الزمان نمودار ساخت و نیز باران
سخت بارید و اقبال عد و مال بادشاهی بساط نشاط انجمن را در غم دید و انجمن متفرقه و
پراکنده گشتند و آنچه مخالفان اندیشیده بودند منصف ظهور رسید و همچنین در بهار بهادر نامی پسر
سید یحیی علی بنی برافراشته سکه و خطبه بنام خود که در بیت

بهادرالدین سلطان بن سعید الدین شهبان و پسر سلطان پدر سلطان بن سلطان
چون انیقدسات بعرض قدسی رسید راجه تو در مل را که بعد از مظفر خان دیوان اعلی مقرر شده
بود با امرائے دیگر تعیین فرمودند و راجه بجناب استیصال رسید و در دفع شورش پر داخت
و بصلای و دو تنو اذان و روحانی منگی حصار گلین احداث نمود و دایره ساخته حقیقت احوال
آن حدود و درگاه مقدس معروض داشت خان اعظم میرزا کوکلتاش با لشکر گران رخصت
گشت و عقب او شهبان خان نیز تعیین گردید و از او نامه آمدن خان اعظم و شهبان خان در
جمیعت مخالفان تفرقه افتاد و از محاصره حصار گلین که راجه تو در مل ساخته بود و بر خاستند
معصوم خان با دیگر باغیان بطرف بهار روانه و افواج قاهره در بهار رسید و بهیصال
باغیان کریمیت مبتند و بهدین اشیاء معصوم خان فرخندوی و نیابت خان عرب و بهادر
بطرف جوینور روانه و دینی و زیدند شهبان خان از بهار بر سرانهار رسید و در سلطان پور
بهری جنگ روی و او از مشیت این دوی شهبان خان شکست خورده و بفرار نهاد و او این
وقت اقبال با و شاهی بکار سازی آمد چون در عوام شهرت یافت بود که معصوم خان فرخندوی
و میر کریم گشته شد لشکرانش ازین شهرت پراگنده شدند شهبان خان ازین خبر خود را متع
ساخته و جمیعت فراهم آورده و در نزدیکی آورده رسید و باز معصوم خان فرخندوی جنگ
نموده غالب آمد و پس از آن چنان شکست انجین نصرت یافت و دفع شورش نمود معصوم خان
فرخندوی بعد شکست با چند کس بدر رفت و بعد چند گاه بوجیب اتاس شامزاده بزرگ
جرایم معصوم خان فرخندوی معاف فرمود و بجا گیر لایق سرافراز گشت راجه تو در مل پس
از حصول جمیعت خاطر از مهلت آمد و باز بجناب دالار رسید و مورد الطاف فرادان
گردید و بعد چند گاه خان اعظم نیز از جنگار در حضور مقدس آمد و شهبان خان باستیصال

خاطر از مهلت آن ولایت مجبور و الارسید پس از آمدن راجه در اندک مدت خان جهان
 بر حمت حق میرست مظفر خان دیوان اعلیٰ از حضور بصوبه داری جنگال تعین گشت این مظفر خان
 که بخواجه مظفر مشهور بود در ابتدا سئو حال نوکر میرا خان بود بعد تفرقه میرا خان کرد و
 پرنسپه پسر سردار تاج پنجاب گردید چون حقیقت قابلیت و کاروانی او بعرض والارسید در
 حضور طلبه است شد دیوان بیوتات فرمودند بمقتضای کار طلبی در اسرع اوقات به پای دیوان
 اعلیٰ سر فرازی یافت و مدتی باین درجه ممتاز بود در نیول بصوبه داری جنگال رخصت گشت
 و در آن ولایت رسید و بنظم و نسق امور پرداخت بعد چند گاه معصوم خان کابل جایگزین
 چهارم از مقدمه داغ اسپ که در آن نزدیکی مقرر شد و بدولت منوره شورش کرد
 به شیب دیوان داد که پرنسپه قلم نشسته سر کار و الا گفت و گو منوره سوار شد و هر دو را قتل
 کرده و خانه هر دو بخارت در آورده سر بر بی برافراخت و همچنین در جنگال بابا خان قاتل
 و دیگران بسبب باریافت جایگزین مظفر خان بصوبه داری حاکمست در نریده باقی شدند و
 معصوم خان کابل هم استان شد و جمعیت فراهم آوردند و بسیاری از امرای دیگر نیز
 از مظفر خان آورد و شد و بخالقان متفق گشتند و میرزا شرف الدین حسین یزدی انحضرت
 یا حضرت مخالفت در نریده مقصد که مظفر روانه شده بود و فتنه جوئی و واقعه علی شعار
 نمود داشت و ولایت جنگال شورش شنیده و نیز از راه برگشته آمد و بخالقان
 نمی گردید و شورشی عظیم شد و او چون جمعیت آن بد اختران بسیار بود مظفر خان تاب
 جنگ نیاورد و در قلعه ماند و تحصن گشت و باغیان بر قلعه محاصره تنگ آورد و مظفر خان
 پیغام نمودند که آمد و ملاقات نماید و الارسید که مظفر شو و مظفر خان ضرورتا شوق ثانی قبل
 کرد و بخواجه مقرر کرد که سیوم حصه از اموال خود بدارد و دیگر واکزار و مظفر خان بیست
 هزار اشرفی پنهانی بمعصوم خان کابل فرستاد که از عرض و ناموس من دست باز دارد
 و بخالقان از جمعی درگیر شده محاصره تنگ نمود و قلعه ماند و فتنه جوئی کرد و مظفر خان را
 بدست آورد و قتل رسانید و اموال او بقاتل بردند بیست و یک روپی که در تالاب
 گور کرده بود بدست میرزا شرف الدین حسین افتاد و اموال دیگر هر یک از خالقان بدست
 آورده متصرف شدند و بر تمام آن ولایت استیلا یافته هر کدام خطاب منصب بیگانه

سنده عبود نمود و بکابل رفت و کنورمان سنگه تاهد یاسکے سند تقاب نمود و بر گشت چون
 این جرات و جبارت کنورمان سنگه بعرض والار سید مورد الطاف بیکران گردید بیکبارگی
 بنصب پنجزاری سر فراز گشت و میرزا از استماع خبر پوش امر اسکے بنگال که سک و
 خطبه بنام اومی خواستند که بکشند و لیر شده و از کابل لشکر آرا آست به پنجاب رسید و باعث
 فتنه و منا گردید و اهل آن دیار را ازار و اضرار رسانید آنحضرت اندک دیر باس کوچ کرد و قصد
 معمر نمودند که درین مرتبه در کابل رسید و میرزا انچنان تا دیب کرده شود که آتش فتنه
 مطلق مکنفی گرد و و فوجی برسم متقلخصت نمودند میرزا از طنطنه موکب والا امکان خود
 در یون پنجاب ندید و روانه کابل گردید افواج قاهره که عجب میرزا شتافته بود و شادمان خان
 که از امر اسکے بزرگ میرزا بود و جنگ نمود شادمان خان شکست یافته گریخت اسباب
 و پرتال و امتعه و اموال او و لشکر یا نش بدست بهادران لشکر فوجی اثر آمد و فرشته چند بنظر
 منشی میرزا و میر میرزا از پرتال شادمان خان بدست سرور فوج مقهور افتاده بود و آن فرشت
 بجنش بجنور والا ارسال داشته از آنجکه فرشته بنام خواجه شاه منصور دیوان بود که در جواب
 عیضه او نگار می یافت آن حضرت از دوسے فراخ حوصلگی و نیکدانی بد زبان نیا در دند و بخاطر قدسی
 رسید که چنین وقت مخالفان بجهت ادم اساس اعتماد و وخواهان این چنین فرشت
 میفرستند بار دیگر بعرض والار سید که کسان خواجه شاه منصور که در پر گنه فیروز پور با گیش
 می باشند داده و ابد که بعد حکیم میرزا ملحق شوند چون اینی از خواجا استفسار رفت او کار او را و طلب من گند
 او در دادن ضامن نیز مقرر نمود و من غالب شد که فی الواقع قصد خواجه بطرز دیگر است
 و مخصوصت بصلاح و وخواهان متصل سراسے کوت کچوه که مابین شاه آباد و انبار است
 خواجه را بکلن کشیدند این خواجه شاه منصور از اعیان شیراز بود خدمت اشرف خوشنویس
 قانده داشت و آن حضرت بقصد تانکے آدم شناسی نظر بر قابلیت او داشته او را
 بسیار می خواستند و مظفر خان دیوان اعلی بنابر کار دانی و وفور دانش او حسدی برد و تا گزیر
 ملک نوکری بادشاهی ننوده پیش منعم خان فاسخانان رفته و کر گردید و بته منعم خان او را
 پاسبان عرص مطالب جاگیر از بنگال بجنور مقدس فرستاده بود و در آنس مطالب نقش
 کار واتی او زیاد و بنماظر اقدس درست شد بعد فوت منعم خان طالب حضور فرموده بهالی
 منصب وزارت دیوان اعلی سر فراز فرمودند و کتر زانی با صابت راسے بمراقب

معصوم خان کابل و دیگر خاقان مقرر ماند چون بعرض والار رسید که خاقان بدست
 بدعات بشپازخان جنگ کرده غالب آمده اند و دران حدود رفع شورش نمیشود بلکه روز
 بروز زیاده میگردد و لهذا بقصد استیصال انجماعه بدمال بدولت و اقبال خود متوجه دیار شرقی
 شدند و شکار بخان و خجیر گلخان قطع منازل فرمودند و درین سفر اجداد بهیر بلجشن عالی ترتیب داد
 ان حضرت دران مجلس تشریف برده پایہ قدم او فروزند و نیز در منزل راجه خود بل تشریف
 فرموده سرفرازی بخش آن وزیر اعظم شدند بعد رسیدن در مکانی که دریائے گنگا و جن
 باهم اتصال یافته جوش یکتائی میزنند و باعتقاد اهل هند اند چون در لایم بارش دریائے گنگا طغیان
 دیا سق قلعہ اند باس و شهر بزرگ اساس نهادند چون در لایم بارش دریائے گنگا طغیان
 می نماید بند سنگ در طول یک کرده و عرض چهل دره و ارتفاع چهار دره مقرر گشت و آن
 حصار در نهایت متانت و حصانت و بند و فایت سنگی و استواری و شهر و کمال وسعت
 و منحت در سال بست و هشتم جلوس والا با تمام رسید و درین مکان بعرض بایرون رسید که
 شبپازخان بقویت ملطنه نهضت مکتوب والا بخاقان جنگ مردانه و انموده منظر بنمود
 شده و معصوم خان کابل و دیگر معتمدان و فیم القابست بهر رعیت خرد و از ملک
 بادشاهی بدر رفت خود را در کج خنجر کشیده اند بنا بر آن از الله باس معادوت فرمود و بقصد
 رفع شورش محمد حکیم میرزا روانه سمت پنجاب شدند و بدولت و اقبال قطع منازل و علمی
 مراحل در پیش نمودند

دربیان بغی محمد حکیم میرزا برادر حضرت بادشاه خاقان مان

او در کابل بنی و زید و بار از اب سند گذشته باعث از راه و اضرائل پنجاب میگردد
 و از حد مات عبور نموده و نیز گشته اند و بکابل می آید و نسبت بلاهور رسید و بست
 بود و در قلعہ را محاصره نمود و راجه بیگمونت و اس صوبه دار لاهور با ستمت اخش و
 قلعہ را مستحکم داشت کمندان سنگه خلعت راجه مذکور که فوجدار میا گوت بود و احتشام کو بی فرام
 آورده با جمعیت فرادان ناگهان رسید و بهیر از جنگ نمود و غالب آمد و میرزا به دست
 گشته از دور قلعہ پر فاسته بے نیل مقصود را می گشت و برادر جلال پور محمد و حافظ آباد و دیار
 چناب گذشته در بهیر رسید و آن شهر را قدرت و دیوان ساخته از راه کبیت دریائے

که جائے چندین سلاطین صاحب سکه و خطبه بود و تمام تر در قبضه تصرف مالداده و سران
روزگار و روسے نیانز بدرگاه والاداده و می آرند و امرائے این دودمان رفیع مکان بجا
سلاطین والاشکوه نشسته حکومت میکنند ان برادران چنین دولت چرا محروم و بے نصیب
باشد اگرچه بزرگان کاروان برادر کین را بمنزل فرزند گفته اند اما با اقتقاد من بهم رسیدن
فرزند احتمال دارد و برادر کجا بهم می تواند رسید لایق عقل و دانش ان برادرانکه از خواب غفلت
بیدار گشته بملاقات خویش مسرور سازد و زیاده ازین امر از دولت دیدار و خود را از دولت
پایدار محروم ندارد و محمد حکیم میرزا بنا بر صحبت خوش آمدگوییان خانه بر انداز با وجود اینکه رعنایات
بادشاهی و مدد و فرمان کمطف امین و چگونگی فرمان پذیر و سخن شنو گشت و با خود قرار داد که
کریم و خیر تا قلعه کابل مستحکم کرده و لاده و پیکار کرده و یا بره بگش رفته و در بند شورش اندازد
و میرزا حمیدین اندیشمند بود و کنگشها در میان داشت که شاهزاده سلطان مراد بر سر منقلب
در تواری کابل رسید و میرزا جنگ در میان آمد و میرزا خلعت یافته بطرف غریبه نشاند
و اراده آن کرد که بولی توران پناه برده است و دستاورد استعانت نموده آید مقارن انحال
خاقان زمان نیز بکابل نزول اقبال فرموده سیر منازل قلعه و بارغ و شهر نموده مسرت اندو
شدند با آنکه محمد حکیم میرزا مصدر چندین تقصیرات شده بود و از روسے کمال کمطف کابل
باز میرزا مریمت فرموده و بهندوستان معاودت نمونده و میل به بکابل رسیده و بکومت
افولایت قیام در زید از آنجا که میرزا مشغول شراب بود از فرط باده پیمایی بدبیماریاے
مزمنه مبتلا گردید و از بسکه مغلوب طبیعت بوده خود را از شراب نتوانست ضبط کرد و در
انک مدت ساغر حیاتش ببریگشت پلیت

مبادا خرومند غرق شراب کزین سیل شد قصر دولت خراب

بعد از انحال میرزا بمنزل بقا فرزندانش اراده داشتند که از کابل پیش عبدالقد خان
والی توران روند چون انیمنی بعرض مقدس رسید از روسے صلح رحم فرمان استالمت
صادر شد و راجدان سنگد برائے ولادری پس ماندگان میرزا تین گشت و مایات
مالی نیز بیست کابل نهضت فرموده چون عرصه مایل پندی مورد و سراقات اقبال
گردید ماچدان سنگد که پیشتر خصمت یافته بود و کیتقا و میرزا را یازده ساله و افراسیاب
میرزا ناچار ساله پسران محمد حکیم میرزا را همراه خود گرفته و در حضور مقدس رسید حضرت

بہند رسید چون در معاملات مردم را تنگ نمودی و راه بد سلوکی پیروی از خداست تغییر گشت
 قید شد و بدید چند گانه بایان پایہ فرازی یافت و در نیول از منصوبہ معاندان بایمانت رسید اگر چه
 برز با بنیاد افتاد و بود که راجہ تو در مل باقی این منصوبہ شدہ اما خلاف است شاید مردم دیگر اختیار
 کردہ باشند بعد و در روز از گشتہ شدن بے تقصیری او مروض مقدس گشت باعث
 سماعت خاطر اقدس گزیدہ لیکن مردم از سخت گیری و تنگ گری و نجات یافتہ و در
 شدہ منظم

نباشے بکار جهان سخت گیری کہ ہر سخت گیری بود سخت میر
 ہاسان گذاری و سے بر گذار کہ اسان زید مرد آسان گذار

با بکلا آنحضرت کے منازل نمودہ بر ساحل دریائے سند نزول اجلال و اقبال
 فرمودہ در مکانے کہ دریائے سندہ و نیلاب در و د کابل باہمی پیوند و برائے قلعہ
 متین حکم والا صادر شد و بر لب دریائے بر قلعہ کرچہ بر دے تنگ اسان قلعہ بناوہ
 عمارت آن از تنگ و خش را قرار یافت طار از اشران فریاد شعار در ترا مشیدن احوال و
 و ایمان نمودہ کار و طرح حصار و بنایان محاربت تعمیر و روح و دیوار برایع و صنایع بکار بردند
 و سال بہت و شش ہجری و الا شروع شدہ باہتمام خواجہ شمس الدین غرافی در دو سال
 قلعہ رفیع و شہر وسیع صورت تہایت یافتہ تنگ بنارس موسوم گردید بے شایہ تکلف و کثرت
 و رعایت استواری کہ خندقش دریائے سندہ و در ثلثیت و نہایت محکم کہ در پیش ہر دو
 مخالفان بند بر نہایت معتدل ہوا و در میان ہند و خراسان سرکوبی است بیم افزائے
 سر جان و گردن کشان ہند من تنگ صلیب معمار اسے اصابت خاکان زمان و وجو
 حاصالت حصین پایان آن ممبرہ دریا طرفہ تجوز نمودہ کہ دم مساوات با سد سکندر میزند
 صارد و وار و آنکہ در دن قلعہ نزد و راہ عبور در آن مکان بر دے او سد و است

نظم

یکے قلعہ بر دے آن کو بہار کہ دریا شدہ خندقش پایدار
 در نعت رسیدہ بچرخ برین بر وجہش بر دے قلک را قرین

القصہ ان حضرت بعد طرح اتمام قلعہ تنگ بنارس متوجہ پیش شدہ و ازین منزل
 فرزانہ ایمان محمد حکیم میرزا صادر شدہ و در منصور علی اکبر دست ادا شد و استان

گذشت فیل داسپ وادم بر یک دیگری افتادند و حادثه عظیم روداد که گویا هنوز در تخیل است
چون افغانان از هر طرف ریخته و جنگ کرده و قاپ آمدند زنیخان از فرط غیرت و دلتور شجاعت
خواست که جان نثار گردد و با خیر خاناتان جلو گرفت و در آن آشوب گاه برآمدند و در آن تنگی چند
فیل داسپ و شتر و ادم بر روی هم دیگر افتاده بودند که راه عبور سوار و شتر ابر بود و ناچار
زنیخان پیاده شده و بے راهی شتافت و میزار و شترهای افغان و خیزان بمنزل رسید
بسیاری از لشکریان را افغانان اسیر و قتل کردند و انقدر کج بودست آوردند که از بهر داشتن
آن عاجز شدند و در آن روز چند هزار کشته شدند و از خستگان حساب نیست و در آن
زد و خورد راجه سیریل و حسن خان بهتی و راجه و هر سنگد و سنگد افغان و بعضی دیگر از بلند
پادشاه شهنشاس بکاد آمدند از آنجا که راجه سیریل و شتر هندی و تراکت فوم و عودت بطبع و
فطرت بلند و مزاج دانی و عزیز زبانی و سخن سبکی و نکته طرازی و تخیل بود چنانچه از اعجاب
اشعار و نوا و ادات گفتار و نکات غریبه و معنائی حک و طایبات عجیب او که با حمت انبساط
خواطر تواند بود و تا حال مذکور محافل و زبان زد اهل روزگار است و نوعی همست عالی داشت
که بذل و سخاوت ادنا کے او پانصد مهر و هزار مهر بود از آنجهت که از عمر و مصداقیان بزم امن
و زنده و محرابان انجمن قدس بود و منصب سه هزاری سرفرزندی داشت و قرب منزلتی که او را
بجانب قدس بوده و دیگرے را نبود از گذشته شدن چنین مصاحب و مساز و ندیم همراز
که از وفور دانش گرفته کشتای خاطر والا و سیل نمائے مرات ضمیر ملیا بود و پیش محفل قدسی
منفصل گشت و بر خاطر اقدس سنوح این ساخته تخت گران آمد بے اختیار آب از دید
فرو ریختند و او بلند بر زبان آوردند تا دشت بان روز بکیغات و غذائے لابد توجه فرمودند
و بر زبان قدسی گذشت که از ابتدائے جلوس مقدس تا سال که سنه سی ام است چنین قباد
گفته به حاشیه خاطر والا نشسته روز سوم شامزاده سلطان مراد و راجه تودرمل را با
بسیاری از بیداران شهنشاس کیش برائے قلعه و فتح اقامه یوسف زنی تعین فرمود
چون این خدمت در خورشان شامزاده رفیع المکان نبود از منزل و دیرم شامزاده و بهر حسب
حکم اعلیٰ محاکمات نمود و راجه تودرمل تجزیه انجمه مقرر شد و راجه مان سنگد که
باستیصال افغانان باریکی در کرد و خیر رسید و بهر فاقه راجه تودرمل تعین گردید و زنیخان
و دیگر بوالفتح بحضور رسید و چند روز رخصت گرفت و نیافتند و مور و کتاب مشتمل

شاهان زمان قیام فرموده الطاف بیکران در حق فرزندان میرزا بیدول داشتند و نظر
توجه و ترمیم بهر محاسن داشتند و امرای کابلی نیز بعباسط بوس مشرف شده مورد عنایات شدند
و راجه بان سکه بصندوق داری کابل سرفریزی یافت +

در بیان کشته شدن راجه دانش و میرعل

چون سائل دریائے سندھ قیام اجلال گشت بنین خان کوکر را با لشکر گران بهستیصال
اوس بوسعت نواحی و تغیر ولایت بکورد سواد تیراه تعین کردند و شیخ فرید بخاری بخشی برای
تأسیس قبایل افغانان کرد و دشت بودمند رخصت یافت شیخ بعد تاخت و تمارج معاودت
منوم و درین خان بقیع و قح افغانان کمر بسته داخل کوهرستان شد بعرض دالار رسید که
اگر فرج دیگر با دامت زینخان تعیین میشود و استیصال افغانان ممکن نیست راجه میرعل و شیخ
ابو الفضل استمداد گشتند و انحضرت نمودند انحضرت قرع بنام هر دو انداختند قضا را قرع
بنام راجه میرعل برآمد و راجه مذکور و حکیم ابوالفتح را با ملا و زینخان رخصت فرمودند و زینخان
با اتفاق و مقصود اب راجه تختین بضبط بکورد رگربت و بهت برنگشت کلان تران انجا
قصاب ببردیت و در گردون انداخته رعیت گیری اختیار کردند بعد از آن بر سر سواد تیراه لشکر
گشتی شد افغانان بر سر گردیده هجوم آورده ثلث و نصف تیر و سنگ می باریدند زینخان بزور شمشیر
از گردیده گذشته قلعه بنا کرده و استیصال انجماحت بدالان پرداختند اندرین اثنا در میان
زینخان و راجه میرعل مخالفت و نفاق روداد و غنا صحت بلند شده گفتگوهای مناظرت
در میان آمد بیت

تراغ انجمن آتشی بر سر دوزد   گراز تاب آن هر چه باشد لبزد
هر چند زینخان خرد است که بسی در قلعه گذارشته پیشتر و او را گرد و راجه برانیمنی راضی گشت
و قریب یافت که اندازی که آمده اند باز مراجعت کنند اصلا راجه یعنی معاودت کرد و راجه
پیشتر آمده جائیکه قرار یافته بود فرو نیامد و انانجا دادند و شد کسافیک پیش آمده خیمه زده بودند
ناگزیر بهر داشتند خیام و بقیع پرتال مشغول شدند زینخان از عقب آمده بصورت حال
بدین سوال دید و او هم را می گردید افغانان سر اسبی لشکر معاینه کرده اند هر طرف هجوم آوردند
و غریب شور می پدید آمد و نمی راه تنگ گردیده بود که دو سوار چپا و بهم نشیند

بعد فوت ابراهیم میرزا چون شاهرخ میرزا پسر او کمان شد سلیمان میرزا را با شاهرخ
میرزا بنیره خود و صحبت برابر گشت بر دو با یکدیگر عنا و در زمیند و کار به پر خاش کشیدند و
بدخلات بهمدیگر ایشان جنگ در میان آمد آخر الامیر سلیمان میرزا بهزیمت خورده در کابل
رسید چند گاه پیش محمد ملک میرزا که در آن وقت حیات بود گذرانید و در گاه دالالجا آورد
پناه هزار روپیه نقد و سالان سفر از حصو مقدس مرحمت گشت و فرمان متضمن استقامت
بعد و برپوست میرزا بجمیعت خاطر از کابل رواند در گاه معلی گردید چون نزد یک
دار السلطنت فخرور رسید حکم شد که امرائے عالی قدر با استقبال بروند حسب احکم
اعلی تاس که در پی فخرور فیضان تلمی کوه شکوه بلاسل طلا و نقره و جواهرات و زیورات
راسته ایستاد کردند و در میان دو فیل را به یوز با پشش غنی و زربفت و زنجیر طلا
و نقره و طلا و کاسه مرصع باز داشتند و عقب فیضان سیل دورویه از ولاد دران رستم
دل و مبارزان صفت گسل آراستند و تورچیان بهرام نظام و بیادلان صاحب اهتمام
گذاشتند که احدی قدم از سیل بیرون نتواند کرد و کوچه های شهر را جاروب کردند و آب
پاشید و مصفا کردند و دکانین آراستند بازار را زمین بستند بے شایبه تکلف کوچه از کثرت
راستگی و پیراستگی مانند خیابان گلشن گشت و دکان باز پشش زربفت و انواع اقشه
زیبار از باغ بهار گردیدیم

شهریابست سرسرازمین رنگستان گرفت رسته زمین

طوایف انام از شهر تواری و کوچ و بازار و طاقها و اوقا و راهها و پشت با مهابارائے تماشا
اجوم آوردند خاقان زمان با بادشاهزاده والا شان با جلوه جمال و جاه و جلال با ارایش و پیرایش
کمال بقصد طاقات از شهر برآمدند چون نزد یک رسیدند اول سلیمان میرزا پایاد و مشر
تکلیات بجا آورد و بعد از آن خاقان زمان از اسب فرو دآمد میرزا را از روستا طاق
ده آغوش گرفتند و بمنزل آورد و بعد ضیافت و مهمانداری بنوید یک تنخیر و خشان خوردند
فرمودند بعد چند روز صوبه داری بشکال تجویز شده میرزا قبول نکرد و بقصد زیارت کربلا
رخصت گشت و هفتاد هزار روپیه خرج راه مرحمت کرد و دید میرزا بعد از اراک سعادت
رج بهمان راه باز و به خشان رسید و با شاهرخ میرزا جنگ کرد و باز بهزیمت خورده
بعد از مدتی والی توران پناه بر و بعد از مدتی از نفاق ایشان واقف گشت لشکر

آخر الامر شجاعت شامزاد پادشاه مستند بموجب حکم والا هر چند تلاش شد نفوذ راجه میرش
 بدست نیامد چون انحضرت اودا بسیار ریختند تا سفت انیمنی بار بار بر زبان مقدس گذشت
 اهرین اثنا میر قزیش را بمی عبد الصمد خان والی نوزان بانامه محبت و منوعات آن دیار بدرگاه
 والا رسید چون خاطر مقدس از واقعه راجه میر بل مکدر بود امی مذکور دوسه روز بار
 نیافت بعد چند روز بملازمست اقدس مشرف گشت و نامه عبد الصمد خان از نظر انور
 گذرانید میر قزیش را با انعام لایق مرشد از فرموده و خصصت انصاف دادند و حکم بهام
 برادر حکیم ابو الفتح را همراه میر قزیش نزد عبد الصمد خان فرستاد و راجه محمد تجویل داری بارگاه
 سوغات و میر صدر جهان براسه پرکشش واقعه سکندر خان پدر عبد الصمد خان همراه
 دادند و نامه والا از ستایج طبع و قافیه بدو فضائل اکمل علای شیخ ابوالفضل عبد الصمد خان قلی
 گردید چنانچه ان نامه مشهور است بعد تقسیم مهلت ان دیار و تنبیه و تاویب کردن کشتان
 بدو روزگار از ساحل دریای گشت معاودت بهندوستان کردند و راجه تودمل را
 بمقتور طلبید گشته راجه مان سنگ را بکابل بقیون نمودند باستید سال افغانان یوسف زئی
 اسمیل قلیخان تغییر گشت اودا افعی تاویب و تخریب الظایفه نمود اکثری سرداران
 قوطه در گردن انداخته آمد و حاضر شدند به شاید تکلف کتب و قمع انجماء که اسمیل قلیخان
 نمود و دیگری نمود و باشد چنانچه انیمنی مشهور است که عورات یوسف زیان عوض
 نان بفرخواست رفتند.

در بیان سیدن میرزایلی بدخشان و حضور نور تفرقه در بدخشان

سلسله ادب حضرت صاحب قرآن امیر تیمور گوردگان میرسد حکومت بدخشان باستقبال
 داشت و باران بدخشان لشکر بر سر کابل کشید و بمراتب شکست خورد و رفت ابراهیم
 میرزا خلعت اودا شجاعت و دلاوری طاق و دفر است و دافشوری شهره آفاق بود چون
 ازین جهان فانی در گذشت سلیمان میرزا ازینجهت که ان خلعت را بسیار دوست میداشت
 غم جان کاه داد و داین رباعی حسب حال اوست رباعی

لے سل بدخشان بدخشان رفتی از سایه خورشید بدخشان رفتی
 در دهر حیاتم سلیمان بروی افسوس که از دست سلیمان رفتی

بے ادبی پسر خود متاسف برودہ مکتوب معذرت اسلوب مشتمل اظہار اشوب جہانی قانونی
پسر خود مصحوب مولانا کے حسینی بدرگاہ والا فرستاد اگرچہ مولانا کے حسینی بعد رسیدن
بدرگاہ و فلک کارگاہ بابتلایکے استلا درگذشت اما انحضرت جو اب مکتوب عبدلہ خان
چنانچہ آئین بزرگان حقیقت اکاہ باشند نوشتہ روانہ کردند و اساس اخلاصی استحکام
دادند

در بیان تسخیر ولایت لکشا کے کشمیر حنبت تاثیر

یوسف خان دلی انجا ہمارہ اظہار اطاعت و انقیاد نمود و پیشکش الیقہ ارسال میں شہت
در سال سیم جلوس والا یعقوب خاں نامی پسر خود را با پیشکش و تقالیت فراوان بدرگاہ والا
فرستاد او چند گاہ در حضور سامع النور قیام داشتہ بنا بر حشمتی بجا طر داشت بے نخست
از حضور سامع النور گنجینہ بکشیر رفت چون این معنی بعرض اقدس رسید فرمان بنام دید خان
صادر شد کہ خیریت ذات و امنیت ولایت او درین است کہ خود آمدہ بملازمت کثرت
شود والا پسر خود را با شان بوس مقدس بفرساید و قدر بایکے زمیندارانہ در پیش در آورده
عرض داشت ارسال نمود و لهذا مقصد آن ولایت بجا طر اشرف مصمم گشت و شام مرغ میرزا و
راجہ بیگونت داس و شاہ قلیخان محرم و دیگر امرا بر پنجہ دست تعیین شد تم چون براہ بہنبر بسبب
فراوانی برفت داشتہ او سرا و صعوبت مسالک و دشواری جبال عبورہ عاکر ابدال شکل
برد و بصلاح راہبران و دو تنہا مان براہ پہلی روانہ شدند و سختی و کمال تمام قطع راہ ہا دشوار
نمود و نزدیک کشمیر رسیدند یوسف خان در خود تاب مقاومت ندیدہ ارادہ داشت کہ
بامراستے بادشاہی ملاقات نماید اما الہیم کشمیریان منیتوانست آمد آخر الامرجہا نہ دیدن
خانے مجا و راہ برآمدہ بامراستے بادشاہی ملاقی شد کشمیریان از اطلاع این معنی حسین چک ما
بکوکست برداشتہ او و جنگ شدند درین اثنا یعقوب خان پسر یوسف خان از پدر
جدا شد و بکشیر رفت کشمیریان ہمراہی حسین چک گذاشتہ پیش یعقوب خان آمدہ حاضر شدند
و او را شاہ احمیل خطاب دادہ سرگوبہا مکر ساختہ بقصد مجاہدہ پیشکش نمود و مصروف آگشتند
چون این معنی معروض ناگهان بارگاہ و فلک کشتہ و گردید فرمان والا شان بنام شام مرغ میرزا
و بیگونت داس بصدور پیوست کہ اگرچہ یوسف خان ملاقات کردہ اما اکملہ کشمیر بتسخیر

تقین کرد ولایت بدخشان از تصرف ایشان برآورد و حال کسان خود نمود و سلیمان میرزا و شاهین میرزا
هر دو جلادین گشته بکابل رسیدند طبیعت

دولت همه از اتفاق خیزند بے دوستی از اتفاق خیزند

در آن وقت محمد حکیم میرزا حیات بود چند مواضع از توران لغمان بسیدو قال سلیمان میرزا مقرر کرد
شاهین میرزا بودن در کابل اختیار کرده درگاه والا رسید و مورد انواع عواطف تحریه
و پس از چندی سلیمان میرزا نیز بر سلطنت را جانشینک بدخشان قدسی رسید و بعد سال
مسافر ملک بنگار دید اگر چه سلیمان میرزا در زمان بودن بکابل یا عانت محمد حکیم میرزا لشکر فرادان
فرایم آورده بدفقات مقصد بدخشان نمود اما کار پیش نزفت در سال سی و چهارم جلوس والا
محمد زمان نامی خود را فرستاد شاهین میرزا و او نموده در بدخشان گردشورش برانگیخت و او را بپادشاه
پسر عبدالعزیز خان والی توران بدفقات جنگ روانه و هر دفعه فتح نموده بدخشان را متصرف
شد و درستی حکومت آن ولایت نمود آخر الامر عبدالعزیز خان والی توران لشکر گران تقنین کرد
محمد زمان را بدخشان اخراج نمود و آن ولایت را متصرف خویش درآورد و محمد زمان از
بدخشان برآورد و در کابل رسید نخست صورت اخبار نمود که روانه درگاه والا می شود و در
طن مقصد شاد و داشت در آن وقت قاسم خان صوبه دار کابل در حضور مقصد بود و محمد حاشم
پسر قاسم خان که به نیابت پدر در کابل بود از مقصد او واقف شده بانگ جنگ او را
دستگیر کرد و بعد از آن قاسم خان از حضور بکابل رسید محمد زمان خان مارات و ملکات
بسیار که او را همراه در بند لگا داشت و میخواست که روانه حضور ساطع انور سازه و محمد زمان
قابریافته قاسم خان را قتل رسانیده در صدر کشتن محمد حاشم گردید و او را قتل پدر واقف
گشته کسان خود را فراهم آورد و محمد زمان را بقصاص خون پدر بسیار است تمام گشت تمامی
بدخشان که در کابل بودند طاعت بیجا بدین شعله شد و در بدخشان محمد زمان خان ازان و یار
گردید و بدخشان عبدالعزیز خان پسر عبدالعزیز خان حاکم متقل گشت چون پرست باد و جوانی
و در هر شرباب نادانی بود از روی گستاخی درخواست صبیبه رضیه حضرت خاتمی نزد
چون ایچی فرستاده اند و یا که بهت میگذشت قضا را کشتی از موج خیز دریا غرق شد
و او که از روی گستاخی نوشته بود و از نظر اقدس نگذشت بر زبان طواغیت اقام افتاد
کو مگر باشاره آنحضرت بوده باشد و عجب نیست که چنین بو ترغ آید عبدالعزیز خان با شمع

سکه و خطبہ بنام خود کرد و سلطان شمس الدین خطاب کرد و از اہتدائے
ششہ رواج اسلام گردید مدت سلطنت او سہ سال و چند
ماہ +

سلطان حبشید بن سلطان شمس الدین عرف شاہ میر بجکو مستان ولایت بعد پدر
شکن گشت مدت سہ سال و دو ماہ +

سلطان علی شیر غلام الدین بن سلطان شمس الدین بعد فوت برادرش آراءے حکومت
گردید مدت او دوازده سال و ہفت ماہ +

سلطان شہاب الدین عرف شراشاہک بن شمس الدین مدت بست
سال +

سلطان قطب الدین عرف ہندال بن سلطان شمس الدین یازدہ سال
و پنج ماہ +

سلطان سکندر بہت شکن عرف شکار بن سلطان قطب الدین در ششہ
برمنہ فرمان روائی ممکن گردید و شکستن بہت دانداختن تہخانہ فضل عظیم داشت نسبت
تہخانہ ہما دیو را کہ در نزدیکی کشمیر بود انداخت و سہ ازان برآمد و خطابندی بران تمام گشت
نوشته بر و کہ بعد یک ہزار و یک صد سال سکندر نامی این تہخانہ را خواہد انداخت سلطان
مذکور اہمداطلع بر این معنی انوس بسیار کرد و گفت کاشکے این لوح برود و ازہ می بود
تا من این تہخانہ را منی انداختم و قول متجان باطل شدی۔

القصد سلطان فیلی متعصب بود اکثر بر ہمنان را بعد انداختن تہخانہ یزد و سلطان کرد و بسبب
ظلمتین بہتا آورد سلطان سکندر بہت شکن گفتند و قہ کہ حضرت صاحب قرآن امیر
تیمور گورکان در ہندوستان نزول اقبال فرمودند فیہ برائے سلطان فرستادہ بودند
او باعث شرف و افتخار و انتہای مراسم اعزاز و انتہای بجا آوردیم شکشاہ کے لایق اقبال
داشت مدت حکومت او بہت دو سال و سہ ماہ +

۱۱۱ یک سال و دو ماہ۔ تاریخ فرستہ جلد دوم صفحہ ۳۴ و طبقات اکبری صفحہ ۹۰ +

۱۱۲ پانزدہ سال و پنج ماہ۔ تاریخ فرستہ جلد دوم صفحہ ۳۴ و طبقات اکبری صفحہ ۹۱ +

۱۱۳ بہت دو سال و نہ ماہ۔ تاریخ فرستہ جلد دوم صفحہ ۳۴ و طبقات اکبری صفحہ ۹۰ +

در نیاید دست از و قاف و مجاز ندارد بنا بر آن لشکر فیزی اثر کم است بر لبه متوجه کشیده شدن
چون نزدیک رسیدند مجرای سخت در میان آمد کشیده بان مغلوب شده آمده ملاقات کردند
خطبه مسکه بنام نامی حضرت خاقان زمان مقرر کرده باطل زعفران و ابریشم و جانوران شکاری
که خلاصه محصول آن ولایت است در سرکار والا مقرر گردید یوسف خان بر سلطنت شایسته
میرزا و راجه بهگونگی داس بقدری استان رسیده سعادت ملازمت دریافت نمود
عنایات والا گردیده

بر منتظران اخبار سلطین مستور ننماید که از بعضی تواریخ احوال کشیر حنان مبالغه و را
که آن ولایت در تصرف راجه بود که باستقلال حکومت میکرد در شاهی ماهی نامی که خود را
شاه دین طاهر اتال گر شاسپ بن نیک روز میگفت که راجه سیدی که از نسل ارجن پادشاه
بود که دید مدت میدادند لایق بجا آورده است باریقت چون سیدی در گذشت پسر
اورا که دیوین بجوگست تنگن گشت شاه میر بن ساهو مذکور را وکیل السلطنت صاحب
دار گردانید و پسر اورا که یک جمشید و دیگر علی شیر نام داشت پیش آورده در کارگاه
وکیل ساخت و شاه میر را و پسر دیگر بود یکی را سر اشانک و دیگری را هندال نام
بود این هر دو صاحب داعیه بودند چون شاه میر و پسرانش استبار یافتند قلب پیدا کرده
سپاه و رعیت را بجانب خود کشیدند و بتقریب از راجه رنجیدند و راجه آنها را اذعان
بنانه خود منع کرد و شاه میر و پسران او از روی تسلط و استیلا تمام پرگنات کشیر را
متصرف شده اکثر نوکران راجه را با خود متفق کرده روز بروز قوت و گنت بهم رسانیدند
و راجه زبون و مغلوب گشته در ششاد برگ طبعی در گذشت و زوج او که شاد و بی نام
تایم مقام گشت خواست که باستقلال حکومت نماید بشاه میر پیغام کرد که چند پسر را
حکومت بر دار و شاه میر قبول نکرد و رانی بر سر او لشکر کشیده جنگ کرد چون امارت
آبی بران رفته بود که ازان ولایت حکومت هندو متقطع گردد و دین اسلام را راجه یا به
قتضای امانی کوکنا و بی در جنگ مغلوب شده بدست کسان شاه میر گرفتار گردید و با ضرر
اسلام قبول نموده در عقد نکاح شاه میر و راجه و شاه میر منظره و منظره و در آن ولایت

۱۱ راجه سید دیو تارین فرشته جلد دوم صفحه ۳۳۳ و سید دیو حیات اکبری ص ۹۹

۱۲ پرگنات و سید دیو تارین فرشته جلد دوم صفحه ۳۳ و طبقات اکبری صفحه ۹۹ و راجه درین فرشته

۱۳ کوکنا و سید دیو تارین فرشته جلد دوم صفحه ۳۳۳ و راجه درین فرشته

بر بستر سلطان که قطع نظر از زندگی بود حاضر گشت چون روح سلطان مفارقت کرد و جگر بعلر شد
بدین که میدانست روح خود را بر آورده داخل قالب سلطان نمود و بر قاست نزدیکی سلطان
راستد رست و هیچ مزاج و جگر را مرده و بیجان دیدند و مریدش قالب او را در آن مکان که او
بود بر دوش نگاه داشت و قالب سلطان که روح جگر در داخل شده بود سلطنت میکرد
و از غیبت رعایت دین مهندون کرده و دین آنها را رواج میداد از آنجا که زندگی جای دید
نصیب هیچ آفرید و نیست بالاخر بزرگ غیبی در گذشت مدت حکومت چهل و هشت
سال و

سلطان حیدر عرف حاجی خان بن سلطان زین العابدین چهار سال
در دوا و

سلطان حسین بن سلطان حیدر دو سال و چند روز و

سلطان محمد شاه بن سلطان حسین هفت سال و بعد پدر بر سر تخت حکومت رونق افزای
گشت و در آن روز جمیع اسباب غلا و نقره و اسلحه و اقمشه و غیره که پیش او گذاشته بودند
کدام از آن اشیای الثقات نکرد و از آن جمله کمان را بدست گرفت و حاضران را مضمی استندال بر
زندگی و مرداگی او نمود و بعد چند گاه بنفست امرای اتفاق پر سرام را به جملگی که از خوف آثار
حاکم پنجاب گماشته سلطان پهلوی جمونی را گذاشته و کشمیر رفته بود و وزیر سلطان را گشت و سلطان
از آثار آن کوک طلب داشته مخالفان را تا دیب نمود چون ده سال و هفت ماه از حکومت سلطان
گذشت سلطان فتح شاه بن آدم خان بن سلطان زین العابدین از آثار خان کوک آورده با
سلطان محمد شاه جنگ کرده نصرت یافت و کشمیر را در تصرف خود آورده و سک و خطبه بنام
خود کرد و سلطان محمد شاه هنر نیست خورده و در هندوستان آمد بعد ده سال سلطان محمد شاه
باز در کشمیر رسید و بر سلطان فتح شاه فتح یافت و بعد از بر سر تخت نشست و فتح شاه
به جانب هند آمده پس از دوازده سال در کشمیر رسید و بر سلطان محمد شاه ظفر یافت و سال
و یک ماه حکومت کرد و سلطان محمد شاه باز لشکر فراهم آورد و کشمیر را در تصرف خود در آورد
و سلطان فتح شاه بطرف لاهور آمده و بهین طرف و دمیلت حیات سپرد و در شش سال

در دوازده سال بیجا فرشته جلد دوم صفحه ۳۳ و دیجات اکبری صفحه ۶۰ و

۳۰ یک سال در دوا و بیجا فرشته جلد دوم صفحه ۳۳ و دیجات اکبری صفحه ۶۰ و

سلطان علی شاه عرف میران خان بن سلطان سکندربت فکن بعد چند برس حکومت
نشست و شاهی خان براجمت یقی خود را مدار علیہ نمود و وزارت خویش مقرر گردانید
بعد چند شاهی خان را ولی عهد کرده و کشمیر گذاشت و خود بر سر راجه جیون که خسار بود
نظار کشید بعد روانه شدن با خواست بعضی مردم از ولی عهد کردن برادر خود پشیمان شده
معاذوت کرد و با عانت راجه را جوری و کشمیر رسید و متصرف گشت و شاهی خان پادشاه
از کشمیر برآمد و بیاگوت رسید و دران ایام جبرته کہو کہرا ز قید حضرت صاحب قرآن
گریخته در پنجاب رسید و بود و فوج سلطان علی شاه کہ بعد فتح تہمت مراجعت کرد و کشمیر
میرفت جبرته سر راہ گرفته بعد مجاہدہ اورا دستگیر کرد و مال و امتد و اسباب و اشیا
پرست آورد و شاهی خان بعد رسیدن بیاگوت با جبرته ملحق شد و باتفاق او بر سر
سلطان علی شاه رفت و سلطان علی شاه با لشکر انبوه برآمد و جنگ عظیم کرد و از طرف غلات
بیار کشته شد گویند کہ چند قالب بے سرداران جنگ گاہ برخاستہ بحرکت درآمد
قول اہل ہنداست کہ چون وہ ہزار کس کشتہ شوند یک قالب بے سر بحرکت دراید
بالآخر سلطان علی شاه شکست خورد و گریخته رفت ایام حکومت او شش سال و
چند ماہ

سلطان زین العابدین عرف شاهی خان مظفر منصور گشتہ شد آراکے
حکومت گردید محمد خاں برادر خود را بوزارت مقرر کرد و چون عدالت و ذوالنصاف حکومت
بود سپاہ و رعیت از خوشنودی شدند و بر ہمنائے کہ دزدان حکومت سلطان
سکندہ و پدر او جلا وطن شدہ بودند در عہد او باز بوطن آمدہ آباد شدند و در معادہ و
مقامات خویش قرار گرفتند سلطان بہ برہمنان تکیہ کرد و کہ انچہ در کتب دین ایشان مسطور است
بعض او نہ و خلاف آن اصلاً نگنہد و رسوم برہمنان از تشوہ کشیدن و زمان سوختن
و بت پرستیدن بچہ پدید رواج یافت و جمعی برہمنان کہ در زمان سکندہ برزورہ آگاہ
مسلمان کردہ بودند از اسلام برگشتہ باز رسوم ہنود و پیش گرقتند و بتان طلا و نقرہ و
مس کہ سلطان سکندہ شکست سکندہ زدہ بودند آن سکندہ گسا و پذیرفت و باعث این عہد مرات
احوال ہنود آن بود کہ سلطان جماعت جوگیان را احترام بسیاری کرد و در کتاب علوم انجماء
یکو کشید گویند کہ فوج سلطان سریش گردید و مشرف بہلاکت گشت و در انحال جملگی آمدہ

تا ساج کرده معاودت نمود در سال ۹۳۹ سلطان ابرهید دلی کا شکر سکندر خان خلعت خود را
 با حیدر میرزا کا شغری و دوازده هزار سوار همراه کرده کشمیر فرستاد و تاسه ماه کشمیر و مواضع
 آن را غارت کرد و دوازده سال فرمود و عمارات قدیم بر انداختند و هرج و مرج تمام و در آن
 ولایت روسه داد و اکثر مردم کشته شدند و انجمن جنگ کردند که در جنگ چند قالب
 بے سر حرکت نمودند و اوقت الامر سکندر خان مصالح نمود و برگشت و بعد چندگاه
 سلطان نازک شاه و ولایت حیات سپرد و ایام حکومت پانزده سال +

سلطان شمس الدین بن نازک شاه
 سلطان نازک شاه بن سلطان شمس الدین بن نازک شاه مدت شش

سال +

میرزا حیدر خان زاده حضرت ظهیر الدین محمد بابر با و شاه از کا شغری پهلان مست
 حضرت نصیر الدین محمد بایون با و شاه در اگر رسید و بود و نگاشته که حضرت با و شاه از
 شیر شاه شکست یافته بلا هوذا رسیدند حیدر میرزا تجرک ابدال ماری و حاجی چک
 و رنگه چک و دیگر امرای کشمیر از حضرت با و شاه رخصت گرفته و در شکست و کشمیر رفته
 بتخیر در آورده اولاً بصلای کشمیر بان مسکه و خطبه بنام سلطان نازک شاه بحال داشت
 بعد از آنکه حضرت با و شاه از عراق معاودت فرموده فتح قندهار و کابل نمودند حیدر میرزا
 از روسه عقیقه که بجناب آنحضرت داشت و کشمیر و خطبه بنام نامی حضرت
 با و شاه مقرر کرد و فو بته شیر شاه فرجی بر سر کشمیر فرستاد و بود و بعد جنگ از لشکر حیدر میرزا
 شکست یافته برگشت چون حیدر میرزا در آن ولایت استیلا یافته حکومت با استقلال
 کرد و کشمیر بان را مغلوب داشت و بنحاطرتی آورد و بعضی از اهل کشمیر که فریب و ترس
 جیلی آنهاست از روسه که و خارج و در لباس دوستی کار دشمنی کرده لشکر میرزا را
 بطرف تبست و پیکلی و راجه متفرق کردند و با خود با اتفاق نموده بر سر میرزا
 سفینون آوردند و در آن نزد غور و تیر بر سر میرزا رسید و قالب آبی کرد و مدت حکومت
 ده سال +

بہلول نودی رحلت نمود و سلطان سکندر خلعت او اورنگ آرا کے خلاف ہندوستان گریو
 نوکران سلطان فتح شاہ سکندر خان پسر فتح خان را د کشمیر آرد و مدتی سلطنت نمود و آخر الامر
 او شکست خورد و بدر رفت بعد ان در سال ۷۲۵ از حضرت نصیر الدین محمد بابر با و شاہ کوکب آرد
 باز د کشمیر رسید و بانک جنگ اسیر گردید سلطان محمد شاہ اورامیل در چشم کشید و در قید
 تک داشت ایام حکومت محمد شاہ مرتبہ اول و سال و ہفت ماہ و مرتبہ دوم و نیم دوازہ سال
 چند ماہ مرتبہ سیدم یازدہ سال و یازدہ ماہ و بہت روز کہ انگی سی و چار سال و ہفت ماہ
 باشند مدت حکومت سلطان فتح شاہ مرتبہ اول ۲۵ سال و مرتبہ دوم ۳۵ سال و یک ماہ
 کہ دوازہ سال و یک ماہ تواند بود و مدت سلطنت ہر دو چہل و شش سال ہشت ماہ
 سلطان ابراہیم بن سلطان محمد شاہ بعد پدربرسند حکومت جا گرفت پس از
 چند ماہ ابدال مارگی کر از امرائے بزرگ آن ولایت بود از سلطان رنجید و ببلاز مست
 حضرت نصیر الدین محمد بابر با و شاہ در ہندوستان آمد و قلم ساخت کہ ولایت کشمیر باہل
 ترین و جہی تخریب توان نمود کوکب مرحمت شود چون ابدال مارگی جہان بخش قد و
 خوش صورت و خوش سخن و خوش وضع بود حضرت با و شاہ صحبت و سیرت او را پسندید
 فرمود کہ در محل ہم چنین آدم پیدا می شود آخر الامر با کوکب مرحمت فرمود و دوازہ یک
 کشمیر رسید و سلطان پیغام کر کہ شوکت و مصلابت با و شاہ بعد است کہ سلطان ابراہیم
 نودی والی ہندوستان با با صد ہزار کس جنگ برابر ساخت تو چہ غواہی بود بہتر است
 کہ اطاعت جناب قدسی قبول کنی او انمیعنی قبول نکرد و جنگ در میان آمد سلطان در مکر
 کشتہ شد ابدال مارگی بعد فتح و ظفر نازک شاہ برادر او را بر سند حکومت شکن گردانید مدت
 حکومت ہشت سال و پنج روز و

سلطان نازک شاہ بن سلطان محمد شاہ بعد کشتہ شدن برادر خود با قنباق
 ابدال مارگی حکومت یافت چون حضرت نصیر الدین محمد بابر با و شاہ ازین جہان فانی بپلم
 جا و والی رحلت کرد و حضرت نصیر الدین محمد ہمایون با و شاہ اورنگ آرا کے خلاف
 شدند کازمان سیرزا بابر غور و حضرت با و شاہ ازین جانب لشکر بر کشمیر کشید و محاربہ دیدار
 اکثر کشمیریان غلبہ تیغ رسید بن مشدند و عاکر فیروزی اثر کشمال و آب باب کشمیر ان

نشست یوسف شاه از درگنجینه از راه جون پیش میرزا یوسف خان حاکم پنجاب آمد و با اتفاق
میرزا و ارجاسنگ در قیصر رسیده بملازمست اشرف مشرف گردید و در عیش میرزا
یوسف خان و ارجاسنگ بکرمک او مقرر شدند و او با امرای بادشاهی در کشمیر
رسیده باندک جنگ فتح نموده حکومت بایستقلال یافت و امرای
بادشاهی را در نخست ساخت در شکست خاقان زمان در وقت مراجعت
از کابل از مقام جلال آباد ایچی تعیین کرده فرمان والا شان بنام یوسف خان صادر فرمود
او بایستقبال فرمان گیتی مطلق سعادت اند و زگشته حیدر خان عرف یعقوب پسر خود را
باجت و هدایا بدرگاه آسمان جاده فرستاد پس او یک سال در حضور والای دود و بدون نجات
نگرینته در کشمیر رسید چون این معنی بعرض مقدس رسید میرزا شامهرخ و شاه قلی خان عزم
و راجه بگرفت و اسیر به تفریح کشمیر تعیین شدند چنانچه تحریر داده یوسف خان عاجز شده
همراه امرای بادشاهی در حضور پرورد رسیده در ۹۲۳ ولایت کشمیر داخل ممالک
مردم گردید و مدت حکومت یوسف خان هشت سال.

الحق بعد رسیدن یوسف خان بدرگاه مقدس یعقوب پسرش در کشمیر بود چنانچه
باید مراسم انقیاد و بکافی آورد و بایستصال او قاسم خان با امرای دیگر تعیین گردید و راه
کپرتی شتافت و در آن راه تالاب ساخته مکاسه پیشین است که هرگاه در آن مکان
آواز افتاده یا گرا نشود برت و باران غلیظ گردد و بنگام نزول لشکر فیروزی اثر چنان آهانه
نقاره شد برت و باران و گلوگ بسیار گردید و آسیب سرمای افکریان رسید و جان
بسیار تلفت شد از وقوع این معنی کشمیریان که آمده پیکار بودند غالب آمدند و تفرقه و لشکر
بادشاهی افتاد و در آن حال قاسم خان خود را راست کرده عزیمت پیش نمود و یعقوب
از دلیری و دلاوری قاسم خان هزاران بوده در خود تاب جنگ ندیده و بطرف کشتار
رفت و شمس یکبار در قید او بود و خلاص نمود و کشمیریان بعد رفتن یعقوب شمس مذکور
را به حکومت برداشته آمده کارزار شدند و بر سر کتل جنگ و پیروست باقبال
بادشاهی قاسم خان فیروز منگشته در شهر سری نگر که دارالایالت کشمیر است داده
بنازی مسک و خطب بنام های حضرت خاقان زمان مقرر گردانید بعد چندگاه کشمیریان
یعقوب را از کشتار مذکور و باران و معصم بر سر قاسم خان در شهر سری نگر شجون

سلطان نازک شاه مرتبه دوم مسند آراءے حکومت گشت اور اندک ایام
بزرگ بی بی پیمانہ زندگی بزرگ و مدت حکومت دو ماه *

ابراہیم شاہ بن محمد شاہ برادر نازک شاه کلان پنجاہ *

اسمعیل شاہ برادر ابراہیم شاہ در ۹۹۹ سلطنت رسید اگر چه حکومت بنام
او دو ماه و نوزده سال استیلا یافت ایام حکومت دو سال *

حبیب شاہ بن اسمعیل شاہ بعد پدر بر مسند حکومت نشست قازی خان پیک
از روس قتل کرد داشت اورا در گوشه نشانده و خود و اسے حکومت برادر داشت ایام
حکومت او دو سال و چند ماه *

سلطان قازی شاه عرف قازی خان پیک در ۱۰۰۰ سکه و خطبه بنام خود کرد مدت
حکومت او چهار سال و چند ماه *

حسین خان برادر سلطان عسائی شاه چون قازی شاه را از اجرام روس داد
برادرش غالب آمد و پسران او را تا بینا کرده مسند نشین حکومت گشت و قازی شاه ازین
دور که ضمیمه از او رسیده و افتد گشت غالب بی کرد حسین خان و تخت خود را با تخت پدر
لائیقه و خدمت حضرت خاقان زمان فرستاد و افضل العضا و اکمل اللها اولانانے
کمال کرد و ان زمان از قبیلت در ویشی مشهور فی الامکنات بر و در ایام حکومت حسین خان
از کشمیر برادر داد و لیا حکومت رسید و بر سر مقید گشت و در هندوستان بعضا ایل کمالات
مذاششاسی و ایزد پرستی مشهور گردید ایام حکومت حسین خان ده سال
و چند ماه *

علی شاه برادر حسین خان پس از برادر خود مرزبانان ولایت گشته بعد چند گاه
سکه و خطبه بنام نامی حضرت خاقان زمان مقرر کرده از عقیدت و انقیاد که سیلاب و الا
داشت و تخت خود را در خدمت شاهزاده سلیم با تخت و دریا فرستاده ارادت و
بندگی خود را اخبار نمود و بعد چند گاه در حرمه چو گلن از اسب افتاد و گویے زندگانی بهجا
آخرت برد مدت حکومت ده سال *

یوسف شاه بن علی شاه بعد پدر مسند آراءے حکومت گردید بعد چند وزیر
مبارک خان که از امر آراءے بزرگ ان ولایت بود غالب آمد و بر مسند حکومت

باشند بران کوه سنج پیادگی اختیار می کنند از تود راه پیوند اعصاب مست می گردد و
 جوان پر قوت پیر و ضعیف می شود و هنگام عبور لشکر پرتال غیر از فیلمان کوه بتلال
 و اسپان باور فشار و اشتراک بار بردار خوانند گذشت شتر اگر همه تا وصل است
 دران سالک لاخ نتواند قدم بنهد و اگر ثور فلک است نمیتواند گذشت بموجب حکم
 جهان مطاع چندین هزار غار تراش آمین باز و در بخار قوی دست و در قطع احماد و قطع اشیا
 به طولی نموده ان سالک را آراستند و از لاهور تا کشمیر زود و هفت کرده به تحریک کرده
 و آن حضرت بعد قطع مراحل و طی منازل در خط و کشاکش کشمیر نزول اقبال فرمودند و از
 شاهشایه سیر گمان فرستاد افزا و سیر کند مسرت پیر ابلیات مملو شدند اگر تعریف
 و توصیف کشمیر بخواسته شود و قریب باید بے شایه تکلف با نیست بهارین و قلداریست
 آمین باوستان را گفته است عشرت افزا دور ویشان را خلوت کند و ایست و کشتار برین
 چشماکے خوش و آبشار باکے و کش و آب باکے روان و جوے باکے و ان مسرت
 پیر اسے نظار چکان و گوناگون میره باکے رنگین و رنگارنگ خواکے شیرین لذت بخش روح
 و روان در ایام بهار تمام کوه و دشت از گرده گهاکے رنگین و تمام شقایق و دریا من جلوه
 باغ بهشت میدهد و در دیوار و صحن و بام خانه بار و فنی روح و روان میناید عرصه و رنگین
 تر از خیال آرد و کوههاکے نگارین تر از و هم بانی منظر مدی آید میماند دران مرز بوم
 پرورش یافته کرانه اعجاز خویش مرده رانده گردانیدی و خضر و ابی هوای کان مکان
 پروردگی پذیرفته که عمر آید نصیب اوست **منظم**

چشم غرور و بنگاش اب کوثر	چه کشمیر انتخاب هفت کثور
اسیر بر نهانش صد گلستان	چه کشمیر اب و رنگ بلع وستان
بجواب زمر و نیست هارمی	نظر چند آنکه بر دستش نگاری
ز شمش کار دریا میکند دشت	نظاره رفت بے کشتی بگلستان
نی ایبر بگلشش آواز بلبل	دران گلشن ز جوش خند و گل
وطن کشمیر دان نشو و من را	شود و اوقات صرف اینجا بهار
چرا می خانه چشم پیال	لبش برش خانه ساز رنگین زلال
ز سنبل روی دیوارش مزلف	زود و گل بسد دیوار باصفت

آورده و بهادران لشکر منصور پائے هست و افشرد جنگ مردانه نمودند غنیمت تاب نیامده
 بے غنیمت مقصود راه فرار پیش گرفت مرتبه شامی باز یعقوب خان با اتفاق کشمیریان از شهاب
 جبال برآمده مصلد رشورش شده و ناگهان شخون آورده بهمان دتیر و باز گشت چون یعقوب
 غایب و قاسم گردید و کار سے نتوانست از پیش برد اکثر سے امرا سے کشمیر آمده و قاسم خان
 را دیدند و خان انجمنه را استمالت نموده بدرگاه گیتی پناه فرستاد و اہنا بعد دریافت سعادت
 ملازمت والا مشمول عنایات شدند و یعقوب باز با اتفاق شمس چاک از کوه برآمده و دفعت
 بقاسم خان جنگ کرد آخر الامر قاسم خان از محاربات مستوازن عاجز آمده استمداد و اعانت
 از حضور والا نمود و از نصیحت میرزا یوسف خان پایالت کشمیر متعین گشت و حکم شد کہ ہر گاہ
 میرزا یوسف خان از نظم و نسق آن ولایت خاطر جمع نماید و بنیاد فستہ و خناد برکنندہ
 گردد قاسم خان برخصت امیرزا بقدری استمان شتابد میرزا یوسف خان بجناب استیال
 در کشمیر رسیدہ از روسے شجاعیت ذاتی و دانش فطری ضبط و ربط برافقے نمود و شمس چاک
 ندامت کشیدہ میرزا را ملازمت نمود و میرزا اول استمالت نموده بدرگاہ والا رفت و
 وضع شورش ازان ولایت گردید و قاسم خان برخصت میرزا یوسف خان باستان قہمی
 رسیدہ بصوبہ دہلی کابل سرخرازی یافت آخر الامر از دست محمد زمان میرزا ولد شہاب خان
 در کابل قتل رسید چنانچہ سابقا گذارش پذیر خامہ سوار خانہ شدہ و در سال سی چہارم
 جلوس والا حضرت خاقان زمان بک کشمیر متوجہ شدہ نہ صوبت راہ و شواری طرق کشمیر
 از ارتفاع جبال و شد فائے مفاک و بسیاری کریوہ ہائے دشوار گذار و کثرت اشجار
 و انبوہ جنگل و تنگی راہ و تنگی راہ بحدیست کہ افکار آسمان سیر و ادام فلک ہما
 عبور از مسالک ہمالک صعب میدانند در اثنا سے راہ رفتن بچال و پیر بچال کوہی است
 کہ از قایت ارتفاع سر فلک کشیدہ و از انہایت بلندی قلہ ان باوج آسمان رسیدہ
 از فرازش تماشا سے عالم بالا میستوان دید و غلغلہ تسبیح ملائک ترانہ شنید ساکن انش
 باک فلک ہمایی دارند و سرعانش از خوششہ پروین دانہ می آرند انتخاب تیغ خود را برکش
 میساید و گردون از گردش بر قلہ انومی اساید گل اشجارش بر آسمان کوکب وار نمودار و خط
 جاوہر فلک چون خطہ تولا پدیدار تیر گردان کہ دعویٰ طی الارض دارند پیائے توکل
 بیسم و امید قطع ان راہ میدانند در دورہ ان ہر چند اہل دولت و صاحب سامان بود

کرده پشیمین است که عبارت از پتو باشد ناشسته از خانه باقند و می آرند و آن را دوخته
می پوشند تا پاره شدن باب میرود و از بدن و اینکند ناپاکی آنها بحدیست با آنکه خانه
په آب دارد قطره آب بر تن ایشان نرسد مثل مشهور است که کشمیری را پرسید و بود
که آبدست چرا لیکن جواب داد که غریب هستم چرا نم که دوزخیان بدان سرزمین بهشت
نشان بگونه پیدایش پذیرفته چینی و اتفاق سرشتی آنها نم که عوض نیکی غیر از بدی
از ایشان بهیچ وجه نرسد بهیست

تفاق فطری شان بچونیش با گردم نزاع لازم نشان بچون هر لازم دار
العنه خاقان زمان از میر کشمیر بقایت خوشوقت شدند و عید رمضان المبارک به استیذان
و در روز عید با شفق میرزا یوسف خان تقصیرات معقوب پسر یوسف خان حاکم انجا
بنخشد و پاسه افزا مبارک مرحمت نمودند او سعادت خود دانسته پاسه افزا نعمه
بر سر بسته بلال از دست رسیده مورد عنایات گشت و آنحضرت ازان سرزمین حفظ
و افزا گرفته معاودت فرموده براه پگلی و دستر که از تصادم جبال و تراجم کریمه و خاک
و تراکم اشجار افکار آسمان سیر و اقام فلک پیاسه عبور ازان طرق بایله دشواری و آن
با حشم خدم و میلان قطع منازل نموده در حسن ابدال نزول اقبال فرمودند و ازان راه سیر
فتح اسد شیرازی و پس ان یکم ابوالفتح گیلانی که مقرب آنحضرت بودند و خدمت بهیستی بر میبند
و در حسن ابدال مدفون شدند و در انجا چند گاه ریات عالی اقامت و در زید و طرح بارغ
دل کشای انداخته و در انجا نهضت فرمود و بخدمت فرج بخش کابل نزول اقبال فرمودند
(تاسم خان صوبه دار انجا که در ان وقت حیات بود بموجب حکم والاد گذرگاه متصل شهر
که حضرت تهمیر الدین محمد بابر بادشاه و هندال سیرا و محمد یکم سیرا اسوده اند بارغ و عمارت
احداث نمود چون پریشانی حال رعایای کابل بعرض مقدس رسید حکم شد که بهشت
سال بهشتم حصه از خراج مقرری بر رعایا معاف کرده تمت باز یافت میگردد و بهشتم
و بعد سیر و شکار کابل آنحضرت معاودت بهند و بستان فرمودند و قضا و منزل و در
آنحضرت از اسب افتادند و در خساره مبارک فراموشیده شد شش روز صاحب
فراموش بودند پس از حصول حکمت از انجا روانه شدند و بعد رسیدن در ده تاس بر خیل
نزل ناسه که در چشم مستی بود سوار میشد و پیش از آنکه پاسه مبارک در قتلاده

نباشد شرم بطی اگرستان گیر   مجاز آید بطوفت کوه کشیر
 اگر هست بیهوش بر گمارد   بهشت از برگ طوبی سر برارد
 بیاید یوسه صد دل گزاشد   پیچید بر درختان تاک چون مار
 ندیده و در جهان کس انجمن جا   فرح بخش و فرح ناک فرح ناز

دریا کے بہت کم از میان شہر و بازار جا ریست از عجایب
 تہات است خصوص اب دل کہ پایان شہر واقع رونق بخش کشیر و فرح پیرائے
 اہل و زحار است چندین عمارات دل کشا و باغات مسرت افزا در میان و بر کناران واقعست
 چون اب دل و چند فرخ است کشیر بان بر سطح ان چو بہا کے کھان تعبیه نموده و در
 عرض و طول چند کتاب درست می سازند و بران چو بہا خاک انداختہ زمین قابل باران
 مرتب میکنند و بر کنار بگ کھیا و ان کشتہ گلشن دل فریب می آرایند ملک بردار
 اب انقدر زمین بہمن آمین درست می سازند کہ دران زراعت نموده و استفیدی شوند
 بعضے عیار پیشہ بر چنین زمین را ندیده می برند و دیدن بارخ و زمین کہ مشہور است
 از بہمن جا است نظم

دیگر آن دل کہ دل شد یقینارش   ز خوبی شہر دار و بر کنارش
 میر دل بیا گلشن چو باشد   بخشش گل بہ بر دامن چو باشد
 اگر ہر فرق ریزد اب از دل   بر دیدہ سبز و مو از سر گل
 گلہ آبے یکشود با سگے دیگر   زمین نیلو فراست آن نیز کمتر
 درین ویا گل افزون از حسابست   ز رنگ برگہ نقشش بر آبست
 بود نیلو فراخجا شرمساری   چو در بزم عود سے سو گزاری
 ز وہد سبزہ این سبزیش   کنول را خندہ می آید ہمیشہ
 گلش در پاک و لمانی چو متاب   ز رنگ انداختہ سجادہ بر آب
 ز باغستان این دریا چو گویم   ہزاران خلد من تنہا چو گویم

اگر چہ خوبہا کے کشیر جنت نظیر از اندازہ تطبیق و حوصلہ تحریر افزون است اما کشیر
 بہ معاش افزون زیست ہستند خورش دایمی انہا خشک زم بے نمک از برنج است
 گرم خوردن رسم نیست شبانگاہ برنج پختہ نگہ دارند و روز دیگر می خوردند و کوشش

رستمان نموده فیروز مند و نصرت یاب گردید رفتند رفته به پای علی وزارت کل سرخرازی یافت
 در سال بیست و پنجم جلوس والا وکیل مطلق و وزیر اعظم گردید و یافت گزین سیر چشم توکل دل
 پیدا و مغز پر بین کار کار ساز نیک محضره کار صاحب فکر بلند همت فراخ و صلا صاحب
 صلح کل با خویش و دیگران کجاست به دست و دشمن کیسان سنجیده سخن کار کشار است گفتار
 حزم را دور اندیش ادب شناس خلافت رانان سلطنت بود و وقایع سلیاق
 و محتای حساب بے نظیر در علم محاسبات موشگاف ضوابط و قوانین وزارت و تنظیم
 احکام سلطنت و بند و بست امور مملکت و ابابوی و محمودی رعیت و دستور انجمن
 کارخانه دیوانی و قافون اخذ حقوق سلطانی و افزونی خزانه و امنیت مسالک و تادیب
 سرکشان و تسخیر ممالک و دستور مشایب امراء و مواجب سپاه و دانی پر گنات
 و تنخواه جاگیران و یادگار است در هند وستان که بحال بر همان قواعد و ضوابط در
 ممالک محروسه بعلمی و دایه پیش ازین در ممالک محران هندوی نوین و قافله سنجیده
 بکاری بر وند ما چه تو در مل از و فور دانش و علم قوت و قوت فارسی بقوانین اهل ایران اختراع
 کرده و بحال اهل قلم مطابق ان بعلمی آرنده تمامی اراضی پر گنات ممالک محروسه بهر همت
 فریبند است قلم و دست نویس بقید ضبط و رانده و رقبه و بدیهی هر پر گنه را
 در دفتر والا طلب داشت و جریب فلان به را که در خشکی و تری تفاوت میکرد و پنجاه و پنج
 فرسخی بود و بر طرف ساخته جریب شصت درعی از آن که پانز برده باشد محلقه است
 آهنگین و اصل و او مقرر گردانید تا تفاوتی در ضبط زمین راه نیابد و سویت و لدا است
 به قوس آید و پر گنات محلوله را سرکار و چند سرکار را صوبه مقرر ساخت و نظر بر وجه هر حال
 داشت فی رویه چیل و ام قرار داده وای هر پر گنه در قافله نگاشت و بر کرد و دام مال
 نصب ساخت که بزبان عرف ان را کرده گویند و نیز داغ اسپ سپاهی
 مابین امراء و منصب داران و زمره احدیان قرار یافت تا اگر پیش بر اقا زود و اقا را جلای
 تشبیه نمایند و منصب داران و احدیان را نیز قدر و قدر نمایند و بر سال تحسین و اعیان مقرر گشت
 تاریخ اشتباه بوده باشد اگر چه در زمان سابق سلطان غلام الدین غلمی و بعد ان شاهی شاه
 افغان داغ اسپ اختراع کرده اند اما داغ نیافته بود و در میان با همتی را نیک گردید و نیز
 بندهای او شاهی در هفت بخش نموده بود که هر روز مقرر ساخته هفت چوکی قرار داد

معیشت شود قیل مگور بقصد ما و وسیله و بید انحضرت بر زمین افتاد و نهانے دراز
 بیوش بودند بعد ویری با قات آمدند و بجزاست ایندی سحر گذشت اما پاره صیب
 رسید مصلح حکما رنگ دست راست کشادند و در اندک فرستے شد برستی نصیب ذات
 قدسی گشت از سوراخ این سانجی خبر آئے نا خوش و اطراف مالک برز با نهان افتاد و غریب
 شورشے بر قوع آمد و رعیت از مال گذاری دست باز کشید و در معاملات مالک
 اختلال روئے داد چون لاہور مور و ریات عالی گشت این شورش فرو نشست و
 رفع غلش گردید و در طرق و مسالک کہ تا ایسے مشدہ بود امنیت بر قوع درآمد
 و نزدیکے ان لشب متاب انحضرت تماشا شے جنگ اموان سیدیدند قضا را
 اہواز حریت خود رم خوردہ و وید و شاخے بیان ہر و دران مقدس زد و بیکے انشیانم
 رسید و انیس و ورج با شتداد کشید باہام شیخ ابرافضل مقرب خان عرت شیخ
 بہینا جراح بعدا یک پر داخت بعد یک ماہ و مہفت روز صحت رو داد و شیخ
 ابرافضل و مقرب خان کہ دران ایام تردد بسیار کرد و بودند مور و عنایات
 شدند +

در بیان حلت راجہ تودرمل دیوان عالی

در زمان نہضت ریات عالیات بشیر خصصت شدہ ہما مور آئندہ بود بزرگ طبی
 و رگدشت و در وقت مراجعت موکب والا از کابل در آئندے ماہ خبر حلت
 او بعرض مقدس رسید چون مزاج شناس مقدس و وزیر مختار سپہ سالار بود انحضرت
 رفعت و میلانست نمودند جدا ابتدا کے حال تودرمل صغیر بود کہ پریش و دہیت حیات
 سپرد و ماہ ش میوہ زن در کمال افلاس و تنگ دستی بود و بخت تمام او را پرورش
 نمود و صفر سن آثار شد و کاروانی و علامت طالع مندی و بخت بلندی از تاصیل
 او واضح ولایت بود و از اتفاقات حسنہ در جہر کہ فریشتہ آئے سرکار بادشاہی تر کر گردید و بخت
 و خود دانش و کار طلبی روز بروز پایہ قدر او افزون گردید چون صاحب تدبیر قابل قلم بود
 صاحب کوس و علم نیز گردید و اکثر معادک تر و دات نمایان و مبارکات شایان نمود
 نقش مروانی و دلاوری خود درست گردانید و در ولایت ہجرات و بنگالہ کارزار آئے

برائے تشخص مجمع حصول محال کشمیر از حضور فرستاده بودند چون کشمیریان دانستند
که تغلب قاضی می شود و مجمع افزونی گردید بنا بر مشایین امر شورشی بر پا کردند و یاوگادرا که
میرزایوسف خان حاکم آنجا هنگام عزیمت حضور والایاب خود در کشمیر گذاشته بود
از راه بروه مرکب و نداشتند و گفتند که بسبب دشواری مساک و صدمت جا
کشمیر بجائی است که یکبارگی دست افواج پادشاهی تواند رسید از اینین حرف حکایت
ان بد اختر مغرور شد و سک و خطبه بنام خود نمود چون مرکب و الایاب دریا کے چناب
رسید خبر این شورشش معروض مقدس گشت و بر زبان مقدس گذشت بیست
ولد الاناست حاسد غم انگیز من ولد الزنا کش آمد چو ستار و تانی

چون آمد و یاوگادرا و حکم نقره نام لوی بود که هر روز بجانه و هر شب بجائے مہری بر میزدند
که ان لوی بچہ بچہ و بزرگان بیل گشته خواهد شد درین ایام میرزایوسف خان در حضور پر نور
بود بنا بر ان مزید امتیاض او را حاکم کشمیر ابو الفضل نمودند که در قید نگه دار و چون بے
تقصیری او بعرض مقدس رسید بعد چند روز نجات دادند کشمیر ابو الفضل سلطان روانه از
دیوان لسان انیب تقاول حبت این بیست سر غزل برآمد بیست

ان خوش خبر کجاست که این فتح شده او تا جان فشانش چو زو سیم و قدم
از غریب انکه چون یاوگادرا سک و خطبه بنام خود کرد و ادا تپ رزه در گرفت و مہر کن را که قائم
او میکند ریزه فولاد در حدقه چشم افتاد و یاوگادرا چون یاوگادرا علو بنی برافراشت لشکر آرات
بر کوہ کپرتل به بند ائے پادشاهی که در آنجا بودند آمادہ پیکار گشت و با نیک جنگ فرا
نموده پیروز رسید کسان میرزایوسف خان که بحسب ضرورت رفیق او شده بودند
نیم شب قابو یافته بر دماغت او از خیمه بدر رفت آخر الامران به سرشت بدست گمان
میرزایوسف خان اسیر گردید سر او را از تن جدا کرده در منزل بهنیر سران و نیم العاقبت
بجسور اقدس رسید چنانچه بر زبان الہام ترجمان رفته بود و بچہ و بزرگان ستاره یابی
آن تا عاقبت اندیش گشته شد و کشمیریانی که با او رفیق بودند نیز بکافات کردار رسیدند
و دفع شورشش ان دیار گردید و یاوگادرا بحملہ ان حضرت بعد قطع مراحل بجلہ و پسند
کشمیر نزول اقبال فرمودند از سیر متزلزل کشاکش که سیر گاہ کے مقرری ان دیا است
و گشت و عفران تار که خلاصہ ان سر زمین بہشت آئین واقع شد و کشاکش چرخان

و بهشت چو کی نویں متعین گردید که در نوبت خود مردم را حاضر دارند و هر هفته را بهشت
و وقت نویں منصوب گشت و مدار احکام معلی بر سال و هر میر عرض آن روز قرار یافت
سوارے امر و خرافین چهار هزار سوارے که در حضور مقدس مقرر گشت که آن فریق را
بر زبان وقت اعلی گویند و از و خدا ان جماعت جدا گانه تعیین شد که مواجب طلب نمود
از چهار ساله دارد و ده بوده باشد و چندین هزار غلام چه انا خود خرید شد و چه از آنچه
دارا محراب در بند آمد و به بندگی والا قیام داشتند از غلامی آزاد کرده بخطاب چلیکی
اختصاص بخشیدند که بندایے خدا را بنده و غلام گفتن سزاوار نیست الا حاصل ضوابط
و قوانین که راجد تو در مل و در وزارت قرار داده انچنان است حکام یافته که پس از و ز رانے
معظم و دیوان اخفم و استیلاک ان ضوابط و اختراع قوانین جدید هر چند که شایسته
و تا حال بیکو ششند پیش ترخت و بنیسه و در هرسان ضوابط تا حال بلی
دری آید قطع

انجمنی زیب ملک از وزارت شب شود و وزیر ملک
ملک داران تحت دنیا ملک دیگر شده وزیر ملک
القدس بعد از و راجد تو در مل میرزا خانمان بالا اندست منصب و کالت سر فرزند
و به مقتضای فرست و کار وانی احکام وزارت و امور و کالت و امور و احسن و نق
داده مورد تعیین گشت +

بهشت کی مقس مرتبه ویم بیکو شیر به نظیر

در سال سی و بهتم جلوس والا باز عزیمت سیر و گشت عرصه دل کشائے کشیر خط
قدسی راه یافت تا گمان در بین برسات از لاهور بهشت فرمودند و در وقت عبور از
دیائے راوی پایان قلعه لاهور بر زبان مقدس گذشت که این بیت در حق کدام
مل گفت اندمیت

کلاه خسروی و تاج شاهی بهر گل کی رسد عاشا و کلا

(تصاویر جهان به و زیاده کار گل بینی عمر میرزا یوسف خان در کشیر مصدر شورش مشد
و از عینی آسمان در حضور مقدس اهلای بنده و باعث این شورش انکه قاضی نور الله

مواجهه استغاثه نمودند و بموجب استند فاسی انجامه دادند و بیایستی که بر مینداری آن فریق
 شکی داشت جد کرد و پرگنه موسوم گجرات ملیح کرده قلچ و قصبه احداث نمود و امان
 و امن بکنجا پیشبرد است بر گت هرات مقرر کردند گویند که آن حضرت در حال کنجا و آجوسه کلان
 لشکر کرده بودند بر زبان قدسی گذشت که چنانچه در هرات ایران اسپ بے نظیر پیدا می شود
 زمین سرزمین آجوسه بے مثل پیدا می گردد بدین تقریب اسم آن پرگنه هرات مشهور گشت
 و چند سال پیش از گجرات پرگنه امن آباد مقرر گردید و درینوقت عهده خلافت حضرت خلیف
 عیسان محمد امین گردیده بود بموجب حکم والا قصبه و پرگنه موسوم با من آباد مقرر
 ساخت

در بیان تخیر ولایت اولیه

آن ولایت را قتلوا افغان در تصرف داشت چون او بزرگ طبعی و در گذشت افغانان
 با افغان یکدیگر سنی خان پسر او را بر داری برداشته متابعت او قبول کردند حسب نام
 والا ارجان سنگه تخیران ولایت رفت و افغانان بر اقب جنگ و جدل کردند بالاخر
 ناجوشده و بعد گذشتن قتل و شستن پسرش بر سر حکومت براجمان سنگه صلح کرده
 سک و خطبه بنام نامی حضرت خاقان زمان مقرر کردند و نگاشتند داخل ممالک محروسه کردند و
 کیصد و پنجاه میل و دیگر تقابیس آن دیار حواله براجمان سنگه نمودند که بزرگ و مقدس رسال
 دارد و در سال سی و هفتم ملبوس والا اصطلاح مسند بزرگ بجزی باطل ولایت وسیع او وید که
 بر ساحل دریای شریعت داخل ممالک محروسه گردید

در بیان تخیر ولایت قندار

بجزق اولاد سید که منظر حسین میرزا و ستم میرزا پسر سلطان حسین میرزا این
 بهرام میرزا بلامشاده طلبا سب که در قندار قیام دارند با فرمان روانه ایران می یافتند
 در غیبه و دلی ایران بر سر ایشان لشکر متین کرده و دلی توران نیز حاضر او را شک و مقرر
 نموده که در کین گاه و ده بران ملک دست بردارند لهذا میرزا جان قاسم خان
 با لشکر گران آن حضور مقدس بر سر قندار متین گردید و حکم شد که بلاد بلوچستان و بکران

(در کشتیهای اب دل که مخصوص کشمیر بے نظیر است خط وافر و مسرت فراوان
بر گرفته معاشرت بهند و سستان فرمودند و بموجب اتماس شاهزاده بزرگایات کشمیر پستور
پیشین میر شایر صفت خان بحال ماند و بیع تمام صوبه کشمیری و یک لک خردار قرار
یافت)

نہضت موکب و لابسیر کشمیر حبت تاثیر مرتبہ سویم

در سال چہل و دوم میر ہوش بہار کشمیر نہضت فرمودند شخصے از مردم غوری در کشمیر
میر شایر سلطان سیر نا داغ و وہ مصدر شورش شد و بودکان محمد قلی بیگ اوراد تکیہ کردہ
در منزل امن آباد آوردہ و بنظر قدسی در آوردند ہمانجا بیا ساق رسید بعد عبور از دریا کے
پناب رعایا کے تیل اور آتش تابع سیالکوٹ از سنگاری محمد بیگ کر وے استفادہ
نمودند اور بارے عبرت پذیرے اعمال سنگار جفا پیشہ خنجر بجا ک کشیدند و از انجا
نہضت فرمودہ و خطہ دل کشائے کشمیر نزول اقبال واقع شد تمام ایام ہمیش معشر
حان سرزمین اتفاق اقامت افتاد و از سیر سیر گاہ با کشیدہ خاطر مقدس گشت و در باب
دل جشن چراغان ترتیب دادہ و دہ ہزار کشتی با ذراع چراغان و اقامت شہ آرامتہ
در دن آب سرد آمد و نیز بر دو خوانہ بہشت نشاند و بکنار آب عمارت دہانات و شجران
مخاوی دو تکانہ والا چراغان بر افروختند بیت

چو با تار چراغان شاد شد گرم چرخ باہ شد در پردہ شرم
بعد سیر و شکار آن سرزمین ہمیش بہار در ایام آغاز زمستان نہضت فرمودہ و بکار مالک
لاہور نزول اقبال فرمودند

(در بیان مقرر گردیدن پرگنہ گجرات و من آباد)

(این تمام سرزمین داخل سیالکوٹ بود و قوم جت و راج مشط بودند در سال سی و ہتم
جلوس والا و بقوی سال چہل و دوم کہ حضرت شاکان زمان از لاہور برائے سیر کشمیر متوجہ شد
بعد عبور رایات عالیات از دیانے چناب جماعت گوجران از تسلط و ستم گاری قوم جت
(لاہور آمد و ہند سوم سفر ۳۰۵)

یافت صورتی مدعی بدگاه آسمان ظهورش داشته بر حسب حکم قضاییم کشتیهای عظام از آنجا که در آنجا
 عظامان سائیدند و آنرا در این کشتیهای دیگر حمل میکنند ششصد عظامان از آنجا که در آنجا عظامان
 کوئی قریب الگشته خوب بر سر تپه افواج دیگر با طراف تعیین کرده خود در قصبه جام مسکری ساخت و هر روز
 جنگ بسیار می آمد و دار و پسر را چه تو در آن که در تهور و جلالت بهر جهت شجاعست و طهارت
 یکباره و مشهورانه و دلیرانه جنگ نمایان کرده بد فرم نیزه که بر پیشانی او رسید جان نثار گردیده
 نیک می جاویدانه و خست بعد کار بات سخت جانی یک شکست خورده گر نیک و عظامان
 قلع اساس نهاده میرزا را مینهدم گردانید و دمان فرای دایه عظیم روی داد و لشکر اهل
 غالب آمده بر عظامان ترک جادی نمود و بعضی در ویشان صاحب حال در خراب دیدند که
 سک و خطبه بنام نامی حضرت مدبر جهان دین دیاری شود و اثر و بالی برب سر تابی مردم
 این ملک است چون این سنی شید را یافت همه کس با اندازه حال تیزی بر بست که فتح و
 فیروزی بجانب لشکر باو شایر گردد و سک و خطبه بنام حضرت بادشاه شود و انقض چون
 بد فحاش کشتیهای قلع و لشکر رسید و در همین جنگ دستی و عظیم لشکران را تو مسیح
 چه به آمد که هست تیغیران ولایت بر بستند و بد فحاش کار با ستاروی داد و میرزا جانی بیگ
 عاجز شده تاب مقاومت در نداشت و به صلح در میان آورد و ولایت سهولان داخل
 ملک نمود و صبیبه خود را به میرزا ایرق خلعت عاشقستان داد و آمده ملاقات
 نمود و بندگی درگاه قدسی قبول کرد و مقرر ساخت که بعد برسات روانه درگاه سلطین پناه
 گردد و چنانچه در اوسط سال سی و هشتم مطابق سنه هزار و یک و پیمبری عاشقان میرزا جانی بیگ
 را همراه خود گرفته بملازمست اقدس آورد و میرزا به فور مرامم والا سرافراز گشته بمنصب
 سه هزار سی و جایزه تهنیه مقرر گردید و لاهی بند که انظرف تهنیه واقع است بمالعه
 شریفه مقرر گشت درین مهم عاشقان چندین مشاق و انواع سخن را نام آورده در تعلق
 معارضه کوشید و هم نام شجاعت که بهترین سجایای ذاتیه است از لسان سیوف
 ظاهر ساخته خبر از نامی نموده و مظهر منصور گردید و هم مراسم و آثاری و مردی بر خود و بزرگ
 پایا برنده سائیده مراتب دانش وری خاطر نشان ظاهر فیان ساخت و هم فنون تدارک
 صایه منع ظهور آورده چنانچه ولایت پرست آورد و نوکر خوب بهر سائید و از خاقان
 دان و نیز از زانیان مورد و بزرگان آفرین و تحمین گردید و پرشید و نهان که در تاریخ سلطان

گرد و گران تران بلوچستان لازم انقیاد و اطاعت بجا آورند و دین هم همراه شوند بهتر است
 پیشتر که لایق رساند و از روی عنایت در منزل اعلی بدیره خانخانان تشریف برد و منجلی
 از چند سعادت بفرمود و ایندو جب سرفرازی او بین الاقراق گردید خانخانان بعد قلع منزل
 در میان مغان و دیگر که جاگیر او بود رسید و چندگاه بمائے سامان سپاه و تهیید و اطاعت
 در نیده و هدیه و اشتباستم میرزا از مظفر حسین میرزا برادر خود در قندار شکست خود و از آنجا
 برادر و دوسه ارادت بجناب مقدس آورد و فرامین مطاعه بامراک که در راه بودند بعد
 پیوست که خدمتکاری و هاندری نمایند امراکے بوجوب توفیق والا بلل آورد و نهون
 حضرت خدیو گیلان و دلاهور تشریف داشتند بعد از آنکه میرزا یک منزل را دور رسید
 غوافین بلند مکان والا شان حسب امر خدیو زمان با استقبال رفت میرزا مادر حضور آورد
 ان حضرت با عزت و کرام تمام دریافتند و میرزا با چهار پسر بلازمست رسید و مورد خطاب
 گردید و منصب پنجزاری سرفرازی یافت و ولایت مغان و بلوچستان که زیاده از محصول قندار
 بود بجا گیر مرحت شد بعد از رسید میرزا برادر رستم میرزا و پس از آن بهرام میرزا این مظفر
 میرزا و سپس ان مظفر حسین میرزا بدرگاه فلک اشتبا و رسیدند هر یک مورد اقسام
 عنایات گردید دوران تاریخ قندار داخل ملک محروسه شد و خان و خان عرف شاه بیگ
 که ایالت صوبه کابل داشت بصوبه داری قندار سرفرازی یافت

در بیان تسخیر ماک تهنه و آمدن جانی بیگ

بنگالے که خانخانان قبضه قندار دستوری یافت پس از رسیدنش و فرامی مغان
 فرمان والا شان صادر گشت که نخستین ان نزاع ولایت تهنه پیش نهاد مهمت ساز و بعد
 ان قبضه قندار پر داز و خانخانان بوجوب حکم گیتی متقا و متوجه تهنه گردید و اول بهرام مرزبان
 ولایت جیلیر و لیس پسرای یا ایسنگه یکا نیرے ملحق شده و کمر خدمت بر میان جوگت
 بقندار و قندار سیدان را مفتوح نموده روانه پیشتر شدند میرزا جانی بیگ والی تهنه
 بکجیت بسیار آمده و نصیر پور که یک جانب دیائے سند و جانب دیگر رود خانها
 داشت قندار لکین اسام نهاد و خندق زد و متحصن گردید و خانخانان در انتظار رسید
 بناصره ان پرداخت چون ناصر با متدا و کشید و لشکر منصور را در دم رسید و قندار

حکومت او پانزده سال *

جام تغلق بن سکندر مدت هیزده سال حکومت کرد *

جام مبارک که از اقربا سئ جام تغلق بود مدت حکومت او سه روز *

جام سکندر بن جام منقح خان بن سکندر مدت حکومت یک سال و شش ماه *

جام سنجر بن جام سکندر مدت حکومت هشت سال و چند ماه *

جام نظام الدین که بجام شدا مشهور است بعد از جام سنجر مسند حکومت

نشست میرزا شاه بیگ حاکم قندار میرزا سیلے ترخان را بر سر جام تعیین کرد و تعاقب

او خود نیز رسیده قلعه بیکر که در آن ایام باین است حکام بنود و محاصره کرده و دانک مدت

بخیجور آورده بعد از آن قلعه سهوان را نیز گرفته بقتل یار معاونت کرد مدت حکومت بجام نظام الدین

عرفت نداشت و دوازده سال *

جام فیروز بن جام نظام الدین بعد از پدر بر سر مسند حکومت کامر داشت جام

صلاح الدین از اقربا سئ او که خواهرش و جبار نکاح سلطان مظفر گجراتی بود و در سال

دومرتبه از گجرات لشکر فرام آورده جنگ کرده فتح نمود و جام فیروز میرزا شاه بیگ غون

حاکم قندار التجا برده و لشکر قندار بکرمک خود طلب داشت جنگ نمود و جام صلاح الدین

در معرکه کشته شد و حکومت ولایت سنده بلا شرکت بجام فیروز تغلق گرفت و در سال

میرزا شاه بیگ از غون از قندار لشکر کشید و تهنه را متصرف شد و جام فیروز و گجرات

رفته در سلک امرا باین سلطان بهادر شاه و در سلطان مظفر دلی گجرات نظام یافت و

دختر خود او را از دواج سلطان بهادر شاه در آورده و دوران ولایت از عمده ارکان دولت

گردید و بهانجام زندگی بسر برده و ولایت حیات سپرد و از آنجا حکومت سلسله سنان منقطع گردید

مدت حکومت جام فیروز نوزده سال *

میرزا شاه بیگ پسر ذوالنون سلامت که امیر الامرا و سپه سالار سلطان حسین میرزا

و امین پسر و جریح الزمان میرزا بود و از قبل سلطان حسین میرزا ابن بهرام میرزا برادر شاه

نمایان ده سال و چند ماه و آیین کبری جمله اول صفر ۹۵۹ هـ

۱۰۰۰ است و هشت سال و چهل و نه روز و دوم صفر ۹۶۱ آیین کبری صفر ۹۶۰ هـ و هشت سال و چهل و نه روز

۱۰۰۱ و دوازده سال و آیین کبری صفر ۹۶۰ هـ *

بیاور شاه احوال سلاطین ولایت سنده چنان بقلم آورده اند که حکومت آن ولایت به
اولاد بنی قیس رضای تعلق داشت و اولاد او مدت یکصد و سی و نه سال حکومت کردند
چون در زمینداران آن نواحی سوارگان بزرگ قوت و کثرت اعتبار اختصاص دادند
انجام مستطاب شد و متحدی شغل حکومت شد و با بقصد سال در قافله سوارگان حکومت
نامه بعد آن حکومت ولایت مستطاب شد سکن احتمال یافت اول کسی که از جماعت سکن
حکومت رسید جام اقرار بود و فقط جام که بر مقدم و کلاستر خود اطلاق میکنند از نژاد
جیشد گویند و یاد از و میدهند.

جام انزار در ششده مسند آراء حکومت گشت مدت سلطنت او سال
دشش ماه.

جام جوانان برادر جام انزار چهارده سال و
جام بانی تهبه بن جام انزار چون بحکومت بنگن شد در آن وقت سلطان قزوین
فرمان داد که دلی بود و سلطان سمرقند لشکر سر جام کشید بالا فرخ کرده ولایت
سند و تصرف گردید و جام با و در دلی همراه خود آورده در حضور خود داشت چنانکه مدت
پنجاه و نه روز بنگر آمد باز آن ولایت را بحکم اردشانی داشتند نخست آن حدود و فرمونه
درت حکومت او پانزده سال.

جام تهاجی برادر جام بانی تهبه سی و نه سال و
جام صلاح الدین ابد از فوت جام تهاجی بحکومت رسید یازده سال
و چند ماه.

جام نظام الدین بن جام صلاح الدین دوازده سال و چند ماه و
جام علی شیر بن جام نظام الدین شش سال و چند ماه و
جام کران بن جام تهاجی یک و نیم روز و
جام شمس خان بن مسکنه چون آن ولایت از حاکم خانی گردید اعیان دارکان
با اتفاق یکدیگر خان را که از سرداران صاحب جمعیت بود و بر داری برداشتند مدت

۱۰۰۰ کبری بیدار سال ۵۵۹ و ۵۶۰ و ۵۶۱ و ۵۶۲ و ۵۶۳ و ۵۶۴ و ۵۶۵ و ۵۶۶ و ۵۶۷ و ۵۶۸ و ۵۶۹ و ۵۷۰ و ۵۷۱ و ۵۷۲ و ۵۷۳ و ۵۷۴ و ۵۷۵ و ۵۷۶ و ۵۷۷ و ۵۷۸ و ۵۷۹ و ۵۸۰ و ۵۸۱ و ۵۸۲ و ۵۸۳ و ۵۸۴ و ۵۸۵ و ۵۸۶ و ۵۸۷ و ۵۸۸ و ۵۸۹ و ۵۹۰ و ۵۹۱ و ۵۹۲ و ۵۹۳ و ۵۹۴ و ۵۹۵ و ۵۹۶ و ۵۹۷ و ۵۹۸ و ۵۹۹ و ۶۰۰ و ۶۰۱ و ۶۰۲ و ۶۰۳ و ۶۰۴ و ۶۰۵ و ۶۰۶ و ۶۰۷ و ۶۰۸ و ۶۰۹ و ۶۱۰ و ۶۱۱ و ۶۱۲ و ۶۱۳ و ۶۱۴ و ۶۱۵ و ۶۱۶ و ۶۱۷ و ۶۱۸ و ۶۱۹ و ۶۲۰ و ۶۲۱ و ۶۲۲ و ۶۲۳ و ۶۲۴ و ۶۲۵ و ۶۲۶ و ۶۲۷ و ۶۲۸ و ۶۲۹ و ۶۳۰ و ۶۳۱ و ۶۳۲ و ۶۳۳ و ۶۳۴ و ۶۳۵ و ۶۳۶ و ۶۳۷ و ۶۳۸ و ۶۳۹ و ۶۴۰ و ۶۴۱ و ۶۴۲ و ۶۴۳ و ۶۴۴ و ۶۴۵ و ۶۴۶ و ۶۴۷ و ۶۴۸ و ۶۴۹ و ۶۵۰ و ۶۵۱ و ۶۵۲ و ۶۵۳ و ۶۵۴ و ۶۵۵ و ۶۵۶ و ۶۵۷ و ۶۵۸ و ۶۵۹ و ۶۶۰ و ۶۶۱ و ۶۶۲ و ۶۶۳ و ۶۶۴ و ۶۶۵ و ۶۶۶ و ۶۶۷ و ۶۶۸ و ۶۶۹ و ۶۷۰ و ۶۷۱ و ۶۷۲ و ۶۷۳ و ۶۷۴ و ۶۷۵ و ۶۷۶ و ۶۷۷ و ۶۷۸ و ۶۷۹ و ۶۸۰ و ۶۸۱ و ۶۸۲ و ۶۸۳ و ۶۸۴ و ۶۸۵ و ۶۸۶ و ۶۸۷ و ۶۸۸ و ۶۸۹ و ۶۹۰ و ۶۹۱ و ۶۹۲ و ۶۹۳ و ۶۹۴ و ۶۹۵ و ۶۹۶ و ۶۹۷ و ۶۹۸ و ۶۹۹ و ۷۰۰ و ۷۰۱ و ۷۰۲ و ۷۰۳ و ۷۰۴ و ۷۰۵ و ۷۰۶ و ۷۰۷ و ۷۰۸ و ۷۰۹ و ۷۱۰ و ۷۱۱ و ۷۱۲ و ۷۱۳ و ۷۱۴ و ۷۱۵ و ۷۱۶ و ۷۱۷ و ۷۱۸ و ۷۱۹ و ۷۲۰ و ۷۲۱ و ۷۲۲ و ۷۲۳ و ۷۲۴ و ۷۲۵ و ۷۲۶ و ۷۲۷ و ۷۲۸ و ۷۲۹ و ۷۳۰ و ۷۳۱ و ۷۳۲ و ۷۳۳ و ۷۳۴ و ۷۳۵ و ۷۳۶ و ۷۳۷ و ۷۳۸ و ۷۳۹ و ۷۴۰ و ۷۴۱ و ۷۴۲ و ۷۴۳ و ۷۴۴ و ۷۴۵ و ۷۴۶ و ۷۴۷ و ۷۴۸ و ۷۴۹ و ۷۵۰ و ۷۵۱ و ۷۵۲ و ۷۵۳ و ۷۵۴ و ۷۵۵ و ۷۵۶ و ۷۵۷ و ۷۵۸ و ۷۵۹ و ۷۶۰ و ۷۶۱ و ۷۶۲ و ۷۶۳ و ۷۶۴ و ۷۶۵ و ۷۶۶ و ۷۶۷ و ۷۶۸ و ۷۶۹ و ۷۷۰ و ۷۷۱ و ۷۷۲ و ۷۷۳ و ۷۷۴ و ۷۷۵ و ۷۷۶ و ۷۷۷ و ۷۷۸ و ۷۷۹ و ۷۸۰ و ۷۸۱ و ۷۸۲ و ۷۸۳ و ۷۸۴ و ۷۸۵ و ۷۸۶ و ۷۸۷ و ۷۸۸ و ۷۸۹ و ۷۹۰ و ۷۹۱ و ۷۹۲ و ۷۹۳ و ۷۹۴ و ۷۹۵ و ۷۹۶ و ۷۹۷ و ۷۹۸ و ۷۹۹ و ۸۰۰ و ۸۰۱ و ۸۰۲ و ۸۰۳ و ۸۰۴ و ۸۰۵ و ۸۰۶ و ۸۰۷ و ۸۰۸ و ۸۰۹ و ۸۱۰ و ۸۱۱ و ۸۱۲ و ۸۱۳ و ۸۱۴ و ۸۱۵ و ۸۱۶ و ۸۱۷ و ۸۱۸ و ۸۱۹ و ۸۲۰ و ۸۲۱ و ۸۲۲ و ۸۲۳ و ۸۲۴ و ۸۲۵ و ۸۲۶ و ۸۲۷ و ۸۲۸ و ۸۲۹ و ۸۳۰ و ۸۳۱ و ۸۳۲ و ۸۳۳ و ۸۳۴ و ۸۳۵ و ۸۳۶ و ۸۳۷ و ۸۳۸ و ۸۳۹ و ۸۴۰ و ۸۴۱ و ۸۴۲ و ۸۴۳ و ۸۴۴ و ۸۴۵ و ۸۴۶ و ۸۴۷ و ۸۴۸ و ۸۴۹ و ۸۵۰ و ۸۵۱ و ۸۵۲ و ۸۵۳ و ۸۵۴ و ۸۵۵ و ۸۵۶ و ۸۵۷ و ۸۵۸ و ۸۵۹ و ۸۶۰ و ۸۶۱ و ۸۶۲ و ۸۶۳ و ۸۶۴ و ۸۶۵ و ۸۶۶ و ۸۶۷ و ۸۶۸ و ۸۶۹ و ۸۷۰ و ۸۷۱ و ۸۷۲ و ۸۷۳ و ۸۷۴ و ۸۷۵ و ۸۷۶ و ۸۷۷ و ۸۷۸ و ۸۷۹ و ۸۸۰ و ۸۸۱ و ۸۸۲ و ۸۸۳ و ۸۸۴ و ۸۸۵ و ۸۸۶ و ۸۸۷ و ۸۸۸ و ۸۸۹ و ۸۹۰ و ۸۹۱ و ۸۹۲ و ۸۹۳ و ۸۹۴ و ۸۹۵ و ۸۹۶ و ۸۹۷ و ۸۹۸ و ۸۹۹ و ۹۰۰ و ۹۰۱ و ۹۰۲ و ۹۰۳ و ۹۰۴ و ۹۰۵ و ۹۰۶ و ۹۰۷ و ۹۰۸ و ۹۰۹ و ۹۱۰ و ۹۱۱ و ۹۱۲ و ۹۱۳ و ۹۱۴ و ۹۱۵ و ۹۱۶ و ۹۱۷ و ۹۱۸ و ۹۱۹ و ۹۲۰ و ۹۲۱ و ۹۲۲ و ۹۲۳ و ۹۲۴ و ۹۲۵ و ۹۲۶ و ۹۲۷ و ۹۲۸ و ۹۲۹ و ۹۳۰ و ۹۳۱ و ۹۳۲ و ۹۳۳ و ۹۳۴ و ۹۳۵ و ۹۳۶ و ۹۳۷ و ۹۳۸ و ۹۳۹ و ۹۴۰ و ۹۴۱ و ۹۴۲ و ۹۴۳ و ۹۴۴ و ۹۴۵ و ۹۴۶ و ۹۴۷ و ۹۴۸ و ۹۴۹ و ۹۵۰ و ۹۵۱ و ۹۵۲ و ۹۵۳ و ۹۵۴ و ۹۵۵ و ۹۵۶ و ۹۵۷ و ۹۵۸ و ۹۵۹ و ۹۶۰ و ۹۶۱ و ۹۶۲ و ۹۶۳ و ۹۶۴ و ۹۶۵ و ۹۶۶ و ۹۶۷ و ۹۶۸ و ۹۶۹ و ۹۷۰ و ۹۷۱ و ۹۷۲ و ۹۷۳ و ۹۷۴ و ۹۷۵ و ۹۷۶ و ۹۷۷ و ۹۷۸ و ۹۷۹ و ۹۸۰ و ۹۸۱ و ۹۸۲ و ۹۸۳ و ۹۸۴ و ۹۸۵ و ۹۸۶ و ۹۸۷ و ۹۸۸ و ۹۸۹ و ۹۹۰ و ۹۹۱ و ۹۹۲ و ۹۹۳ و ۹۹۴ و ۹۹۵ و ۹۹۶ و ۹۹۷ و ۹۹۸ و ۹۹۹ و ۱۰۰۰

۱۰۰۰ کبری بیدار سال ۵۵۹ و ۵۶۰ و ۵۶۱ و ۵۶۲ و ۵۶۳ و ۵۶۴ و ۵۶۵ و ۵۶۶ و ۵۶۷ و ۵۶۸ و ۵۶۹ و ۵۷۰ و ۵۷۱ و ۵۷۲ و ۵۷۳ و ۵۷۴ و ۵۷۵ و ۵۷۶ و ۵۷۷ و ۵۷۸ و ۵۷۹ و ۵۸۰ و ۵۸۱ و ۵۸۲ و ۵۸۳ و ۵۸۴ و ۵۸۵ و ۵۸۶ و ۵۸۷ و ۵۸۸ و ۵۸۹ و ۵۹۰ و ۵۹۱ و ۵۹۲ و ۵۹۳ و ۵۹۴ و ۵۹۵ و ۵۹۶ و ۵۹۷ و ۵۹۸ و ۵۹۹ و ۶۰۰ و ۶۰۱ و ۶۰۲ و ۶۰۳ و ۶۰۴ و ۶۰۵ و ۶۰۶ و ۶۰۷ و ۶۰۸ و ۶۰۹ و ۶۱۰ و ۶۱۱ و ۶۱۲ و ۶۱۳ و ۶۱۴ و ۶۱۵ و ۶۱۶ و ۶۱۷ و ۶۱۸ و ۶۱۹ و ۶۲۰ و ۶۲۱ و ۶۲۲ و ۶۲۳ و ۶۲۴ و ۶۲۵ و ۶۲۶ و ۶۲۷ و ۶۲۸ و ۶۲۹ و ۶۳۰ و ۶۳۱ و ۶۳۲ و ۶۳۳ و ۶۳۴ و ۶۳۵ و ۶۳۶ و ۶۳۷ و ۶۳۸ و ۶۳۹ و ۶۴۰ و ۶۴۱ و ۶۴۲ و ۶۴۳ و ۶۴۴ و ۶۴۵ و ۶۴۶ و ۶۴۷ و ۶۴۸ و ۶۴۹ و ۶۵۰ و ۶۵۱ و ۶۵۲ و ۶۵۳ و ۶۵۴ و ۶۵۵ و ۶۵۶ و ۶۵۷ و ۶۵۸ و ۶۵۹ و ۶۶۰ و ۶۶۱ و ۶۶۲ و ۶۶۳ و ۶۶۴ و ۶۶۵ و ۶۶۶ و ۶۶۷ و ۶۶۸ و ۶۶۹ و ۶۷۰ و ۶۷۱ و ۶۷۲ و ۶۷۳ و ۶۷۴ و ۶۷۵ و ۶۷۶ و ۶۷۷ و ۶۷۸ و ۶۷۹ و ۶۸۰ و ۶۸۱ و ۶۸۲ و ۶۸۳ و ۶۸۴ و ۶۸۵ و ۶۸۶ و ۶۸۷ و ۶۸۸ و ۶۸۹ و ۶۹۰ و ۶۹۱ و ۶۹۲ و ۶۹۳ و ۶۹۴ و ۶۹۵ و ۶۹۶ و ۶۹۷ و ۶۹۸ و ۶۹۹ و ۷۰۰ و ۷۰۱ و ۷۰۲ و ۷۰۳ و ۷۰۴ و ۷۰۵ و ۷۰۶ و ۷۰۷ و ۷۰۸ و ۷۰۹ و ۷۱۰ و ۷۱۱ و ۷۱۲ و ۷۱۳ و ۷۱۴ و ۷۱۵ و ۷۱۶ و ۷۱۷ و ۷۱۸ و ۷۱۹ و ۷۲۰ و ۷۲۱ و ۷۲۲ و ۷۲۳ و ۷۲۴ و ۷۲۵ و ۷۲۶ و ۷۲۷ و ۷۲۸ و ۷۲۹ و ۷۳۰ و ۷۳۱ و ۷۳۲ و ۷۳۳ و ۷۳۴ و ۷۳۵ و ۷۳۶ و ۷۳۷ و ۷۳۸ و ۷۳۹ و ۷۴۰ و ۷۴۱ و ۷۴۲ و ۷۴۳ و ۷۴۴ و ۷۴۵ و ۷۴۶ و ۷۴۷ و ۷۴۸ و ۷۴۹ و ۷۵۰ و ۷۵۱ و ۷۵۲ و ۷۵۳ و ۷۵۴ و ۷۵۵ و ۷۵۶ و ۷۵۷ و ۷۵۸ و ۷۵۹ و ۷۶۰ و ۷۶۱ و ۷۶۲ و ۷۶۳ و ۷۶۴ و ۷۶۵ و ۷۶۶ و ۷۶۷ و ۷۶۸ و ۷۶۹ و ۷۷۰ و ۷۷۱ و ۷۷۲ و ۷۷۳ و ۷۷۴ و ۷۷۵ و ۷۷۶ و ۷۷۷ و ۷۷۸ و ۷۷۹ و ۷۸۰ و ۷۸۱ و ۷۸۲ و ۷۸۳ و ۷۸۴ و ۷۸۵ و ۷۸۶ و ۷۸۷ و ۷۸۸ و ۷۸۹ و ۷۹۰ و ۷۹۱ و ۷۹۲ و ۷۹۳ و ۷۹۴ و ۷۹۵ و ۷۹۶ و ۷۹۷ و ۷۹۸ و ۷۹۹ و ۸۰۰ و ۸۰۱ و ۸۰۲ و ۸۰۳ و ۸۰۴ و ۸۰۵ و ۸۰۶ و ۸۰۷ و ۸۰۸ و ۸۰۹ و ۸۱۰ و ۸۱۱ و ۸۱۲ و ۸۱۳ و ۸۱۴ و ۸۱۵ و ۸۱۶ و ۸۱۷ و ۸۱۸ و ۸۱۹ و ۸۲۰ و ۸۲۱ و ۸۲۲ و ۸۲۳ و ۸۲۴ و ۸۲۵ و ۸۲۶ و ۸۲۷ و ۸۲۸ و ۸۲۹ و ۸۳۰ و ۸۳۱ و ۸۳۲ و ۸۳۳ و ۸۳۴ و ۸۳۵ و ۸۳۶ و ۸۳۷ و ۸۳۸ و ۸۳۹ و ۸۴۰ و ۸۴۱ و ۸۴۲ و ۸۴۳ و ۸۴۴ و ۸۴۵ و ۸۴۶ و ۸۴۷ و ۸۴۸ و ۸۴۹ و ۸۵۰ و ۸۵۱ و ۸۵۲ و ۸۵۳ و ۸۵۴ و ۸۵۵ و ۸۵۶ و ۸۵۷ و ۸۵۸ و ۸۵۹ و ۸۶۰ و ۸۶۱ و ۸۶۲ و ۸۶۳ و ۸۶۴ و ۸۶۵ و ۸۶۶ و ۸۶۷ و ۸۶۸ و ۸۶۹ و ۸۷۰ و ۸۷۱ و ۸۷۲ و ۸۷۳ و ۸۷۴ و ۸۷۵ و ۸۷۶ و ۸۷۷ و ۸۷۸ و ۸۷۹ و ۸۸۰ و ۸۸۱ و ۸۸۲ و ۸۸۳ و ۸۸۴ و ۸۸۵ و ۸۸۶ و ۸۸۷ و ۸۸۸ و ۸۸۹ و ۸۹۰ و ۸۹۱ و ۸۹۲ و ۸۹۳ و ۸۹۴ و ۸۹۵ و ۸۹۶ و ۸۹۷ و ۸۹۸ و ۸۹۹ و ۹۰۰ و ۹۰۱ و ۹۰۲ و ۹۰۳ و ۹۰۴ و ۹۰۵ و ۹۰۶ و ۹۰۷ و ۹۰۸ و ۹۰۹ و ۹۱۰ و ۹۱۱ و ۹۱۲ و ۹۱۳ و ۹۱۴ و ۹۱۵ و ۹۱۶ و ۹۱۷ و ۹۱۸ و ۹۱۹ و ۹۲۰ و ۹۲۱ و ۹۲۲ و ۹۲۳ و ۹۲۴ و ۹۲۵ و ۹۲۶ و ۹۲۷ و ۹۲۸ و ۹۲۹ و ۹۳۰ و ۹۳۱ و ۹۳۲ و ۹۳۳ و ۹۳۴ و ۹۳۵ و ۹۳۶ و ۹۳۷ و ۹۳۸ و ۹۳۹ و ۹۴۰ و ۹۴۱ و ۹۴۲ و ۹۴۳ و ۹۴۴ و ۹۴۵ و ۹۴۶ و ۹۴۷ و ۹۴۸ و ۹۴۹ و ۹۵۰ و ۹۵۱ و ۹۵۲ و ۹۵۳ و ۹۵۴ و ۹۵۵ و ۹۵۶ و ۹۵۷ و ۹۵۸ و ۹۵۹ و ۹۶۰ و ۹۶۱ و ۹۶۲ و ۹۶۳ و ۹۶۴ و ۹۶۵ و ۹۶۶ و ۹۶۷ و ۹۶۸ و ۹۶۹ و ۹۷۰ و ۹۷۱ و ۹۷۲ و ۹۷۳ و ۹۷۴ و ۹۷۵ و ۹۷۶ و ۹۷۷ و ۹۷۸ و ۹۷۹ و ۹۸۰ و ۹۸۱ و ۹۸۲ و ۹۸۳ و ۹۸۴ و ۹۸۵ و ۹۸۶ و ۹۸۷ و ۹۸۸ و ۹۸۹ و ۹۹۰ و ۹۹۱ و ۹۹۲ و ۹۹۳ و ۹۹۴ و ۹۹۵ و ۹۹۶ و ۹۹۷ و ۹۹۸ و ۹۹۹ و ۱۰۰۰

در بیان تادیب نینداران کوهستان پنجاب

در زمان بودن رایات عالیات بجاہور زمین خان کوکر برائے تادیب نینداران کوهستان
تین گردید اور رفتہ بزرگ شمشیر و قوت تہمیر جمع باجہائے و رایان را متقا و مطیع گردانید
پہچند راجہ بکر کوٹ و پسران راجہ جہون و باسوراجہ نمود و جگہ پیش راجہ گوانیار و سشارند
و دیگر زمینداران را بدرگاہ والا آوردہ مشمول عنایات شد و زمینداران مذکورہ بازرگ
سعادت ملازمت محلے مستقیم گشتہ بصورت الطاف بیکران گردیدہ رخصت
الظرف باطلان یافتند و ہمدین ایام رود سنگ مرزبان کاپورن معرفت متہرا اس
محل برقی بملازمت رسید و ولایت کاپورن بر و مسلم داشتند و مشمول عنایت فرمودہ
رخصت نمودند بعد چند سال چن راجہ باسوریندار موکاب پنجاب و مقام نسلات و
جہالت بودہ سرانذ انقیاد اطاعت بر تافت لشکر منصور برائے تادیب اوتین گشت
بعد از آنکہ جنود فیروزی در حوالی پٹیان رسیدہ اور از خواب غفلت بیدار شدہ بملازمت
اشرف مستقامت سعادت اندوژ گردید بعد چند گاہ از حضور موفور السرور رخصت ملین
حاصل کردہ سر بشورش بر داشتہ و بہات خالصہ شریفہ نزدیک پٹیان را تاخت کرد
تاج خان بن ہندال میرزا و از عقب او چن کلج خان تین شدند انہا و فوجی پٹیان رسیدہ
در زمانے کہ لشکر بانی قصد و خیمہ زدند بودند راجہ باسورج آراستہ نمودار گردید و فوج
جیل بیگ پسر تاج خان بمقتضائے حرات و ولادری آمادہ پیکار گردید و محار بہ سخت
نمودہ کار بر ستانہ بجا آوردہ بدرجہ شہادت رسیدہ حیات جاودانی یافت
نفس ان مغفور و مغفرت الہی را آوردہ در حوالی خطہ دل کشائے کلانہر بجاگ سپردند
و بر مزارش عمارت عالی ساختند کہ تا حال قائم است و طوایف انام نذر و رات می اند
و بکست ایزدی مرادات مردم کہ دران مکان نذر قبول میکنند بمحصول می انجامد
العقدہ راجہ باسورجنگ نمودہ رو بہ زمیت ہنادہ اوارہ گشت ہمدین ایام حسین بیگ
شیخ عمری با فوج منصور ہر راجہ مان زمیندار جہون تین گشت راجہ بکر کوٹ و راجہ کھن پور
و جہروتہ و نامکوت و راجہ باسور با حلا و راجہ مان رسیدند و بد فئات جنگ روسے داد
آخر اکر راجہ مان بے ایمان ہر زمیت خودہ در شتاب جہال پٹیان گردید و راجہ باسو

بود بر عاقبت و عنایت سرافراز گشت و آنکس که بر صدر رکم خدمتی و دو تنواری گشته بزل
خدمت و یکی منصب معاتب گردید و حکم جهان مطاع بصد در پیوست که تا روز شرف
هر یک از نوینیان و امرا یان کلان صیانت کند تا منزل او بقدیم عالی رونق پذیرد و او
در بین الاقران خود سرانستازی یابد و تالاب بی موسوم با نوب تالاب است در بست
در عرض و طول و دو قامت آدم عیق درست کرده و آنرا به بست کرد و تنگه نقد پر کرده
بامراکے در غرر منصب و بغیرا کے و مساکین و سایر الناس انعام فرمودند طبیعت
ابرو یا دل نزد دست جو داد و انضال مال عالم زیر پاستے همست او پامال

در چنین وقت بارگاه جهان آمار که بے اخلاق پانزده هزار کس در سایه ان گنجد قضا را آتش
در گرفت و تا سه روز بیاط جشن و بعضی از عمارت حرم سراسوخته خاکستر شد اندازه
بلغ قیمت ان ماکر تراند دریافت چون آتش این شهر میں انکمال فرو نشست حکم شد
که بحیثیت بزم شرف که نزدیک رسیده بود از سر نو بارگاه والا درست کرد و مجلس عالی
قریب و چند چنانچه در اندک روز بارگاه فلک اشتباه مرتب گشت از غرایب
انکه همدین روز در دکن بدولت سرائے شامزاده سلطان مراد آتش در گرفت و القصد
بزم شرف که نزدیک رسیده بود نیز باین یک آراستگی یافت و عالم و مالیان
فیض وافر و جهان جهانیان بهره شکار انداختند نظم

دل افروز جشنی شد آرسته درون و بیرون هر دو میرسته
دشاق مدور بسان سپهر سپهری پر از ماه و تابید و مهر

در بیان حلت میان تان سین مولانا کے عرفی شیرازی

و شیخ ابوالفیض فیضی ملک الشعرا

سرا و نغمه سرائان والا فطرت سر حلقه سرائندگان بلند گشت میان تان سین بوسیله
او از دل نواز و نغمات منکب انبساط مقرب انحضرت غا قالی و مشمول عنایات سلطانی
بود و آن سرود خوش و نغمه و نکش او و حشیان در صحرا و طایران در هوا و دوام محبت
اولی آمدند بے شایبه اخلاق در فن موسیقی و نغمه بندی از آواز آفرینش تا حال نقل

در اجهان و دیگر که با عانت او رسیده بودند گریخته رفتند و چون در اگده و جبروت
و سائید و انکوت و انکند و رو کشتت تبصرت او یاسی که دولت در آمد و گویا که در
تصرف راجه با سو و راجه بود از و متخلص نموده و عالم نراین و اس گویا که نمودند بالاخر
بوجوب التماس شاهزاده بزرگ تقصیرات راجه با سو معاف شد و در کو بهستان
امینیت پدید آمد.

در بیان جشن و الا

چون موسم بهار در رسید ابواب عیش و عشرت بر روی عالیشان مفتوح گردید و
لحافته هوا با مرغ جهان را از بهشت بخشید و نراهت صبا دارغ جهانیان را گهست سائید
خیمه و وزی مزاج اسر دکان عالم را فرحت آورد و شمیم نوبهار می مشام انا و کان
گیتی را مطهر گردانید نظم

درخت فخر بر او در بلبلان مستند جهان جوان شد و یاران عیش بخش مستند
بساط سبز و نگه کوب شد پائے نشاط زبک عارف و حامی برقص حبستند
برائے جشن افروزی حکم شد که دولت خانه خاص و عام که صد و بیست ایران داشت
با امرائے عظام قسمت شود و شمع جهر و کبه مبارک را مقصد یان بیوتات زمینیت
و هند و ششها مندل را که دولت خانه خاص است با مقام قصب و دیبا و گوناگون
اقمش این بندی گرد و نور اندک زمانه کلا پر و نازان بارگاه خلافت و امرایان والا
مرتبست بوجوب حکم معنی تمام دولت خانه اعلی را به کفایت گوناگون تزئین و آذین و بارش
و پیرایش رنگارنگ آئین بستند جشن افروزی باین جایز و لذت افروزی مطهر
فرید ولی اساسه گشت غافل کوس و گوش فلک رسیده و آواز و ناله طرب و گنبد
گردون پیچیده به بیت

حاصل شد و بهیبت افروز کارانی آواز و مهیا اسباب شادمانی

دین بزم جشن امرای بعض رسیده و هر یک در خود حال با شاد و سرافرازی یافت
و نیز فخر است این لذات و مروت گشت هر کس که از دوسه خلاص خدمت بجا آورده

کایاب سعادت گردانیدند در زمان نرسا بدیه غریبه گفته است مر جاعی
دیدے کہ فلک بہن چہ نیرنگی کرد مرغ دلم از نفس شب آہنگی کرد
ان سینہ کہ عالمی درد میگنجید ہمایم نفس بر آدم تنگی کرد

بادشاہ آدم مشناس را دل بہم برآمد کہ محبت سرا و محبت طراز پر دو بر روی
فرخشت شاہزادگان والا گہر با منوس کمر بستہ کہ اوستاد دانش آموز مزاج دانخت
ستی بہت نوین والا قدر و خواہمین عالی مقدار را باعث دل گرنگی گردید کہ سر آمد و ساز
ان ہزم و ہزم پیانہ زندگی پر کردار فروستگان ما آہ در جگر و گریہ در گلو گہ شد کہ گرہ
کشائے دشواریہا از جہان برفت ملیت

لے دیقائے دریا اسے دیدن کانچنان ماری نہان شدند برین
چنانچہ علای شیشخ ابو الفضل و اکبر نامہ مرشد شیشخ ابو الفیض فیضی بہارت نگین
بقلم در آورده

در بیان رسیدن برہان الملک بدرگاہ والا و محبت شدن

کوکب با و برہم اطراف دکن

ادانہ سہیل بیگ نظام الملک حاکم احمد نگر کہ عم او بود از درودہ مشدہ بذریعہ
قلب الہین خان غزنی بلالزمت اشرف اقدس سعادت اندوگشتہ بمنصب
مشطصدی سرافرازی یافت و در عنقریب بمنصب ہزاری عزرائقاریانہ تعینات
بگشت گردید بعد چند سال از انجا در حضور لامع النور رسیدہ استندائے کوکب
برائے تنجیر احمد نگر نمود لہذا امرائے متعینہ صوبہ ماوہ و راجہ علی خان حاکم خانہ میں
بامداد تعین شدند و با عانت ادیائے دولت قاہرہ در احمد نگر رفتہ بہ سہیل
نظام الملک جنگ کردہ مظفر و منصور گشت و ملک موردی از عم خود بہ تصرف درآورد
چون فرمایہ و بدینا بود دست باوہ دولت و حکومت گشتہ و حقوق فرائض بادشاہی
بر طاق نمایان گذاشتہ سر از انقیاد جناب والا بہت و بے پروائے و بدستی

او کم کے بود هزاران نقش و غریب و بسیار اشعار سرود از خود بخود روزگار یادگار است
 این نادر العصور و حید الدہر در سال ہجرت جلوس والا راجہ راجہ زمیندار پتہ سابق صوبہ الہ آباد
 حال رخسارہ پیشکش خود خیال کردہ بدرگاہ آسمان جاہ فرستادہ بود در سال سی و چہارم
 اورخت ہستی خود بر بست و موجب مزید بہت خاطر قدسی گردید و
 در سال سی و ششم مولانا کے عرفی شیرازی نیز نقد حیات و بخت اگرچہ
 در غلبندی نظم و گلدستہ آنا کے لفظ و معنی بے نظیر بود و تفسیر رونق در واقع تمام
 داشت اما شیکہ تکبر و خود ستا بود و خلاصہ عمر بیانات نفسانی و قنار و نرد و شراب نجی
 و میگساری صورت ہی نمود چنانچہ در حالت نزاع کہ وقت یاد رب العباد است پیالہ پالہ
 کشش و پنچ و چہار میگفت و در سال چہلم ملک الشعراء کے شیخ ابوالفیض فیضی نیز بخت
 زندگانی بہ عالم جادوئی کشید و شیخ در سال دوازدہم جلوس والا بلگرامت اشرف
 اقدس رسیدہ مورد عنایات گشت و در زمان ملازمت چون شیخ را برہن کتہ و فقرہ
 استادہ کہند بے توقفت و اہمال این رباعی فی البیاد بر زبان آورد و در بیاضی

باد شام برہن پنجبرہام از سر لطفت خود مراجبادہ

زانکہ من طوطی شکر خوارم جا کے طوطی درون ہجر رہ

این رباعی بنایت پسند خاطر قدسی اختار و ہمان روز بہ بندگی در گاہ والا سرشار از فرمودہ
 چون در شعر مبین و سخن رنگین و کتہ طرازی و ہریدہ گر کے نظیر خود خواشت روز بہ روز نہایہ
 قدرش و رتبہ اقتدارش بلند گشت و در سال سی و سوم بنگلاب ملک الشعراء سرشار از
 گشت و در سال سی و نہم تفسیر قرآن بے نقط و کتاب تمدن و بکھر لیلی و محبوب و مرکز
 اودار و دین عزیز اسرار از نظر اقدس گذرانیدہ مورد تحسین و اقرین گردید بے شائبہ
 تکلف و ملاحظہ تعلق دین تعینفات بہت قناس کے دانش بلند و عظمت ارجمند گشت سخن را
 از بہار معنی طراوت بخشیدہ و اشعار دانش را با شمار اشعار شمر ساختہ بہمنان سلیمان بلقیس در
 وزن شیرین خسرو و ہفت کشور و برابر ہفت پیکر و کبریا مقابل سکندر کا پیش
 نہاد خاطر داشت این صحت با تمام زمسیدہ بود کہ زندگانی او با تمام رسیدہ چون مراح
 و دعا گر کے حضرت خاقان زمان و معلم شامہ زادہ کے والا شان بود و در و پیش از
 رحلت او ان حضرت از دوسے غریب آذانی سایہ عاطفت بر سر او انداختند و ولادت

این سانچہ مرض والا رسید موجب صد گونہ درد مندی گردید آخر الامر بصبر پر داختم
شاہزادہ دانیال را بقبر ولایت و کن نہشت فرمودند و حضرت خاقان زمان خود نیز بفرہیت
تغیران ولایت بدولت و اقبال نہشت فرمودند

نہشت موکب مقدس از لاهور بجانب ولایت کن

چون انلاہور انتہاض الوبہ مالیکہ گردید و در حالی قصبہ بتالہ بمرض والا رسید کہ در مکان
اہل فقیران مسکین و طالبین مسلمان با یکدیگر جنگ کردہ و فقرائے مسکین غالب
آمدہ بتجارتہ انجاء اندوہے تقدی برانداختہ خاقان زمان بتقتضائے عدالت گستری
بر بے اعتنالی آن جماعت واقف شدہ اکثرے را در زمان فرستادند و حکم شد کہ بتجارتہ
لاہر بتقدی سمار شدہ است تجدید تعمیر کنند (بعد نہشت از انجاء) و دیارے بیاہ
عبور فرمودہ بمنزل گور وارجن سجادہ نشین بابا نانک کہ در معرفت الہی مشہور بود و شریف
فرمودند و ان ملاقات او و اصنافے اشعار ہندی تصنیف بابا نانک کہ در معرفت حق
گفتہ از زبان ادکشیدہ خوشوقت شدند و گور وارجن سرمنہ رانی غریب و انستہ
پیشکش لایق گذاریند و التماس کرد کہ از نزول عساکر متصورہ در پنجاب نرخ غلہ گران
بود از تخفیف جمع پر نعمت زیادہ شدہ اسحال از انتہاض افواج قاہرہ غلات موہراتی
آوردہ رعایا از عہدہ ادا کے جمع منیتواند برابر حسب التماس او بدیوانیان مظالم
حکم شد کہ بکباب وہ وہ از وہ از جمع برمایا تخفیف دهند و تا امید بعمال کنند کہ مطابق ان
برمایا رعایت نمودہ زیادہ طلبی نمایند **نظم**

چشم رعایت در رعیت مگیر   سمہودت ملک عمارت پذیر

دست رعایت در رعیت مگیر   کار رعیت بر رعایت سپار

چون عرصہ تہا تیسر مور و خیسام والا گشت رعایا از ظلم تقدی سلطان کرورے
استغاثہ نمود و بیداوی او بتجقیق مہرست بموجب حکم والا اورا بخلق کشیدند

نظم

حکومت بدست کسان خطاست   کہ از دست شان و تہا بر خدات

مکن خیر عامل ظلم و دست   کہ از فریبی بایہش کند پرست

شمار خود ساخت ملک اشترایشیخ ابوالفیض فیضی را که در آن وقت حیات بود پیش
 راجه علی خان فرستادند که بریان را بشا هزاره اطاعت و منهن گزیدند هر چند راجه علیخان
 او را بر طریق اطاعت ارشاد کرد و از خود دوستی و نیاس بر خط فرمان پذیرای نهاد و ره نورد
 کفران نعمتی گردید از آنجا که کفران نعمت زود بپاداشی که دارد میرسد چون او از قبله و کعبه
 روسته حقیقت پرست فتنه پرور اندک مدت بمکافات اعمال رسید یعنی شش او را
 سیاه بگشت که بحد کمال نمیدید و بود بخوردن داد او را از تاثیر آن بیارای صاحب
 روسته داد و باشتند و هر حق راه عالم نیستی در پیش گرفت چنانچه بی خواهر و اقلاق
 امرایا بر آسیم سپر خود و سال او را بجلوگرفت آن ولایت برداشتند انتظام مہام بر دست
 خود گرفت چون حقیقت احوال آن حدود و برض مقدس رسید شاهزاده سلطان مراد
 بالشکرگران تعیین گشت شاهزاده چند گاه بجهت سامان سپاہ و مال و برود و عازم پیشتر
 گردید و از دیار کے زبدا عبور نموده در اندک مدت ولایت برادران میر مرتضی و کهنه
 مفتوح نموده افواج قاهره بر سر آمدند نگر رخصت کرد و لشکر منصور غالب و قریح مقبوض
 مغلوب گشت و راجه علی خان حاکم قاندیس درین مہم بر کباب شاهزاده بود جان نثار گردید
 و نیز با افواج عادل خان حاکم بیجا پور و قطب الملک حاکم کوکندہ متواتر محاربه و میان
 آمد و ایستاد و دولت فرزند شدند از آنجا که شاهزاده در دکن و ایم انحر بود و از
 کثرت شراب زاده و زوار گشت و مہمات آن ولایت نمیتوانست بر داشت بنابراین
 از حضور مقدس علامی شیخ ابوالفضل متعین گردید و حکم شد که شاهزاده را بمصالح اربعہ
 رهنمون سعادت نموده ببلال مرست آورد و امرای متعینہ انحد و داسر گرم خدمت
 گردانند و اگر بودند او با متظام مہام و با نجا ضرور بود و باشتند خود و مہمات پر داند و شاهزاده
 را رعاش در گاہ و لاسان و شیخ بعد رخصت از حضور فیض گنج رخصت مراحل و قطع منازل
 نموده بخدمت شاهزاده رسید قنارا بہان و مہم شاهزاده از آنسترا طریقیارے بہال علی
 شانت و عزیز شورش و لشکر روسته داد شیخ ابوالفضل بتدبیر صاحبہ و پاشین
 در بیدار غاطر ہائے آورده را با متظام آورد و قنیم کہ از اطلاع این قضیہ غالب و لیر
 شد و بود از حسن تدبیر شیخ باز مغلوب گشت اگر در میوقت شیخ رسیدی آن ولایت
 کہ بتکامل بدست آمد و بود از دست میرفت و انتظام مہام غفل سے بود چون

بعهد و شیخ مقرر گشت حکم شد که چون امر او در بایق حضرت کشیده اند تا برون مایات
مالی درین حد و بحسب تفاوت مناصب بران پور در انعام امر مقرر باشد و شیخ را
بنصب چهار هزار و سراسر از فرموده بتخیر قلعه اسیر که پیا در غیره ساج علی خان حاکم انجمن از
اطاعت بر تافته داشت رخصت فرمودند.

در بیان تخیر قلعه اسیر و ولایت احمد نگر

شیخ ابوالفضل بعد رخصت از حضور در پایان ان قلعه آسانی ارتقاء رسیده محامد
نمود متواتر مایات سخت در میان آمد چون محامره پاستاد کشیده شیخ بتجسسائے شجاعت
ذاتی غائب بر مکره قلعه نصب کرده بر فراز قلعه رفته خود را درون قلعه انداخت و جمعی کثیر
بهین منظره هتائے او کرده کارنامه مردمی و مردانگی بیکم بر آوردند و بقوت سر نخه و لیری و
فصلی از دست و لادری شیخ این عقده خصل کشا ده گردید و چنین قلعه فلک ارتقاء که فتح
آن دشوار بود مفتوح گشت و پیا در حاکم انجا عاجز شده آمد و ملاقات نمود و بر ساطع شیخ
بلازمست مقدس سعادت اندوز گشته مورد عنایات شد و قلعه اسیر پادلیائے
دولت تعویض یافت و شیخ ابوالفضل بجلدوی این خدمت بنایت علم و فنانه و
اسپ و خلعت عامه سر اسرازی یافته بتخیر ناسک رخصت گشت و مقرب
بنصب پنج هزار و سراسر بر افراشت و مصد خدمات مشگرفت گشته بمقابل
عنایات والا در جان نطانی و خدمت گذاری دیش نگرد حکم شد که تخیر احمد نگر و دفع دجری
و دیگر معندان بعهد و شیخ ابوالفضل و ضبط ولایت برار خان ذامی بر ذمه خاتمان میرزا
بود و با شد چنان اسیر و احمد نگر و تمام ولایت نظام الملک بشیر است شیخ ابوالفضل
مفتوح گردید و ولایت تمکانه را شیخ عبدالرحمن ولد شیخ ابوالفضل بشیر
در آورد و پیا در نظام الملک نمیره بران نظام الملک دستگیر گردید و عادل خان حاکم بجا
و طلب الملک مند نشین حرکت کند و عریض نیاز و پیشکشائے لایق ارسال داشتند خاطر
مقدس بهبه وجود از آن ولایت واپس داشت و دران حد و چندان کارنامه شاهزاده
ذانیال را در انجا گذاشتند خاندیس را و اندیس نام نهاد و بشاهزاده مرحمت فرمودند و
خاتمان را در خدمت شاهزاده و شیخ ابوالفضل را در احمد نگر مقرر فرموده از بران پور

سلطان عیاش الدین بن محمد شاه یک ماه و بیست روز

سلطان شمس الدین بن سلطان محمد شاه یک ماه و بیست و هفت روز

سلطان فیروز شاه بن سلطان محمد شاه بیست و پنج سال و هفت ماه و یازده روز

سلطان احمد شاه بن سلطان محمد شاه دوازده سال و نه ماه و بیست

و چهار روز

سلطان علاء الدین بن سلطان احمد شاه بیست و نه سال و نه ماه و بیست

و دو روز

سلطان همایون شاه بن سلطان علاء الدین سی سال و شش ماه

و پنج روز

سلطان نظام شاه بن سلطان همایون شاه و هفت سالگی یک سال

و پانزده روز

سلطان محمد شاه شکری بن سلطان همایون شاه و ده سالگی و نه سال و چهار

ماه و یازده روز

سلطان شهاب الدین محمود شاه بن سلطان محمد شاه شکری بیست و نه سال

و دو ماه و سه روز

سلطان احمد شاه بن سلطان شهاب الدین محمد شاه دوسال و

یک ماه

سلطان علاء الدین بن سلطان شهاب الدین محمود شاه یک سال و

یازده ماه

سلطان ولی الله بن سلطان شهاب الدین محمود شاه سه سال و یک ماه

۱۲۱۰ بیست و سه سال و نه ماه و بیست و نه سالگی فرشته جلد اول صفحه ۴۴ طبقات اکبری صفحه ۴۴۰

۱۲۱۱ دوسال و یک ماه و بیست و نه سالگی فرشته جلد اول صفحه ۴۴۰ در سال طبقات اکبری صفحه ۴۴۰

۱۲۱۲ بیست سال و نه ماه و بیست و نه سالگی فرشته جلد اول صفحه ۴۴۰ در سال طبقات اکبری صفحه ۴۴۰

۱۲۱۳ دوسال و یک ماه و بیست و نه سالگی فرشته جلد اول صفحه ۴۴۰ در سال طبقات اکبری صفحه ۴۴۰

۱۲۱۴ دوسال و یک ماه و بیست و نه سالگی فرشته جلد اول صفحه ۴۴۰ در سال طبقات اکبری صفحه ۴۴۰

معاودت کرده بعد قطع مراحل و طی منازل در دارالخلافه کسب را با و نزول اقبال فرمودند
 و امر آنکه که در آن مهم خدمات بجای آورده بودند با صافه ممتاز شدند از بیعتی تواریخ بخان
 بمطالع در آمد که در ایام سابق تمام و کمن و در زیر فرمان فرمان فرمایان ملی بوده خصوص سلطان
 محمد شاه غزالین بن خانی سلطان غیاث الدین تغلق شاهان مایک را باوقی ضبط کرده و یوگده و دولت
 ابا و نام نهاده و در السلطنت غرضش مقرر کرده بود چون اقبال دولت او از سمت الراس
 گذشته و بسبب خلش قلوب سپاه و رعیت از و برگشت و در هیچ اقطاع اختلال
 پذیرفت و عالم زمانه فتنه را نماند بیطرف امیر صدها خروج کردند سلطان محمد شاه
 به رخ فتنه و آشوب متوجه گجرات شد و از آنجا ملک لاجپن را بطلب امیر صدها بدولت
 ابا و فرستاد و آنجا که ملک لاجپن را کشته علم بی و ملینان بر افراسشته و علام الدین حسن
 که بحسن محو مشهور در آن جلوس پایمان ملک لاجپن بود با اتفاق جماعه اوباش در دولت با
 لوازم حکومت بر افراسشته خود را سلطان محمد علام الدین خطاب کرد چون این معنی
 بعرض سلطان محمد شاه رسید بسبب مهم گجرات فرصت دش او نیافت و در اسرع وقت
 در نواحی آهسته و بآهسته حیات سپرد و از آنجا که حسن کاگوانز نسل بهمن بن اسفندیار بن گشتاب
 بود از نجیبیت او را بهت محققند *

سلطان محمد علام الدین عرف حسن کاگوانز که از معتقدان قدوة الاصفیاء شیخ نظام الدین
 ادلیا بود بموجب دوائی شیخ در ششده و کن را متصرف شده سک و خطبه بنام خود کرد و ایام
 حکومت یازده سال و یازده ماه و هفت روز *

سلطان محمد شاه بن سلطان محمد علام الدین هزده سال و هفت روز *

سلطان محمد مجاهد شاه بن سلطان محمد شاه یک سال و یک ماه و
 شش روز *

سلطان داود شاه بن محمد سلطان مجاهد شاه یک ماه و سه روز *

سلطان محمد شاه بن محمود شاه بن سلطان محمد علام الدین نوزده سال
 و شاه و بیست روز *

ابراہیم عادل خان بن اسماعیل برادرزاده علی عادل خان عنایت سال هزار و دویست و بیست و شش سال سال حکومت داشت و تا حال که این نسخه تحریر می دراید اولادش در آن ولایت حکومت دارد *

قطب الملک حاکم ولایت گولکنده

سلطان قلی قطب الملک وزیر پیش بود چون سلطان شهاب الدین محمد و بیست و هفتی غلامان را بسیار دوست میداشت سلطان قلی خود را خود فروخته و داخل غلامان مگردید روزی برودن پایه قلعه اولین گشت زمین الاقران و الاغشال سران شده و بجای حکومت ولایت گولکنده مقرر گشت و تا دو سال اول بزرگ طبعی در گذشت *

جیشید قطب الملک بن سلطان قلی قطب الملک بیست سال *
ابراہیم قطب الملک بن سلطان قلی قطب الملک بعد گذشتن برادر برسد حکومت و جهاندارانی حکم شد مدت سی و پنج سال *

محمد قلی قطب الملک بن ابراهیم قطب الملک هزار و فاخته نوکر کرده و بیست و دو سال لازم رکاب داشت و بستکرات جسمانی و خطرات نفسانی آشتغال می و روزی بر لولی بیابانی نام عاشق شده و ملین امر او گردید و بشهر سیاه گمر بنام آن لولی بنا کرد و عنایت ست هزار و دویست و بیست و دو سال حکومت او بوده و بیشتر اولادش تا حال بجایست آن ولایت قیام دارد *

نظام الملک حاکم ولایت احمد نگر

احمد بکری نظام الملک پسر او نظام بر همین تبار بود و شهر احمد نگر را او بنا کرده و نام حکومت چار سال بر آن نظام الملک بن احمد بکری نظام الملک بیست و هشت سال *

(۱) قطب الدین *

۴۱ هجری و دو سال تا پنج فرشته جلد دوم صفحه ۱۶۸ - بیست و چهار سال طبقات اکبری صفحه ۴۴۳ *

۴۲ هجری و دو سال تا پنج فرشته جلد دوم صفحه ۱۶۹ و طبقات اکبری صفحه ۴۴۲ *

۴۳ هجری و دو سال و چهل تا پنج فرشته جلد دوم صفحه ۱۷۰ *

۴۴ هجری و دو سال تا پنج فرشته جلد دوم صفحه ۱۷۱ *

۴۵ هجری و بیست سال طبقات اکبری صفحه ۴۴۴ تا پنج فرشته جلد دوم صفحه ۱۷۱ - ۱۷۰ *

مجموعه ایام سلطنت سلطان محمد علاءالدین معروف حسن گانگو بیسته و اولادش هفت و نفر
 یکصد و هشتاد و هفت سال بود لیکن در عهد سلطان نظام شاه نمیره یازدهم حسن گانگو
 که در هفت سالگی سر ریاست چنانبانی گردید برینائی که از عهد امراسی بود و نظر بر خود
 سلسله سلطان داشتند و متعدد بهات سلطنت گردید چنان برید تسلط بسید پیدا کرد
 بعد سلطان نظام شاه غالب ماند بعد فوت برید اولادش نیز استیلا آوردند و چهل و هشت
 سال اگر چه اسم سلطنت بر اولاد حسن گانگو بود اما برید و اولادش چنانبانی میکرد و در
 سده هفصد و سی و پنج هجری عماد الملک کابلی اطاعت سلطان بهادر شاه والی گجرات قبول
 کرده و در دکن سکه و خطبه بنام او کرد و در آن زمان سلطان دلی اصدرا در شهر بسید و
 برید مجوس داشتند خود سلطنت نمی کرد و در ششده امرا یان که در کن دولت بهمنه بودند
 ملایک دکن را با خود با قسمت کرده متصرف شدند و هر یک روگردان شده و دم استقلال
 زده سکه و خطبه بنام خود کردند تا حال اولاد اینها در آن ممالک حکومت دارد *

عادل خانیه

حاکم ولایت بیجا پور بر سفت عا و دکنان بنیاد سلسله از دست و اولاد نام جبر کس بود
 که خواجه محمود گرجستانی بدست سلطان شهاب الدین محمود بهمنی فروخته و سلطان ولایت
 شولا پور با و مغرض کرده بود و او بنور شمشیر و قوت و شجاعت بیجا پور را متصرف شده
 تا اب گذشته گرفت و دم استقلال زد و ایام حکومت هفت سال *

اسمعیل عا و دکنان بن بر سفت عادل خان بیست سال *

ابراهیم عا و دکنان بن اسمعیل عادل خان بیست و یک سال *

علی عادل خان بن ابراهیم عادل خان چهل و سه سال *

۱۱۱۱ هجری سال و در او تا تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۱۱۱

۱۱۱۲ هجری سال طبقات اکبری صفحه ۱۱۱۲

۱۱۱۳ هجری سال طبقات اکبری صفحه ۱۱۱۳. بیست و چهار سال و چند ماه و تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۱۱۳

۱۱۱۴ هجری سال طبقات اکبری صفحه ۱۱۱۴. بیست و سه سال و تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۱۱۴

که اگر شیخ جریده داند و گن و حشود مقدس میرسد خاطر اشرف انما یار و مخوف خواهد
 ساخت از استماع اینجی که شیخ جریده بزرگوار قدسی روانه شدند و کابل یافته این را از
 سر بسته خود را بر اجازت سنگ دیو و دزدان که ممکن بود و راه دکن بود و میان آرد و کمر راه
 شیخ گرفته کارش با تمام رساند چون اجازت سنگ دیو که در غنی شامزاده و شریک بود متعهد
 این خدمت شده و روانه گشت و بجناب استیصال خود را به سکن خرمیش رسانید بعد از آنکه
 شیخ ابو الفضل در او بین رسید شیخ را بنیست مردم آمدن را اجازت سنگ دیو و جبار
 شامزاده بخیاال فاسد ظاهر کرد و چون قصه در رسید به بد شیخ بد و خیر انکساف
 نکرد و انانجارد و انانجارد

قصه از اساتید این فرجه است در همه ماکان که گشتند و کرد

غرض این اولی است که جلوس و الامطین مسئله اجری باین مقصد اکثری و مولا
 برادر ما اجازت سنگ دیو و دزدان را چو تان از کین گاه برادر و قصد از ظاهر گشت همزان
 بشیخ گنارش نزد و دزدان جمعیت قلیل است و قیمت جمعیت بسیار دارد و در عقب
 از تری رفت باید نشست و بعد حصول جمعیت خاطر پیشتر روانه باید شد شیخ
 گفت حضرت ابوالفتح جلال الدین محمد کبیر پادشاه غازی این فقیر را ده ماسراقران
 فرموده از خفیض قبول با دج عمت رسانیده بر شکاف مرضی مقدس اگر امر و بزمیش
 این دزد و گرنجته خود را بتا فردی موسوم سازم بکدام ابرو خود بکنند مقدس خواهد رفت
 و بهر چنان چگونه روسه خواهد نمود آنچه در تقدیر است بکنند بخود خواهد رسید این
 سخن بگفت و اسب برانگشت بهرین اثنا قیمتم در رسید و جنگ واقع شد چون
 همراه شیخ مردم معدود و بودند قیمتم که جمعیت فراوان داشت طالب آمد شیخ بقتضا
 بود و فردی و شجاعت واقعی ثابت قدم بود و داد مره انگلی داد و حمله نمود و جمعی کثیر
 از ماچو تان هجوم آورد و در شیخ ابو الفضل بهر فرجه بر چند بر زمین آمده جان نثار گشت
 و همراهانش نیز گشته شد

مردن با سپاس از فردا بیشتر که توان در داشت بیشتر

عاجز است که در سر شیخ را از تن جدا کرد و بگذشت شامزاده و در آمد باس فرستاد
 شامزاده بنیست خود حقت شده و سر شیخ را در جاسک آتالین انداخت و دست

حسین نظام الملک بن برهان نظام الملک سی و نه سال
 مرتضیٰ نظام الملک بن حسین نظام الملک بیست سال
 میر حسین نظام الملک بن مرتضیٰ نظام الملک ده سال
 اسماعیل نظام الملک بن برهان برادر نادر مرتضیٰ نظام الملک ده سال
 برهان نظام الملک بن حسین بن برهان برادر نادر مرتضیٰ نظام الملک از
 اسماعیل نظام الملک آزرده شده و حضور مقدس رسیده و در ۹۹۹ خراج قاهره
 همراه گرفته با اسماعیل نظام الملک جنگ کرده و فیروز منه گزید و ثانی الحال بغرور جاه و
 جلال و دولت از اطاعت بادشاهی انحراف ورزید چون او و ولایت جیات سپرد
 چاندینی بی خواهرش ابرکسیم نظام الملک پسر خود ده سال برهان نظام الملک را بجای او
 برداشته خود کامل نظام بهام گردید و خراج بادشاهی بخیران ولایت تنبیر گشت و
 به مقامات عمارت در میان آمد آخر الامر بشیر حست علاء الدین ابو الفضل باطل آن ولایت
 مفتوح شده داخل ممالک محمدیه گردید چنانچه سابقا مست تحریر یافت از جمله
 ۹۲۵ لایق سنه هزار و دویست و هشت سال آن ولایت و تصرف
 نظام الملک نامده

در بیان گذشته شدن شیخ ابوالفضل و از معنی اشوب خاطر مقدس

چون حضرت خاقان جهان در دار الخلافه کبر آباد نزول اقبال داشتند فرمان والا شان
 بنام شیخ صادر شد که شیخ عبدالرحمن پسر خود را بر بهام مرچو ده نصب کرده خدمت و
 حشم بهانگه داشته خود جبریده روانه آستان والا کرده و لهذا شیخ بهر جیب حکم مقتضی
 پسر خود را با حشم و اسباب امارت در احمد نگر گذاشته با معدود سوار وانه نگاه
 عیسی پناه گردید از آنجا که در آن ایام شاهزاده سلطان سلیم در ارباس به بنی و تافرائی
 میگذرانید و از طرف شیخ ابوالفضل آزرده گی بسیار داشت و تعیین میدادست

(۱) یاد دو سال تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۲۶

(۲) بیست و چهار سال تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۲۶ و بیست و شش سال و چند اولیات تحریر شده

(۳) دو ماه و سه روز تاریخ فرشته جلد دوم صفحه ۱۲۶ و دو ماه و بیست و یک روز صفحه ۱۲۷

در آن بوده بدستور سابق بر جاوه فضل و کمالات قیام و رزید و در رس طلب علم متوجه
 شد و دینی از سر کار معلی مقرر گشت چون حقیقت فضایل و کمالات فرزندان آن خدا
 اندیش مکرر بعضی قدسی رسید و در ماده احضار آنها حکم والا بصدور پیوست و سال
 و از دهم جلوس مقدس شیخ ابوالفیض که در اشعار فیضی تخلص داشت و بزرگ ترین
 فرزندان شیخ مبارک بود و بلا زمست اقدس سعادت اندوذر و دید چنانچه سابقاً درین نزد
 تحریر در آمده و در سال نوزدهم شیخ ابوالفضل که از شیخ ابوالفیض غور و بود و تفسیر
 آیت انکه سی بنام آن حضرت مخرج کرده بغیر باط بوس والا معزز گردید و پسند خاطر
 دریا مقاطر افشا چون علامه العصر و حمید الدهر و جامع کمالات و مبلع حسنات بود و روز
 بروز مورد الطاف بیکران و مشمول اعطاف بے پایان گشته رفته رفته پایه قدر او از
 امرای عظام و وزرا کے کوام در گذشت و مقرب المحضت و مستشار الخلفات
 گشت حے که محمود و دیگرے مقربان درگاه گردید بک شایزاده اسکے والا قصد
 نیز از تقرب او حسد بردند و قابو سے جستند که هر گونه او را باید بر انداخت و از حضور
 مقدس جدا باید ساخت انا نجا که شیخ مبارک پدر بزرگوار او در زمان حیات خود
 تفسیر قرآن مجید دست کرده لیکن نام نامی حضرت بادشاه و مان درج ذکر و بود و
 شیخ بعد رحلت پدر بے انکه تفسیر را باسم حضرت خاقان زمان دست ساز و نشو بید
 نویسانید و بر لایت ایران و توران و روم و شام و دیگر بلاد اسلام فرستاد چون انیسوی
 بعرض مقدس رسید سخت برا شفتند و شیخ ابوالفضل بسیار از بسیار مورد عقاب گشت
 شایزاده سلطان سلیم که از گستاخی شیخ از روه خاطر می بود و امرایانی که از خود اسکے و
 بی پروائی او از خرم حسد و دها داشتند قابو یافته مقدمات و دراز کار آراسته معروض
 اقدس گردانیدند درین صورت شیخ معاتب گشت از کورنش منع گردید چون شیخ برایت
 بعرض اقدس رسانید و بود که من سواسے حضرت بادشاه و دیگرانی دانم و بشایزاده هم
 التماس دارم و بامرایان مدارات نمی کنم از نجیبت بگمان از روه می باشند و آن حضرت
 انیسوی مانیک میداشتند و شیخ را بسیار میخواستند و از تقرب او بسیار مخطوط بود
 و ساخته از حضور جدا نمی کردند بعد چند روز تفسیرش معاف گردید و مشمول عنایات
 فرمودند لیکن مرکز خاطر قدسی آن بود که شیخ چند گاه از حضور پر نور جدا شده قله

همانجا ماند از آنجا که شیخ مقتضای وفور دانش و درستی تدبیر و فرخندگی فطن و متدلی
 اخلاق از همه مصاحبان و مساز و قدوه و محرابان راز درگاه مقدس بود چون این سانه بعض
 و انار رسید ان حضرت که او را بسیار از بسیار دوست میداشتند از استماع این
 خبر سخت برافتند و دست بر سینۀ زده ان قدر غم خورده که تجریر راست نیاید و بر
 شانه زده بسیار اعتراضات گشت و مکرر بر زبان مقدس گذشت که حیث صد حیث
 کردار فکسار و رونق فضل قدسی بدین حال از جهان رفت و در روز و شب از غایت غم چیز
 نخورد و خواب نکرد و بے اختیار گریه می کرد و در بیست

شهنشاه جهان را در دفاتش دید و پرنم شد سگند را شک حسرت رنجت فلان لعل لعل
 راسته را بیان تیر و اس که بمصعب سه هزار می سر منند رازی داشت و قوجدار آن حد و بود
 و شیخ عبدالرحمن ولد شیخ ابوالفضل با امرای دیگر براسه استیصال راجه در سنگ دیو
 بر مال مقین شدند و مکر شدند تا آنکه سران بد اختر را نیاند و دست از کار باز ندارند و در ان
 وقت بر زبان اقدس گذشت که عیوض شیخ سر آن بدگو هر چه باشد زن و بچه او
 در جزایر باید کشید و ملک او را نیست و تا بود باید ساخت ایمن قضیه شیخ بر خاطر مقدس
 سخت گران آمد این شیخ ابوالفضل بن شیخ مبارک بن شیخ خضر بود و شیخ مبارک بن ناز
 خورشید افضل الفضلا و عالم العلماء بود در شهر اگر و در سن میگفت اکثر تلامذه از مدرسه
 اقامت او فیض یاب بودند چون در ویش نهاد و فقیر وضع و بر جاوه خدا پرستی
 قیام می داشت و بطریق صلح کل زیست می کرد بعضی نمایان از روی قنایت
 عداوت و عناد که با او داشتند بنا قنات علمی در پیچیده در اوایل عهد خلافت
 حضرت خدیو گیهان شیخ ربه گیشنگی از دین اسلام تبت نموده محض و دست کرده
 در ماره قتل آن خدا شناس از مفتیان فتوای نویسانیده بود و هم مشاهیر رسانید که شیخ
 ازین مقدمه واقف شده با فرزندان خود بدر رفت و چندگاه و چند روز گذشت
 پنهان گردید و طرفه حادثه و عجب حالتی بر شیخ و فرزندان گذشت آخر الامر بدیده
 بعضی امر که از شاگردان شیخ بودند حقیقت دین داری و خدا پرستی شیخ و عناد و
 اتمام معاد ان بعرض مقدس رسید اهل بهتان و دروغ پیفره گزین فحالت و شرکای
 شدند و شیخ بدین عداوت و انصاف نبی با و شاه و اول از شرارت گمراه باطل ستیز

در آن ولایت بود بانگ جنگ شکست یافته راجه مان سنگد باستان این خبر بخند مست
 شاهزاده انامس نمود که چون حضرت بادشاه بتخیل دکن متوجه هستند اگر شاهزاده و از اجیر
 نهضت فرموده تا آمد باس تشریف اردنانی فرمایند طورش بشکار رفت می شود شاهزاده
 بموجب انامس راجه و صلاح ملکی اندا اجیر کوچ کرده باسد باس عز نزل اقبال فرمود و
 باگیر طار زمان خود را که در حوالی آگره بود بطور خود گذارشته بحال صوبه آمد باس که بیجاگیر
 اصطف خان بهر متعلق داشت بسرکار خویشش گرفتند و سی لاک روپیه خزانة صوبه بپا
 و آن حدود که کشور و اس و در آن فراهم آورده بود و فوج سرکار فرستاده از اشجا طلبا داشت
 و بدون حکم والا از چنین امور بعل آوردن آثار ملی و گردن تابی شاهزاده بظهور پیوست
 در باب غرض نغمان و در کار از جانب شاهزاده بعرض حضرت خاقان زمان رسانید
 فرمایند ماطقت نشان مشتمل بر ضایع از حبتد مصحوب محمد شریف ولد عبدالصمد شیرین قلم
 صادر گشت لیکن هیچ اثره بخشید بعد از آنکه حضرت خاقان زمان از دکن معاد و دست فرموده
 در دار الحکماة اکبر اباد و نزول اقبال فرمودند قضیه شیخ ابوالفضل بمبلی که نوشته
 شده و روداد شاهزاده به سی هزار سوار از آمد باس متوجه استان قدسی گردید و در آنجا
 بعرض اقدس رسانیدند که آمدن شاهزاده باین کثرت سپاه بجنور والا صلاح دولت
 نیست لهذا فرمان مالیشان بنام شاهزاده صادر گشت که آمدن آن فرزندان باین روش صلاح
 و پندید نیست اگر مطلب باظهار جمعیت سپاه است مجرای آن بظهور پیوست
 باید که مردم خود را بحال جاگیر رخصت کرده و جریده بملازمست مشتابد و در صورتیکه ازین
 طرف و اجبه بخاطر داشته باشند باز عنان عزیمت بصوب آمد باس برتابد بعد
 از آنکه خاطر عزیزان فرزند امپستان پذیرد و اراده لازمست مقدس نماید شاهزاده و
 جواب فرمان والا نشان عرض داشت مشتمل بر عجز و نیاز و عقیدت خویش ارسال داشت
 و بصوب آمد باس عطف عنان نمود و بعد از فرمان والا نشان صادر گشت که صوبه بشکار
 داد و بی با نفره تدریجست شد و بدان صوب مشتابد شاهزاده و چون سمیت قبول
 نکرد و ازین معنی نیز مردم سخن و حشت افزا از جانب شاهزاده بعرض اقدس رسانیدند
 و بموجب برهیزگی طبیعت والا گردید سید سلطان بیگم را براسے دل بوسے
 شاهزاده فرستادند آن عصمت قباب تا آمد باس رفت بهر گز خاطر رسید و شاهزاده

و میگساری شاهزاده زار و نزار گشت و آشتی با ضعیف گردید بحدی که بر سر طعام
از نیش عقرب گزیده تر نمودی و حواس ظاهر معزول اهل شد و بیاری سخت روی داد
تا چهل روز بر بستر ملک افتاده بود هر چند اطباء بمیرات نمودند و معالجات پرداختند
سودمند نگردید بمیت

میدانند اهل غفلت انجام شرابغیر با تش میروند این ماعتان از راه آبغیر
بالاخر پنج بست و هشتم شهر محال شد پنجاه جلوس و الا مطابق سن هزار و سیصد و هجری
در عمر سی و سه سال و شش ماه ازین دار فنا بمنزل بقار حلت نمود این داستان جانکاه
را ولی باید از سنگ سخت تر تا بشرح دیار و داین قصه جان شود را جانی باید اندام قوی تر
تا بیسان تواند کرد از ارتحال ان نوبهال گلشن اقبال در عین بیار جوانی و امانه شگوه زندگانی
حضرت بادشاه را حالتی روی داد که بیکس را مباد غر و کشتن دل خراش و توحه
بگر قاش بر آورده می گفتند بیسات بیسات برقی از غضب الهی نازل گشت و درین
بیش و عشرت را سوخته گردانید و ابر سیاه و قهر ایزدی بر خاست و گلشن آرام و
سرت را بنجاک برابر ساخت گاهی شعله شعله آتش غم در کانون سینه افروختن افروز
کردی و گاهی گاهی خار خار الم چون نیش زنبور در خاطر غلش نمودی بمیت
در وی بدل رسید که آرام جان بخت شد حالتی چه دیگر تا بوقت برفت

در بیان رحلت حضرت خاقان مان

حضرت از قضیه شاهزاده سلطان مراد سابقا غناک و اندوگین می بودند در مینو که حادثه
جانکاه حادث گشت و رخ بالاسی داغ گردید و دوزخ غم بر دل نشست و دو
نقش الم بر جان شکست و دوریای مہوم طوفانی کرد و در برق غموم جان سستانی
نمود و اکثریت اندوه ان حضرت بر بستر بیماری افتادند و مزاج اقدس از مرکز قتل
برگشت و انحراف پذیرفت و اتی که سلامتی عالم در سلامت او بود و از کسوت صحت
عاری گشت و وجودیکه نظام سلسله جهان از میامن عدالت دوست نظام داشت
از ملیه تندرستی ماطل گردید خیر خواهان براسی صحت و شفا بزارات شریفه و اماکن
شهر کریمه باری و صلوات فرستادند و بقران و صلوات و ان صدقات دادند و مکرر

دل خلق شد از آتش غم بمباب   بنائے جهان از حوادث خراب
همه کرد جامه سیاه و کجود   ز خون دل از چشما را نمدود
همه بر سرافشانند از غصه خاک   چو جامه همه سیاه کرد پاک

فضلا کے اہل دانش و شعرا کے صاحب سخن تاج فوٹ ان حضرت ابھارت رنگین
و اشعار متین تحریر آورده واد بخندری دادند ازا بخند آسمت عان جعفر حسین گفته

بیت

فوت اکبر شد از قضا کے اسد   گشت تاج فوٹ کبر شاہ
مدت سلطنت پنجاہ و یک سال و دو ماہ و دو روز

ابوالمنظر نور الدین محمد جہانگیر بادشاہ عرف شاہزادہ سلطان سلیم
بن جلال الدین محمد کبر بادشاہ

تتبع پنجشنبہ چار و ہر چادری اثنی سلسلہ ہجری بساعت مسعودی مقرر انجم شمس
رصد بند و منظور ستارہ شمس ان فکرت بلند بود و قلم ارک و ارکستار اکبر آباد و کرسن شمس
ان حضرت بحساب قری سی و ہشت بود و اورنگ خلافت را بجای اقدس ارتقا آسانی
بخشیدند و جهان را پیش و عشرت و آئین دولت تازہ و شد و مقام و عیش و شادمانی بلند
آوردہ گشت بارگاہ تزیین یافت و کوشش تراز بزم فری و فی و اسنے آراستہ
گشت بامین باری و ہادیونی جہان پیر برگ و فراسے جوانی از سر گرفت و عالم دیگر مشرت
فراموش کردہ را بیا و آورد و سپہ سالاران جہان کشا و سرداران صفت آرا فروغ قری تملکات
مبارک ہادی و کور نشات زمین شادی بتقدیم رسانیدند و طوایف اعظم و اہالی و اہل موالی
مراستم تہنیت و تہنیم بجا آوردند و نظم

سراے جهان را نوائے سرود   فرستاد ہر دم بشادی درود
بچین و یار و فراژ و نشیب   نبد بچا پیدا جز این و زیب

و ان جشن فرخندہ نور شریعت و لدنوا جب عبدالصمد شیرین قدر را بطلب امیران مایکے
و منصب جلیل القدر و کالت سرہند از فرمودہ مہر آخرت را بجوہر زوہر مہر مہر

که سر آمد مکنایه روزگار بود و مقصدی معالجه نکرد و دیده تا هشت روز دست تصرف باز داشت و طبیعت مقدس را بحال خود گذاشت که شاید بقوت خویش دفع عارضه تواند نمود چون بیماری باقی شد از آنجا بید روز نهم به او پا برداشت تا ده روز هر چند در میان معالجات بکار برده فایده نکرد و بکسبتهال تحیر گردید و دوائی که از تاثیرات آن آب جویان بیدتر داشت کرد و بکار رفت اما سود نیفتاد و چندین مرض مختلف بین شدند که معالجه یکی موجب از ویاد دیگر می شد طبیعت

چو اید قضا از دوا چه سود / چه جلای پزشک از میحاج چه سود
چو ز اعراضه بگذشت سود المراج / فرو ماند عاجز طبیب از علاج

درین مدت آن مشیر دل قوی هست با وجود کمال ضعف راجع ویدار از منتظران باز داشت و پرده نگرفتند و هر روز بجلو و جان آراکے غرض ارام بخش ترصدان می شدند و چون عارضه مستولی و ضعف قوی گشت روز دهم حکیم علی دست از معالجه باز کشید و اندر بیم آنکه مبادی پرستانان حرم سراسر از اشتغال آتش مصیبت غم قصد جان او کنند آن حضرت را بحالت کزاع گذاشت بجان شب شیخ فرید بخادی گر بخینه رفت شب چهارشنبه دوازدهم جمادی الاخر سنه هزار و چهار و ده هجری مطابق چهارم آور ماه ابی اسفند جلوس و الکلی گرامی نشست و پنج سال قمری رسیده بود در شهر آگره یعنی کعبه درون مقدس بعالم علوی خرامیندان صدر نشین اورنگ خلافت سریر آراکے ملک بقا کرد وید و سایر ارباب شریعت روز دیگر تجیز و کفن نمود و وجود مطهره را در باران سسکند و حوالی اکبر آباد بجزیره رحمت ایزدی سپردند پرستانان حرم سراسر مقدس مویها کشیدند و چهره و اعضاء کشیدند و خاصان بارگاه اقدس گویان جان خود را دیده در خاک و غم غلطیدند از مشاهد این حال قیامت انگیز خون از عارضه میکید و از آتش سینه آب چشمه نبود و پوشان و امان سپهر میوخت و مصیبت آفتاب قمری شد ازین واقعه ایامه سپهر گردان را از فرط غم پائے رفتار است کرده و در شنبه از غایت الم را به مشرق گم کرده سر اسید حال گشت ماه از و فوراً اندوه تن بختی بد و دوستان گران صورت داند اشک پذیرفتند لفظ

در گزند شد آسمان و زمین / ز فوت شهنشاہ دنیا و دین

حکم والا حوالہ اہتمام خان کو تو ال گروید کہ در زندان ملاقات گرفتار باشند

الغلبہ چمن شاہزادہ و دستار صید حسن بیگ بدخشی کہ از کابل می آمد بشاہزادہ ملاقات
نمودہ رفیق ادب ارگشت و دانشائے راہ ہر کس کہ می یافتند قارت می کردند و سربار آتش
می دادند و اسپان مسافران و سوداگران و طوائف سرکار بادشاہی کہ در اماکن سر راہ بودند و گرفتہ
بہ پیادہ ہائے ہرانی می کشیدند تا آنکہ بلا ہور رسیدند عبدالرحیم دیوان از بگشتگی بخت آید
ملاقات و رفاقت کرد و دلاور خان صوبہ دار لاہور اختیار ملاقات کردہ در استعلا
قلعہ اہتمام تمام نمود شاہزادہ ہر چند سی کہ و قلعہ لاہور بدست نیامد چون خبر رسیدن شیخ
فرید بخاری بالشکر گران و فوادی سلطان پور شہرت پذیرفت شاہزادہ دست از لاہور باز
داشتہ و بجانب شیخ فرید آورد و در حوالی گوند وال ہر دو لشکر با ہم پیوستند و تائید قتال
و جہال گرم گشتہ و اکثرے از طرفین کشتہ شدند بعدین اثنا خبر نزول رایات اقبال
در رسید و شیخ فرید بجاہہ گرم تر گردید شاہزادہ جانب نیارود با حسن بیگ بدخشی و دیوان
رو بفرار نہادہ مقارن ان حضرت بادشاہ نیز در ان عرصہ نزول اقبال فرمودند راجہ باسوا
کہ از زمینداران عمدہ کوستان پنجاب بود و در ان نزائیکہ بلالزست اقدس رسیدہ بود
تبعاً قب شاہزادہ رخصت فرمودند و از قایت عنایت شیخ فرید را کہ بر شاہزادہ منظر
شده بود و آغوش مبارک گرفتند و شب و رخیہ شیخ گنداریندہ روز دیگر متوجہ لاہور
شدند شاہزادہ میخواست کہ بجانب اکبر آباد روانہ شود و حسن بیگ بدخشی ظاہر کرد کہ بجہاں
رسیدن بصلاح مقرون است چون کہ جاگیر من در راہ است سامان نمود و بجہاں رسیدہ
شود و از انجا جمیعت فراہم آوردہ و رو بہ ہندوستان کردہ شود چرا کہ حضرت ظہیر الدین
محمد بابر بادشاہ و حضرت نصیر الدین محمد بایون بادشاہ بتقومیت کابل ہندوستان ما
اگر رفتہ بودند و دیگر سخنان دولازکار در میان آوردہ اند شاہزادہ نادان بحسب صلاح
حسن بیگ بدخشی روانہ بہست کابل گردید چون بدیائے جناب رسید خواست
کہ از گذر شاہ پور بگذرہ و کشتی بہم نہر رسید انانچہ برگشتہ برگزہ سودہرہ آمد و وقت شب
بہ ترو و بسیار یک کشتی بہم رسید بخواست کہ از فریائے عبور نماید از شور و غوغائے
چو دہری سودہرہ و اوقت گشتہ لما خان را از گذر امین نالغ مشد چون متعبر و مید و
شہرت پذیرفت کہ این شاہزادہ است میرزا القاسم خان و مال خان خواجہ سرکار

آرامست بدست اقدس میرانگر و فرش ساختند و میرزا غیاث بیگ را بختاب تمامالده
 و میرزا جان بیگ را که در زمان شاهزادگی ویران بود بختاب وزیر الممالک اختصاص بخشیده
 هر دو را بخدمت ویرانی شریک کردند و نامش بیگ را که در ایام شاهزادگی خدمات شایسته
 بجا آورده و شرایط بندگی بتقدیم رسانیده بختاب مهابت خانی و پیرخان لودی را بختاب
 صلابت خانی فراختند و بعد چند سال صلابت خان بخان جهان محاطب گشت و شیخ
 فرید بخاری که از سادات عظام موسوی و تربیت یافته حضور حضرت بادشاه جنت ازل گما
 بود و بخدمت بخشیدگی خود داشت بمنصب پنجزاری ذات و بیایه بلند میربخشی سرافقار
 برافراخت و راجه مان سنگ را قلمت چارقب و شمیر مرغ و اسب خاصه لطیف فرستاد
 و مصوبه داری بنگار رخصت نمودند و خان اعظم میرزا عزیز کوکلتاش و آصف خان جعفری
 که از مصوبه داری بیار و حضور اقدس رسیدند و با انواع عوام طاعت سرافراز فرموده و در
 حضور مقدس و مشتقد و همچنان امرایان و دیگر را بقدر مراتب مبنایات و امتیازات و شرف
 امتیاز سرافراز فرمودند

دربیان بنی شاهزاده سلطان خسرو خلف بزرگ و دستگیر شدن او

پدر بزرگ آنحضرت بسبب صحبت خورشیدگویان که باطن خیال سلطنت و سر داشت
 چه حضرت بادشاه عفران پناه در زمان ولایت فرموده بودند که شاهزاده سلطان محمد سلیم پیش دولت
 است قابلیت سلطنت ندارد و سلطان خسرو پیش هیچ خواهیها آراستند و قابل خلعت
 است باین تقریب باغریا در ومانش جا گرفته همیشه از خدمت پدر والا قدر متوحش و میزد
 می بود بعد شش ماه از جلوس مقدس شب یکشنبه بیستم ذی الحجه با معدود و سه از عهران مادر
 و محمدان خانه برانما از ارگ دار الخلافه اکبر آباد برآمد و راه فرای بیش گرفت از کوته اندیشی
 او امیرالامرا واقف شد و بترقت بلازمست رسیدند و آنخبر متوحش بعضی والا رسانید
 همان ساعت بخشی الممالک شیخ فرید بخاری را با اکثری از امرای برسم منقل رخصت فرمودند
 و آخر بای شب آنحضرت نیز به ولایت اقبال رایت توجه برافراشتند و در سوا و شهر ری
 مراد میر میرزا حسن میرزا میرزا که رفیق و بنی شاهزاده بودند و ولایت شش ماه
 مقصود گم کرده سرگشته بادیه ادبار میگشت ادویای دولت گرفته آوردند و بوجیب

الخلاصی او نگردد و نیز نموبسته چون آن حضرت جشن نوروزی آراسته و اسباب میث و هشت
پیراسته بودند شاهزاده سلطان پر ویز التماس کرد که مائمی برادران و طفل و اطفال اقدس
بجای مرانی و کامیابی بستم مگر برادران و کمان امین شاهزاده خسرو و مشکین تا و سبب گرفتار است چون
مدتی در زندان ماند و بمکافات کرد و در رسید و حضرت در حق او مهربان شوند و بموجب التماس
شاهزاده سلطان پر ویز چند روز خلاصی یافته بود باز بمحبوس گردید و در زمانه که باو شاهزاده
خرم الخاطب بشا جهان بهیم و کن و نخست گشت شاهزاده خسرو و اسلسل حال کرد و در چنانچه
در سال پانزدهم جلوس و املا و جهان طرف و زندان خانه و وضعیت حیات سپرد و بر زبانها
افتاد که باو شاهزاده شاه جهان اول و پنهان نگ کرد و بود که در زندان فداگر نماز گشت.
انقصه چون شیخ فرید بخاری بر شاهزاده سلطان خسرو فتح یافت بجلدوی این خدمت بخت
مرتضی ثانی سرافراز گشت و بموجب التماس شیخ مذکور در هر گنه نهروال بیکایه که شیخ
رایت فتح بر افراسشته بود و شهر آباد و سراسر کس و مسیح اعدا نمود و فتح آباد و موسوم گردید
و آن به گنه بجاگیر شیخ فرید مخاطب بر تضا فان مرعست شد +

توجه کب و الالبی کابل بعضی سوانح ملایع در منزل علی و غیره

و در آغاز سال و دهم از لاهور متوجه سیر و لشکار کابل شدند بعد از مرامل و قلع منازل
چون منزل علی مسجد مورد خیام اقبال گردید و بیکبوسته بنظر اقدس و داد که بیکبوسته
خرچنگ بود و گلو کس ماری که بر رازی و در در شری با شد و گرفته می فشار و کفکده تا کفکده
فرمودند تا آنکه مار جان داد و این معنی باعث تعجب گردید و از آنجا منزل منزل علی مسافت
نموده به دارالملک کابل نزول اقبال فرمودند و از سیر اماکن اند یا رخصه و افرمودند
بموجب حکم و الا متقبل بارغ شهر آرا که حضرت نهرالدین محمد با بهر بادشاه و احداث فرموده
بفدایه دل کشا و مطبوع موسوم بارغ جهان آرا طرح استگندند و جسته که از گذرگاه
می آمد در وسط خیابان آن نزاهت کده جاری گردید که از نزاهت و لطافت باب
ملیبل پنهان و نه و تا این زمان ان مبر و دهان از کمال طراوت و لطافت مسیر نگاه
مقرری کابل است و بشاه لالان مشهور و در زمان بودن کابل به مرض رسید که در

حد و گجرات بودند ازین معنی اطلاع یافته در رسیدند و شاهزاده را با حسن بیگ برخاست
 و عبد الرحیم را گرفتند و گجرات بردند و حقیقت نا بدرگاه والا عرض داشت نمودند و روز
 دوشنبه سلاطین محرم شدند و در باغ کامران میرزا و اقله لاهور این معنی بعرض والا رسید
 بموجب حکم اقدس امیر الامرا و گجرات رسیدند و شاهزاده را با همراهمانش در حضور والا
 آوردند شاهزاده را دست بسته و زنجیر و پاسبانان انداخته بتورده چنگیز خانی از طرف
 چپ به پیشگاه قهرمان حاضر آوردند و حسن بیگ برخاست و دست راست شاهزاده و
 عبد الرحیم را دست چپ ایستاده نمودند حکم شد که خسر و خسران زده را در سلسل
 محبوس دارند و حسن بیگ را در پوست گاو و عبد الرحیم را در پوست خر کشیده
 و از گون بردار گوش نشاند و بدور شهر بگردانیدند فرمان پذیران بموجب حکم والا بعلل در پوست
 پوست گاو و در خشک شده حسن بیگ برخاست و زنده از چهارپاس زنده ننآمد و به تنگی
 نفس و گدازشت و بکافات اعمال رسید و عبد الرحیم که در پوست خر کشیده بود و از
 اشتداد حرارت که در او استیلا آورد و خیار و ترب و غیر ذلک آنچه از رطوبت می یافت
 می خورد و آن روز و شب زنده ماند و روز دیگر بحسب التماس بار یافتگان محفل عالی حکم
 شد که او را از پوست خربزه آورند که کم بسیار در پوست افتاده بود و پیر حال جان داد و
 بروفق حکم علی انباغ کامران میرزا تا در دانه دو تکه جسمی ماکه به باد شاه زاده رفاقت
 کرده بودند و رویه بردار کشیدند بطریق سیل فرج فرج از پیکر ماکه بجان بر سر چپا
 در هر دو طرف و رویه ایستاده نموداری عجیب و تماشاگه غریب مینمود و میندگان
 و گرداب تحیر و تحسری افتادند و عجب حالته بر نظار گیمان روی داد و عالم مردم از شهر
 تماشاگه آن حاضر شدند شاهزاده را بر فیل سوار کرده از میان دار گذارند تا بهر آن
 خود را بدین حال به مینه شاهزاده از دیدن حالت رفیقان خویش و عرق غبارت غرق گشت
 و نزد یک بود که ازین شرمساری قالب حتی نماید پیر حال از اینجا و قلعه آورده و زندان
 تا دیب محبوس نمودند بعد چند سال که حضرت طاقان زبان بمجوعه کمالات مصوری
 جامع آیات معنوی منظر این دو پرستی و خدا شناسی چند روپ سنیا سی ملاقات کردند
 و از صحبت آن در ویش خدا اندیش بسیار مخطوطه شد و آن صاحب حال و قان لایل
 معقوله و منقوله و باب کلیص شاهزاده سفارش نمود لهذا چند گاه با اسلام یافت

بیان آمدن نوجوان سگیم زو ج شیر افکن خان مجرم سراقده

این شیر افکن علی قلی استجلو نام داشت و منقری شاه اسماعیل خلعت شاه عباس صفوی
والی ایران بود و بعد از آنکه شاه اسماعیل بر حمت حق پیوست علی قلی مذکور را با دقت در زمان
خلافت حضرت بادشاه خلد آرامگاه پیچند درستان آمرجان سلطان رسید و در آنجا خانان
میرزاخان که توجع منتهی بود ملاقات دست داد خانگان حقیقت او را بدگاه عدالت
معروض داشت و نمایان در سگ بندای استان فلک نشان منکر ساخت
و او در آن مهم تردوات نمایان بظهور آورد و بعد منتهی چون در حضور رسید بموجب
التاس خانگان بنصب لایق سرافراز گشت و در عهد سلطنت حضرت بادشاه
و شیر افکن مخاطب گشت و در صوبه بنگال جاگیر یافت چون پیش رفتند چندی در
شورش طبعی مفسور بود و در آنکه که قطب الدین خان و له شمشیر سگیم چندی در صوبه داری
بنگال رخصت یافت بخان مذکور اشاره رفت که اگر شیر افکن بر جا و در جواب صحبت
قدم بوده باشد بحال خود است و سرگرم خدمت وار و اولاد و اولاد و اولاد و اولاد
در صورتیکه بحضور والایانید میرزا ساند قطب الدین خان و در بنگال رسید و بعد پیچند گاه
در دانه بر خوان گریه شیر افکن که در آن حدود جاگیر داشت استقبالی نمود و در وقت
ملاقات مردم قطب الدین خان هجوم آورده و در او برگرفتند شیر افکن طرز وضع فرم
معاینه نمود و شیر کشید و بر شکر قطب الدین خان پنهان فرم کاری نمود و در دانه میرزاخان
و بهانها جان بحق تسلیم کرد و در آن حال مردم قطب الدین خان هجوم آورده و شیر افکن خان
را بقصاص خون آگاہ خویش قتل در آورده و صید غیاث بیگ خان قطب استاد الدوله
و جباله و وجیت شیر افکن مذکور بود این غیاث بیگ پسر خواجه محمد شریف طهرانی است
خواجه در بنای عالی دیوان بیگ محمد خان بکرم حاکم برات بود که در وقت تشریف بر دین
حضرت نصیر الدین محمد تالین بادشاه بپراق میرجیب امر بادشاهی خدمت شایسته
تبعه سگیم رسانیده و فرمان شاه طهراسپ والی ایران و باب سرانجام غیاث و
همان داری که در کسب رسانیده داخل شده و بنام حسن محمد خان است بعد از آنکه محمد خان
خواجه محمد شریف مذکور بنده است شاه طهراسپ پیوست و بدارت سراقده یافت

بامیان صفاک و بامیان که جانب باغ سرحد کابل واقع شده مکرر است که دنان دهن
 خواجه تاجرت میگویند و مدت چهار صد سال از تاج فرستادن نشان می دهند و هندی
 از بهر نریخته و مردم رفتند زیارت میکنند و برگر و نقش زخمی است که چون فیله را از قراگن
 بر میگردد خون ترشح مینماید تا بمان فیله بالاسی زخم نمیدانند از جریان فیله میماند
 تحقیق این مقدمه متفقان عرف محمد شریف مولف اقبال نامه جهانگیر فیض گشت
 و جبرانی میرزا شمس رخصت یافت که زخم بچشم خود دیده آمد و حقیقت را بمرض
 رساند متفقان بدان سرزمین رفته از مردم آنجا و دو واقف شدند و فرید کوهی که متصل
 بامیان واقع است وقت و ران کوه دی نمود و از گشت بمقدار دو نیم درخت از زمین
 بلندیکه سایر غزلان برادر و بر سر سینه و سنگیری از بالا شده با چند کس دیگر و زن
 آن وقت از آن کوه در ده طول و یک نیم در ده عرض و درون ایوان خانه مربع چهار دره
 و چهار دره بود و در آن کوه تکیه بنظر درامد مثل روشن کرده تحت از بالا که تاجرت
 برداشتن میست را و دیدند که باین اسلام رو بقبله خوابیده و دست چپ بر ستر
 حورت دراز کرده مقدار نیم دره کمر پاس بالا که ستر مانده و از اعضایش انچه بر زمین
 پیوسته و سید و از اهم نکتته شده است و بقیه درست و چشم بر هم زده و
 دندان یک از بالا که ویک از پایان در لب با نمایان و گوش که بر زمین پیوسته است
 و در دندان خاک فرو نهاده و با خنجر دست و پا درست داشت لیکن زخم معلوم گشت
 و از زمین سالن آن دیار چنان بظهور پیوست که در جنگ چنگیز خان و سلطان جلال الدین
 مشاک برانی و در سالن مرد شیه شده و از همان مدت و در بخارا من ظهورا منشا ده
 متفقان بعد تحقیق این مقدمه در حضور پر نور رسید و حقیقت را بمرض مقدمین رسانید
 فرمودند که از عجایب قدر هتاکه ایزدی میباید حکمت نامی سرمدی و قور این
 غریب چه عجب با کمال بعد سیر و شکار کابل و گشت این عشرت لطف وافر برداشته
 ببند وستان فیض نشان معادوت فرمودند

مال و در عشق آن نازنین با خستند اخبار فریفتگی و ششنگی آن حضرت بر حسن مل فریب
 آن ماه و در آنکس گیتی انجمن است بهاریافت که حکایت خسرو و محبت شیرین
 و داستان مجنون در عشق بلی مشهور بود و بک آن داستان کهن از جبریه و روزگار منون
 گشت و این حکایت نوبر است خرد و بزرگ جاری گشت نظم

ز جام محبت چنان مست شد که سر رشته کار از دست شد

فردوست چهره خردوست عشق هر دو را چکار است باست عشق

دش بود مشغول محبوب و میس ز فکر جهان و در پیر و اسک کس

ز نام ارادت به و داد و بود کز و شور بر جانفش افتاد و بود

جهان بود و در بند افغان او فیروز نفس جسته بفرمان او

الحق بیگم در حسن و خوبی طاق و در نیک ذاتی و فیض بخش شهره افتاد و در خوش
 خلقی و خوش خلقی بے همتا و در نیک نادای و نیکنای یکتا از فرط عقل و دانش و کوشش منیر
 و بعد و فطرت و فراست و در اندیم و نظیر و انتظام امور سلطنت سکندر اندیش و بهشت
 بهام ملک است و در سلطه پیشه برادر و در پیش بے غایب و به بخشش و بخشایش حاتم آسا و در خداجی
 و خدا طلبی و در ویش محروم و در ویش محروم و در ویش محروم و در ویش محروم

بلیت

نزد جهان گر چه بصورت زن است و صفت مردان زن شیرین است

و بلیت چنین و شعر رنگین داشت اگر چه از بیگم اشار دل پذیر بسیار است اما در ایام

که ستاره نو و در شب طلوع شد و این بیت خوب گفته بلیت

ستاره نیست بدین طول سر بر آوده فلک بشا طری شاه سر بر آوده

و نیز در باب ماه عید گفته است بلیت

مال عید هر اوج فلک هویدا شد کلید بیکه ده گم گشته بود پیدا شد

و قصه تمامی امور سلطنت و بهام ملک تقبضه اقتدار و گفت اختیاریه جهان بیگم

نزد آمد و رفت کار بیگم رسید که از با و شاه جزای نامان آن حضرت میفرمودند

که در سلطنت رایه نزد جهان بیگم از ذاتی و داشتیم غیر از یک سیر شراب و نیم سیر گوشت

سراپچ منی بایع آن که با خود هر که می نشست و تمامی امر حاضر گشته بود و نشات

بعد از آنکه خواجه مذکور فوت شد خواجه غیاث بیگ خواجه طاهر هر دو پسرانش به بندوستان
آمدند و خواجه غیاث بیگ و و پسر دیک دختر داشت بعد رسیدن در قندهار دختر
دیگر تولد شد از انخار وانه مشهوره و فرقی پور سیکری بهلازمت حضرت بادشاه جنبت
آرامگاه سعادت اندوز ملک زمرست گزیده بقتضای کاروانی در اندک فرستی دیوان
بیرویات گردید چنان فریسنده کاروان و خوشنویسین بود و شعر متین داشت و در کار
کشاکش اهل حاجات و رشوت گیر می بے نظیر بود روزی بر و ز پایہ قدرش افزود و موجب
پیش آمد او شد و دختر دویم که در قند و بار ولایت یافتند بود در عقد نکاح شیر افکن
در آورد و در میولا که شیر افکن به تقریبی که نوشته شده که گشت متصدیان
صوبه بنگالہ منکوحه او را که دختر غیاث بیگ بود و با شد و در راه فرستاد و نشاء بندگاه
فلک اشتباه حکم چنان مطاع صادر شد و بود و وانه حضور مقدس منور و انداخته که طعنه
جمال بے مثال ان ماهر سے پری مثال در سامع جهانیان میر سید و وصف حسن و
غربی آن خدیو کشور محبوبی بر آید و المیان بدین نقطه جاری بود که نقاش ازل بر بیاضی او
بر لوح وجود نقش کشیده و معصوم لم یزل بر عنایت او در جری و هستی شکسته آفریده
مهر و نشان از چهره و نشان او در بر او ام میگرد و واد و تابان از تابش رخساره پرا افرازد
روشنی میخاهد غماز در تعریف و ریش فواره نوری شود و نامه در توصیف رخسارش چون چین
پایانی میگرد و مثنوی

قدش نخل ز رحمت آفریده   زبستان لطافت سر کشیده
رخش ماهی ز برج اوج فردوس   ز ابر و کرده آن مد خاند قدوس
بزی چرخ کس پیدا نه گردد   کرد ویش ملید و مستحیانه گردد
حضرت عاقان دان باصفای خرمیای آن ماه نقاشم عشق و محبت در مریض جان
می افشاند مددین صورت عجب نیست که شیر مشکین بود جب امر والا بقبل رسید
باشد چون به حکم طالع کوکب طالع و ایام مطوع اختر بخت ان ملک روز گاه بود و وقت در صید
در سال ششم جلوس والا داخل حرم سراسر حرم دید نخستین در محل خطاب یافت
و بعد آن به نور جهان فاعل گشت ان حضرت شریفه حسن بے نظیر و زلفیه نقاش
دل پذیر آن ماه منیر فلک غربی گشت و دست باد و محبت شده دل و جان ملک و

در مایه بادشاهی ممتاز و سر بلند گشت بے شایه تکلف لایمی گری که او کرده دیگر بے نموده
باشد در ایران اهل هند را نیک نام کرده آمد

نَهَضَتِ مَلِکِ وَاللَّهِ مَقْدَسِ بْنِ سَیِّدِ کَاکِجَرَاتِ بَعْنِی أَحْمَدِ

در سال دوازدهم ملوس دالان حضرت میر و شکار گجرات نهضت فرموده بعد قطع مسافت
در احمد آباد و در اقبال فرمودند اگر چه آب و هوای آن ملک بر طراح مقدس ناخوش
افتاد و از سیر آن ولایت خاطر مقدس کدر گشت اما تفرج دریا بے شور که سی کرد و ملذذ و
واقع است باعث انبساط خاطر اشرف گشته تدارک ناخوشی خاطر قدسی گردید و در
وقت رسیدن بجرات خیر انساب یکم بخت عاشقانان اناس گرد که بارغ عاشقانان متصل
گجرات واقع است از دودارم که در آن بارغ ضیافت حضرت نموده سرفرازی حاصل گنم
مقدس او با جابت مقرون گشت چون موسم خزان بود و دهم برگ درختان ریخته و اشجار
بارغ از سر پا برهته بود و نظم

هر شب بارغ ز سر کاه تنه
بانه ز بے برگی خود برهنه
هر شب بختی مکر و درختان دهنه
گشت زمین پر ز دره های نه

ان صفت سرشت بر است آراستن بارغ و پیراستن گلشن و ترتیب و زینت
خیابان و اجزای آب تاکید کرد که دیگر آن نموده کار و مصانان چایع نگار فرج نیست
جری را که زنده بود و هر نوع درختی که در آن بارغ بود برگ گل آن را از کافور و گل
و میوه آن از موسم بهمان شکل و اندام در رنگ و طرز آراستند و اقسام میوه از نارنج
و لیمون و سیب و انار و شفتالو و غیر ذلک بر اشجار درست ساختند و همچنان
انواع شقایق و ریاحین و گوناگون گلهای رنگین و بوته با برگ و شاخ کافور
ترتیب دادند چنانچه از گون گون میوه و اشجار و رنگ گلهای و بوته ها در زمین
موسم خزان جلوه بهار بر روی کار آمد و آن گلشن در وقت برگ ریختن مانند ایام
فروردی و شگفتی تازه روی نمود و اگر گشت بدیت

درختان مشگفتند بر طرف بارغ
بر افروخته هر گله چون چراغ
آن حضرت در آن بارغ نظر او عدایه فرج افزاک و شگفت روی مسمی است و بارغ بهارین

و تلبیات بجای آوردند و گوش بر فرمان داشتند مطابق احکام قدسیه عمل مینمودند
و فرامین بنام امرای متعینه ملاک محروسه صادر می شد و طعنه ای فرامین چنین می
نوشته حکم علیه عالیله هبه ملیا نور جهان بیگم بادشاه دین جهان برود بلیت
نور جهان گشت بکمر اسیر ^{همدم و همراز جهان} بگیر شاه
اگر چه خطبه بنام بیگم نبود و اما سکه باین نقش نقش نگار دیده میست
بکمر شاه جهان بکمر یافت صندیه ^{بنام نور جهان بادشاه بیگم}
اعتماد الدوله پدر و لاقدر بیگم منصب و کالت کل مقرر گشت و ابوالحسن بیاد کلان بیگم
بخطاب اعتماد خانی و خدمت میر سامانی سرانندی یافت بعد چند گاه بخطاب
اصف خانی ممتاز گردید و پیش خورشیدان و منتخبان بنام منصب بلند و مراتب ارجمند
و خدما س یافتند بلکه غلامان و خواجگان و ایان بخطاب خانی و در خانی سرفراز گشت
بین الاقتران و الاشغال سر بلند شدند بلیت
بخت و دید و در دولت کشاد ^{بیشتر از خواشش ابدیه داد}

در بیان باز آمدن خان عالم از ایلچی گری ایران

در سال دهم جلوس والا از ایران معاودت نموده بشارت بساط پر سر مقدس معزز گردید
و در نیل بیگ ایلچی با در اسلحه شاه والا بجاه برقاقت خان عالم بسلامت رسید و سر از
گشت از استخافه کر شاه با خان عالم مبدول داشتند اگر بشرح و رای محمدل بر افراق
می شود و در محاورات اکثری خان عالم خطاب می فرمودند و زمانه از خدمت جل
نی کردند اگر روزی پاسی بعرض رت در کلبه خویش ماندی شاه بی تکلفانه بمنش
تشریف می بردند و حق آنست که خان عالم این خدمت را بشایستگی بتقدیم رسانیده
که تا این زمان مقدمات عقل و دانش که در جواب و سوال شاه و دیگران الظهور آمده
و در پاشی و در ری می که در آن دیار نموده و دیگر مراتب ذکر مجلس هست چون از خدمت
شاه رخصت شد و بیرون شهر منزل نموده شاه والا بجاه بی تکلف خود بمشایعه
تشریف آورد و در خواست چون این همه مراتب بعرض مقدس رسید خان عالم
مشمول عواطف خادان و مورد ملاحظت بی پایان گردید و با صاف منصب

اختر شناسان لشکرت بلند و اصطلاح دانان رجسده بند که در استخراج تعزیم و تخریج احکام
مبارکی عظیم داشتند بکار فلک پیا و خرد کو اکسب سیر و فلک منوره و تشخیص زمان سعادت
و تحقیق وقت ولادت با معان نظر و معان مشکر زایک طالع مولود و کرده از طلوع و غروب کجاک
و شرف و سیر و انجم و اتصالات اختران بایک دیگر و نظرات ستارگان با خود با و تفاسیل
در قایق احکام و شرح حقایق امور از طول بقا و علو ارتقا بر مدارج سلطنت و معارج
ملاوت گذارش نمودند بدینست

طالع عالم شده میمون چه نیکو اختر
منظم شد سلسلک ملک مودین بر آلا گوهری
مقتضای فحمت اخترای افراختخت مندی و طالع بلند می از تاحید حال پیدا و از فرخ
عالمی تاریخ ولادت با سعادت از لفظ آفتاب عالم تاب هویدا اکنون که منتهی تجریدی و
آید آن غمزه شید اوج اقبال و درخشند و کسب بر سج باه و جلال زیبای و نگ خلافت
هندوستان است آتی فراوان سال زمینت بخش سر پر جهان بینی در وقتی افزائی
تحت گیتی مستانی باد ملیت
یکه غنچه از باغ دولت مید

در بیان مقرر کردن منار و چاه و درختان شاہراہ و
عمارات جهان گیر آباد و لاہور

در سال چهار و ہم جلوس والا از کبیر آباد تالاہور در شاہراہ مسافت ہر کرد و
منار و بلند کرد و گنبدان را دلیل راہ پرده باشد و در دو کرد و چاہ پختہ کہ سفر گنبدان
از آب ان فیضیاب شوند و دور و دور رستہ درختان کہ راہ گرایان در ظلال ان سایہ
داد انہار ان ملاوت یا بند مقرر گشت اگرچہ رستہ درختان در شاہراہ اختران شیران
افغان است اما در عہد دولت حضرت خاقان زمان روایہ تازه یافت حسب حکم
والا خزان پیران منار و چاہ اعداد کرد و در اشجار میوہ دار نشاندند ان حضرت
در ایام شاہزادگی و بنیاد شہر ہر نام رہی متصل ساموئی بنام ہی کہ بن سب ہم
حق سلیم و پیش کہ اند و مانعے ان کتاب الدعوات ان حضرت سعادت ولادت

میز و تشریفات برده موسم خزان فراموش کرده بختیار برائے چیدن گل رسیده دست
مبارک دوازده دشتی اکمال بر حقیقت کار واقع شده بسیار غفلت شده و هر
سنایع باین کاری گران و تجرید و تیزان عفت نشان آفرین فرموده با عنافه جاگیر و انعام ملوفا
فرمودند و از انجا عادت بسیار نکند و نذر

ولادت با سعادت سلطان محمد اورنگ زیب پسر پادشاه نژاد سلطان حسن

پیش ازین در عرم سکا قدسی پادشاه نژاد و سلطان خرم از عفت قباب ممتاز و ازین گیم
بهت آصف خان کوز و هم صفر سال و هم جلوس والا سلطان دارا شکوه و چهارم
بهادری الاول سال یازدهم سلطان محمد شجاع بعالم وجود آمده بودند و درین سال هنگام صحبت
از گجرات در مقام حوالی موضع و بود شب یکشنبه دوازدهم ایان ماه آبی مطابق
یازدهم شهریور ماه سال سیزدهم جلوس مینست مانوس موافق سلسله هجری بمکمل و نیک
سعادت ولادت یافت از طلوع آن اختر برق خلافت هزاران اقیانوس نصیب روزگار
جدید و گوار گردید و از نظم و روان گوهر درج سلطنت فراوان نشاط قرین حال پدر و الا
قد گذشت در بارگاه مقدس بزم میش و عشرت آراسته و مجلس فرح و مسرت پیراست
شد کوس شادی بلند و آواز گشت و غنچه مبارکبادی و مبارکی از هر طرف در رسید
و نشاط از گران تا گران کشیده آمد و نورانی از غنچه تنبلیت از زبان صفار و کبار
چراغ جمال اهل غیر خوانان سر بلند می گرفت حقایق امید خلائق نصارت پذیرفت
بایدون فاست که ازین بد و در مبارکش تا رسید بزم سرور آراسته ساز بهجت فراخت
فرخنده طامی که از برکات ذات مایک صفاتش نور کشید در فوره شرف رامیت
افتخار بلند ساخت قطعه

بنمود رخ و طبع امید اختر می که مبد و بخشش گل خورشید رفت اند

کشاده اند اهل ادب لب تنبلیت آواز و ولادت او در شرف خفته اند

گنجایک تنبلیت شده اند و طبع بلند و لاهنا میث چون گل خندان گفت اند

آتش غریزی مینایر بلیت

بسیار کس که خدا دیش از دل زبان کیاب کس بود که او را کم خور است
 بے شایسته گفت مصاحبی است در سفر و حضر بهرم و همراز در خلا و ملاهم نفس و دماغ
 آنجن آمارے خلوت گزینان صومعه دار مسرت پیرائے محفل نشینان بخت بیدار
 معشوقیت دل فریب از سلسله دو دیوان ملقه زلف مشکین میان کند عشق بر گردن
 جان چہانیان انداخته و از آتش محبت شمع تن در بہان خانه دل عالیان رکشن ساخته
 عاشقی است بر لبوس با پری رویان بوسه بازی مژده و از لب با کسے و بران
 با جبین چاکشنی گرفته عندیسی است هزار داستان در فتنه سرائے دل فریب
 مشتاقان و از نوا سنجی بلبل ساز طالبان فرمان روا بیت تاج گزین کشور کشای است
 تحت نظیر از فی علم عالم گیری بر عرصه دلہا افراخته و از اوازہ غفلت کوس چہانیان و
 چہانتانی بر تسلیم جانہا زاخته طالبان ان را ہر نفسے کہ فرو میرود و مد حیات است
 و چون بر می آید مضرع ذات پس در ہر نفسے و نعمت موجود است بلیت
 آن حریفانے کہ خبا کو کشند اویش اشد و آخر مژد کشند

استغفر اللہ چہ می گویم و چہ می نویسم بشنو خبا کو کیفی است بدتر از کیفیات و ثقلی است
 موجب تضرع اوقات قفلی است بر دامن ازیا کو سبجانی بندیت بر زبان از ذکر
 یزدانی پسندیدہ طبع براہوسان بادہ نوار مقبول مزاج مصطبہ نشینان می گسار و زود
 اہل ولایت فرخندہ منش مذموم خردمندان والا دانش غلی است عبث یعنی از سوظن
 و آتش خردون و دود و شامیدن عملی است بیجا یعنی دود را غذا کردن و معنی باور و دان
 کو قطن معینا چندین مضرت بدنی از و پیدا و ضرر ابدی از و ہویدا میگرد و معنی دوسے
 نورانی را خیرہ و چہرہ ارغوانی را تیرہ می سازد و مارغ را غفلت و معنی را نایل می کنند
 انار نفیر و سرشت از و پیدای شود و زحمات و وق و ضیق النفس روی نماید و دہن گندہ
 و بدی می نگردد و مرامت تمیز بر تنگ و صغہ دل سیاہ می گردد بلیت
 تنبا کو نوش را سینہ سیاہ است اگر باور تہانی نے گواہ است

با کلمہ جان و دواج ان بسیار گردید و امیر و فقیر و صغیر و کبیر اہل آن شدند حضرت
 طاقان زمان با شتار این نعل عبث یعنی کشیدن دود تنبا کو حکم مند مودند

یافته سلطان شیخ مشهور بودند آبا و اجداد و مختصری از عمارات اساس نهاده حوالی آن را
شکارگاه مقرر کرده بودند درین سالان را پرگشته طلحه کرده بجاگیر آبا و موسوم فرمودند و
از پرگشتات چهار دوات در آن پرگشته داخل نموده بجاگیر سکندر لے قرار دل مرحمت گشت
و بموجب حکم والا عمارت دولتی و تالاب همان و مناره بلند اساس نهادند و بعد از سکندر لے
بجاگیر اما و تالاب مقرر شد و سر بر اهی عمارت بهمه او قرار یافت و بهمه جهت یک یک
و پنجاه هزار روپیه خرج گردید و بهرین سال دولتی سرکار والا در دار السلطنت لاہور شغل
بر اقامت نیشن دل کشا و انواع اماکن فرح افزا عمارات متین تعمیر یافت و هشت لک روپیه
خرج گردید و سر جاسی

ذبی صفائے عمارت کرد و تماشا پیش
جودے او متوجه فکر و تماش

جدید و بازنگر و نگاه از دیوار
زمین او متلون چه صحنه بقرار

در بیان تعریف مذمت تنباکو و منع گشتن آن بموجب حکم والا

اگر چه آقا بزرگواران تنباکو از بنایه فرنگ است که آنرا ملکا و ابله با درختی ادویه بزرگ
می بردند و بر آنکس و فی سیخه ابراض کشیدن و دودان تجویز میسکوند و بعضی مردم
صحیح المزاج هم دوست میداشتند لیکن چندان رواج نداشت و از فرنگ کتری
آوردند آخر الامر در مالاک هندوستان کشا و بندان عالم عالم کاشته تسبیح یافتند و
عاصلات آن را بر اجناس دیگر تنوق می جستند خصوص در عهد سلطنت ان حضرت
گشت ان رواج بسیار یافت و کشیدن دودان همه کس آرد و منگشت انرا ووزن
و شرقا و پنجا و صلحا و مذا و فضل و شعرا و فضلا و حکما و پنجا و فقر و اعراب و غیبت آن نموند
و خورد و بزرگ و درین و شریعت ایل آن گشته بر جمیع کیفیات و تمامی ماکولات و
مشروبات مقدم داشتند گزین ما حاضر همانان در بهترین تحفه اختصاص منان گشت
و تاثیرات عمل آن بر جبهه رسید که طالعش ترک اکل و شرب لا بد تواند کرد اما از او حذر
نمواند نمود همه کس از لعاب دهن غیر سکه کرامت دارد لیکن از کشیدن تنباکو
احدی تمیز گشت کس و نا کس در میان نمی آرد هر چند تمییز بیشتر بر دها شیرین تر و خوش
تران تر میگرد و دودش در نظر طالبان کمال بجا و آتش آن با اعتقاد از دودستان

در بارغ جبر و گذاشتند که از اینها نیز توالد و تناسل گردد بد بعضی رسید که حکیم علی
 در خانه خود عرض احداث نموده و در پنج عرض در زیر آب خانه پر داخته در قایت
 در ششای دوران خانه بتجرب ریخته و چند کتابها بنا دو و طلسم بکار برده که جواب را
 نیگزار و در آن خانه دخل کنند هر کس که میخواست که بتماشای آنها برود و برهنه شده رنگ
 بت در آب فروی رود و دوران خانه رفته رنگ گذاشته رخت خشک کرد و اینجا
 گذاشته اند می پوشند و دوران خانه جاسی ده و دوازده کس است که با هم نشست
 صحبت دارند حضرت خاقان زمان بتماشای آن تشریف برد و در بر و نشانی که
 گذارش یافت در آن خانه رفتند و مخطوط شدند و حکیم علی بنصب دو هزار سی
 سرفرازی یافت و نسبت در دیو از ویهاست جالند هر قلعه پنجاب برق بر زمین افتاد
 و دوازده دره در طول و عرض نوسه سرخه شده که نشانی از رستی و سبزه نماید
 محمد سعید حکیم جالند هر بر سران قلعه زمین رفته کند امید هر چند می کند بد انداز
 حرارت بیشتر ظاهر می شد بعد کندین پنج و شش دره زمین پارچه آهن تفت برده
 و بعد گرم بود که گویا بهین زمان از کوره آتش برآمده چون به هوا رسید سرگردید
 آن ماهجنس مجنور مقدس ارسال داشت و از نظر اشرف گذشت بوجب حکم دلا
 حواله استاد و او را آهنگر گردید او سه حصه آهن برق یک حصه آهن دیگر آهنگر
 دو خمیر و یک خنجر و یک کار در دست ساخته بنظر انور گذرانید و پسند خاطر فیاض
 زمان افتاد و نسبت آن حضرت در خطه دل کشای متبرایان دیدن در ویش
 خدا اندیش که بعضی مردم او را از بار یافتگان درگاه الوهیت دانسته اکثر خوارق
 بیان میکردند و بعضی بجهاد و نسبت میدادند متوجه شد که چون وقت نماز
 شام بود و بعد از آنکه در ویش از نماز فارغ شد پنج در ویش دیگر آمده برابر
 آن در ویش که مرشد آنها بود ایستاد و دست بینا جات برداشته بمیدان
 فیاض توجه نمودند که بیک بار از هوا بر سرش زپاشی گردید قریب به مصلای شرفی
 ظلامت بر تبه بارید و ویش نصرت اشرفی بخاقان زمان داده گفت که در خزان
 خود نگاه دارند گاهی کمی نخواهد شد و نصرت بدرویشان عواشی خود مست کرد
 آن حضرت متعجب شده رخت گشتند و راه بنماظر اشرف گذشت حیث

و بنامان ملک و حاکمان مملکت مناشیر مطاعه در ماه و اندک از این بدعت و
 اندام بیع و شراکتی آن بعد و برپوست و بنا بر مزید استیاض و پاس حکم و الا و
 عبرت طالبان اکثری را که با وجود صدور حکم جرات بکشیدن آن نمودند در شهر لاهور
 تشهیر فرمودند بیک بعضی زالب بریدند اما از بسکه عالمی طالب این دو وسیع گردید
 با وجود استماع و تادیب عبرت پذیر نشدند و اجتناب نرزدیدند و در بر و زاین
 بدعت افراط پذیرفت قطع

باسید دل چه سود گفستن و خط
 آهنی را که مور چانه بخورد
 نرود بیج آهنی در سنگ
 نتوان بردان و بیقل رنگ

در بیان بعضی سوانح بدائع

درینو لا بعرض دالار رسید که در اکبر آباد عورتی سه دختر بیک بار توامان زائیده
 بود اکنون باینکه پس رود و دختر بزرگ و ده همد حیات هستند و نیز معروف من مقدس
 گشت که عودت زندگی اول مرتبه عالم گردید و بعد دو اند ماه زائید و از حل اویم
 پس از هیز ده ماه و سویم بعد دو سال فرزند آورد و در مدت حمل کار و بار خانه را چنانچه
 رسم مروج نام را داشت می کرد و آنچه چه برود و شوار و شکل بنود نوبت دختر باغبانی
 بنظر اقدس و آمد بارش و برودت انبوه ظاهرش برادران مشتبیه و بارش او از وجبه یارده
 و در میان سین هم موس انبوه اما پستان نداشت بعد از آن حکم شد که او را در گوشه
 برده گشت ستر نموده حقیقت را مفصل معروف مت می دارند مبادا غفله برده باشد
 ظاهر شد که بعض عورت است نوبت در ویشی شش لال خان نام قوی بیکی تربیت
 کرده و از نظر گذرانید فرمودند که باگ و جنگ انداز و خلق کیتر برکت تماشا که هجوم
 آورد و بود و همه از جو گیان نیز تماشا که بودند شش و دید بایک جوگی که برکت بود
 بطریق ملایبیت و بطور غضب چنانچه با دود خود جفت می شد بجرکت درآمد و بعد
 از انزال گذاشت و باعث تعجب گردید و حکم شد که آن مشیر را قتل و در نهیر
 و اگر ده نهیر جبر و کینه نمایند همچنین قریب پانزده شیر دیگر در ماهه زیر چهره که گشتند
 و شیران بیچکس از نهیر ساینده و از آن شیر با بچه با بر وجود آمد و نیز چندی برود

و غیر از پرده ستر عورت چیزی را با خود نداشت چرخ چند روز بعد آن چادر را
گرفت و آمینه بلی از میان چادر برد آورد و که از شعله آن شب تیره در رنگ روز
روشن گشت و آن قند نورانی شد که از دور روز و راه هر کس آمد ظاهر کرد که در فلان
شب طرف نموداری نمود و از آسمان آسمان آسمان روشن گشت و هرگز بدان
روشن گشتی روز ندیده ایم *

دیگر هفت نفری ایستادند و منطق زبان را مطلق نمی گشتند و از ایشان
نوزده خوانی و خوشگویی بجهت وری آمد که گویا هفت نفر یک آواز یا صورت
میخوانند *

دیگر قریب بعد تیر سرسید آمدند و معلق به هوا میباشند و میگفتند که
هرگاه امر شود یکی از آن تیر را آتش دهیم حسب الامر طبع و دست گرفته تیر را
لاکه دو تیر به تاب راه از ایشان دور بود آتش میزدند و نوحه جادوگری میکردند که اگر دو تیر
ساحر میشد یکبارگی آتش میدادند *

دیگر پنجاه تیر پیکان دار و کمانی حاضر ساختند یکی از ایشان کمان را بست گرفت
و حیران داشت و در هوا بلند رفته همانجا ایستاد و تیر دیگر سر دادند با تیر اول بند شد و همچنین
چهل و تیر با هم بند کردند و تیر آخرین که گذاشتند همه تیر را با از هم جدا ساختند
دیگر بست من گشت و برنج و مصالحه در دیگر انداخته آب سرد در آن کردند
و اصلا آتش در زیر آن ننمودند و یک خود بخود در جوش آمد و بعد از ساجه سرد یک
تا و اگر قریب بعد لگه طعام بر آوردند و بخورش مردم دادند *

دیگر نواره در زمین خشک نصب کردند و سه بار بر دو آن گشتند آن نواره
بیک بار بخوش آمد و قریب ده و رعد بلند شد و هر چند رنگی دیگر آب از نواره پیش
و گل افشان می شد و از آب نواره که بر زمین میرسید زمین نم نمی گرفت و قریب یک
ساعت نواره در جوش بود و چون نواره را برداشتند آنان زمین اثر آب پیدا نمود
و باز نواره را بر زمین نصب کردند و درین مرتبه از یک سر نواره آب پیدا میشد و از یک
سر آتش گل افشان می بود و قریب دو گبری این تماشا کردند *

دیگر یک نفر از ایشان ایستاده شد و نفر دیگر بالای کتف او ایستاد و همچنین

صد حیف که بدر ویش دست بوس ذکر دم همدین اثنائے خادم آن در ویش کامل
آمده گفت که دست بوس شما بد ویش رسید ازین معنی زیاده و تر تعجب افتاده فرمودند
که ایاز کشف و کرامات دانسته شود یا سحر و جادو تصور نموده آید یا از تسخیر اجنه باید
دانست آخر الامر تحقیق پیوست که این همه از نتائج و ثمر عبادات و حصول کمالات
است مر باعی

کلاش ارغاک گیسو دوزر شود   ناصی سیم خاکستر شود
سنگ گر غار او گر مر مر شود   چرخ بصاحب دل رسد گوهر شود

رسیدن جماعه بازی گران ننگاله بحضرت مقدس و تماشائے انواع حیرت فکرا

اول تخم استام درخت بر زمین ریخته چند بار گردان گردیدند و افشون با خواندن یکبار
از چند جا شروع بر رسیدن درختان گردید در طرفه الامین درخت توت و سیب
و نارنجیل و انبه و امرو و اناس و انجیر و خربزه و شک که یکپس آن را پر بار نموده
و موج دریا شک را بکناری اندازد و نمودار شد و آهسته آهسته از زمین برآمده
هر درخت بقدر اندازه خود بلند شده و شاخ و برگ بر آورد و مشکوفه و بیار نمود
که بازیگران التماس نمودند که اگر حکم نشود میوه امین درختان بخور اینهم حکم شد و همچنین
بکشد فی الحال برگ درختان گردیدند و افشون خوانند بلا قفل انبه و سیب و
توت و اناس و انجیر و غیر ذلک چیده در حضور اشرف آورده و حاضران اکثرا
والا بوجوب حکم خوردند و لذت بسیار یافتند بعد از مرغی چند در میان آن
درختان ظاهر کردند که هرگز باین خوشش رنگی و مقبولی و نفوذ آوازه مرغ نمید
و این همه مرقان در میان آن درختان نوازش و نقد طرازی بودند بعد از ساعتی
آن درختان بشکل وقت خوان بر گها سکه سرخ و زر و نمودار کردند و در اندک فرستی
دیر زمین فرو رفتند و از نظر ظاهر گیاه پنهان شدند
و دیگر در آن شب که چنان سیاه و تاریک بود و یکدیگر را با بازی گران برهنه شدند

این خردس با بال بهم میزدند آتش از بال ایشان گل افشان می شد و یک ساعت بجوی
 با هم بجنگ بودند چون پرده بر روی خردس کشیده برداشتند کجک رنگین نمودار
 شده بنیای و خوشخوانی کردند که گویا نزدیک اینها دو مشتند بهمان قهقهه که در دامن
 کوه میزنند فراسخ بودند باز نقاب بر روی کجک بر آوردند چون برداشتند بجای
 کجک دو مار سیاه پشت قرمزی کهنه سر نمودار گردید چنانچه دهن باز کرده سراز
 زمین برداشته بهر یک پیش خوروند و جنگ کردند دست شده افتادند و بعد
 آن در زمین قایم شدند.

دیگر بر زمین کرکالی ساختند و گفتند که مستقیا ان از آب پر سازند چون گشت
 پرده بر روی ان کشیده برداشتند آب بر تبه بخاسته بود که فیضان بران گذشته
 هرگز خشک نشد گویا ان بخ سنگ بود.

دیگر دو خیمه روی روی هم بفاصله یک تیر انداز ایستاده کردند اول
 دامن خیمه بالا زدند و گفتند به بنید که در خیمه چیزی هست یا خایست یکی
 از بازیگران دران خیمه رفت و دیگری داخل خیمه دیگر شد و گفت که از جانور
 چرند و پرند بهر کرانام برند ازین خیمه بیرون آوردند جنگ که انیم حکم شد که
 شتر مرغ را بردارند و انور ازین خیمه دو شتر مرغ بیرون آمدند و با یکدیگر جنگ
 کردند چنانچه سر هر یک را خونین نمودند و با هم بسیار ازار دادند تا ما بچکدام از هم
 پائے کم نیامورده آنها را از هم جدا کرده درون خیمه بردند بعد آن بقرابیل شاهزاده
 سلطان خورم از هر دو خیمه دو تیکه کاغذ سر به و کلان دست بردارند و جنگ کنانید
 گاه این آن را پیش می برد و گاهی آن این را با نیطرف می آورد تا دو گلبری این غلبه
 گاه با هم جنگ نمودند بجهلانین هر دو خیمه هر جا نور سست را که نام می بردند بازیگران
 در حال ظاهری ساختند.

دیگر پشت بزرگ از آب صاف پر کردند و بر زمین گذاشتند و یک گل
 سرخ را در دست داشته گشتند که هر رنگ بفرمایند در آب فرو بردند و غایم این
 گل را در آب فرو بردند و آن گل زرد و باز در آب انداخته آوردند تا رنگی می شد
 بگل گل با صند بار و در آب انداخته هر بار رنگ تازه ظاهر گشت همچنین کلاه و لیسان

شصت نفر بالائے یک دیگر ہم ایستاده کردند و یک نفر باز یگر آمده نفر اولین را مع
دیگران برداشته بر دوش خود گرفته روان شده

دیگر یک نفر ایستاده کردند دیگر دست در عقب او کرده ایستاد و پهل نفر
بر پشت یکدیگر چسبیده ایستادند و نفر اولین قوت کرده این پهل نفر را برداشته در میدان
گردید این قدر قوت از حد قیاس بشری افزونست +

دیگر آدمی را آوردند و یک یک اعضائے آن را جدا کرده بر زمین انداختند سنا
پنچان اعضائے او اختاده بود و باز پرده بر او کشید و یکے از باز یگران آمدند و بدن پرده
رفته بعد از سناخته بیرون آمد چون پرده را برداشتند آن شخص سلامت بر عاقبت
که گویا هرگز زخم بر بدن او نبوده +

دیگر کلاه ریسان آورده سر ریسان گرفته کلاه را در هوا سر دادند تا ران
بنویس بلند شد که سر دیگر بنظر نمی آید یک نفر از اشراف اراق بسته حاضر آمد و گفت
که دشمنان من در هوا آمده ایستاده اند بجنگ می روم این گفت و بر او تار ریسان بجای
آسمان عروج کرد و چند آنکه از نظر تماشاگران غایب گشت بعد از سناخته اقرار ریسان
خون ظاهر کرد و بعد آن به دفعات اعضائے تمام بدن جدا جدا گردید و سر و راق
بر زمین افتاد و در آن حال زلفش از پرده بیرون آمده اعضائے شوهر خود را
جدا جدا دیده و خود زمان و گریه کنان اجازت سوختن خود گرفته در میان هنگامه
آتش افروخته با اعضائے شوهر خاکستر گردید سناخته نگذشتت بود که آن شخص
بهمان طرز بایراق از بالائے آسمان بر او تار ریسان فرود آمده تسلیمات بجا آورد و گفت
باقبال حضرت بر دشمنان خلق یافته آمده ام و اعضائے که فرو ریخته از دشمن من بود
چون بر حقیقت سوختن زوجه خود اطلاق یافت فریاد و ناله بسیار و بنا و گفت اگر
دن مرا پیدا کنید بهتر والا خود را در آتش انداخته خاکستر می سازم چنانچه برای
سوختن مستعد گردید و درین اثناء زن او آمده حاضر گردید و گفت که لے شوهر خود را کش
که من زنده ام این معنی موجب تعجب تماشاگران گشت +

دیگر کسیه آورد و نشانده یک چیز در دهن خود بعد از دست درون کرده
و دهنش را بر او زده و شربت و کتان و هر دو خود را با بونگ در او زده و هرگاه

پراشیرنی و غیر ذلک و آن شیرینی را از این مجلس خود وندمید از ساحتی که مرتبان
بر آوردند همه عالی بود گویا که اینها را پاک شستند +

دیگر گیاهات حضرت شیخ سعدی شیرازی آوردند و بکیه گذاشتند باز آوردند
دیوان خواجده حافظ برآمد و آن را چون بکیه کردند دیوان سلیمان برآمد باز چون در بکیه
کردند دیوان انوری برآمد همچنین چند مرتبه کتاب را در بکیه انداختند هر مرتبه دیوان
دیگر برآمد +

دیگر زنجیر به مقدار پنج و هجده آوردند و بهر انداختند و این زنجیر در هوا
داست ایستاد و گویا زنجیر بجای بند است و گویا آوردند این سنگ زنجیر گرفت بالا
رفت تا پدید گردید همچنین پلنگ و شیر و بعضی جانوران دیگر زنجیر را گرفت بالا رفت تا پدید
می آمدند بعد آن زنجیر را زیر کرده و در بکیه در آوردند و از آن درندگان هیچ اثر ظاهر نگشت
که کار رفتن و چه شدند +

دیگر لنگری آوردند پراشیرنی و گوشت لندیزی بود باز سر پوشش بر سر لنگری گذاشتند
چون واکر دند لنگر به پراشیرنی پر کشش و با دام و قیام بود باز سر پوشش بر آن نهادند این
مرتبه بهر آنکه دبا چه بود همچنین چند مرتبه سر پوشش گذاشتند و بهر داشتند غرضی
تازه نظری و آمد +

دیگر طاس کلاهی با سر پوشش حاضر کردند و آن آب پر نمودند و غیر از آب در
چیز نبود باز دیگر که سر پوشش از طاس بر داشتند بهشت داشت ماهی در میان آب
در حرکت بودند باز سر پوشش بر طاس گذاشتند و بهر داشتند و در آن در مغایه و آب
نمایان بود باز سر پوشش بر طاس نهادند بهر داشتند به چهار مار کلان بهر چپیده و در میان
آب نمودند و بهر همچنین چند مرتبه که سر پوشش بر داشتند چیزها که دیگر نمایان بود
آخر مرتبه که سر پوشش بر داشتند هیچ چیز در میان آن نبود +

دیگر انگشتری را قوتی آوردند و در انگشت کوچک خود کردند باز از انگشت
کوچک بر آورده باز انگشت دیگر کردند انگشت او را برد و باز انگشت دیگر کردند طاس وید
باز انگشت دیگر انداختند انگشتش میزد و انگشت +

دیگر تیر انداز را و شیر با سکه بر سهند و مبالا نمود و بر زمین نصب کردند یک

سفید در آب فرو برد و سرخ شد و دیگر بار در زیر آمد همچنان چند مرتبه که این میان آب
انداخت هر مرتبه رنگ و بوی تازه دار گردد و بد

و دیگر قنس چهار پهلوان و ندیک طرف جفت بلبل خوشش آواز دران قنس
نمودار بود و طرف دیگر قنس نمودند و این مرتبه جفت طوطی ظاهر گشت و طرف سوم
بانوری سرخ سخن گویند و طرف چهارم جفت کبوتر بر خط و قال دوش آواز
نمود گشت هر چهار طرف که قنس می نمود و چهار دران دیگر نمودار میشدند

و دیگر قایلین کلان هشت دره انداختند خوش طرح و رنگین چون آن قایلین از
پشت برداشتن پشت آورد و شد در و سه پشت قایلین و رنگ دیگر اگر صله
می گردانیدند هر بار پشت در و سه می نمود و در و سه پشت و رنگ طرح دیگر
نمودار میگشت

و دیگر آفتاب کلان چار آب کردند و سر آفتاب زیر نمودند و تمام آب آن را فرو ریختند
چون باز در دست نگام داشتند باز سران را زیر کردند و آتش ریختند همچنین چند مرتبه
و آتشی از آن انداختند

و دیگر جلال کلانی آورد و دران جلال و سر داشت تریز کلان بر آورد و در
انین سر تریز را اندرون انداختند و از آن سر جلال انگور صابج و کشمش بر آوردند
و از سر دیگر از انداختند همچنین چند مرتبه انواع میوه ازین سر جلال بر آوردند
و سر دیگر انداختند

و دیگر از آن جماعت نفر می ایستاد و دهن باز میکرد و بیکی باز سر داری از دهن
او بیرون می برد و نفر دیگر سر داری کشید و قریب بچهار دره از دهن او بر می آورد
بهین آئین تابست بار از دهن او بر آورد و بار بار بهین داند و آن را با یکدیگر چنگ
نمودند و بهر چیدند

و دیگر آئین بر آورد و یک گل در دست گرفتند و آن گل در آئین هر بار رنگ دیگر
نموداری شد

و دیگر دو مرتبه خالی بر آورد و همه کس مشاهد کردند که مرتبه ای از این است بعد
یک گهری مرتبه ای بر داشتند یک به از عس بود و دیگر از مشک و صنی و همچنان بر می

شاهزاده سلطان خورم متقی گشته از سوره الزاجی شیخ نسبت به حال خویش معروض داشت
 مقارن این حال مرتضی خان بجوار رحمت ایزدی پیوست و راجه سورج مل بکتاب
 مقدس طلب شده برکاب شاهزاده والا قدر بهم دکن رخصت یافت و همکاران که در تون
 شد بعد از آنکه ممالک دکن مفتوح گشت و شاهزاده از آن طرف معاودت فرمود و راجه
 سورج مل بواسطه امر این خدمت شاهزاده متعبد بتخیر قلعه کانگره گردید شاهزاده بعضی
 مقدس رسانیده و لشکر گران از ملازمان خود با محمد متقی بخشی سرکار خویش و راجه سورج مل
 متقین کرد و بعد رسیدن در کوهستان راجه را با محمد متقی نیز صحبت برار گشت چون این
 معنی بفرمان والا رسید محمد متقی بخشی را طلب حضور فرموده و عرض او راجه بکرامت
 بر زمین را که از عمده های دولت شاه در شجاعت و جوان مردی و جرات و ولادری به
 نظیر بود با مردم تازه زور متقین منبر مودت از طلب داشت محمد متقی و متقین راجه بکرامت
 راجه مذکور فرصت را غنیمت دانسته صریح نفی در زید با لشکر شاهزاده جنگ کرده
 سید صفی یار را که از عمده های بود با چند کس از برادرانش کشت و دست
 تقدی و راز کرده پر گنات دامن کرده و حال خالصه شریفه تا پر گنات بتال و کلا خور
 غارت کرد بعد از این آشنا راجه بکرامت در رسید راجه سورج مل تاب جنگ نیارده
 متقین گشت و با ندک زد و خور و قلعه مود و مهری مفتوح گردید و راجه سورج مل
 فرار شده خود را در شتاب جبال و کرد و دامن دشتار گذار و کشید چون جگت سنگ
 برادر خور و راجه سورج مل منصب چهار صدی داشت و تقینات بنگال بود در میولا که
 راجه سورج مل بعد از چنین شرفی گردید مطابق تئویر راجه بکرامت شاهزاده بعضی
 مقدس رسانیده جگت سنگ را از بنگال در حضور طلب داشت و بمنصب هزاری
 ذات و پانصد سوار و خطاب را بنگلی سرانست از فرموده بملک مود و ثی رخصت نمود
 و عنایات والا شامل حال او گردید و بموجب حکم مقدس از مهری که مسکن راجه مذکور است
 شهره موسوم به نود پور بنام نود جهان بیگم ابا در گشت و راجه جگت سنگ بهم و تخیر قلعه کانگره
 بر یافت راجه بکرامت متقین شد کانگره قلعه ایست قدیم بر سمت شمالی لاهور و
 کوهستان است که نام یافت در دشتار بی و فکی و مانت معروف و مشهور و بت و سرب
 و مانت در فازه دارد و در زمان آن یک کرده و پانزده طناب است طناب پانزده

بلوس والا مطابق سلسلہ روز مشنہ آن قلعہ آسمانی ارتقا مفتوح گشت و بعد
معروض افتدس باعث جمعیت و انبساط خاطر گردید و راجہ بکر حاجیت مورد و فر
عنایات قدسی گشت

نہضت مہکب والا بعد میر کا نگرہ بعرضہ لکشا کے کشمیر

حضرت خاقان زمان از دار الخلافہ اکبر آباد نہضت فرمودند چون فراخی و سوجہ
مورد خیام والا گشت عسما والدولہ برحمت حق پیوست و منقل بہتوارہ از اعمال
و سوجہ براب دریائے بیابا مدفون گردند و عمارت عالی پسر مرارث اساس بنادند
و محال جاگیر و اسباب امارت و تمامی نقد و جنس ان مفقود بنور جہان بیگم مرحمت
گشت و از انجا متوجہ پیشتر شدند چون راہ کسار کو روہ ہائے و مشوار گزار بود
از دومی بزرگ در فراخی سیبہ گذاشتند و با جمعی از مخصوصان و اہل خدمت متوجہ
سیر کاہ گشتند و از سیبہ بچار منزل سافل دریائے بان گنگا مغرب خیام والا گشت
و راجہ پنبہ کر بہت و پنج کر و سبے کانگرہ واقعت و در کوہستان عمدہ ترین
زمیندارانت و گاہے بفرمان روائے دہلی روئے نیاز نیاوردہ برادر خود را با
پیشکش لایق ہر گاہ معلی فرستاد و از انجا آن حضرت بر شہزاد قلعہ کانگرہ تشریف برد
تماشا کے فرمودہ بانگ نماز و شراپہ اسلام بتقدیم رسانیدند و حکم شد کہ مسجد
عالی احداث و تعمیر نمایند بعد سیر کاہ قلعہ و رہون کہ پایاں قلعہ واقعت تشریف آوردند
و در زیر چتر کالی کہ بر سر بہت پندی از زمان پاندوان نشان میدہند چترے خور و کما
از ظلا ایستادہ گردند و چند روز در ان سرزمین بسیر و لشکر استعجال داشتند و از انجا
نہضت فرمودہ بتماشا کے ہر الہی تشریف آوردند آن مکان است و از وہ کر ہے
کاگرہ زیر کوہی کلان کہ سر بلبلک کشیدہ وار و در ان مکان مشہاد روز از زمین فریاد
آتش زبان میرند بیستے مردم اہل تعصب نشان دادند کہ در انجا کان گرگ و است و از
اثر حرارت آن آتش شدی افروز و بموجب حکم اقدس با متحان انما و آتش و تخمین کان
گرگ و زمین را کندیدند و اب پاسشیدند ہرے از گرگ و واثرے از کان ظاہر نشد
و املا آتش شعلی نہ گردید ان را از حکمت ہائے ایزدی تصور نمود و باز آن حجرہ را

و دووناب و عرض بست و دووناب و ارتفاع یکصد و چهار درجه و دو عرض کلان
 و دووناب و عرض بست و دووناب و ارتفاع یکصد و چهار درجه و دو عرض کلان
 و دووناب و عرض بست و دووناب و ارتفاع یکصد و چهار درجه و دو عرض کلان

آن حصان که طمس باره او در ملو از ستاره دار و عمار
 صحن او حسن اختصار ان ثابت بوم او بام گنبدی و دار

اعتقاد مردم آن دیار آنست که آن قلعه به سبب سموت که گاه از قوت بقوت
 دیگر انتقال یافته و میگانه دست تسلط بر و زسانیده و از ابتدای ظهور اسلام
 در هندوستان پیش یک از فرمان رویان دلی بر و دست تصرف دراز نه کرده
 سلطان فیروز شاه با وجود آن همه شمت و شوکت و استعداد خود بران سرزمین
 رفت به تخریب آن قلعه پرداخت و مدتی محاصره داشت چون دانست که استحکام و
 ثبات قلعه بحکمیت که تا سالان قلعه داری و از و قد بقلعه نشینان بوده باشد احتیاج
 آن از محالست کام نام کام مصالحه کرده و به آمدن راجه آنجا در حضور خود سندی نموده
 برگشت و فیروز بعضی فرمان رویان دیگر شکر با به تخریب آن قلعه میفرستادند و کار می
 از پیشانی رفت و در عهد خلافت حضرت بادشاه غفران پناه نیز بارها افرای تعین گردید
 (اصورت الفتح در این ترو و تلاش معاینه گشت و درین لاراجه بکرم حاجت محاصره
 نموده و مورچها قمت کرده داخل و خارج اذوقه مسدود ساخت بتدبیر صایب و
 افکار ثاقبه کار بر اهل قلعه تنگ ساخت چون مشیت ایزدی اقتضا آن کرد که بسط
 حکومت نمود و از آن حصین و قلعه مذا انسرین که در صورت حصانت و استواری
 مرغ اندیشه بنگر و تخریب آن نمیرسد و ظایر خیال بشرفه استزاع آن نمیتوان پر واز کرد
 منقطع گردد و درایت اسلام بران قلعه چه ملک تمامی آن ویا کسیار بلند شود و خیر و قلعه
 از آن قلعه نزدیک با خر رسید و جزوی که ماند دران کرم افتاد و از کار رفت قلعه
 نشینان چهار ماه طعمه های خشک به تنگ جوشانیده و خوردند چون بقایت تنگ
 شدند و کار بهلاکت رسید و امید نجات بکه توقع حیات نماند بناچار راجه تلو کینند
 امان خواست مکاید قلعه پیش راجه بکرم حاجت فرستاد و بر ساطت راجه ملک نکه
 بعد از گرفتن قول و حصول تمکینیت خاطر آمده ملازمت کرد و بتایغ غزو محرم سال

القصه آن حضرت بعد سیر کشیر به نظیر معاودت بهندوستان فرمودند چون اثر دوم گرنگی
و کوتاهی نفس بان حضرت ظاهر گشت در فتره رفته بامتداد کشید و از استنداد این مرض
هوا کے بهندوستان بر مزاج قدسی سازگار می گشت بنا بر آن از سنه شانزدهم
جلوس والا مقرر گشت که در هر سال احوال بیمار نزول مقدس عالی کشیر به نظیر و در ایام
زمستان معاودت بهندوستان شود و در هر منزل مختصر عمارت احداث گردد تا در وقت
برفت و باران و شدت سرما که خمیه خوشنیا به در آن عمارت بسر برند و با سالیس
بگذرانند

در بیان نبی بادشاهزاده شاهیجهان

ماجرای احوال بادشاهزاده برین منظر است که در سال دوم جلوس والا بنصب
هزاره ذات و چهار هزار سوار سوار افرازد گشت بعد از آنکه در سال هشتم صبیله بوالحسن
الخطاطب باصفهان خلعت اعلا دالدوله در عقد نکاح شاهزاده در آمد بهتاد محل خطاطب
گشت بنصب ده هزاره ذات و شش هزار سوار سوار افرازی یافت پس از چندگاه
پانزده هزاره ذات و بیست هزار سوار عطا گردید چون فتح ولایت مانا نمود و پسران را برادر
والا آورد و بیست هزاره ذات و ده هزار سوار و شاه خورم خطاب مرحمت گشت پس از آنکه
بر خیم دکن تعیین شد بم خطاب شاهیجهان که مقارن با اسم مبارک خاقان دمان بود و نصب
سی هزاره ذات و بیست هزار سوار عنایت کرده از ازار تملقات فرمودند از آنجا که صبیله
نور جهان بیگم که از صلب علی قلی شیر افغان بود و در حباله مناکه مشاهزاده سلطان شهریار
در آمده بودند از نجیب نور جهان بیگم که امور سلطنت بقیغه امتداد او بود و جانبازی
شاهزاده و شهریار می کرد و به بادشاهزاده شاهیجهان سوار مزاج می بود بعد از آنکه بادشاهزاده
از هم دکن معاودت نموده بماند رسید پر گنده و بول پور بجایگزید خود استنداد مانده و تصدی
سرکار خود همین کرد و اتفاقا پیش از رسیدن عرضداشت بادشاهزاده ان پر گنده را در جهان
بجایگزید شاهزاده شهریار بخواه کرده بود و شریعت الملک هماسشته شهریار بران تصرف
داشت هماسشته بانه هر دو شاهزاده دمان پر گنده بایکدیگر در آنوقت استندادین اویش
تیر به بر مدقه چشم شریعت الملک رسید و او از یک چشم سوگشت این سنی باعث نیاقتی

بیمارت متین درست کنانیدند و در حواشی آن مکان بموجب حکم و الاعانت درست
 کردند سلطان قیروند شاه نیز در ایام سلطنت خویش چون بتغیر کانگه متوجه شده و دجله
 کبی رفته زمین کاویده و آب پاشیده بود تحقیق پیوست که کان گورگ نیست از
 عجایب قدرت قادر حقیقی است که از آغاز آفرینش خود بخود آتش شعلا آفرید و میگردد
 آن حضرت از تماشاخانه آن اکت و سیر و شکار بغایت سرور شده و متوجه کشمیر شدند
 اگر چه در راه کشمیر بسبب نشیب و فراز و صعوبت طرق و دشواری جبال و بلندی
 کوه ها و در فاصله مفک لقصه بسیار میگردد و عبور پیاده بدشواری می شود
 چه جائے سوار و چارپائے بار بردار لیکن بعد نزول بکشمیر لطافت و زراعت آن
 خطه دل کشائے تملانی و تدارک رنج و محنت این همه مسالک مہالک و محن و
 مشاق آن راه چاکه میگرد و هر چند کوه و بازار شهر عالی از حرکت نیست و مردوش
 بد معاش و بد لباس و بد طبیعت و بد خو هستند تمام صحرا کوه و از انواع شقایق و دیامین
 نمونه بهشت برین است و از گون گون گل و میوه دم مساوات ببارج جنت میزنند
 و هر طرف همه پائے دل جو و انبار پائے مسرت افزا و چشمه پائے شیرین باعث تماشاخانه
 نظار گیان است **بیت**

کشمیر گور شک پری خانه چین است تحقیق بهشتی است که بر سر زمین است
 اقصی آن حضرت از کانگه متوجه شده بعد قطع مراحل در خطه دل کشائے کشمیر نزول
 اقبال فرمودند و تماشاخانه سیرگاه پائے زبانت افزا و سیلاب مسرت پیرامند و
 بغایت محکم شدند و در زمان بودن در خطه دل پذیر کشمیر روزی سلطان محمد شجاع
 ملک بادشاهزاده محمد خرم در وقتان بازی مغلطه میگرد و اتفاقا بازی کتان بر سر بچه
 جانب دیار قندهار رسیدن سرنگون بنیر افتاد و قضا را پلاسی که کوه زیر دیوار
 نهاد و بودند و فراموشی متصل آن نشسته سلطان پلاس رسید و پایا به پشت فراش
 غرور و بر زمین افتاد با آنکه از هفت در عا ارتقا پذیر افتاد و اسب رسید و حمایت
 اتی شامل حال گردید و پیش از این چاراه چونک راسه نمک گفته بود که سلطان از جائے
 بلند خاد افست و اما آسیبی نخورد رسید از وقوع این سنی صدقات و خیرات بسیار کردند
 چونک راسه مورد ازین گشت و با شاد مسرت و عطا انعام برافزاند و گردید

مقرر شد بعد نبضت از لا بود افواج قاهره بر سر شاه جهان نقین گردید شاه جهان بعد
 رسیدن در کعبه اباد از استماع نبضت رایات عالیات بطرف کوه میوات نشاند
 و در باب پسر خانخامان دراج بکراجیت و دیگر امرای خود را بر روی افواج با آذین
 که بر و نقین شده بود مقرر گردانید و خود نیز مستعد شد آنکه عساکر طرفین با هم رسیده
 رو به پیکار آورند و آتش محاربه شعل گشت پیادان جنگ جو و مبارزان پرغاش
 خود و مردی و مردانگی دادند و هر یک کارنامه رستم و فراسیاب بجهت آوردند
 حسین کارزارش که با دشا هزاره غالب آمد و آثار فتح و ظفر نمودار گشت از آنجا که مثیبت
 ایندی بران رفته بود که با دشا هزاره چند گاه در تعجب و رنج بوده باشد و شداید
 سفر عاید حال گردید و چاقوئی است مستر و آینه است مقرر که هر گاه اقبال مندی
 را زمان حصول عطیه عظمی الهی و وقت احراز دولت نامتسنای نزدیک میرسد
 در چشمگاه ان ایام مورد محن و مشاق می گردد تا چون بر وجه محال و فزوده مقصود
 متصاعده شود و حال این نقطه عین الکمال او می گردد و از گزند بنگهان سپند
 بوده باشد **بیت**

گر فلک کار ترا بر هم زند نگین باش می کند خیاط جامه قطع بر و ختن

اتفاقا در عرصه کارزار بند و بستی زمینی نیم جان افتاد و بند و بستی تیر بند و فتیل آتش
 افروز دست او بر دراج بکراجیت که جنگ مردان کرده غالب مطلق شده بود
 و دیر اندر لشکر با دشای می آمد چون نزدیک بان نیم جان بند و بستی در رسید قضا
 فیکه بر بند و بستی مذکور رسید و تیران از سینه راجه در گذشت بمانجا قالب حتی کرد
 از آنجا که راجه مذکور از عده دایه دولت خواهد بود و دشا هزاره بود و عالی از تیر و شجاعت
 بشوده از گذشته شدن او انتظام را بکریا گنده گشت و با دشا هزاره از دیدن حال لشکر
 خرمش پاکی ثبات نتوانست حکم کرد و بالضرور از آنجا کوچ نمود و بجانب ماند و راجی
 گردید و حضرت خاقان زمان از استماع این فتنه متوجه اجیر شدند و دشا هزاره
 سلطان پرویز را که درین نزدیکی از پیش در حضور مقدس رسیده بود با مهابت خان
 و راجه در سنگ دیو بودند و راجه در سنگ را شور و راجه در سنگ کچو اید و دیگر امر
 که چهل هزار سوار بوده باشند بر سر شاه جهان نقین نمودند و آتیه ظاهر از او پرویز

اثوب شورش گردید و فتنه و فساد بلند شد با و شاهزاده عرضداشت متقمن عجز و نیاد ارسال
 داشت و افضل خان و یوان سرکار خود را بملازمست اقدس فرستاد که هر وجه غبار
 شورش فرو نشاند اما بداندیشان نمی خواستند که رنج فساد گردد و مقدما تنگی موجب
 از دیاد شورش بوده باشند در میان می آوردند چنانچه آصف خان را بجانباری پادشاه
 بهرام ساخته خاطر بیگم را از این چنین برادر رنجانیدند و بیگم را برین آوردند که مهابت خان
 را که با آصف خان عداوت دارد و به با و شاهزاده نیز به اخلاص است از کابل
 طلبد ارشده مقصدی شورش و فتنه باید کرد هر چند فرامین والا و مناشیر بیگم در باب
 طلب مهابت خان صادر می گشت مازم حضور نمی شد بالاخر صریح فرشت تا آنکه
 آصف خان در حضور است رسیدن بنده متصور نیست اگر فی الواقع دولت
 شاهجهان را برهم بایزد و آصف خان را بصوبه داری بنگال بفرستند من بحضور رسیده
 بتقدیم حکم والا پر وازم بموجب نوشته مهابت خان آصف خان را به بهانه آمدن
 خواند بطرف کبر را و فرستادند و اما آن افند پسر مهابت خان را بمنصب سرهزای
 ذات و دو هزار سوار سرافراز فرمودند و فرمان صادر شد که او را نیابتا در کابل
 گذاشته متوجه استان بوس گردد و بموجب حکم قضا توام مهابت خان از کابل در حضور
 معنی رسید و حکم شد که محال جاگیر شاهجهان را از میان دو اب و غیره تقیر کرده بجاگیر
 شاهزاده شهریار متوجه دهند شاهزاده شاهجهان باستان این خبر از ماند و متوجه حضور
 پر نور گشت چون این معنی بعرض والا رسید از لاهور بهنفت باگیر آید و فرمودند و از
 فتنه سازی کوته اندیشان و اغوائی نوز جهان بیگم شورش فتنه و فساد بلند شد و
 چنان سرزدند اقبال پیوند را که غیر از اطاعت و فرمان پذیری امری دیگری
 نداشت بزرگ و منفعت در کبر سن و منفعت و بیماری بموجب بر سرستیزه
 آوردند مشغولی

عزیزان را بکنند کید زمان خوار

ز کید دن بود دانا گرفتار

ز کید دن کس عاجز میباد

دن کینشاد خود هرگز بساد

اکثر امرا بهت ارسال رسل و رسائل بطرف شاهجهان ماخوذ شدند و بپزل مضرب
 و جاگیر معاتب گشتند و درین هم عداوت پیر امور و ترتیب افران به مهابت خان

از گل ساخته است حکام آن بنمودند و این اثنا شاهزاده پسر ویز و مهابت خان با لشکر بسیار
در رسیدند به مقام جنگ روداد و با جاجیم پسر رانا کرن که سردار لشکر شاه جهان
بود و معرکه گشته شد ازین جهت هزیمت بر لشکر شاه جهان افتاد و غیر از قورچیان
و عبد الصمد خان میکس ایشانند شاه جهان بمقتضای شجاعت ذاتی و دلاوری فطرت
دل بر مرگ نهاده اسب برانگیخت و اسب سوارانی خاصه زخمی شد و درین اثنا
عبد الصمد خان جلوه گرفته شاه جهان را از جنگ گاه برآورده و آنان اسب فرود آورده
بر اسب خود سوار کرده بجانب چپ رود چون افواج بادشاهی نزدیک چپ رسید
شاه جهان اناخجا برآمده و بدون دران دیار صلاح ندیده و در کعبه نگر آمد چون دکان
ایام که سال نو و هم جلوس والا برده باشد سلطان مرا و بخش قدم در عالم وجود نهاده
بود آن تازه نهال گلشن سلطنت را با والد و مادر و اجداد ایشان در قلعه ربهاس گذاشته
متوجه پیشتر شد و در آنجا پسر خانگهان را که سوگند داده از قید خلاص کرده و بصوبه
واری بنگال مقرر نموده بود و هر چند طلب داشت او خدایا در میان آورده و بکار دست
نیامد از آنجا که زن و پسر او بطریق یرغمال نگاهداشته بودند بعد از آنکه از وفات حکمی
و عدم اطاعت بظهور پیوست زانش را در قلعه ربهاس فرستادند و پسر جهان او را
عبد الصمد خان بقتل رسانید و بسبب غلبه لشکر بادشاهی بدون درالایت بنگال و صلاح
وقت ندانسته برآید که آمده بود از بنگال باز در دکن رسید و در اثنا راه سلطان
مرا و بخش و حرم قدسی بلالزمت رسید چون رسیدن شاه جهان از بنگال در دکن معروض
مقدم گشت حکم شد که شاهزاده سلطان پسر ویز و مهابت خان با لشکر همراهی بدین
شورش شاه جهان باز در دکن برسند لهذا شاهزاده و مهابت خان از چپنه روانه شده
بطرف دکن رفتند و در آنجا پسر خانگهان را که از شاه جهان جدا شده و بشکر بادشاهی
ملحق گشته بود بموجب حکم والا بقتل رسانیدند و خانگهان را در حضور معنی قید کردند
شاهزاده پسر ویز و مهابت خان قطع مراحل نموده در راه رسیدند و شاه جهان بسبب
رسیدن افواج بادشاهی بدون در دکن صلاح وقت ندیده و در آنجا میر رسید
و اناخجا رفعت نام کرده از راه جیسیر بصوبه بتهبه آمده و بمقتضای ایران نمود و سلطان دار الفکره
و سلطان محمد شجاع و سلطان محمد اعدنگ ذیب پسران خود را بدرگاه و ملکی فرستاد

بدست آورده از و باز یافت نمایند اگر حرف حسابی داشته باشد بدو رگه والا زود
 رسیده نشان دیوانیان عظام نماید چون فدائی خان از حضور پر نور رخصت شده در
 مالوه رسید حکم والا رسانید بهایت خان از شاهزاده سلطان پرویز رخصت شده مازم
 درگاه آسان باده گردید و قاجان لودی از گجرات رسیده بخدمت شاهزاده سلطان
 پرویز قیام نمود بهایت خان بعد قطع منازل برب دریا سینه بهیت که آن حضرت
 متوجه سیر و شکار کابل بودند نزدیک اردو سینه علی رسید چون طلب داشت
 او تحریک آصف خان بود و پیشین بناد خاطر آصف خان اکتد اولاً بهبه درجه بخار و
 بے عزت ساخته دست اقرض و ناموس و مال و جان او اندازد چنانچه
 بهایت خان دختر خود را به بر خوردار و له خواجه عمر نقشبندی نامزد کرده بود آن
 جوانک را بموجب التماس آصف خان سر برهنه کرده و دست بر گردن بسته
 در حضور والا کوره کاری کرده در قفسه نمودند و حکم شد که انچه بهایت خان با و داده
 است فدائی خان از و باز یافت نماید قریب یک کاک روپیہ از نفقه و جنس اندو
 گرفتند و نیز محمد محسن که ورمی پر گنده بتاله را که خضرزاده بهایت خان بود قید کرده بغیر
 و شلق دریا باز یافت کردند بهایت خان از منصوبه آصف خان واقف شده چهار هزار
 سوار را چپوت جرابه همراه داشت که اگر کار برخلاف روس و دهر جان نثار گردد
 و از طرف آمدنش حرفهائے تا ملایم زبان زد مردم شده بود چون خبر آمدن او نزد یک
 اردو سینه علی بعرض والا رسید حکم شد تا مطالبات بادشاهی بدیوانیان اعلیٰ او امانت
 و مدعیان خود را تسلیم نماید و قیلان جنگ را از نظر نگذارد و راه کردنش مسدود است آصف خان
 با چنین عمده قوی باز در کن سلطنت عداوت کرده در نهایت غفلت و عدم احتیاط
 بوده بادشاه را بدین روسے آب گذاشته خود با عیال و اطفال و احوال و انگال و
 خدم و حشم خلیض از راه پل گذاشته ان روسے آب رفته منزل نمود و اکثر امرائے
 و کارخانجات بادشاهی نیز از دریا گذشتند و قتلیلے مردم این روسے آب مانند مدین
 وقت که گرد و پیش و قتی نه والا تنگس نبود بهایت خان قابویانته با چهار هزار سوار
 را چپوت از منزل خود سوار شده اولاً بر سر پل رسید و مستعان خود را با و هزار
 سوار گذاشت که پل را آتش داد و نگذارند که احدی از امرائے اتان روسے

چون در تهنیت شریف الملک کور نوکر شاهزاده شهریار قیام داشت از خبر آمدن شاه جهان
 جمعیت فراهم آورد و توپ و تفنگ بر قلعه نصب کرده متحصن گردید و شاه بر دور قلعه
 منزل نمود و چند روز بکنگ پرداخت و چندی از مردان کاری شاه بکار آمدند چون
 کار از پیشش نرفت بنحاطر قدسی شاه والا جا رسید که بتغیر تهنیت وقت صلاح کردن
 از صلاح دور است همدین اثنا خبر رسید که شاهزاده سلطان پرویز در دکن در ولایت
 حیات سپرو و مهابت خان در حضور رفته و خانجهان لودی در دکن قیام دارد و درین
 صورت شاه جهان ولایت دکن را خالی دانسته پیش از آنکه مهابت خان کور و برومی
 شاه بجانب تهنیت تعیین شده بود برسد با وجود بیماری وضععت کرد و ان ایام طاری
 احوال شده بود و از راه ولایت بهار و گجرات متوجه دکن شد و بعد قطع مراحل وطنی
 متاول و ناسک تربنگ از مصانقات احمد نگر بنگاه خورشید در آنجا گذارشته رفت
 بود و زول اقبال فرموده در جنیر اتفاق اقامت افتاد و در آنجا بوده دست بر اخراج
 خانجهان لودی از دکن مصروف گردید

بیان رسیدن مهابت خان حضور اشراف قدس و مصد گستاخی گردیدن اصف خان بنفید کردن

چون اناوت آبی بران شد که چشم نه نفی بحضرت شاهان زمان برسد امری که از مصالح
 و درویشا و نز و یک بوده باشد بمنصه ظهور رسید یعنی مهابت خان که مصد چندین
 مندمات نمایان و تزد و امت نمایان شده بود و بموجب التماس نوز جهان بیگم و اصف خان
 بنیو بموجب مقرر و عتاب گشت و مذاکرات خان از حضور تعیین گردید که مهابت خان را
 از شاهزاده سلطان پرویز جدا کرده روانه بطورت بنگال سازد و محکم شد که خانجهان لودی
 از گجرات آمده بجا که مهابت خان املیق شاهزاده باشد و اگر مهابت خان بفرمان بنگال
 راضی نشود جریده بدرگاه والا بیاید و نیز محکم شد که در کلیه مطالبه کار وطنی که بنفید
 مهابت خان طلب است آن را معذرت بطلب که از محال جاگیر امرا یا ن بزد و ولقدی تصرف
 شده و در کفایت انباشتگاه دادند و هم نیکان مالی که از بنگال و آن حدود

چه خوش گفت آن بیابان عشق و بجز
 سالی بیرون بود ز ارکان عاشق
 که گوی ترک با تان جان مانش
 که بود مشک و رنگ از گل شود و
 در زمانیکه آن حضرت بمقام هبابت خان تشریف آوردند نور جهان بیگم فرصت یافت
 از آب گذرشته بمنزل آصف خان رفت بود هبابت خان ازین سهو و خطا تاسف
 بنور و بجا طریش رسید که آن حضرت را بدولت خان و الابر و بهر وجه نور جهان بیگم
 را بدولت آورد و از جانب او نیز قاطر و اهر داد و این بقصد آن حضرت را بدولت سر
 معنی آورد و در آن روز و شب آن حضرت بمنزل شاهزاده شهریار گذرانیدند و هر چه
 هبابت خان میگفت می کردند چون نور جهان بیگم انظرف و دریا صفوت اراست
 بتدارک میکوشیدند آن حضرت مقرب خان را نزد آصف خان فرستاده منع کردند
 که جنگ در میان انداختن صلاح نیست و بجبهت اعتماد انگشتی مبارک است
 او فرستادند روز دیگر آصف خان و خواجه ابوالحسن فوجها آراست قرار جنگ
 دادند چون پل را کسان هبابت خان آتش داد و بودند در صد و بدست آوردن پایاب
 شدند ابو طالب پسر آصف خان بهر حال از آب گذشت و اکثر همراهانش غرق شدند
 آصف خان در میان آب رسید و بود که ابو طالب و دیگران باندک جنگ و گردان
 شده باز گشتند آصف خان نیز از میان راه برگشت و نور جهان بیگم قیل سواره اند
 دریا گذرشته بمردم تا کفید عبوری کرد و جنگ در میان بود درین وقت تیر و بیگ
 از پستاران بیگم که در عمارت قیل نشسته بود و بران و رسید بیگم بدست خود از باران
 او تیر برآمد و خون بسیاری جاری گشت و لها سپاه خون آلود گردید و نزدیکی قیل
 بیگم بسیاری مردم قتل رسیدند و قیل سوار بیگم زخمی چند برداشته برگشت
 و خود را بدریا انداخت و شنا کرده از دریا گذشت تا که بر بیگم بعد گذشتن از دریا
 در دو تخته بادشاهی فرو آمد آصف خان که این همه شورش از او بود چون بمقتضی
 دانست که نقش نوسه نشسته که از جنگ هبابت خان خلاصی ممکن نیست لهذا
 با ابو طالب پسر خود و دو صد کس دیگر از پاسناروان مشد و قطع منزل نمود و در
 قلعه ایک بنارس که جاگیر او بود رفته متحصن گردید چون صلابت هبابت خان در دل
 امر اقبال آمد خواجه ابوالحسن و دیگر امرا سوختند آن ملاط و مجبور شدند و از

آب بدین سمت عبور تواند کرد و خود بر دروازه و تو قاضی و ال رسید و از اسب پیاده
گشته با دو صد راجپوت بدرون مشتافت و تحت دروازه قتل خانه را شکسته
اندرون رفت پرستان جسم مرا حقیقت را بعرض رسانیدند آن حضرت از
اندرون فرگاه را بر پاکی انستند مهابت خان پیشتر رفته کوفتش بجا آورد و بر گرد پاکی
قریان گردید و معروض داشت که یقین کردم که از دست آصف خان خلاصی من ممکن
نیست و میری کرده خود را در پناه حضرت انداخته ام اگر مستوجب قتل و سیاست
هستم در حضور اقدس بسیار است رسانید و بیوقت را چپوتان نوکر او فوج فوج مسلح
گشته دور سر پرده پادشاهی فرا گرفتند غیر از چند کس از خدمت گاران نزدیک
آن حضرت نبود چون بے ادبی او فاطمه اقدس شریده نمود و دو مرتبه دست بقبضه
شمیر کرده خواستند که آن بے باک را بزنند حاضران حضور مقدس التماس کردند
که وقت حوصله از مای نیست از نجابت ضبط خود فرمودند و در اندک فرصت
را چپوتان او بدرون و بدرون و تو قاضی را فرا گرفتند مهابت خان بعرض رسانید که وقت
سواری اسب است حضرت بدولت سوار شدند و این غلام در رکاب باشد
در آن وقت اسب خود پیش آورد و غیرت سلطنت رخصت نمود که بر اسب
او سوار شوند اسب سواری خاصه طلب داشتند سوار شدند چون دو تیر انداز راه
از دو تو قاضی والا بر آمدند مهابت خان قیل حوصله و از پیشش آورده التماس کرد که وقت
شورش است صلاح آنست که حضرت بر قیل سوار شوند با ضرورت بر قیل سواری
فرمودند مهابت خان سیکه از را چپوتان معتمد خود را در پیش قیل و دورا چپوتان عقب
حاصله نشاند که هر کس از خواصان و خدمتگاران پادشاهی نزدیک می آمد قتل میرید
تا آنکه حضرت دخیب مهابت خان تشریف آوردند خان فرزند آن خود را بر دور آن
حضرت قریان گردانید و شرایط خدمتگاری و فرمان پذیری متبذیم رسانید و
دست بست ایستاده غیر از عجز و نیاز بر زبان نمی آورد و التماس می کرد هر چه حکم
شود بجا آر و از آنجا که آن حضرت مست باوه عشق و سیر دام محبت در جهان بگیم
بودند و مسامحه از و جدائی می شدند درین حال دم بدم یا د آن که با نومی کردند و غیر
از طلب بگیم حتمی بر زبان نمی آوردند نظم

بصوب تهنه رفته است بتقاضی شتافته هم او را با انصرام رساند و در آنکس استخوان
 را با همراهانش از قید برادرده ببلانزمت اقدس بفرستد سویم آنکه طهورت و
 هوشنگ پسران شاهزاده و انیال مرحوم را که با دوا نمیشد بودند روانه حضور فیض گنج
 نمایم چهارم آنکه لشکری پسر خلص خان را که ضامن اوست و تا حال ببلانزمت و الانزیه
 حاضر گرداند و صورتیکه از فرستادن آصف خان و تقدیم احکام دیگر مدول نماید
 قوت بر سر اقلین می شود و استیصال او میگردد و افضل خان رفته احکام مطاعه
 بهایت خان گذارش نمود و بهایت خان پسران شاهزاده و انیال را دوا نمود و اظهار
 کرد که بموجب حکم والاروانه تهنه می شوم و آصف خان را خلاص نمایم اما خوف دارم
 که بعد خلاصی آصف خان مبادا اینک از دوسه عداوتی که دارد خویش بر سر من تهنه کند
 و منی صورت هرگاه از لاهور بگذرم آصف خان را خلاص کرد و روانه حضور هر نور
 نمایم افضل خان از پیش بهایت خان آمده پسران شاهزاده و انیال را از نظر گذرانید
 آنچه بهایت خان گفته بود و افضل عرض رسانید مکرر بزمانه افضل خان عکس کرد و خیر
 تو درین است که آصف خان را خلاص کنی و الا ندامت خواهی کشید پالنه در بهایت خان
 بموجب حکم والامیل آورده آصف خان را ظایفه اشت معذرت خواست و بهید
 و سوگند خاطر از واپس و اخته با همراهانش بکنور مقدس فرستاد لیکن ابوطالب
 پسر او را بجهت مصلحت روزی چند نگه داشت و روانه تهنه گردید و از غریب
 اگر شورش بهایت خان بر ساحل دریای بهیت واقع شد و بر و خلاصی آصف خان
 در دانه گردید و بهایت خان بسمت تهنه نیز بر ساحل همین دریا اتفاق افتاد و بعد
 چند روز ابوطالب خلعت آصف خان و خواجه قاسم برادر خواجه ابی الحسن و بیچ الیه
 و اما در راغذ خواسته روانه حضور نموده منزل بمنزل روانه تهنه گشت و پیش از
 رسیدن او دران حدود و باور شاهزاده و شاهجان از تهنه کوچ کرده بطرف دکن حاکمیت
 نموده بود چنانچه سابقا تحریر یافته بهایت خان بعد رسیدن در تهنه بدون حکم مقدس
 رو به بندرستان آورد و دوا نمیشد و بطور میوست بعد معروض اقدس حکم شد
 که فوج بر سر اقلین شود و خانانان عبدالرحیم که از دست بهایت خان زخمی شده
 کاری برنگرداشت با کالج و اقرا هم استیصال او بر نومه خود گرفته و خست شد

مهابت خان گرفته ملاقات کردند بعد از روز نور جهان بیگم در حضور مقتدر رسید حضرت
 از ملاقات آن که با تو خوشوقت شده از سائل دریا که بهت کوچ کرده با مهابت خان
 روانه کابل شدند چون تسلط و استیلائے مهابت خان بچنان بود بعد رسیدن در آنجا
 بنارس ورون قلعه رفته آصف خان و ابوطالب پسرش و پسر خلیل احمد ولد میر میران
 با دوازده محس و دیگر پرست آورده در قید نمود و بیست و نه از مصاحبان آصف خان را
 دستگیر کرد و بقتل رسانید و آنحضرت چیزهای نیتوانستند حکم کرد با بکل بعد قتل رفت
 بهار الملک کابل نزول اقبال واقع شد از آنجا که مهابت خان و راجپوتانش که
 دست بگرفتند سادسی دراز کرده بودند در هر باب و دیگر گشته طرفی بے باکی
 پیرومند روزی جماعت را بچوتان با احدی سرکار و شاهی گفت و گو کردند
 و کار بکنگ کشید احدیان همه یکجا شده جنگ مراد نمودند قریب بهشت قصد
 راجپوت ملت یثیع گردیدند و ازین معنی خفی در رعونت مهابت خان راه یافت
 و پسرش رسانید که باعث این فساد خواجه قاسم برادره خواجه ابراهیم میران
 خویش او شده چون رعایت خاطر مهابت خان در میان بود آنها را دستگیر ساخته
 حواله کردند مهابت خان آن هر دو داسر برهنه کرده در بازار کابل بخزاری و بے
 عزتی گردانیده در قید نگه داشت و از روزی که مهابت خان قصد گستاخی کرد
 بر همه کس غالب آمده بود و آنحضرت هر وجه مراعات خاطرش نمود و بے فرمودند
 که تا حال جدائی اواز حضور بجا بر عدم اشتیاق بود و هر چه نور جهان بیگم در خلوت بعض
 میرسانیده که کم و کاست پیش مهابت خان اظهار می نموده و در صریح میگفتند
 که بیگم قصد تو دار و خبر دار باش و نیز صبیحه شاه نواز خان و لد خانان عبدالرسیم که
 و عتق نکاح میرزا ابوطالب و الخاطب بشایسته خان و لد آصف خان است صریح
 قصد تو دار و نور جهان بیگم در خرام آورده جمیعت سعی داشت تا آنکه از کابل خارج
 بهند وستان کردند و چون در حالی رهتاسس نزول اقبال واقع شد آنحضرت
 بزبانے خواجه ابراهیم مهابت خان پیغام کردند که پیشتر روانه گرد و دالاکار
 بکنگ میرسد و آنحضرت مهابت خان بیشتر را می گشت بعد از آنکه از دیار بے بهت خبر
 کرده بزبانے انقل خان چهار حکم صادر فرمودند اول آنکه با و خاتم از و شاه جهان

که تخت و جهان بحق تسلیم کرد و مشاهد و این حال مزاج اقدس با شوب گرایند و بر خاطر
 مقدس مکرر گذشت ترک فکارت کرده بدولت خانه والا تشریف آوردند و گریه ملک
 المودت باین صورت تخلق گشته بنظر آنحضرت درآمده بود ازان ساعت قرار و
 ارام از خاطر مقدس برخاست از سیر مکرر گریه کرده در تپه و ازانجا در راهری
 تزلزل اقبال فرمودند و از انجا بدستور معبود یک پسر و زن مانده گشت فرمودند در آنجا
 راه پیاده خواستند همین که بر لب نهادند گویا اینقا و در برگشت و تا رسیدن بدلقانه
 چکر می حال و گرگون گردید آخر ایام شب کار بدستواری کشید منبکام صبح نفسی چند
 بختی برآمد وقت چاشت روز یکشنبه است و هفتم شهر صفر ۱۲۰۲ مطابق پانزدهم
 ابان ماه الهی سال است و در این مجلس والا در عمر شصت سالگی روح قدوسی از ایشان
 خاک بال افشان بر ساکنان افلاک گردید و آثار مستغنی نمود و ایشد نور جهان بیگم که
 از عنایات خاص آن حضرت سلطنت مهندوستان می کرد و فروش دل خواش
 و تار جان تراش بر کشید و گریبان جان از زحمت و فغان برودید و یاسین مشک
 آگین از چمن تارک کندید و گل رخساره را از خار نخن تراشیدید و بیان سبزه
 بجاک و خون غلطیه منظم

بسیه از تنابین سنگ میزد	لپافت بر رخ گل رنگ میزد
زریحان سروستان را بسک کرد	بچیدن سنبستان را بیک کرد
در یقازین زینکاری درینا	و در یقازین جگر خواری درینا
نخواهم ز جهانم زنگی را	بلک جاودان پایدگی را
نهال عرب بر گشت بے او	حیات جاودان مرگست بے او
بقا نرسد و فانیکو نباشد	کرم با شرم گیتی او نباشد
نیخواهم کز و کیس نشینم	جهان را بے جمال او چنینم
چه اسایش دران گزرا ماند	کز گل خشت بند و خال ماند

در چنین وقت نور جهان بیگم هر چند آصف خان را نزد خود طلب داشت او قدری
 در میان آورده نرفت چون با دخا بزرگ و شاه جهان دور دست بود بسبب قضیه
 که گزیده امور جهانی اختلال بود و در کار مملکت پنا گمندی را دریافتند

و حال جاگیر بهایت خان و صوبه داری اجیر بنام خانان مرحمت گشت عا تنخان
بعد قی سنابل دست مراحل در دارا اخیر اجیر رسید و بهایت خان که بعد معاودت
از تهنه بخت اجیر رسید و بر دتاب جنگ نیاموده در شتاب جبال ولایت
دانا رفت اقامت ورزید و خانخانان بدان سمت در استیاء جلوس والا و عمر معناد
و دوسالگی بجز در رحمت حق پیوست و بهایت خان الا بنام عرا یض نیامد مشتعل و حقیقت
و اطلاع من بجز دست شاهزاده شاه جهان ارسال داشت و بموجب منظور عالی که بطلب
او صادر گشت بهنجار استیصال در جبر رسید و بلا از دست فیض رجبت مشرف گشت
مرد و انواع عواطف گردید و این معنی موجب ظهور پیر اقبال او گشت چون این
خبر به رض مقدس رسید خان جهان لودی بخطاب سپید سالاری و صوبه داری دکن
سرانندی یافت و مدتی او را با شاهزاده شاه جهان کار چهار پاره بخالد
در میان ماند.

در بیان حلت نمودن حضرت خان زبان بمملکت جالوان

در سال سبست و دویم جلوس والا حضرت خانان زبان مطابق معناد و متوجه کشمیر شدند
درین مرتبه در کشمیر بان حضرت بیماری غلیبه نمود و ضعف و ناتوانی روز بروز
زیاده شد و اوایل زمستان رایت مراجعت برافراشتند و در منزل میر محمد
بنشاکار پر داختمند بدان سرزمین کو بی است بلند و درت کوه نشین بخت
بندوق اندازی ترتیب یافته مقرر بود که چون زمینداران اهورا را ندیده بر تخی کوه
برآمدند و بنظر اشراف دارمندان حضرت بندوق راست کرده اندازند همین
که غیر بندوق با هو می رسید از تیفه کوه جدا شده و معلق زبان بر زمین می افتاد و
تا شایع غریب می شد درین وقت یکی از پادشاهان آن مرز بوم اهورا را ندیده
او را بهر پارچه سنگی جا گرفته ایستاد و بوقتی بنظر درنی آمد چایده که کوه فاست
که پیشتر آمده و اهورا ازان مکان روان ملان و بجز در سیدان در اینجا نماند است با مضبوط
کرد و دست به پرت زده و فشارا بپرت کشته شد و آن پیاده اجل رسید و ازان کوه
آسمانی از ارتفاع معلق شدن بر زمین افتاد و دستخوار نش خود و شکست و اعصاب ایشان

بلا مور فرستاد و بدو لب دریا کے راوی متصل شاہ دادہ و بارغ مہدی قاسم خان
 کہ نور جهان بیگم آن بارغ را رونق دادہ بود بجاک سپروند و بر مزارت سی عمارت مالی
 تعمیر یافت شعرا کے خرد گرین اشعار رنگین و بیمار رخ فوت ان حضرت گفتند
 ازان ہمدی نظم

شہنشاہ جهان کشادہ چنانگیر	کہ صیت عدلی اور آسمان رفت
چ نور الدین محمد بود تا مش	ازان از رفتنش مزار جهان رفت
چگویم نام دے کو عالمی	بہد ہمتش نام و نشان رفت
گستان جهان بے آب رنگ است	بہار و آب او چون در جان رفت
ازین اثر سرا چون رخت بر بست	جهان گلین شد و او کا مران رفت
چو تاریخ و قاتلش جست کشتی	خرد گشتا چنانگیر از جهان رفت

مدت سلطنت بست و یک سال و ہشت ماہ و چہار روز

ابوالمظفر شہاب الدین محمد شاہ جهان بادشاہ غازی صاحب قرآن
 ثانی خلف سیم نور الدین محمد جہانگیر بادشاہ

روزی کہ شبہ بست و دویم جمادی الاول ستمائے چہری در ایوان خاص و عام دو قحطانیہ
 والا واقعہ دار السلطنت لاہور ارکان دولت و اعیان سلطنت مسک و خطبہ بنام
 نامی ان حضرت مقرر کردند و ان وقت عمر گرامی بحساب قمری سی و ہشت سال و
 بحساب شمسی سی و شش سال بود چون ان حضرت در دکن قیام داشتند آصف خان
 عرضداشت متضمن اتمام کار مدعیان سلطنت و استقامت کے تشریف شریف
 ارسال داشت و پیش ازین روز کے کہ بادشاہ جنت آباد گاہ رحلت فرمودہ
 آصف خان بنارس نام ہندوی را کہ در وہ خودی و تیز گردی بے ہمتا و در تند
 روی و گرم روی کیا بود در خدمت ان حضرت روانہ کردہ خبر قضیہ ناگزیریت بجزیر
 او حوالہ نمودہ انگشتی خود را برائے اعتماد او دادہ بود بنارس مذکورہ مذکورہ صبح الاول
 در عہد بست روز از چکر ہجرت و جہیز کہ انتہائے حد ولایت نظام الملک است پیوستہ

با اعظم خان بهداستان شده بحیثیت تسکین فتنه و آشوب و انتظام پراگنده گینهائے
روزگار سلطان داد بخش عمت باقی پسر شاهزاده خسرو را از قید برادر و بر تخت سلطنت
نشانده و نیز سرکه و خطبه بنام او منو و دل شورش زده و او را بعبود و سوگند مطمئن گردانید
اما امیرایان فکر بر آنکه چون آصف خان استقامت و استقامت دولت بهمان
میخواهد سلطان داد بخش را گویند قربانی تصور منور و با آن کورنش فی نمودند چون
داد بخش و امرا در نواحی لاجور رسیدند شاهزاده شهریار که در لاجور بود و بهستان
و اقدار نگین بر سلطنت برداشته دست بخزاین و کار خانجایه داران داشت
بعد رسیدن سلطان داد بخش صفوت آمده و بر سر پیکار او روزه در اول
صدمه انتظام افروغ خود را پراگنده و دیده و بقرار بناد و بقلعه و دامنه پیاپی خود
به دام افتاد و اکثر همراهانش قتل گرفته آصف خان را دیدند روز دیگر داد بخش
در قلعه در کج رسید و بر تخت خلافت نشست و شاهزاده شهریار را که نتوانست قلعه
بهر مضبوط نگه داشت از درون حرم بر او روزه از غوطه گزشت هر دو دست بسته پیش
تنگه سلطان داد بخش حاضر او روند و او شرایط گزشت بجا آورد و بهان وقت او را بجزای
کردند و بعد از روز میل و پیش کشید از پیش معزول کردند چون شاهزاده شهریار
طبع والا و فطرت بلند داشت در آن وقت این رباعی فی البیدیه بر زبانش
رفت قطعه

بزرگس گلاب از چه توان کشید کشیدند از خرگس من گلاب

اگر از خر پرسند تاریخ آن بگو که مشید دیده آفتاب

بعد از چند روز ظهور شد و بهر شنگ پسران شاهزاده و دنیای را گرفته مقید
ساختند چون عنان اختیار سلطنت بدست آصف خان بود و بر جمیع شاهزاده
و امرا تسلط داشت و میل خاطر و اعتقاد با من او بجانب باد شاهزاده شایمان بود
بهذا بعد چندی که بمرحله منشر عالی باد شاهزاده والا قدر که از کن بنام آصف خان
بعد استماع قضیه ناگزیر حاضر فرموده بود داد بخش و گشتا سپ بر او دشمن شهریار
و ظهور شد و بهر شنگ را در لاجور مسافر صحرایه قدم نموده از تمامی مدعیان
سلطنت ماطر و به درخواست بکلافش آن حضرت را که از چهرتی محبوب قضاوتان

نواحی بجاگیرش مرحمت گشت و از گجرات نهضت فرموده متوجه کسب آباد شدند و
 در راه رانندگان سبک سعادوت ملازمت دریافت خلعت قاصد باد کبک کی سل قطعیست
 سی هزار روپیہ و خمیر مرصع و خنجر و فیل قاصد و اسب با زین طلا عنایت فرمود و کمال
 جاگیرش بجا آمد و گشتند بعد رسیدن در اجیر خان عالم و مظفر خان محمودی و بہادر خان
 اوزبک و راجہ سب سبک کچواہ و راجہ انیراسے و دیگر امرائے بادشاہت
 سعادت آمد و گشتند بہت کشت شرم جادی الاول و در دار الحکامہ اکبر آباد منزل
 اقبال فرمودند و ساعت سیون اشاعت اورنگ خلافت بجاوس اقبال مانوس
 زینت و زیب یافت کار گزاران در گاہ خلافت و منتکمان کار گاہ سلطنت باگاہی
 شکر گاہ اندر نگ آمیزی و دوزخیائی روسے ہوا نگارین می نمود بہت توہنہائے
 طلا و نقرہ ہوا فرختند و اضلاع آن را بباہیاہنہائے محل در و دوزی و زر بخت
 مغزق و مزین ساختند و فرشتہائے لہون و باہیاہنہائے مزین گسترند و اسباب
 طرب و نشاط و مواد فرح و انہباط میاگر دانیدند نوائے تہنیت و مبارکبادی
 سرت آشنای زانیان مکر دید و صدائے کوس بہجت و شادی بگوش آسمانیان
 در رسید ترا و سخنان شیرین نوا قمری اسانفید خور می برکشیدند و رامشگران جاو
 ادا از پائے کوبی و چرخ زنی و لہان و در بودند ایام فرہار برہ و زگار اشکار گشت
 و زمان نور و دوزی بجا آمد روزی شد جہان پیر برگ و نوائے نوجوانی از سر گرفت
 و عالم دیگر ساز و سامان عشرت بدست آورد و امرایان سپہ سالار و صحت آریان
 دار سلیمات تہنیت و کور نشات مبارکباد و تہنیتیم رسانیدند شعرائے مکتہ مسیح و
 فضلای و تالبع با شمار دل پذیر ہر پنج جاوس والا و ملک فخر کشیدند از انجملہ
 ایک میر شوقی گفتہ قطعہ

باو شاہ زمانہ شاہ جہان	خردم و شاد و کامران باشند
ملک اور بر جناب حق عالم	تا جہان باو و جہان باشند
یکم کاشی گفتہ قطعہ	
باو شاہ بھر و بر شاہ جہان	سر سیش چون ہر تابان آمدہ
سال تا پنج جاوسش چرخ گفت	دارش ملک سلیمان آمدہ

تختین منزل مهابت خان که از چند روز قبل از دست مقدس رسید و برود آمد و صورت
 واقع گذارش نمود مهابت خان چون برق و باد برود حرم سرای عالی رسید و خبر اندر
 فرستاد آن حضرت ایستاد و بیرون آمد و بنارسی مذکور زمین برس نموده حقیقت را انکس
 کرد و انگشتری آصف خان را بنظر قدسی گذرانید و دست این واقع بر خاطر مبارک
 عزان آمد چون وقت تقاضای آن میکرد که در انجا که ششید و شود و الا ضرور این خبر را
 پنهان کردند و بعد جب انکس مهابت خان و دیگر دو نفر از آن روز پنجشنبه بخت و
 سویم ر بیع الاول از جیره روانه شدند و بخط قدسی فرمان عالیشان بنام آصف خان
 مشتمل بر رسیدن بنارسی مذکور و توجه رایات عالیات بخت اکبر آباد مصوب بان آمد
 صادر گشت و نیز فرمان والا شان بنام غاچخان لودی صوبه دار و کن متضمن انوار
 عنایات بعد و در پیوست اواز و از گونی بخت قدر رعایت اقدس نمائند بعد
 و سوگند بنظام الملک در ساخته ولایت بالاکیات که بتبر و تمام بشیرند آمد و بدو تانی
 به نظام الملک داد و به برهان پور آمد و با جمعی از شور و طس طلیان اتفاق نموده مصد
 قند و آشوب کرد و بدو جمعی از افتخاران مستبر خود را با جمیعت فراوان در برهان پور
 گذاشته با امرای بادشاهی که بنظام مردم موافقت زده خود را از شرارت اوزنگه
 میداشتند مثل راجه کچر سنگ را بتور و راجه جی سنگ کچر آب و غیره بماند و رسید
 اکثر ولایت مال و متصرف شده سنگ را و رایات عالیات گردید آن حضرت بکسب
 تقاضای وقت علامه آن پور گذاشته بطرف گجرات تشریف آوردند بیعت شان
 صوبه دار گجرات در وقت آمدن آن حضرت از سمت تهت در گجرات مصد
 گتا فیما گشته بود و در نیلام بر این رسید و بمطاش راه یافت چون آشیره کلان آمد
 علیا حضرت متنازل محل در عقد از دواج بیعت خان بود و براعات خاطر آن حضرت
 از کافی حضرت الله و والی آن سیرات بیعت خان معاف فرموده او را از کمر واجب
 و منظر بپا آن بیعت آوردند و برانکه نظم آن در لکی هفت روز در امر الله
 مقام گردید شیردان بار به منصب پنجزاری ذات و شجره از سوار و صوبه دار گجرات
 و میرزا بیعت ترخان بنصب چهار هزار ذات و دو هزار سوار و صوبه دار سی
 سرانندازی یافتند و صوبه دار اخیرا جمیع سپه سالار مهابت خان در کلمات

مطاعه بنام حدود داران و احکام قدسیه بنو جباران و عمل گذاران ممالک و مستغنیان
 و تاکید مملوری ملک و آبادی رعیت و تقدیم مراسم عدالت و امنیت طرق و مسالک
 و احصای یافت و بیامن ترهات اقدس امور سلطنت و جهانانی بتانگی رونق پذیرفت
 و پراگندگیهای روزگار و برهزگی های انتظار از سر فراستقام یافت انصاف آن حضرت
 دست نهادی عدالت گسری و رعیت پروری و جهاندارس و جهانانی گرداند و بر دشمنان
 و اقبال و قومت سرخچه طالع لایزال ملک گیری و گیتی ستانی نرود و چنانچه باجرایست تصویر
 دولت آباد و دیگر ممالک و مدن و اطاعت و انقیاد سرکشان و گردن فرزانان هندوستان
 و فرمان پذیرای راجهای داشت و کوهستان و فتح کلمه قندهار و آمدن علی نژاد
 خان در حضور والا و بدید بر ولایت ایران و انتران بلخ و سایر قلعات توران و گرجستان
 و فتح نذر محمد والی ان ولایت و دستگیری گردیدن پسرانش مشهور و معروف است و محمد دارش
 کتابی موسوم بشار جهان نامه متضمن واقعات و فتوحات آن حضرت بقید کتب است و در
 آورده این کتب است اگر تفصیل پر داد و باید که کتابی علیحد و تحریر و رایده لهذا اقتضای سخن
 عنان مستبد نیز خاصه و قیام نگار محفوظ ساخته و با اختصار پر دانسته ختم تمام حکام بعد ما
 می نماید که در او اطرهان آن حضرت بصلوات و زراست و الاطرت و نرسانست بلند
 فکرت تقسیم ممالک بفرزندان والا شان بخواطر مقدس آورده و با و شاهزاده دارا شکوه
 خلف بزرگ را در حضور طلبیدار شسته ولی عهد و امیر ملایب سلطنت نمود و در اکثر
 امور مخالفت و جهانانی و خیل گردانیده اتق و فتح بهات و قبض و بسط امور بمصواب بود
 اوی نمود و با و شاهزاده محمد شجاع پسر دوم را بر ولایت بنگاله و با و شاهزاده ان سید
 خلف موسوم بابر ممالک و کن و با و شاهزاده محمد و بخش فرزند چهارم را که از همه خود و بر و
 بر ولایت گجرات تعین فرمودند و دین و شاهزاده و در تقسیم و تمین امور ان ممالک
 پر داشته بر طبق احکام مقدس ممل می آوردند بعد مدت اقتضای مقتضای آنکه مستغنیان
 بجزی مطابق سالی سی و یکم جلوس والا در دارالخلافت شایعان آبادان حضرت عاض
 جهان روی داد و مزاج اقدس از مرکز اعتدال و قانون محنت مغرت گشت و روز
 بروز و در تریاد نهاد و مدت با مدت و کشید و امر از من متضاده و با هم متغنی گشت و تو اس
 بدلی مشعت و انقراض پذیرفت ازین رو که در عمام و خاص و منس طافه تشریفاتی آمدند

تا بود از آدم و عالم نشان شاه جهان ثانی شاه جهان

مصرع بدوس شاه جهان و ادب ملت و دین

بدرین نزدیکی حشمت با پادشاهی ترتیب یافت کار گزاران اطفال سلطنت
بهر حبیب حکم والا و دیوار ناکه و سخن بکس و دولتماند ما بچار ناکه سفید در گرفتند
و تمامی اشجار و نهال با فیه مخاوی انجمن را بهار چه سفید در گرفته بصنعت هنر و دانی
برگ برگ و شاخ شاخ هر شجر را نمودار ساخته و سراسر اوقات و ادوات مجلس و
اسب عیش را سفید کاری حاضر آوردند که از شیشه انواران پر توامه بے رونق
گشت و دید و انجم از حیرت سفید گردید ماه تمام بهائے تماشائے آن بزم مطه
سر شام از مدح مشرق طلوع نموده انجمن اسنه روز گیتی گشت از لمعات صنایع امر
عالم روشن گردید و از اشراقات سماج نورانی بر مید غلام مشام نمودار و
کج تواری مستور ساخت و ظلمت شب در نقاب حجاب مخفی گشت منظم

مستطاب شبی چو وصل معمور	بر روز کشیده پر زده نود
شامش که گل سحر نموده	صبح بهزار در کشته
نقش بفرخ عالم انور	آبتن صد هزار نوروز
انداخت ماه طلع سپین	رفت ز فلک سیاه گلین
شب تاب رنگ چون تازه	افروخت شمع صد نظاره
نواب فلک بکامرانی	در دست کلید مشا ومانی
افاق چو صبحدم مشگفته	افلاک ز نور در گرفته
فرخنده دے خجسته طلع	در طبع زمان اعتدال

مؤمن اختلاف آصف خان از لاجور در کبیر آباد رسیده و اوراک ملازمت اقدس
معاونت اند و ز گشته مورد الامت عواطف والا و شمول اصناف عاطفت علیا
گردیده و کمال سلطنت و مدار الک گشت و دیگر امرا و خوانین هر کدام در حضور
رسیده بقدر رتبه و مقامات پادشاهی خورشید با منافع منصب سرانستند و فرامین

فعل وصول انما خستند بادشاہزادہ و اما شکوہ کہ در آن ایام مدار انتظام امور خلافت
 بر نحو مقررہ بود بعد رسیدن در اکبر را و قصد و تمایض شورش برادران گردیده راجع
 بے سنگ کچھوہ را کہ از عہد راجہ سائے عظام در کن زمین سلطنت ابدی الدوام بود با چند
 امرائے نامدار و خیرول پیشہ بادشاہی و خزانان سپاہی از خود و توپ خانہ و سایر اسباب
 مجاور لبر کردگی سلطان سلیمان شکوہ مہین خلعت نمود چہارم ربیع الاول سہالیہ بر سر
 بادشاہزادہ محمد شجاع تعین نمود سلیمان شکوہ بعد سے مراحل و قطع منازل در عہد چہارم
 رسیدہ و دو نیم کوہ بے ان طرف بنارس بر کنار دریا کے گنگ بہا مسلک یک و نیم کردہ
 کہ محمد شجاع دایرہ داشت نزول نمودہ آمادہ پیکار نمود و بہت و نیم ہادی الاول
 بہ بہانہ تبدیل منزل و تغیر مکان آوازہ کوچ و دادہ سحر گاہیک محمد شجاع خواب الود
 غفلت بود متوہ صغوف رزم و جہاں نمودہ ناگہان بر لشکر غیر یکتا بہا و حمل آتش
 کاہ زار بر انگشت محمد شجاع کہ بجز رونا تجربہ کار بود بانگ آویزش دست از کار و کا
 از دست دادہ خود را در کشتی رسانیدہ و رو بفرار نہاد و بے انگہ جائے توقف ننہیدہ
 مونگیر رسیدہ تمامی از دو کار خانجات و دو داب و خزانہ و بقارت رفت در مونگیر
 اقامت نمود و نہ روانہ جنگ و گشت و ولایت چند و مونگیر و تصرف کسان سلیمان
 شکوہ در آمد و از اتمام کار محمد شجاع باطل خاطر جمع نمودہ جمعی از درگران محمد شجاع را کہ ازین
 معرکہ کشتی شدہ بودند بادشاہزادہ و اما شکوہ در اکبر را و طلبہ اشست بہد از اہانت
 و تشہیر بقطع یہ حقوق نمودہ از انجملہ تنہ چندہاں گزیدہ نقد و زندگی از دست دادہ
 در ہاں ایام کہ سلطان سلیمان شکوہ را بر محمد شجاع فرستادہ و مذابہ جہوت سنگ را کہ از اہد
 راجہ کے والا شان و بزرگی شوکت و حشمت پیشوائے امرائے عالی مکان بود و علی
 حضرت اورا مہاراجہ خطاب دادہ و کن سلطنت میداشتند با چند می از راجہ کے
 ذی شان و امرائے بلند مکان و خزانہ خزان و توپ خانہ بیکان بہت و دو ویران لالی
 سہالیہ بصوب مالوہ رخصت نمود کہ بچھوہ قللہ بخندہ و وضبط معاہدہ دریا کے شہدہ
 قیام و زندہ سد راہ و کن گردہ و قاسم خان را کہ از عہدہ امرائے و ذار و غنہ توپ خانہ
 سرکار اعلیٰ حضرت بزد بال لشکر خزانان تونج جدا گشتہ کچھوہ بر سر بادشاہزادہ محمد شجاع
 تعین نمودہ مقرر کردہ و مذکر بالفعل بہرہ مہاراجہ جہوت سنگ کاٹوہ بر دو ویران سیدن

مامد غلامی چ بک امرائے انجمن نش مردم بودند از نجیب و نظم و نسق معاملات کلی و
 مالی اختلال راه یافت با و طایفه هزاره محمد و اما حکوم که ولی عهد بود در وقت تمام استقامت تمام
 ملک و دولت در قبضه اقتدار اختیار نمود و حکومت را به صلحت راه و وصول اخبار
 بکافات و اقطار رسد و نمود و مردم خود تقنین کرده که خطوط و کلائے بادشا هزاره با و
 امراد دیگر مردم از مسالک و مشایع می گرفت و بعضی و کلائے را در قید نگه داشت
 و به صورت بادشا هزاره با و تصویر و اما و حکام بلاد و امصار ممالک هندوستان بک
 خوانین و امرائے حضور مقدس حیات ان حضرت باور نمی کردند از بعضی خلل عظیم در امران
 ممالک گردید معضدان در هر گوشه و کنار و سرکشان در هر صوبه و سرکار سر بشویش و
 فساد و آشفتند و رعایا ستم و القه طلب ترک مال گذاری نمود و تخم انحراف در مزرعه
 تروکاشتند و حکام و عمال دست از حکومت باز کشیده و در اماکن خود می کار نشینند
 تا جبران و مسافران ابواب را خود دی و سفر گزینی هر روز غرض بستاند بادشا هزاره
 محمد مراد بخش ازین خبر در گجرات رایت بنی برادر داشتند بر تخت نشست و سکه و خطبه
 بنام خود دست کرده و روح الدین محمد مراد بخش بادشا خود را خطاب کرد و فرمود بهر
 سرعت بند فرستاد محمد شریعت پسر اسلام خان را که از جانب بیگم صاحب مقصدی اینجا
 بود قید نموده انواع ایذا و اذیت کرده اموال بادشاهی و سرکار بیگم صاحب انچه در دنیا
 بود تصرف شد و میر علی قلی و دیوان سرکار خود را که از بنی مانع بود بدرون صدور و مقصیر
 بدست خود کشت و دست تعدی بر مال سرکار بادشاهی که در گجرات و اندوه بود و
 اموال مردم دیگر در آن گودانید و نیز بادشا هزاره محمد شجاع در بیگم بین طریق پیش
 گرفت و بر سر قید شکر کشید و از انجا پیشتر آمده در بنارس رسید بادشا هزاره دارا شکر
 مقدس سرکشی و گردن سببه هر دو برادر در جرم مقدس رسانید و تمهیدات و ترجیحات
 بسیار برائے ایشان شد و اعلیٰ حضرت در برین سخن آمد و که از شاه جهان باد نهشت
 فرموده در اکبر آباد نزول اجبال فرمائید لهذا در بین کشتند و امراض و طعنان حواری
 که هنگام سکون دارا مثل بود و بستم محرم شانه سمیت اکبر آباد نهشت فرمودند و بک
 دیار کے جتنا برکشتی سوار میشدند و پر داس کے پر کشتی سے انداختند و بهر انجمن
 میسری شد مامد غلامی بر حیات ان حضرت استبار نمی کردند تا آنکه بهر سفر اکبر آباد

بقلم سراج نظامی در آید مدت سلطنت اعلیٰ حضرت سی و یک سال و سه ماه و هشت روز و روزی

ابوالنظر محی الدین اورنگ زیب عالم گیر بادشاه خلف سویم شهاب الدین محمد شاه جهان بادشاه پسر چل ساکی در سنه ۱۰۹۷ سر برآورد خلافت گشت

چون امدت قادر پر کمال و خواشش منعم عیم الفضال افتخالت آن کرد که آفتاب
مالک عالمگیری از مشرق دولت و اقبال طلوع نماید و نسیم بهاری جهان پرست
اورنگ زیبی با غنجان روزگار سلطنت و نصارت بخشد عالم پیر از فردت جوش
جوانی از سرخیز و جهان کن از عدل و احسانش تجدید تازگی پذیرد و لاجرم کارکنان
آسمان بر وفق تقدیر بهائی امری که موجب طلوع کرب سلطنتش از مطلق دولت و
بلبله که باعث طلوع نیر غنائش از برج اقبال تواند بود و منبر شهنشاه جلوه گر گردانید
مصدق این کلام و منطوق این تمیید انکه آن حضرت در دکن می شنیدند که دارا شکوه
بدین دایم بند و ان بایل مشد و بر بهتان که ملایک مذہب مہند اند و جوینان سنلیان
که در ایشان دین انہا هستند در محبت خود راه داده ان مردم نامرشد کامل نمادی
مطلق میدانند و کتاب ان جماعت را کہ بید مشهور است کتاب آسمانی و خطاب ربانی
و مصحف قدیم میخوانند و در صد ترجمه آن شده اوقات عزیزی را کہ بدل ندارد و بدان
شکل صورت می نماید و اشعار مہندی از خود تصنیف نموده آن با تصوف محض می گوید و
بہائے اسم این و تبارک و تعالی اسم مہندی کہ اہل مہند آن را پر توایمی می نامند و
اسم اعظم میدانند بخط مہندی بر الماس و یا قوت و زمره و غیر ان نقش کرده و در پشاک
پر شید و آن را تبرک تصور می نمایند و از نماز و روزه و ائین مسلمانی انحراف دارد و در نیوا
کہ بیب بیماری حضرت اعلیٰ را سر و برگ در پر داخت امور چہا پائی نمادند او و بجای
اہام فرمان رسانی و خیل گردید و در زمین مہم بنجا پر کہ تغییر آن نژاد یک سید و بود

انجا اگر مصلحت اقتضا نماید قاسم خان بدفع مراد بخش و اخراج او از بگرام متوجه گردود و ملا
 کوکے بهاراجه بوده باشند و قلعہ بهاراجه و قاسم خان بعد قطع منازل و طی مراحل در
 اوچین که در ایالت صوبه بلوچستان رسیدند و دارا شکوه اگر چه ولی عهد صاحب
 مدار امور خلافت بود و حضرت اعلیٰ متوجه احوال او بودند اما از جانب بادشاهزاده
 محمد اورنگ زیب خوف و هراس تمام داشت و تهدید دفع شورش محمد شجاع و ملا علی
 بهر ض حضرت اعلیٰ رسانیده تمامی جنود و کن که بر کاب بادشاهزاده محمد اورنگ زیب
 تعینات بودند بموجب فرامین مطاعه حضرت اعلیٰ طلب حضور نمود و چون بادشاهزاده
 معزالیه هم قلعہ بهاراجه در پیش داشت و آن قلعہ را محاصره نموده بهاراجه و شجاع
 و پائیزی و سایر صایب افشاران نزدیک رسانیده بر او زمین که عساکر متعین درین
 محم بود و بموجب طلب از منصوبه دارا شکوه روانه حضور پر نور گردید و بالضرورت بمجلس
 وقت بهاول خان والی انجا صلح و میان آورد و یک کرور روپیه پیشکش مقرر کرده
 و منظم خان را برائے تحویل و جبهه پیشکش گذاشته معاودت با اورنگ آبا و نمود و فرستاد
 آن قلعہ که نزدیک رسید و بود از منصوبه دارا شکوه و پرده توقفت ماند و غیر از
 منظم خان و شاه نواز خان و شهابت خان از احکام امر او و کن نماند و مرکز خاطر دارا شکوه
 آن بود که چون لشکر با و حضور جن شونده نخستین دفع شورش محمد شجاع و مراد بخش نماید
 بعد از اتمام کار با و شاهزاده محمد اورنگ زیب کند و چون منصوبه و کن از لشکر با عالی
 گردانید و میخواست که هرگاه سلطان سلیمان شکوگر بر محمد شجاع بر قلعہ منظم و منصوبه
 معاودت نماید تمامی لشکر که همراه او است بکلیت بمحوی و اوچین که پیشتر بهاراجه و قاسم
 دار و بزمستان یکین نیا داشت مصرع

تقدیر و گر باشد و تدبیر و گر

بالآخر بادشاهزاده محمد اورنگ زیب از دکن آید و اول در سال بهاراجه مستقر یافت و بعد
 آن از نزدیکی اکبر آباد و دارا شکوه جنگا سرزم آراسته بنزد سر پنجه اقبال و قوت خان
 لایزال فیروز مستقر گشت و در اکبر آباد رسید و اعلیٰ حضرت را در گرامش نشانید و خود
 اورنگ آراستے خلافت گردید و در سال نهم جلوس عالمگیری حضرت اعلیٰ و قلعہ اکبر آباد
 یا در نهم و جبهه سخته در عمر بقا و در خشت ساگی بک جا و به شتابت چند نیم متصل

استند اردو عمارت بلده برهان پور نزد اقبال فرمودند و عرض استحقاق متضمن بر بار
 پرسی و استکشاف احوال بدرگاه حضرت اعلیٰ ارسال داشتند و انتظار جواب یک ماه
 اقامت در زندین اشناکے میسی بیگ وکیل کرد و ارا را شکوه قید کرده و بموجب حکم
 حضرت اعلیٰ بعد چند گاه خلاص نمود و در بران پور رسید و با و یک ملازمت
 سعادت اندو زد و دید و اخبار آثار حضرت اعلیٰ و شرف تمام و استعلا و ارامش گاه
 و آمدن مہاراجہ بالمشکر گران و مالوہ گذارش نمود و بنا برین ملازمت مستقر الخلائق اکبر یاد
 تماذگی بخاطر قدسی تقسیم یافت و در جمیع دست و پنجر مجادی اشانی مطابق و درم فروردین
 ماہ ابی در زمانیکہ غلطہ ہو اکب ر بیع صیت شادمانی و راکنات گیج انداخت
 و شاه عالم گیر بہار با افواج از بار رایت سلطنت بجانب گلزار افراخت تا مشکر
 کافر کیش دی را کہ سہ ماہ طراوت ریاحین بود و ملت تنجہ بیدریغ ساز و تخت گاہ
 چمن و دار الملک گلشن را از شرارت خار بد نہا و ناخلف و دو مان گلستان پرور
 بر فاقہت جنود شبی و خیمہ شش آسمانی بواسطے توجہ از بلده برهان پور بر افراشتند

بیت

برائے صواب و بعزم دست باہنگ نصرت کمر بست چست

دین روز اکثر امرا با خاف منصب و خطاب لایق سران از شدت و رزان
 جملہ عمدہ ظاہر خراسانی صوبہ دار خاندین کہ پیش ازین پایہ وزارت داشت بختاب
 وزیر قانی و سید شاہ محمد بختاب مرتضیٰ خانی و میر ملک محمد حسین بختاب بہار خانی
 و میر شیخ الدین بہت خانی و میر محمد ار بہو شدار خانی و خواجہ حاجد بہار خانی و
 دیگران بختاب اسے لایقہ سرافراز شدند چون شاہ نواز خان با تہیہ اسے
 نادرست از فاقہت رکاب دولت نقل و در زندہ بد بران پرمانندہ و در روز ششم
 از کوچ بران پور کہ قریب دہ کردہ منزل بود شاہ نواز و محمد سلطان با بختاب میرزا
 ایشان رفتہ شاہ نواز خان را دستگیر کردہ و قلعہ بران پور محبوس ساختہ معاودت
 نمودند و موکب والا از آنجا کوچ کوچ متوجہ شدہ برابر دیاسے زبرد و نزد
 اقبال نمود و میسی بیگ وکیل کہ بخشی و دریم شد و بر بختاب سرافراز خانی و خوش
 حال بیگ قاتشال تنجہ خانی و محمد ظاہر دار و دختہ قریب خانہ صفت گلشن خانی دست صنی

حاکم تعیینه انا بخاطب ارشده و مقدمات نالایق از طرف آن حضرت بمساج حضرت
اعلی رسانید و بعضی بیگ و کیم آن حضرت را بے حد در تفسیر و تفسیر کرد و امورش
مضبط و آورده و لهذا آن حضرت را حیثیت دین مسلمان و غیرت سلطنت و جهان بینی و
ریشک بر او می و جویشش منافی بر آن آورده که بوزم ملازمت حضرت اعلی روانه شوند
و در حضور والا رسید و چند گاه به ملازمت قیام و در زید به با استقامت مهم سلطنت
که فتوری در ارکان آن راه یافته پروازند و دست تسلط و ارشاد و مکر و مآخه
حضرت اعلی را از قید استیلائے او برآورند اگر زیاده برین استقلال می یابد و
فرمان رواست مطلق الشان می گردد و درین مهو و رواج میدهد و نیز بخاطر آورد
که با دشمنان و امراء و بخش را همراه خود در حضور حضرت اعلی برده است و طغیان جودیم
او نماینده بنامین اندیشمند جهان کشاعتم منضت بجایب اکبر آباد و صمم نموده شامزده
محمد سلطان را با نجابت خان و فرجه از بهاداران شجاعت مند بطریق مشکاف و جهاد علی و
سلطان مطابق شانزدهم بهمن ماه آبی روانه برهان پر نمودند و شامزده و محمد منظم را بصورت
واری و کن مقرر کرده شامزده محمد اکبر را که در همان ایام سعادت ولادت یافته بود
نایب و گیان سر اوقات دولت و قلعه دولت آباد گذاشتند و شامزده محمد انجم را بر کاف
ظفر اقتساب مقرر نموده روز جمعه روانه و بهم جاوی الاول در ساعت ظفر اشاعت
که پیش منق و حضرت تواند بود از خط فیض بنیاد اورنگ آباد و حضرت فرمود

منظم

زمانی که بانستد غنی یار بود   نظر بایک طایع سزاوار بود
گمان مشد بپایش مرصع رکاب   برآمد بچرخ بلند آفتاب
نشود عاقبت بنام باد شامزده محمد مراد بخش قلی فرمودند که از گجرات متوجه مالوا
شود و میر محمد عساکر را که بخشی دویم بود بخاطب ماعقل خانی و حراست قلعه اورنگ آباد
سرافراز فرمودند و مرشد قلیخان را از قنیر میر ضیاء الدین حسین بخلعت ویرانی و بختند
و بحسب صلحت منظم خان را که بدو جب قران اعلی حضرت اراده اکبر آباد داشت
در فتح او صلاح نبود و قید کرده و قلعه دولت آباد گذاشتند اکثر امر را با منافعت
مناسب سرانستاد فرمودند بعد قطع مسافت بست و پنجم جمادی الاول مطابق دهم

و قرار بر جنگ داد چون کب راسکے آمدہ این حق بصر علی رسانید عرق خیریت بادشاہانہ
 بجزک آمد و آتش قہر خسروانہ زبانہ زدہ تنہید و گشتال ان بدسگال کیشش مروی و
 دین حیت واجب و انستہ رفتہ عید بست و دایم رجب مطابق ہفت روزہ ہفت
 ہنگام صبح کہ بادشاہ عالمگیر مہر بر اورنگ چہارم سپہر بقصد انتقام ہندوئی شب
 تیرہ روز تین خلعت سوزا زینام کشید و لشکر کا فر کیشش نظام را انہدام داد و خبر
 اتفاق بتقسیم حقوق جہال و آرایش افواج اقبال و ارکستن یگان کورہ مشکوہ و
 پیش بردن توپ قاتلہ و فراختن کوس جنگ و افراختن لوراسکے و دم قران دادہ و اندہ
 مہر تابان فیل سوار و متوجہ پیکار شدند و افواج میمنہ و میسرہ و ہراول و چہنداول
 و قول و آتش و طرح مقرر کردہ جائے نصب نمودند راجہ جہرنت سنگ چون
 اہتر از موکب ظفر از مشنید لشکر عرب و ہراس و جنود غوث و اضطراب بر
 شہرستان خاطرش غالب آمد وکیل خود را ببلاز مست اقدس فرستادہ الہبار عجز و
 نیاز نمودہ التماس کرد کہ مراد اعیہ رزم و پیکار نیست عزم بلاز مست دارم حکم شد کہ
 چون بغرضی سوار شدہ ایم توقف معنی خار و اگر گفتار او فرستے از صدق دار و از
 لشکر خود جدا شدہ تنہا نزد کجابت خان بیاید خان مشاور الیہ اورا بلاز مست و اللہ
 خواہد آورد مہاراجہ این معنی قبول نکردہ چیزے جواب نداد و فرستادہ و آئادہ
 جنگ گردید پنج ہفت ہشت گہری روز برآمدہ از طرفین توپ و بان و تفنگ انداختند و
 جنگ پیکار گرم گردید و یہ نظم

بلا آتش فتندہ را کرد تیز تو گوسے چہیدار شدہ دستگیر

چنان تیغ کین را شد آتش بلند کہ جستی زجا جہرش چون سپند

دین اثنا کے کندہ سنگ با دو ورتن سنگ را تہود و دیان و اس جہالہ وارجن گود و گور
 راجپوتان مہورانہ از جانب مہاراجہ دست از جان شستہ جلوہ زبرد توپ و تفنگ انداختند و
 آمدہ بجنگ پرداختند حیت

ہمہ باہل و سرکش و جنگ جو چو شیر آہن دل و سخت رو

مرشد قلی خان و یوان سرکار علی بارہ چہستان جنگ مروانہ نمودہ و جدہ شہادت یافت
 و دو و لغار خان زخمی گشت را چہستان از و قوت این حال ولیر و خیرہ شدہ از

نظامی مخلص خان سرکشی را یا قتل بعد عبور از دیه کسے نزدیک قطع منازل و طے مراحل
نمود و بتایخ بستم رجب موضع دیپالپور مورد و ریایات عالی گشت و سبت و یکم و ثانی
را که از دیپالپور کوچ شده بود با و شاهزاده محمد مراد بخش از گجرات آمده و دریافت
لازمست چهره مراد برافروخته آداب کورنش بتقدیر رسانید و نزدیک معنی و هرات
پور بخت کرد پس از او صین و ایدر و شکریه و ری اثر نگه دید از آنجا که ضریو عالم بخت
و فرزندانش خدا داد و نوکری ضبط کند راسے دیه کسے نزدیک و مسالک و کن نمود و را
که راجه حیونت سنگ و قاسم خان اهل خیر و کن و نهشت موکب و الا از بران پور
باین سمت نداشتند و این هر دو با اتفاق یک دیگر بدین مراد بخش تقدیرات نمودند
و از او صین کوچ نموده متوجه کنار مراد بخش شدند و سب که چهره و ده کریان
اینها مراد بخش سیزده کرده و فاصله بود رسیدند چون مراد بخش خبر آمدن راجه
و قاسم خان شنید تاب مقاومت در خود ندید و عثمان تاب گشته بتقدیر دست خدیو اتفاق
روان گشته و در نزدیکی دیپالپور چنانچه گذارش یافت رسید و ملاقات نمود و راجه
حیونت سنگ بعد از سه چهار مقام در نواحی کاچر و ده سفید که مراد بخش کوچ نموده
رفت و از نهشت ریایات و الا بدین سمت اصلاً اطلاع نداشت و در تحقیق احوال
مراد بخش می بود و بدین اثنائے از نوشته راجه شیورام خبر عبور ریایات عالیات از
دیهایکے نزدیک دریافت نمود و نیز بلیغ از نوکان و دارا مشکوه از قلع و بار فرار نموده
نزد راجه حیونت سنگ رسید و از آمدن موکب عالی اطلاع و او و راجه از استقامت
وین معنی متوجس شده از آنجا کوچ کرده روان شد و در برابر و هرات پور بقا صله یک کرد
فرود آمده و داد و بیکار نمود و دید

در بیان جنگ یو افاق بهار راجه حیونت سنگ و فتح و تصرف یافتن

خدیو عالم نظر بر آنکه گرد و زرم بر آنجسته نشود و خون مسلمانان ریخته نگردد و کس ماسے
نامی بر صین که غنبد و دوانا کس وقت بود و نزد راجه حیونت سنگ فرستاده پیغام نمود
که ما را جنگ عدم نیست از دوسه ما دست حضرت اعلی و ابریر انسب آنست که نزد
ما دست نماید و الا از ما بر خیر و راجه این معنی قبول نکرد و کس ماسے را نخست نمود

رو داد و بدو چون ایام تابستان در رسید اطبا در موسم گرما هوا کے شاہجہان آباد ثبت
 باکیرا با و ہوا کے ان حضرت بہتر تجویز کر دند و نیم صورت حضرت اعلیٰ پر خلافت مرضی
 دارا شکوہ و تاجنیز و ہم رجب کہ بست و دیر من ماد راجہ جیوت سنگہ در حالی
 اوچین شکست خود وہ اندکیرا بادستہ چہ شاہجہان آباد شدند و دیرم شہبان کہ راحت یون
 بود نیم خیام اجلال بود و حق وقت شکست و انہزام راجہ جیوت سنگہ و ابدن قیدی خلق
 و مراد بخش بزم حضور والا بعرض حضرت اعلیٰ رسید بحسب استدعا کے دارا شکوہ
 از بدو یون پر مراجعت فرمود و ہم شہبان باکیرا با و نزول اجال فرمودند و دارا شکوہ یون
 لشکر و سرانجام اسباب پیکار پر داخستہ تمامی امرا یان کہ در حضور بودند و منصب و امان
 بادشاهی کہ علیہ بن انہا از صوبجات و فوجداری و مال جاگیر ممکن بود بیکتاب خلافت
 طلبیداشتہ و استعالت خواطر و تخیر قلوب ہر کدام کوشیدہ و در اندک فرصت از امرای
 نقبہ سلطنت و سپاہ قدیم و جدید خود و قریب شصت ہزار سوار فراجم اور و دوازہ
 وادداشت توپخانہ و تاورخانہ و خزائن چند انکہ خواست گرفته بر لشکران قسمت
 نمود **نظم**

زہید انکشی در دما بخش فتاد	ہوا کے کہ داد و آخرش سرسب باد
سرسش زانکہ سودا کے اوشر گرفت	در گنج کیشاد و لشکر گرفت
بجین سپہ زر پریشان نمود	پریشانی غریبش اسان نمود

و محمد امین خان طوط منظر خان را کہ خر بخش حضور حضرت اعلیٰ بود و تہمت انکہ منظر خان بطون
 غریب خود را و دکن مجوس خدیو افاق کمانیدہ در حضور رسیدہ و قید زنجہ داشت
 و پس از سر دوز کہ بیگناہی او بحضرت اعلیٰ ظاہر گشت اور از قید خلاص فرمودند و
 حضرت اعلیٰ کہ دارا شکوہ را ہر چند از لشکر کشی و نہر و آزمائی منع می کردند وی فرمودند
 کہ فرزندان من ہستند از ابدن شان ہلاکت حضور چہ مضایقہ از انجہا کہ روز ابار
 دارا شکوہ در رسیدہ بود و نصاب اسجند حضرت اعلیٰ بسج رضائی شہید بیت
 چہ بخت پر کسی را پیشش آید

کند کشتہ کہ کردن با شہاد
 شانز و ہر شہبان مطابق سلاہ دی بہشت مادہ ای قلیل اصرہ خان و قبا و خان و امام قلی
 و نور دی بیگ و امام سنگہ را بہتور از بندہ کے بادشاہی و داد و خان و مسکری خان

مستندی مار بر بر گشتن از خون خویش دست بختن است نظم
 بحدی که پهلوانند با عقاب بقتل سر خویش در او شتاب
 شغال از گشته پنج بازو مشیر سر بخت خود را در او بزیار
 بجای که شیران بر آمد جنگ چو پایا که رویه کمالیست بکج
 که صغره مارین میسر شود که با بازو شایان برابر شود
 آید که بر سر سارای زنان بنخیر شاهنش آید گسان

القص بعد ظهور منق و نصرت خدیو افاق عک بر تو ائمتن شادمان فرمودند و امر جلیل القدر
 بقصد و بر پیوست که از لشکر منصوبه یکس تقاطع مبارز چو مقهور نکند بهما کس بجای و مقام
 خود استاد باشند و آن حضرت شکرانه عنایت الهی بجای آمدند و نماز ظهر با جماعت و درگاه
 او کردند و باز شام بزرگ و مراد بخش در حضور مقدس رسید و کورنشات تعزیت بجای آورد تا
 آخر روز بهما بنجامین بر دو بعد از شام مغرب در دو تخته و الا نوال اقبال فرمودند و شام
 مراد بخش را بجلد و می تر و دوات نمایان و مدارات سه پایان پانزده هزار اشرفی و چهار هزار نخیر
 قیل مست مرحمت گشت و شام بزرگ و عهد سلطان با ضافه پنجاهی ذات و پنجاه هزار سوار
 که اصل و اضاف پانزده هزار می ده هزار شود سر است باز گشت و انتخابت خان ولد شامخ
 میرزا بختاب خانشان بهادر سپه سالار و یک گروپه مقام سر بلند شد و میرزا حبیب الله
 حسین که خطاب بهمت خان داشت با سلام خانی سر بر افراخت و منقذت خان بختاب
 اعظم خانی و پنجمت دیوانی پایه بر افرو و الحلیل خویشی بختاب جان نثار خانی و محمد بیگ
 نویسی بختاب و پندار خانی و دیگر امرایان بقدر درجات خود هر یک به اضافت صاحب
 و القامات سر بلند شدند و روز دیگر طاهر بلده اوچین مخیر سر و قلات اقبال گشت
 و سر و درویشان مکان مقام فرمودند پس از نظم و نسق امور ممالک و بلاد و بخت بهام سپاه
 بست بهتر رجب بها شب اکبر ایام کوچ فرمود و منزل بمنزل قیل مراحل طی نمودند

در بیان جنگ احوال و اشکوه

پیش از آنکه در این جنگ راجع به بخت سفلد برسد بجهت اعلیٰ الی اکابر فرستاده از میان ریا

موکب والا باین چستی و چالاکي از آب مرقم که فوق تصور او بود متعجب شده در لجه حیرت
 فرو رفت و بادی غایت و مناظر اندیشه ناک از دهنش پور متوجه مقابلہ گردید و به ترتیب
 صفوف پرداخت حضرت اعلیٰ دین وقت نیز فرامین نصایح و مآدیه مدم جنگ
 و انداختن طرح مدارا بداراشکوه نوشتند با وجود بقیه کوفت و صنعت بدی بقصد اطمینان
 تیره و جدال در میان شدت گرما غداستند که از راه دریای تشریف برده سد باب کارزار
 شوند باین عزم صواب پیشکش میگردان بر او دند لیکن داراشکوه این معنی را قبول نکرد
 و در تأخیر و تنویر عزیمت باین کوشید و باز تکاب بجای استعجال مینمود و از آنجا که وقت
 آن رسیده بود که غرضشید جهان افزه عالم گیری از افق دولت طلوع نماید و کوکب
 بخت سوز داراشکوهی در محیط بید و بختی فرو رود چگونگی امور مصلحت امیر بیست رضای
 داراشکوه برسد و چه طور بسک خیر و صواب راه سپار گردد و انعقد طاقان زبان
 پس از عبور دریا کے چنبل بخت اسودگی سپاه که مسافت بعید می کرده بودند
 و در روز مقام گردید چون اخبار آمدن داراشکوه بعرض رسید بکوتی متواتر سششم
 رمضان المبارک در عرصه موضع را چو تار در کوه و کوه کبریا و بقا صلح یک و نیم کرده
 از لشکرگاه داراشکوه نزول اقبال فرمودند داراشکوه در همین روز بعد اطلال وصول
 موکب و الا ترتیب صفوف نموده از جنگه خویش قدری پیش آمد و بیال بخت
 ایستاد و تمام آن روز با افواج خود که همه صلح بودند در هوا کے سوزان و ران میدان
 شعله خیز میبرد و در لشکران را تغذیه عظیم کرد چون لشکر داراشکوه سایه پرور و در آتش
 دوست بود جمعی کثیر از غلبه گرما و فرط تشنگی و قلت آب پیانه هستی پر کردند و
 هنگام غروب آفتاب که شام ادا بارش نزدیک رسیده بود و رخ از عرصه مقابلہ بر تافته
 بنزل گاه معاودت نمود و در آن شب سپهبدان لشکر منصور لوازم احتیاط و خبرداری
 بتحقیر رسانیده و دیده بخت و دولت بخواب غفلت نبوده تا سرکه و تهیه افواج
 ارادی و معرکه پیرای می نمودند و منتظر طلوع صبح سعادت و نصرت و اقبال می بودند
 صبحگاه که محترم رمضان المبارک مطابق بتر خور و ادا الهی بوده با شد به ترتیب
 صفوف پرداخت توپ شاد و فیلان مست بکاه و مکان مناسب ایستاد و نمودند

و جی ناکران خود را بر سر منقالتین نمود که در دهرل پور رسید و گذر از کسے دریا کے چیل
منظر و مکتبه و خود نیز با سپہر شکوہ پسر کیمین خود و سایر عساکر بادشاہی و نوکران غریبش
بستہ ششم شبان از کبیرا بزراد و بی بی منزل در دهرل پور رسید و بدلاست
زمینداران ان مرد بود و نصیب گذر از چیل ہر جا کہ منظرہ پایاب بودی پر واخت و انتظار
ادھن سلیان شکوہ خلعت بزرگ خود کہ بموجب طلب او پس از اتمام کار محمد شجاع
تجلیل می آمد داشتہ چند روز بدین اوقات می گذرانیید و ازین قافلہ و ذکر انعکس ما کہ
تا ایند جنود الہی و حبیش ترفیق ایرومی یا و بود و معادن با ستد کوہ و دریا سد ما ہش
نیمتہ اند شدہ

در بیان محاربه خدیو گیلان با داراشکوہ و لواستے فتح بر افرختن

چون ملکان کار کاہ و قضا و متکفلان کار خاں تقدیر در روز ازل اورنگ خلافت و پہانازی
برائے ان حضرت کہ قائل نام می بر این معنی و علی است قاطع و جمعی است ساطع ترتیب
دادہ و تا این زمان با منت نگاہ داشتہ انتظار می بر و نہ کہ با واسے و نہایت بکد و ش
شود درین اوقات ان در رسیدہ کہ بجلوس مقدس زینت یابد اسباب نمود
این امر بنصہ شود و جلوه گر گردید مصداق این مقال اکنون حضرت بعد نہ منت انا ہمین
بہست و بہشت کو حق و سد مقام بہست و بہست شیان و عدو کہ ایاز ترزل و لعل
فرمودند و اندیشہ عبور از آب چیل داشتند چن قنای معابر و خطا کسان و از شکار
بر و عبور از ان دریا کے با سانی متصور نمود و درین وقت حضرت با تہذیبات سجائی را کہ
گردید یعنی زمینداری ازان عدو گذر بہند و یہ بہست کہ وہیہ کہ ایاز بہست و بہست
است نشان اکتفا کین عبور عساکر اقبال است و در داراشکوہ و اماں لطیفہ ان شہر و نہ
ان حضرت با ستکار این شہرہ و خوشوقت شدہ نہ نہایت فان عاقلان و صف ملکان
و در داراشکوہ ازان را با تہذیبات تعیین فرمودند کہ ازان گذر دیاسے چیل بگذرہ نام ہمد
شکیہ کردہ بیمان استمال قطع مسافت نمود و مہاج ان کہ سبب شیان بود بے فراغت
اخذی ازان گذر عبور نمودند و حاقان زمان نیز از گوا ایاز کوہ کہ در و منزل سے
مسافت کوہ و غرقہ رضوان الباریک از گذر مسطور عبور فرمود و در داراشکوہ از غرہ عبور

بقصد جانباغرو شیدن آغاز نهاد و زلزله در زمین وزان انداخت و تفنگ اژدر دهن
 جاگزاسے بنیاد کرد و تیر شهاب سان جانباغ به دوخت و گولہ بندوقی مانند شالہ بہار
 بر فرق مخالفان ریخت رفتہ رفتہ کار بشیر و تیر در رسید از جر نفہ دارا شکوہ کہ
 مرداران بہر مشکوہ بود رستم خان بہادر و بروہے توپ خانہ آمد و جنگ مردانہ نمود
 ناگہان قیل مست رستم خان بہادر کہ دلیرانی آمد بضرپ بان از پا در آمد و غیر از صد
 توپ و تفنگ بسیاری از ہمرایان رستم خان بر خاک ہلاک افتادند رستم خان چون
 دید کہ بروہے توپ خانہ کار پیش نمیرد و از ان طرف عثمان تاب گشتہ بہست برانندہ
 بموج بہادر خان کہ طرح دست راست بود رسیدہ بجنگ و پیکار پرداخت بہادر خان
 زخمی گشت و دوش ان از بہادر خان صورت نہ بست نزدیک بود کہ پائے ثبات او بلرزد
 درین اثنائے اسلام خان و از طرف دیگر شیخ میر رسیدہ داد و روانگی دادند و خاک
 معرکہ بخون بسیاری از مردم لالہ گون کردند و درین اویزش رستم خان بہادر ہفت تیر قضا
 گشت و بہر مشکوہ از دیدن این حال رو بہار شاہ و اساشکوہ کہ از قواعد پیکار و قوانین
 کارنار و مراسم رزم آزمائے و لوازم سپہ اسائے بہرہ نہ داشت بعد از تیر جلوہ
 بہر مشکوہ خود نیز متعاقب او بہرعت آمد و بروہے توپ خانہ و ہراول لشکر منصور
 روان شدہ از توپ خانہ خود گذشت و از خوف آسیب توپ تفنگ موکب والا
 در اضطراب افتاد و تاب ثبات نیاد و از ان طرف مغرب شدہ بہانہ دست راست
 خود میل نمود و ہراول لشکر دارا شکوہ با فوج مراد بخش رو بہ مشد قلیل احد خان نیز
 حملہ آوردہ دست جرات بجنگ کشود درین اویزش چند زخم نیز بر مراد بخش رسید
 و از حملہ اچوتان اندک عقب رفت مدیو افاق نظر برین حالت نمودہ روہے قیل
 سواری مبارک بہست دارا شکوہ گردانیدند درین اثنا اچوتان ہتور منٹش کہ مراد بخش
 ناہر بہست دادہ بودند رخس جلالت برانگیختہ بر قلب موکب خطر ہیرا تاختہ و جنگ
 عظیم در پیوست کہ چرخ پیدا و گرداختہ ساز یہائے خود اندر رسید و از صدمت
 بہادران چون بید بر خود لرزید و شہسوار فلک یعنی خورشید عالم افزود بہست الاس
 رسیدہ اندر بہر اشوب ان خبر و قتل و قتل و زخم و تلفات را گئی تا شائے رزم
 بود

شاهزاده محمد سلطان و نجابت خان خاننخانان با امرائے دیگر هر اول و ذوالفقار خان
وصف شکن خان که توپ خانه با تمام اور و پیش هر اول مقرر گشت و سرداری برقرار
بنام شاهزاده محمد اعظم قرار یافت سپاه و حشم ایشان را با سلام خان و اعظم خان و
دیگر نامداران انتظام پذیرفت و با شاهزاده محمد مراد بخش یا مردم خویش برقرار صف
ارگشت و پیش میر و سید میر با فرجه از میانان کار طلب بسر واری آتش معین گردید
و بهادر خان با جمعی از بهادران طرح دست راست نصب گشت و خان ووران
با فرجه از ویران نامدار طرح دست چپ تعیین شدند و خواجہ عبدالعزیز خان بقرآن
تسبیح و تحفہ گیہان بفر فرید و فی حشمت جمشیدی مع شاهزاده محمد اعظم بر فیل کوه
شکوه سوار شده زینت افروز قول شدند و جمعی از امرائے نامدار بر کاب و دولت
سعادت پذیرفته بتونگی که دیده روزگار در بیج معارک کارزار از بادشاهان والا آقا
نمده و سپه سالار انجم مواکب کو اکب با این ترتیب و راستی میدان فلک نمشیده
لوائے عزیمت در میدان نبرد افراسختند و ازین طرف و ارا شکوه نیز به ترتیب
افواج پرداخته توپخانه خود را بسر واری بر قنداز خان بجانب دست راست و توپخانه
با دشاہی بسر واری حسین بیگ خان دست چپ و در پیش صف لشکر جا داده و راست
ستر سال با ده با که از عمده راجہائے یزد شجاعت و ولادری استیاز داشت و ثبات
قدم و استقلال او در معارک نزد مسلمین و راجپوت مسلم الثبوت بود و او و خان
قریشی و عسکران بخشی و اکثر از راجپوتان هر اول مقرر گشت و فیل احمد خان میر بخشی و دشاہی
مع میر میران خلف خود و ابرہیم خان خلف علی مردان خان با اسمعیل بیگ اسحاق بیگ
برادرانش و دیگر امرائے برقرار جایافت و سلطان سپهر شکوه و رستم خان میہا و
فیروز جنگ که از اعظم امر بود و قاسم خان و دیگر بندگان با دشاہی برقرار انتظام یافت
و کنور رام سنگ و کیرت سنگ پسران راجہ سجہ سنگ و دیگر راجپوتان آتش مقرر شدند
و میس و میسر و ولیم و نیار با امرایان نامدار مقرر کرده و ارا شکوه خود با چندی از مردان
و قول قرار گرفت و در نصف النهار نخست از طرفین با مذاققت بان و توپ و آتشنگ
نیران جنگ افر و ختم گشت و ارا ابر و دتیر و چشم مالیان از کثرت و خان خیر و
شد و ارا از حضرت گوش فلک آکنده و زہر و شیر و لادن پراکنده گردید توپ کوه شکن

شدند و راه فراموش نمودند و درین اثنا یکی از خدمت گاران نزدیکی اوگر ترکش بر میانفش
بست و وقت تیر قضا گشتند از پا درآمد و آراش شکوه چون بهره از شجاعت و مردانگی
نداشت از مشاهده این حال بیش ازین تاب مقاومت نیاورد و بگام ناکامی معسر سپهر
شکوه راه قرار پیش گرفت و همپایان اقبال از طرفه العین این مشرود فرج افزا بعرض حضرت
خدیو افاق رسانیدند و مدبران بخت و دولت نوید نصرت و فیروزی بجوش خیر اندیشان
انداختند صدائے کوس منبج و فیروزی با ورج اسنان رسید و مشرود مبارک باد از زبان
اولیای دولت برآمد بنور تیر بهادان فیروزی منش از خون ادا که در او جبین و دوا ده
بود رنگ الود و جراحات بحر و جان عرصه و غایب التسیام نیامد و که این نمایان فتح از تمهیدات
ایزدی بتازگی بنصه ظهور رسید طریقت

قرین مشهور هم این دو فتح قریب چون نظر من اندر فتح قریب

حکم مقدس بنگرید پیوست که احدی از لشکر منصور انگامشی جات معذور نگند از عرصه
رزم گاه تا اکبر آباد که ده که ده مسافت بود و گنجندگان لشکر فنیتم در هر گام از زخم های کاری
و جراحات آسخت و فرط حرارت و غلبه تشنگی فروغ جابجا افتاد و جان بهمان
افرن دادند و اکثری در شهر رسید و از شهر بند حیات را از عدم پیوند و بکشت قاتل
مطلق و چنین خبر و مرد از ما که امر اس از ایشان و ما جاسوس رفیع المکان که هر یک صاحب
لبس و علم و پاکت خیل و شرم بودند و هزاران هزار مرد و دیگر از طرف مخالف بر خاک پاک
افتادند و از لشکر خدیو گیدان غیر از اعظم خان که بعد منبج از غلبه حدت هوا قاتل استی که در غریب گیکه
الخطاب به سزاوار خان و بادی و دوغان رسید و لا در خان و دیگر کس بکار نیامد و اسیر
زخم تیر غیر از بهادر خان و خود افشار خان و مرتضی خان و دیندار خان و عزت بیگ محمد صادق
بدیگر از عرصه رسید القصد و آراش شکوه پس از انقزام از قنات رعب و هراس چون سیاه
بے قرار گشتند یا سپر خود و چندی از نوکران بوقت ظام که برودن گشت و دولت او را شام آباد
رسید و بود با کبر آباد و بمنزل غریبش که سعادت و اقبال ازان رخت بر بسته بود
داد و از فرط خجالت و انفعال در آنجا بر رویه اشنا و بیگانه بر بست و از کمال شرمساری
بلازمست حضرت اعلی نیز زلفت و سه پاس شب در نهایت بیم و هراس و آسایش و آسایش
و مهابت حضرت خدیو جهان انچنان بر دوش مستقر گشت که از سایه خودی تر رسید

زبیداد تیغ جهائی فنگن   سرازتن جسدانم و تن از گمن
 دوششیر بر گاه می شد علم   چه مقرر اضل مید و خست تیر شد هم
 جدا باز در دست با سوسو   چه دایمی که یک پاس افتد دور
 شد از تیغ بیداد و یک نفس   بری مرغ از دایم این نه نفس
 مرتضی خان و فر و افکار خان و دیندار خان و دوات مروان و بختور رسانیده زغنی شدند
 اگر چه ملازمان رکاب خدیو گیهان چپکیش با سیه داران نموده داد و مر دانی دادند و کار نام
 مبارک و در زم از مای بر طاق بلند نهادند لیکن را چوتان جلالت منش مروانگی با سیه
 عظیم و سپاه گری غریب بر قوع آوردند چنانچه با سیه ستر سال داده و راجه رام سنگ
 را تهور و دیگران پیای روی جرات و دلاوری بقول همایون نزدیک رسیده تروان
 رستمان نموده و فر دماک عدم شدند خصوص راجه رام سنگ را تهور که بر دلاوری
 بود از همه تقدیم نموده خود را بنیل سواری مبارک رسانیده آثار تهور و جلالت بختور
 آورد و خدیو افاق نماشا سیه جرات او مشاهده فرمود و ملازمان رکاب سعادت را از قصد
 دماک او منع نمودند لیکن بهادران عقیدت منش نظریه جرات او ضبط فرود نتوانستند
 کرد و ان بیه پاک را بطشیر همت از پا آورده و دلاوریت

چه پروان خود را زنده بر چرخ   نیر و چراغ اولمیه و دبارغ
 دارا شکوه از مشاهد این حال و اطلاع برگشته شدن رستم خان و سیه ستر سال داده
 و راجه رام سنگ را تهور که اعتقاد قوی و استقامت مطلق او بود و مترو و گشت و از فرط غم
 کمرش بشکست و این اثنا سیه محو صانع الحاکم بوزیر خان کرد و ان او بود و یوسف خان
 برادر دلیر خان که در شجاعت و مروانگی همسر دلیر خان بود و رسید تا هر باد به و انیل بیگ
 و اسحاق بیگ پسران علی مروان خان شربت دماک چشیدند و مقارن این حال چند بان
 متواتر از توپ خانه رکاب همایون نزدیک دارا شکوه رسید و بانند و یو جیم که از شهاب
 شهاب بیم خود و بر دل دارا شکوه بر اس و خوف مستولی گردید و از غایت بیدلی از نیل
 فرود آمد و به سلاح و یاق پای بند جراسپ سوار شد ازین حرکت و اضطراب بیه
 هوشم که از دارا شکوه به قوع اهل لشکر یا نش دل از دوست داده و پراکنده و بی نشان

خلعت معظم خان بملازمت رسید و باضافه هزار سی ذات و هزار سوار که از اصل و اضافه
 چهار هزار سی و سه هزار سوار بوده باشند سرافراز شدند و روز دیگر امر سعادت آمد و روز
 شدند و دو هم رمضان المبارک ساحت باغ نور منزل که بیابان و دهر و مشهور و نوز و یکس که
 واقع است نزول اجلال فرمودند حضرت اعلیٰ بر عاشق عرصه داشت جواب بخط مبارک
 نوشت با یک قبضه شمشیر موسوم به عالم گیر مصحوب فاضل خان میر سامان فرستادند و الا
 هو شیاء خرام انان شمشیر تقاول بر عالم گیری نموده بعضی والا رسانیدند درین وقت که ان
 مراد بخش از عدم ضبط او در اکبر ایا رسید و دست تقاول بمال مردم دراز کرد و محاسب
 مملی شامزاده محمد سلطان و نجابت خان خانقاهان در شهر رفته ان ستم پیشگان را از مردم از
 بازداشتن مرده امن و امن و نوید عاطفت و احسان باطن شهر رسانیدند چهار و هم
 رمضان المبارک خانجهان خلعت بزرگ اصعت خان مرحوم که حضرت اعلیٰ او را باغی
 دارا شکوه متین کرده بعد و روز خلاص نموده بودند بملازمت حضرت خدیو افاق
 رسیده مشمول عطا طاعت گردید و درین تاریخ حضرت اعلیٰ بعضی پیغام بربان بن خلیل سلطان
 و فاضل خان فرستادند خدیو گیان جواب پیغام بربان فاضل خان فرستاد و خلیل سلطان
 را در حضور خود داشته مصاحبه گوی در میان آوردند و میر میران خلعت خان مشارالیه نیز
 بملازمت رسید و اکثر امر القیبه پوسی رسید و مورد الطاف شدند چون شورش
 معاندان چکله متبر ابرض والا رسید جعفر و داماد و دینان را از اصل و اضافت بمنصب
 سه هزار سی ذات و سه هزار سوار سرافرازی بخشید و براسه استقامت بهام چکله که در خدمت
 فرمودند و هزار و هم رمضان المبارک شامزاده محمد سلطان بموجب امر والا بملازمت حضرت
 اعلیٰ رسید و کامیاب سعادت گشت و درون قلعه ارک کسان خود با فطرت مقرر گردید
 مردم باوشای را برداشت نوز و هم بیگم صاحب امد و ملاقات کردند حقیق خان دیوان اعلیٰ
 و دیگر امرایان فوج فوج باستلام قبه فلک رتبه رسیدند خدیو گیان با مقام داده فرمودند
 که هر کس که براسه ملازمت آید مشا گنبد و حسب الحکم والا بن خشیان عظام و میر توکلان
 پایه شناس و یا ولان مرته و ان بر وفق درجات مراتب و بر حسب تفاوت مراتب
 هر کدام را در مقام ایستاده که در ملازمت کنایند و براسه مایان که بحسن کفایت و
 کار دایه سر و فر اهل دیوان بود یا جمیع متصدیان و دیوانی و دمره اهل قلم و ار باب

و از در و دیوار دهمشت داشت و پیش ازین در اینجا صلاح اقامت ندیده او از شرب
برآمده بجانب شاپوران ایادران شد و زوجه خود با بعضی از پدر و گنجان و سپهر شکوه را
همراه گرفت و برقی از جواهر و مرصع آلات و پارچه اشرافی که در آن سرسبکی و اضطراب
دست قدرتش بر آن رسیده همراه پر داشت در آن وقت یکی دو نژاد سواد همایش برد
چون لشکر او شکست و انتقام سپاه او گشته و اکثری زخمی و بسیاری از شدت
گرسنگی تاب بودند و مرکب و دواب و خیمه و پرتال هر کدام بتاراج رفت بود و یکپس را
احتمال نبود که باین زودی ر و بفرار خواهند و در آن شب احدی رفاقت نکرد و صبح آن
پاردمردم بقدر ما محتاج سرانجام نموده باور سیدند و در سه روز پنجزار سوار غنی گردید و
بعضی که رفاقتات نیز با و میوست و اکثر ذکران قدیم و جدیدش جدا گشته و بدگاه
خدیو گنجان رسیده و بنا حسب مناسب سرافراز شدند و اکثر خزائن و جواهر مرصع آلات
و که رفاقتات و فیلمان و اسپان و سایر اسباب شوکت و تجملش در اکبر باد
ماند **منظم**

زیر کسی که مالش بتا چار ماند چمن بے خس و گنج بے بار ماند
از دولت عاریت یافت رو فلک داد و خویشش گرفت ازو
خدیو فیروز بخت بعد از فتح و نصرت سپاس بیقیاس بدرگاه خدیو حقیقی بجاء داد و در امید گنجان
و تو زک تمام دغیمه و داراشکوه آمد و شرف نزول از ثانی داشتند و تا رسیدن
از دوسه محلی و افراخته شدن و دو تخته و الا در اینجا بسر بردند و تفقدات و مراحم بحال
باو شاهزاده محمود را بخشیدند و از شرف و طاعت و نوازش مرحم جرات
باو او فرمودند و جراحان و اطباء بعالج او گماشتند و همچنین دیگر زخمیان عساکر منصوب
را بر رحمت خسروان مرهم بخشیدند و کشتگان و شهیدان را نوازش فرموده از خاک
برداشتند و بنهاک سپردند و جمعی را که درین خبر و مراد ما مصدق و ترو و ات نمایان شده
بودند و ارادت و عقیدت آنها بر پیشگاه و ضمیر و الا جلوه ظهور نموده بود و بشراعت عوالم
باو شایسته نواخته شدند و زو و دیگر از آن سه منزل نهضت فرموده در عمارات سموگر بر لب
اب چنان نزول فرمودند و ازین منزل عهده داشتند و مشق بر صورت حال و اعتبار و قور
صفت ارامی بخد مت حضرت اعلی از سال داشتند و درین مکان بختایین خان

اتالیقی شامزاده و قاضی خان میر سامان را بلازمست حضرت والا و پیرداخت مهات
 بیوتات و یکم حضرت خان را که بزاج اقدس ایشان و دیراس معالجه بقیه گرفت بعد عطا
 سه هزار اشرفی مقرر کردند و فو و الفکار خان را بخر است قلعه کبیر آباد نصب کرده
 بست و دویم رمضان المبارک از کبیر آباد بعزم شایه جهان آبا و نهضت
 فرمودند **نظم**

ظفر از بین نظر تش از یسار   فلک یاور و اختر و بخت یار
 زمین تاج و آسمان پیر و شش   بیان جم و شان گنج و شش

روز اول ساحت بهادر پور نیم سحر اوقات اقبال گشت و درین روز شامزاده محمد عظیم
 بلازمست حضرت اعلی رسید و پانصد مهر و چهار هزار روپیه نذر گذارید حضرت اعلی بیچاره
 قره العین خلافت خوشوقت شده در انوش گرفتند و انواع مهربانی نموده بخت
 فرمودند یک روز در ساحت بهادر پور مقام مشد از اشخاص در عمارات گهات مسامی
 نزول واقع گشت و ازان منزل خان و ازان را براسے تحیر قلعه الی آباد که رسید قاسم
 با بهادر را شکو به مضبوط داشت و قاسم خان به فوجداری مراد آباد که محال مقصد خیر است
 و اراوت خان بصوبه داسی او و بهد و شیخ عبدالنبی به فوجداری آما و متین شدند و
 سلخ ماه رمضان المبارک که ساحت یار سلیم پور مضرب خیام والا بود بهادر خان را از
 اصل و اعتقاد بمنصب چهار هزار و دو هزار سوار خواسته با جنود حضرت بتاقت راه کوه
 تعین فرمودند درین منزل فرخنده بهال عید الفطر از رفیع سعادت علون نموده و در میان
 با نواست بهجت و شادمانی و انواع عشرت و کامرانی نورانی ساخت کوس شادی بلند
 اواز و گشت و طنطنه مبارک با دی بامین بهایونی تازه گردید درین روز بهجت افرود
 خان جهان عرفت شایسته خان خلعت بزرگ اصفت خان را بختاب امیر الامراسے و
 منصب جلیل القدر بهجت هزاری ذات و بهجت هزار سوار و واسعه و انعام محال
 که یکت که در و ام جمع داشته باشد سرافراز فرمودند و دیگر بندگانے درگاه والا را
 با اعتقاد مناسب و انعامات نواختند و دیر خان که از نزد سلیمان مشکوه آمد و بود بلازمست
 مقدس سرافراز گشته بمنصب ارجمند و شایسته و غیر از سوار و عبد الرحمن و لایمید خان

محاسبات چپه سالی عقبه علیه گشت و از مراتب ملک و مال بعضی والا رسانید و جانی
 با مور گشت بعل و در دو و دین تاریخ بست و شش لک و پویه از خزانه عنایت
 برادر بخش مرعست گردید پس از آن مقام بنابر مذکور کوی نمود و بفر و شوکت و بخت
 و اقبال بر فیل سوار شده بواسطه توجه بر سپهر افراختند و خلاصان را از مشاهده و غرر شد
 جمال جهان آرا شه نشاه جهان و بادشاه نوجوان دیده امید و دشمنای پذیرفت
 و جمعیت و اسودگی طرح آشنای و الملت انگشت ساکنان آن شهر چون بیامان ملک
 بیکران و آثار عدل و احسان و الا جان تازه یافتند بر دند از خود و دیگران از هر گوشه
 زبان و عادت گشت و دند و بسان حال مضمون این مقال ادا نمودند نظم

خدا یا ورا مملکت پرور	سکند سر بر جهان داد
ز ادم بپیرا مالم تراست	جهان بادشاهی مسلم تراست
مبین گوهر ملک ادم توئی	بهین میوه بارخ عالم توئی
جهان سر بر دپناه تو باد	سر دشمنان خاک راه تو باد

مدارست و از شکوهی به نزل و بیا یون نیست یافت و جمعی کثیر از امر با خصما و منافس
 سرافراز شدند از انجمن خلیل الصداخان اندامی و اصنافه بمنصب شش هزار
 و شش هزار سوار و چهار هزار و دوا سپه سرافراز گشت و محمد امین خان پرستور سابق
 بخدمت میر بخشی گری سر بشدی یافت پیش نهاد و خاطر دلالان بر او که در ساعت صند
 احراز و دولت ملازمت حضرت اعلی نمایند و در دستر نشان خاطر مگرت مناظر
 کوشیده عذر و قورح حوادث در میان آورند و با التکید جاسبه که عاوض شده و مرتفع
 سازند از آنجا که حضرت اعلی ساکنان توجه بجال خسران مال دارا شکوه بود و بد حمایت
 خاطر او چشم از اصلاح دولت پر کشیده در اصلاح و تربیت آن تنال بے اثر
 میگوشتیدند رخصا منشدند که خبر یگیان بلا از دست بگوشتند لاجرم حکم تقاضا
 وقت خبر موافق ترک عزم ملازمت نمودند و در خلال این حال خبر اقامت از اهل
 بشا جهان آباد و فراهم آوردن لشکر بقصد جنگ بمسامع والا رسید تهاون و شکر و کرامت
 صلوات دولت نمایند عزمیت بدادست و از آنجا که منضم نمودند و شایر و در سلطان
 را و لک رو پیه اضاف مرعست فرموده و کسب را با گذارشته اسلام خان را

مصلحت نیست که این چنین خیالات فاسد بخاطر راه دهند بهر حال او را استمالت کردند
 و او را از اکبر ابا و برادره عقب لشکر فیروزی اثر می آمد و در کمین فرصت انتظار می بود و
 بعد از فتح برادر استنکوه تا حال بملازمست نرسیده بود بخاطر مقدس رسید که میر دوست
 آن نظر را دستگیر کرده رفیع شورش باید نمود بنابرین اندیشه چهارم ماه شوال که حصد
 متبر امور و سراقاقت اقبال بود و در آن روز مراد بخش بملازمست رسید بکین تقدیر او را
 و دستگیر نموده خلایق را از شورش و فساد برانیدند و بعد از دو پاس شب او را به پیش میر
 و دیرقان سپردند که قلعه شاه جهان آباد برده محبوس گردانند و در نیمه زمین مانده باشد
 بی سنگ کچوا آمد که از رفاقت سلطان مشکوه بر خاسته آمد و در کت سنگ سپردن
 که پس از جنگ وادار مشکوه یونان رفت بود و اسلحه را به سنگ برادر زاده راجه
 جسونت سنگ و ابراهیم پسر علی مردان خان که بعد از شکست وادار شکوه بمقتضای
 نادانی سودا از زیان نادانستد همراهی مراد بخش اختیار کرده بودند بمعاودت استان
 بوس مشرف شدند و دیگر امرای بادشاهی که در سنگ رفاقت مراد بخش بودند
 بملازمست رسیده خلعت نوازش یافتند و همچنین بمهر سپاه و لشکر یافتن کربان
 و ملاحق بست هزار سوار بود و بموجب حکم اقدس اعلی بخشیدان عظام جوق جوق و قوق قوق
 از نظر و الا گذرانیدند جنگان بنا حسب مناسب سرافرازی یافتند و ندید و گیاهان
 بعد قطع مسافت و در بارغ اعزاز با و واقع شاه جهان آباد رسیدند *

در بیان بقیه حاکم احوال وادار شکوه

او بعد فرار از اکبر را با و پنج هزار سوار بتاریخ چهارم رمضان المبارک به شاه جهان
 رسیده و قلعه شهر که نه که بنا نسبت خرابی و بی رونقی شایان نزول او بود داشتند
 چند بریرانه فرود آمد و مقصد سامان جنگ و سرانجام سپاه اسپان و فیلان و اجناس
 و متحد سرکار بادشاهی و املاک چهارم چه یافت تصرف می نمود و بیلمان مشکوه خلعت بزرگ
 خود نوشت که از پیش بعد امرای بادشاهی خود را در شاه جهان آباد برساند و با امرای صورت
 و جوهریان اخراج نوشتجات فرستاده نمود و خود طلب داشت چون پسرش شترانست
 و موسم به شکل رسید بخاطر او که مبادا از کثرت بارش و دفعه گل و لاله ها صد

که او نیز از همراهی سیدان شکوه آمد و بختاب سعید خانی و عنایت خسروانی سرانستادنی
یافت و عهد اندر یک ولد علی مردان خان و اعتماد خان و دیگر امرای که رفاقت
سیدان شکوه گذاشته اند و بودند بهلازمست مشورت شدند.

در بیان قید گردیدن پادشاهزاده محمد مراد بخش

از آنجا که پادشاهان اهل اتمه از ظلال حضرت افریدگار هستند لهذا امر جلیس سلطنت و شغل
نبیل خلافت بماند و رتبه درگاه و الوهیت و مانند چه پادگار و ربوبیت مقتضی عدم شریک
و انباز و از سیم و نیریل مستثنی و سبب نیاز است نظم

سبب آنست که ظل فو الجلال است شریک چنان شریک حق محال است

شهنش فروی باید و استلیم در یکتا بود و خورد و سیم

چنان که فرمان قضا منشور خلافت و جهان داری بنام نامی خدیو گیان رقم اقبال کشید
و ذات قدسی را در سلطنت و شهر یاری نمود و کتابت کشید و انبیهات از نقص
مشارکت شرک برانداختند و در میان شرکت اندیش ما حرمان نصیب ساختند چنان است
و گلشن سلطنت از آن تحمل بی ثمر و دعوی داران معر امید دارند مصداق و انتقال

احمال شهران مال مراد بخش است او از خود سری و سبب حوصلگی مدعی و شریک خلافت
بود چتر تخت و سایر نوازم فرمان روای با خود داشت چنان دید که او سلطنت بخدیو
اتفاق قرار گرفته و زمام حل و عقد امور خلافت بکف اقتدار و الا در راه و عرق حسد
پیشانی او حرکت نمود و انحراف فرسش اند گویان و فتنه بریان نمید سودا و غرور

و گردید و با وجود فقدان خزان و وجه تنخواه سواجیب سپادند و توفیق شکواید
و بعضی امرای که تا ما قبل اندیش ما با نوازع استکانت بخدیو کشید و با ضامن صاحب
و خطابها سرافراز ساخت و اسباب شورش و سرکشی سرانجام داده و خیال آنست که
خود را داده و در هنگام نهضت مرکب والا از آنکه با او مال و ثروت پیدا کرد که در این

این شورش قرار چنان بود که بعد از شورش و از شکوه خزان و مملکت با ناسف بخت و در
اکتوان و عدم با نیاسی باید اند و خدیو گیان فرمودند که تا حال هر دو را شکوه با نوازع
نرسیده بعد اتمام کاران بهر حسب قرار داده و بطل خواهد بود با نامل بر سر غنیمت

بر فاقه دلاهور رسید و خجریان فوجدار پسر و خوشاب فریفتند افسون او گشته نیز
 اندر ملاقات نمود و وزیر و زمواد شوکت و اقتدار افزون می شد اگر یک چند از نسیب
 و در و عساکر متع و در هلمت می یافت اغلب که جاسوس بر سر سلطنت می نمود و همواره در خواست
 نویسان بارگاه و الا خفیه تر مستحبات می فرستاد و نیز بامر لک صوبجات و راجه پوتان که
 و او طان بود و خطوط شورش اش را شکر تحریک سرکشی و مخالفت با خدیو گیهان می نوشت
 و به باد شاهزاده سلطان محمد شجاع بکرم ضرورت مصالحه نمود و حرمت دوستی و التیام
 در میان آورده و مکاتیب مواخات اسالیب ترش شده او را ترغیب حرکت از
 جنگال و تحییق لشکر کشی و سپه الامی نموده مقرر ساخته بود که چون خود در پنجاب تیس
 اسباب شورش می نماید او نیز از جنگال لواء عزیمت تا ابد اباد برافرازد و مراتب
 موافق موکد بایمان در میان آورد که بعد حصول مدعا ملک و مال بسادات قسمت نماید
 افسون و دارا شکوه بجهت شجاع اثر کرد و او از جنگال لشکر کشی نمود چنانچه در جاهای خود بقلم
 خواهد آمد با بکله دارا شکوه اگر چه بحسب ظاهر در سر انجام سامان نبرد و میکوشید لیکن در این
 مغلوب رعب هر اس گشته عمار به بیکار بیاورن از حوصله طاقت غولیش افزون میداشت
 و داعیه رفتن بجانب لمان و قندار می نمود این معنی را به نزدیکان و محرمان خود بر مزیایا
 میگفت و مردم بفرس میدادند که هرگاه موکب جاه و جلال باین سمت توجه نماید
 بی اقدام جرات در پیکار قدم بر او می فرار خواهد نهاد از این جهت از او هنگام جدائی میگفتند
 چنانچه راجه راجه روپ به بهانه آنکه بوطن رفته سر انجام سپاه لشکر و استال
 قلوب زمینداران که هستان نماید رخصت گشته جدا شد و بنا بر مصلحت پسر و
 وکیل خود دلاهور گذاشت بعد چند روز پسر او نیز شبی بر خاسته رفت و نیز
 گورو هر راسه سجاده نشین بابانامک که بالشک کثیر آمده بود به بهانه فراهم آوردن لشکر
 بدر رفت و همچنین اکثر مردم جدا شدند و دارا شکوه تنها در میان شکوه پسر بزرگ خود
 دلاشته دلاهور اقامت میداشت *

در بیان حبس اربابان شکوه خلف بزرگ دارا شکوه

او بعد از مرگیت بادشاهزاده محمد شجاع بمرحوب طلب دارا شکوه از قندهار راجه سگ

مگر در رسیدن بلاهور که گوشه عافیت است محال شود و مقدار این حال خبر توجیه مرکب
 مقدس از کبریا و بجانب شایعانه ابا و شنید لهذا مغلوب عیب و هر اس گشته بست و
 یکم رمضان از دلی روانه لاهور شد و سلطان مشکو نوشت که اگر توانان روئے اب
 جملاً برآه بوریه و سهارن پور بختان استعجال در سهرند رسیده بلاهور ملحق گردد و بعد رسیدن
 در سهرند دست تقدی بر اموال راجه تو در مل مقصدی انجا که خود را از دودخانه بشی بگوشه
 کشیده و بجانب لکن جنگل رفته بود و از آنکه دو قریب بست لک رو پیله که در بختی اکنه
 از راجه مذکور مدفون بود و مردم نشان دادند بر آورد و متصرف گشت و چون کسار
 در یائے سلع رسید از جمیع گذرهای کشتیها فراهم آورده بعد عبور از آن در یکشتی ۱ را
 خلعت و غرق نموده داد و خان قریش را که از سرداران عمده او بود با لشکر دیگر برگرد
 نمون گذاشت و چنان بخاطر آورد که چون موسم بر شگل است در آنها از گل و لای
 مسدود است و از غلغیان اب دریا پایاب تا یاب و کشتیها منقود و تا آنکه موسم بر شگل
 نگذرد و راه صاف و دریا پایاب نگردد و توجیه ریات و الا بستم لاهور صورت نخواهد گشت
 در عرصه این مدت بلاهور رسیده خزانه بادشاهی که یک کر در رو پیله موجود است قورخانه
 و توپ خانه و اسباب تحمل بدست آورده و لشکر جمع ساز و و اما ده پیکار گردد و بدین قصد
 لشکر معابر سلع گذاشته روانه گشت و بمقصد هم شوال بلاهور رسیده داخل قلعه
 بادشاهی گردیده در اطراف و اکناف آن صوبه مردم را استالت نامات ملاطفت
 امین جانی برود و لایحه احسان فرستاد و سپاه آن مرز بوم را از هر جا و هر قوم و قبیله
 ترغیب و تکریمی کرد و نیز زمینداران و فوجداران ملتان و دیگر و تهته که بخوار با قطار
 او متعلق بود و نیز لشکر دایه پشاور و کابل را که مهابت خان ایالت انجا داشت غلغی
 فرستاد و بجانب خود دعوت می نمود و جزئانه بادشاهی و قورخانه و توپ خانه و دیگر
 کارخانجات که در لاهور بود دست تصرف دراز نموده بیدریغ لب سپاه و لشکر میداد و بر
 تهیه اسباب کار را بدست می گذاشت و در اندک فرصت قریب بست نیز از او
 فراهم آمد و راجه راجه روپ زمینده نور پور که قبل از صفت اراکے عا که والا بر حسب
 فرمان حضرت املی از وطن خود روانه کسار باد شده بود در میان دلی و سهرند ملحق گردید

در میان دو آب وطن داشتند صلاح پیدا وند که در میان دو آب رفتند براه سپهران پور
و پوریه به پنجاب باید رفت سلیمان مشکوه که از اختلاف مشورت حیران بود این مصیحت
را از همه بهتر دانست چون که دارا شکوه هم با دو نوستند بود که بهر حال از آن طرف گنگ
آبه براه پوریه خود را به پنجاب رسانند از غیبت زیادتی اموال و کارخانهاست و بعضی از
پروگیمان در قتلخانه او کذا داشتند و سید قاسم بار چند بار از عهد و نوکران دارا شکوه
حکومت و حراست آن قلعه داشتند و آنجا کذا داشته از دریا سئ کنگک عبور نموده
منازل می نمود و در هر منزل نوکران خود و پدرش جدا می شدند و مسلک جمعیت از هم می
گسیخت تا آنکه به پرتخت می رسید که با قنار بیگم صاحب قنلق داشت رسید که در سئ آنجا
با متعلقانش قید کرده دست آغوش بال مسکن دراز نموده و پادشاه از دو لک روپیه پست
او داد و از این منزل صلابت خان بار چند از جدا شده روانه درگاه و آن گشت چون
سلیمان مشکوه در پنج گذر محال عبور از دریا سئ کنگک نیافت چو آنی و اسس دیوان
بیوات را که با مرزبان سری نگر معرفتی داشت نزد او فرستاد و کشیده براس
عبور از آب گنگ از او استمداد نموده و رچاندی اقامت داشت درین اثنا امیر قنار
فدائے خان با جنود قیروزی رسید و محاذی فرمود اندک سلیمان مشکوه تا به مقام دست
نیارده و مغلوب لشکر هر وس و یاس گشته و کوه سری نگر را مان خود اندر کشیده از
چاندی کوچ کرده به جانب سری نگر رفت کسان ما به اندام او با کوهستان بردند و حاج
خود نیز آمده ملاقات نموده اظهار کرد که ولایت من جاسک مختصر است گنجایش مشکری که
باشد است ندارد و بعد از راه عبور بسپ و فیلی و دیگر دو آب نیست اگر بدون شما بخواهند
سپاه را عرض کنند و یا اهل و عیال و معدودا سئ از نوکران بهر برند باقی بیگنا و خان
که بر بعضی خدمت مریض بود و خدمت شد و جدا شدند و بعد از براندن کوهستان قالب آبی
کرد و سلیمان مشکوه که در سئ پرتخت می رسید یگانا بود با خواست فتنه
سازان از هم جدا نشد و بعد از خدمت هشت روز که مشورت و پاره خود می کرد و بر فرق
سری نگر می نمود که مرزبان آنجا میگفت متفکر بود نوکرانش از سپرد و حال او نومید گشته
بودند و در کوهستان که با بهایا خستیار زمین دار بود جدا نمیشد و بعد از اتفاق
فاخر نشان اومی نمودند که فرق سری نگر بطریق که مرزبان یعنی راجه میگم بدر خلاص

و ولیر خان بتجیل می آمد به منزل از ابا و گذشت خبر انهم از ارامش گاه شنید بنگ تفرقه
 و در ملک جمعیت لشکرش اتحاد و اضطراب سرسپید شده شبت و است قلال از دست
 داد و راجه بجه سنگه را طلبیده مشورت در خواست کرد و راجه مصلحت داد که چون لشکر
 همراه داری بصوب دلی شتافت خود را به پدر برسان و اگر توانی صواب است که بلا
 مراجعت نموده تار سیدن خبر منتهی در اینجا بسربری چند انگه سیلان مشکوه راجه را تکلیف
 رفاقت نمود و از عاقبت اندیشی را منی بهر ای گشت و صریح جواب هر نما و و منزل
 خود آمده با پیشش از رفت سیلان مشکوه روز و نیم مقام کرده و ولیر خان نگارش مصلحت
 کرد و خان مشارالیه مصلحت داد که باله ابا مراجعت نموده از دریا سکه گنگ گذشت
 بشاهان پور مسکن افغان رفته و در اینجا لشکر از قوم افغان و غیره کمک فراهم آورده
 آنچه صلاح وقت خواهد بود بعمل خواهد آمد و رفاقت او بشروط تدبیر قبول نمود و راجه بیگ
 بر این معنی اطلاع یافته و ولیر خان را که درین صورت محض خانه خرابی او و تسلیه بود
 ازین مقدمه باز آورده در عزیمت رسیدن تعبیه خلافت او و متفق گردانید و روز
 دیگر که سیلان مشکوه بوجوب قرار داد بسمت ابا و کوچ کرد و ولیر خان عذر کرده
 با راجه در همان منزل مقام کرد و همچنین دیگر بندایه بادشاهی و نیز جمعی از نوکران
 جدیدی او و پدرش که در اثنای این مهم نوکر شده بودند ترک همراهی کردند و سلطان
 سیلان مشکوه از وقوع این حال تغییر شده خواست که با جمعی که همراه مانده بودند متوجه
 بسمت دلی شود و باقی بیگ مخاطب به پیاور خان که از نوکران عمده و ارامش گاه التیاق
 او و سردار لشکر بود و فتن بسمت دلی پسند نه کرده معصلاست افغان باره که او نیز
 به درود دولت دارا مشکوه بود بصوب ابا و امان عزیمت بر تافت و درین ایام
 قریب شش هزار سوار همراه بود و در روز دوازدهم اقامت داشتند هر دم نقش
 تدبیر به لوح خاطر می بست و به نفس بناس عزیمت بر صواب دید هر کس می گذاشت
 بهر طایفه مصلحت می اندیشیدند و هر فرقه تدبیر می نمودند و ایستایی بران گشت که
 در ابا و در محل اقامت انداخته آن حدود و چینه در ضبط باید آورد و درین صلاح
 میدادند که در چینه رفته با خود شکار طرح صلح و انقیاد باید انما خلت و با التیاق که دیگر
 هنگامه غور و شگرم باید ساخت و سادات باره که عداوت و ارامش گاه بودند و

مخدوش رونق پذیر و در تعلیم ادا امر الهی بواسطه عزت و عظمت برافرازد و بجوهر
مقاخر ولای معالی ممالک مایا مایه و انانجبار بوارق این مجاهد و فاتح این محاسن از
افاق طلوع مسبح ولادت از پیشانی نورانی ان مشمول عراطف یزدانی و انوار ولایت بود
لاجرم کارکنان اسمانی با اقتضای حکمت ربانی پیوسته ابواب وصول امان و امانی
بر روی روزگار فرخنده اناری کشور دود اسباب تمییز کراماتی و تمییز موجبات خلقت
و چنانچه می شود در بخت هوا خواه بود و تحت چشم پناه روزگار دیده امید پرستاره
بنیاد استغاری بر دو حجت در ترصد وصول این غیور دل اندر روزی شمر و رونق
مبارک حمد غره ذی قدر سال هزار و شصت و هفت هجری مطابق یاد دهم امرداد
الهی در عمارت دل نشین باغ اعز آباد مصرع

که بچهره و عینه جنت مدام خورم باد

کار چرخ ازلان اشتغال سلطنت بساط نشاط گسترده جشنی والا و مجلسی دل گشا ترتیب
دادند و ابواب عیش و طرب بر روی مالیان گشاد و نظم

جهان مجلس اراسته از سر گرفت زمین مانگین دگر در زر گرفت

چو گل مالی ماز عیش و طرب فراهم فی آیه از خنده لب

بعد از انقضای پانزده گبری و بیت و دو پیش شهنشاه کام بخش با بخت بیدار
و دل پر شایار تحت سلطنت و سر بر فرمان دبی جلوس اجمال فرموده پای افزای
اورنگ و دیرم شدند نظم

برادر اورنگ سرکش منشاهی شرف دادش از فرغ غسل الهی

شهنشاه مشد زینت افزای تخت وطن کرد اقبال در پائے تخت

چرا از پائے او تخت انتر گرفت باغ خاک خود را برابر گرفت

صدائے نقاره شاد دایان و نوائے کوس طرب بنوازش گوش و تو اذان برخواست
و اهنک زمزمه تهنیت و گلبانگ ترانه غنا از حضار محفل بهشت مشاغل برآمد امر
رفیع القدر و نویختان اعلاص نهاد تلیات مبارک باد بجا آورده در خدر تبه و منزلت
دران نجسته محفل بر اطراف سرگردون مصیر صفت کشیدند و اورنگ والا پای
آسمان سایه از جلوس مقدس سعادت پذیر گشت و تاج هفت کرکی از فرق فرقت

این حزم و احتیاط است چون لشکر منصور با این طرف گنگ عجب نمیتواند کرد
 با فضل این طرف احدی را باقیست از راهی که آمده ایم بسمت الہ آباد مراجعت نمایم
 و از جانب سید قاسم بارہ قلعہ دار الہ آباد خط گذاریمند کہ عمر شجاع از جنگ لارہ
 قصد الہ آباد دارد و شاہ ہم برگشتہ بالہ آباد بیامید و منصرفت سلیمان مشکوہ فرج عہدیت
 سری نگر نموده از زمیندارانجا عذر خواست و بر خے از جہاں مرصع آلات با و داد و دلی
 کہ آمدہ بود بسمت الہ آباد برگشت و باز در گنہ ندینہ رسید مردانش کہ بچیت صلح
 کار خود این مشورت دادہ بودند فرصت یافتہ اکثرے جدا شدہند بکلی مقصد سوار
 با و ماند انہا نیز رفت کہ جدا شدہن بودند سلیمان مشکوہ از ہمدن کوہستان پیشان شدہ
 دانست کہ باین فط کہ صورت حال لشکر چنین است بالہ آباد نمیتواند رسید بالضرور
 از انطرف باز حزم سری نگر کرد و از ندینہ معاودت نمودہ را ہی گشت قاسم خان کہ تازہ
 براد الہ آباد رسیدہ بود بقصد دستگیر کردنش در ندینہ آمدہ میش از رسیدنش سلیمان مشکوہ
 کہ تازہ نمودہ افتان و خیزان پپاسے کوہ سری نگر رسید و درین روز و راتہای جہاں انش جدا
 گزیدند و زوجہ و چندی از بہر و گیمان و خلاصہ جہاں در مرصع آلات و اشرفی دران سرکشی ہزارہ
 اورید و کسان را جدا کردہ او را در سری نگر بردند ۱۱

در بیان جلوس حضرت یو جیان برورنگ خلافت جہاننامی

چون حکمت کاملہ حضرت افرہ گار دہانے ہنان و اشکارا اقتضائے ان مینماید کہ در ہر مرتبہ
 کہ حال و نگار باختلال گراید و مزاج زمانہ از منہج اعتدال انحراف یا بدینا بر تہجد نظام کھفا
 عالم کون و مناد و زینت پذیرای این در کہن بنیاد افسر خلافت و فرمان روائی بفرقی
 بنیاد ای گزارہ و نام اختیار سلطنت و جہان کشائی بقبضہ اقتدار جہاںماری سپارد
 تا یک وقت و محل رفتش از غفل و نقصان ایمن گردد و سپاہ و رعیت در پناہ سایہ
 عاطفتش مطمئن باشند و ہم بر سر یہ دولت باین نیست گذارد کہ احکام شریعت بکسی
 نشاند و علمت فرمان روائی باین مقصد پیشد کہ بر ہنگام و ادوی احتیاج را تشریف
 عطا و احسان پوشانند بحسن دانش و بینش خریار متاع ہنر و مستعدان جوہر ہنرمندان
 باشند ہم کشور صورت بیاسمن فیض جوہش معمور شود ہم دارالملک متقی از ہر دو

در بیان نهضت موکب مقدس دفع داراشکوه پنجاب و لایه پنجاب

چون خاطر جهان کشای از جشن سرست اخلاص و ابراهیم جانشانی و انتظام مہام
 مالک و امور سپاہ و رعیت و تعیین افواج بر سر سلیمان شکوہ انفرار حاصل نموده
 عزیمت توجہ رایات ظفر اہل بجانب پنجاب بجہت دفع فتنہ داراشکوہ مصر گردید
 و تا خیر دمان باب منافی تدبیر مینمود تا آنکہ موسم بر خشکال بود و اکثر آب و وافر
 محل و لاک عبور عساکر جهان کشای متفرق متعذر و بر تقدیر طے مساکت قطع مراحل
 گذشتن اذ آب سستی و بیاد فتنہ انکشتی و عدم پایاب و با وجود مانعت و مانعت فتنم
 در تصور و خیال ہنگام نیگہد و قطع نظر ازین مراتب چون موکب و لادین سال تقب
 و محنت کمال کشیدہ مسافرت کسبید و پیہود و بود بے آنکہ روزی چند تکلیف اقامت
 واقع شود و سپاہ منصورہ از درجہ سفر و سیاق براسایہ این یورش بقایات صعوبت شد
 و اکثر عدا نیز دین موسم حج و حرکت لیکر و نہ نظم

مندیں اسپان لشکر ہنوز

نیا سودہ از بار خستہ تمی

نہ سستہ ہم از منجہ روستی

انحضرت رائے ظاہر بیان و کفکاشی ما قبلت گزینان منظور داشتہ بتعلیم سرودش

غیب از بار و اعزاب و ہنرمندی و قد مطالبی نہند ہم امر داد قریب بصبح کہ وقت ظهور افکار

فیض آسمانی و محل و دود الطاف ربانی است پاسے عزیمت در کاب و دولت گذارستہ

بجانب پنجاب نہضت فرمودند و دین روز جعفر خان از اصل و اصناف بنصبش بباری

و شش ہزار سوار و اسپیہ و لہو بداری مالہ سران راہی یافت و از ہمیشگاہ

خلافت و خستہ شد و تا بدرخان خلعت بزرگ او بدنایت نقارہ ستارہ شدہ مد میرزا

کا سنگر برادیکون ہمراہ پدر دستوری یافت چون خدیو عالم بعد قطع منازل بکابل رسید

بسبب کثرت آب و خلایب از شام راہ بہ سمت سین متوجہ شد بکہ از راہ بالا کہ محل و کاسے

کہ نشان میداد و قطع مراحل نمود در منزل اندری از روسے عزمداشت بہا و خان

کہ بجاقب داراشکوہ و تین شدہ بود و بدگذر تلون دریا کے سستی و روبروے لشکر

بنالوت قیام داشت حقیقت جویشک منصورہ از دریا کے مذکور بعرض مقدس

ساکا میاب نوازش گردید و از خلعت خانہ افضل جامہاے رنگارنگ خلعت
 ہائے گوناگون زیرت بخش قامت اہل انجمن گردید و از زر پاشی و بخشش دامن آردوسے
 کا بجویان مال نقد و زاد گشت نظر

دوران محفل از بذل مشائش
 دل و دید و در گشت عزیز تہی
 شد از بخشش مشاء والاہر
 جگر گوشہ بحر و کان و در
 و خلعت دان بزم گردون پاس
 چو غور سفید شد خلق زمین پاس

از انجا کہ خدیو افاق حکم اقتضائے وقت لازم این جشن مختصر قرار دادہ اکثر اسم
 کہ لازمہ سہر یا ایکست مجلس ثانی عادل کردہ بودند درین مجلس میمنت مانوس سک
 و خطبہ و قیمن لقب اشرفیہاں نیادہ و موقوف داشتند و امرائے نامدار و نوکیان
 عالی مقام چون وقت تقاضائی کرد و پیشکش ہائے لایق این بزم فرخندہ و مجلس
 نجات متواستند سرانجام نمود و نذر سہ در غور حال گذرانیدہ سامان پیشکش ہنگام
 فرست کہ خاطر از ہم ادا دی پر داخستہ اہ قرار دادند و درین جشن والا شہزادہ
 محمد اعظم را کہ تا حال منصب نیافتہ بود و منصب دہ ہزاری و چہار ہزار سوار سہرا فرزند
 والا شہزادہ امنا قہ منصب و عطاے خلعت و اخیال و اسپان و دیگر عطایا و مراتب
 عروجون سہرا فرزند یافتند میر سلطان حسین ولد اصالت خان بخطاب انگار خان و
 میرزا اکیم حسین بھادر شہر خطاب لغت خان چہرہ استیازہ بھادر و مقتدر و مقتدر وقت
 بھرض مقدس رسید کہ ابراہیم خان ولد علی مردان خان از ادب گورشد نشین دار و ہند
 شخصت ہزار روپیہ سالیانہ از مقرر کردہ از منصب معزول نمودند اگر چہ سابقا امیر لالہ
 با فواج قتاہر و قیمن شدہ بود کہ بہر دور رفتہ نگذاہر کہ سلطان مشکوہ از ادب
 جنگ جہورن ساید و سہیل لاچہاں رم ذی قہد بنا بر مزید احتیاط شیخیر و دلیر خان
 وصف ملکن خان را قیمن حسنہ نمودند کہ اگر سلطان مشکوہ از جاسکے فرصت
 گذشتن جنگ یا بہ این لشکر منصوبہ درین روسے اب جہا بودہ سہ
 راہش شوند و نہ گذارند کہ این طسوف دریا سکے جہا عبور تواند

و بهادر خان بعد از کج از کنار دیوار وانه مشد و بودند راجه بے سنگد و دیگر امر بانام
 بز و نامش گشته از انجا بدفع شورشش و از اشکوه پیشتر روانه شدند

در بیان فرار داراشکوه از لاهور بجانستان بجاتیم

چون خبر گشته شد تن خلیل ابد خان بهادر خان بالشکر منصور با ساقی و سهولیت تمام از دستان
 شجاع بهادر اشکوه رسید بار کان لشکر خود که از گدازگون بر خاسته بودند نوشت که در
 سلطان پور توقف نکنند و از دود خان را تعین نمود که بر دیار بیا و رفته اقامت دهند
 اگر صلاح باشد از بیا گداز گشته بالشکر که در سلطان پور است بجا شده بحسب ربه
 و دفاعه عساکر منصور بر دانه دانه دود خان در گویند و ال رسید بحسب صلاح لشکر از
 سلطان پور پیش خود و طلب داشته و انست که مقابل جنود فیروزی از آن اطمینان
 افزوده است حقیقت حال را بهادر اشکوه نوشت بنابر آن داراشکوه لشکر کثیر و توانمند
 فراوان همراه سپهر شکوه داده و در گویند و ال فرستاد که گداز گشته در بیا بیا
 مضبوط نماید چون خبر قرب عساکر فیروزی و نزول رایات عالیات در دود بهادر اشکوه
 رسید و لاهور تاب اقامت نیار و در دود بود اوی فرار نهاد و در جمیع ذخایر و حسنات
 لاهور از اشرفی و در پی و طلا و نقره غیر مسکوک که بمقدور بود از یک کر و در پی
 برده باشند با نقایس امتعه و اجناس کاه خاکیات با و مشایبی که همراه ترانست برداشت
 و اکثر توپ ها و سایر اسباب توپ خانه بر کشتیها و دواب با و کرده بست و دو نیم
 فرسای مقدم با چهارده هزار سوار از لاهور روانه گشتان گردید و سپهر شکوه را از گویند و ال نزول
 خود طلب داشت و بهادر اشکوه نوشت که چند روز در گویند و ال برده کشتیها را بسته
 و غرق کرده بر خاسته بیا و چون این خبر بخلیل ابد خان و راجه بے سنگد رسید
 خوشوقت مشد و حقیقت را بهادر گاه و الا عرضند نوشت نمودند و جمعی را بر سبیل تمهیل
 به گویند و ال فرستادند که تا رسیدن جیوش فیروزی کشتیها را اطراف و نواحی و
 اماکن بالست اب که از تعین و انکاف امادی سالم مانده باشند بهر ساند و طام و حق
 و نوری بیگ و امام قلی و غیره را بلا بهر فرستادند که آنچه از اموال و الا شکوه و دیگر کاهش
 انده باشند بدست آورند و بجا بیانی شهر لاهور که از حاکم خلیفست و مستملات مسکن

رسید تفصیل این جسد است که چون داود خان که با مستحکم گذر تون اینام داشت
 به موجب طلب وارد مشکوه روانه لاهور شد بسیار خان و ولایت زمینداران به رویه که
 بمست بالائی اب واقع است رفته بخت و پنج منزل کشتی که بهر اربابها همراه داشت
 اما در گردید یکپاس شلب مانده قریب بر شصتصد کس از بهرامان خود با نفرت گذراندند
 بهرامان از کشتیها فرود آمده در توپ خانه که همراه داشتند پیش رو که ده بجانب مخالفان
 غفلت مغش که از طرف دارامشکوه در اینجا بودند روانه شدند آن گروه تاب شتاب
 تیا و دو و هر گز اوای فرار گشتند و این نهنگان در یای شهابست بجای مخالفان
 رفته فرود آمدند و آن مقهوران در تون رسید و بخند و لان دیگر اطلاح دادند آنها را نیز
 قرار اقامت نماند و از گذرند کور برخاستند و روانه سلطان پور شدند و دیگران نیز از
 جابجایه خاسته مجموع در سلطان پور فراهم آمده صورت حال درامشکوه نوشتند و
 غلیل احمد خان که نزد یک سرای دایه میان منزل داشت یکپاس شلب گذرشته
 خبر عبور بهرامان از درامشکوه به فرست کرج کرد و مقدم هم ذی قعد در دهر رسید و
 به بهرامان ملحق گردید و با اتفاق یکدیگر لشکر از اب گذراندند و درین ایام از درادن
 سلیمان مشکوه بکوه سری نگر بود وقت عرض و الا رسید و شمشیر و دیر خان که بر سرانند
 طرق اذقیق شده بودند بدو و الا رسیدند لهذا فرمان عالی نشان بنام امیر الامراء
 گشت که از حکماء اب در یای گنگ برخاستند در اکبر آباد ببلان مست شاهزاده
 محمد سلطان برسد و بندهگان خدیو زمان بعد قطع مراحل بست و پنجم ذی قعد و ساخت
 و در بر گشت و در یای مستلج نوزل اجمال فرمودند و درین منزل بهاراجه جیون سنگ
 که بعد از واقعه جنگ اوچین بطن رفته بود بصدارت راجه جی سنگ آمد و جین تیا
 بر زمین میویت رسیده پا قصد کشدنی و هزار و پیه بر سیل نذر گذرانیده مورد عطف
 و امانت خاصه و یک ذخیر فیل مزین بکل زربفت و ساز نقره و اما و شمشیر
 مرصع و گرد و دام انعام و محبت گشت و بعد از دوسه روز رخصت فرمودند که تا
 معاونت ریاست عالیات دارالحکومه شاهجهان آباد اقامت در دهر راجه جی سنگ
 و دیر خان و عقب این صفت فلک خان از حضور و الا رخصت شدند که غلیل امین
 و بهرامان پیوسته متوجه قسطنطنیه و درامشکوه شدند و منزل نگر و ساکن غلیل امین

بیست و پنج مقرر شد سر اوقات اجلال گشت درین منزل از عرض داشت غلیل آمدن خان و
 دیگر امرای بمرض اقدس رسید که دارا شکوه با چهار ده هزار سوار و توپ قاش بسیار و
 سنان همگی بکمان رسید و ارا و دهان دارد که در اینجا مقیمست و نزدیکه ارا و دهان مجاور گردد
 ابتدا از بیست و پنج مقرر شد که بطریق ایفاد متوجه کمان شوند ازین منزل مشایزاده
 محمد اعظم محمد امین خان میر بخشی و اعتماد خان و سائے دین مشعلی معاملات دیوانی و بعضی
 کارخانجات در لاهور فرستاده خیمه مختصری بر کباب گرفته بست و پنجم ذی الحجه از یکشنبه پرتی
 ایفاد فرمودند و راجه بجه سنگد از لاهور آمده ملازمت نمود و نخست وطن یافت و
 فدا سائے خان بموجب حکم از نزد غلیل آمدن خان بدرگاه و لاله رسید و بقصد جاری اوده
 گرد که پور و از اصل و اضافات بکتاب چهار هزار ذوات و چهار هزار سوار سرانجامی
 یافته نخست گشت بست و پنجم ذی الحجه ساحت موضع مومن پور مضرب خیام اقبال
 گردید درین منزل بسامع اجلال رسید که دارا شکوه با ستار خبر توجه مرکب و لاله
 کمان ثبات نورزید و بست و پنجم ذی الحجه بعد هشت مقام بست و دو کرب روپیم از
 خزان کمان بست اوده بست همگی فرار نمود و اکثر ذراتش همراهی اختیار کرده مفارقت
 کردند و معانی خان بلوچ با جمعی بر سر کشتیهای خزان رسید و میخواست که سواره
 شود با کسان دارا شکوه و ارا و دهان که او بر مشش رود و اواخر الامر از بعد و مانعست نتوانست
 بر آمد بعد معروض این کیفیت خبر یوگیهان از مومن پور ایفاد متوجه کرد و حکم داده صادر شد
 که صفت کمان میرانش تقاطع نموده دارا شکوه را از مالک محروم سازد و دهان
 او و یوگیهان و غیران که مجموع شش هزار سوار بوده باشند بهر ای خان مذکور مقرر شد
 و بست هزار اشرفی بجهت تنخواه سپاه مرحمت گردید و فرمان عالی شان بنام غلیل آمدن خان
 صادر شد که تا رسیدن مرکب و لاله کمان توقف نماید و پنجم ذی الحجه در یک
 رادی و چنان که یکجا میرود و سه کمان مضرب خیام و لاله گردید غلیل آمدن خان و
 بهادر خان و سایر امرای که پیشتر رفته بودند بهر بابا بوس و لاله مشرف
 شدند و شیخ موسی گیلانی که از طرف دارا شکوه حکومت کمان داشت رسید
 عزت خان که از نوکران عمده دارا شکوه بودند با ستارام قلی ملاقات سر بلندی یافتند
 و بعد عزت خان بکمان قلعت و منصب سه هزار ذوات و یکصد سوار مقرر

انجا نایند ششم ذی الحجه طاهر خان و دیگران داخل لاهور شدند و خلیل احمد خان را جبه سنگ
 باو بگرسه امرا و هم ماه مذکور که روز عید اضحی بود در نظام لاهور رسید و خیمه زد و نمک کشد و نوکران
 و ادا شکار و کرا و مختارقت گزید و بودند امد و ملحق شدند و فرمان مالیشان صادر شد که امر که
 مذکور داخل لاهور نشد و توقفت نکرد و تعاقب دارا شکوه نمایند و او را هیچ جا بجا نماند
 نهمند خلیل احمد خان و راجه جبه سنگ باو هم ذی الحجه کوکچ کرده و راجه و انظراف لاهور
 منزل کردند و براسه انتظام لشکر که در مقام کرده و راجه پیشتر شدند

در بیان نهضت مکتب متقین کابلیان بتعاقب دارا شکوه

بعد نزول مکتب کابل در ساحت رو پر چند روز در آن مکان اتفاق قامت افتاد و جشن
 عید اضحی بجا میسرست بخش خاطر اقدس گشت شانزدهم ذی الحجه از دریا عبور نموده
 منزل بمنزل قطع راه نمودند و رسیدند عینداشت خلیل احمد خان و راجه جبه سنگ
 در شانسی راه راجه ماجه روپ که از دارا شکوه منحرف شده و وطن خود در دست بود و جنبه
 خلافت رسید و سعادت اندوز بلازمست گشت و بطنای خلعت و از اصل و اضافات
 سه هزار و پانصدی ذات و سه هزار و پانصد سوار سراسر افزای یافته به تهاذاری
 چاندی سرحد ولایت سری نگر متعین گشت که بضبطه و بند و بست بروان کوهستان و
 انصاف و راه برادران سلیمان مشکوه و در امدن مردم نزد او پرواز و درین ایام مقصد اینخان
 برادر بزرگ پناه و خان که بغیر جداری سهارن پور در میان و دواب قیام داشت امد و ملاقات
 اقدس سعادت اندوز گشته و خلعت شد که نزد خلیل احمد خان رفته بتعاقب دارا شکوه برو
 و عبد المدیگ ولد علی مردان خان بطلب گنج میثان سران سازسی یافته داخل فوج حضور
 محمد ویدی و جمعی کثیر از نوکران دارا شکوه و محمد صادق بخشی از و جدا شده و درگاه اسمان جاده
 رسید و بتناصب سراسر فرزند شدند و بنجر خان فرزند بهیره از رفاقت دارا شکوه و خلافت
 نمود و بلازمست اشرف رسید و بغیر جداری کوهستان پنجاب متعین گردید و قصه خبر و جفا
 بعد قطع مراحل بیست و دویم ذی الحجه بر دریا سینه بیاد نزول اقبال فرمودند و در
 اصلی از راه جسر و خدیو گهان بخشی از و یا بیا و عبور کرده و بست و چهارم نوا س

بر دوازده هتیه پول قلعه مبارک لحو سوارى توقف فرمودند قلعه را بنظر احتیاط ملاحظه نمودند
 عنان اقبال منقطع ساختند و در مسجد جامع وزیرخان که در آستانه کوه واقع است
 فرو رانده نماز ظهر را جماعت گذاشتند و نزد یک سردار پاس در مساحت بارغ فیض بخش
 بشالار نزول فرمودند و درین منزل خلیل احمد خان بصوبه دارى لاہور و یک که در دایم اقامت
 سرافراز شد و میر میران خلعت او که خطاب میر خانی یافتند بود و بنو جدارى کوہستان
 پنجاب مقرر گشت و بجهت نظم و نسق ہماہات مسو بہ پنجاب و رعایت و اسودگی سپاہ
 کہ در سفر لقب کشیدہ بودند و در سہ چند مقام شد حاجی بقا کہ از جانب بادشاہ برود
 محمد شجاع تہنیت نامہ اور دو بود و بطاسے خدمت و اقامت سرافراز گشتہ رخصت انظر
 یافت چون از نوشہ صفت شکنی کہ بتعاقب دارا مشکوہ متعین بود و حقیقت کار خطبی
 نوری بیگ و امام قلی اگر بعرض والہ رسید اولین را بن خطاب نیکو زخانی و دومی را خطاب
 اشرف خانی سرافراز فرمودند و قبادخان از کوکیان شیخیر بصوبہ دارى تہتہ از اصل امانت
 بنصب چہار ہزاری دسہ ہزار سوار سرخسہ سازگروید سلخ عموم و اکرام از بارغ فیض بخش
 بصوبہ شاہجہان اباد تہنیت شدہ ششم صفر از دریا کے پیاہ براہ جسر عبور نہ نمودند
 قطع مراحل در سہرند رسیدہ و در عملات بارغ قزاقی سہرند نزول اقبال واقع شد و پیشکش
 راجہ تودل از نظر گذشت و در جہ پذیرا کے یافت شانزدہم عرصہ تہاں میر مظرب خیام
 اقبال گشت و شیخ عبدہ اگریم از تغیر راجہ تودل پتتقیم ہماہات چککہ سہرند مقرر شدہ است و
 چہارم صفر مساحت بارغ اعزایا و از نزول اشرف خدی و طراوت یافت ہمارا جہ جہت منگہ
 کہ بموجب حکم اقدس در شاہجہان اباد اقامت داشت و دیگر ہندہ اس کے مساوت طاہت
 دریافتند چہارم ربیع الاول مطابق نیم ازہ چون ساعت داخل شدن در تہہ قلعہ مبارک
 نیک بود و شہنشاہ جہان نخست بشکار گاہ توجہ نمودہ نشاط اندہ و شکار شدہ بعد از رجعت
 قریب دو پاس اندہ گذشتہ بارغ مسندہ ہاری کہ پائین شہر بارغ اعزایا واقع است
 نزول مساوت نمودہ ساعتہ با ستراحت گذارائیدند و آخر روز با محنت فیروز و
 اقبال عد و سوز چون غور کشیدہا بنجاب و بہر عالم افروز کہ بر ادوج سپہر راہ برقی کہ شکوہ
 جہین منظر کہ تحت زمین پر پشت ان نصب گردیدہ بود و سوار دولت شدہ و اس کے
 عزیمت بصوبہ مصر اقبال برافراختند تقاریر لے نشاط شادی ہزار شہزادہ

گشت اگر چه صفت لشکر خان پشش هزار سوار بتعاقب دارا شکوه سابقا تعیین مرشد بود
لیکن در میولان بنابر مزید احتیاط شیخ میرزا محمد دیرقان و دیگر امرائے که بموجب بند هزار سوار
برده باشند پنجر خاصه ملاقه مراد و یک تک روپیه انعام مرحمت فرموده تعیین نمودند که
با اتفاق صفت لشکر خان دارا شکوه و ملاک محرم محمد بنارند محرم انعام بزیارت روضه
منوره فیض امین عارف صمدانی قطب ربانی شیخ بهار الدین ذکر یا مثنوی قدس امیر المومنین
تشریف برده استمداد بهمت و استفاضه انوار توجه نمودند و بوقت آمدن و رفتن باز در کشانی
جیب مراد مسکین برآمدند در آن ایام فرمان دارا نشان بنام شاه نواز خان که تا این زمان در
قلعه بهمان پور محبوس بود صادر فرموده از اصل و اصناف بمنصب شش هزار سی قات و
شش هزار سوار انداخته پنجره سوار دوا سپهر مراد نواز فرموده بصوبه داری گجرات که حال
بتصرف کسان مراد بخش برود تعیین کردند و لشکر خان را از صوبه کشمیر تغییر کرده بصوبه داری
لنن فرستادند.

در بیان معاودت موکب مقدس از ملتان بجای شاهیجهان آباد

بمنع شورش محمد شجاع

در زمان بودن نواری ملتان از روی نرسشجات و اقامه نگارگان بهر حق و قدس رسید که
محمد شجاع با غمناکی و ملاشکوه اندیشهای باطل بخود داده و در جنگا لشکر فراهم آورد
و اسباب پیکار سامان کرده بعزم مجادله روانه شده از غیبت حضرت خدیو گیهان افروز
قاهر و بتعاقب دارا شکوه بجانب بهکمر تعیین کرده و از دهم محرم مستند از قاهر بلند ملتان
به سمت شاهیجهان آباد نهضت فرمودند همگی پنجره و نزدیکی ملتان اتفاق اقامت افتاد
و این تاریخ حاجی خان بلوچ که از عده زمینداران ملتان بود باسلام علیه مقدس
قادر گشت و بنایت خلعت و قیل و اسب برهنه ساز شده بوطن مرخص گردید و ریاست
چنانکشا بعد قطع مراحل بستی و چهارم محرم در ساحت اچره نزدیکی لاهور نزول اقبال
فرمودند امراکه هلاهور بود نه سعادت اندوز لازمست شدند بستی و پنجم روز اچره
به نیکی که شکوه سوار دولت شده براه شهر لاهور دایست و تجدید امر شدند بعد رسیدن

صوبه داران و نور بار سال طالع و مهابت خان صوبه دار کابل با شافه هزاره می بنصب
 شش هزاره می پنج هزاره سواران از جمله سه هزاره و پانصد سوار و دوا سیه بلند پائی یافت
 و اسلام خان با شافه و دوازده سوار بنصب پنج هزاره می و پنج هزاره سوار سرافراز گشت بعد مست
 با و شاهزاده محمد سلطان مرخص گشت و بهادر خان با شافه هزاره می ذات و هزار سوار بنصب
 و پنج هزاره می و چهار هزار سوار میاهی گشت چون آن روز بفرغی و میاهی کی با شام رسید شب بهنگام
 التمشهانی که با شام و الا ان روسه اب چنانی دخی در شش مبارک آتات و ادوات
 ترتیب داده بودند مسرت افزون خواطر نظار گیان و فروغ افزائے بزم عشرت
 گشت شب و دیگر چهران که هم همان روسه اب در کمال خبری سرانجام یافت بود
 بهجت بخش تماشا یان گردید تا سه روز بساط نشاط این جشن و التمشه بود و از دم
 سیر بارغ صاحب آباد که در وسط شهر شاه جهان آباد میگرم صاحب طراوت و نظارت
 داده اند فرمودند روز دوم بزیارت روضه منوره حضرت جنت اشیا فی جهان آباد
 کشتی سوار تشریف برده فاتحه خوانده پنج هزاره روپیه بجا و ان مرصحت کرده بطواف هزار
 فایض الافزار حضرت کشتی نظام الدین اولیا تبرک جست هزاره روپیه مستقان مجاوران
 عنایت فرمودند از آنجا بروضه قدسیه شریفه قطب الدین کاکل قدس سر که هفت کردی شاه جهان آباد
 وقت است توجه نموده در زم زم زیارت بجا آورده و استراحت نمود و هزاره روپیه نذر گذرانیده از آنجا
 معادوت نموده داخل دوقافه و الا شده سابقا بشاهزاده محمد سلطان فرمان مالی شان
 صادر شده بود که امیر الامراء کبیر آباد گذاشته با توپخانه و لشکر میدافند محمد شجاع
 که نزدیک باله آباد رسیده روانه شود درین توپخانه و الا رسیده که شاهزاده و محترم
 بهنج الاول از کبیر آباد روانه الی آباد گردید و در راه از خان باجه قلعه داری کبیر آباد
 تعیین فرموده فرمان و الا شان بنام ذوالفقار خان صادر گشت که قلعه هاله را در
 انداز خان شاید و یک گروه روپیه را برشته از اشرفی از حنانه عامره
 گرفته معه توپ خانه روانه الی آباد شود و به با و شاهزاده محمد سلطان لحنی گردد و بسیاری
 از میارندان قهور شجاع بهمراهی او تعیین شدند

و غیر وطن و کوس و کرنا و غیر منقطع شد و قلعه شست در گوش روزگار پیچید و گیتی
خدیو هستان نصرت و نظیر از میان بازار شهر عبور فرمودند چون وقت نماز عصر رسید
پرو و مسجد جامع پر از زائران شده و نماز جماعت ادا کرده از آنجا سوار شده و دو نیم گری
روزمند و قلعه مبارک از فرزند امشرفت سرکوب حصار افلاک و شرافت بخش
مرکز خاک گشت +

در بیان جشن وزن حضرت خدیو گیهان خداوند جهان

درین ایام فرخنده و فرجام کرم سال چهل و دوم گرامی صورت انجام یافته آغاز سال چهل
و یکم بحساب شمسی ببادکی و فرخندگی گردیده جشن وزن با همین مقرر و رسم معهود
صورت انعقاد یافت هشتم ربیع الاول مطابق دوازدهم افریماه الهی ششصد و بی و هشتاد و پنج
و چهل و یکم و گشتاریب یافته در این گردون اساس غسل خانه والا اوایل روز که ساعت
سیصد و نهمین و میزان فلک را چشم بر زمین بود کف تراز و آنکه هر عنصر مقدس گران بار قدر
و شرف گشت دان پیکر دولت و پیکر اقبال را که از فرط بزرگی عظمت با گوهر جانها
پاک و جواهر و خزاین افلاک نتوان سنجید بقصد آنکه رسم و عادت بزرگ و کبیر و سایر
اشیای معهود و سنجیده بعد از اداست این جشن دولت قرین خاتمان زمان زمین
چون آفتاب از برج میزان برآمده سریر آراست دولت و کامرانی شدند در آن فحشه
روز پندارست عتبه خلافت بخواهیب و مکارم انجمنه با افزایش مناصب عطا
خلایق و شمشیر و خنجر و سپ و شیل و نقاره و علم و انعام نقود و خطایب لایق
نوازش یافتند نجابت خان که بنابر حدود و تقصیر عظیم بقیه منصب و جایگزین و عزل از
رتبه شوکت و اعتبار و سلب خطاب خانقاهی و سپه سالاری مود و بے وفایی گشته
هست از دولت یار و سعادت کورنش محروم بود و در میان بوساطت یار یا فستگان محفل ملا
و رقم غنور بر جریده جرایش کشیده و رخصت کورنش از تاتی یافت و او و خان که در حدود
پیکر از دارا مشکوه جدا شده و حصار مکن خود رسیده بود باستان بوس معز شده
بمنصب چهارمزاری و سه هزار و کار میاب عنایت گشت و امیر الامرا که در ستر اخلاف
اکبر اید و اوجاسته شد که در وطن بود و جعفر خان معویه دارالمره و فیل احمد خان

که قلعه بمحمد شجاع بسپارند ملاقی شده مکالمه قلعہ مذکورہ داد و بمچنین سید عید الجلیل
 بارہ ہزار چاندہ گند و حوالہ کرد و سید قاسم قلعہ دار الہ آباد محمد شجاع نزدیکی کمرہ گاہ
 بانیصوب بیایند بموجب امر دارا شکوہ قلعہ دلتیلم بنی نایم سنوچ این مقدمات
 باعث رسوخ عزم محمد شجاع گردید خدیو زمان بستانکار این حرکات او متوجہ گشتند
 کہ پردہ از روی کار او کشیده آید این تاہنجارے او ناکر وہ انگاشتہ موعظت تا
 کہ در قوم فرمودند کہ شاید سردار یہ شعور را اگر دیدہ اند کہ وہ تا صواب خود باز آید
 یا وجود اینہم مراتب از رویے تا قابضت اندیشی قدم ہرات از حد خود بیرون نہادہ
 بمحمد و ہنار من نزدیک رسیدہ قصد الہ آباد نمود و این اخبار کمرہ بیع اقدس رسید
 بنا بر این ہفتہ ہم ربیع الاول مطابق بہست و سوم افزادہ الی حد اعلیٰ روز باہشت
 فیروز از قلعہ مبارک بر فیل ظفر پیکر سوار دولت شدہ بہر عنانے جنود اسما نے
 رایت عزیمت بر افراختند قلعہ داری دار بختلافہ شاہجہان آباد و کافکت
 مراد بخش برستور سابق بسید امیر خان تغریض یافت و راہ سورون مقرر کردہ
 بعد قطع مراحل سوم ربیع الثانی فراہی قصبہ سورون فتح خیام جاہ و جلال گشت
 از ان منزل نیز تہ سی صحیفہ سینی بر مراتب و غلط و نصیحت در باب مصالحہ و ہدایا
 بمحمد شجاع نوشتند کہ تا ممکن باشد کار بستیز و نکشتہ چون خبر نزدیک رسیدن محمد شجاع
 روز بروز میر رسید و تعیین انجامید کہ ان شودید و داغ سودا کے سلطنت در سر
 دار و ہنم باہ مذکور از سورون بہشت فرمودند بعد قطع دوسرہ مرحلہ بر منہج ہیوست
 کہ محمد شجاع بعد بر آمدن از قصبہ چون بہ ہنارس رسید از حکم پستی و بیدادی بر کتبہ
 ان بلکہ دست تعدی کشادہ از ہنود و مسلمین بقتل و غفلت قریب سدک روپیہ
 گرفت متصدیان او اصناف مبلغ از میان بردہ انواع قرض بردم رسانیدند و
 از انجا ہتہم ربیع الثانی بالہ آباد رسید و سید قاسم قلعہ دار انجا از قلعہ فرود آمدہ ملاقی
 شد محمد شجاع ان را برستور سابق یاو گذاشت نہ روز در الہ آباد توقف کرد و بجانب
 اکبر آباد روانہ شد القصبہ چارہم ربیع الثانی خدیو افاق در کمن پور نزول امثال
 فرمودہ بروضہ قدسیہ حضرت سید بریلیم الدین قدس سرہ کہ بزبان عوام
 پشادہ دار و شاہباز مشہور بہتند قشر لیت بردہ مرہم زیارت بجا اور وند

در بیان حاکم احوال بادشاهزاده محمد شجاع و توجه موکب و لایب دفع او

او همیشه با حضرت خدیو گیهان لاف میافقت و مصداقت و دم بکچتی و موالفت
نیز در سایل رسل و سایل انظار از معنی بنوده حدود ضغوت و اکین اغوت مستحکم میکرد
و خدیو عالم نیز بمقتضای مهربانیش و رنگی و در و این کار برونی حال او کوشیده
در صد امانت و رعایت بودند و از قضیه شکستی که او را از سیلان مشکوه روداده بود
فاطر اقدس طاعت اندو بدو میفرستند که هزاران انگار فرستاده بود و اساس دولت
او را استحکام بخشد. ازینجهت بعد از هزائم و اراشکوه از فرامی اکبر امارت و زول
حاکم منصور در بارغ ندم منزل از حضرت اعلی بباله تمام مونگیر را با صوبه بهار که همیشه
عمو شجاع از نوای آن داشت و منیر فی مشرق و لایب بنگاله با قطاع او مقرر
کرده و زمین حضرت اعلی و طاعت تمامه منضمین و لایب مذکور و مصوب محمد میرک
گزاره فرستاده و ضمیر مضمون طاعت نامه نموده بودند که بالفعل ولایت تصرف
شود و بعد اتمام کار و اراشکوه چون ریایات عالیات بستم قرق خلافت معاودت کنند
مطلب در عیاست که داشتند باشد اظهار نماید در حصول آن کوشش بکار خواهد رفت
محمد شجاع از رسیدن محمد میرک و ظهور این عطیه مسرور شده و در پیرامین غنیمت و تهنیت نامه
مشکبه بر رسم مبارکباد مصوب محمد بقا بجناب و الا ارسال داشت و خود را اکبر را داد
که حاکم نظیم بنگاله است و رفته اند چون عین معالمان و ان نداشت و سود از زبان
نیداشت بعد تصرف بر صوبه بهار و استلزام توجه ریایات چنانکه شایسته پنجاب
بجانب و اراشکوه و تصور این معنی که اتمام این بهم نه و وی متصور نیست و عالی بودن
تحقیق از موکب جلال و اغراض خوش اندو گریان و فاعله طلب در طبع افتاد و در
اواسط سفر که ریایات اقبال در پنجاب بود و فرست داشت به جانب الیاد و اراشکوه
بعد رسیدن در فرامی قلعه ربهاس رام سنگه نوکر و اراشکوه که حراست آن قلعه
داشت با اشاره و اراشکوه که بعد فرار از اکبر با و بچین قلعه و ان سمت الیاد و نشین

فرمودند که فیل مرکوب او در جنب فیل خاصه بوده باشد و سرداری همیشه قول مبارک
بجوهر شهاب مست محمد امین خان قلع منظم خان و کار فرمای میسر و محسن شهاب مست
مرتضی خان تغویض یافت و سیف خان بیجا پوری و اکشهر و کهنیان بقراولی مقرر شدند
خواص خان و سردار خان و جمعی دیگر بچند اولی قرار یافتند و فیلان فلک مشکو و خصم
افغان دشمن ربابا اسخ و یراق مشکو و اسمانی یافتند و برق افغانان پاک دست و
تنگ چیان و مشکو بر پشت پشته انجا جا گرفتند و در هر فوج چندی از ان
عرب و جوان با توپ خانه جدا گانه معین گشتند و در آن روز از کثرت سپاه و جوش
لشکر آثار شور و غوغا بود و از عیار رسم ستوران و فور موکب منصور و چهره اسبان
و در زمین ناپیدا لشکری اراسته و رنگین چون سبز و زرد و کمره و کمره از زمین میخروشید و دوشی
پر تهر و طیش مانند امواج بحر مواج از شور و شش کین میخروشید و زمین با همه تحمل و
سخت جانی از حمل گرانی این فیل انبوه مستو بود و از بسیاری فیلان این جوش فلک
مشکو و سراسر صحرا که میشنود نظم

همه ذیهم طاهر قصبه گوره مضرب سمر اوق نصرت شد شاهزاده محمد سلطان که در آنجا بود
بلا از دست اشرف شرف گشت و نیزه معظم خان که بموجب فرمان عالی شان از دکن
روانه شده بود درین منزل بلا از دست اقدس سعادت اندوخته گردید و از رسیدن او
بر وقت حسن اخلاص و کمالی او بیخود پیوست +

در بیان شرح شوخی مهاراجه جیونت سنگ در جنگ حضرت خدیو گیهان بجم شجاع و رایست فتح بر افراختن و فرار محمد شجاع از معرکه کارزار

نزد دهم شهر راجه اشانی مطابق بست دسویم دی ماه ایی مشنه عزم صف آرایی
عزم گردید بموجب حکم دلا تو پخانه رعد نهیب برق نشان برابر قیام برده صاعقه
بار و آتش فشان شدند نهنگان شیر افکن و پلان دشمن شکن تن بزیب چلته و روشن
پیر است فوق فوق مانند موج از سپه هم برخاستند و بیل سنان جنود دولت
و میر تو دکان بهرام صولت بترتیب و تنویر عساکر پرداخته صفوف قتال راستند
شاهزاده محمد سلطان و خان عالم با امرائے دیگر هر ازل و ذوالفقار خان با توپ خانه و
اکثر بر قندازان و امرائے دلاشان پیرا ولی شاهزاده قرار یافت و مهاراجه جیونت سنگ
براجو دکان برقرار مقرر گشت و اسلام خان با امرائے نامدار پیرا ولی مهاراجه جیونت
و سرداری فوج چرنار ب شاهزاده محمد اعظم نامزد شد و خان ویران و امرائے دیگر پیرا ولی
ازین فوج عظیم و سرگردی آتش بحسن جرات و کوشش پیرا خان تقویض یافت
و در دست راست موکب مقدس داود خان با جمعی از دلیران معین گشت و راجه
سمان سنگ و سید فیروز خان و حسن علی خان و دیگر نوکیان و الا جاء و دست چپ شرح
شاهت قدم شدند و قلب لشکر منصوب بفر شوکت مقدس علی که بر تو انوار عظمت
الهی است قوت گرفت شاهزاده محمد اعظم را بدستور معارک و دیگر پیرا و از سعادت
همراهی نموده با خود در حوضه قیل خاصه جا کردند و معظم خان را در قیل دیگر جا داده

بهست کشیده از دولت مرافقت با زمانه چون این سانجید باست ابلال حضرتند غدیو گویان
 رسید از آنجا که ذات قدسی معدن تحمل و دستار دور شاید مهاکت باستان که دست تواناست ازین
 واقع اصلا آنها زلفتند و ترزلزل در استقلال راه ندانند و از سر برده و اقبال بیرون فرامیده
 بر تخت روان سوار ایستادند و بخواص امر اگر در کباب سعادت حاضر بودند خطاب فرمودند که در
 رفیقین این مشالرت کیش چوین مصلحت دولت گردید عنقریب بپاداشی که دار خواهد رسید و
 اسلام خان ناکه هر اول بر نثار بود بجای که او سوار کرد و دیگر بار صفوت نصرت از استانه
 چون بندوی تیره رفته کار شب رو بطرار نهاد و خوشه و گردون مهر بقصد جهان کشاکش ترکش
 زمین بر میان بست شهنشااه فلک پادگاه بدستور و تزیین بزم و ایشک جنگ
 برقیل کو بهیکر سوار شدند اگر چه لشکری که در روزه بر کباب سعادت بود بسبب این سانجید
 متفرق شد لیکن جنود فیض و بهست و الا رفیق حال فرخنده مال بود و انان طرف غم و شجاعت نیز
 صفوت در روزه را تقیر داد و محمود لشکر خود را یک صف کرده در عقب تر پیچانده داشت
 و بجای هر ی از روزه گذشته نخست از طرفین جنگ توپ و بان و تفنگ و میان آمد و غیران
 بدال اشتعال یافت و هنگامه برق اندازی و غده و گدازی گرم شدند و تپید صد و صد مرتبه
 و پیش از هر یک خصم جنگل از قیاس است آشکار و رنگ جان دشمن فکر گردید توپ سیاه و دهن
 باسن ولی باواز بلند آوازه اجل و شمشیر جبهت معرکه ده فاد و مهر و تفنگ همان گسل از مهر
 پشت حق لغات گذر کردن اعت از نهاد و گرمی برق بدوق و بان آب تخ و سنان آتش میزد
 شد و یکدیگر را بر دشمن سوزد و افروخت تو گشتی از زمین شعله خیز و آسمان شراره و ریز گشته نظم
 شد از برق کین گرم بازار جنگ خرو و شید باز و آوازه تفنگ
 زمین آتش کینه در گرفت عرق بر بدن رنگ اهل گرفت
 در خیال توپی از توپ خانه بهایان بنیل مرکب زمین الدین مهر و شجاعت رسید یکپا که
 شیل و یکپا که شخصی که در عقب نشسته بود پرا نیده و زمین الدین مهر و شجاعت از آن خیل برآمده
 برقیل و دیگر سوار شدند رفته رفته کار جنگ از توپ و تفنگ در گذر شسته بنا و کث غنایک
 و سید مهران پیکار جو و بها و ان شهاست خدا بهر دو سو دست و شمشیر و شمشیر از
 آتشین هرات برآمده و بقیاده و ستیزه پرداختند و آتش غیرت هنگامه کار زار گرم ساختند از
 کثرت آتش شیر کسان نمود و از بر مطیع بود و عرصه دار و گیر از میدانان و لیرستان پر شیر می نمود

قدم جرات از هائے خود می کشد نگذاشت پاره توپخانه پیش فرستاد و بر سر
 جنود و آلات توپ و تفنگ سردا و اندازین طرف نیز توپ خانه شعله مند و زحرب
 و بیکار گشت و شب از طرفین اثر و آتش فشان بان و تنگ خون اشام از
 توپ و تفنگ سر سید اند چون شب در رسید صفت مبارک در هم پیچید و در لطف والا
 مساو شد که هر که تفرقین بهان ترتیب که صفت بسته بودند از سپان فرود آمد و با جوشن
 و سلاح شب را پاس دارند و سرداران هر یک در پیش فرج خود مودع مل بسته از قدر
 و کید اعدا غافل نباشند و خدیو گیتی بعد از تسهیل از ازم حزم و احتیاط از قیل
 فرود آمد و در لطف مختصری نزول اجلال فرمودند و بعد ادا کئے نماز مغرب و عشا
 استدعائے نصرت و فیروزی از حضرت صمدیت نموده با بخت بیدار و دل هو شیدا
 بر بستر راحت تکیه زدند و در او آخر شب همارا چه جهنمت سنگه که ظاهر سر بر خط بندگی
 و انقیاد نهاده انکار و دوختن ای مینمود و در باطن از خنثت سریت خویش غایب و
 کاهن میز نیست بغیر شورش انگیزی از معرکه کارزار فرار نمود و شب شبان شب کسان نزد خود
 فرستاد و او را از داعیه فاسد خود اطلاع داد و بتامی لشکر خود و راجه پتان که در رفتار
 با دتین بودند و گردان شده عنان او بار هفت و بار دوسه شاهزاده محمد سلطان
 که هر سر راه بود و مش دست جرات بغارت گشودند و هر چه توانستند تاراج نمودند
 و بعد ان بدشکر گاه والا رسید دست انداز بهائے عظیم کردند و در راه هر چه و هر کس پیش
 آمد دست خوش تاراج و پایمال راجه پتان گشت از بنچه پشته کوهش و انعتاب عجی در آید
 معنی که بقا صله دو کرده بود و با فتنه مردم بهم بر انداخته و خبر با کئے محش اشوب این
 شایع شد معتمدان فتنه جو در نزد کاهان او و سر پناه او و فتنه دست جرات
 بخزان و کارخانجات و دواب باد شای و اشته و اموال امر او سپاری و راز کردند
 بخود سری و شورش افزای بد و آختند نزدیک به صبح از خبر لشکر رسید و باعث برنگی
 جنود و فیروزی گشته ملک جمعیت از انتظام افتاد و بسیاری از مردم پست فطرت
 و کم حمله برائے خیر گیری جنگه از روی سر اسبگی و اضطراب بعد از آشتا فتنه
 و بان تقریب رخ از عرصه کارزار بر تافتند و جمعی کوه نزدیکش طرف مخالفت بر جان افکند
 شبان شب بر لشکر محمد شجاع پیوستند و فریاد کردند و فغان ناما قیامت اندیش پائے

افشرد و بشارت از او محمد سلطان و قوام القادر خان که هر اول بودند میام کردند که شایه جمعیت
 خاطر و دل قوی و برابر فتنه بوده سر رشته کو ششش و پایداری از کت نه میداین جبارت
 کیشان محال اندیش با و فتح کرده بکوک شمار سیده می شود و بعد از آن به نیروی همت
 خسروی روسه قبل مبارک بکانب دست راست گردانیدند و به مافقه عثمان توجه
 نمودند و در خلال این مال فیلی که اسلام خان بران سوار بود بعد مدتی بان روم کرده برافرواج
 انظرف تا خست اکثر مردم ان سمت از هارفته توفیق شهادت نیافتند درین اثنا خدیو عالم
 رسیدند جنود غیر و ذی قول قوی دل شده همت هم استقلال افشردند و زمین و لیری و دلاوری
 ان حضرت مجاهدان بهرام صولت مساعی جمیده بکار برده با اعدائے تیره بخت انداختند
 و بکمر شهبائے دلیرانه مسلک جمعیت آنها از هم گسیختند درین داور و گیر پیش از آنکه
 هر اول بلند اختر بود با اکثر مردم گشته شده و دیگران زخمی شدند بدیند اختر از دست او
 ایحال برگشته خود را بمحمد شجاع رسانیدند بفرزنده بخت چون خود رسید بهائاب که بیک
 تیغ کشیدن ساحت میدان سپهر را از هجوم نجوم پرواز و دمانند صبا که بیک وزیدن
 صحن چمن را از خس و خاشاک پاک سازد بیک توجه عرصه بر رفتار از خجسته تسلط و استیلا
 مخالفان پرداختند و بعد دفع ان مقهوران قرین عظمت و جلال متوجه پیشین شدند و لای
 بهست بدین محمد شجاع برافراختند قدیمی چند زفته بودند که کرم خان صفوی بنو عبد الرحمن ولد
 نذر محمد خان و سنجبر مهر الصدوری خان از لشکر محمد شجاع جدا شده روسه ادا و دست بفرار
 نظر اثر آورده با حوازم از دست چهره مبارات برافراختند بهمدین اثنا بمشتر و قبایل مژده
 نصرت رسانیدند غیر فرار محمد شجاع سامعه افزون او یایک دولت گشت از گلشن عنایت
 ازلی داد بیمار مسرت و خوش شدنی بر فتنه خاطر بندای عتیدت مند و زید و گل فتنه و غیره
 از نهال امید شکست بهما و دولت بال سعادت کشوده شهباز شمشیر اوج گرفت
 زمانه تهییت و دستکاری و او سپهر بشارت کامرانی فرستاد و ان تیر از خند و سینه
 نشاند گشت تیغ از نگ غم از دل زدوده شده کمان ابروسه باز بالا کشید بستان قدر
 عنایه برافراخت نقاره و شایان و نشاط بر پشت قبیلان و اسپان بنواز شش
 در اعدائے بنوائے دشمنان بهجت و کامرانی بلند گردید و از صدائے گون گون گون
 و غروشن آیه طعنه شکست و جلال بگوش گردون رسید با بکله با وجود فقر و مشک و بهرام

نوک پیکان چو کفر سا سوزن اسبا خار از زوے باطل از دل اعدا بر و ن کرد و نادک منفر
 شکافت هانز با بیشک سازی و خنجر وازی چو اسکے پندار و غرور و لطمه بر شوخا نشان برود و نیست
 نریج کمان طایران خدنگ پندینه بر زوے مردان جنگ
 درین اثنا سید عالم بار به که رکن اعظم لشکر محمد شجاع بود با فوجی عظیم و سه فیل مست جنگی از دست
 راست نفیم بر رنغار موکب دلا حمله کرد کمال تفرقه و خور و بیا که منصور راه یافت پائے ثبات
 اکثر مردم بر حسانانده راه گریز و در پیشش گرفتند و سلک جمیعت قول همایون نیز از گم گشت
 زیاده از دو هزار سوار و در کاب فیروزی نمانده مخالفان از مشاهد و تزلزل القوا نصرت از خیره
 تر شد و بهمان هیئت اجتماعی فیلیان مذکور و فی جبارت بقلب لشکر مغرور آوردند درین هنگام از
 میسر و جنود قاهره مرتضی خان و از القش حسن علیخان و از طرح دست چپ بعضی بهادران
 رخس شجاعی است برانگیخته بر سر راه دشمنان و آمدند و در همین وقت خدیو افاق روی فیل مرکوب
 مقدس بطرف اعدا بدستال گروانیدند بهادران ظفر و یونم به نیزه و جرات و استتقال
 حضرت سایه ذوالجلال بر اعدا حمله کردند چون باد صحر که بر خاکشاک سبک روان شود
 جبارت کیشان با از پیش بر دو پشتند و بر تیغ تیز و سنان خوریز بسیار از برگشته بختان را
 بچاک پاک انگندند سید عالم بار به را پیشا دره و در شهاب است بهادران فیروزی کوا با و خوت از سر بر دست
 و بازو به هست مست شده بگام فرار بر اسب که آمده بود بازگشت لیکن ان حد فیل مست
 عریه و که پیش فوج او بود و دست بهادران و تیر و تفنگ رخ از عریه بر نداشتند بر همان وقته
 خیره میشی آمدند و از ان سکو و پیکر که پیش آمده فیل مرکوب سبک قریب شد چون ابر عریه و بجه مشید
 همان نزدیک سیده امد خدیو افاق کوه و قله بکمال ان سید مست از جا زفته سر برشته ثبات و قرار از دست
 گناشتند و نیزه وقت قرائی که در عریه بر یک از فیلیان بهادران نشسته بود با اشاره و الاس و ان فیلیان
 که با اشاره بکک محرم بود بچالکی بدوق انداخت ان مقهور گیر مانند و یو جیم که بشهاب شامق از اسنان
 فرو و دید بر زمین افتاد و فیلیان با و ظهاری رسیده فیلیان چالاک خود نشانده ان فیل را و قیاط است
 اودند و ان دو فیل دیگر از قول همایون گدشته بجانب دست راست جنود و سوار حمله بردند
 درین اثنا بلند اختر سپر محمد شجاع و چند سوار دیگر و فی جبارت بر رنغار موکب فیروزی آمدند
 و بعد از قتل فیلیان مذکور و در حرکت بلند اختر را بر همزدگی و اقبال در موکب معلی از و درین
 وقت خدیو عد و مال با کمال شجاعت و بیست و چو ولی سر برشته و انانی از کفتم نمانده و پائے ثبات

امر سنگ چند را دست داشت نام خان و مستح جنگ خان و اخلاص خان و شکی خورشید
 و یک تارخان و رشید خان بودی و غیره و خان باره و سید شیر خان باره و سید
 مظفر خان باره و زبرد و ستم خان و علی قلی خان و قزلباش خان و سگنده و وکیل و
 کار خان و دلاور خان و نیک نام خان و نیا و خان و قادر انصاری و گرو و دیگران مردم
 کاری و دلیران عرصه جانب پاری و جنایات شجاع بهر ای شایسته تقدیر شدند و حضرت
 غدیو عالم انان مکان غره جمادی الاول ششده عنان عزیت بسمت کعبه ایاد
 بر تافتند و در نزدیکی کوه بهر عرض والاکسید که سید قاسم باره که از طرف
 دارا شکوه قلعه دارالابد بود و بوجوب نوشته دارا شکوه بشجاع ملاقات شده
 و ملاقات اختیار نموده سید عبید اکلیل برادر خود را در قلعه مذکور گذاشته بود و بعد
 از ایست یافتن شجاع سید قاسم لیفا کرده داخل قلعه مذکور گردید چون شجاع
 در نزدیکی قلعه رسید هر چند تلاش کرد که قلعه متصرف خود در آورد سید قاسم
 و سید باب تن نموده و بقتضای زمانه سازی که ابله ما را کرده قول و قرار گرفته
 اند و ملاقات نمود و عرض مشاء و با بقلعه رفت چون خبر آمدن شاهرزاده و ملک سلطان
 و معظم خان شنید از صدقات صلوات سپاه و قلعه پناه حصار عافیت بر خود تنگ
 دیده و غلطی سخن اندر آن که از کوه گیسان مشاء زاده بود و پیش ازین به شجر قلعه مذکور تعیین
 شده بود و متضمن حجر و نیا و نوشته و مشاء الیه خط مذکور و عرض داشت او از نظر
 شاهرزاده گذراتید مشاء زاده این معنی را بدگاه والا معروض داشت از آنجا که غدیو شفی
 و پیرش پذیرای خاصه ذات کئی صفات است فرمان والا صادر گشت که غدیو را
 به صوبه دارمی الهه ابا و قیام دارد و سید قاسم را روانه درگاه والا گرداند و تمیز
 فرمان جهان مطلق بشام داد و دو قان اجله در پیوست که بعد از رسیدن در پیش
 به صوبه دارمی بهادر متصرف باشد چون اخبار رسیدن دارا شکوه و ملک انان است
 گجرات بقصد شورش متواتر بهر عرض والا رسید با عیبه دفع دارا شکوه و تادیب
 و تحریب مبادا چه جوئت سنگ که بتازگی مصدر شوقی و بی اعتدالی و حایم کئی
 گردیده بعد قطع منازل در مستح پور نزول اهلان فرمودند ازین منزل محبت دایم خان
 میر بخشی با فرجه از امر اسکی تا مدار براسکی تنبیه مبادا چه که اراده پیوستن به دارا شکوه

خوردگی افواج مظفر اثر و لعل و انوار اتفاق مستطقتان واقع طلب و چندین فتور و چشم زخم
 عظیم محض بپایان نرسیده بانی حسن ثبات قدم و نیروی هست خاقانی چنین مشق نمایان که طراز
 فتوحات اسمانی و عثمان با اثر کافران تواند بود نصیب ادبای ستم دولت گردید شجاع و سید
 سخت هزاران خسارت و فداکاری و غفلان و بجز سرانجامی با پسران خود و اندر وی خان راه قرار
 پیش گرفت دارد و در نگاه و اکثر اسباب خیل او بتاراج اوراق لطف پناه رفت و تمام برپا شد
 و بیشتر فیلیان بزرگ و نامی و یک صد و چهار و دو توپ بقید ضبط درآمد و در جهان بعد چنین مشق
 شگرت کردی اقیقت بجهت سپاه و لشکر و مشارکت کوشش خدمت و دشمنان دست
 و او را به نیاز بدگاهان و حضرت بخش نهاد سپاس مومنان بامتنای الهی بجا آوردند
 و با جنود مسو و از لشکر گاه غنیمت که نزدیک تالاب موش کج و بود گذشت منزل اراکے اقبال
 شد و بمی از عساکر حضرت مال بپاسطی مشایخزاده محمد سلطان تبعات شجاع اقلین نمود
 حکم فرمودند که بر کسم تنگامشی پرداخت و اخیار و اقبال اقامت و در جنگ نمانند
 و با اقصای جنگ و ساخت ولایات شرق از خار و جو و ش پاک سازند و بحالت نایک عقد
 مردارید که به پیشش اقدس پذیرا سعادتمند بود و باد و پسته که بر کشت مبارک داشتند
 و شاهزاده مرعست مشد شاهزاده بهمان ساعت پیشتر رفته منزل گزید تا بهشت و چشم
 انشاء و دان منزل مقام شده و معظم خان که بعد رانی از قید تا امروز منصب سر بلند شده
 بود و منصب دلاکے هفت هزار و هفت هزار سوار و انفاس ده یک روپیہ نقد و
 عطای خلعت خاص و نیل خاصه با ساز فقر و میل و زلفت و سپهر و شمشیر مرصع
 مشمول مرهم گوناگون گردید و دیگر بندای درگاه با منافع منصب و عطای نیل
 و اسب و خلعت خاص و صد حکامان حضور قدس بانفسام سی هزار روپیہ سرافرازی
 یافتند و درین وقت راجه بی سنگ از وطن آمد و پانصد مهر و یک هزار روپیہ نذر گذرانیده
 غبار استان سلطنت صندل ناصیه دولت خود ساخت بهشت و منتهم از نواحی
 کج و کج کرده ساحل دریای گنگ به نزول اقدس نور پذیر شد و مودت با سلط این
 ماه در این مکان اتفاق اقامت افتاد معظم خان و ذوالفقار خان و اسلام خان
 و ذوالفقار و فدائی خان و گنور رام سنگ و راجه اندر من و را کے پیاوستگی یاده و را

حضور پر نور گردانید چون شیخ میر بعد رسیدن در سبزه یک روز مقام کرده پیشتر روانه
 شد از تقریر زمینداران ظاهر گشت که از بستان و قلع که در سبزه ای بجانب قندهار
 جدا می شود و در اشکوه میخاست که روانه قندهار شود و ترک نشی همراهی کردند و نزد جدا
 نیز راضی گشت ۲۴ چار و خان عزیمت بجانب آهسته العطار نمود از بستان شیخ میر بجای
 از آنجا روانه شد و صفت شکن خان بعد از بند و بستان بهر و مقرر کردن از خان عوف
 امام قلی بغوجاری انجبا و فرج علی بیگ را بغوجاری سبزه و غم صفر از بهر روانه شد
 و از دهم سیزده که در سبزه سیستان رسید و نوشته محمد صالح ترخان فوجدار و قلعه
 سیستان بخان مشارالیه رسید که در اشکوه پنجگانه و به قلعه رسیده شما خود را
 در دوسانیده کشتیهای خزان اموال و اشیای آن و اگر عقب می آید بر کنار
 دریا سده راه شوند لهذا خان مولی الیه هزار سوار برق اندازد بان کشتیهای و جمعی
 بیلدار و سقا فرستاد و نزدیک قلعه جان که عرض دیای که کمتر بود و باشد بر کنار
 مورد چال بسازند و توپها نصب ساختند و با تداران و توپ اندازان را جانها بختانند
 و خود میر عوف کوچ کرده و به نفاذی لشکرگاه و در اشکوه نزول نمود و در
 کشتیهای غنیم بود و بعد صالح نوشت که از انظرقت کشتیهای بغیر مستند و خود از قلعه
 برآمده توپ و تفنگ انداز و درین اثنا خبر رسید که در اشکوه مقام کرده و در آن روز
 مصطفی که در دو روز و نیز موقوف ماند و در دو روز که در اشکوه کوچ کرد و کشتیهای خود را
 مخالفان از خبر رسیدن صفت شکن خان کشتیهای از انظرقت جدا و روانه ساختند و صفت
 شکن خان توپ خانه با دشمنی را که بر کنار دریا نصب شده بود را آتش زد و کشتیهای
 مسافت بهید کار گشت و کشتیهای بهمانند از طرف قلعه عبور نمود و محمد صالح توفیق
 خدمت گذاری یافت اگر محمد صالح سده می شد و در اشکوه را عبور ازین جا
 مشکل می بود چون عنقریب شیخ میر رسید اغلب که در اشکوه گرفتار میگردد
 لیکن از آنجا که برآمده و در دقت معین و حصول هر مطلب باز بسته بر مانده
 مقرر است از محمد صالح کوتاهی بر قوما آمده انقص چون در اشکوه به عاقبت
 کشتیهای عافیت از آن گرداب خوف و موج خیز باطل نجات رسیده اند که در سیستان
 که محل جبهه و مکان جاگست بود و عبور نمود و در آهسته رسید ازین طرف دریا مسکن

داشت تعیین شد و اسکنایستگاه برادرزاده همارا چه را خطاب را بگی و عنایت
فیل باده و شمشیر مرصع و نصتاره و انیسام یک کک رو پی و از اسل و اعصاب
بمنصب چهار هزار و چهار هزار سوار سوار از فرموده همراه عثمان بن خان تعیین فرمودند
در ایات مالیات نیز از آنجا نبهت فرمودند +

در بیان بقیه حقیقت تعاقب افواج قاهره آمدن در اشکوه از تهته بنجانب گجرات

در زمان بودن سلطان اول وصف شکن خان بعد از شیخخیر و دلیر خان بتعاقب در اشکوه
تعیین شد. بودند این هر دو لشکر در قصبه ^{چنگی} و این با هم پیوسته چند روز مقام
کردند و آنجا خبر رسید که در اشکوه از بهر گذر شسته بست و نیم محرم در سکر
نزول نمود ازین منزل تا سکر شصت و سه که ده باین روی آب و قریب
صد که ده از انطرف و یا فاصله دار و شیخخیر و دلیر خان و قباد خان از آب گذر شسته
بجانب سکر روان شدند و صف شکن خان با کرمیان خویش ازین طرف دیدارهای
گردید و شیخخیر بعد قطع منازل پنجم خود از ده که و سه سکر رسید و بسبب کثرت بیشه و
تراکم اطمینان راه دارد و مراحل دشوار گذار و آب بسیار تلخ شد و لشکران تعجب
و آزار کشیدند و این منزل خیمه و بار و اذوقه نزد رسید ششم ماه مذکور در سکر رسیدند
و صف شکنان سده و دهیم شتر در بکر رسید و بر دو ظاهر شد که در اشکوه احوال
و احوال و پرو گیان با برخی از خنانه و طلالات بقلعه در آورده بمنت خواجه سرای
راصد عبدالرزاق بخر است قلعه گامشته توپ خانه و بنه و پی و دیگر لوازم قلعه داری
و آنجا گذار شسته پنج محرم روانه میسر شد و براده میشه و جنگ در خست بریده راه
ساخته میرود و او و خان و شیخ نظام و دیگر نوکرانش قریب چهار هزار سوار از توانایی بیکر
از جدا شده اند چنانچه او و خان براده میسر بیست سوار میروند که وطن دوست رفت
و دیگر مردم بصفت شکن خان لوحی شدند و خان مذکور اینجاست را استمال نمود و روانه

فهرست اغلاق طبعی که درین طباع سر و

صفحه	سطر	غلط	صحیح
۱۵	۱۲	سوزش	شورمش
۱۶	۲۱	خداش	غرامش
۲۵	۱۷	پرو	پرو
۲۶	۲۲	دادان	فراوان
۵۷	۱۰	یکی کرد	نی کرد
۵۹	۱	بانور	حالور
۶۱	۷	بخدم	بخدم
۷۰	۲۲	هرگویند	هرگویند
۷۸	۱۷	کردارد	کم دارد
۹۸	۷	ساعت	ساحت
۹۸	۱۸	بر	بی
۱۰۲	۱۳	نی گردد	نی گردد
۱۱۳	۱۸	نهیگ	بهیگ
۱۷۰	۲۲	میخیزد	میخیزد
۱۷۱	۱۵	دان	دار
۱۷۵	۲۵	یابک	ایبک
۲۰۸	۳۰	نودان	کور دان

و انان طرف دریا شیخنیر و ولیرخان نیز در تهته رسیدند و داراشکوه از خبر رسیدن
 انها و تهته نترانست اقامت در زیل بست و بهم سفر از دیار عبور نمود و بمست
 گیرات روانه شد صفت شکن خان بر دریا پل بسته بمقام ریح الاول انطرف رفت
 منزل نمود و در غلالت این حال منبر بان مالیشان بنام شیخنیر و ولیرخان وارد گشت
 که ترک تهاقب و داراشکوه نموده روانه حضور شوند جمیع امرا با هم مشورت کردند که دین
 یوشش لشکریان تعجب کشیده اند و مرکوب و بار بر دار اکثری تلفت شد و ده هزاره
 فریاده از یک ماه زندم بود نیست و رای که داراشکوه رفت جول و بیابان بی آب و
 ابادانی است دین صورت از غیا معاودت نموده روانه حضور باید شد از نتیجه است از
 همان جا عنان عزیمت بر تافتند و زیاتی جاسوسان شنیدند که داراشکوه هشتم
 ریح الاول می که دوی تهته بمست گیرات بکنار جول رسیده چنان دین سال بسبب
 کمی باران تا لایها بی آب بود و در دوسه منزل از کمی آب اکثر لشکر داراشکوه دواب
 تلفت گردید حقیقت جول انست که نوسه شورستان واقع شده که تا چهل کرده بر کنار
 دیار سکه شور آب شیون اصلانیت و بواسطه قرب دریا نوسه غلاب است که دواب
 عبور نمیتواند کرد القصد شیخ میر و صفت شکن خان معاودت کرده ششم ریح اثنانی
 بهر بکر رسیدند و نظم و نسق آن دیار نموده جمعی از عساکر و دواب و آلات توپخانه همراه
 آنفرخان فوجدار بهر گزاف ششده هشتم ماه مبارک کورانا نجسار روانه ارگاه حضرت والاشدند و
 قبادقان بهوجب فرمان والایه صوبه داری تهته قیاسم و زید *

فہرست اسمائے مردمانِ بلادِ قلعجات و آبہا و غیرہ کہ در کتاب خلاصۃ التواریخ مذکور شدہ اند نیز تلیف و فہرست بجاہ

الف

ابو الحسن (دیکو آغخان) - ۳۵۰ - ۳۶۹	ابدال بکری - ۳۰۰ - ۳۰۱ - ۳۱۶
ابو الحسن خواجه - ۳۴۱ - ۳۴۴ - ۳۴۹	ابراہیم آباد - ۴۳
ابو یوسف - ۳۹۰ - ۳۹۱	ابراہیم پسر سلطان جلال الدین - ۳۳۱ - ۳۹۳
ابو یوسف - ۳۹۰ - ۳۹۱	ابراہیم حسین - ۵۱۸
۳۴۳ - ۳۴۵ - ۳۹۰ - ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴	ابراہیم حسین مرزا - ۳۵۸ - ۳۶۱ - ۳۶۳
۳۲۳ - ۳۲۶ - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹	ابراہیم خان - ۳۶۲ - ۵۰۲ - ۵۱۱ - ۵۱۸
۳۳۵ - ۳۳۶	ابراہیم خان سود - ۳۱۵ - ۳۳۱ - ۳۳۲ - ۳۳۸
ابو العالی شاد - ۳۳۳ - ۳۵۲ - ۳۵۳	ابراہیم شاہ سلطان کشمیر - ۳۰۲
ابو العالی پیر آتش - ۵۳۲	ابراہیم شریقی - ۲۴۳
ابن - ۱۱۰ - ۱۱۱	ابراہیم خاندان - ۳۲۳ - ۳۳۰ - ۳۳۱
ابن پال - ۱۲۴	ابراہیم قطب الملک - ۳۳۱
ابوبکر مشاہد - ۳۵۳ - ۳۵۴	ابراہیم قندوری - ۵
اقرار - ۲۸۱	ابراہیم کندی - ۲۵۹ - ۲۶۰ - ۲۶۱ - ۲۶۶
آباد - ۳۴۲ - ۳۴۳ - ۳۴۴ - ۳۴۵	۲۶۹ - ۲۸۵ - ۲۸۶ - ۲۸۷ - ۲۸۸ - ۲۸۹
آبک - ۴۱ - ۴۹ - ۵۱ - ۵۲ - ۵۳ - ۵۴ - ۵۵	۲۹۶ - ۳۱۶ - ۳۲۳ - ۳۲۴
آگر خان - ۳۳۲ - ۳۳۳ - ۳۳۴ - ۳۳۵ - ۳۳۶ - ۳۳۷	ابراہیم میرزا - ۳۹۲ - ۳۹۳
آبجیر - ۳۳۹ - ۳۴۰ - ۳۴۱ - ۳۴۲ - ۳۴۳ - ۳۴۴ - ۳۴۵	ابوسید امیر - ۱۸۳
۳۲۲ - ۳۲۳ - ۳۲۴ - ۳۲۵ - ۳۲۶ - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹	ابوسید دانی کا شہر - ۳۰۱
۳۳۴ - ۳۳۵ - ۳۳۶ - ۳۳۷ - ۳۳۸ - ۳۳۹	ابوسید میرزا - ۲۶۹ - ۲۸۱ - ۲۸۲ - ۳۱۳
آردسن - ۳۳ - ۳۴ - ۳۵	ابوطالب - ۳۴۴ - ۳۴۵ - ۳۴۶
آردجیل - ۳۳	ابوعلی قلندر - ۳۲
آریل - ۴۰ - ۳۲۵	ابو الفتح گیلانی - ۳۰۴
آچرہ - ۵۲۳	ابوالقاسم خان - ۳۲۳
آخندام خان - ۵۳۴	

صفت	سطر	غلط	صحیح
۲۲۵	۸	استحقاق	استحقاق
۲۲۶	۸	پادشاه	پادشاه
۲۲۷	۲۴	پادشاه	پادشاه
۲۲۸	۲۱	پادشاه	پادشاه
۲۸۴	۲۵	ترجمه	ترجمه
۳۰۱	۱۵	فرمان	فرمان
۳۱۰	۷	کال	کابل
۳۱۵	۱۱	نمودن	نمودن
۳۲۱	۱۹	پودین گل	پودین گل
۳۲۷	۱۷	مهربان	مهربان
۳۲۹	۱۴	میجا	میجا
۳۳۳	۵	نفیل	نفیل
۳۳۳	۲۰	جب	بحسب
۳۵۳	۲۱	قلعه تمیر	تمیر قلعه
۳۶۵	۲۴	که اه یافته	راه یافته
۳۷۹	۱۳	درز نگاه	درز نگاه
۳۹۰	۴	دانش میریل	دانش میریل
۳۹۴	۱۲	طس	باطن
۳۹۴	۱۸ و ۱۴	محمد عاشم	محمد عاشم
۴۱۳	۲۴	میرزا جان	میرزاخان
۴۶۲	۱	زو	زو
۴۸۰	۲۴	شدن	زمان
۵۳۴	۱	برون	سیرون
۵۳۴	۱	ازون	ازول

خان غلام کوکلتاش - ۳۵۹ - ۳۶۱ - ۳۶۳ - ۳۶۴
 ۳۶۶ - ۳۸۵
 خان بابا - ۳۱۸
 خان بارغ - ۳۶۹
 خان جهان - ۳۸۳ - ۳۸۴
 خان جهان شمس آصف خان - ۵۰۴
 خان جهان لودی - ۳۸۴ - ۳۸۵ - ۳۸۶ - ۳۸۷
 خان دوران - ۳۸۷ - ۳۸۸ - ۳۸۹ - ۳۹۰
 خاندیس - ۳۸۹ - ۳۹۰ - ۳۹۱ - ۳۹۲
 خان عالم - ۳۹۰ - ۳۹۱ - ۳۹۲
 ضا داد او تاسر قیل - ۱۶۴
 خراسان - ۳۸۵ - ۳۸۶ - ۳۸۷ - ۳۸۸
 ۳۸۹ - ۳۹۰ - ۳۹۱ - ۳۹۲
 خسرو - ۳۹۲
 خسروخان - ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴ - ۳۹۵
 خسرو شاه - ۳۹۵ - ۳۹۶ - ۳۹۷ - ۳۹۸
 خسرو ملک - ۳۹۸ - ۳۹۹ - ۴۰۰
 خسرو (شاهزاده) - ۴۰۰ - ۴۰۱ - ۴۰۲
 خضرا بختی - ۴۰۲

خواجه محمد - ۳۹۲
 خواجه محمود و جغتانی - ۳۹۳
 خواجه مهدی - ۳۹۶
 خواجه مهذب - ۱۹۲
 خوارزم - ۳۰ - ۱۹۵ - ۱۹۸ - ۱۹۹ - ۲۰۰
 خواجه ریگ روان - ۳۴۰
 خواص خان - ۳۴۰ - ۳۴۱ - ۳۴۲ - ۳۴۳
 ۳۴۴ - ۳۴۵ - ۳۴۶ - ۳۴۷
 خاستان - ۳۸۰
 خوشاب - ۵۱۳ - ۵۱۴
 خیرا باد - ۳۸۸
 خیر - ۳۸۹
 خیر الشار بیگم - ۳۵۱

خاندان - ۳۸۸ - ۳۸۹ - ۳۹۰ - ۳۹۱
 خاندان - ۳۹۱ - ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴
 خاندان - ۳۹۴ - ۳۹۵ - ۳۹۶ - ۳۹۷
 خاندان - ۳۹۷ - ۳۹۸ - ۳۹۹ - ۴۰۰
 خاندان - ۴۰۰ - ۴۰۱ - ۴۰۲ - ۴۰۳
 خاندان - ۴۰۳ - ۴۰۴ - ۴۰۵ - ۴۰۶
 خاندان - ۴۰۶ - ۴۰۷ - ۴۰۸ - ۴۰۹
 خاندان - ۴۰۹ - ۴۱۰ - ۴۱۱ - ۴۱۲
 خاندان - ۴۱۲ - ۴۱۳ - ۴۱۴ - ۴۱۵
 خاندان - ۴۱۵ - ۴۱۶ - ۴۱۷ - ۴۱۸
 خاندان - ۴۱۸ - ۴۱۹ - ۴۲۰ - ۴۲۱
 خاندان - ۴۲۱ - ۴۲۲ - ۴۲۳ - ۴۲۴
 خاندان - ۴۲۴ - ۴۲۵ - ۴۲۶ - ۴۲۷
 خاندان - ۴۲۷ - ۴۲۸ - ۴۲۹ - ۴۳۰
 خاندان - ۴۳۰ - ۴۳۱ - ۴۳۲ - ۴۳۳
 خاندان - ۴۳۳ - ۴۳۴ - ۴۳۵ - ۴۳۶
 خاندان - ۴۳۶ - ۴۳۷ - ۴۳۸ - ۴۳۹
 خاندان - ۴۳۹ - ۴۴۰ - ۴۴۱ - ۴۴۲
 خاندان - ۴۴۲ - ۴۴۳ - ۴۴۴ - ۴۴۵
 خاندان - ۴۴۵ - ۴۴۶ - ۴۴۷ - ۴۴۸
 خاندان - ۴۴۸ - ۴۴۹ - ۴۵۰ - ۴۵۱
 خاندان - ۴۵۱ - ۴۵۲ - ۴۵۳ - ۴۵۴
 خاندان - ۴۵۴ - ۴۵۵ - ۴۵۶ - ۴۵۷
 خاندان - ۴۵۷ - ۴۵۸ - ۴۵۹ - ۴۶۰
 خاندان - ۴۶۰ - ۴۶۱ - ۴۶۲ - ۴۶۳
 خاندان - ۴۶۳ - ۴۶۴ - ۴۶۵ - ۴۶۶
 خاندان - ۴۶۶ - ۴۶۷ - ۴۶۸ - ۴۶۹
 خاندان - ۴۶۹ - ۴۷۰ - ۴۷۱ - ۴۷۲
 خاندان - ۴۷۲ - ۴۷۳ - ۴۷۴ - ۴۷۵
 خاندان - ۴۷۵ - ۴۷۶ - ۴۷۷ - ۴۷۸
 خاندان - ۴۷۸ - ۴۷۹ - ۴۸۰ - ۴۸۱
 خاندان - ۴۸۱ - ۴۸۲ - ۴۸۳ - ۴۸۴
 خاندان - ۴۸۴ - ۴۸۵ - ۴۸۶ - ۴۸۷
 خاندان - ۴۸۷ - ۴۸۸ - ۴۸۹ - ۴۹۰
 خاندان - ۴۹۰ - ۴۹۱ - ۴۹۲ - ۴۹۳
 خاندان - ۴۹۳ - ۴۹۴ - ۴۹۵ - ۴۹۶
 خاندان - ۴۹۶ - ۴۹۷ - ۴۹۸ - ۴۹۹
 خاندان - ۴۹۹ - ۵۰۰ - ۵۰۱ - ۵۰۲
 خاندان - ۵۰۲ - ۵۰۳ - ۵۰۴ - ۵۰۵
 خاندان - ۵۰۵ - ۵۰۶ - ۵۰۷ - ۵۰۸
 خاندان - ۵۰۸ - ۵۰۹ - ۵۱۰ - ۵۱۱
 خاندان - ۵۱۱ - ۵۱۲ - ۵۱۳ - ۵۱۴
 خاندان - ۵۱۴ - ۵۱۵ - ۵۱۶ - ۵۱۷
 خاندان - ۵۱۷ - ۵۱۸ - ۵۱۹ - ۵۲۰
 خاندان - ۵۲۰ - ۵۲۱ - ۵۲۲ - ۵۲۳
 خاندان - ۵۲۳ - ۵۲۴ - ۵۲۵ - ۵۲۶
 خاندان - ۵۲۶ - ۵۲۷ - ۵۲۸ - ۵۲۹
 خاندان - ۵۲۹ - ۵۳۰ - ۵۳۱ - ۵۳۲
 خاندان - ۵۳۲ - ۵۳۳ - ۵۳۴ - ۵۳۵
 خاندان - ۵۳۵ - ۵۳۶ - ۵۳۷ - ۵۳۸
 خاندان - ۵۳۸ - ۵۳۹ - ۵۴۰ - ۵۴۱
 خاندان - ۵۴۱ - ۵۴۲ - ۵۴۳ - ۵۴۴
 خاندان - ۵۴۴ - ۵۴۵ - ۵۴۶ - ۵۴۷
 خاندان - ۵۴۷ - ۵۴۸ - ۵۴۹ - ۵۵۰
 خاندان - ۵۵۰ - ۵۵۱ - ۵۵۲ - ۵۵۳
 خاندان - ۵۵۳ - ۵۵۴ - ۵۵۵ - ۵۵۶
 خاندان - ۵۵۶ - ۵۵۷ - ۵۵۸ - ۵۵۹
 خاندان - ۵۵۹ - ۵۶۰ - ۵۶۱ - ۵۶۲
 خاندان - ۵۶۲ - ۵۶۳ - ۵۶۴ - ۵۶۵
 خاندان - ۵۶۵ - ۵۶۶ - ۵۶۷ - ۵۶۸
 خاندان - ۵۶۸ - ۵۶۹ - ۵۷۰ - ۵۷۱
 خاندان - ۵۷۱ - ۵۷۲ - ۵۷۳ - ۵۷۴
 خاندان - ۵۷۴ - ۵۷۵ - ۵۷۶ - ۵۷۷
 خاندان - ۵۷۷ - ۵۷۸ - ۵۷۹ - ۵۸۰
 خاندان - ۵۸۰ - ۵۸۱ - ۵۸۲ - ۵۸۳
 خاندان - ۵۸۳ - ۵۸۴ - ۵۸۵ - ۵۸۶
 خاندان - ۵۸۶ - ۵۸۷ - ۵۸۸ - ۵۸۹
 خاندان - ۵۸۹ - ۵۹۰ - ۵۹۱ - ۵۹۲
 خاندان - ۵۹۲ - ۵۹۳ - ۵۹۴ - ۵۹۵
 خاندان - ۵۹۵ - ۵۹۶ - ۵۹۷ - ۵۹۸
 خاندان - ۵۹۸ - ۵۹۹ - ۶۰۰ - ۶۰۱
 خاندان - ۶۰۱ - ۶۰۲ - ۶۰۳ - ۶۰۴
 خاندان - ۶۰۴ - ۶۰۵ - ۶۰۶ - ۶۰۷
 خاندان - ۶۰۷ - ۶۰۸ - ۶۰۹ - ۶۱۰
 خاندان - ۶۱۰ - ۶۱۱ - ۶۱۲ - ۶۱۳
 خاندان - ۶۱۳ - ۶۱۴ - ۶۱۵ - ۶۱۶
 خاندان - ۶۱۶ - ۶۱۷ - ۶۱۸ - ۶۱۹
 خاندان - ۶۱۹ - ۶۲۰ - ۶۲۱ - ۶۲۲
 خاندان - ۶۲۲ - ۶۲۳ - ۶۲۴ - ۶۲۵
 خاندان - ۶۲۵ - ۶۲۶ - ۶۲۷ - ۶۲۸
 خاندان - ۶۲۸ - ۶۲۹ - ۶۳۰ - ۶۳۱
 خاندان - ۶۳۱ - ۶۳۲ - ۶۳۳ - ۶۳۴
 خاندان - ۶۳۴ - ۶۳۵ - ۶۳۶ - ۶۳۷
 خاندان - ۶۳۷ - ۶۳۸ - ۶۳۹ - ۶۴۰
 خاندان - ۶۴۰ - ۶۴۱ - ۶۴۲ - ۶۴۳
 خاندان - ۶۴۳ - ۶۴۴ - ۶۴۵ - ۶۴۶
 خاندان - ۶۴۶ - ۶۴۷ - ۶۴۸ - ۶۴۹
 خاندان - ۶۴۹ - ۶۵۰ - ۶۵۱ - ۶۵۲
 خاندان - ۶۵۲ - ۶۵۳ - ۶۵۴ - ۶۵۵
 خاندان - ۶۵۵ - ۶۵۶ - ۶۵۷ - ۶۵۸
 خاندان - ۶۵۸ - ۶۵۹ - ۶۶۰ - ۶۶۱
 خاندان - ۶۶۱ - ۶۶۲ - ۶۶۳ - ۶۶۴
 خاندان - ۶۶۴ - ۶۶۵ - ۶۶۶ - ۶۶۷
 خاندان - ۶۶۷ - ۶۶۸ - ۶۶۹ - ۶۷۰
 خاندان - ۶۷۰ - ۶۷۱ - ۶۷۲ - ۶۷۳
 خاندان - ۶۷۳ - ۶۷۴ - ۶۷۵ - ۶۷۶
 خاندان - ۶۷۶ - ۶۷۷ - ۶۷۸ - ۶۷۹
 خاندان - ۶۷۹ - ۶۸۰ - ۶۸۱ - ۶۸۲
 خاندان - ۶۸۲ - ۶۸۳ - ۶۸۴ - ۶۸۵
 خاندان - ۶۸۵ - ۶۸۶ - ۶۸۷ - ۶۸۸
 خاندان - ۶۸۸ - ۶۸۹ - ۶۹۰ - ۶۹۱
 خاندان - ۶۹۱ - ۶۹۲ - ۶۹۳ - ۶۹۴
 خاندان - ۶۹۴ - ۶۹۵ - ۶۹۶ - ۶۹۷
 خاندان - ۶۹۷ - ۶۹۸ - ۶۹۹ - ۷۰۰
 خاندان - ۷۰۰ - ۷۰۱ - ۷۰۲ - ۷۰۳
 خاندان - ۷۰۳ - ۷۰۴ - ۷۰۵ - ۷۰۶
 خاندان - ۷۰۶ - ۷۰۷ - ۷۰۸ - ۷۰۹
 خاندان - ۷۰۹ - ۷۱۰ - ۷۱۱ - ۷۱۲
 خاندان - ۷۱۲ - ۷۱۳ - ۷۱۴ - ۷۱۵
 خاندان - ۷۱۵ - ۷۱۶ - ۷۱۷ - ۷۱۸
 خاندان - ۷۱۸ - ۷۱۹ - ۷۲۰ - ۷۲۱
 خاندان - ۷۲۱ - ۷۲۲ - ۷۲۳ - ۷۲۴
 خاندان - ۷۲۴ - ۷۲۵ - ۷۲۶ - ۷۲۷
 خاندان - ۷۲۷ - ۷۲۸ - ۷۲۹ - ۷۳۰
 خاندان - ۷۳۰ - ۷۳۱ - ۷۳۲ - ۷۳۳
 خاندان - ۷۳۳ - ۷۳۴ - ۷۳۵ - ۷۳۶
 خاندان - ۷۳۶ - ۷۳۷ - ۷۳۸ - ۷۳۹
 خاندان - ۷۳۹ - ۷۴۰ - ۷۴۱ - ۷۴۲
 خاندان - ۷۴۲ - ۷۴۳ - ۷۴۴ - ۷۴۵
 خاندان - ۷۴۵ - ۷۴۶ - ۷۴۷ - ۷۴۸
 خاندان - ۷۴۸ - ۷۴۹ - ۷۵۰ - ۷۵۱
 خاندان - ۷۵۱ - ۷۵۲ - ۷۵۳ - ۷۵۴
 خاندان - ۷۵۴ - ۷۵۵ - ۷۵۶ - ۷۵۷
 خاندان - ۷۵۷ - ۷۵۸ - ۷۵۹ - ۷۶۰
 خاندان - ۷۶۰ - ۷۶۱ - ۷۶۲ - ۷۶۳
 خاندان - ۷۶۳ - ۷۶۴ - ۷۶۵ - ۷۶۶
 خاندان - ۷۶۶ - ۷۶۷ - ۷۶۸ - ۷۶۹
 خاندان - ۷۶۹ - ۷۷۰ - ۷۷۱ - ۷۷۲
 خاندان - ۷۷۲ - ۷۷۳ - ۷۷۴ - ۷۷۵
 خاندان - ۷۷۵ - ۷۷۶ - ۷۷۷ - ۷۷۸
 خاندان - ۷۷۸ - ۷۷۹ - ۷۸۰ - ۷۸۱
 خاندان - ۷۸۱ - ۷۸۲ - ۷۸۳ - ۷۸۴
 خاندان - ۷۸۴ - ۷۸۵ - ۷۸۶ - ۷۸۷
 خاندان - ۷۸۷ - ۷۸۸ - ۷۸۹ - ۷۹۰
 خاندان - ۷۹۰ - ۷۹۱ - ۷۹۲ - ۷۹۳
 خاندان - ۷۹۳ - ۷۹۴ - ۷۹۵ - ۷۹۶
 خاندان - ۷۹۶ - ۷۹۷ - ۷۹۸ - ۷۹۹
 خاندان - ۷۹۹ - ۸۰۰ - ۸۰۱ - ۸۰۲
 خاندان - ۸۰۲ - ۸۰۳ - ۸۰۴ - ۸۰۵
 خاندان - ۸۰۵ - ۸۰۶ - ۸۰۷ - ۸۰۸
 خاندان - ۸۰۸ - ۸۰۹ - ۸۱۰ - ۸۱۱
 خاندان - ۸۱۱ - ۸۱۲ - ۸۱۳ - ۸۱۴
 خاندان - ۸۱۴ - ۸۱۵ - ۸۱۶ - ۸۱۷
 خاندان - ۸۱۷ - ۸۱۸ - ۸۱۹ - ۸۲۰
 خاندان - ۸۲۰ - ۸۲۱ - ۸۲۲ - ۸۲۳
 خاندان - ۸۲۳ - ۸۲۴ - ۸۲۵ - ۸۲۶
 خاندان - ۸۲۶ - ۸۲۷ - ۸۲۸ - ۸۲۹
 خاندان - ۸۲۹ - ۸۳۰ - ۸۳۱ - ۸۳۲
 خاندان - ۸۳۲ - ۸۳۳ - ۸۳۴ - ۸۳۵
 خاندان - ۸۳۵ - ۸۳۶ - ۸۳۷ - ۸۳۸
 خاندان - ۸۳۸ - ۸۳۹ - ۸۴۰ - ۸۴۱
 خاندان - ۸۴۱ - ۸۴۲ - ۸۴۳ - ۸۴۴
 خاندان - ۸۴۴ - ۸۴۵ - ۸۴۶ - ۸۴۷
 خاندان - ۸۴۷ - ۸۴۸ - ۸۴۹ - ۸۵۰
 خاندان - ۸۵۰ - ۸۵۱ - ۸۵۲ - ۸۵۳
 خاندان - ۸۵۳ - ۸۵۴ - ۸۵۵ - ۸۵۶
 خاندان - ۸۵۶ - ۸۵۷ - ۸۵۸ - ۸۵۹
 خاندان - ۸۵۹ - ۸۶۰ - ۸۶۱ - ۸۶۲
 خاندان - ۸۶۲ - ۸۶۳ - ۸۶۴ - ۸۶۵
 خاندان - ۸۶۵ - ۸۶۶ - ۸۶۷ - ۸۶۸
 خاندان - ۸۶۸ - ۸۶۹ - ۸۷۰ - ۸۷۱
 خاندان - ۸۷۱ - ۸۷۲ - ۸۷۳ - ۸۷۴
 خاندان - ۸۷۴ - ۸۷۵ - ۸۷۶ - ۸۷۷
 خاندان - ۸۷۷ - ۸۷۸ - ۸۷۹ - ۸۸۰
 خاندان - ۸۸۰ - ۸۸۱ - ۸۸۲ - ۸۸۳
 خاندان - ۸۸۳ - ۸۸۴ - ۸۸۵ - ۸۸۶
 خاندان - ۸۸۶ - ۸۸۷ - ۸۸۸ - ۸۸۹
 خاندان - ۸۸۹ - ۸۹۰ - ۸۹۱ - ۸۹۲
 خاندان - ۸۹۲ - ۸۹۳ - ۸۹۴ - ۸۹۵
 خاندان - ۸۹۵ - ۸۹۶ - ۸۹۷ - ۸۹۸
 خاندان - ۸۹۸ - ۸۹۹ - ۹۰۰ - ۹۰۱
 خاندان - ۹۰۱ - ۹۰۲ - ۹۰۳ - ۹۰۴
 خاندان - ۹۰۴ - ۹۰۵ - ۹۰۶ - ۹۰۷
 خاندان - ۹۰۷ - ۹۰۸ - ۹۰۹ - ۹۱۰
 خاندان - ۹۱۰ - ۹۱۱ - ۹۱۲ - ۹۱۳
 خاندان - ۹۱۳ - ۹۱۴ - ۹۱۵ - ۹۱۶
 خاندان - ۹۱۶ - ۹۱۷ - ۹۱۸ - ۹۱۹
 خاندان - ۹۱۹ - ۹۲۰ - ۹۲۱ - ۹۲۲
 خاندان - ۹۲۲ - ۹۲۳ - ۹۲۴ - ۹۲۵
 خاندان - ۹۲۵ - ۹۲۶ - ۹۲۷ - ۹۲۸
 خاندان - ۹۲۸ - ۹۲۹ - ۹۳۰ - ۹۳۱
 خاندان - ۹۳۱ - ۹۳۲ - ۹۳۳ - ۹۳۴
 خاندان - ۹۳۴ - ۹۳۵ - ۹۳۶ - ۹۳۷
 خاندان - ۹۳۷ - ۹۳۸ - ۹۳۹ - ۹۴۰
 خاندان - ۹۴۰ - ۹۴۱ - ۹۴۲ - ۹۴۳
 خاندان - ۹۴۳ - ۹۴۴ - ۹۴۵ - ۹۴۶
 خاندان - ۹۴۶ - ۹۴۷ - ۹۴۸ - ۹۴۹
 خاندان - ۹۴۹ - ۹۵۰ - ۹۵۱ - ۹۵۲
 خاندان - ۹۵۲ - ۹۵۳ - ۹۵۴ - ۹۵۵
 خاندان - ۹۵۵ - ۹۵۶ - ۹۵۷ - ۹۵۸
 خاندان - ۹۵۸ - ۹۵۹ - ۹۶۰ - ۹۶۱
 خاندان - ۹۶۱ - ۹۶۲ - ۹۶۳ - ۹۶۴
 خاندان - ۹۶۴ - ۹۶۵ - ۹۶۶ - ۹۶۷
 خاندان - ۹۶۷ - ۹۶۸ - ۹۶۹ - ۹۷۰
 خاندان - ۹۷۰ - ۹۷۱ - ۹۷۲ - ۹۷۳
 خاندان - ۹۷۳ - ۹۷۴ - ۹۷۵ - ۹۷۶
 خاندان - ۹۷۶ - ۹۷۷ - ۹۷۸ - ۹۷۹
 خاندان - ۹۷۹ - ۹۸۰ - ۹۸۱ - ۹۸۲
 خاندان - ۹۸۲ - ۹۸۳ - ۹۸۴ - ۹۸۵
 خاندان - ۹۸۵ - ۹۸۶ - ۹۸۷ - ۹۸۸
 خاندان - ۹۸۸ - ۹۸۹ - ۹۹۰ - ۹۹۱
 خاندان - ۹۹۱ - ۹۹۲ - ۹۹۳ - ۹۹۴
 خاندان - ۹۹۴ - ۹۹۵ - ۹۹۶ - ۹۹۷
 خاندان - ۹۹۷ - ۹۹۸ - ۹۹۹ - ۱۰۰۰

حسن مالک - اندر بیکان - ۲۸۱ -

حسن و خواجه - ۳۳۲ -

حسن و خسر خان - ۲۲۱ -

حسن و مولانا ی - ۱۴۸ -

حسن اقبال - ۳۰۴ -

حسن بیگ پر خشی - ۳۳۳ - ۳۳۳ -

حسن خان - ۳۱۵ - ۳۱۶ -

حسن خان بهتی - ۳۹۱ -

حسن حسان یروانی - ۲۸۹ - ۳۴۳ -

حسن خوشگلی - ۵۳۱ -

حسن علی خان - ۵۳۰ - ۵۳۲ -

حسن گانجو - ۳۲۸ - ۳۳۰ -

حسین بیگ خان - ۵۰۶ -

حسین بیگ میثج عمری - ۳۱۹ -

حسین چاک - ۳۹۵ -

حسین خان - ۳۸۰ - ۳۰۲ -

حسین مرزا ارغون - ۳۰۲ -

حسین نظام الملک - ۳۳۲ -

حصار فیروز - ۳۹ - ۳۲۶ - ۲۶۰ - ۲۶۹ - ۲۸۶ -

حکیم علی - ۳۴۹ - ۳۲۸ - ۳۵۴ -

حکیم مرزا - ۳۸۹ - ۳۹۳ - ۳۹۳ -

حکیم بهام - ۳۹۳ -

حمید خان - ۲۶۶ - ۲۶۴ - ۲۶۹ - ۲۴۰ - ۲۴۱ -

حمید باقر بیگ - ۱۰۵ -

حیدر خان - ۳۰۲ -

حیدر سلطان - ۳۵۵ - ۳۹۹ -

حیدر کا شغری - ۳۰۳ -

حیدر مرزا - ۳۰۱ -

خ

خارج خان - ۲۱۲ -

خند وانی - ۱۵۱ -

خسرو - ۳۳ -

خند بی - ۳۱ - ۵۳ - ۵۳ - ۱۰۶ - ۳۲۳ -

چنگیز خان - ۸۴ - ۸۴ - ۱۹۱ - ۲۱۳ - ۲۲۴ - ۳۵۹ -

چیل - ۳۲۶ -

چنوت - ۴۸ - ۲۹۳ - ۲۹۲ -

چپر - ۵۲ -

چراغ - ۳۵۲ -

چرا - ۳۲ - ۳۲ -

چرخندی - ۴۹ -

چهار کند - ۲۹۹ - ۳۱۹ -

چمبر گشت - ۳۳۲ -

چمبر ملک - ۲۱۶ -

چمبر - ۹۱ - ۱۱۰ -

چین خج خان - ۳۱۹ -

ج

جایی اجتا - ۵۲۵ -

جایی بیگم - ۳۰۱ - ۳۲۲ -

جایی بود - ۳۶ - ۳۴ - ۳۴۹ -

جایی چاک - ۳۰۱ -

جایی خان - ۳۹۹ -

جایی خان بروج - ۵۲۳ - ۵۲۴ -

جایی شش - ۲۶۶ - ۲۶۹ -

جایی محمد قشنداری - ۲۳۸ -

جاصل بود - ۳۱ -

حافظ آباد - ۳۱۶ -

حبیب شاه - ۳۰۲ -

حجاج بن یوسف - ۲۹۱ -

حسام الدین - ۳۳ - ۳۳۵ -

حسام خان - ۲۶۶ - ۲۶۴ - ۲۶۹ -

۵۰۹-۵۲۷-۵۳۰-۵۳۷-۵۳۹	۳۵۸-۳۶۱-۳۶۵-۳۶۹-۳۸۱
قوانین ارغون-۲۸۲	۳۸۳-۳۸۶-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۹
قوانین سلامت-۳۱۷	۵۱۲-۵۱۳
✓	وصال-۷۶
راپدی-۲۶۳-۲۶۶-۲۷۳	وحدود-۶۳
راچال-۱۳۰	وحدود پر-۳۶۸-۳۶۹-۳۶۹-۵۰۱
راچور-۵۰۱	وحدود نقل-۷۳۰
راجورپ-۵۱۲-۵۱۳-۵۲۲	وحدود کت-۲۶۳-۲۶۴-۲۹۴
راج سنگه-۱۵۵	دور سمندر-۲۳۹
راج محل-۳۸	دھیان پور-۶۸
راجندر-۵۰	دھیکا-۸۸
راجوری-۳۹۵-۴۰۱-۴۲۷-۴۸۱	دیار بکر-۴۸۰
راج پور-۶	دیال واکس جمال-۳۹۵-۳۹۷
راجی پٹیان-۳۵۹-۳۶۳-۴۲۳-۴۲۷	دیال پور-۵۰-۶۲-۶۳-۶۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰
راستی خان-۲۶۵	۲۳۵-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶
رام تیر تہ-۶۶	۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳
رام چندر-۴۳-۱۵۰-۳۴۱-۳۴۲	نیل-۵۹
رام اکس-۶۹-۳۷۷	ویں سنگہ گوی-۱۵۵-۱۵۶
رام پور-۶۶	ویں پال-۶۳۸
رام سنگہ راجور-۴۹۹-۵۰۴-۵۰۷-۵۰۸	ویک-۷۳-۷۴-۷۵
رام سنگہ گور-۵۰۲	دیشا رطان-۴۹۸-۵۰۴-۵۰۵
رام گڑھ-۴۲۰	دور (بندر)-۵۷
رام پور شاد-۳۰۵	دور سر-۸۱
راما سالنگہ-۴۸۹-۴۹۰	دور گڑھ-۲۱۹-۲۲۰
رامبھا-۷۷-۷۸	دور گیر-۵۰-۲۲۹-۲۳۱-۲۳۲
رامول پنڈی-۳۸۹	دورل-۵۹-۱۸۵
راموی-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲	دورل کا دن-۵۲
۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷	دورل ناچہ-۳۹۶
رامے پتھورا-۵-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵	ذ
۱۶۱-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹	ذوالفقار خان-۴۹۵-۵۰۰-۵۰۱-۵۰۲-۵۰۳-۵۰۴-۵۰۵
رام-۴۱۲	

- سکندر بنان افزنگ - ۳۳۹
 سکندر رودریل - ۵۳۴
 سکوت کبری - ۱۳۱ - ۱۳۲
 سکندان - ۱۳۸
 سکندری - ۱۱۶
 سکهر - ۵۳۸ - ۵۳۹
 سلطان پور - ۱۹۴ - ۳۸۵ - ۴۴۳ - ۵۲۱ - ۵۲۰
 سلطان حسین قنکاه - ۲۹۴ - ۲۹۳ - ۲۹۲ - ۲۹۱
 ۲۹۵ - ۲۹۹
 سلطان حسین میرزا - ۴۱۳ - ۴۱۴ - ۴۱۸
 ۵۱۸
 سلطان سیرور - ۶۱ - ۶۲ - ۴۳
 سلطان قلی - ۴۳۱
 سلطان محمد - ۵۶ - ۲۸۹ - ۳۱۴ - ۳۳۸ - ۳۶۶
 سلطان محمد عادل - ۳۸۰
 سلطان محمود - ۳۱۸ - ۳۵۸
 سلطان محمود قنکاه - ۴۱۸
 سلطان مظفر - ۳۵۹ - ۳۶۳ - ۳۶۴
 سلطان میرزا - ۳۰۹ - ۳۹۳ - ۳۹۴ - ۴۱۲
 سلطان جوشنگ - ۵۳
 سلطنت - ۴۱ - ۴۹
 سلیمان آباد - ۴۹
 سلیمان کاک - ۲۶۱
 سلیم شیخ پستی - ۴۰ - ۳۴۴ - ۳۴۵ - ۴۵۳
 سلیمان - ۸۱
 سلیمان مشکور - ۴۸۹ - ۴۹۰ - ۵۱۰ - ۵۱۱ - ۵۱۲ - ۵۱۳
 ۵۱۴ - ۵۱۵ - ۵۱۶ - ۵۱۸ - ۵۱۹ - ۵۲۰ - ۵۲۱ - ۵۲۲
 سلیمان کرانی - ۳۸۳ - ۳۴۹
 سلیمان مرزا - ۳۰۹ - ۴۱۰ - ۴۱۲ - ۴۱۳
 ۳۵۳
 سلیم شاه افغان - ۶۹
 سلیم پور - ۵۰۹
 سلیم خان - ۳۱۴
 سلیم شاه - ۲۹ - ۶۶ - ۲۲۳
 سلیم کرانی - ۳۳۱
 سلیم کر - ۲۹
 سلیم - ۲۲۶
 سلیم سلطان بیگم - ۴۳۴
 سزارگدون - ۴۹ - ۲۳۴ - ۲۳۹
 ستام - ۳۵ - ۲۹۹
 ستانی کیگم - ۵۴
 سنبودجید - ۴۹۶
 سنبیل - ۳۶ - ۳۹ - ۴۹ - ۲۶۰ - ۲۶۶ - ۲۴۸
 ۲۹۱ - ۲۹۵ - ۳۵۵ - ۳۵۸ - ۳۶۱
 سندیال - ۱۳۵ - ۱۴۶ - ۱۴۷ - ۱۴۸ - ۱۴۹
 سنگان - ۴۱۶
 سمرقند - ۸۶ - ۲۵۸ - ۲۸۲
 شجر - ۵۴ - ۸۴ - ۴۱۴ - ۵۳۵
 شش - ۱۰۴
 شجوهی - ۴۳
 شند - ۵۸ - ۵۹ - ۶۰ - ۶۱ - ۶۲ - ۶۳ - ۶۴ - ۶۵ - ۶۶ - ۶۷ - ۶۸ - ۶۹
 ۷۰ - ۷۱ - ۷۲ - ۷۳ - ۷۴ - ۷۵ - ۷۶ - ۷۷ - ۷۸ - ۷۹ - ۸۰ - ۸۱ - ۸۲ - ۸۳ - ۸۴ - ۸۵ - ۸۶ - ۸۷ - ۸۸ - ۸۹ - ۹۰ - ۹۱ - ۹۲ - ۹۳ - ۹۴ - ۹۵ - ۹۶ - ۹۷ - ۹۸ - ۹۹ - ۱۰۰
 ۲۰۲ - ۲۰۹ - ۲۵۶ - ۲۵۷ - ۲۵۸ - ۲۵۹ - ۲۶۰ - ۲۶۱ - ۲۶۲ - ۲۶۳ - ۲۶۴ - ۲۶۵ - ۲۶۶ - ۲۶۷ - ۲۶۸ - ۲۶۹ - ۲۷۰ - ۲۷۱ - ۲۷۲ - ۲۷۳ - ۲۷۴ - ۲۷۵ - ۲۷۶ - ۲۷۷ - ۲۷۸ - ۲۷۹ - ۲۸۰ - ۲۸۱ - ۲۸۲ - ۲۸۳ - ۲۸۴ - ۲۸۵ - ۲۸۶ - ۲۸۷ - ۲۸۸ - ۲۸۹ - ۲۹۰ - ۲۹۱ - ۲۹۲ - ۲۹۳ - ۲۹۴ - ۲۹۵ - ۲۹۶ - ۲۹۷ - ۲۹۸ - ۲۹۹ - ۳۰۰ - ۳۰۱ - ۳۰۲ - ۳۰۳ - ۳۰۴ - ۳۰۵ - ۳۰۶ - ۳۰۷ - ۳۰۸ - ۳۰۹ - ۳۱۰ - ۳۱۱ - ۳۱۲ - ۳۱۳ - ۳۱۴ - ۳۱۵ - ۳۱۶ - ۳۱۷ - ۳۱۸ - ۳۱۹ - ۳۲۰ - ۳۲۱ - ۳۲۲ - ۳۲۳ - ۳۲۴ - ۳۲۵ - ۳۲۶ - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹ - ۳۳۰ - ۳۳۱ - ۳۳۲ - ۳۳۳ - ۳۳۴ - ۳۳۵ - ۳۳۶ - ۳۳۷ - ۳۳۸ - ۳۳۹ - ۳۴۰ - ۳۴۱ - ۳۴۲ - ۳۴۳ - ۳۴۴ - ۳۴۵ - ۳۴۶ - ۳۴۷ - ۳۴۸ - ۳۴۹ - ۳۵۰ - ۳۵۱ - ۳۵۲ - ۳۵۳ - ۳۵۴ - ۳۵۵ - ۳۵۶ - ۳۵۷ - ۳۵۸ - ۳۵۹ - ۳۶۰ - ۳۶۱ - ۳۶۲ - ۳۶۳ - ۳۶۴ - ۳۶۵ - ۳۶۶ - ۳۶۷ - ۳۶۸ - ۳۶۹ - ۳۷۰ - ۳۷۱ - ۳۷۲ - ۳۷۳ - ۳۷۴ - ۳۷۵ - ۳۷۶ - ۳۷۷ - ۳۷۸ - ۳۷۹ - ۳۸۰ - ۳۸۱ - ۳۸۲ - ۳۸۳ - ۳۸۴ - ۳۸۵ - ۳۸۶ - ۳۸۷ - ۳۸۸ - ۳۸۹ - ۳۹۰ - ۳۹۱ - ۳۹۲ - ۳۹۳ - ۳۹۴ - ۳۹۵ - ۳۹۶ - ۳۹۷ - ۳۹۸ - ۳۹۹ - ۴۰۰ - ۴۰۱ - ۴۰۲ - ۴۰۳ - ۴۰۴ - ۴۰۵ - ۴۰۶ - ۴۰۷ - ۴۰۸ - ۴۰۹ - ۴۱۰ - ۴۱۱ - ۴۱۲ - ۴۱۳ - ۴۱۴ - ۴۱۵ - ۴۱۶ - ۴۱۷ - ۴۱۸ - ۴۱۹ - ۴۲۰ - ۴۲۱ - ۴۲۲ - ۴۲۳ - ۴۲۴ - ۴۲۵ - ۴۲۶ - ۴۲۷ - ۴۲۸ - ۴۲۹ - ۴۳۰ - ۴۳۱ - ۴۳۲ - ۴۳۳ - ۴۳۴ - ۴۳۵ - ۴۳۶ - ۴۳۷ - ۴۳۸ - ۴۳۹ - ۴۴۰ - ۴۴۱ - ۴۴۲ - ۴۴۳ - ۴۴۴ - ۴۴۵ - ۴۴۶ - ۴۴۷ - ۴۴۸ - ۴۴۹ - ۴۵۰ - ۴۵۱ - ۴۵۲ - ۴۵۳ - ۴۵۴ - ۴۵۵ - ۴۵۶ - ۴۵۷ - ۴۵۸ - ۴۵۹ - ۴۶۰ - ۴۶۱ - ۴۶۲ - ۴۶۳ - ۴۶۴ - ۴۶۵ - ۴۶۶ - ۴۶۷ - ۴۶۸ - ۴۶۹ - ۴۷۰ - ۴۷۱ - ۴۷۲ - ۴۷۳ - ۴۷۴ - ۴۷۵ - ۴۷۶ - ۴۷۷ - ۴۷۸ - ۴۷۹ - ۴۸۰ - ۴۸۱ - ۴۸۲ - ۴۸۳ - ۴۸۴ - ۴۸۵ - ۴۸۶ - ۴۸۷ - ۴۸۸ - ۴۸۹ - ۴۹۰ - ۴۹۱ - ۴۹۲ - ۴۹۳ - ۴۹۴ - ۴۹۵ - ۴۹۶ - ۴۹۷ - ۴۹۸ - ۴۹۹ - ۵۰۰ - ۵۰۱ - ۵۰۲ - ۵۰۳ - ۵۰۴ - ۵۰۵ - ۵۰۶ - ۵۰۷ - ۵۰۸ - ۵۰۹ - ۵۱۰ - ۵۱۱ - ۵۱۲ - ۵۱۳ - ۵۱۴ - ۵۱۵ - ۵۱۶ - ۵۱۷ - ۵۱۸ - ۵۱۹ - ۵۲۰ - ۵۲۱ - ۵۲۲ - ۵۲۳ - ۵۲۴ - ۵۲۵ - ۵۲۶ - ۵۲۷ - ۵۲۸ - ۵۲۹ - ۵۳۰ - ۵۳۱ - ۵۳۲ - ۵۳۳ - ۵۳۴ - ۵۳۵ - ۵۳۶ - ۵۳۷ - ۵۳۸ - ۵۳۹ - ۵۴۰ - ۵۴۱ - ۵۴۲ - ۵۴۳ - ۵۴۴ - ۵۴۵ - ۵۴۶ - ۵۴۷ - ۵۴۸ - ۵۴۹ - ۵۵۰ - ۵۵۱ - ۵۵۲ - ۵۵۳ - ۵۵۴ - ۵۵۵ - ۵۵۶ - ۵۵۷ - ۵۵۸ - ۵۵۹ - ۵۶۰ - ۵۶۱ - ۵۶۲ - ۵۶۳ - ۵۶۴ - ۵۶۵ - ۵۶۶ - ۵۶۷ - ۵۶۸ - ۵۶۹ - ۵۷۰ - ۵۷۱ - ۵۷۲ - ۵۷۳ - ۵۷۴ - ۵۷۵ - ۵۷۶ - ۵۷۷ - ۵۷۸ - ۵۷۹ - ۵۸۰ - ۵۸۱ - ۵۸۲ - ۵۸۳ - ۵۸۴ - ۵۸۵ - ۵۸۶ - ۵۸۷ - ۵۸۸ - ۵۸۹ - ۵۹۰ - ۵۹۱ - ۵۹۲ - ۵۹۳ - ۵۹۴ - ۵۹۵ - ۵۹۶ - ۵۹۷ - ۵۹۸ - ۵۹۹ - ۶۰۰ - ۶۰۱ - ۶۰۲ - ۶۰۳ - ۶۰۴ - ۶۰۵ - ۶۰۶ - ۶۰۷ - ۶۰۸ - ۶۰۹ - ۶۱۰ - ۶۱۱ - ۶۱۲ - ۶۱۳ - ۶۱۴ - ۶۱۵ - ۶۱۶ - ۶۱۷ - ۶۱۸ - ۶۱۹ - ۶۲۰ - ۶۲۱ - ۶۲۲ - ۶۲۳ - ۶۲۴ - ۶۲۵ - ۶۲۶ - ۶۲۷ - ۶۲۸ - ۶۲۹ - ۶۳۰ - ۶۳۱ - ۶۳۲ - ۶۳۳ - ۶۳۴ - ۶۳۵ - ۶۳۶ - ۶۳۷ - ۶۳۸ - ۶۳۹ - ۶۴۰ - ۶۴۱ - ۶۴۲ - ۶۴۳ - ۶۴۴ - ۶۴۵ - ۶۴۶ - ۶۴۷ - ۶۴۸ - ۶۴۹ - ۶۵۰ - ۶۵۱ - ۶۵۲ - ۶۵۳ - ۶۵۴ - ۶۵۵ - ۶۵۶ - ۶۵۷ - ۶۵۸ - ۶۵۹ - ۶۶۰ - ۶۶۱ - ۶۶۲ - ۶۶۳ - ۶۶۴ - ۶۶۵ - ۶۶۶ - ۶۶۷ - ۶۶۸ - ۶۶۹ - ۶۷۰ - ۶۷۱ - ۶۷۲ - ۶۷۳ - ۶۷۴ - ۶۷۵ - ۶۷۶ - ۶۷۷ - ۶۷۸ - ۶۷۹ - ۶۸۰ - ۶۸۱ - ۶۸۲ - ۶۸۳ - ۶۸۴ - ۶۸۵ - ۶۸۶ - ۶۸۷ - ۶۸۸ - ۶۸۹ - ۶۹۰ - ۶۹۱ - ۶۹۲ - ۶۹۳ - ۶۹۴ - ۶۹۵ - ۶۹۶ - ۶۹۷ - ۶۹۸ - ۶۹۹ - ۷۰۰ - ۷۰۱ - ۷۰۲ - ۷۰۳ - ۷۰۴ - ۷۰۵ - ۷۰۶ - ۷۰۷ - ۷۰۸ - ۷۰۹ - ۷۱۰ - ۷۱۱ - ۷۱۲ - ۷۱۳ - ۷۱۴ - ۷۱۵ - ۷۱۶ - ۷۱۷ - ۷۱۸ - ۷۱۹ - ۷۲۰ - ۷۲۱ - ۷۲۲ - ۷۲۳ - ۷۲۴ - ۷۲۵ - ۷۲۶ - ۷۲۷ - ۷۲۸ - ۷۲۹ - ۷۳۰ - ۷۳۱ - ۷۳۲ - ۷۳۳ - ۷۳۴ - ۷۳۵ - ۷۳۶ - ۷۳۷ - ۷۳۸ - ۷۳۹ - ۷۴۰ - ۷۴۱ - ۷۴۲ - ۷۴۳ - ۷۴۴ - ۷۴۵ - ۷۴۶ - ۷۴۷ - ۷۴۸ - ۷۴۹ - ۷۵۰ - ۷۵۱ - ۷۵۲ - ۷۵۳ - ۷۵۴ - ۷۵۵ - ۷۵۶ - ۷۵۷ - ۷۵۸ - ۷۵۹ - ۷۶۰ - ۷۶۱ - ۷۶۲ - ۷۶۳ - ۷۶۴ - ۷۶۵ - ۷۶۶ - ۷۶۷ - ۷۶۸ - ۷۶۹ - ۷۷۰ - ۷۷۱ - ۷۷۲ - ۷۷۳ - ۷۷۴ - ۷۷۵ - ۷۷۶ - ۷۷۷ - ۷۷۸ - ۷۷۹ - ۷۸۰ - ۷۸۱ - ۷۸۲ - ۷۸۳ - ۷۸۴ - ۷۸۵ - ۷۸۶ - ۷۸۷ - ۷۸۸ - ۷۸۹ - ۷۹۰ - ۷۹۱ - ۷۹۲ - ۷۹۳ - ۷۹۴ - ۷۹۵ - ۷۹۶ - ۷۹۷ - ۷۹۸ - ۷۹۹ - ۸۰۰ - ۸۰۱ - ۸۰۲ - ۸۰۳ - ۸۰۴ - ۸۰۵ - ۸۰۶ - ۸۰۷ - ۸۰۸ - ۸۰۹ - ۸۱۰ - ۸۱۱ - ۸۱۲ - ۸۱۳ - ۸۱۴ - ۸۱۵ - ۸۱۶ - ۸۱۷ - ۸۱۸ - ۸۱۹ - ۸۲۰ - ۸۲۱ - ۸۲۲ - ۸۲۳ - ۸۲۴ - ۸۲۵ - ۸۲۶ - ۸۲۷ - ۸۲۸ - ۸۲۹ - ۸۳۰ - ۸۳۱ - ۸۳۲ - ۸۳۳ - ۸۳۴ - ۸۳۵ - ۸۳۶ - ۸۳۷ - ۸۳۸ - ۸۳۹ - ۸۴۰ - ۸۴۱ - ۸۴۲ - ۸۴۳ - ۸۴۴ - ۸۴۵ - ۸۴۶ - ۸۴۷ - ۸۴۸ - ۸۴۹ - ۸۵۰ - ۸۵۱ - ۸۵۲ - ۸۵۳ - ۸۵۴ - ۸۵۵ - ۸۵۶ - ۸۵۷ - ۸۵۸ - ۸۵۹ - ۸۶۰ - ۸۶۱ - ۸۶۲ - ۸۶۳ - ۸۶۴ - ۸۶۵ - ۸۶۶ - ۸۶۷ - ۸۶۸ - ۸۶۹ - ۸۷۰ - ۸۷۱ - ۸۷۲ - ۸۷۳ - ۸۷۴ - ۸۷۵ - ۸۷۶ - ۸۷۷ - ۸۷۸ - ۸۷۹ - ۸۸۰ - ۸۸۱ - ۸۸۲ - ۸۸۳ - ۸۸۴ - ۸۸۵ - ۸۸۶ - ۸۸۷ - ۸۸۸ - ۸۸۹ - ۸۹۰ - ۸۹۱ - ۸۹۲ - ۸۹۳ - ۸۹۴ - ۸۹۵ - ۸۹۶ - ۸۹۷ - ۸۹۸ - ۸۹۹ - ۹۰۰ - ۹۰۱ - ۹۰۲ - ۹۰۳ - ۹۰۴ - ۹۰۵ - ۹۰۶ - ۹۰۷ - ۹۰۸ - ۹۰۹ - ۹۱۰ - ۹۱۱ - ۹۱۲ - ۹۱۳ - ۹۱۴ - ۹۱۵ - ۹۱۶ - ۹۱۷ - ۹۱۸ - ۹۱۹ - ۹۲۰ - ۹۲۱ - ۹۲۲ - ۹۲۳ - ۹۲۴ - ۹۲۵ - ۹۲۶ - ۹۲۷ - ۹۲۸ - ۹۲۹ - ۹۳۰ - ۹۳۱ - ۹۳۲ - ۹۳۳ - ۹۳۴ - ۹۳۵ - ۹۳۶ - ۹۳۷ - ۹۳۸ - ۹۳۹ - ۹۴۰ - ۹۴۱ - ۹۴۲ - ۹۴۳ - ۹۴۴ - ۹۴۵ - ۹۴۶ - ۹۴۷ - ۹۴۸ - ۹۴۹ - ۹۵۰ - ۹۵۱ - ۹۵۲ - ۹۵۳ - ۹۵۴ - ۹۵۵ - ۹۵۶ - ۹۵۷ - ۹۵۸ - ۹۵۹ - ۹۶۰ - ۹۶۱ - ۹۶۲ - ۹۶۳ - ۹۶۴ - ۹۶۵ - ۹۶۶ - ۹۶۷ - ۹۶۸ - ۹۶۹ - ۹۷۰ - ۹۷۱ - ۹۷۲ - ۹۷۳ - ۹۷۴ - ۹۷۵ - ۹۷۶ - ۹۷۷ - ۹۷۸ - ۹۷۹ - ۹۸۰ - ۹۸۱ - ۹۸۲ - ۹۸۳ - ۹۸۴ - ۹۸۵ - ۹۸۶ - ۹۸۷ - ۹۸۸ - ۹۸۹ - ۹۹۰ - ۹۹۱ - ۹۹۲ - ۹۹۳ - ۹۹۴ - ۹۹۵ - ۹۹۶ - ۹۹۷ - ۹۹۸ - ۹۹۹ - ۱۰۰۰

شیخ جلال - ۶۲ -

شیخ عراقی - ۶۱ -

شیخ علی - ۶۶۳ - ۲۶۴ - ۲۶۶ -

شیخ عمر - ۳۳۴ -

شیخ فرید - ۳۳۵ -

شیخ مبارک - ۳۲ -

شیخ محمد شای - ۱۹۳ -

شیخ موسی گیلانی - ۵۲۳ -

شیخ میر - ۲۹۳ - ۲۹۶ - ۵۰۲ - ۵۰۳ - ۵۱۱ - ۵۱۸ -

۵۲۰ - ۵۲۴ - ۵۲۵ - ۵۳۹ - ۵۴۶ - ۵۴۰ -

شیخ نظام - ۵۳۸ -

شیخ ولی فری - ۵۳۵ -

شیخ یوسف قریشی - ۲۹۲ - ۲۹۳ -

شیراز - ۲۰۳ -

شیرین - ۲۵۵ - ۲۵۶ - ۲۵۷ - ۲۵۸ - ۲۵۹ - ۲۶۰ - ۲۶۱ -

شیرخان باربر - ۵۳۷ - ۵۳۸ -

شیرشاه - ۲۹ - ۲۹۶ - ۳۰۰ - ۳۰۱ - ۳۰۲ - ۳۰۳ - ۳۰۴ -

۳۱۴ - ۳۱۵ - ۳۱۶ - ۳۱۷ - ۳۱۸ - ۳۱۹ - ۳۲۰ - ۳۲۱ - ۳۲۲ -

۳۲۳ - ۳۲۴ - ۳۲۵ - ۳۲۶ - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹ -

۳۴۹ - ۳۵۰ - ۳۵۱ - ۳۵۲ - ۳۵۳ - ۳۵۴ -

شیربال خان - ۳۵۶ -

مشهد پر - ۵۳ -

مشهد سام - ۲۹۴ -

صاحب آباد - ۵۲۷ -

صمدالدین - ۶۱ - ۲۱۳ - ۲۲۵ -

صمد جهان گزالی - ۲۳۷ - ۳۹۲ -

صمد گره - ۶۳ -

صمدی حاجی - ۲۲۳ -

صفدرخان - ۵۳ -

صفدرخان - ۲۹۳ - ۲۹۴ - ۲۹۵ - ۲۹۶ - ۲۹۷ - ۲۹۸ - ۲۹۹ -

۵۲۳ - ۵۲۴ - ۵۲۵ - ۵۲۸ - ۵۳۹ -

سلامت خان - ۵۱۳ - ۵۱۵ -

سلام الدین جام - ۳۱۶ - ۳۱۷ -

ض

ضیاء الدین - ۷ -

ضیاء الدین حسین - ۲۹۲ - ۲۹۳ - ۲۹۴ -

ط

طاهر خواجه - ۲۲۸ -

طاهر خان - ۵۲۱ - ۵۲۲ - ۵۲۳ -

طوس - ۱۲۰ -

طیلسپ شاه - ۳۰۹ - ۳۱۰ - ۳۱۱ - ۳۱۲ - ۳۱۳ - ۳۱۴ - ۳۱۵ -

طهرت - ۲۷۹ - ۲۸۲ -

ظ

ظفرخان - ۲۶۱ - ۲۶۲ - ۲۶۳ - ۲۶۴ - ۲۶۵ -

ح

حاجی - ۴۳ -

حاجی خان - ۳۷۲ -

حاجی خان - ۳۲۲ - ۳۲۳ - ۳۲۴ - ۳۲۵ - ۳۲۶ -

حاجی خان - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹ - ۳۳۰ - ۳۳۱ -

حاجی حسین میرزا - ۳۵۱ - ۳۶۳ -

حاجی خان - ۳۹۲ -

حاجی خان - ۳۸۵ -

حاجی شاه - ۲۲۷ -

عبد الجلیل - ۵۲۶ - ۵۴۷ -

عبد الحکیم - ۷۳ -

عبد الحی - ۶۷ -

عبد الرحمن جانی - ۷ -

عبد الرحمن - ۳۲۷ - ۳۲۸ - ۳۲۹ - ۳۳۰ - ۳۳۱ - ۳۳۲ - ۳۳۳ -

عبد الرحمن - ۲۲۲ - ۲۲۳ - ۲۲۴ -

عبد الرحمن - ۲۲۵ - ۲۲۶ - ۲۲۷ - ۲۲۸ - ۲۲۹ - ۲۳۰ - ۲۳۱ - ۲۳۲ -

عبد الرزاق - ۵۳۸

۲۹۱-۲۹۲-۲۹۴

عبد الرزاق میرزا - ۲۹۳

علاء الحق - ۳۵

عبد الصمد - ۳۳۴-۳۳۱

علی الحق - ۴۳

عبد القادر باری - ۳۴۱-۶

علی اسماعیل - ۱۸۹-۱۹۰

عبد الفتاح گیلانی - ۵۳

علی بیگ - ۵۳۹

عبد الکرم - ۵۲۵

علی نعمی - ۲۸۸

عبد الباقی خان - ۳۰

علیقان - ۲۵۹-۲۶۶

عبد الباقی - ۳۴۳-۵۰۹

علی مشاء - ۳۹۸-۴۰۲

عبد الله - ۶۴-۶۳-۲۹۳

علی شنگ - ۸۵

عبد الله القناری - ۳۰۶

علی شیر - ۳۹۶-۳۹۴-۳۱۶

عبد الله بیگ - ۵۱۰-۵۲۲

علی عادل خان - ۴۳۰-۴۳۱

عبد الله خان - ۳۵۰-۳۸۹-۳۹۲-۳۹۳-۳۹۴

علی قلی خان - ۵۳۴

عبد الله خان پسر واپار خان - ۴۴۲-۴۴۳

علیم الرحمن - ۶۵

عبد الله خان پسر عیسی خان - ۵۰۹

علی مردان خان - ۴۲-۴۸۴-۵۱۱-۵۱۸-۵۲۲

عبد الله سلطان پوری - ۳۱۴-۳۲۸-۳۴۳-۳۴۴

علی سجد - ۸۸-۴۲۵

عبد الحمید - ۳۵۴

علاء الدین - ۴-۲۹۹

عبد المؤمن - ۳۹۴

علاء الملک - ۴۳۰

عثمان حبشی - ۵۴

عمر شیخ مرزا - ۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴

عرفی - ۴۲۱-۴۲۲

عسکری - ۴

عز الدین - ۲۳۹

عیسی بیگ - ۲۹۲-۲۹۳-۵۰۵

عزت خان - ۵۰۵-۵۲۳

عیسی ترخان - ۴۱۴-۴۱۸-۴۱۹

عسکری خان - ۲۹۹-۵۰۲

عیسی خان - ۴۴۳-۴۴۴-۴۲۴

عسکری میرزا - ۲۹۱-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵

ع

غازی پور - ۴۴

۳۱۱-۳۱۲

غازی بیخان - ۲۸۵-۲۹۳-۴۰۲

علاء الملک - ۲۲۲-۲۲۳

غازی بیخان سور - ۴۴۳

عطاء بیگ فروتنی - ۴

غازی بیخان محسبی - ۴۲۵

عطاء بیگ - ۴۳۶

غازی مشاء - ۴۰۲

علاء الدین - ۱۸۴-۳۸۳-۴۲۹

غریب خان - ۵۲

علاء الدین علی - ۶-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰

غزنین - ۳۳-۴۶-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵-۳۰۶-۳۰۷-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۵-۳۱۶-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۲-۳۲۳-۳۲۴-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۷-۳۲۸-۳۲۹-۳۳۰-۳۳۱-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۴-۳۳۵-۳۳۶-۳۳۷-۳۳۸-۳۳۹-۳۴۰-۳۴۱-۳۴۲-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۵-۳۴۶-۳۴۷-۳۴۸-۳۴۹-۳۵۰-۳۵۱-۳۵۲-۳۵۳-۳۵۴-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷-۳۵۸-۳۵۹-۳۶۰-۳۶۱-۳۶۲-۳۶۳-۳۶۴-۳۶۵-۳۶۶-۳۶۷-۳۶۸-۳۶۹-۳۷۰-۳۷۱-۳۷۲-۳۷۳-۳۷۴-۳۷۵-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸-۳۷۹-۳۸۰-۳۸۱-۳۸۲-۳۸۳-۳۸۴-۳۸۵-۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۰-۳۹۱-۳۹۲-۳۹۳-۳۹۴-۳۹۵-۳۹۶-۳۹۷-۳۹۸-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۰۲-۴۰۳-۴۰۴-۴۰۵-۴۰۶-۴۰۷-۴۰۸-۴۰۹-۴۱۰-۴۱۱-۴۱۲-۴۱۳-۴۱۴-۴۱۵-۴۱۶-۴۱۷-۴۱۸-۴۱۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۴-۴۲۵-۴۲۶-۴۲۷-۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰-۴۳۱-۴۳۲-۴۳۳-۴۳۴-۴۳۵-۴۳۶-۴۳۷-۴۳۸-۴۳۹-۴۴۰-۴۴۱-۴۴۲-۴۴۳-۴۴۴-۴۴۵-۴۴۶-۴۴۷-۴۴۸-۴۴۹-۴۵۰-۴۵۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۴-۴۵۵-۴۵۶-۴۵۷-۴۵۸-۴۵۹-۴۶۰-۴۶۱-۴۶۲-۴۶۳-۴۶۴-۴۶۵-۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۷۳-۴۷۴-۴۷۵-۴۷۶-۴۷۷-۴۷۸-۴۷۹-۴۸۰-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۳-۴۸۴-۴۸۵-۴۸۶-۴۸۷-۴۸۸-۴۸۹-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۲-۴۹۳-۴۹۴-۴۹۵-۴۹۶-۴۹۷-۴۹۸-۴۹۹-۵۰۰-۵۰۱-۵۰۲-۵۰۳-۵۰۴-۵۰۵-۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۱-۵۱۲-۵۱۳-۵۱۴-۵۱۵-۵۱۶-۵۱۷-۵۱۸-۵۱۹-۵۲۰-۵۲۱-۵۲۲-۵۲۳-۵۲۴-۵۲۵-۵۲۶-۵۲۷-۵۲۸-۵۲۹-۵۳۰-۵۳۱-۵۳۲-۵۳۳-۵۳۴-۵۳۵-۵۳۶-۵۳۷-۵۳۸-۵۳۹-۵۴۰-۵۴۱-۵۴۲-۵۴۳-۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۸-۵۴۹-۵۵۰-۵۵۱-۵۵۲-۵۵۳-۵۵۴-۵۵۵-۵۵۶-۵۵۷-۵۵۸-۵۵۹-۵۶۰-۵۶۱-۵۶۲-۵۶۳-۵۶۴-۵۶۵-۵۶۶-۵۶۷-۵۶۸-۵۶۹-۵۷۰-۵۷۱-۵۷۲-۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵-۵۷۶-۵۷۷-۵۷۸-۵۷۹-۵۸۰-۵۸۱-۵۸۲-۵۸۳-۵۸۴-۵۸۵-۵۸۶-۵۸۷-۵۸۸-۵۸۹-۵۹۰-۵۹۱-۵۹۲-۵۹۳-۵۹۴-۵۹۵-۵۹۶-۵۹۷-۵۹۸-۵۹۹-۶۰۰-۶۰۱-۶۰۲-۶۰۳-۶۰۴-۶۰۵-۶۰۶-۶۰۷-۶۰۸-۶۰۹-۶۱۰-۶۱۱-۶۱۲-۶۱۳-۶۱۴-۶۱۵-۶۱۶-۶۱۷-۶۱۸-۶۱۹-۶۲۰-۶۲۱-۶۲۲-۶۲۳-۶۲۴-۶۲۵-۶۲۶-۶۲۷-۶۲۸-۶۲۹-۶۳۰-۶۳۱-۶۳۲-۶۳۳-۶۳۴-۶۳۵-۶۳۶-۶۳۷-۶۳۸-۶۳۹-۶۴۰-۶۴۱-۶۴۲-۶۴۳-۶۴۴-۶۴۵-۶۴۶-۶۴۷-۶۴۸-۶۴۹-۶۵۰-۶۵۱-۶۵۲-۶۵۳-۶۵۴-۶۵۵-۶۵۶-۶۵۷-۶۵۸-۶۵۹-۶۶۰-۶۶۱-۶۶۲-۶۶۳-۶۶۴-۶۶۵-۶۶۶-۶۶۷-۶۶۸-۶۶۹-۶۷۰-۶۷۱-۶۷۲-۶۷۳-۶۷۴-۶۷۵-۶۷۶-۶۷۷-۶۷۸-۶۷۹-۶۸۰-۶۸۱-۶۸۲-۶۸۳-۶۸۴-۶۸۵-۶۸۶-۶۸۷-۶۸۸-۶۸۹-۶۹۰-۶۹۱-۶۹۲-۶۹۳-۶۹۴-۶۹۵-۶۹۶-۶۹۷-۶۹۸-۶۹۹-۷۰۰-۷۰۱-۷۰۲-۷۰۳-۷۰۴-۷۰۵-۷۰۶-۷۰۷-۷۰۸-۷۰۹-۷۱۰-۷۱۱-۷۱۲-۷۱۳-۷۱۴-۷۱۵-۷۱۶-۷۱۷-۷۱۸-۷۱۹-۷۲۰-۷۲۱-۷۲۲-۷۲۳-۷۲۴-۷۲۵-۷۲۶-۷۲۷-۷۲۸-۷۲۹-۷۳۰-۷۳۱-۷۳۲-۷۳۳-۷۳۴-۷۳۵-۷۳۶-۷۳۷-۷۳۸-۷۳۹-۷۴۰-۷۴۱-۷۴۲-۷۴۳-۷۴۴-۷۴۵-۷۴۶-۷۴۷-۷۴۸-۷۴۹-۷۵۰-۷۵۱-۷۵۲-۷۵۳-۷۵۴-۷۵۵-۷۵۶-۷۵۷-۷۵۸-۷۵۹-۷۶۰-۷۶۱-۷۶۲-۷۶۳-۷۶۴-۷۶۵-۷۶۶-۷۶۷-۷۶۸-۷۶۹-۷۷۰-۷۷۱-۷۷۲-۷۷۳-۷۷۴-۷۷۵-۷۷۶-۷۷۷-۷۷۸-۷۷۹-۷۸۰-۷۸۱-۷۸۲-۷۸۳-۷۸۴-۷۸۵-۷۸۶-۷۸۷-۷۸۸-۷۸۹-۷۹۰-۷۹۱-۷۹۲-۷۹۳-۷۹۴-۷۹۵-۷۹۶-۷۹۷-۷۹۸-۷۹۹-۸۰۰-۸۰۱-۸۰۲-۸۰۳-۸۰۴-۸۰۵-۸۰۶-۸۰۷-۸۰۸-۸۰۹-۸۱۰-۸۱۱-۸۱۲-۸۱۳-۸۱۴-۸۱۵-۸۱۶-۸۱۷-۸۱۸-۸۱۹-۸۲۰-۸۲۱-۸۲۲-۸۲۳-۸۲۴-۸۲۵-۸۲۶-۸۲۷-۸۲۸-۸۲۹-۸۳۰-۸۳۱-۸۳۲-۸۳۳-۸۳۴-۸۳۵-۸۳۶-۸۳۷-۸۳۸-۸۳۹-۸۴۰-۸۴۱-۸۴۲-۸۴۳-۸۴۴-۸۴۵-۸۴۶-۸۴۷-۸۴۸-۸۴۹-۸۵۰-۸۵۱-۸۵۲-۸۵۳-۸۵۴-۸۵۵-۸۵۶-۸۵۷-۸۵۸-۸۵۹-۸۶۰-۸۶۱-۸۶۲-۸۶۳-۸۶۴-۸۶۵-۸۶۶-۸۶۷-۸۶۸-۸۶۹-۸۷۰-۸۷۱-۸۷۲-۸۷۳-۸۷۴-۸۷۵-۸۷۶-۸۷۷-۸۷۸-۸۷۹-۸۸۰-۸۸۱-۸۸۲-۸۸۳-۸۸۴-۸۸۵-۸۸۶-۸۸۷-۸۸۸-۸۸۹-۸۹۰-۸۹۱-۸۹۲-۸۹۳-۸۹۴-۸۹۵-۸۹۶-۸۹۷-۸۹۸-۸۹۹-۹۰۰-۹۰۱-۹۰۲-۹۰۳-۹۰۴-۹۰۵-۹۰۶-۹۰۷-۹۰۸-۹۰۹-۹۱۰-۹۱۱-۹۱۲-۹۱۳-۹۱۴-۹۱۵-۹۱۶-۹۱۷-۹۱۸-۹۱۹-۹۲۰-۹۲۱-۹۲۲-۹۲۳-۹۲۴-۹۲۵-۹۲۶-۹۲۷-۹۲۸-۹۲۹-۹۳۰-۹۳۱-۹۳۲-۹۳۳-۹۳۴-۹۳۵-۹۳۶-۹۳۷-۹۳۸-۹۳۹-۹۴۰-۹۴۱-۹۴۲-۹۴۳-۹۴۴-۹۴۵-۹۴۶-۹۴۷-۹۴۸-۹۴۹-۹۵۰-۹۵۱-۹۵۲-۹۵۳-۹۵۴-۹۵۵-۹۵۶-۹۵۷-۹۵۸-۹۵۹-۹۶۰-۹۶۱-۹۶۲-۹۶۳-۹۶۴-۹۶۵-۹۶۶-۹۶۷-۹۶۸-۹۶۹-۹۷۰-۹۷۱-۹۷۲-۹۷۳-۹۷۴-۹۷۵-۹۷۶-۹۷۷-۹۷۸-۹۷۹-۹۸۰-۹۸۱-۹۸۲-۹۸۳-۹۸۴-۹۸۵-۹۸۶-۹۸۷-۹۸۸-۹۸۹-۹۹۰-۹۹۱-۹۹۲-۹۹۳-۹۹۴-۹۹۵-۹۹۶-۹۹۷-۹۹۸-۹۹۹-۱۰۰۰-۱۰۰۱-۱۰۰۲-۱۰۰۳-۱۰۰۴-۱۰۰۵-۱۰۰۶-۱۰۰۷-۱۰۰۸-۱۰۰۹-۱۰۱۰-۱۰۱۱-۱۰۱۲-۱۰۱۳-۱۰۱۴-۱۰۱۵-۱۰۱۶-۱۰۱۷-۱۰۱۸-۱۰۱۹-۱۰۲۰-۱۰۲۱-۱۰۲۲-۱۰۲۳-۱۰۲۴-۱۰۲۵-۱۰۲۶-۱۰۲۷-۱۰۲۸-۱۰۲۹-۱۰۳۰-۱۰۳۱-۱۰۳۲-۱۰۳۳-۱۰۳۴-۱۰۳۵-۱۰۳۶-۱۰۳۷-۱۰۳۸-۱۰۳۹-۱۰۴۰-۱۰۴۱-۱۰۴۲-۱۰۴۳-۱۰۴۴-۱۰۴۵-۱۰۴۶-۱۰۴۷-۱۰۴۸-۱۰۴۹-۱۰۵۰-۱۰۵۱-۱۰۵۲-۱۰۵۳-۱۰۵۴-۱۰۵۵-۱۰۵۶-۱۰۵۷-۱۰۵۸-۱۰۵۹-۱۰۶۰-۱۰۶۱-۱۰۶۲-۱۰۶۳-۱۰۶۴-۱۰۶۵-۱۰۶۶-۱۰۶۷-۱۰۶۸-۱۰۶۹-۱۰۷۰-۱۰۷۱-۱۰۷۲-۱۰۷۳-۱۰۷۴-۱۰۷۵-۱۰۷۶-۱۰۷۷-۱۰۷۸-۱۰۷۹-۱۰۸۰-۱۰۸۱-۱۰۸۲-۱۰۸۳-۱۰۸۴-۱۰۸۵-۱۰۸۶-۱۰۸۷-۱۰۸۸-۱۰۸۹-۱۰۹۰-۱۰۹۱-۱۰۹۲-۱۰۹۳-۱۰۹۴-۱۰۹۵-۱۰۹۶-۱۰۹۷-۱۰۹۸-۱۰۹۹-۱۱۰۰-۱۱۰۱-۱۱۰۲-۱۱۰۳-۱۱۰۴-۱۱۰۵-۱۱۰۶-۱۱۰۷-۱۱۰۸-۱۱۰۹-۱۱۱۰-۱۱۱۱-۱۱۱۲-۱۱۱۳-۱۱۱۴-۱۱۱۵-۱۱۱۶-۱۱۱۷-۱۱۱۸-۱۱۱۹-۱۱۲۰-۱۱۲۱-۱۱۲۲-۱۱۲۳-۱۱۲۴-۱۱۲۵-۱۱۲۶-۱۱۲۷-۱۱۲۸-۱۱۲۹-۱۱۳۰-۱۱۳۱-۱۱۳۲-۱۱۳۳-۱۱۳۴-۱۱۳۵-۱۱۳۶-۱۱۳۷-۱۱۳۸-۱۱۳۹-۱۱۴۰-۱۱۴۱-۱۱۴۲-۱۱۴۳-۱۱۴۴-۱۱۴۵-۱۱۴۶-۱۱۴۷-۱۱۴۸-۱۱۴۹-۱۱۵۰-۱۱۵۱-۱۱۵۲-۱۱۵۳-۱۱۵۴-۱۱۵۵-۱۱۵۶-۱۱۵۷-۱۱۵۸-۱۱۵۹-۱۱۶۰-۱۱۶۱-۱۱۶۲-۱۱۶۳-۱۱۶۴-۱۱۶۵-۱۱۶۶-۱۱۶۷-۱۱۶۸-۱۱۶۹-۱۱۷۰-۱۱۷۱-۱۱۷۲-۱۱۷۳-۱۱۷۴-۱۱۷۵-۱۱۷۶-۱۱۷۷-۱۱۷۸-۱۱۷۹-۱۱۸۰-۱۱۸۱-۱۱۸۲-۱۱۸۳-۱۱۸۴-۱۱۸۵-۱۱۸۶-۱۱۸۷-۱۱۸۸-۱۱۸۹-۱۱۹۰-۱۱۹۱-۱۱۹۲-۱۱۹۳-۱۱۹۴-۱۱۹۵-۱۱۹۶-۱۱۹۷-۱۱۹۸-۱۱۹۹-۱۲۰۰-۱۲۰۱-۱۲۰۲-۱۲۰۳-۱۲۰۴-۱۲۰۵-۱۲۰۶-۱۲۰۷-۱۲۰۸-۱۲۰۹-۱۲۱۰-۱۲۱۱-۱۲۱۲-۱۲۱۳-۱۲۱۴-۱۲۱۵-۱۲۱۶-۱۲۱۷-۱۲۱۸-۱۲۱۹-۱۲۲۰-۱۲۲۱-۱۲۲۲-۱۲۲۳-۱۲۲۴-۱۲۲۵-۱۲۲۶-۱۲۲۷-۱۲۲۸-۱۲۲۹-۱۲۳۰-۱۲۳۱-۱۲۳۲-۱۲۳۳-۱۲۳۴-۱۲۳۵-۱۲۳۶-۱۲۳۷-۱۲۳۸-۱۲۳۹-۱۲۴۰-۱۲۴۱-۱۲۴۲-۱۲۴۳-۱۲۴۴-۱۲۴۵-۱۲۴۶-۱۲۴۷-۱۲۴۸-۱۲۴۹-۱۲۵۰-۱۲۵۱-۱۲۵۲-۱۲۵۳-۱۲۵۴-۱۲۵۵-۱۲۵۶-۱۲۵۷-۱۲۵۸-۱۲۵۹-۱۲۶۰-۱۲۶۱-۱۲۶۲-۱۲۶۳-۱۲۶۴-۱۲۶۵-۱۲۶۶-۱۲۶۷-۱۲۶۸-۱۲۶۹-۱۲۷۰-۱۲۷۱-۱۲۷۲-۱۲۷۳-۱۲۷۴-۱۲۷۵-۱۲۷۶-۱۲۷۷-۱۲۷۸-۱۲۷۹-۱۲۸۰-۱۲۸۱-۱۲۸۲-۱۲۸۳-۱۲۸۴-۱۲۸۵-۱۲۸۶-۱۲۸۷-۱۲۸۸-۱۲۸۹-۱۲۹۰-۱۲۹۱-۱۲۹۲-۱۲۹۳-۱۲۹۴-۱۲۹۵-۱۲۹۶-۱۲۹۷-۱۲۹۸-۱۲۹۹-۱۳۰۰-۱۳۰۱-۱۳۰۲-۱۳۰۳-۱۳۰۴-۱۳۰۵-۱۳۰۶-۱۳۰۷-۱۳۰۸-۱۳۰۹-۱۳۱۰-۱۳۱۱-۱۳۱۲-۱۳۱۳-۱۳۱۴-۱۳۱۵-۱۳۱۶-۱۳۱۷-۱۳۱۸-۱۳۱۹-۱۳۲۰-۱۳۲۱-۱۳۲۲-۱۳۲۳-۱۳۲۴-۱۳۲۵-۱

موقت خان - ۳۹۵ - ۵۱۸	مولانا جی حسینی - ۳۹۵	بہی سنگ راجہ - ۱۲۹
ملک اسکندر - ۲۶۳	مومن پور - ۵۲۳	میان رانا - ۶۲
ملک سرور - ۲۶۲ - ۲۶۴ - ۲۶۵	موبین سنگ - ۳۹۵	میان سیدنا - ۴۳
ملک شجرہ نشی - ۲۳۹	موریہ - ۵۵	میدادی - ۱۲۵
ملک سہراب - ۹۳	مہابت خان - ۳۵۳ - ۳۵۴ - ۳۵۵ - ۳۵۶	میرا خور - ۱۳۶ - ۱۳۷
ملک سہراب درہائی - ۲۹۴	۳۵۷ - ۳۵۸ - ۳۵۹ - ۳۶۰ - ۳۶۱ - ۳۶۲	میران شاہ - ۳۹۹
ملک شہر گوردی - ۲۶۳ - ۲۶۹	مہابلی راجہ - ۱۲۸	میرا منند - ۹۵
ملک علی - ۳۸۱	مہابین - ۱۵۳	میر محمد - ۱۵۸ - ۲۵۴ - ۲۵۵ - ۳۲۱
ملک فراد - ۲۶۳	مہا بھارت - ۵۶ - ۵۷ - ۵۸ - ۵۹ - ۱۰۰ - ۱۰۱ - ۱۰۲	میر حسینی - ۶۱
ملکہ مہابین - ۲۵۲	مہا پریم - ۱۵۱ - ۱۵۳	میر حسین نظام الملک - ۳۲۲
غوث خان - ۲۵۵	مہا پور - ۱۲۹	میر داد پور - ۳۸
لوت - ۲۸۵	مہا جی راجہ - ۱۲۳	میرنا ایرج - ۳۱۵
لوت و شاہ - ۳۲۵	مہادیو - ۳۲ - ۳۳ - ۳۴ - ۳۵ - ۵۵ - ۵۶	میرنا حسین - ۳۲۲
منا ز کل - ۳۵۲ - ۳۵۹ - ۳۶۴	۵۷ - ۵۸ - ۵۹ - ۶۰ - ۳۹۵	میرنا کامگر - ۵۱۹
منہ سور - ۲۹۹ - ۲۹۹	مہا سنگہ کنور - ۳۳۷	میر شوق - ۲۸۵
منہ ی - ۷۶	مہاکال - ۱۹۰	میر علاقل - ۵۳۱
منصور بن قوج - ۱۹۱	مہدی قاسم خان - ۳۸۳	میر علی مجریہ - ۹۵
منصور شاہ خواجہ - ۳۸۵	مہندری - ۵۸	میر قریش - ۳۹۳
منہم خان - ۳۲۳ - ۳۲۳ - ۳۲۴	مہذب الدین نظام الملک	میر میران - ۳۴۰ - ۳۴۱ - ۳۴۲ - ۳۴۳ - ۳۴۴
۳۸۵ - ۳۸۵	۱۹۳ - ۱۹۳	میل گند - ۵۱
منگل پور - ۵۵	مہر آباد - ۷۳	میل - ۷۵
منگل خان - ۲۲۳	مہر پور - ۷۸	ن - ۱۲۹
منگلپور - ۳۲۵ - ۳۲۵ - ۳۲۵ - ۳۲۶	مہر پور - ۱۹۴	نارائین - ۱۵۳
منہرج ملک - ۲۵۱	مہر پور - ۲۱۳	نارول - ۲۹ - ۳۱۵
منہر - ۳۲۶	مہر آباد - ۵۳	نارنگ شاہ خواجہ سرائے - ۳۸۰ - ۳۸۱ - ۳۸۲
مونی گیلانی - ۶۱	مہر آباد - ۳۱۳	نارنگ - ۳۸۲
مونی خان - ۳۲۳	مہر پور - ۲۵۹	نارنگ - ۳۸۲
مور - ۳۱۹ - ۳۲۵	مہر پور - ۳۸۸	نارنگ - ۳۸۲
مورہ راجہ - ۳۷۵	مہر پور - ۱۲۸	نارنگ - ۳۸۲
مورل - ۵۰	مہر پور - ۱۲۸	نارنگ - ۳۸۲
مولانا جی - ۲۲۳	مہر پور - ۷۶ - ۷۳	نارنگ - ۳۸۲

Col-
No 29/13176

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

9520

Call No 954.023/bha/zaf

Author—Bhanda, Sujan Rai

Title—The Khulasalu-t
Tamarikh

Borrower No.

Date of Issue

Date of Return

BK Sova

25-7-77

11-12-77

P Roy

25/11/04

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI

Please help us to keep the book
clean and moving.

و مدار بهام بر مهابت خان مقرر گشت چون افواج بادشاهی نزد یک نقله ماند و رسید
 شاه جهان رستم خان را با افواج خویش مقابل این فرستاد و رستم خان طریق بیوفائی
 پیموده خود را نزد یک مهابت خان رسانید ازین معنی توبه جمعیت شاه جهان زیاده تر
 برآید شد و در ماند و بدون خود را صلاح ندیده از آب نر جدا گشته با سیر رسید و در آن
 وقت خانخانان بر کاب شاه جهان حاضر بودند و ظاهر گشت که مهابت خان مکاتیب می نویسد
 و از او رفتن دارد و او را با دارا بجایان پسرش قید گردانید و در اسیر بنی حرم
 و اسباب زیاده دقتی گذاشته به برهان پور آمد و خانخانان که نظر بند بود به بیان صلح داشتی
 و شاه جهان رخصت گرفته به مهابت خان پیوست و نیز اکثر مردم جدائی گزیدند
 بحسب ضرورت شاه جهان در میان شدت باران از برهان پور روانه شده برادر گزیده
 و بند پهلوی چن بطرف اودیسه و بنگاله راهی گردید چند منزل که در حدود گزیده
 میرفت قطب الملک والی آن ولایت از راه مردمی پیشکش نقد و جنس و قند و میوه
 می فرستاد و خانزاده سلطان پسر ویز نقاب نموده از چند منزل برگشته در برهان پور
 رسید چون خبر رفتن شاه جهان بطرف بنگاله معروض شد سی گشت حکم شد که بادشاهان
 سلطان پسر ویز و مهابت خان با جمعیت بطرف پینه بروند و سد راه شاه جهان گردند
 و خانخانان را با کبر آید و مقرر نموده خود بدولت متوجه کشیدند و شاه جهان بعد از
 در اودیسه و آن حدود بانگ جنگ اول قلعه بردوان گرفت و بعد از آن قلعه اکبرنگر
 را محاصره نموده جنگ بسیار نمود و ابراهیم خان صوبه دار و عابد خان دیوان و
 دیگر بندگان بادشاهی کشته شدند شاه جهان آن قلعه را بتخریب آورده متوجه داک
 گردید و چهل لک روپیه نقد سواران آتش و فیل و دیگر اجناس از اموال ابراهیم خان
 ضبط در آمد و احمد بیگ خان برادرزاده ابراهیم خان که در داک بود بچادر شد و با دست
 شاه جهان رسید تا این مدت و از اینان پسر خانخانان در قید بود و در نیولا شاه جهان او را
 سوگند داده از قید خلاص کرد و صوبه داری بنگاله با و مرخصت نمود و به پینه رسید
 از اینجا عبدالعزیز خان را با آید و دریا خان افغان را با و در رخصت کرد و عبدالعزیز خان نزد
 شمشیر و قوت مردانگی را با و در متصرف شد چون زمین اران بنگاله که هزاره همراه شاه جهان
 آورده بودند بعد رسیدن در پینه با هزاره و گزیده رفتند شاه جهان در چهل حصاری